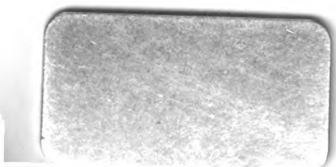

Het Leeskabinet

Johan Gram, David François van Heyst, D. A. van Waalwijk

HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN.

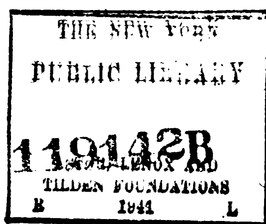
Jaarg. 34

VOOR 1867.

EERSTE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1867.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
119142B
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
B 1941 L

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

EEN JAAR, DAT HEUGEN ZAL.

„Het lest heugt het best," zeiden onze voorvaderen, die altijd een onweêrstaanbaren lust hadden, om dingen, die van zelf spraken, in den vorm van spreekwoorden te kleeden. Natuurlijk dat wij ons het laatst afgeloopen jaar het best herinneren; doch het zal ook velen, voor wie het een tijdperk van verliezen en smarten was, nog in heldere kleuren voor den geest staan, wanneer het reeds door menig nieuw jaar is opgevolgd. Even als 1672, 1795, 1813, 1832, 1848 onvergetelijk blijven, zal ook 1866 bij voortduring eene donkere bladzijde in de geschiedboeken beslaan. Latere tijden zullen er op wijzen als op een jaar van oorlog en pestilentie, toen men niet wist wat zwaarder op de aarde en inzonderheid op ons werelddeel drukte: Gods bezoekende hand of de menschelijke ongeregtigheid.

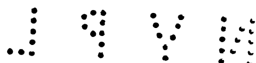
De mensch wikt, God beschikt. Toen wij in het begin des vorigen jaars in dit zelfde tijdschrift een vlugtigen blik op de belangrijkste gebeurtenissen van 1865 wierpen, legden wij de pen neder met de beste verwachtingen voor de toekomst. Wij wenschten onzen landgenooten geluk, dat de vreeselijke ziekte, die reeds elders in ons werelddeel woedde, onze grenzen niet overschreden had; dat de veeziekte die uitbreiding niet had gekregen, welke men aanvankelijk had gevreesd; dat de handel door het ophouden van den Amerikaanschen burgeroorlog nieuw leven had ontvangen en de welvaart algemeen was toegenomen; en, bovenal, dat de vrede niet verstoord was geworden en de rust in Europa bleef heerschen. Wij eindigden dus met de hoop uit te drukken, dat 1866, wanneer het afgeloopen was, de vergelijking met 1865 mogt kunnen doorstaan, en wij andermaal reden zouden hebben om Nederland een der gezegendste plekjes van den aardbol te noemen.

Zien wij nu op dat met zooveel hoop begroete jaar 1866 terug, dan vinden wij ons in de meeste dier schoone verwachtingen teleurgesteld. De cholera is inderdaad onze vaderland-

sche gewesten binnengedrongen en heeft meer dan 20,000 onzer landgenooten van allen rang en leeftijd ten grave gesleept, terwijl slechts de armbesturen bij benadering kunnen aangeven, hoevele vrouwen door die epidemie tot weduwen, hoevele kinderen er door tot weezen gemaakt zijn. De veeziekte blijft nog altijd een der hoofdbestanddeelen van onzen nationalen rijkdom ondermijnen, en strekt zich tot de provinciën uit, die tot hiertoe verschoond waren gebleven. De Boheemsche en Zuid-Duitsche landouwen rooken als het ware nog van het bloed, zoo roekeloos verspild in een onregtvaardigen oorlog, en vriend en vijand slapen daar onder de eenvoudige houten kruisen den langen sluimer, totdat zij eenmaal zullen opstaan, om te getuigen tegen de heerschzuchtigen, die hen in den dood hebben gezonden.

Ook de politieke slagvelden zag men in 1866 met lijken bezaaijen. Bij ons viel eindelijk Thorbecke, de minister die zich telkens langer dan eenig ander staatsman heeft weten staande te houden. Zijne vijanden behoeven zich niet te beroemen, dat het hun gelukt is hem van den zetel te verdrijven; het was van de vrienden, dat de slag kwam. Een *homo novus*, door Thorbecke's veelvermogende hand tot het ministerieele Zevengesternte opgeheven, meende zich van de leiding van den ouden meester te moeten ontslaan, en dacht, verkeerdelijk, in zichzelven kracht genoeg te bezitten om hem te kunnen missen. De heer Fransen van de Putte, dien wij bedoelen, had de onvoorzigtigheid, om, door een tamelijk ondergeschikt punt te willen doordrijven, den heer Thorbecke tot aftreden te noodzaken. Van diens krachtigen steun beroofd, viel hij zelf, naauwelijks drie maanden later, onbenijd en onbetreurd.

De Nemesis is dikwijls regtvaardig in de slagen, die zij toebrengt. Ook de heer Fransen van de Putte ondervond de waarheid der spreekwoordelijke uitdrukking: „van de vrienden moet men 't hebben!" Want aan zijnen vriend Poortman, die in de liberale cultuurwet een ultra-conservatief amendement wist te doen opnemen, had hij het te danken, dat hij de portefeuille moest nederleggen De heer Poortman beweerde wel, dat zijn amendement eigenlijk een extract van liberalisme was, doch de gansche conservatieve partij in de Tweede Kamer vereenigde er zich bijna juichend

mede, en wat men van eene liberaliteit te denken hebbe, die naar het hart der conservatieven is, zal wel voor niemand een raadsel zijn.

Op deze bespoedigende wijze, die geheel in overeenstemming met onze stoom-eeuw was, kwamen wij reeds vóór den afloop van het eerste semester des jaars aan ons derde ministerie, en weinig scheelde het, of wij zouden vóór November een vierde gehad hebben. De heeren, die in het derde gelid waren gekomen, vonden echter niet goed zoo zoetsappig hunne zetels te ontruimen; zij hielden het er voor, dat *zij* nu eindelijk, daar zij zich conservatief noemden, het nationale ministerie waren, waarnaar het volk al lang gewenscht had. De vertegenwoordigers van dat volk gaven wel onmiskenbare bewijzen van het tegenovergestelde gevoelen, doch de heeren ministers, gedachtig aan de oude spreuk: „Eens burgemeester, altijd burgemeester," drukten het zegel op de opmerking, eenmaal door den heer Groen van Prinsterer gemaakt, dat een ministerie, hetwelk niet wil opstaan, lang blijft zitten.

En wederom kwam in dit geval de gevoelige neep van de zijde der vrienden. De heer Keuchenius, lid der Tweede Kamer, die tot de anti-revolutionaire partij behoorde en als zoodanig geacht moest worden op de hand der ministers te zijn, daar de anti-revolutionairen wel is waar altijd veel kwaad van de conservatieven spreken, doch als het op stuk van zaken aankomt hen zonder fout ondersteunen, vond goed de wijze, waarop de heer Mijer uit het tegenwoordige kabinet afgetreden was en het gedrag dat zijne ambtgenooten daarbij gevoerd hadden, af te keuren. Dit beviel den ministers volstrekt niet; want het conservatieve stelsel schijnt mede te brengen, dat men alles moet toejuichen wat de regering doet, en nooit eene harer handelingen mag afkeuren. De ministers toch doen nooit iets uit eigen magt, maar de koning besluit, beveelt, benoemt, beslist; wanneer men dus een besluit, een bevel, eene benoeming, eene beslissing verkeerd vindt, dan randt men de magt en het prerogatief des konings aan. Dit was althans de bewering der ministers, die nooit art. 53 van de Grondwet schenen gelezen te hebben, hetwelk uitdrukkelijk zegt, dat de ministers verantwoordelijk zijn voor alles wat de koning doet (met andere woor-

den, heet gedaan te hebben). Door die onkunde zag men het woord bevestigd, dat eens een staatsman (wiens naam ik vergeten heb) tot een ander sprak (dien ik ook niet meer weet aan te duiden): „Ach, goede vriend! als ge eens wist hoe weinig verstand er noodig is om een land te regeren!"

De afkeuring, welke de heer Keuchenius uitsprak, was daarop gegrond, dat de heer Mijer in de beide Kamers der Staten-Generaal een aantal beloften had afgelegd omtrent zaken welke hij regelen zou, terwijl men onderstelde, dat hij, op het oogenblik dat hij dit deed, wist dat hij tot gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië benoemd zou worden en dus buiten magte zou zijn om zijne beloften na te komen. De meerderheid der Tweede Kamer was van het zelfde gevoelen, en bekrachtigde door hare stemming die afkeuring. Nu werden de ministers boos en verzochten den koning de Kamer te ontbinden, terwijl Zijne Majesteit eene proclamatie uitvaardigde, die te verstaan gaf, dat er met de Kamer, gelijk zij was zamengesteld, niet te regeren viel. De nieuwe verkiezingen stelden echter de ministers in het ongelijk; want de meerderheid der verkozenen behoort tot de liberale partij, en twee derden dergenen, die voor de motie van den heer Keuchenius gestemd hadden, zijn herkozen, waaronder de heer Keuchenius zelf, wiens houding dus door zijne kiezers bekrachtigd werd. Doch ook nu weder sneuvelden verscheidenen op het politieke slagveld. Veertien leden werden niet herkozen, en daaronder de heeren van Heukelom, Blussé, Andreae, Olivier, van Nierop, van Swieten, enz. Er vielen in dezen strijd meer generaals dan gewone soldaten. De vijandelijke scherpschutters hadden het dan ook voornamelijk op hen gemunt, wetende dat troepen, die hunne bevelhebbers verliezen, gedemoraliseerd zijn en spoedig uiteenloopen.

Zoo er echter iets was, dat de partijen, bij welke weifeling en onzekerheid bestaan moest, weder vereenigen kon in weerstand tegen het ministerie, dan was het de les, die het kabinet in de rede tot opening van de nieuwe zitting gemeend heeft aan de Tweede Kamer te moeten toedienen, en vooral de vermaning, dat zij zich binnen den kring harer bevoegdheid moet houden; want òf die woorden beteekenen niets, daar de Kamer dat zelf wel weet, òf zij be-

vatten eene ingewikkelde bedreiging Het laatste is het vermoedelijkst, maar maakt op Nederlandsche vertegenwoordigers een geheel anderen indruk dan men er van schijnt te verwachten, gelijk het vervolg waarschijnlijk wel zal leeren. Wie het laatst lacht, lacht het best.

Nu, gelukkig, indien er maar stof tot lagchen is; want 1866 gaf maar al te veel reden tot geween. Overal ellende en moeijelijkheden, waar men de oogen sloeg. Treurige gedachte, dat bijna al die ellende menschenwerk was, en niet in den onvermijdelijken loop der zaken lag. Meer dan ooit hadden wij grond om ons het oude versje te herinneren:

Ach, waren alle menschen wijs,
En wilden daarbij wèl,
Dan ware de aarde een paradijs;
Thans is zij meest een hel.

En eene grootere hel wordt zij, dan zij immer was; want moord en doodslag begint men langzamerhand als het toppunt der beschaving te beschouwen. De wereld knielt in aanbidding voor het naaldgeweer neder, dat in den Pruissisch-Oostenrijkschen oorlog den roem behaald heeft van in een gegeven tijdsbestek meer moorden te kunnen doen plegen, dan eenig ander moordenaars-werktuig. Dit verwekte zoo zeer de algemeene sympathie van alle magthebbenden, dat zij hunne zucht van navolging niet bedwingen konden. Even als het volk van Rome om brood en schouwspelen riep, zoo schreeuwt Europa om achterlaadgeweren, en de regeringen zijn maar al te blijde, dat er zooveel stemmen opgaan om hen in hunne liefhebberij voor het soldaatje-spelen te steunen; want wat heeft men aan achterlaadgeweren zonder soldaten om ze te behandelen? De gelegenheid om te gelijk de legers uit te breiden was dus te gunstig, om die te laten voorbijgaan. „En wie zal dat betalen, lieve, lekkere Gerritje?" zoo als onze grootvaders zongen. De natiën natuurlijk, die altijd het voorregt genieten om de glazen te mogen betalen, welke hunne regeerders uit baldadigheid of domheid inslaan.

De onregtvaardige oorlog, die Pruissen uit heerschzucht en overmoed aan Oostenrijk heeft aangedaan, en waarin, als naar gewoonte, het regt de nederlaag heeft geleden, zal van de noodlottigste gevolgen zijn ook voor die landen, die niet regtstreeks bij den strijd betrokken zijn geweest. Er

is geen reden waarom Pruissen, nu alle mogendheden, lafhartig en zonder een vinger te verroeren, de overweldiging en inlijving van Hannover, Keurhessen, Nassau en Frankfort hebben aangezien, op den weg des gewelds zou blijven stilstaan, en vooral ons land heeft van de Pruissische aanmatigingen alles te vreezen. Het baat ons weinig, of het zich nu *bon prince* betoont, en Limburg, dat door de ontbinding van den Duitschen Bond vrij geworden is, voor het oogenblik vrij laat, zonder aan te dringen op de opneming van die provincie in den nieuwbakken Noord-Duitschen Bond. Sedert jaren toch houdt Duitschland, waarvoor nu Pruissen in de plaats getreden is, vlammende blikken op ons land en vooral op onze havens gevestigd. Duitschland stelt zich altijd het ideaal voor, om eene zeemogendheid te worden; en daar de Natuur het, in hare wijsheid, verstoken heeft gelaten van genoegzame havens, ziet het gretig uit naar het bezit van andere in dat opzigt meer begunstigde landen. Tot nog toe vonden deze een waarborg van onafhankelijkheid in de overweging, dat Duitschland geen regt op hen had. Maar daar de geschiedenis van 1866 heeft doen zien, dat regt en onregt niets anders dan ouderwetsche vooroordeelen zijn, van welke men zich in onze onbevooroordeelde eeuw gerust kan ontdoen, en dat de sterkste altijd het regt aan zijne zijde heeft, terwijl bovendien wegnemen geen stelen meer is, zoo is dat steunen op het regt een zandgrond geworden, op welken de kleinere staten niet staande kunnen blijven. Men moge spreken van weerbaarheid, van moedigen tegenstand, van verdedigen tot den laatsten droppel bloeds: wij achten dit verre van gering, maar het behoeft toch niet als lafhartigheid beschouwd te worden, wanneer men zich overtuigd houdt, dat 100,000 man (zelfs met de scherpschutter-corpsen, die zich met loffelijken ijver vormen) op den duur niet opgewassen kunnen zijn tegen een millioen en meer. Leonidas kon met zijne driehonderd dapperen zich bij de Thermopylen wel laten dooden, doch niet den overmagtigen vijand terugslaan.

Éène zaak kunnen de Pruisen echter zeker zijn dat hun zal tegenvallen, indien zij ooit voorwendsels aangrepen om onze onafhankelijkheid te belagen, namelijk dat hunne hebzucht niet op het bezit van onze Oost zal behoeven te re-

kenen. Engeland, dat zich bij de Europesche gebeurtenissen der latere jaren zoo lakoniek gedragen heeft, zou nog wakker genoeg wezen voor zijn eigen belang, om zich van Java meester te maken, eer de Pruissische zeemagt (!) er een vinger naar kon uitstrekken.

De veroveringszucht van Pruissen heeft dus eene schaduw over de gansche toekomst geworpen, die niet spoedig zal verdwijnen. Vrees en onzekerheid bestaan allerwege, en zijn niet geweken bij het sluiten van den vrede van Praag, omdat men onzen Duitschen nabuur tot alles in staat acht. Alles blijft dientengevolge in een staat van kwijning verkeeren; de beurzen, die thermometers van de algemeene gerustheid of ongerustheid, staan zoo laag mogelijk, en zelfs de Nederlandsche effecten, die altijd zooveel vertrouwen genoten, zijn tot een peil gedaald, waarop men ze in vele jaren niet gezien heeft. Industrieele ondernemingen worden slechts schoorvoetend op touw gezet of geheel achterwege gelaten, omdat ieder gevoelt dat, schoon het heden nog vrede is, het morgen weder oorlog kan zijn. Zoo kan de welvaart van landen en volken benadeeld en ondermijnd worden door de gewetenloosheid van één man! Het naaldgeweer heeft de ontwikkeling van Europa ten minste eene kwart eeuw achteruitgezet, en vermoedelijk een keer aan de wereldgeschiedenis gegeven. De eerste Napoleon, die meermalen profetische blikken in de toekomst wierp, heeft het bekende gezegde geuit: „Over vijftig jaren zal Europa republikeinsch of kozaksch zijn!" Met andere woorden: „Er zullen òf geen koningen meer bestaan, òf zij zullen alleen heerschers zijn geworden!" Sedert Napoleons dagen scheen het republikeinsche beginsel meer en meer te zegevieren; maar het naaldgeweer heeft gezegd: „Tot hiertoe en niet verder!" en met behulp van dit moordtuig en van de daarmede gepaard gaande verslaving der volken tot soldaten en niets dan soldaten, onder de fraaije benamingen van actieve dienst, reserve, landweer, landstorm, en hoe de verdere kunsttermen voor de zelfde verfoeijelijke zaak luiden mogen, hebben de koningen en hunne ministers de magt in handen om alles te doen wat het booze hart hun ingeeft en waartoe zij zich sterk genoeg gevoelen.

Het is hun echter geraden, zich ten aanzien van dit laat-

ste punt wel te vergewissen. Victor Emmanuel achtte zich ook sterk genoeg om het Venetiaansche aan Oostenrijk te ontrukken; maar in den slag van Custozza werd hem op gevoelige wijze aan het verstand gebragt, dat hij zich daarin vergiste, en de zeeslag van Lissa leerde hem, dat ook zijne vloot niet tegen de Oostenrijksche bestand was. Dat de nederlagen der Oostenrijkers in Bohemen niet aan hunne mindere dapperheid of bekwaamheid, maar alleen aan de blinde kracht van het Pruissische naaldgeweer toe te schrijven waren, blijkt overtuigend daaruit, dat zij overal, waar zij niet tegenover dat moordtuig stonden, de overwinning behaalden. Custozza en Lissa leverden het bewijs hunner meerderheid, die ook Garibaldi in Tirol ondervond, waar hij te naauwernood even over de grenzen kon doordringen.

Desniettemin hebben de Italianen het Venetiaansche toch in hun bezit gekregen, doch slechts door tusschenkomst van een derde. Om de handen vrij te krijgen en met des te meer kracht het hoofd aan Pruissen te kunnen bieden, stond Oostenrijk die Italiaansche bezitting, die het niet aan Italië zelf wilde overgeven, aan Frankrijk af, met de erkende bedoeling, dat Napoleon III haar weder aan de Italianen zou overdragen. Na jaren lang gezwetst te hebben, dat zij den gehaten vreemdeling, den „Tedesco," het Venetiaansche met de wapenen in de vuist zouden afhandig maken, was het een bittere pil voor hen om te slikken, dat zij onmagtig bleken te zijn tegen den onverwinlijken Vierhoek, en dat zij als een cadeautje moesten aannemen wat zij voornemens waren geweest als eene krijgstrophee aan de wereld te toonen. De bladen schreeuwden om het hardst, dat de natie door die handelwijze doodelijk beleedigd was, dat men reeds te veel verpligting aan Frankrijk had, en dat men niet als een geschenk moest aannemen wat men als een regt kon vorderen; maar het einde van de beweging was, dat de Italiaansche regering met beide handen de gelegenheid aangreep, die zich waarschijnlijk nimmermeer zou voordoen, en zelfs met genoegen een aantal millioenen betaalde voor het vaste materieel, dat niet uit de Venetiaansche vestingen kon weggevoerd worden.

Nu het aldus bleek, dat Oostenrijk, in weêrwil van zijne sterke betuigingen ter contrarie, toch zeer goed van Vene-

tië scheiden kon, is het meer dan betreurenswaardig, dat het niet reeds in het begin van 1866 tot dien stap was overgegaan, waarop toenmaals verscheidene mogendheden in het belang van den vrede aandrongen. De geheele geschiedenis zou misschien een anderen loop hebben genomen. Italië zou daardoor plotseling van alle voorwendsel, om ook van zijn kant een ongemotiveerden oorlog tegen Oostenrijk te beginnen, beroofd zijn geworden, en dit had dan weder Pruissens berekeningen voor een groot deel in duigen doen storten, want Pruissen verbond zich met Italië, opdat Oostenrijk, te gelijk in het noorden en in het zuiden bezig gehouden, zijne magt zou moeten verdeelen, gelijk ook geschiedde. Had Oostenrijk al zijne legers in Boheme kunnen gebruiken, dan blijft het nog altijd de vraag, of Pruissen, zelfs met het naaldgeweer gewapend, de overwinning zou behaald hebben.

Doch hoe dit zij, Oostenrijk is sterker geworden door het verlies van Venetië, een resultaat dat zijne vijanden zeker niet beoogd hebben. Het behoeft er geen kostbaar leger, geen vestingen en geen talrijke policiemagt meer te onderhouden, om eene steeds weerbarstige en onwillige bevolking te bedwingen, hetgeen alles te zamen veel meer millioenen kostte, dan het Venetiaansche opbragt. Het verschil tusschen die beide sommen is dus de winst, die Oostenrijk jaarlijks behaalt, nu het dat blok van het been heeft kunnen schudden. Had nu die chimerieke nationale eer maar veroorloofd het Venetiaansche af te staan vóórdat het tot vijandelijkheden kwam, dan zou de onzedelijke coalitie tusschen Pruissen en Italië gebroken zijn, Oostenrijk zou veel meer millioenen dan nu op het latere tijdstip voor den afstand bedongen hebben, de oorlog ware waarschijnlijk voorkomen, vele duizenden, die nu vermoord zijn en onder de zoden op de slagvelden rusten, zouden nog leven, de welvaart van gansche landen zou niet geknakt zijn, Pruissen zou zich waarschijnlijk niet tot overweldiger van vrije en onafhankelijke staten hebben opgeworpen, en een minister, wiens naam door tallooze lippen vervloekt wordt, zou eenige duizendtallen misdaden minder op zijn geweten hebben geladen. Dat is de beteekenis, die de woordjes „te laat!" ook weder in dit geval gehad hebben.

Zullen die woordjes ook voor den paus eene noodlottige beteekenis krijgen? Ligtelijk kan dit het geval zijn; want de Heilige Stoel verweert zich, wanneer er op verbeteringen aangedrongen wordt, altijd met zijn vervelend: „*Non possumus!*" waarop het Romeinsche volk wel eens kon antwoorden: „*Volumus!*" Tegen het pauselijke: „Wij kunnen het niet!" zou de volksstem: „Wij willen het toch!" een onweerstaanbaar argument zijn. En de loop van zaken schijnt wel die rigting te zullen nemen; want het is ernst geworden met Napoleons voornemen om zijne troepen uit Rome naar Frankrijk te doen terugkeeren. Het valt zeer te betwijfelen, of de paus, aan de bescherming van zijn eigen legertje overgelaten, stand zal kunnen houden tegen den revolutionairen geest zijner beminde onderdanen. Het zoogenaamde legioen van Antibes, in Frankrijk aangeworven, zal althans een zwakke steun voor hem zijn, daar de eene helft van dat dappere corps gedeserteerd is en de andere helft den kogel schijnt te verdienen.

Zit de paus niet op rozen, keizer Maximiliaan in Mexico zat het gansche jaar 1866 bepaald op doornen, en kon de gunst der Mexicanen niet winnen, hetgeen niet behoeft te verwonderen, daar zij alle vreemdelingen doodelijk haten, en vooral degenen, die eenig gezag over hen trachten uit te oefenen. De republikeinsche president Juarez hield voortdurend het hoofd boven, en dat hij steun bij de bevolking vond, kan genoegzaam daaruit blijken, dat tot zelfs de omstreken der hoofdstad Mexico, waar de keizer zijn verblijf hield, door zijne troepen onveilig werden gemaakt. Maximiliaan had dan eigenlijk ook niets in zijne magt, dan de hoofdstad en een gedeelte van de kuststreek, terwijl het gansche overige onmetelijke gedeelte van Mexico òf aan niemand òf aan Juarez gehoorzaamde. De poging van generaal Ortega, om zich als tegen-president op te werpen, mislukte, terwijl hij zelf in hechtenis werd genomen in de Vereenigde Staten, die op de hand van Juarez zijn. Weinig zelfs had het gescheeld, of de magtige republiek ware in botsing met Frankrijk geraakt, dat zich reeds al te veel met de Mexicaansche aangelegenheden bemoeid heeft. Maar het schijnt tot een vergelijk te zijn gekomen, en wel op dezen grondslag, dat Frankrijk Mexico aan zijn lot zal over-

laten. Ook weder eene zaak, die het te wenschen ware, dat men een jaar of zes vroeger had ingezien.

Welk een lot de vorstelijke personen op den troon van Mexico gehad hebben, blijkt uit geene omstandigheid welsprekender dan uit de krankzinnigheid der keizerin, gemalin van Maximiliaan. Naar Europa overgekomen, om geldelijke en militaire hulp voor haren man te zoeken, die echter niet verleend werd, kwam de overspanning, in welke zij te Mexico verkeerd had, tot bedaren; maar nu ook begonnen de gevolgen der onophoudelijke schokken, die zij had moeten ondergaan, zich te openbaren. De angst en de vrees, waarin zij voortdurend verkeerd had, namen blijvende vormen aan en ontwikkelden zich tot een waanzin, waarin het haar idée fixe is, dat men het op haar leven toelegt en haar tracht te vergiftigen. Behoeft men nog te vragen, in welke vrees zij voortdurend op den Mexicaanschen troon verkeerde en welk lot zij uit de handen van hare trouwe onderdanen verwachtte?

Ook Johnson, de president der Vereenigde Staten, verwacht van zijne onderdanen, of beter gezegd zijne meesters, niet veel goeds, daar eene groote partij zich tegen hem verklaart en hem op allerlei wijze den voet dwars zet, zoodat er zelfs sprake van is eenige aantijgingen tegen hem bijeen te zamelen en op grond daarvan hem in staat van beschuldiging te stellen. Eer het zoo ver komt, zal er echter nog wel het een en ander gebeuren. Hoewel de berigten uit Noord-Amerika ons altijd slechts brokswijze en zeer onvolledig worden overgebragt, schijnt het dat de president de vroegere opgestane zuidelijke staten langs den geleidelijken weg weder met de Unie verzoenen en hun daarin eindelijk de zelfde plaats wedergeven wil, die zij vóór den opstand innamen, terwijl zijne tegenpartij die staten als overwonnen gewesten zou willen behandelen, en de vrijverklaarde negers nog in eene soort van vermomde slavernij wil houden door hun het genot van gelijke regten als de blanken te ontzeggen.

Overigens kan men niet beweren, dat hij de teugels des bewinds met eene slappe hand voert. Zijne houding ten aanzien van Mexico heeft zelfs aan Frankrijk, dat anders voor geen klein geruchtje en wat kruiddamp vervaard is, respect ingeboezemd, en de Fenians heeft hij belet hunne plannen

ten aanzien van Engeland ten uitvoer te leggen, al is ook laatstelijk zijn minister van buitenlandsche zaken de voorspraak van eenige Fenians geweest, die in Canada ter dood veroordeeld waren, omdat zij daar, van de Vereenigde Staten uit, een inval hadden gedaan.

Die Iersche vrijheidshelden zijn weder op nieuw aan het woelen, en boezemen de Engelsche regering genoeg bezorgdheid in, daar er geruchten loopen dat het nu deze maal ernst is met een opstand in Ierland. Het gouvernement heeft weder eene aanzienlijke troepenmagt naar het Smaragd-eiland gezonden, en een prijs van 2000 pond sterling uitgeloofd voor de arrestatie van Stephens, den president van het geheime genootschap, die reeds eenmaal in handen der Britsche justitie is geweest, maar toen heeft weten te ontvlugten. Het is natuurlijk, dat het gouvernement wat over heeft voor de eer om met Stephens kennis te maken; doch het is waarschijnlijk, dat hij zich met bescheidenheid aan al de hem toegedachte eerbewijzen zal trachten te onttrekken.

Even als de Ieren eene afzonderlijke nationaliteit zijn, die zich tegen hare overheerschers tracht te verzetten, zijn ook de Grieken op Candia, het oude klassieke Creta, in opstand gekomen tegen de Turken, onder wier gezag zij staan. De strijd was ongelijk; want hoe verzwakt de Turken ook mogen wezen, zijn zij nog altijd meer dan opgewassen tegen een handvol Cretensers. Griekenland maakte mine om deze laatsten te hulp te komen; doch daar het op zichzelf niet kan passen, is het nog veel minder in staat om bijstand te verleenen aan anderen. Het heeft zich dus bepaald tot depêches aan Frankrijk, Engeland en Rusland, om de belangstelling dezer mogendheden voor de Christelijke insurgenten te wekken, eene poging waarop volstrekt geen resultaat gevolgd is, daar men waarschijnlijk geen noodzakelijkheid zag, om, door de inlijving van Candia bij Griekenland, aan dat verwarde rijk nogmaals een element van verwarring toe te voegen.

Overigens schijnt verwarring de normale toestand der zuidelijke rijken van Europa te zijn. Griekenland is daarvan niet het eenige voorbeeld; ook in Italië is het doorgaans niet pluis, en hoe het er in Spanje onder den reactionairen en tiranieken minister Narvaez uitziet, is algemeen bekend.

De regering beroemt zich daar op de eenstemmigheid, die er heerscht, omdat zij alle verschil van gevoelen met eene ijzeren hand onderdrukt, en wat haar niet smaakt, in strijd verklaart met de wetten en belangen van kerk en staat Gelijk in alle despotische landen, geniet de pers inzonderheid de eer, dat zij in staat is de zoo willekeurige ministers te doen sidderen, die er dan ook geen gewetenszaak van maken, om de journalisten te doen arresteeren, verbannen en fusilleeren, al naar gelang van omstandigheden. Men kan zijne tegenpartij op geen meer afdoende wijze wederleggen dan door haar een bal in den mond te stoppen.

De Engelsche regering heeft dit in den loop des jaars 1866 ook beproefd, doch met zeer slechten uitslag. De Engelschen, die nu eenmaal op luidruchtige meetings gesteld en er aan gewend zijn, wilden in *Hyde-park* te Londen eene volksvergadering houden, om daar hunne gevoelens over de wijziging, die de kieswet zou behooren te ondergaan, uit te kramen. De regering verbood het gebruik van het park tot dat doel, hetgeen eene geweldige botsing tusschen de politie en het volk ten gevolge had. Wel is waar behield de eerstgenoemde de overhand, doch het gouvernement zag van zijnen kant in, dat het raadzaam was de volksdriften te laten uitwoeden, en heeft dus geene latere vergaderingen meer belemmerd. Het Britsche publiek heeft, in de meening dat het zijne regten eens dapper had gehandhaafd, een druk gebruik van de gelegenheid gemaakt en donderende redevoeringen tot schrik van alle tirannen gehouden. De regering heeft alles laten begaan en echter in geen enkel opzigt aan de eischen toegegeven. Dit verwacht het volk eigenlijk ook niet; als het zijn hart eens goed heeft lucht gegeven (maar daarin wil het dan ook niet gestoord worden), keert het bedaard naar huis terug, drinkt een kop thee en gaat naar bed.

Dat er in 1866 verscheidene revolutiën en *coups d'état* in de Zuid-Amerikaansche staten zijn voorgekomen, zal niemand verwonderen, die den aard der bevolking van die landen eenigzins kent. Iedereen hoopt er op zijne beurt president te worden, en helpt dus altijd gewillig een handje om den fungeerenden president den zetel te doen verlaten. Deze weet dit ook zeer goed, en onthaalt dus degenen, die het wat te

voorbarig of onhandig doen, op blaauwe pillen en schroot. Mexico had, voor dat het tot zijne tegenwoordige bewonderenswaardige bestendigheid van bestuur kwam, reeds een veertigtal omwentelingen gehad, en de andere republieken zullen wel niet ver bij dat cijfer achterblijven, indien zij het zelfs niet overtreffen. Al die revolutiën te willen optellen en nader omschrijven, zou even nutteloos als ondoenlijk zijn.

De eenige staat van Zuid-Amerika, die achting verdient, namelijk Brazilië, is nu, met de Argentijnsche republiek tot bondgenoot, reeds sedert lang in een oorlog met Paraguay gewikkeld, welks aanleiding niet zeer duidelijk is, doch hoofdzakelijk schijnt te bestaan in een geschil over het gebruik der rivieren, die door de beide landen loopen. Herhaalde malen heeft men van geduchte veldslagen gehoord, die echter aan geene der beide zijden eene beslissing ten gevolge hebben gehad. Velen hebben dus daar weder den dood door vuur en staal gevonden, gelijk aan de andere zijde van den aardbol, in Britsch-Indie, door een hongersnood, welke aan dien van 1846 in Demak en Grobogan op Java herinnerde.

Voor dat schoone eiland Java was het jaar 1866 weder de voortzetting van het tijdperk van onzekerheid, waarin het reeds zoo lang verkeert. Cultures of geen cultures, heerediensten of geen heerediensten, vooruitgang of stilstand, waren de vragen, die daar op aller lippen zweefden. De intrekking der cultuurwet in de Tweede Kamer, na de aanneming van het amendement Poortman, liet het lot van het cultuurstelsel in het onzekere; de optreding van het conservatieve ministerie besliste het in conservatieven zin. De minister van koloniën in dat kabinet, de heer Mijer, verklaarde dat hij het cultuurstelsel behouden wilde, maar natuurlijk met verbeteringen, zoo als ook van conservatieve zijde altijd de leus is; en hij ging zoo ver in zijn behoud, dat hij een koninklijk besluit naar Indië zond, houdende bevel tot schorsing van een reeds afgekondigd besluit, dat den 1sten Januarij 1867 in werking zou treden en waarbij de persoonlijke diensten, die de inlanders aan hunne hoofden bewijzen, afgeschaft werden. Maar wat gebeurt er? De gouverneur-generaal Sloet van de Beele vond termen om dat bevel onafgekondigd te laten, waartoe hij volgens

art. 22 van het Indisch regerings-reglement de bevoegdheid bezat. Zeer gewigtige redenen, aan de belangen van orde en rust op Java ontleend, hadden hem daartoe bewogen; want zulk een stap wordt niet zonder hoogst gewigtige redenen gedaan. De diensttijd van den heer Sloet liep echter in October 1866 af, en zijn opvolger, de heer Mijer, vertrok eerst in het begin van November uit ons vaderland, zoodat hij pas in de allerlaatste dagen van December te Batavia kan aangekomen zijn. Daar zal hij het onuitgevoerde besluit gevonden hebben, dat hij zelf echter niet meer heeft kunnen afkondigen, ook al ware zijn gevoelen omtrent dit punt geheel onveranderd gebleven; want de overschietende tijd is te kort geweest. De maatregel heeft dus onvermijdelijk op 1 Januarij 1867 in werking moeten treden, onverschillig of de nieuwe gouverneur-generaal er al dan niet mede instemt. Maar nu doet zich eene andere moeijelijkheid voor, namelijk dat de Tweede Kamer van de Indische Begrooting voor 1867 den post geschrapt, heeft, uit welken aan de inlandsche hoofden eene geldelijke schadeloosstelling voor het gemis der persoonlijke diensten van hunne ondergeschikten zou betaald worden. De gouverneur-generaal kan wel een buitengewoon crediet openen, doch dan komt hij in strijd met den uitgedrukten wil der Kamer.

Het is eene aangename verpoozing, wanneer men het oog van die verwarringen, die zich op de gansche oppervlakte van den aardbol vertoonen, kan afwenden, om ze te laten rusten op zaken, die den mensch meer eer aandoen, en althans iets bijdragen tot den vooruitgang en de ontwikkeling der wereld. En daaronder doet het ons genoegen in de eerste plaats te mogen vermelden het, na herhaalde mislukte proeven, welgeslaagde leggen van den transatlantischen kabel tusschen Engeland en Amerika, een navolgenswaardig voorbeeld van de volharding en energie der Engelschen, die zich door geen tegenspoeden laten afschrikken om de verwezenlijking van een grootsch denkbeeld tot den einde toe te vervolgen. Men heeft het gezien aan hun *Great Eastern*, en thans weder aan dien internationalen telegraaf, die, eenmaal gelukt, dadelijk tot navolging opwekte, zoodat er reeds verschillende plannen ontworpen zijn tot het leggen van nieuwe lijnen door den Oceaan. Hoe kostbaar het seinen

naar Amerika ook zij, hebben de drukke relatiën tusschen de Oude en de Nieuwe Wereld ten gevolge, dat de maatschappij van dien telegraaf met meer depêches overladen wordt dan zij geregeld kan overbrengen. Na de vele mislukte speculatiën der laatste jaren is het heugelijk, dat er toch eindelijk eens eene onderneming kan genoemd worden, die voor hare aandeelhouders winst afwerpt.

Ook Nederland zag een symbool van vooruitgang en ontwikkeling binnen zijne grenzen in de nijverheids-tentoonstelling, gedurende eenige maanden gehouden in dat Paleis voor Volksvlijt, waarop Amsterdam trotsch mag zijn. Waren ook niet alle inzenders even tevreden over de bekrooningen, door de jury toegekend, wanneer zij de billijkheid willen betrachten, moeten zij de ware spreuk voor oogen houden, dat effen kwaad treffen is, en dat weinige verpligtingen ondankbaarder zijn dan die van lid eener jury, die altijd zeker is voor één vriend tien vijanden te maken. Indien de fabrikaten der teleurgestelde inzenders zooveel voortreffelijker zijn, gelijk zij beweren, dan die der bekroonde, dan zullen zij het — aangenomen dat hunne prijzen billijk gesteld zijn — wel in een voldoend debiet ondervinden; en daarop komt toch immers bijna alles aan, heeren fabrikanten? Wat zou u eene medaille baten, indien het publiek desniettemin niet van uwe producten gediend beliefde? Stelt u maar gerust, dat eene onverdiende medaille toch geene reputatie vestigt.

Niet lang was de tentoonstelling gesloten, of de poorten van het Paleis openden zich om een anderen drom bezoekers binnen te laten, met insigniën en teekenen versierd, die bij de oningewijden (profanen zeggen de „broeders") wel eenigzins den lachlust zouden opwekken — want wij leven in de sceptische negentiende eeuw, die aan niets meer gelooft en voor niets meer eerbied heeft — indien zij zich niet herinnerden, dat het genootschap veel goeds bezit en veel weldadigheid oefent, zoodat men het wel eenige fadaises gunnen kan, indien het er pleizier in heeft. Prins Frederik vierde er zijn vijftigjarig grootmeesterschap van de Nederlandsche Vrijmetselarij, en werd met kostbare geschenken en eerbewijzen overstelpt, terwijl broeders en dignitarissen der orde uit een aantal vreemde landen hem hunne

hulde kwamen brengen op een feest, dat zeker tot de grootste zeldzaamheden behoort.

Onze hooggeschatte J. van Lennep voerde er het woord, waarvan de oningewijden niets mogen weten en de meeste ingewijden geen woord verstonden, omdat het locaal te groot en de stem des redenaars te zwak was. Gelukkig dus dat de geniale man zijne gedachten meestal aan den druk toevertrouwt, en zijne landgenooten er op hun gemak van genieten kunnen; wat zij dan ook doen; want zijn *Klaasje Zevenster* wordt nog even druk gelezen en besproken als in de eerste tijden na de uitgave. Op letterkundig gebied heeft in 1866 slechts zeer weinig het licht gezien, dat met dien fraaijen roman (Busken Huet neemt het ons toch immers niet kwalijk, dat wij dien mooi durven vinden?) concurreeren kon. Bijna het eenige van dien aard was het gedicht *de Schepping* van ten Kate, waaraan de Hollandsche Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen de gouden medaille heeft toegekend, als eene hulde namens de Nederlandsche natie aan den te gelijk zoetvloeijenden en krachtigen zanger, den oorspronkelijken dichter, den uitnemenden vertolker van het schoonste uit andere dichtergaarden.

Dr. Pierson zal niet vergen, dat wij zijn *Adriaan de Mérival* daarnaast stellen, en ter Haar's nieuwe bundel gedichten is te laat in het jaar verschenen, om algemeen bekend te kunnen worden. Doch laten wij ons voor ondankbaarheid hoeden; een gedicht als *de Schepping* is genoeg voor één jaar. Indien 1867 iets in dicht of in proza oplevert, dat daarmede op ééne lijn kan geplaatst worden, dan zal ook dat jaar met een sterretje worden aangeteekend in de geschiedenis der Nederlandsche letterkunde.

Door de ondervinding geleerd, zullen wij ons aan geene rozenkleurige verwachtingen voor de toekomst overgeven. Het jaar 1866 is met veel leeds en weinig liefs doorstaan en behoort tot de geschiedenis. Wat zal 1867 baren? Wie weet het! God geve er zijnen zegen over, verdelge het onregt, en doe regt en waarheid zegevieren! Indien wij aan het einde van dit jaar gevoelen en getuigen mogten dat dit geschied is, in zoodanige mate als men het in deze onvolmaakte wereld verwachten kan, dan zou de nu aangevangen

jaarkring een lichtpunt wezen voor de menschheid. Maar zal het inderdaad, als eene vonkelende ster, zijn licht verspreiden in den nacht van geweld en materialisme, die zich meer en meer over ons werelddeel uitbreidt? Wij vreezen het tegendeel, en wel met eene groote vreeze!

KAREL I,

HOSPODAR VAN ROEMANIË.

Toen op 20 April 1839 in het Zwabenland aan de bewoners van Hohenzollern-Sigmaringen verkondigd werd, dat hunne vorstin Josephine, dochter van den groothertog Karel van Baden en de geestrijke Napoleontische prinses Stephanie, van een prins was bevallen, behoorde er eene buitengewone zienersgave toe, om te voorspellen dat deze knaap bestemd was om eenmaal in het oosten van Europa een troon te beklimmen, wier geschiedenis en lotgevallen door zoo vele verwarde draden waren zamengeweven, welke echter alle kans hebben om door Karel van Hohenzollern tot eene geluk voorspellende toekomst ontwikkeld te worden.

Prins Karel en zijne vijf broeders en zusters, van welke twee, de erfprins Leopold en prinses Stephanie (overleden als koningin van Portugal), ouder, en drie, prins Anton (in den Duitschen oorlog van 1866 gesneuveld), prins Frederik en prinses Maria jonger zijn dan hij, beleefde eene gelukkige kindsheid, welke echter de stormen van de onheilvolle jaren 1848 en 1849 maar al te spoedig met den ruwen ernst des levens in aanraking zouden brengen. Prins Karel Anton, die van 1858 tot 1862 Pruissisch minister-president was, deed op 7 December 1849 afstand van zijne regering ter gunste van den koning van Pruissen, en zijne kinderen namen vol droefheid afscheid van de geliefkoosde valleijen huns vaderlands, om zich naar Dusseldorp te begeven, waar hunne ouders zich sedert dien tijd metterwoon gevestigd hadden.

KAREL I,

Hospodar van Roemanie.

Hoe meer zich de gaven des geestes van prins Karel ontwikkelden, des te meer drongen zij hem uit het eentoonige garnizoensleven (hij was, nadat zijne opvoeding in het ouderlijk huis voltooid was, als eerste luitenant *à la suite* van het Pruissische regiment dragonders N°. 2 in dienst getreden) uit de weinig beteekenende genoegens van eene schitterende gezelligheid, tot een levenskring, waarin hij de werkkracht, die in hem was, kon ontwikkelen; en zoo kwam het, dat hij met vreugde en geestdrift de verkiezing tot hospodar der Roemaniërs aanvaardde, die in de wetgevende vergadering van dat land in April 1866 op hem gevallen was. De beide aan Turkije cijnspligtige vorstendommen, Walachije en Moldavië, hadden zich, gelijk men weet, onder de vlag blaauw, geel, rood, en onder den naam van *Roemanië*, in 1861 vereenigd. Vorst Alexander I — eerst kolonel Koeza, later vorst van Moldavië en Walachije — was de eerste hospodar der Roemanen. Zijne heerschappij was echter niet van langen duur: hij moest, van zijnen troon afgezet, in het begin van 1866 uit Bucharest de vlugt nemen. Tot zijnen opvolger werd op 23 Februarij de graaf van Vlaanderen, broeder des tegenwoordigen konings van België, gekozen, die echter voor de op hem uitgebragte keuze bedankte.

Op 13 Mei werd Karel van Hohenzollern als Karel I uitgeroepen, en op 22 Mei volgde zijn plegtige intogt te Bucharest. De meeste zwarigheden, die zich tegen zijne benoeming van verschillende kanten hebben opgedaan, kunnen als uit den weg geruimd beschouwd worden.

DE CLUBS TE LONDEN.

Eenigen tijd geleden (*) leverden wij een artikel over het ontstaan en de vestiging der koffijhuizen in de hoofdstad van het Britsche rijk, en eindigden met de aanwijzing, dat zij niet meer onder den vorm bestaan van hetgeen wij gewoon

(*) *Leeskabinet*, Deel IV, bladz. 35 en verv.

zijn *koffijhuizen* te noemen, maar in dusgenoemde *clubs* zijn overgegaan. Wanneer echter die herscheppings-periode haar einde bereikt heeft, is moeijelijk te zeggen. Zulke termijnen laten zich niet met juistheid bepalen. Zooveel is zeker, dat er te Londen geen koffijhuizen meer bestaan, en dat de naam, waar men dien nog aantreft, geheel iets anders beteekent. Men drinkt in Engeland geen koffij meer, ofschoon de herinnering gebleven is. Een *coffee-house* is te Londen een eethuis van den derden rang; in een hotel van den tweeden rang beteekent *coffee-room* de eetzaal, en in een van den eersten rang de zaal, waar men dejeuneert of soupeert. De *coffee-room* duidt voor vreemdelingen in een hotel, waar zij slechts bedden hebben, ook de plaats aan, waar zij bijeen komen, de couranten lezen, hunne brieven schrijven en op sofaas of in armstoelen hun namiddagslaapje houden. De zoogenaamde *koffijkamer* is in de eerste hotels een elegant salon, met alle mogelijk Engelsch comfort en Fransche elegance, waar men op tapijten rondwandelt, en ieder woord, dat men te zeggen heeft, slechts fluistert; in de hotels van den middelsten rang echter is het inderdaad nog eene herinnering aan de oude koffijhuizen, een nalatenschap der tavernen, die den overgang van het *koffijhuis* tot de *club* leveren. Ook het getal der tavernen is te Londen zeer afgenomen. Men verstond daaronder de donkere kamer, met groene of roode gordijnen, waarin de overgrootvaders der tegenwoordige Londenaars hun avondmaal gebruikten, portwijn en punch dronken, pijpen rookten, en over politiek en letterkunde spraken. Van zoodanige huizen zijn te Londen nog maar weinige overgebleven, en deze vindt men in *Drury-lane* en in de omstreken van den *Temple*.

Het woord *club* wordt afgeleid van den Angel-Saksischen wortel *clypian* of *clypan*, Engelsch *cleave*, ons *kleven;* anderen brengen ons *kloven* daarmede in verband. De club is in allen gevalle eene vereeniging, welke op verdeeling berust, die van de te maken kosten namelijk. De nieuwste beroemde clubs gronden zich op eten en drinken, twee dingen, waarin de meeste menschen overeenkomen, en waaraan de geleerde en de ongeleerde, de opgeruimde en de kniesoor, de wijsgeer en de hansworst kunnen deelnemen.

Wel vormden zich en bestonden die kleine nachtbijeen-

komsten, welke onder den naam van *clubs* bekend zijn, reeds benevens de koffijhuizen en tijdens den hoogsten bloei van deze; haar doel was echter alleen het eerste en natuurlijke bindmiddel der gezellige dieren — het eten! In de koffijhuizen zoekt men voedsel voor den geest; in de tavernen en clubs voor het ligchaam. Tevens was van den beginne af het kenteeken, dat de club van het koffijhuis onderscheidde, dat in het eerste slechts leden volgens bestaande statuten werden opgenomen, die hunne vaste bijdragen betaalden.

De oudste en eerwaardigste van deze clubs was de *Kit-kat-club*, die zijn oorsprong aan eene schapenpastei te danken had. Deze club namelijk kwam het eerst bijeen ten huize van een pasteibakker, die Christoffel Katt heette, of aan wien de laatste naam gegeven werd, omdat hij eene Cypersche kat tot kenteeken van zijn beroep in den gevel voerde. (*) *Kit* is, gelijk men weet, eene verkorting van den doopnaam *Christoffel*. In allen gevalle schijnt de schapenpastei (*mutton-pie*) het middelpunt geweest te zijn, waarom-heen de leden van deze club zich ten tijde van koningin Anna broederlijk verzamelden. De *Kit-kat* bestond uit veertig leden: edellieden, mannen van stand, rang en invloed en schrijvers van naam; alle veertig niet minder opregte liefhebbers van pasteijen dan aanhangers van het huis Hannover en ijverige steunpilaren van de Protestantsche troonopvolging in het Parlement en bij de pers. Zes hertogen (waaronder de groote Marlborough) en vijf graven, de beroemdheden der Whigs uit den tijd van koning Willem, zaten, aten en dronken hier eendragtelijk met de blijspeldichters Vanbrugh en Congreve, met Addison en Steele, wier namen nooit ontbraken in de gezellige lijsten van dien tijd, benevens een geheele reeks van andere beroemdheden in het debiteeren van snakerijen, waarin sir Samuel Garth, later lijfarts des konings, niet de geringste plaats innam. Op zekeren avond kwam hij in de club met eene lijst van vijftien patiënten, die hij nog bezoeken moest. „Laat de dui-

(*) Zoodanig kenteeken van beroep vindt men nog bij een confiturier op de Leliegracht, tusschen de Keizers- en Prinsengracht, te Amsterdam. De heeren van Lennep en ter Gouw, die over dit onderwerp een boek willen schrijven, worden daarop bij deze opmerkzaam gemaakt.

vel ze voor mijn part allemaal halen!" riep hij, toen Steele hem daaraan herinnerde. „Negen van hen zijn zoo ziek, dat geen doctor hen helpen, en zes zoo gezond dat geen doctor hen schaden kan." Men kan zich hieruit eenigzins een denkbeeld vormen van de soort der kwinkslagen, die in de *Kit-kat-club* gedebiteerd werden.

Hierop kunnen wij de *Beefsteak-club* laten volgen, die den bijnaam van *het Nieuwe Romp-parlement* kreeg, omdat het zonder toongever of toongevers was opgerigt. *Biefstuk* en *club* zijn twee zulke nationale inrigtingen, dat men die, afzonderlijk of te zamen, wel nimmer in het Engelsche leven zal laten uitsterven. Overeenkomstig de talrijke grillen en excentriciteiten van het Engelsche nationale karakter, ontstonden weldra eene menigte clubs onder allerlei belagchelijke namen, zoo als de club der *duitenklovers* (*split-farthing*), *der valsche helden*, *der kwakzalvers*, *der vogelminnaars*, *der atheïsten*, *der bedelaars*, *der dieven*, *der mannen zonder neus*, en nog eenige, die zich in een beschaafd gezelschap niet laten noemen. Voorts had men een club van *nachtrust-verstoorders*, eene vereeniging van jonge lieden, die tot de beste standen behoorden, en wier clubgenoegens daarmeê begonnen dat zij zich bedronken, en daarmede eindigden dat zij de deur uitliepen, vensters stuk sloegen, nachtwachts afranselden, voetgangers aanvielen, oude vrouwen in vaten pakten en van *Snow-* of *Ludgate-hill* lieten afrollen, en meer dergelijke geestigheden uitoefenden. Deze plaag echter werd eindelijk zoo groot en de vrees, om na het vallen van den avond zich op straat te begeven, zoo algemeen, dat op 18 Maart 1712 eene koninklijke proclamatie daartegen werd uitgevaardigd, welke echter zoo weinig baatte, dat deze straatschenderijen eerst tegen het einde der regering van George I uitstierven.

Een andere club, de zoogenaamde *Helsche-vuur-club*, bestaande uit spruiten van de eerste adelijke geslachten des lands en berucht door hunne blasphemiën en verregaande buitensporigheden, is door een besluit van het Hoogerhuis onderdrukt. De president van deze club was de jonge hertog van Wharton, zoon van den minister onder koningin Anna, en de geest van dit jonge mensch spiegelt zich af in het volgend gesprek tusschen twee voormalige clubgenooten,

lord Sandwich en den beroemden Wilkes. Toen lord Sandwich — dus verhaalt Horace Walpole — hem de vraag deed, hoe hij wel geloofde te zullen sterven, op het schavot of aan zekere ziekte, gaf hij ten antwoord: „Dat zal daarvan afhangen, of ik mij de grondstellingen of de maitres van uwe lordschap toeëigen."

Iets meer onschuldig moet de *Je-ne-sçai-quoi-club* (in *Star and Garter*, *Pall Mall*) geweest zijn, ofschoon de naam van den hertog van Orleans, later Philippe Égalité, die zich onder de leden bevond, schijnt aan te duiden, dat *Deugd en goede zeden* er wel niet tot devies van gestrekt zal hebben.

Is echter leelijkheid eene noodzakelijke eigenschap voor de mannen der vrijheid? Bijna schijnt het zoo. Honoré Gabriel Riquetti, graaf van Mirabeau, werd bij zijn bezoek in Engeland eenparig gekozen tot eerelid van de *Club der leelijke gezigten*, nadat reeds vroeger aan den grooten revolutionair van Engeland, Jack Wilkes, de zelfde onderscheiding was te beurt gevallen. Deze club had haren oorsprong te danken aan een buitengewoon leelijk man, met name Hatchet, die zulk een verschrikkelijk grooten neus had, dat eens een slagersjongen schreeuwde, dat hij hem een groot bord met vleesch van den schouder had gestooten, toen hij er nog wel een paar voet van daan was.

Een natuurlijk contrast van de *Club der leelijke mannen* was die der *schoone dito*, welke grootendeels uit leden bestond, die te Cambridge gestudeerd hadden, en, voordat zij hun lidmaatschap van de club aanvaardden, zich kuiltjes op de wangen schilderden, indien de natuur hen daarmede niet begiftigd had. Deze club had tot gulden regel gesteld, dat de halsdoek den man maakte, en een der leden sprak de zuivere waarheid, dat hij als in den hemel was, wanneer hij zich des avonds ontkleedde. Inderdaad, men wandelt niet ongestraft onder palmboomen.

In de *Club der ongelukkigen* werd geen lid aangenomen, dat niet ten minste *eens* bankroet had gespeeld, of op eene andere wijze met de correctioneele regtbank in aanraking was gekomen; en de *Club der logenaars* schreef in eene paragraaf van hare statuten voor, dat de president eene blaauwe baret met eene roode veer moest dragen, en dit teeken van

zijne waardigheid, benevens zijn voorzittersstoel, aan dengenen moest afstaan, die in den loop van den avond eene grooter en onbeschaamder leugen had uitgekraamd dan waartoe hij in staat was geweest. Tusschen negen en elf ure des avonds mogt op gestrenge boete geen waar woord gesproken worden, wanneer het niet aanving met de woorden: „Met uw verlof, sir Harry!" daar sir Harry Gulliver de beschermheer van dit uitgelezen gezelschap was. Er bestond ook een *Koningen-club* (*King-club*), die, zoo als men ligt begrijpen kan, niet uit gekroonde hoofden bestond, maar uit leden, wier geslachtsnaam *King* was. Voorts had men een *Adam-club*, wier leden den zelfden voornaam als Eva's gemaal hadden, en dan ook in *Adams koffijhuis*, *Paul's Alley*, vergaderden. Van het tegenovergestelde gezigtspunt van dezen *eersten man* ging de *Club van den laatsten man* uit, die van het begin af terstond op het sterfregister was geplaatst, daar die club bij hare oprigting uit een getal leden bestond, waaraan geen nieuwe mogten worden toegevoegd. Eene flesch portwijn werd in de kamer verzegeld, waar de club vergaderde, en het laatst overgebleven lid moest die ontzegelen en op de nagedachtenis der overledenen uitdrinken. Deze bepaling moet echter niet naar de letter vervuld zijn geworden, maar de twee laatst overgeblevenen moeten de flesch te zamen uitgedronken en toen de club ontbonden hebben.

Wij zouden de lijst van deze excentrische clubs nog aanmerkelijk kunnen vergrooten, maar het wordt nu tijd dat wij onzen lezers den man voorstellen, die zich den eernaam van *the most clubbable man* verzekerd heeft, en die inderdaad, even als hij de sporen van zijne eigenaardigheid zeer diep in de Engelsche letterkunde en het Engelsche leven over het algemeen heeft achtergelaten, daarmede ook het Engelsche clubleven gestempeld heeft. Wij bedoelen Samuel Johnson — den *doctor*, zoo als hij nog altijd bij voorkeur genoemd wordt.

De eigenaardigheid van dezen man bestond daarin, dat hij veel meer beteekenend was in zijn persoon dan in zijne werken, en veel meer invloed had door hetgeen hij sprak, dan door wat hij schreef. Conservatief in zijne staatkundige, bekrompen in zijne godsdienstige en geheel verouderd in zijne

aesthetische begrippen, is hij niettemin het populairste karakter in de Engelsche letterkunde, door de geschiedschrijvers van beide partijen met gelijke genegenheid behandeld, en nadert hij het hart meer dan eenig ander Engelsch klassiek schrijver.

Iemand, die Engeland niet kent, kan zich moeijelijk een denkbeeld vormen van de toovermagt, welke de naam van dezen man nog altijd op ieder Engelschman uitoefent. Van de school af, die de knaap bezoekt, neemt hij die onder zijne eerste indrukken mede naar Cambridge of Oxford, waar hij waarschijnlijk niet missen zal de kamer te gaan zien, waarin Johnson als student de oude klassieken heeft gelezen, of het koffijhuis, waar hij bijna eene halve eeuw later, nadat de universiteit hem tot *doctor honoris causa* had bevorderd, zijne meening over de *Ossian* van *Macpherson* uitte. Het beeld van Johnson zal den reiziger vergezellen, die de afgelegene Hebriden opzoekt; en ofschoon het afbreken van oude en het oprigten van nieuwe gebouwen al vrij wat heeft toegebragt om de oevers der Teems en het binnenste der City te veranderen, steekt toch nog altijd uit de oude hofjes, die aan weêrzijde van *Fleetstreet* liggen, de figuur van den doctor als een *genius loci* voor den geest op van hem, die deze straat doorgaat. Zijne tot corpulentie overhellende gestalte, zijn waggelende gang, zijn dik gezigt, zijn driekante hoed, zijn bruine rok en zijn dikke rotting, staan voor de oogen van duizenden, die misschien, behalve zijn *Woordenboek der Engelsche taal* en zijne *Levensbeschrijving der Engelsche dichters*, nimmer een werk van hem in handen gehad hebben; en velen, die zijn treurspel *Irene* vervelend en zijn Abessinische roman *Rasselas* onleesbaar gevonden hebben, zijn verrukt over de gesprekken, die hij aan tafel heeft gehouden, — over de schoone en verhevene beschouwingen, die eene morgenwandeling door het park bij hem heeft opgewekt, — over de raadgevingen, die hij in eene postkoets aan zijne reisgenooten gaf, — of over de geestige opmerkingen, die hij des avonds in de eene of andere landherberg wist te maken. De kleinste omstandigheden van zijn niet zeer bewogen, maar aan voorbeelden van deugd, menschenliefde en vastheid van karakter zeer rijk leven zijn bekend; men wordt niet moede die aan te halen, en zich er

in te verblijden, dank zij de uitstekende levensbeschrijving van Johnson door Boswell, een boek dat in iedere Britsche woning het zelfde is wat de Bijbel en Shakspeare zijn.

Wanneer Johnson schreef, was hij statig, pedant, en streefde hij naar eene deftigheid, die hem dikwijls tot on-Engelschen bombast verleidde; wanneer hij echter sprak, was hij eenvoudig, kort, gedrongen, natuurlijk en geheel Engelsch. Hij trof altijd den spijker op den kop. Hij was geen dichter, maar een philosoof, een leeraar der menschen; en ofschoon de bekrompene omstandigheden in zijne jeugd en de melancholie zijner latere jaren, gepaard met eene buitengemeene trotschheid, hem van datgene verwijderd hielden wat men gewoon is *gezelschap* te noemen, was hij toch een meester der gezelligheid in hare hoogste beteekenis. Nimmer zijn woorden van grooter inhoud en dieper zin gewisseld en meer omvattende meeningen geuit, dan in de kleine kringen, waarin men Johnson vereerde. Een geheele schat van levenswijsheid ligt in de gesprekken, welke, rijk doorspekt met anecdoten en gelukkig gekozene aanhalingen uit dichters, de bescheidene bijeenkomsten opluisterden, waarin Johnson resideerde, hetzij ten huize van zijnen boekverkooper Osborne, of in de villa van zijne vriendin Thrale, of in zijne eigene club.

Deze laatste, eerst de *Club bij uitnemendheid*, vervolgens de *Letterkundige club* genoemd, bestaat nog heden onder den naam van *Johnson-club*. Zij heeft sedert haar meer dan honderdjarig bestaan verscheidene malen van naam en woonplaats verwisseld; maar hare substantie, om het eens zoo te noemen, is altijd de zelfde gebleven. Toen Johnson deze club in 1764 stichtte, waren het slechts zijne naaste vrienden, die, in alles te zamen negen leden, met hem des maandags in eene taverne bijeenkwamen, om te avondmalen. Daar zag men, benevens den eerwaardigen dictator voor Engelsche taal en letterkunde, een jongman, in ieder opzigt een tegenhanger van deze massieve persoonlijkheid, die gewoon was overal te heerschen. Het was een bedeesd jong mensch van nog geen dertig jaar, die, daar hij weinig discours bezat, in gezelschappen door allen over het hoofd gezien en ook door velen overbluft werd, die vrij wat minder waren dan hij, en daarom meestal stilzweeg; en wanneer hij al

sprak, was dit verward, onbeduidend, en miste het geheel en al het aplomb, dat in gezelschap weet te boeijen. Vol leven en liefelijkheid was hij echter wanneer hij schreef; dan was hij een fijn kenner en toegevend beoordeelaar van het menschelijk hart, en in zijne schilderingen door al de betooveringen van het Engelsche landschap als 't ware omstraald. Wij bedoelen Oliver Goldsmith, de zanger van *het Verlaten dorp* en de schrijver van *de Predikant van Wakefield*, onsterfelijker gedachtenis.

Voorts was daar een heer, met een bril op zijn neus en een trompet aan zijn oor: sir Joshua Reynolds, de president van de koninklijke akademie der kunsten, die de wanden der grafelijke kasteelen en baroniale lustsloten van Engeland met alles versierd heeft wat gedurende twee menscheneeuwen aanzienlijk, adelijk en beroemd geweest of geworden is; want gelijk men weet, zijn zijne kinderportretten het uitstekendste wat hij geleverd heeft. Een van het negental was ook Burke, wiens vurige welsprekendheid zich misschien alleen door de meerderheid van Johnson dwang oplegde. Ook een jongman van even twintig jaren, van een edel en indrukwekkend uiterlijk, was er bij. Hij was kortelings uit Italië teruggekeerd, en kon maar niet vergeten, hoe hij te Rome, onder de puinhoopen van het Kapitool gezeten, barrevoeter monniken de Vesper had hooren zingen in den tempel van Jupiter. Drie-en-twintig jaren verliepen, voor hij in een Junij-nacht, tusschen elf en twaalf ure, in een zomerhuis aan het meer van Genève, de laatste regels van het werk schreef, welks eerste denkbeeld die avond te Rome in zijn brein had te voorschijn geroepen. De naam van dat werk, een der uitstekendste gewrochten in de historische letterkunde, is de Geschiedenis van den achteruitgang en val van het Romeinsche rijk, en de naam van den schrijver, toenmaals nog onbekend en onberoemd, is Edward Gibbon.

Vele beroemde mannen werden uit de club geweerd, en tot lid er van gekozen te worden was geen minder eer dan vertegenwoordiger van Westminster of Surrey te zijn. Ook Garrick, de directeur van *Drury-lane-theatre*, werd eindelijk lid van de club, nadat dit vrij wat moeite gekost had. Hij bleef dit tot zijnen dood, nadat hij er geen gering sieraad van was geweest. Na zijn afsterven, in 1779, nam de club, die

toen ruim dertig leden telde, een letterkundig karakter aan, en vijf jaren later nam Johnson voor het laatst deel aan het gemeenschappelijk vriendenmaal. Dit was in Junij 1785; in December van dat zelfde jaar stierf hij. Acht dagen later vond Johnson zijne welverdiende eereplaats in de Westminster-abdij, waar Engelands groote dooden rusten. De club — waarvan later Macauley ook lid was — nam bij haar honderdjarig bestaan, ter eere van haren stichter, den naam van *Johnson's club* aan.

Behalve deze club, die tot hiertoe in stand is gebleven, had men toen eene menigte dergelijke vereenigingen, die zich eene poos staande hielden en eindelijk verdwenen. Vele er van waren speelclubs, en uit dusgenoemde koffijhuizen ontstaan. De weddingschappen bereikten in dien tijd — het laatste twintigtal jaren der vorige eeuw — haar toppunt; zoo werd in *White's Chocolate-house*, toen het in eene speelclub was herschapen, om honderd guinjes gewed, of zeker lid er van, die weduwnaar was, vroeger zou hertrouwen dan een ander lid, die ook zijne vrouw verloren had, en of zekere jonge dame van rang, die pas in het huwelijk was getreden, eer van een kind zou bevalleu dan de gravin X, die reeds een half jaar gehuwd was.

Lid van eene club te zijn, is tegenwoordig het regt hebben om een der schoonste gebouwen in een der aanzienlijkste gedeelten der stad als zijn eigen en livereibedienden als de zijne te beschouwen; in eene zaal met verguld plafond en zware tapijten de dagbladen en in eene bibliotheek met mahagoniehouten boekenkasten de maandwerken te lezen; in een salon, door welks half opengeschoven vensters het zomerkoeltje uit het park de lucht verfrischt, van Wedgwoodsch porselein te eten, en in een aangrenzend rookvertrek, na het diner, een Cavendish of een Havana te rooken, punch te drinken, en als men verkiest een slaapje te doen. Voor drie shilling zes pence (*f* 2,10) heeft men een volledig diner, zoo als een hertog niet beter verlangen kan: soep, visch, gebraad, groente, podding, brood, kaas en bier *ad libitum*, of eene flesch Bourgogne- of Bordeauwijn. Zulk een onthaal en bediening, met een zwartgerokten en witgedasten knecht achter zijne stoel, laat zich alleen uit de voortreffelijke economie van de club verklaren. Wel bedraagt het entrée-geld

GEÏLLUSTREERDE ADVERTENTIËN.

I.

II.

III.

IV.

slechts tusschen de 20 en 30 pond st., en de jaarlijksche bijdrage varieert van 5 tot 10 pond; maar bij een getal van 1200 leden, kan eene club, met een inkomen van 5000 à 15,000 pond st. in het jaar, er wel een goeden kok, een goeden kelder en een staf van goede bedienden op nahouden. Aan het hoofd van de club staat een volgens de statuten gekozen bestuur, waaraan ondergeschikt zijn: een bezoldigde secretaris, een bibliothecaris, een hofmeester, een huishouder, een portier, een keldermeester, een onderkeldermeester, een kameropziener, een keukenschrijver, een opperkok of *chef de cuisine*, verscheidene onderkoks, keuken- en andere meiden, en allerlei jongere en oudere mannelijke bedienden. Dit is inderdaad de huishouding van een vorst; ja, wie weet of menig vorst in Duitschland wel half zoo goed bediend wordt als het eerste het beste lid van een club te Londen.

GEÏLLUSTREERDE ADVERTENTIËN.

I.

Men zoekt een jong meisje, om buiten's huis te slapen.

II.

Een man van uitgebreide zaakkennis, en in zijn vak grondig ervaren, wenscht als stille compagnon in eene lucratieve zaak werkzaam te zijn.

III.

Men verlangt tegen aanzienlijk loon een knap meisje, om de vrouw des huizes in alle bezigheden de behulpzame hand te bieden.

IV.

Wordt gevraagd eene burgerdochter, die goed met fleschen weet om te gaan.

HOE DE SNEEUW SMOLT.

EENE NOVELLE.

I.

ALLES BEZET.

Het was negen uur aan den avond van een koelen, maar helderen Augustusdag.

De laatste omnibus hield ratelend en rappelend stil voor de deur van het grootste hotel in het Silesische stadje Schmiedeberg. De passagiers stegen uit, en gansche lawinen van pakkaadje werden naar beneden geworpen en door de huisknechts met eene ware demonenwoede in den gang geslingerd. Een klokkenspel van bellen liet zich hooren; uit verschillende kamers drong eene schaar van nieuwsgierige gasten, om de nieuw aangekomenen aan de gebruikelijke oogen-inspectie te onderwerpen.

De waard alleen bleef met onwrikbaar phlegma tegen zijn buffet in de eetzaal leunen: hij dacht na over de oplossing van het hem sedert kort dikwijls opgegeven voorstel, hoe hij een half dozijn gasten onder dak zou brengen, nadat reeds den vorigen dag het laatste hoekje van zijn huis bezet was.

„Mijneheeren," zeide hij met wanhopige cordaatheid, „ik zal u huisvesting geven en een voortreffelijk souper; maar kamers — dat is onmogelijk."

Een algemeene storm van reclames verhief zich.

„Mijneheeren," zeide de waard, vast als eene rots te midden van de golven, „alles, doch geen kamers. Het geheele huis is tot op het laatste hoekje toe ingenomen. Het halve Warmbrunn is hier, om de reis naar den *Sneeuwkop* te maken. Kamers heb ik niet."

De strijd was hiermede niet geëindigd, maar eindelijk moest men zich tevreden stellen. Sommige gasten trachtten ergens

elders in het stadje een onderkomen te vinden. De anderen berustten in het vooruitzigt, om den nacht op stroo in de gelagkamer door te brengen.

Van de nieuwsgierige, reeds ingekwartierde gasten had zich eene groep, bestaande uit eenige dames, naar het einde van den gang begeven, en begon den trap naar boven op te klimmen.

„Één ledig kamertje is er toch nog," zeide eene der jonge dames; „het is naast mijne kamer, en ik weet, dat het niet bezet is." — „Dat is ook het eenige in huis," antwoordde eene andere, „en bovendien eene bediendenkamer. Het is bestemd voor den nieuwen bediende van de barones von Dallwitz; hij zou heden avond komen." — „Voor wien?" — „Voor den bediende van mijne tante Dallwitz," viel eene tweede jonge dame in; „juist, dat is zoo."

De groep, boven aan den trap gekomen, loste zich hier op, en verdween in de verschillende kamers.

Eenige minuten later trad een voetganger het hotel binnen. Hij scheen er niet vreemd; en inderdaad, de waard kwam hem te gemoet, en reikte hem de hand.

„Dag, mijnheer Fleischer! hoe gaat het? Gij hebt u hier in langen tijd niet laten zien!" — „Eindelijk ben ik er dan nu eens weêr," zeide de nieuw aangekomene. „Het rijden in den omnibus verveelde mij; daarom ben ik er uitgegaan, en heb het laatste half uur te voet afgelegd. Kan ik de kamer, die ik den vorigen keer had, weêr krijgen, — nommer zeventien, geloof ik?" — „Nommer zeventien," herhaalde de waard, nadenkend. — „Ja, zeventien, aan het eind van den gang." — „Neen, mijn waarde heer Fleischer, nommer zeventien kan ik u niet geven." — „Achttien dan, of negentien?" — „Beide bezet," zuchtte de waard. — „Nu, dan ergens eene kamer met het zelfde uitzigt?" — „Er is aan die zijde niets open." — „Dan in Gods naam, wat gij maar hebt." — „Mijn waarde heer," zuchtte de waard, „om de waarheid te zeggen, ik kan u in het geheel niet logeeren!" — „Alles bezet?" — „Alles!"

De vreemdeling glimlachte, en zeide: „Oude vriend, gij zijt niet zulk een geweldige grompot, als gij den menschen wel wilt wijsmaken. Bedenk u eens! Ge vindt hier of daar nog wel een hoekje; dat weet ik zeker."

De waard streek zich met de hand over het voorhoofd. „Nu, een hoekje is er nog; het is bestemd voor den bediende van eene barones von Dallwitz. De man is evenwel niet met den omnibus gekomen, en, naar ik zie, ook niet met u te voet." — „Met mij niet. Overigens, deze dame zal ik wel leeren kennen, en, als het noodig is, u verontschuldigen." — „Nu, neem dan die kamer maar. Maar alleen voor dezen nacht; morgen moet ik er weêr over kunnen beschikken." — „In 's Hemels naam dan!" zeide de vreemdeling: „morgen ga ik den *Sneeuwkop* op."

II.

TWIST GEKREGEN.

De baronesse von Dallwitz reisde nooit zonder twee dienstbare geesten, eene kamenier en een bediende; zij deed ook nooit eene reis, zonder haar eigen zilver meê te nemen. Zij zou het al zeer ongepast gevonden hebben, zonder dit gevolg en deze uitrusting zich in de vreemde wereld te wagen, — in de wereld, die in staat zou zijn van haar te denken, dat zij lepels van nieuwzilver aan haren mond kon brengen! Haar echtgenoot, de baron Caspar von Dallwitz, reisde in het geheel niet. In zijne plaats verleende zijn veelbelovende spruit, August, zijne moeder en zuster op al hare togten de bescherming van zijnen zestienjarigen arm. Hij dreef zijne galanterie zoo ver, dat hij ook eene nicht, freule von Marwigk, mede in bescherming nam. Hij maakte haar buitendien het hof, maar eenigzins schuchter; want freule von Marwigk had er regt slag van om de menschen op een afstand te houden.

De jonge baron August was eenigzins driftig van aard. In Warmbrunn, waar de familie zich bevond, had hij steeds twist met den bediende. Het bediendengemoed kon veel verdragen, maar niet alles. Eindelijk kwam het in opstand. Baron August gaf zich nu over aan zulke uitbarstingen van drift, dat men eindelijk den bediende wel moest wegzenden. Barones von Dallwitz was nu genoodzaakt haren echtgenoot te schrijven, haar een ander dienstbaar individu van huis

te zenden. Dit huis lag in die rigting, dat de weg van daar over Schmiedeberg naar Warmbrunn leidde. Barones von Dallwitz schreef dus, dat de bediende op een bepaalden dag te Schmiedeberg zou komen en zich met een geloofsbrief van haren echtgenoot bij haar zou laten aandienen, omdat zij voor dien dag een togt naar den *Sneeuwkop* had afgesproken.

Nu echter had barones von Dallwitz twist gekregen met den waard, dien zij van groot gebrek aan voorkomendheid en eerbied beschuldigde. Daar hij haar niet die kamers wilde geven die haar bevielen, had zij het stof van Schmiedeberg van hare voeten geschud, en was met haar gezelschap 's morgens reeds weêr naar Warmbrunn teruggekeerd. Freule von Marwigk was in gezelschap van bekenden te Schmiedeberg gebleven, om met hen den volgenden dag den togt naar den berg te doen. Haar was daarom opgedragen, den verwachten bediende in ontvangst te nemen en hem naar Warmbrunn te zenden.

III.

DE BEDIENDE.

Freule von Marwigk en hare bekenden zaten den volgenden morgen aan het ontbijt in de groote zaal.

„De bediende van uwe tante is aangekomen, Julie!" zeide eene der jonge dames. — „Inderdaad?" — „Ja; ik hoorde hem van morgen in de kamer naast mij opera-melodiën zingen, en toen ik naar beneden ging, berispte hij den knecht, dat zijne laarzen niet glad genoeg waren." — „Help, Hemel! dat is immers een verwaande gek."

De verwâande gek kwam juist de zaal binnen, zette zich in de onmiddelijke nabijheid van het gezelschap neêr, en verdiepte zich in *Herschel's Telegraph*, die op de tafel lag. Toen wenkte hij een knecht en bestelde zijn ontbijt.

Freule Marwigk en haar gezelschap vonden het geheele gedrag van den jongman voor een bediende hoogst komiek. Zij konden naauwelijks hare vrolijkheid meester blijven —

vooral toen de verwaande gek vond, dat zijn servet niet goed helder was. Intusschen keek hij van ter zijde naar haar heen, en zijn blik bleef eene poos op freule von Marwigk rusten, die ondertusschen zeer hare aandacht wijdde aan het gezigt uit het naastbijzijnde raam.

De gedachte kwam intusschen bij haar op, dat hare vriendin het wel mis kon hebben. De jongman zag er toch volstrekt niet als een bediende uit. Dienaangaande moest zij zekerheid hebben. De vreemdeling scheen hare gedachten te raden. Na het ontbijt kwam hij bij haar.

„Heb ik de eer, freule von Marwigk te spreken?" — „Ja, ik ben Julie von Marwigk." — „Ik hoorde, dat barones von Dallwitz tot gisteren hier geweest is?" — „Ja, dat is zoo." — „Ik zou gaarne willen weten, waar ik haar nu kan vinden; ik heb een briefje voor haar."

Hij was dus de verwachte, zonder twijfel.

„Zij heeft u verwacht," zeide freule Julie. — „Inderdaad!" — „Gij kunt haar volgen naar Warmbrunn. Zij is onmiddelijk naar Warmbrunn teruggekeerd." — Hij boog. — „Het briefje kunt gij mij geven." — „Het is aan barones von Dallwitz geadresseerd; ik zou het haar zelve gaarne willen overhandigen."

Julie von Marwigk maakte een einde aan het gesprek met een koelen hoofdknik, en keerde den vreemdeling den rug toe.

„Verschooning, freule von Marwigk! zeide de jongman. „Ik hoor, gij wilt den togt naar den berg maken; ik wil ook nog naar boven, voor ik naar Warmbrunn ga; wanneer ik u daarbij van dienst kan zijn, beschik over mij... mijn naam is Fleischer...."

Het kwam freule Julie weêr wonderlijk voor, dat de bediende van hare tante, genaamd Fleischer, pleiziertogten naar den *Sneeuwkop* maakte; maar zij antwoordde des te koeler: „Ik dank u," en liet hem staan. — „Tamelijk hooghartig!" zeide de jongman, wierp het hoofd in den nek, en verliet met een meer dan gewoon vasten en luiden tred de zaal. — „Dat is nog grooter windbuil dan de vorige, ofschoon die ook al erg genoeg was," zeide freule von Marwigk, en toen amuseerde zij hare vriendinnen met een humoristisch verslag van het zoo even gehouden gesprek.

Nadat de nieuwe bediende eenigen tijd het mikpunt van de geestige aanmerkingen der jonge meisjes geweest was, begon men over gewigtiger dingen te spreken.

„Het wordt tijd om aan onze bergreis te denken," zeide er een. — „Er hangen vreeselijk donkere wolken boven den *Sneeuwkop*," zeide een ander. — „O, die zullen tegen den middag wel overgedreven zijn," merkte eene derde aan. — „Dan wordt het te laat, om terug te komen..." — „Dat wordt het in ieder geval. Wij blijven boven in de herberg, en zien morgen de zon opgaan."

Men liet nu de gidsen komen, om met hen te raadplegen. Zij gaven den raad om een weinig te wachten, tot men met meer zekerheid wist, hoe het weêr zou worden. Na veel over en weêr pratens, besloot men eindelijk op weg te gaan. De toebereidselen begonnen; maar het werd middag eer alle dames gereed waren.

IV.

DEN BERG OP.

„De paarden zijn gereed!" hadden de gidsen reeds eenige malen laten zeggen, totdat eindelijk vier of vijf jonge dames verschenen, in lange, slepende crinolines, vooral voor eene bergreis zeer doelmatig. Een paar jonge mannen sloten zich bij haar aan.

De heer Fleischer zat, eene cigaar rookende, op eene bank voor het huis. Hij wenkte een der gidsen.

„Wilt gij werkelijk nog heden met dit damesgezelschap den togt ondernemen?" vroeg hij. — „Het weêr zal, hoop ik, goed blijven," antwoordde de man, „en zij hebben het er op gezet. De heeren en dames willen het er op laten aankomen."

Fleischer stond op en naderde beleefd freule von Marwigk. „Genadige freule," zeide hij, „ik zal het niet wagen u een raad te geven; maar ik veroorloof mij u te doen opmerken, dat ik deze bergen van vroeger naauwkeurig ken, en dat gij, wanneer gij werkelijk nu den togt nog wilt doen,

warmer kleeding moet medenemen. Na het eerste uur zult gij voortdurend regen hebben totdat gij boven zijt, en bovendien eene zeer voelbare koude."

De jonge dame wendde zich tot een der heeren, die mede van het gezelschap was, en vroeg: "Is dat waar?" — "Wij zullen den gids eens vragen," luidde het antwoord.

Fleischer wendde zich beleedigd af, en ging, zonder verder een woord te verliezen, naar zijne plaats terug.

De gids stemde toe, dat het boven koel kon worden, maar ontkende de waarschijnlijkheid van den regen. Dit overtuigde het jonge gezelschap van het nuttelooze der waarschuwing, en de cavalcade brak op met een ligt hart en ligte pakkaadje.

Een half uur later verdreef Fleischer de verdrietige rimpels van zijn voorhoofd, betaalde zijne rekening, liet zich een paard brengen en sloeg den weg bergopwaarts in. Hij moest dezen weg wel zeer goed kennen; want zonder gids of nadere aanwijzing nam hij dadelijk den kortsten weg, die naar boven leidde. Nadat hij een tijdlang vrij snel had gereden, zag hij op eene plaats, die hem het gezigt gaf op een gedeelte van den weg, het gezelschap der freule, dat zich óp een afstand van ongeveer een kwartier in eene slangenlinie met waaijende sluijers en ligte kleederen naar boven werkte.

Binnen den tijd van een uur had hij eene achterblijfster ingehaald. Deze was niemand anders dan freule Julie von Marwigk. Zij keerde zich om en zag hem.

Zijne verschijning was haar uiterst onaangenaam, en dan was zij weêr boos op zichzelve over dat onaangename gevoel. Wat was er toch aan dien mensch, dat haar zoo uit haar humeur bragt? Hare eerste gedachte was, om snel voort te rijden; maar bij nader nadenken dacht zij hare waardigheid het best te bewaren, door volkomen onbewust te schijnen van zijne nabijheid.

Fleischer van zijn kant overlegde iets anders. Hij had namelijk terstond gezien, dat de zadel van het paard der jonge dame óf onverantwoordelijk los was aangehaald, óf buitengewoon was gerekt. Hij vroeg zichzelven af, of hij het haar zou zeggen of niet. Tweemaal had zij hem tamelijk onbeleefd afgewezen; zou hij het er nu op laten aanko-

men, om voor de derde maal zijn raad in den wind geslagen te zien? Ware er een gids in de nabijheid geweest, dan had hij dezen kunnen opdragen, de zaak in orde te brengen; maar de beide gidsen waren met het overige gezelschap in de bogten van den weg verdwenen.

Eindelijk behield zijne goedhartigheid de overhand. Hij kwam naast het jonge meisje en zeide: „Ik mag u niet verzwijgen," hij trachtte zoo onverschillig mogelijk te spreken, alsof hij haar nooit vroeger gezien had, en de zaak ook naauwelijks opmerking verdiende, „dat uw zadel niet vast zit, en gij in gevaar zijt te vallen. Wanneer gij het goedvindt, zal ik het vaster aanhalen, of een gids trachten te bereiken en u dien zenden." — „Het kan zoo blijven," antwoordde zij laconisch en ijskoud.

Fleischer maakte eene ligte buiging met het hoofd, en gevoelde zich meer beleedigd dan vroeger. Hij snelde voort, en bragt zijn klein bergpaard in een sterkeren draf, dan diens anders vaste en zekere pooten wel konden verdragen. Hij dreef het paard voort, tot hij freule Marwigk geheel uit het gezigt had verloren. Zoo kwam hij langzamerhand nader bij het overige gezelschap. Te gelijk voelde hij regen. Wat freule Julie betreft, zij gevoelde zich zeer beleedigd door zijn indringen, dat haar, welken grond het dan ook hebben mogt, zeer onverdragelijk voorkwam, en zij nam zich voor het voor goed af te wijzen, wanneer hij er nog eenmaal mede voor den dag mogt komen.

De lucht, die in het laatste half uur zwaar, vochtig en nevelig geworden was, begon nu buitengewoon koud te worden. Snerpende windvlagen kwamen van omhoog den reizigers te gemoet, en zware wolken pakten zich boven hunne hoofden zamen. Golvende nevelmassa's zonken steeds dieper naar beneden, en hulden de naar boven stijgenden in hunne vochtige plooijen. Fleischer sloeg den kraag van zijn jas op, en hulde zich digt in zijn zwaren wollen reisdeken.

Op den top van eene steile hoogte gekomen, blies hem een ware storm te gemoet. Regen en hagel woeijen hem in het gezigt; de windvlagen floten om hem heen en deden zijne kleederen wapperen. Het was een wel niet onverdragelijke, maar toch zeer onaangename toestand. Hij had echter op die plaatsen reeds meer zulk weêr beleefd; hij floot dus

uitdagend tegen den wind in, veegde zich van tijd tot tijd de oogen uit, en reed voorwaarts.

Toen overviel hem weder een aanval van zijne goedhartigheid. Het was maar al te waarschijnlijk, dat het jonge meisje, dat hij achter zich had gelaten, in eene moeijelijke positie was. In weêrwil van hare bijzondere trotschheid en onvriendelijkheid, wilde hij haar toch de bescherming van zijn wollen deken aanbieden. Hij hield zijn paard in.

Hij wachtte zoo lang zonder haar te zien komen, dat hij ongerust werd en weder naar beneden reed. Zag hij haar niet spoedig, dan moest hij aannemen, dat zij bevreesd voor den storm geworden en teruggekeerd was. Maar nog had hij slechts korten tijd gereden, toen hij haar plotseling zag, en wel te voet, met moeite zich over de rotsblokken, waaruit de weg bestond, vooruitwerkende, en zoo bleek als de dood.

Wat Fleischer haar voorspeld had, was inderdaad gebeurd. Toen zij de luchtlaag, waar de storm woedde, had bereikt, had ze plotseling haar paard tot meerder spoed aangedreven om sneller vooruit te komen; het dier had een paar sprongen gedaan, het zadel was daarbij uit het evenwigt geraakt en aan de eene zijde afgegleden, en zoo vond zij zich plotseling tot haren schrik tusschen de pooten van het paard liggen. Dit laatste had van de gelegenheid gebruik gemaakt, was, na zich eens goed geschud te hebben, met eene snelle wending omgekeerd, en draafde nu, voor de verdere klimpartij bedankende, lustig naar den stal. Freule von Marwigk, een weinig bezeerd, maar nog meer verschrikt, stond een oogenblik stil, niet wetende wat zij beginnen zou; vervolgens greep zij moed, vatte hare rokken bij elkaar, en begon verder te klimmen. Het was echter een hoogst vermoeijend werk, en hare standvastigheid werd ieder oogenblik minder. Zij was juist op het punt om den moed geheel te verliezen en wanhopig te worden, toen zij Fleischer zag aankomen. Nu werd de muis op eens weêr een leeuw.

De jongman bemerkte hare bleekheid, en bezorgd steeg hij af en naderde haar. Een weinig verlegen en verward, had hij de teugels van zijn paard zeer los in de hand gehouden; het dier trok ze met eene beweging van den kop geheel los, en zich vrij gevoelende, sloeg het ook dadelijk van

deze onherbergzame hoogten den weg naar huis in. Fleischer, die dadelijk inzag welke slechte gevolgen dit hebben kon, rende het beest een eindweegs achterna. Daar echter vier beenen iemand sneller van de plaats brengen dan twee, was die kleine jagt geheel nutteloos, en de jongman keerde spoedig met een eenigzins ontsteld gezigt terug.

„Gij hadt gelijk ... het is onaangenaam," was de eenigzins kregel uitgesproken aanmerking, waarmede hij ontvangen werd. — „Zeer onaangenaam ... ik ben blij dat ik teruggekomen ben. Er blijft nu nog slechts één uitweg over: gij moet er u in schikken door mij geleid te worden. Sla dezen deken om, dien gij noodiger hebt dan ik, en ik zal u den terugtogt wijzen."

Freule Julie's schoone oogen flikkerden op bijzondere wijze. „Neen," zeide ze kortaf: „het is zoo koud niet; behoud uw sjaal!"

Te zelfder tijd toonde het beven van hare lippen, in hoeverre zij waarheid sprak.

„Het komt niet bij mij op om terug te keeren," voegde zij er bij. „Ik wil naar boven!" — „Freule von Marwigk, dat is louter dwaasheid. Het is onmogelijk. De storm is nu reeds erg genoeg, zoo als gij ziet. Het wordt nog veel erger, wanneer gij hooger komt. Ik zou het niet verantwoorden kunnen, wanneer ik toeliet, dat gij verder gaat."

Haar tot nu toe bleek gelaat werd plotseling met een blos overdekt.

„Ik zal toch verder gaan. Mijne bekenden zullen eindelijk wel ongerust worden over mijn wegblijven en mij iemand te gemoet zenden. Maar gij kunt met mij gaan, als er eens iets mogt gebeuren.

Nu was de beurt aan Fleischer om zich te ergeren.

„Het spijt mij, dat gij, tegen mijn raad in, zoo bijzonder hardnekkig zijt. Maar in Gods naam dan! het zal mij niet terughouden, u te geleiden, omdat ik weet, dat gij het gevaar niet kent, waarin gij u zoo eigenzinnig wilt begeven en dat in waarheid verschrikkelijk is. Wanneer gij dus bij uw besluit blijft, zal ik u niet verlaten. Maar ik waarschuw u voor de gevolgen uwer dwaasheid."

Freule Julie hield hare lippen vast op elkaâr gedrukt, en begon, zonder te antwoorden, verder te klimmen. Fleischer

bleef bij haar. Vijf minuten lang stapten zij door en werkten zich vooruit. De hagel sloeg hun in het gezigt en drong als naalden in de wangen. De regen doordrong hunne kleederen en maakte ze steeds zwaarder. De wind woedde steeds heviger. Hunne voeten gleden uit op de glibberige rotsblokken.

Fleischer bleef plotseling staan „Het is niets dan waanzin," zeide hij: „de weg is verschrikkelijk en mijne oogen zijn verblind. Al ware ik ook alleen, dan zou ik niet wagen verder te gaan. Gij, freule, kunt het zoo geen tien minuten meer volhouden." — „Het schijnt wel," zeide zij, terwijl haar geheele ligchaam van koude beefde, „dat gij bang zijt!" — „Ja," antwoordde hij snel en scherp, „ik ben bang; ik vrees zeer dat ik eene vrouw zal moeten zien omkomen, zonder haar te kunnen helpen; ik ben bang, ik ben bevreesd, terwijl ik een leven roekeloos in gevaar storten en wegwerpen zie!"

Voor de eerste maal wendde zij zich om en zag hem aan. Zijn oog ontmoette vast en rustig het hare, en in dat oogenblik gevoelde zij, dat al haar zelfvertrouwen haar verliet en haar moed wankelde.

„Ik laat het aan u over," zeide zij half luid; „ik geloof, dat gij gelijk hebt." — „Nu dan," antwoordde hij bedaard, „dan keeren wij terug."

Zij begonnen af te dalen. Weinige schreden hadden zij nog slechts gedaan, toen hij weder staan bleef en scherp om zich heen zag. Vervolgens deed hij weêr een paar stappen, en bleef toen op nieuw staan. Daarop liet hij het meisje alleen, liep eenige schreden regts en dan weêr links, steeds als het ware zoekende en navorschende.

„Freule," zeide hij eindelijk, tot groote ontsteltenis der jonge dame, „het is nu het zelfde wie van ons beiden gids is. Ik weet niet meer waar wij zijn; ik heb den weg verloren."

Bij deze woorden werd zij door den geheelen last van hun gevaarlijken toestand neêrgedrukt.

„O mijn God! wat dan te doen?" riep zij uit. „Zijn wij reddeloos verloren?" — „Niet reddeloos," antwoordde hij; „onze toestand is echter erg genoeg, en wij moeten hier niet werkeloos blijven staan. Wij moeten trachten den weg

te vinden, maar voor alles niet van elkander gaan. De stem kan men hier zelfs op den geringsten afstand niet hooren, en in dezen storm en dit onweêr reikt het gezigt niet veel verder dan de stem. Maar," ging hij voort, toen hij in haar geheele wezen volslagene moedeloosheid zag uitgedrukt, „geef den moed niet verloren. Verzamel al uw zelfvertrouwen; gij hebt het waarlijk wel noodig."

Hare betere natuur openbaarde zich nu. „Ik ben niet moedeloos," zeide zij, „en van mijn kant kan ik ook wel de gevolgen mijner onbezonnenheid dragen. Maar het is mijne schuld, dat ook gij aan gevaar blootgesteld zijt, misschien aan den dood... en dat zou ik mijzelve nooit vergeven..." — „Ik heb u tot nu toe onregt gedaan," antwoordde de jongman edelmoedig, „en ik dank u, dat gij mijn vooroordeel vernietigt. Maar spreek nu niet van dood; zóó erg is het nog met ons niet gesteld!"

Ofschoon hij dit moedig en vol zelfvertrouwen zeide, was hij toch niet in staat voor zichzelven zijn angst en zorg te ontveinzen. De storm verhief zich al meer en meer; hij zelf was verkleumd van koude; het daglicht was reeds overgegaan in schemering. Te zamen dwaalden zij rond, om den weg weêr te vinden. Maar te vergeefs; de duisternis nam steeds toe.

„Ik kan mij niet meer staande houden," zeide Julie eindelijk. „Wij hebben niets meer te hopen. Zeg mij de waarheid!" — „Wij kunnen den weg niet vinden," antwoordde hij; „maar er is nog één uitzigt overgebleven. Volg mij, hierheen."

Hij leidde haar zorgvuldig een steil, door rotsblokken gevormd natuurlijk pad over. Zonder eene vraag te doen, zonder een oogenblik te weifelen, volgde zij. Dat wil zeggen, zonder *hem* te vragen; zichzelve evenwel was zij reeds lang begonnen allerlei vragen voor te leggen.

Zou deze man wezenlijk datgene zijn, waarvoor zij hem gehouden had? Zijn voorkomen, zijne taal, zijne beleefde en zorgvolle wijze van doen — dat kon onmogelijk een bediende wezen! En toch, hij had den geloofsbrief aan hare tante bij zich. Zij kon niet nalaten er nog eenmaal op terug te komen.

„Is het briefje, waarvan gij gesproken hebt, u door den

baron von Dallwitz gegeven?" — "Welk briefje?" vroeg Fleischer, verwonderd over deze onvoorziene vraag — "Het briefje voor mijne tante!" — "Ja zeker. door den baron von Dallwitz," antwoordde hij, nog steeds verwonderd over zulk eene vraag in zulk een toestand.

Dat antwoord was toch wel overtuigend! En toch, het was zoo moeijelijk zich te laten overtuigen.

Aan het einde van het pad bleef Fleischer staan en trachtte zich te oriënteeren.

"Wat zijt gij van plan?" vroeg het meisje. — "Voelt gij niet dat de storm hier veel minder is? Hieronder vinden wij gedeeltelijk beschutting. De wind komt van den linkerkant. Wij willen den regterkant houden. Ik hoop dat, wanneer wij om den hoek dezer rots zijn, wij dan eene plaats vinden waar wij kunnen blijven. Op de eene of andere wijze moeten wij het dan zoo inrigten, dat wij het kunnen uithouden." — "Maar hoe zal dat mogelijk zijn?" — "Ik zal de meest beschutte plaats opzoeken. Denkelijk vinden wij wel eene rotsholte; boven, nader bij den top, zijn er vele; maar hier vinden wij er misschien ook wel, waarin wij kunnen schuilen. Met mijn deken en, zoo noodig, mijn overjas, zal het u mogelijk zijn den nacht door te komen." — "Den geheelen nacht?" zeide freule Marwigk, alsof ze daaraan nog niet gedacht had: "dat meent gij toch niet in ernst?"

Fleischer dacht met regt, dat het oogenblik al zeer ongeschikt was om te schertsen. Hij zeide dus koel en bedaard: "Laat ons verder gaan; wij hebben geen tijd te verliezen." — "Hoor eens!" zeide Julie, wier vroegere capricieuze preutschheid teruggekeerd scheen te zijn: "dit voorstel kan ik niet aannemen. Het zal u genoeg zijn te weten, dat ik weet wie gij zijt. Ik ken uwe betrekking, en gij zult die niet vergeten." — "Freule von Marwigk," antwoordde Fleischer, "gij kunt niet vergen, dat ik op dit oogenblik mij inlaten zal met verklaringen, van welken aard dan ook. Wanneer gij mij kent, zult gij waarschijnlijk ook weten, dat ik, waar ik alle krachten inspan om uw en mijn leven te redden, tot andere gedachten volstrekt geen lust heb. Wij zijn beide veel te na bij den dood, om bijzonder de etiquette in acht te nemen."

De steek trof en deed haar schokken. Zij gevoelde, dat

ze dit antwoord te voorschijn geroepen en verdiend had. Daarom antwoordde zij: „Gij kunt wel gelijk hebben," en besloot bij zichzelve allen tegenstand op te geven, die toch slechts hare zwakheid openbaarde.

Nadat zij zich langzaam en met moeite nog tien minuten voortgesleept hadden, stonden zij stil, om adem te scheppen.

„Het is hier erger; wij zijn in een orkaan," zeide zij doodelijk vermoeid. — „En toch moet het beter worden. Deze plotselinge geweldige kracht van den wind bewijst, dat wij bij een scherpen hoek van een rotswand zijn."

Inderdaad was dit zoo; eenige minuten later stonden zij, beschut onder een overhangend rotsblok, achter een wand van een paar ellen lengte, terwijl de storm hun met ware woede voorbij bruiste, zonder dat zij er last van hadden.

Het was intusschen zoo donker geworden, dat de naastbijzijnde voorwerpen slechts als donkere omtrekken zigtbaar waren. Fleischer zocht nog eenige oogenblikken, en ontdekte eindelijk een hoek, waar vier of vijf op elkander liggende rotsblokken eenige meerdere beschutting gaven. Hierheen voerde hij Julie, die geheel afgemat zich nederzette. Hij bragt eene kleine veldflesch, die met rum gevuld was, te voorschijn, en verzocht haar daarvan te drinken.

„Drink er zoo veel van als gij kunt," zeide hij; „wanneer gij gevoelt, dat uwe handen of voeten stijf worden van de koude, giet er dan iets van op, zonder de handschoenen of laarsjes uit te trekken, en drink dan weder zoo veel als vroeger."

Julie kwam nu eindelijk tot het begrip van het onaangename van haren toestand. Zij beefde van koude. Fleischer bemerkte dit, en sloeg zijn reisdeken om haar heen, zonder haar eerst te vragen, en Julie liet het zwijgend toe.

„Gelooft gij, dat men mij zoeken zal?" — „Wie? Uwe vrienden?" — „Ja! Hunne zorgeloosheid is afschuwelijk en onverantwoordelijk. Zij denken alleen aan zichzelve." — „Zij hebben waarschijnlijk wel iemand naar beneden gezonden, — maar wij zijn immers van den weg afgeraakt!" — „Zij moesten al vroeger naar mij omgezien hebben; het is zeer onaangenaam, dat mijne vrienden mij aan mijn lot hebben overgelaten, en dat ik gered ben door een bed..... door iemand, die mij toevallig aantrof." — „Is dat niet het zelfde,

wanneer gij slechts gered zijt?" — „O neen, in het geheel niet. Ik verzeker u, dat ik het niet vergeten zal. Voor iemand als gij, is het eene edele handelwijze, en dat zal ik altijd staande houden." — „Dien naam verdient het volstrekt niet," antwoordde Fleischer. „Bevindt gij u nu in een dragelijken toestand?" — „O, zeer dragelijk!" antwoordde Julie, en voegde er toen eenigzins schuchter bij: „Gevoelt *gij* u ook goed?" — „O, zeker," antwoordde hij. „Ik heb mijn warmen overjas; het is met mij zeer goed." — „Ik vroeg daarom," voer Julie voort, „omdat ik u niet van uw deken wil berooven, wanneer gij dien noodig hebt." — „O, in het geheel niet," antwoordde hij. Na eenig stilzwijgen vroeg hij: „Kunt gij slapen, freule?" — „Slapen? Neen! Ik zou om alles ter wereld niet willen slapen — dat is, ik zou het niet kunnen. Ik heb er volstrekt geen lust toe." — „De omgeving is er inderdaad ook niet zeer aanlokkend toe," zeide Fleischer: „de kussens zijn van graniet, en de regen levert de lakens. De natuur verschaft wel herberg, maar zij is zelden eene zeer beleefde waardin, die het iemand zoo aangenaam mogelijk zoekt te maken. Tegenover haar is onze waard in Schmiedeberg nog een ware engel."

Freule von Marwigk was nog niet gestemd om met haren redder een bepaald gesprek te gaan houden. Zij zweeg. Eenige minuten later was zij, in weêrwil van haar besluit om voor alles ter wereld niet te slapen, in een rustigen, vasten slaap gedompeld.

V.

DEN BERG AF.

Ongeveer tegen vijf uur 's morgens bewoog het meisje zich, strekte de hand uit, stiet daarmeê tegen een rotspunt, en ontwaakte met een onderdrukten gil

Nog half bewusteloos zag zij om zich heen, en kwam eindelijk tot bewustheid van haren toestand en haar avontuur. Eerst bemerkte zij tot hare blijdschap, dat de zon reeds aan den hemel stond. Toen begon zij hare kleederen glad te

strijken, en bemerkte met verbazing, dat een zware jas over hare voeten en knieën uitgebreid lag. Hoe kwam die daar? Van den sjaal, die haar omhulde, wist zij; maar die warme jas — ook dien had dus de zorg van den edelmoedigen man haar afgestaan! Wat zou zij daarover tot hem zeggen, in welke woorden hem op gepaste wijze haren dank betuigen?

Het was eene zonderlinge gedachte! Hij had haar het leven gered, en zij dacht er over, hoe zij hem op de regte en passende wijze, zonder zichzelve te vernederen, danken zou.

De wijze, waarop zij opgevoed was, gaf haar de eene gedachte; haar hart gaf haar de andere. Eindelijk sprong zij op, en zag om naar haren leidsman.

Hij stond op eenigen afstand, blijkbaar verdiept in het aanschouwen van het vergezigt, dat zich voor hem uitstrekte. Toen hij zag dat zij wakker was, kwam hij naar haar toe.

„Ik kan geene uitdrukking vinden om u mijn dank te betuigen," begon zij, inwendig diep bewogen. „Het is ook onnoodig u te danken; want alles, wat ik zeggen kan, zou zeer zwak en mat zijn, in vergelijking van datgene wat ik gevoel."

Fleischer zag eenigzins verlegen om zich heen, alsof hij beschaamd was, en deze beschaming zou toenemen, wanneer hij haar aanzag.

Hij vermeed verder dit onderwerp, en zeide slechts: „Ik hoop dat gij uitgerust zijt?" — „Dat ben ik." — „Hebt gij door de koude geleden?" — „Neen, daarvoor hebt gij wel zorg gedragen. Neem uwen jas terug. Gij hebt niet goed gedaan dien uit te trekken." — „O mijn jas... dien heb ik zeer goed kunnen ontberen...."

Zij zag hem vriendelijk en bewogen aan.

„En hoe hebt gij geslapen?" vroeg zij. — „Ik? Om de waarheid te zeggen, ik heb het niet beproefd." — „Hebt gij in 't geheel niet geslapen?" — „Neen; ik dacht het kon zijn, dat men u zocht, en ik wilde wakker blijven, om te kunnen hooren, of er soms geroepen werd. Het was noodig voor ons beide...." — „O, ik begrijp u...." — „Zijt gij in staat, nu den weg naar beneden af te leggen?" — „Kunt gij den weg vinden?" — „Die is gelukkig reeds gevonden. Ik ben van morgen dadelijk begonnen te zoeken, en

heb dien gevonden." — „Goddank! Laat ons dan terstond gaan."

Zij gingen op weg. Een oogenblik later bleef de jongman weêr staan, en nam een sneeuwbal op, dien hij gevonden, in zijn zakdoek meêgenomen en hier neêrgelegd had.

„Ik dacht, dat het u misschien zou interesseeren," zeide hij, „eens te zien door welke soort van storm gij u gisteren naar boven gewerkt hebt. Dat zoo iets in Augustus van den hemel valt, is wel wat buitengewoon, ofschoon het hier in de bergen meer voorkomt. Ik zal beproeven het meê naar beneden te nemen, ofschoon het reeds begonnen is te smelten." — „O ja," zeide zij, „*de sneeuw is begonnen te smelten.*"

Zij gingen nu een tijdlang voort, weinig sprekende.

Toen zij buiten de rotspartij op pas beganen grond gekomen waren, zeide de jongman: „Het is hier warmer. Gij hebt dien zwaren sjaal nu niet meer noodig. Geef hem mij." — „Wanneer hij aangenaam en weldadig is, geeft gij hem mij, en wanneer hij lastig wordt, belast gij er u mede; neen, neen, dat gaat niet!"

Maar Fleischer drong er op aan, en zij moest toegeven.

„Wij zijn niet ver meer van ons doel," zeide hij eene poos later. „Gelukkig is het nog vroeg; men zal u wel met vele vragen lastig vallen, wanneer wij aankomen."

Toen opende hij den doek met de sneeuw.

„De sneeuw is weg," zeide hij, „ziet gij, geheel gesmolten." — „*Inderdaad, de sneeuw is gesmolten*," antwoordde zij met een ernst, die hem op dat oogenblik niet duidelijk was.

VI.

OPHELDERINGEN.

Zij waren zonder ongelukken weêr in het hotel aangekomen. Het was er nog zeer stil en ledig, en zij kwamen in de zaal, zonder een dienstbaren geest te ontmoeten. Fleischer leidde freule von Marwigk naar eene sofa, en zeide: „Rust

hier uit, terwijl ik een bediende haal, die u naar uwe kamer kan brengen."

Toen hij wilde heengaan, werd zijn gezigt plotseling bleek; hij sidderde van koude, en viel, niet in staat om verder te gaan, op een stoel neder.

„Groote God, wat komt u over!" riep Julie, opspringende. — „O niets, slechts eene kleine huivering," zeide hij, „slechts een kleine aanval van vermoeidheid, niets van beteekenis." En zijne verongelukte poging om op te staan, na welke hij bewusteloos weêr nederviel, bewees van hoe weinig beteekenis die aanval was.

Het meisje trok heftig aan de schel, en een paar bedienden kwamen aanloopen; zij liet frisch water brengen en besproeide zijn gelaat daarmede. Hij kwam weder bij, en Julie vroeg nu den binnentredenden waard: „Welke kamers hebt gij vrij?" — „Zeer weinige." — „Maar de kamer, die ik gehad heb, toch?" — „Die nog wel." — „Laat dezen heer dan daarheen brengen, verpleeg hem zorgvuldig, en zend om een doctor; zend dadelijk om een doctor...."

Fleischer werd weggebragt. Julie was zoo opgewonden, dat zij er volstrekt niet aan dacht, of zij zelve ook iets noodig had. Aan het venster der zaal wachtte zij de komst van den doctor af. Hij kwam eindelijk, een goedig uitziend, vertrouwen inboezemend oud heer.

„Besteed al uwe zorg aan den zieke," zeide Julie tot hem. „Hij heeft mij het leven gered met gevaar van zijn eigen. Den vorigen nacht, in dien geweldigen storm, heeft hij zich van alle bovenkleederen ontdaan, om mij daarmede tegen onweder en koude te beveiligen. Hij is zeer ongesteld, maar toch niet zoo, hoop ik, dat uwe kunst hem niet spoedig weêr kan herstellen."

De doctor hoorde deze woorden met een vriendelijk gezigt en een sluw lachje aan, en gaf Julie goede hoop; vervolgens ging hij naar den zieke.

Julie bemerkte nu voor de eerste maal na hare aankomst, hoe onaangenaam zij zichzelve gevoelde en hoe vochtig hare kleederen waren. Zij huiverde over haar geheele ligchaam. Gelukkig verscheen nu een klein gezelschap van dames, waarmeê Julie in Warmbrunn kennis gemaakt had, om het ontbijt in de zaal te gebruiken. Men omringde haar, en

nadat zij eene vlugtige schets van haar avontuur gegeven had, bood haar eene der dames hare kamer aan. Hare goederen werden daarheen gebragt, en een half uur later kwam freule von Marwigk, nieuw gekleed en slechts een weinig bleek ziende, weêr te voorschijn. Zij zocht den doctor en vond hem nog aanwezig.

„Het is zeer goed met hem," zeide hij; „wat erg vermoeid, maar niet bedenkelijk. Een paar dagen rust, en hij is weder hersteld." — „Welk een last neemt gij mij van het hart! Misschien," ging de doctor voort, „ware het niet kwaad, wanneer gij eens even naar hem toe gingt." — „Ik... neen, dat kan ik niet...." — „Nu, dan moet hij een paar dagen wachten, voor hij u wederziet." — „Zeide hij dan," vroeg Julie na eenig zwijgen, „dat hij wenschte, mij te zien?" — „Neen, dat *zeide* hij niet; maar hij scheen te meenen, dat gij meer geleden hadt dan hij, en verzocht mij meer naar u om te zien dan naar hem. Ik dacht dat het hem zou verligten, wanneer hij zich met eigen oogen overtuigde, hoe wel gij zijt." — „Wanneer gij denkt, dat het tot zijne herstelling zal bijdragen, dat hij mij ziet, dan is het iets anders... dan zou het niet goed van mij zijn, wanneer ik weigerde. Kom, ik zal met u gaan."

De doctor glimlachte en leidde haar naar boven.

„Hier komt bezoek voor u, heer patiënt!" zeide hij, de kamer van den jongman binnentredende. — „Ha, freule von Marwigk, dat is waarlijk zeer lief van u!"

Zijne stem was vast; maar zijne hand, die op het dek lag, beefde zoo, dat hij haar niet kon beheerschen. Het was duidelijk, dat het hem geweldig had aangetast.

„Is het inderdaad niet gevaarlijk?" vroeg Julie den doctor fluisterend. — „In het minst niet, in het minst niet!" antwoordde de oude heer, en verliet de kamer.

Julie verschrikte; maar zij gevoelde zich niet verpligt hem dadelijk te volgen. Zij kon toch niet weder weggaan, zonder iets te zeggen.

„Wat kan ik voor u doen?" begon zij. „Alles, wat gij verlangt, zal ik u trachten te verschaffen. Het baart mij zorg u zoo te zien." — „Ik heb in het geheel geen bijzonder verlangen," antwoordde hij. „Ik dank u hartelijk — maar misschien wilt gij wel zoo goed zijn even dat briefje

in te zien. Vergeef mij, dat ik u openhartig beken, dat ik het u gisteren afsloeg, omdat gij het mij eenigzins hoog afvroegt. Daar wij nu echter met elkander in kennis gekomen zijn zonder de tusschenkomst der barones von Dallwitz, verzoek ik u om het te lezen."

Hij wees op de tafel, waar het briefje lag. Julie nam het op, en las het volgende:

„Lieve Marie!

„De overbrenger van deze regels is de heer Fleischer Etlisberg, de zoon van een der voornaamste en rijkste industrieelen in het S....sche. Hij komt pas van eene reis terug, en bragt mij de groeten van zijnen vader, met wien ik reeds lang zaken doe. Hij verlangt dit briefje ter introductie bij u; vooral wil hij aan Julie voorgesteld worden, daar hij haren broeder op reis ontmoet heeft en met hem bevriend geworden is. Het zal u zeer aangenaam zijn met hem kennis te maken.

„Uwe opgaven over uw uitblijven en den dag van uwe terugkomst zijn zoo onbepaald, dat ik den bediende maar hier zal houden.

„Na hartelijken groet uw liefhebbende
„Caspar von Dallwitz."

Nadat Julie dit briefje vier of vijf maal had overgelezen, waagde zij eindelijk op te zien; toen zij den blik van den jongman ontmoette, begon zij dadelijk weder met de studie van het, naar het scheen, zoo moeijelijk te ontraadselen briefje.

„Interesseert het u zoo?" vroeg hij. — „Mijnheer Fleischer," antwoordde zij, „ik zie dat ik niet de eerste in onze familie ben, die groote verpligting aan u heeft. Mijn broeder heeft mij over u geschreven en over de groote diensten, die gij hem bewezen hebt. Ik heb reeds van u gehoord, dat...." — „Och, freule, laat ons daar niet van spreken; het is van zoo weinig beteekenis." — „Maar waarom liet gij mij daaromtrent in twijfel? waarom zeidet gij het mij niet?" — „Heb ik u mijn naam dan niet genoemd?" — „Hoe kon ik dat ook denken? Uw naam dragen er zoo velen. Hoor, mijnheer Fleischer, er heeft een groot misverstand tusschen ons bestaan.

Hoe pijnlijk het ook zijn moge, wil ik toch mijzelve als boete opleggen, het u openhartig te vertellen; ik hoop, dat gij dan mijn onvergeeflijk gedrag eenigzins zult kunnen verontschuldigen." — "Maar, freule, ik bid u..." — "Neen, gij moet mij aanhooren." En nu verhaalde zij hem de geheele zaak.

Hij scheen er niet bijzonder veel gewigt aan te hechten. Levendig riep zij bij het einde van hare mededeeling uit: "Hoe kon ik u als een bediende behandelen, ik, die verpligt zou zijn u van dezen dag af mijn geheele leven door te dienen!"

VII.

GERUSTGESTELD.

's Namiddags kwamen de vrienden en vriendinnen van Julie, zeer over haar bezorgd, van hunne bergreis terug. Toen zij haar gezond en wel voor zich zagen, barstten eenigen der jonge dames in tranen uit, en een paar vielen bijna in flaauwte. Freule von Marwigk nam dit alles tamelijk koel op, en gaf niet onduidelijk te verstaan, dat deze buitengewone deelneming haar aangenamer geweest zou zijn, wanneer zij die den vorigen dag betoond hadden. Zij verklaarde tevens, dat zij hen niet langer wilde lastig vallen, daar zij hare tante geschreven had om te komen, en zij haar spoedig verwachtte. Hierop volgden hartroerende afscheids- en verzoeningstooneelen, vermengd met ongemetene bewondering van den heer Fleischer Etlisberg.

Den volgenden dag verscheen het gesternte der barones von Dallwitz in vollen luister te Schmiedeberg. Zij was vervuld van dankbaarheid, wegens de edelmoedige redding van hare dierbare nicht. Maar zij vond het, nadat Julie haar alles naauwkeurig had verhaald, van den heer Fleischer toch wat erg, dat hij eerst de rol van een bediende had gespeeld, om zich incognito te introduceeren. Zij vond dit eene onwaardige mystificatie. Het kostte Julie groote moeite, haar duidelijk te maken, dat dit incognito niet zijne, maar enkel hare schuld geweest was. Hierop verklaarde de oude dame, dat de heer Fleischer met veel tact en fatsoen gehandeld

had; maar er bleef toch altijd eene zeer aanstootelijke omstandigheid in de geschiedenis. Dat hare nicht een nacht op den berg had doorgebragt met een vreemdeling, al was het ook met iemand die zich zoo uitstekend gedragen had als de heer Fleischer, dat was iets, waarin zij niet kon berusten.

„Nu misschien," zeide het meisje hoog blozend, „misschien, tante . . ." en zij fluisterde haar het overige in. — „O, als de zaken zoo staan," zeide de barones von Dallwitz levendig, „dan is het niets; dan ben ik gerustgesteld."

BROEDER MATTHEW.

I.

GOEDE TIJDING MET DE POST.

Ofschoon buiten de Augustuszon helder scheen, en de kleine havenstad Tytherby onder den dubbelen invloed van een marktdag en een buitengewoon toestroomen van visschersbooten een tafereel van leven en beweging opleverde, was toch in de nederige woning van Richard Sparke, op eene enkele uitzondering na, geen vrolijk gezigt te zien.

De oude jufvrouw Sparke zat in den zonneschijn knorrige gezigten te zetten, zonder echter een woord te spreken, en hare schoondochter Mary stond met een bleek, onrustig gelaat bij den kokenden theeketel, terwijl hare zes kinderen mismoedig rondliepen en hunne gewone vrolijkheid geheel vergaten. De eenige uitzondering was William Sparke, de kreupele kleêrmaker, die op zijne tafel zat, en ijverig bezig was met een paar nieuwe armen in een ouden rok te zetten, terwijl hij zich zijnen arbeid verligtte door bij zichzelven een vrolijk deuntje te fluiten.

De melancholie, die onder het grootste gedeelte van het gezin heerschte, had intusschen hare goede reden. Richard Sparke, het hoofd des huisgezins, een ijverige tim-

merman, had zich, nu twee maanden geleden, bij het doorhakken van eene plank ernstig in den voet gekwetst, en was ook nu nog niet in staat om zijn werk weder ter hand te nemen. Bij ongeluk was hij, zoolang hij gezond was geweest en goed geld verdiend had, met de opbrengst van zijnen vlijt niet zoo spaarzaam omgegaan, als hij eigenlijk wel had mogen doen, en het ongeluk, dat hem had getroffen, drukte hem nu zwaar ter neder. De pendule, de commode, het zondagskleed van zijne vrouw, benevens het weinigje tafelzilver — alles stond in den lombard, en met de keukenlijst was het zoo ver gekomen, dat in de tegenwoordige omstandigheden het middagmaal uit thee zonder suiker, droog brood en een enkelen bokking bestond.

De lezer verwondert zich misschien, waarom de vrouw van den timmerman niet haren oom, Jonathan Blenkingson, den voormaligen koopvaardij-kapitein, die op een aardig buitentje, zoo wat een uur van Tytherby gelegen, woonde, om eenige ondersteuning verzocht. Maar beste lezer, dat had zij reeds gedaan, en de oude man had haar eene kleine som voorgeschoten. Veel kon hij echter niet voor haar doen; want hij had een paar liederlijke zoons, die zich mede aan de zeevaart hadden gewijd, en, wanneer zij hun zuurverdiend loon te Liverpool of Hull door de keel hadden gejaagd, gewoon waren hunnen vader op te zoeken en van zijne gastvrijheid te leven, tot zijn geduld ten einde en zijn geld op was. De lezer ziet hieruit, dat oom Jonathan inderdaad niet veel voor zijne nicht en haar gezin doen kon.

Wat Richard Sparke betrof, deze lag zonder rok, maar anders geheel aangekleed, boven in de slaapkamer op zijn bed, en slurpte een kop bouillon, dat de kinderen met groote, verlangende oogen door hunne moeder hadden zien gereed maken. Deze had hen strengelijk verboden daarvan te snoepen; want, dacht zij, of de kinderen wat meer honger leden, kwam er minder op aan; de kostwinner moest de noodige versterking hebben, om spoedig weder het brood voor de zijnen te kunnen verdienen.

„Moeder," riep de kleine Alice, terwijl zij haar laatste stukje brood in de smakelooze thee doopte, „daar komt de brievenbesteller aan!" Naauwelijks had zij dit gezegd, of deze trad binnen met de woorden: „Dag zamen! Ik heb hier

een brief, waarop alleen staat: Aan den heer Sparke, te Tytherby. Nu heb ik dien bij mijnheer Sparke den droogist op den hoek van de Breestraat gebragt; maar deze heeft hem weêr naar het postkantoor terug bezorgd, met de boodschap dat hij niet voor hem was, en daarom kom ik er hier mede. Ik heb hem, daar hij open is, even ingekeken, en hij schijnt eene goede tijding te bevatten. Een dubbeltje port!"

Een donkere blos van schaamte bedekte het gelaat van de timmermansvrouw; want zij had niets, dat naar geld geleek, in huis. Het hooge woord moest er uit, en zij vroeg den brievenbesteller, of hij over een paar dagen niet eens terug kon komen; deze echter keek het armoedige boeltje eens aan, wenschte het gezelschap goeden dag, en ging heen, den brief achterlatende.

„Richard," zeide Mary, terwijl zij de slaapkamer binnen trad, „hier is een brief met eene goede tijding. Lees hem eens; hij zal u misschien opbeuren."

De timmerman bekeek het poststempel. „Londen?" prevelde hij. „Ik ken niemand in Londen." Daarop nam hij den brief uit het couvert, vouwde hem open, en begon te lezen. Op eens begonnen zijne oogen te vonkelen, en hij riep: „Ja, Mary, dat is inderdaad eene goede tijding! Roep al de kinderen hier, en grootmoeder ook, en zeg aan William dat hij ook ziet boven te krabbelen; dan kunt gij allen hooren wat er in staat. Het zal een goed nageregt na een sober middagmaal wezen."

II.

HET PRIEEL VAN OOM JONATHAN.

In het tuintje van den ouden Jonathan Blenkingson bevond zich een zonderling gebouw, dat hij zijn *prieel* noemde, doch uit het voorste gedeelte van eene oude visschersboot bestond, waarvan de boeg afgezaagd en toen overeind gezet was. Naar het westen toe was het open, en daar het met allerlei klimopplanten begroeid was, zag het er inderdaad vrij schilderachtig uit. Van binnen was eene ruwe

tafel geplaatst, met eene halfronde bank er achter, en op deze bank zat een klein, dik, bejaard man, met een koperkleurig gelaat; hij droeg een ruim zeemansbuis en een zwart satijn vest, en had een strohoed met breeden rand op het hoofd. Voor hem stond een bevallig meisje van een jaar of dertien, met donkere kijkers, eenvoudig, maar toch zindelijk en niet onbevallig gekleed.

De donkerroode gloed der ondergaande zon verlichtte het zoogenaamde prieel, en het verweerde gezigt en de grijze lokken van den ouden zeeman vormden een bijna kunstig contrast met de roode, teedere wangen en het donkerbruine haar van het meisje. Wij hopen niet dat het op het geschetste tafereel van eenigen nadeeligen invloed zal zijn, wanneer wij nog vermelden, dat een der kleine handen van het meisje eene lange tabakspijp omvat hield, terwijl de andere eene flesch Jamaica-rum bij den hals droeg.

„Zoo is het goed, Emily!" zeide de oude man op een wel eenigzins ruwen, maar toch niet onvriendelijken toon. „Geef nu dat doosje met lucifers eens aan... Ja, dat is goed... strijk er maar een aan! Ge zijt een beste meid! Hebt ge van dien goeden Sparke ook nog iets naders gehoord?" — „Ja, grootpapa! Het moet met den voet van oom Richard alweer veel beter wezen, en de doctor denkt dat hij binnen een kleine veertien dagen wel weer zal kunnen werken. Maar grootpapa, het moet er bij die menschen al heel naar uitzien. Al wat zij maar eenigzins konden missen, staat achter de schuine deur." — „Dat spijt mij magtig, Emily!" zeide de kapitein, terwijl hij een glas grog voor zich gereed maakte. „Maar wat kan ik er aan doen? Ik heb hun al iets voorgeschoten, en het inkomen, waar ik van leven moet, is zoo groot niet. Voor 't overige zorgen uw vader en uw lieve oom wel, dat ik haast nooit geld in huis heb." — „Ja, dat weet ik heel goed!" zeide het meisje zuchtende. — „En wat is nu het gevolg er van?" ging de oude kapitein voort. „Ik ben zelf blijde genoeg dat ik rond kom, en schulden maken is iets, dat mij onmogelijk is." — „Maar grootpapa..." zeide Emily nadenkende en terwijl zij de rumflesch altijd nog in de hand hield. — „Ik weet wel wat gij zeggen wilt, klein nest!" riep de kapitein. „Gij dacht bij uzelf: Daar zit die oude zeerob en drinkt zijn grog, terwijl de arme Mary..." —

„Maar grootpapa...” — „Stil! Ik weet heel goed dat gij zoo iets denkt. Maar wil ik u eens wat zeggen, Emily? Deze flesch komt vandaag leeg, en ik zal in geen veertien dagen eene nieuwe koopen, ofschoon een glas grog voor zoo'n ouden rondzwalker, als ik, eene groote verfrissching is. Maar weet ge wat? Boven op mijn kamer ligt een guinje in de vensterbank. Ga daarmede naar Mary, doe haar mijn compliment, en zeg haar dat zij zich daarvoor eens te goed moeten doen. Uw neef William ziet er niet tegen op om met zijne krukken een uur gaans af te leggen; hij zal u derhalve vóór het vallen van den avond wel te huis brengen. Ga dus nu maar gaauw heen. — Och lieve Hemel!” zuchtte de oude kapitein, toen het meisje vertrokken was: „wat moet zoo'n oude zeebonk als ik beginnen, wanneer hij geen grog en geen tabak heeft! God schenke het hem derhalve beide tot aan zijn zalig einde!”

„Amen!” prevelde eene stem, niet luid genoeg om door den kapitein gehoord te worden, maar wel om de volkomene overeenstemming van den luisteraar met de zoo even door den ouden zeeman opgeworpen theorie uit te drukken.

Van waar kwam die stem? Aan de andere zijde der schutting, die om kapitein Blenkingson's tuin liep, stond eene hooischelf, die aan zijn buurman naast hem toebehoorde; en onder die hooischelf, in de schaduw, lag een man, die al het voorkomen van een schooijer had, en, nadat hij eenige uren gaans op een harden, stoffigen straatweg een goeden togt had afgelegd, zich daar vermoeid had neêrgeworpen, en nu op zijn gemak zijne leden uitstrekte, terwijl hij een blik wierp op het landschap rondom hem en de Noordzee, die men in de verte als eene zilveren streep zien kon. Het is eene groote dwaling, te gelooven, dat vagebonden voor de schoonheden der natuur geen gevoel hebben.

III.

DE LUISTERAAR ONDER DE HOOISCHELF.

De zon was juist onder gegaan, en de oude kapitein blies

de eene rookwolk na de andere uit zijne pijp, toen eene vrouwegestalte de tuindeur open deed.

„Wie drommel zou dat nu weêr wezen!" riep de kapitein bij zichzelven. „Och, ik zie al; het is Mary. Wel Mary, hoe gaat het? En hoe is het met Richard?" — „O, met Richard wordt het ieder dag beter, lieve oom!" antwoordde Mary, terwijl zij naar den kapitein toe trad en hem een kus gaf. — „Maar zijt gij Emily niet tegengekomen? Dan is zij zeker het voetpad gegaan, en gij hebt misschien den straatweg gehouden?" — „Ja, oom!... Maar denk eens, welk eene tijding ik kom brengen! Mijn mans broeder Matthew..." — „Wat? Komt dat liederlijke zwijn weêr bovenduiken? Ik dacht dat hij al lang door de haaijen was opgegeten." — „Hij is op dit oogenblik te Londen. Wij hebben daar straks een brief van hem gekregen. Wil ik dien eens voorlezen?" — „Doe dat, lieve Mary! Ik luister."

Mary haalde den brief uit haren zak, vouwde hem open en las:

Londen 6 Augustus 186*.

„Lieve broeder!

„Wanneer gij deze regels in goeden welstand moogt ontvangen, zal het mij aangenaam zijn; ik voor mij ben, God zij dank, frisch en gezond. Gij zult mij reeds lang voor dood hebben gehouden; maar dat is toch zoo niet, en ik kom zelfs als vermogend man terug. Zoodra ik mijne zaken hier te Londen heb geregeld, zal ik u dadelijk een bezoek geven. Ik ben in het oosten geweest, en in het westen geweest, en in het onbekende zuiden geweest; gij zult evenwel bevinden dat ik altijd ben gebleven

Uw liefhebbende broeder

Matthew Sparke.

Aan boord van de *Marco Solo*, in de *West-India Docks*."

„Kort en bondig," zeide de oude kapitein, toen Mary den brief had voorgelezen. „Van veel woorden den nek te breken is Matthew nooit een liefhebber geweest. Maar hoe hij een man van vermogen is geworden, dat kan ik op al de wereld niet begrijpen. Misschien is hij wel aan het goud-

graven gegaan, en heeft hij een grooten klomp gevonden. Maar ga nu eens even zitten, en luister. Ik kan niet goed zien dat gij in die armoedige plunje rondloopt, wanneer uw rijke schoonbroeder u een bezoek komt geven. Ik heb daar zoo even Emily met een guinje naar u toegezonden; maar dat is niet genoeg. Gij moet alles dadelijk lossen wat van u in de lombard staat, opdat ge u weder als eene fatsoenlijke burgervrouw kunt kleeden. Ik heb nog maar vijf pond aan gereed geld liggen, en moet daar nog zes weken meê toe; maar ik zal u alles geven, en dan maar voor het eerst in mijn leven leentjebuur spelen. Kom even meê in huis!" — „Ach lieve oom, wat zijt gij goed!" stamelde Mary getroffen. — „Och kom, leg niet te malen, kind!" antwoordde de oude zeeman. „Het is volstrekt geen goedheid van mij, maar niets anders dan familietrots."

Terwijl de oude kapitein, door zijne nicht geleid, in huis strompelde, verhief zich eene lange, magere gestalte langzaam onder de hooischelf, en keek voorzigtig over de schutting van den tuin heen. „Welk een fortuintje!" prevelde de zelfde stem, die een klein kwartier te voren *Amen* had gezegd. „Ik kon niet goed verstaan wat in den brief stond; maar wacht... daar is hij, geloof ik, op dat tafeltje blijven liggen! Als ik nu maar wist of die oude zeerob er een hond op nahoudt; zoo niet, dan wil ik wel eens even een kijkje nemen."

Met deze woorden dook de spreker weêr omlaag, en kroop langs de schutting voort, tot aan de tuindeur; hier rees hij omhoog en ligtte den klink op. „Als hij mij mogt zien," sprak hij bij zichzelven, „dan zal ik maar zeggen, dat ik een arm reiziger ben en een stuk brood vraag."

Een hond was er niet te hooren, en de oude man en zijne nicht waren nog altijd in huis. De „arme reiziger" sloop derhalve op zijne teenen naar het prieel toe, en dit binnen. In de rumflesch was nog een goede slok voorhanden, die er verleidelijk genoeg uitzag; maar de vagebond wederstond de verzoeking, tastte gaauw naar den brief, en hield dezen bij de invallende schemering onder zijne oogen.

„Wat is het toch pleizierig als men lezen en schrijven kan," zeide hij, „en wat is het goed, dat mijne ouders mij eene fatsoenlijke opvoeding hebben gegeven! Gelukkig is de

brief niet lang; ook is het mij maar om de hoofdzaak te doen. Laat eens kijken: Matthew Sparke, *Marco Solo*, *West-India Docks*. Ik wenschte wel," zeide de landlooper, terwijl hij naar zijne hooischelf terugkeerde, „dat hij den doopnaam van zijn broeder had opgegeven, als ook zijn ouderdom, zijne lengte en zijn voorkomen in het algemeen; daar zou hij mij veel pleizier meê hebben gedaan. Maar onverschillig — ik zal het wagen."

„Nu Mary, hier zijn de vijf pond," zeide de oude kapitein, terwijl hij zijne nicht uitliet. „Als Matthew is aangekomen, kom het mij dan even zeggen; want ik moet hem toch verwelkomen. Den brief moest gij maar hier laten; want ik wil hem straks nog wel eens overlezen." — „Hij ligt in het prieel op tafel," zeide Mary. — „O ja, ik zie hem al!" zeide de oom, terwijl hij een blik naar het prieel wierp. „Nu, goeden nacht, Mary! Zeg aan Richard, dat het mij pleizier zal doen, als hij weêr aan het werk kan gaan." — „Goeden nacht, lieve oom!"

IV.

HET AVONTUUR VAN DEN KREUPELE.

William Sparke, de kreupele, was een door en door goede jongen en bovendien zijn nichtje zeer genegen, zoodat hij terstond bereid was haar te huis te brengen, toen zij hem dit vroeg. De heen- en terugweg echter, waarbij hij eene steile hoogte op en af moest, was geen gemakkelijk werk voor hem, die zich geheel op zijne krukken moest verlaten; vooral was dit met den terugweg het geval, daar hij nu niemand had, met wien hij praten kon, en de schemering bovendien reeds in volkomen duisternis was overgegaan.

De kapitein kon jegens den braven knaap soms ongepast grappig wezen, en duwde hem wel eens toe, dat zijne krukken hem een voordeel boven andere menschen vooruit gaven. In weerwil daarvan, was de goede William toch reeds doodmoede voordat hij nog de helft van den terugweg had afgelegd; en toen hij nu den berg opklauterde, die onder den naam van

Bleaberry-hill bekend was, struikelde hij verscheidene malen, en zou zelfs eens naar beneden getuimeld zijn.

Het duurde niet lang, of hij geraakte met een zijner krukken in eene kloof tusschen twee rotspunten, die zich vlak aan den rand van den weg bevonden, en struikelde alweder. Nog juist ter regter tijd echter en voordat hij vallen kon, grepen hem twee menschlievende handen, de eene bij zijn kraag en de andere in zijne borst, en rigtten hem weder overeind, met de woorden: „Wacht, ik zal u helpen! Dit is geen weg voor iemand als gij." — „Ik dank u zeer!" zeide William, toen hij zich van zijn eersten schrik een weinig hersteld had. „Ik begon moede en bang te worden. Zoudt gij wel zoo vriendelijk willen wezen om bij mij te blijven tot ik dezen berg geheel af ben?" — „Met alle pleizier," was het antwoord. „Zijn evenmensch bij te staan is een pligt, dien mijn vader mij reeds geleerd heeft. Maar mag ik u nu ook om eene kleine wederdienst verzoeken?"

William was, gelijk wij reeds verhaald hebben, een kleêrmaker van beroep, en had, als kenner, terstond bemerkt dat de mouwen van zijn vriendelijken helper kaal en afgesleten waren niet alleen, maar zelfs van ouderdom glommen; hij vermoedde derhalve, dat deze hem om een aalmoes wilde vragen, en zeide: „Ik ben wel zelf ook maar een arm man, maar toch ..." — „Neen, gij begrijpt mij niet," antwoordde de andere trotsch. „Ik wenschte alleen te weten waar Sparke woont." — „Wat voor een Sparke?" riep William. „Meent gij den droogist op den hoek van de Breestraat?" — De menschenvriend hield een oogenblik stil, en antwoordde toen: „De Sparke, dien ik bedoel, is, geloof ik, iemand die het niet te breed heeft." — „O, dan zult gij mijn broeder den timmerman meenen," zeide William, wien eene zonderlinge aandoening overviel, daar hij zich den brief van dien morgen herinnerde.

Bij deze woorden gaf de menschlievende helper een kreet van vreugde, wierp zijn stok — dien hij, met een pakje er aan, over zijn schouder droeg — midden op den weg, en breidde zijne armen uit. In het volgende oogenblik zag de kreupele zich omhelsd, terwijl eene sterk naar uijen ruikende stem hem toeriep: „Ik ben Matthew Sparke, uw lang ver-

loren broeder! Gooi uwe krukken maar weg; ik wil u met alle pleizier naar huis dragen." De arme William was van vermoeijenis en aandoening geheel uitgeput, zoo dat hij zich aan den rand van den weg moest nederzetten.

„Dat noem ik eene verrassing!" zeide broeder Matthew, terwijl hij zich naast den kreupele nederzette, en zich met zijn smerigen roksmouw over de oogen streek. „Ik ben geheel buiten mijzelven, en weet naauwelijks wie ik ben of waar ik ben. Hoe lang is het nu wel, dat ik ben weg geweest?" — „Negentien jaar, zoo als men zegt. Ik was nog maar een kind, toen gij zijt weggeloopen en het zeegat ingegaan, zoo als men bij ons zeide." — „Ja, ja, het zal wel al negentien jaar wezen; dat komt ook juist uit. Wat waart gij toen een lief kind, en wat hadt gij mooije roode wangen! Maar lieve broeder, hoe zijt gij ook weêr het gebruik van uwe beenen kwijtgeraakt?" — „Ik deed dien ongelukkigen val van al de trappen." — „O ja, gij deedt een ongelukkigen val van de trappen; ja, nu herinner ik het mij! Gij waart toen al in uw vierde jaar. Mijn geheugen heeft door die lange afwezigheid zoo geleden, dat ik mij uw doopnaam niet eens meer kan herinneren." — „Ik heet William." — „Precies; zoo is het: gij heet William. En vertel mij nu eens wie in huis nog in leven zijn."

De eenvoudige en goedhartige William begon nu het een en ander mede te deelen, en dat verhaal duurde tot beide wandelaars te Tytherby waren aangekomen. Hier waren de gaslantarens reeds opgestoken, en de kreupele snijder zag nu eerst regt welk een smerig heerschap zijn lieve broeder was. Hij veroorloofde zich derhalve aan te merken: „Gij zult zeker in uwe koffers betere kleederen hebben dan deze, niet waar, broeder?" — „O zeker; in soorten, beste jongen! Deze kleêren heb ik opzettelijk aangetrokken, omdat ik u eens wilde verrassen." — „Hier is onze straat," merkte William aan, „en daar even voorbij die tweede lantaren is het huis waar wij wonen."

„Ik zal mij moeten goedhouden," prevelde zijn geleider bij zichzelven. „Als ik nu maar wist, hoe oud ik eigenlijk ben!"

V.

BIJ HET AVONDMAAL.

Broeder Matthew verklaarde, dat hij al zijne bagage te Londen had achtergelaten, van waar het hem met den goederentrein zou worden nagezonden. Hij had derhalve niets anders medegebragt dan een stok, een klein bundeltje, dat in een rooden zakdoek was geknoopt, en een grooten eetlust.

De uitwerkselen van oom Jonathan's op een gloeijenden steen gevallen geldleening waren reeds op de tafel van Mary zigtbaar; want daar zag men eene groote pan met lams-coteletten, een bord met boter, een grooten theeketel, benevens trekpot, melkkan en suikerpot, en een grooten bak vol geurig riekende broodjes.

Het was inderdaad van belang, broeder Matthew te zien eten. Hij had een breeden mond en magere wangen. De eene cotelet na de andere verdween in zijn keelgat; broodje op broodje, goed met boter besmeerd, volgde; en dit alles werd met de noodige koppen thee met melk en suiker naar beneden gespoeld.

Toen de kinderen hunnen eetlust hadden gestild, gingen zij in een kring om hunnen uit verre landen teruggekomen oom heen staan en keken hem met verwonderde blikken aan. Eindelijk schoof hij zijn bord van zich af en begon te spreken:

„Mijn lieven broeder wil ik van avond niet storen, zuster!" zeide hij tot Mary. „Gij zegt, dat hij al in slaap is. Laat hem nu maar rusten; wij hebben tijd tot morgen. Nu wij elkander in zoo lang niet gezien hebben, komt het er op een enkelen dag meer of minder ook niet aan." — „Maar moeder, lieve Matthew?" begon Mary weder. — „Laat die ook maar in rust, de goede vrouw! Gij zeidet straks reeds, dat zij gewoon was om vroeg om naar bed te gaan." — „Grootmoeder weet dat gij hier zijt," merkte een der kinderen aan. „Ik heb het haar gaan zeggen."

Naauwelijks waren deze woorden uit den mond van de kleine, of de deur ging open, en grootmoeder trad binnen. „Waar is dan mijn lieve verloren zoon?" riep zij. „Laat ik hem in mijne armen sluiten!"

Broeder Matthew stond bij deze woorden dadelijk van zijnen stoel op, en omhelsde de oude vrouw, die van aandoening in flaauwte viel.

„Een slok brandewijn is in zulke gevallen het best," merkte de teruggekeerde broeder aan. „Goede, beste moeder, zie ik u dan eindelijk weder!... Och," vervolgde hij tegen een der kinderen, „loop gij eens gaauw naar eene tapperij hier in de buurt, en haal een flesch brandewijn; maar hij moet van den besten wezen, hoor!"

Het duurde niet lang, of het meisje kwam met het geneesmiddel terug. Broeder Matthew ontkurkte haastig de flesch, en deed er een ferme teug uit, natuurlijk om te proeven of het vocht wel van de beste soort was. Toen schonk hij wat brandewijn in een bierglas, en hield het de oude vrouw onder den neus, die nu begon te niezen en weder tot zichzelve kwam.

„Dat is mijn lieve, beste zoon Matthew derhalve!" sprak zij, terwijl zij hem met hare benevelde oogen aanschouwde. „Ik zou u waarempel niet herkend hebben, mijn zoon! Toen gij wegliept, waart gij een kleine, dikke jongen, met roode wangen." — „Och, lieve moeder, ik heb in al dien tijd zoo veel moeten doorstaan! Nood en ellende hebben mij uitgerekt en vermagerd." — „En wat ziet gij er oud uit!" begon de grootmoeder weder. „Gij waart nog geen zeventien jaar, toen gij in zee gingt, en nu..." — „Nu ben ik zes-en-dertig, en zie er uit alsof ik tien jaar ouder was," viel Matthew haar in de rede. „Dat weet ik maar al te goed. Maar ik heb dan ook wat doorgestaan. Tot onder de wilden toe ben ik geweest; gevangen hebben ze mij gehouden... dat zal ik alles wel eens later vertellen. Maar nu begin ik te voelen dat ik door en door vermoeid ben; ik heb de zwakke zenuwen van moeder geërfd... Och, broeder William, breng mij nu ergens waar ik slapen kan! Waar gij mij brengt, is mij volstrekt onverschillig; ik ben op dat punt volstrekt niet kieskeurig. Goeden nacht, lieve moeder! Nacht, zuster! Nacht, kinderen! Als mijne koffers komen, dan zal ik al het moois uitpakken, dat ik voor u heb medegebragt. — Broeder William," zeide hij tot dezen op een vertrouwelijken toon, toen zij beide de kamer uit waren, „gij moet mij morgen wat kleederen van uwe klan-

ten leenen. Ik zie nu toch dat ik het wat te erg gemaakt heb met in deze plunje hier te komen."

VI.

EEN PAAR ANECDOTEN.

Het was den volgenden voormiddag elf uur, toen een dik, oud heer, met een breedgeranden stroohoed op het hoofd en een bamboesrotting in de hand, het huis van den timmerman binnen ging.

„Wel, daar is waarlijk oom Jonathan!" riep Mary. „Wie zou gedacht hebben u zoo vroeg hier te zien, oom! Ik moet mij schamen, dat alles nog zoo in wanorde is; maar gij moet weten dat het gisteren avond hier vrolijk is toegegaan." — „Ik heb daarvan gehoord," gaf de oude kapitein ten antwoord. „Neef Matthew is aangekomen." — „Wie heeft u dat dan gezegd?" — „De brievenbesteller. Hij kon iemand, die bij mij in de buurt woont, niet vinden; ik wees hem teregt, en wij raakten toen een beetje aan het praten. Een brievenbesteller ziet dikwijls wonderlijke dingen, zeide hij. Gisteren morgen — zoo vertelde hij — kwam hij in een huis, waar allen er als verhongerd uitzagen, en waar men niet eens een dubbeltje had om de port voor een brief te betalen. Gisteren avond kwam hij het zelfde huis voorbij, en daar hij luid hoorde spreken, keek hij eens naar binnen, en toen zaten zij te smullen dat het liefhebberij was. — „Wie woont dan in dat huis?" vroeg ik zoo. — „Sparke, de timmerman," gaf hij ten antwoord. — „Dan is zeker mijn neef aangekomen," dacht ik. En toen ik ontbeten had, ligtte ik het anker, zette alle zeilen bij — en hier ben ik. Maar waar steekt Matthew nu?" — „Hij is met William naar het spoorwegstation gegaan, om zijne koffers te halen, oom!" antwoordde de vrouw van den timmerman. „Daar komen zij!" voegde zij er bij. — „Die vent?" riep de kapitein. „Is dat mijn neef? Het lijkt wel een hansworst."

Broeder Matthew zag er inderdaad gek genoeg uit; want hij had allerlei soort van kleederen aangetrokken, die William van zijne klanten gekregen had om te verstellen; daarbij

had hij Richard's zondagschen hoed opgezet, die zoo wijd was, dat hij hem telkens over de oogen zakte.

„Het goed komt met den volgenden trein," zeide broeder Matthew, toen hij met den snijder binnentrad. „Gij, William, zult wel zoo goed wezen om er nog eens heen te gaan. Het zijn drie kisten, twee koffers, drie reiszakken en eene mand met allerlei snuisterijen. Vergeet vooral de mand niet, William!" — „Wees gerust," antwoordde de kreupele glimlagchend. „Ik zal echter blij wezen als uwe kleêren zijn aangekomen; want zoo als gij er nu uitziet, hebt gij veel van een vogelverschrikker in zijn zondagspak." — O, dat zal niet langer duren dan tot ik mijne koffers heb. Maar zeg eens," fluisterde hij William in het oor, terwijl hij hem ter zijde trok: „wie is die oude dikzak daar, op dien stoel in den hoek?" — „Dat is oom Jonathan, de oom van onze schoonzuster Mary." — „Hoe heet hij met zijn toenaam?" vroeg broeder Matthew wantrouwend. „Ik weet graag precies hoe de menschen heeten." — „Blenkingson heet hij," antwoordde William, terwijl hij broeder Matthew een stoel bood.

Waarom ontstelde broeder Matthew zoo op eens en werd hij zoo bleek als een doek? De oude kapitein was intusschen opgestaan, en rigtte zijne oogen met eene gestrenge uitdrukking op broeder Matthew, naar wien hij langzaam toe ging. Toen hij voor hem stond, stampte hij met zijn rotting op den grond, dat de vensterglazen rinkinkelden, en riep met eene donderende stem: „Schip ahooi! Hoe is de naam?" — „De *Matthew Sparke*," gaf oom Matthew ten antwoord, terstond de grappige zijde der zaak aanvattende; „de *Matthew Sparke*, met gemengde lading." — „Ik heb u niet gevraagd wat gij geladen hebt, mijn jongen!" vervolgde de kapitein op den zelfden strengen toon; „maar ik wensch uwe vlag te zien." — „Mijne vlag? Wat bedoelt gij daarmede?" vroeg broeder Matthew, op wiens gelaat de sporen van zijne ontsteltenis hoe langer hoe duidelijker werden.

„Maar oom," viel Mary dezen in de rede, „hoe kunt gij zoo tot Matthew spreken! Naar zijne kleêren moet gij hem niet beoordeelen; die heeft hij maar zoolang aan tot zijn goed van den trein komt." — „Van kleêren spreken wij

hier niet," antwoordde de kapitein. „Al kwam mijn neef in eene plunje, die hij bij den eersten den besten oudskoop had opgedaan, dan zou hij mij even zoo lief wezen alsof hij geheel in het nieuw was gestoken. Ik blijf echter bij hetgeen ik heb gevraagd, en vraag nog eens: „Onder welke vlag zeilt gij, vriendlief?" — „Ik weet inderdaad niet wat gij meent," zeide broeder Matthew, die op een stoel was neêrgezonken, en op wiens gelaat geen andere kleur dan morsig wit te zien was.

„Nu, dan wil ik mij duidelijker verklaren," vervolgde de kapitein, terwijl hij weêr ging zitten. „Maar voordat ik begin, moest gij, William, die deur even sluiten en er met den rug tegen gaan staan; en als iemand buiten mijn verlof er uit wil loopen, sla hem dan met een van uwe krukken de hersens in. „Welaan," vervolgde hij, terwijl hij in de kamer rondkeek, „daar wij hier nu zoo lief bij elkander zitten, wil ik u eene kleine historie vertellen. Hier in Thyterby leefde eens een man, met name Andrew Sparke, die een visscher en ook eigenaar van een beurtschip was. Hij had drie zoons. De jongste, William, is deze goede jongen." Met deze woorden tikte de kapitein William vriendelijk op den schouder. „De tweede van onderen op, Richard, ligt boven in bed, en de oudste, Matthew, liep weg en ging het zeegat in. Indien ik zeide dat hij was weggeloopen zonder dat iemand er van wist, dan zou ik liegen; want ik wist het wel degelijk, en vond het goed ook. Ik zag dat er aan land niets goeds van den jongen groeijen kon, en zeide dit ook zijnen vader; deze wilde echter volstrekt dat zijn zoon hier blijven en een handwerk leeren zou. Hij pleegde te zeggen, dat de zee al zijne broêrs had verzwolgen, en zijne zoons op hun bed moesten sterven. Om kort te gaan, Matthew wou en zou op een schip. Ik bevond mij toen ook hier in Thyterby, waar ik kort te voren van Groenland was teruggekeerd. „Matthew," zeide ik tegen hem, „hebt gij inderdaad zoo'n grooten lust om op zee te gaan?" — „Ja, kapitein!" gaf hij ten antwoord. — „Nu, als dat zoo is, gun mij dan het pleizier, dat ik u als zoon van Neptunus inwijde." Ik haalde toen kruid en naalden, en prikte hem op zijn regter arm, vlak onder zijn schouder, de afbeelding van een driemaster in volle zeilen, en daaronder

de spreuk: „*Doe wel en zie niet om.*" En nu, mijn brave mijnheer Sparke, wilt gij wel zoo vriendelijk wezen om even uw rok uit te trekken, en den goeden menschen hier het schip, met de spreuk er onder, eens te laten zien?"

Tot verrassing van allen, behalve misschien van den kapitein, bleef broeder Matthew met een aschkleurig gezigt, en aan alle leden bevende, op zijn stoel zitten, en was niet in staat een woord te spreken.

„Nu," vervolgde de kapitein, „misschien is mijnheer te blode om in tegenwoordigheid eener dame zich in zijn hemd te vertoonen; laat het dus maar blijven. Ik zal u intusschen eene tweede anecdote vertellen. Toen ik nog op zee voer, at ik, zoo als de meeste andere kapiteins, nu en dan gaarne een goed stuk varkensgebraad. Ik was derhalve gewoon om telkens aan wal een varken te koopen, en dat aan boord te mesten. De hofmeester was met het voederen van het beest belast. Eens, terwijl ik van Quebeck terugkeerde, hadden wij eenige tusschendeks-passagiers en een uitgelezen gezelschap in de kajuit. Onder het laatste bevonden zich twee aanzienlijke heeren uit de kolonie, die, nadat zij van den rook en smook op eene stoomboot meer hadden genoten dan hun aangenaam was, nu eens voor de verandering in een zeilschip wilden reizen. Het weêr was koud en onaangenaam, en ik zeide: „Heeren, den eersten dag nadat wij de nevels en ijsbergen van Newfoundland achter ons hebben, laat ik mijn varken slagten, en dan zullen wij het er eens goed van nemen." Den volgenden dag komt mijn hofmeester — Timothy Sneed heette hij — met een gezigt zoo lang als mijn arm bij mij, en zegt: „Kapitein, het varken heeft de mazelen, en ik geloof dat het niet lang meer leven zal." Ik als de weerga naar het varkenshok — en och ja! Daar lag het beest reeds als half dood en met roode vlekken over zijn geheelen bast. „Dat ziet er mal uit," zeide ik; „maar het is niet anders; dat is geen vleesch meer voor een christenmensch." Des namiddags rook het op het geheele schip erg naar varkensgebraad; maar ik liet dat loopen, want ik weet dat de matrozen op dat punt niet zeer kieskeurig zijn. Later echter, kort voor dat wij Liverpool bereikten, kregen de kok en de hofmeester woorden met elkander, en bij die gelegenheid vernam ik, dat de schobbe-

jak van een hofmeester het varken met rum had dronken gemaakt en met roode verw bespikkeld, en toen voor een guinje aan de tusschendeks-passagiers verkocht. „Hofmeester," zeide ik tot hem, „ik laat u de keuze: ik lever u, zoodra wij te Liverpool binnen zijn, dadelijk aan het geregt over, of ik merk u." Hij gaf aan het laatste de voorkeur; en nu, heeren en dames, wanneer gij dat heerschap daar zijne hemdsmouwen opstroopt, zult gij op zijn regterarm, even beneden den schouder, het geprikte beeld van een varken, met het woord *dief* daaronder, kunnen vinden."

En nadat de kapitein dit gezegd had, grepen hij en William den gewaanden broeder Matthew bij den kraag, trokken hem den rok uit, en ontblootten het merkteeken zijner schande.

VII.

DE ECHTE MATTHEW.

Twee dagen later was de geheele familie, Blenkingson en de timmerman er onder begrepen, rondom een deftig zeeman vergaderd. Zijne gelaatskleur was bruin, en hij droeg een grooten baard. Hij had zijn rok uitgetrokken en zijn eenen hemdsmouw opgestroopt, om zijne nichtjes iets op zijn regterarm te laten zien.

„O wat een mooi schip!" riepen de meisjes uit één mond; „en zie, daaronder staat nog wat te lezen ook: *Doe-wel-en-zie-niet-om*. Heeft dat niet erg zeer gedaan, oome?" — „Zeker moest ik mijne tanden een beetje op elkander klemmen, lieve kinderen!" antwoordde de teruggekeerde lagchende.

„Nu," merkte de kapitein aan, „zult gij allen wel overtuigd wezen, dat dit de regte broeder is?" — „Ja! ja!" werd hierop door allen geantwoord.

„Maar Matthew," vroeg de kapitein vervolgens, „vertel mij nu eens, hoe gij het hebt aangelegd om zoo rijk te worden!" — „Dat wil ik liever tot een anderen keer uitstellen. De geschiedenis is te lang en te wonderbaar, om er nu aan te beginnen. In allen gevalle heb ik u de recepissen van de bank laten zien, waar ik mijn geld gedeponeerd heb, zoo dat gij overtuigd zijt dat ik u hier geen flauzen kom ver-

tellen. Maar zeg mij nu, kapitein, wat gij met mijn dubbelganger, dien armen duivel, hebt uitgevoerd!"

De kapitein aarzelde een oogenblik, en zeide eindelijk: „Och, ik zal u de waarheid maar vertellen. Ik heb den schobbejak een paar stukken geld in de hand gestoken, en hem toen laten loopen, met de woorden: „Ga heen en zondig niet meer!""

EENE AUDIENTIE VAN LODEWIJK XIII TE SAINT-GERMAIN.

De zeventiende eeuw, waarin vooral in Europa zoo veel overhoop lag, laat met de negentiende menige vergelijking toe. Veel wat daarin ontkiemde, werd in de achttiende eeuw verder ontwikkeld, en kwam in de negentiende tot rijpheid. Noodzakelijk tot regt verstand van onze dagen is derhalve de geschiedenis der zeventiende eeuw. Het volgende ontleenen wij aan een geschiedkundigen roman van Heinrich Laube, die onlangs van de pers is gekomen. Het tooneel is het lustslot *Saint-Germain*, nabij Parijs, waar de hertog Bernard van Saksen-Weimar, een Duitsche vorst van den ouden stempel, een bezoek bij koning Lodewijk XIII aflegt.

De hertog Bernard sprong uit het rijtuig en bekeek de paarden. „Overvoerd en zonder oefening!" zeide hij, terwijl hij op zijne woorden veel nadruk legde, tot Trémouille. Hij sprak het Fransch met een sterk Duitsch accent, maar anders grammaticaal goed; hij had het in zijne jeugd niet geleerd. Toenmaals was het Latijn, en in Oostenrijk het Spaansch, meer in zwang. Hij sprak opzettelijk langzaam, daar hij niets meer zeggen wilde, dan wat hij juist ze zeggen had. Hij was te zeer staatsman geworden om zich met eene ijdele en doellooze conversatie in te laten, waarbij hij al ligt wat te veel zeggen kon.

In de groote audientiezaal had zich het hof verzameld.

Men had gezorgd dat deze ontvangst niet in hoogen stijl zou plaats vinden. Er was geen troon te zien; alleen stonden er grootere leuningstoelen voor den koning en zijn broeder, den hertog van Orleans. De koning wilde zich niet in al zijne heerlijkheid vertoonen tegenover een Duitsch vorst, dien men het liefst slechts als Fransch generaal had behandeld. In hoever het laatste mogelijk was, zou afhangen van de houding, die Bernhard aannam. Men beloofde zich niets gunstigs; want de hertog was als trotsch en aanmatigend afgeschilderd ten opzigte van zijne vorstelijke waardigheid; en daar men hem noodig had, wilde men hem ook niet beleedigen.

De koning haatte den kardinaal Richelieu, doch vreesde hem tevens. Pogingen, om zich van zijne leiding te ontslaan, waren altijd mislukt. Het was ten klaarste gebleken, dat niemand in staat was den kardinaal te vervangen en de leiding van het staatsroer op zich te nemen. Dus had zich de zwakke Lodewijk naar den hem in verstand verre overtreffenden Richelieu telkens weder moeten schikken, en thans was het inderdaad het ongunstigste oogenblik om de politiek van den kardinaal tegen te werken. Frankrijk werd van alle kanten bedreigd en zat geheel in verwarring: de koning moest zich aan den kardinaal overgeven.

Aldus gestemd trad de koning, bleek van toorn en zwakte, de audientiezaal in. Hij wenkte den hertog de Trémouille, dat deze den vreemden gast zou binnenleiden.

Lodewijk XIII, een tenger mannetje van middelbare grootte, en zoon van Hendrik IV en Maria de Medicis, welke laatste in ballingschap leefde, zag er juist niet bijzonder koninklijk uit, ofschoon eene zekere fijnheid in zijn voorkomen niet ontbrak. Hij was ook niet zonder opwellingen van trotschheid, die aan zijn bleek gelaat somwijlen een voorkomen van meerderheid gaven. Maar de krachtige zenuw der gezondheid was niet bij hem voorhanden. Op de jagt, zelfs op het slagveld, had het menigmaal den schijn, alsof zijn traag omloopend bloed plotseling aan het gisten raakte; dit was echter slechts van korten duur, en hij zonk weldra weder in afmatting, ja in treurigheid terug. Het viel moeijelijk te beslissen, of hij zich verveelde dan wel ongelukkig was. De eene of andere dame mogt zulk een koning interessant vinden, de natie leed onder hem.

Thans stond hij naast zijnen broeder, die als een woelziek pretendent gevreesd werd, voor zijnen leuningstoel, en het kostte hem veel moeite om zich kalm en bedaard te houden. Eene zorgvuldige houding was hem noodzakelijk tot ontvangst van den vorstelijken krijgsman, die hem in alle opzigten overtrof, en aan wien hij deze meerderheid toch voor geen prijs ter wereld mogt laten blijken; want ook tot in het oor des konings was het gefluister doorgedrongen, dat de Hugenoten zeer wel Bernhard tot pretendent konden verheffen, die vrij wat meer te beteekenen zou hebben dan zijn woelzieke broeder.

De hovelingen zagen met zorg den strijd op het bleeke gelaat van den koning, en begonnen zich eerst gerust te stellen, toen hij begon rond te wandelen en tot sommigen der aanwezigen eenige onverschillige vragen rigtte. Zij maakten daaruit op, dat hij zich van zijne verlegenheid hersteld had. Zoo voortgaande, was hij ook aan de hertogin d'Aiguillon gekomen en bleef voor deze stilstaan, misschien alleen omdat haar gelaat en hare beweging duidelijk verrieden dat zij aangesproken wilde zijn. Hij mogt haar niet lijden, die drieste nicht van den kardinaal, en bleef misschien juist daarom voor haar staan. Zijn instinct riep hem toe: „Wek de gal bij haar op; dat zal u eenig aanzien geven bij uwen gast, die u in alles overtreft." Inderdaad voegde hij haar eenige woorden toe, die niet zeer malsch waren. Hij wenschte haar geluk met hare gezondheid, die haar veroorloofde bij het nog vrij schrale voorjaarsweer zoo luchtig gekleed te gaan; zij had namelijk hare kanten mantille geheel teruggeslagen. „Sire," antwoordde zij met een glimlach, „zulke schoone armen, als de koningin, heeft iedereen juist niet; men doet wat men kan om de oogen der mannen te trekken."

Koning Lodewijk werd voor bedeesd en schaamachtig tegenover fatsoenlijke vrouwen gehouden. Zulk eene drieste verklaring joeg een blos op zijne bleeke wangen, en hij ging terstond verder, doch had slechts weinige schreden gedaan, toen hij weder stilstond. Hem trof het fijne, aanvallige gelaat van een meisje, dat hij zich niet herinnerde meer gezien te hebben. Jonge, onschuldige meisjes waren hem zeer aangenaam, en hij vroeg op een weifelenden toon: „Heb ik u reeds meer gezien, mejuffer?"

„Nog eens, Sire! Ten minste is zij dezen winter in de Louvre voorgesteld," antwoordde de hertogin de Rohan; want hare Marguerite had de vraag des konings gegolden. — „Ah zoo, uwe dochter! En uw gemaal, wanneer ziet men hem in de Louvre? Wanneer doet hij eindelijk afstand van de ketterij?" — „Zoodra hij, even als Uwe Majesteit, het geloof zijner voorvaderen voor ketterij houden zal," antwoordde de anders zoo schroomvallige hertogin met verrassende geestkracht. Zij was altijd nog de dochter van Sully en eene aanzienlijke dame, die tegenover een onregtvaardigen koning fier en onbeschroomd was.

De koning werd aan niets zoo ongaarne herinnerd als aan het feit, dat zijn vader Hugenoot was geweest. Een blos van toorn vloog hem naar de wangen, en hij wilde juist een driftig antwoord geven, toen de vleugeldeuren werden geopend en de hertog van Saksen-Weimar werd aangemeld. Schielijk ging de koning naar zijn leuningstoel terug, en wachtte daar staande zijnen gast af.

De hertog Bernhard trad haastig binnen, en bleef toen staan, terwijl hij een kalmen blik om zich heen wierp, even als een generaal, die het terrein wil verkennen.

Bernhard stak, in zijne ruiterkleeding, bij dit opgeschikte gezelschap niet weinig af. Zijn door de zon gebruind gelaat en onopgemaakt hoofdhaar vormden een in het oog loopend contrast met de coiffures om hem heen. Nogtans werkte een onmiskenbare adel in zijne houding ook op de hovelingen, en de kalme blik, die op den geheelen kring werd geworpen, verwekte achting en eerbied. Toen hij na eenige oogenblikken met ligten tred en kletterende sporen naar den koning toe ging, waaide iets, dat veel van gezonde landlucht had, over de geheele vergadering heen.

Misschien bemerkten niet allen terstond, dat hij zijn breedgeranden hoed ophield, terwijl anders niemand in het gezelschap gedekt was dan de koning. Deze bemerkte dit echter zeer goed, en nam zijnen hoed van het hoofd, toen de hertog nog weinige schreden van hem verwijderd was. Terstond deed Bernhard het zelfde, en weldra stonden zij vlak voor elkander, de zoo krachtvolle man en de krachtelooze.

Bernhard wachtte stilzwijgend op eene aanspraak des konings — eene verwelkoming. Lodewijk sprak ook eenige woor-

den, die er iets van hadden. Zij vielen echter kort uit, en de hertog meende den koning een weinig te hulp te komen; toen hij van de eerstvolgende pauze gebruik maakte om hem iets te zeggen, dat eenige beteekenis had. De inhoud betrof een verbond, dat tusschen beide vorsten gesloten zou worden. Bernhard sprak langzaam, doch klaar en met nadruk.

Het zij dat de koning het voor ongepast hield reeds bij de eerste begroeting zulk een onderwerp aan te raken, of dat hij den in eene vreemde taal voorzigtig sprekenden hertog voor bedremmeld en voor het ceremonieel onopmerkzaam hield — kortom, hij zette gedurende de toespraak van den hertog zijn hoed weder op. Oogenblikkelijk deed dit ook Bernhard, zonder zijne toespraak af te breken. Dadelijk nam de koning den zijnen weder af, en de hertog volgde hem hierin even zoo, terwijl hij ongestoord verder sprak over den gemeenschappelijken vijand, dien de koning van Frankrijk en de hertog van Saksen-Weimar te zamen wilden bestrijden.

Men kon het den koning aanzien, wat hij onder dit gesprek uitstond; want de luide stem van den hertog maakte de woorden van dezen voor ieder verstaanbaar, en de inhoud werd nu zeker van veel beteekenis, — een inhoud, die van een bondgenootschap tusschen twee zelfstandige vorsten uitdrukkelijk melding maakte.

De koning greep thans naar een laatste middel, om zijne hooge waardigheid te doen blijken: hij ging zitten. En dit scheen te gelukken. Bernhard sprak bedaard voort. Maar zijne woorden gingen langzamerhand meer en meer uit den stijl eener deftige toespraak in den conversatietoon over, en in overeenstemming daarmede nam Bernhard een stoel, die nabij den koning stond, en ging ook zitten.

Dit was den laatsten te veel. Hij stond dadelijk op, en riep vol drift: „Neef, wij zullen wel gelegenheid hebben om elkander nader te spreken." Met deze woorden knikte hij even, en verliet de zaal. Zijn broeder en een aantal hovelingen volgden hem.

Onder de achtergeblevenen ontstond eene groote beweging. Men trad in groepen bijeen, sprak overal half luid, en wierp blikken op den alleen staanden hertog.

Deze gedroeg zich als iemand, die op het slagveld zijne

tegenpartij een veldslag had aangeboden. De partij had dien door een haastigen aftogt afgebroken, en de hertog zag hem glimlagchend na. Vervolgens keek hij eens in de zaal rond, en het scheen dat de opschudding, die er in heerschte, hem amuseerde. Daarbij ontdekte hij dat de hertog de Trémouille was achtergebleven, gedachtig aan zijne taak, die hem noodzaakte den gast te vergezellen. Tot dezen rigtte hij overluid de woorden: „Ik dank u voor uw verder geleide, mijnheer de hertog! Ik zal te paard naar Parijs terugkeeren."

Deze woorden gaven de hertogin d'Aiguillon aanleiding om hem te naderen en aan te spreken. Zij stelde zich met veel gratie als de nicht van den kardinaal voor, en verzocht hem dat hij zijn terugweg over Rueil zou nemen, hetgeen haren zieken oom veel vreugde zou doen. „Want op deze wijze," voegde zij er bij, „zou mijn oom het lang gehoopte geluk kunnen genieten om zijn besten vriend in Europa eindelijk van aangezigt tot aangezigt te zien, en hem te kennen te geven, hoezeer hij den Duitschen held genegen is." — „En mevrouw de hertogin gelooft, dat hij mij ondanks zijne ongesteldheid zou kunnen spreken?" — „Zijne ongesteldheid, die slechts in zijne zwakke zenuwen ligt, zal in vreugde overgaan, wanneer zijn huis zulk eene eer te beurt valt." — „Het zal mij ook eene vreugde zijn...." — „Dan zend ik er terstond een expresse heen; en gij, mijnheer de hertog, zult wel willen veroorloven, dat mijn voorrijder u tot wegwijzer diene, en dat ik dadelijk bevel tot een en ander geef, en afstand doe van langer onderhoud met een man, wiens komst in Frankrijk zoo nieuw en zoo boeijend is."

Met de beminnelijkste uitdrukking op haar gelaat boog zij zich en vertrok. Zij had tweederlei doel bereikt: zij had zich bij den hertog in gunst gedrongen, en den verbluften hovelingen doen zien, dat de beroemde veldheer jegens haren oom even zoo voorkomend was, als hij zoo even tegen den koning brusk was geweest.

De hertog van Saksen-Weimar volgde haar langzaam, terwijl hij regts en links de terugwijkende hovelingen groette, even als een groot heer groet, die minzaam op een afstand is.

EEN KUNSTENAARSNEUS.

Gedurende de regering van Lodewijk Philips, derhalve van 1830 tot 1848, had men te Parijs een beroemd tooneelspeler, die niet alleen om zijn talent en groot vernuft als komiek, maar ook om de bijzondere kleinheid van zijn neus bekend was. „Kan dat puntje op het midden van zijn gezigt inderdaad voor een neus doorgaan?" Zoo vroegen de lieden elkander, die den goeden N. voor het eerst gezien hadden. Ja, dikwijls ging men verder door er bij te voegen: „Hoe is het mogelijk dat iemand zulk een kleinen neus heeft!" Dit alles deerde onzen *artiste* echter in het geheel niet; hij troostte zich steeds met de diepzinnige uitspraak: „Beteekent dan het uitwas, dat wij allen tusschen oogen en mond hebben, zoo magtig veel, en behoor ik daarom minder tot de beroemdheden van onze eeuw?"

Eens deed hij echter eene onaangename ervaring wegens zijnen neus. Het was in 1843, en N. deed eene wandeling op een der verst afgelegene Boulevards, waar men in die dagen nog om de twintig schreden een stalletje aantrof, waarop oude boeken, prenten of andere voorwerpen te koop werden gesteld. Toen onze held de *Chausée des Martyrs* bereikte, ontdekte hij plotseling zijn eigen portret, dat op een der kraampjes boven alle andere koopwaar uitstak. Het was eene herinnering aan lang verloopene tijden, een minnepand, dat eens met liefde gegeven en ontvangen werd, doch eindelijk in het vergeetboek geraakt en op dit stalletje beland was. De kraampjesman had het in de spleet van een stuk hout gestoken, en dit tusschen een oud hangslot uit de Bastille en eene Amerikaansche kalabasflesch vastgeklemd. Ach, hoe vernederend scheen aan het origineel het gezelschap, waaronder zich dit arme portret bevond! Zelfs de lijst er om heen was van verguldsel beroofd en half uiteengezakt.

„Wel beschouwd," dacht onze N., „is het mij toch niet onaangenaam, dat het ding er zoo onoogelijk uitziet; want ik zal het des te goedkooper krijgen."

Hij keek nu het kraampje eens over, speelde den onverschilligen kunstliefhebber, nam het een en ander in zijne hand, vroeg den prijs, en wees eindelijk op het portret, terwijl hij de vrouw, die achter het stalletje stond, met een air van minachting vroeg, wat dat ding kostte. — „Och mijnheer," kreeg hij ten antwoord, „dat kost zooveel niet; want...."

Maar dat stalletjesvolk is gewikst goedje; want terwijl zij juist op punt was om een bagatel te vragen, bemerkte zij terstond de gelijkenis, die tusschen hem en het portret bestond, en vervolgde: „Het kost maar dertig francs." — „Dertig francs? Dat oude lor?" — „Het is geen oud lor, mijnheer! dat weet ge wel beter." — „Bekijk die lijst eens! dat ding is geen twee sous waard." — „O mijnheer, wij spreken hier niet van de lijst, maar van het portret. Zie eens! hier achter staat de naam, en welk een beroemde naam! Mijnheer schijnt een kenner te wezen, en moet dus onze beroemde mannen kennen. Dit portret stelt een van hen voor. Is dertig francs te veel voor zulk een man? Was het de afbeelding van een kruidenier, een huisjesmelker, of zoo iemand, dan was het wat anders; maar zulk een beroemde naam moet betaald worden. Het kost derhalve dertig francs, en minder niet."

Een oogenblik gevoelde N.'s ijdelheid zich aangenaam door deze vleijerij gestreeld; maar spoedig begreep hij toch dat de prijs veel te hoog was, en hij trachtte er wat van af te dingen. De verkoopster verklaarde echter op een stelligen toon, dat zij geen centime kon laten vallen; en onze N. ging vol nadenken heen.

„Dat ziet er mal uit!" dacht hij. „Vooreerst is het wat te erg om dertig francs te geven voor een ding, dat zij misschien voor een halven franc gekocht zal hebben; maar aan den anderen kant kan mijn portret toch op dat stalletje niet blijven, om door Jan Rap en zijn maat te worden aangekeken. Daar moet ik wat op zien te vinden."

Dit was intusschen gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hij had er wel den een of anderen goeden kennis kunnen heen zenden, die het portret misschien voor een spotprijs gekocht zou hebben, maar daartegen verzette zich zijne ijdelheid, naardien het gerucht daarvan als een loopend vuurtje in let-

terkundige kringen zou zijn rondgegaan. Hij moest er derhalve wat anders op vinden, en kwam eindelijk op het volgende geniale idée.

Toen de avond begon te vallen, kocht hij in een winkel een tamelijk grooten valschen neus van bordpapier, met een paar snorren er onder, en bond dien voor, wat aan zijn gelaat eene geheele verandering gaf; en toen hij zich daarmede in een spiegel bekeek, riep hij uit: „Ik zou wel eens willen zien, wie mij zoo zou herkennen!"

Aldus gemaskerd, naderde hij weder het stalletje, en ziedaar, het geluk scheen bepaald aan zijne zijde te wezen; want de verkoopster van dien morgen was er niet; maar in hare plaats een man, die volstrekt geen zwarigheid maakte om het portret voor een paar francs af te staan.

Regt in zijne nopjes over het welslagen van zijne krijgslist, laat onze *artiste* het portret in een papier doen, en haalt zijne porte-monnaie uit, om te betalen. In zijne blijde drift echter laat hij eenig geld op straat vallen, en is onvoorzigtig genoeg om het te willen oprapen; hij doet dit echter — knap! zegt het koordje, waarmede zijn neus is vastgemaakt, en deze valt hem van het gezigt.

„Wat moet dat beteekenen?" roept de uitdrager vol wantrouwen, terwijl hij den kooper nader beschouwt. Naauwelijks zijn hem deze woorden uit den mond, of daar komt de vrouw van dien morgen aan, en roept haren man toe: „Wat doet gij daar? Dat portret kost dertig francs." — „Het is verkocht!" antwoord N. dadelijk. „Het geld ligt op den grond. Raap het maar op. Het portret behoort mij." Met deze woorden gaat hij aan den loop zoo hard hij loopen kan, en laat niet alleen het geld, dat meer dàn twee francs bedroeg, maar ook zijn valschen neus achter.

De stalletjesvrouw raapte het een en ander zorgvuldig op, en plaatste den neus boven aan haar kraampje, met een briefje er onder, waarop te lezen stond:

DE NEUS VAN DEN BEROEMDEN N.

MEN MOET MAAR GELUKKIG WEZEN!

De graaf van Flamarens was, nadat hij met eere zijne militaire loopbaan had afgelegd, naar zijne geboorteplaats teruggekeerd, waar een klein vermogen hem veroorloofde om overeenkomstig zijnen stand te leven. Een proces, dat hij in de beide eerste instantiën gewonnen had, was nu door zijne tegenpartij voor den Hoogen Raad gebragt, waardoor de graaf zich genoodzaakt zag om zich in persoon naar Parijs te begeven.

Bij kleine dagreizen, op zijn eigen paard afgelegd, naderde hij het doel van zijnen togt. Zoo kwam hij het bosch van *Fontainebleau* door, en werd eene menigte menschen te paard gewaar, die alle een zijweg insloegen en de zelfde bestemming schenen te hebben. De nieuwsgierigheid prikkelde den graaf aan om hen te volgen, hoewel hij daardoor een kleinen omweg maakte.

Nadat hij aldus eene poos had voortgereden, kwam hij aan eene opene plek, het *Fort de la Biche*, waar hij een heelen troep slecht gekleede mannen aantrof, die afgestegen waren, en hunne paarden aan boomen gebonden hadden.

Zijne eerste gedachte was, dat hij zich onder eene bende struikroovers bevond, en het scheen hem onmogelijk de vlugt te nemen, daar hij nog altijd dergelijke menschen zag aankomen, en wel door den eenigen weg, dien hij had moeten inslaan. Het beste middel scheen hem derhalve, zoo te doen als de anderen, en zich op die manier het voorkomen te geven alsof hij tot het gezelschap behoorde. Hij steeg derhalve mede af, en bond zijn paard insgelijks aan een boom. Maar weldra nam zijne ongerustheid toe, daar aller oogen op hem gerigt werden, sommige in groepjes bij elkander traden, en langzaam voortloopende zacht spraken, zonder hem daarbij echter een oogenblik uit het oog te verliezen.

Eindelijk kwam een kerel regtstreeks naar den graaf toe, en vroeg hem eenigzins verlegen, waarom hij zich daar ter

plaatse bevond. „Misschien wel om de zelfde reden, die u hier gebragt heeft," gaf de graaf op een fermen toon ten antwoord. — De afgevaardigde keert naar zijne kameraads terug, en het gefluister begint op nieuw. Weldra komt hij weder bij den graaf, en biedt hem 200 *louis d'or*, wanneer hij wil heengaan. Geheel verbaasd over zulk een voorstel, begint hij het avontuur heel grappig te vinden, zonder er echter iets van te begrijpen, en antwoordt nu op goed geluk af, dat dit niet genoeg is. Nu wordt er nog een keer of wat heen en weêr geloopen, geboden en afgedongen, en eindelijk is men het eens voor de som van 500 *louis d'or*, die contant betaald wordt. Onze graaf kan zich geen idée van de geheele zaak maken; maar hij neemt het geld aan en steekt het in zijn zak, stijgt weder te paard, met complimenten overladen door die lieden, die even zoo vergenoegd over zijn vertrek zijn, als hijzelf blijde is dat hij er zóó is afgekomen.

Te Melun verneemt hij, dat hij te *Fort de la Biche* juist op het oogenblik kwam, waarop een groot gedeelte van het bosch in veiling zou worden gebragt. Nu begreep hij, dat die vermeende struikroovers niet anders dan houtkoopers waren, die gemeene zaak hadden gemaakt, om elkander niet te overbieden, en, daar zij den graaf ook voor een houtkooper hadden aangezien, regt in hun schik waren er zoo goedkoop te zijn afgekomen.

MENGELINGEN.

Het getal der onttroonde vorsten vergroot zich in Europa meer en meer. De oudste onder dit getal was nog kortelings Dom Miguel van Portugal, die sedert 1832 onttroond, doch onlangs overleden is op een jagtslot in het *Spessarter-wald*. Op hem volgt in ouderdom de graaf van Chambord, Hendrik Karel van Bourbon, door de Fransche legitimisten ook Hendrik V genoemd, die door de Julij-revolutie

van 1830 met zijnen grootvader uit Frankrijk verdreven werd. Een gelijk lot trof in 1848 de zoons en kleinzoons van Lodewijk Philips. De graaf van Parijs, zoon van den hertog van Orleans, te wiens gunste Lodewijk Philips op 24 Februarij 1848 afstand van den troon deed, is de tweede Fransche-kroonpretendent. Na de onttrooning van Lodewijk Philips volgde er een rustpunt in de geschiedenis der onttrooningen; het jaar 1862 was echter rijk aan groote gebeurtenissen met noodlottige gevolgen. De hertogen in Italië vlugtten het land uit. Leopold en Ferdinand van Toscane, Frans V van Modena en Robert van Parma vermeerderden de reeks van onttroonde vorsten; bij hen sloot zich kort daarna Frans II van Napels aan, en twee jaren later moest Otto I, koning van Griekenland, naar Duitschland vlugten. De negende vorst zonder land is koning George van Hannover, de tiende hertog Adolf van Nassau, en de elfde keurvorst Frederik Willem van Hessen. De meeste van deze ex-souvereinen — namelijk de graaf van Chambord, de groothertog van Toscane, de hertog van Modena, koning George van Hannover en de hertog van Nassau — houden zich thans in Oostenrijk op. De zoons en kleinzoons van Lodewijk Philips leven in Engeland; hertog Robert van Parma woont in Zwitserland, waarheen hem, zoo men wil, de keurvorst van Hessen volgen zal. Frans van Napels geniet nog de gastvrijheid van den paus, en Otto van Griekenland houdt zich in Beijeren op.

In de *Kölnische Zeitung* las men onlangs het volgende: Een wakker landman, die in de tegenwoordige kritische omstandigheden aan contanten boven papier de voorkeur meende te geven, kwam onlangs hier, om 800 thaler aan muntbilletten (*Kassenanweisungen*) tegen zilvergeld in te wisselen Deze dienst werd hem door een wisselaar tegen 1 pCt. agio bewezen. Met de zware vracht beladen, kwam hij in zijn logement, en vroeg aan een der knechts, hoe hij dat geld wel op de gemakkelijkste manier naar huis zou kunnen brengen. Hij kreeg den raad om er mede naar de post te gaan, en er een postwissel aan zijn adres voor te nemen. Was hij dan te huis, dan kon hij het bedrag er van aan het postkantoor zijner woonplaats gaan ontvangen.

Zoo gezegd, zoo gedaan; dit kwam hem echter weder op 1 pCt. te staan. Toen hij echter te zijnent was teruggekeerd en zich naar het postkantoor begaf om het geld te ontvangen, betaalde men, wat hij er ook tegen mogt inbrengen, weder met *Kassenanweisungen*, en hij had derhalve 16 th. weggeworpen.

Rossini is als geestrijk man en lekkerbek niet minder beroemd dan als componist. Op zekeren avond ging hij in het *foyer* van het *Théâtre Italien* met iemand eene weddingschap aan om een kalkoen, en daar hij die weddingschap won, wachtte hij met ongeduld den dag af, waarop de kalkoen verorberd zou worden. Daar het gelukkige oogenblik maar niet verscheen, herinnerde de *maestro* er zijnen vriend eens aan, die niets anders wist te zeggen dan dat de truffels nog niet rijp genoeg waren. „Och beste vriend," gaf Rossini ten antwoord, „dat gerucht hebben de kalkoenen uitgestrooid; laat u daarmede niet foppen!" Dit hielp, en den anderen dag stak de kalkoen aan het spit.

Een compliment. — Een jonge dandy, die zich niet door overgroote scherpzinnigheid onderscheidde, verveelde een gezelschap door zijn gezwets over de vele uitvindingen, die door het tegenwoordige geslacht gemaakt werden, en riep eindelijk uit: „Ik voor mij geloof, dat iedere generatie wijzer en verstandiger wordt; want mijn vader wist meer dan mijn grootvader, en ik weet weêr meer dan mijn vader." — „Beste vriend," merkte een bejaard heer uit het gezelschap aan, „welk een groote domkop moet dan uw grootvader wel geweest zijn!"

„Och, doctor!" riep een patiënt zijnen huisarts toe, „ik kan die drukking in de omstreek van mijne maag maar niet kwijt raken. Zeg mij toch waar dat van daan komt!" — „Wacht maar bedaard af," was het antwoord; „dat zal bij de lijkopening wel blijken."

EEN GEHEIM UIT AMSTERDAM.

OORSPRONKELIJK VERHAAL VAN

EVERT ZUBLI.

Op den achttienden Februarij van het jaar 18.. lag op de ziekenzaal, in de gevangenis te ***, een man te sterven. De doctor had hem zoo even verlaten en den ziekenvader te kennen gegeven, dat het dien nacht wel met hem zou afloopen. De zieke was vijf-en-veertig jaren oud, en had eene borstkwaal. Hij was, ter zake van bedelarij, door de regtbank veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf en opzending naar een bedelaars-gesticht. Toen zijne straf om was, kon hij echter wegens zwakte niet worden vervoerd; hij zou weldra, door die kleine achterdeur, naar het stille kerkhof gedragen worden. Zijn ware naam doet hier niets ter zake; wij zullen hem Edmond Waanders noemen. De reden, waarom wij niet Jan, Piet of Klaas, maar den eenigzins aristocratischen naam „Edmond" kiezen, ligt in het vermoeden, hetwelk bij de beschouwing van den stervende in ons opkomt, dat hij betere dagen gekend en tot een hoogst fatsoenlijken stand behoord heeft. Zijn gelaat, wit als albast, met dat gewelfde voorhoofd, dien fijnen mond en die hagelwitte tanden, is edel. De handen, hoe vermagerd ook, zijn, even als de zorgvuldig geknipte nagels, goed onderhouden. Zelfs nu, in het gezigt van den laatsten vijand — den dood — toonen zijne manieren, de wijze, waarop hij een, hoewel dan ook bonten, zakdoek in de regterhand houdt, in één woord, zijne geheele houding aan, dat hij eene opvoeding heeft genoten, die volmaakt mogt heeten.

De ziekenvader, een jongeling van goeden huize, die door een ongelukkigen zamenloop van omstandigheden voor de verleiding bezweek, en zijne misdaad met gevangenisstraf moest boeten, stond aan de sponde en zeide tot den zieke:

„Verlangt gij soms een predikant te spreken?" — „Dank

u; ik heb dit uur al zoo lang vooruitgezien, dat ik bereid ben te sterven." — „Een leeraar kan toch altijd het sterven verzachten," meende de ziekenvader. — „Neen, daaraan geloof ik niet; het sterven zal mij bovendien niet zwaar vallen, want ik ben blijde uit die wereld van ellende verlost te worden. Wat is het leven zonder hoop?"

De jongeling kon hierop niet antwoorden, dewijl hij zich zulk een leven niet kon voorstellen. De hoop was voor hem alles.

„Wilt ge mij wat te drinken geven?" vroeg de zieke na eenige oogenblikken.

Toen de oppasser aan zijn verlangen voldaan had, sloot Edmond de oogen; hij scheen te sluimeren. Wie zal echter vertellen, welke droeve beelden uit het verleden, welke akelige visioenen voor de toekomst hij zag! Wie zal verhalen, wat hij gevoelde, toen de borst meer en meer digtgeknepen en de ademhaling moeijelijker werd, — toen hij den dood voelde naderen! Wie zal zijne gewaarwordingen schetsen, toen de punt der gordijn, die de eeuwigheid verbergt, langzamerhand voor hem werd opgerold, en een eindeloos verschiet hem wenkte! Wie zal het zeggen? want zijn gelaat bleef wit als albast, en het trillen der neusvleugels was het eenige teeken van leven, dat zigtbaar was.

„Drinken ...." zeide de stervende. De ziekenvader bragt het hem, en vroeg op medelijdenden toon, of hij nog iets anders behoefde.

„Ik dank u," zeide Edmond, hoewel het spreken hem zeer moeijelijk scheen te vallen; „ik dank u voor de goede oppassing; mogt gij daarvoor uw loon vinden! Luister!" zeide hij na een oogenblik. „In de voering van mijn jas zitten papieren; zij bevatten de geschiedenis van mijn leven. Ik geef u die bladen ten geschenke; lees ze, en dan zult gij, even als ik, tot de overtuiging komen, dat wij hier beneden wandelen aan den draad van het noodlot, en dat geen bidden of liefhebben, geen gelooven of hopen dien draad eene andere rigting kan geven dan die, welke daaraan bij onze geboorte gegeven is."

De zieke kon niet meer; deze laatste rede vol godverloochening had hem vermoeid. De dood naderde meer en meer zijne sponde. Na weinige uren was die geheimzinnige, laatste

zucht van de verbleekte lippen gevloden, welke ons het beeld voorstelt van de ziel, die uit het stoffelijk hulsel naar hooger spheren zweeft.

Het volgende verhaal is uit de papieren van Edmond Waanders getrokken.

I.

ROODE HANNES EN ZIJN BEZOEK.

In een der achterbuurten van Amsterdam woonde, tijdens het begin van ons verhaal, zekere Johannes Vink, in de wandeling „roode Hannes" genaamd. Hij leefde alleen op een bovenkamertje. De menschen, die hem bezochten, zagen er vrij verdacht en gemeen uit, hoewel sommigen als heeren gekleed waren. Men zeide dat Hannes rijk, maar gierig was. Niemand wist echter het regte van den grijsaard; want hij was tegen iedereen stug en achterhoudend. Slechts een schoon jongeling, van naauwelijks negentien jaren, scheen op den ouden man eenigen invloed te hebben, en beter met hem bekend te zijn.

Indien wij het gewaagd hadden den ouden trap op te klimmen en een blik in het kamertje te werpen, dan hadden wij Hannes op zekeren avond, in het begin van November, bezig kunnen zien. Een der gewone bezoekers had hem zoo even verlaten.

„Ik heb hem te veel gegeven," zeide de oude bij zichzelf; „vijftien gulden voor een goud horlogie is te veel; die zakkerollers worden waarachtig nog rijk, en voor mij schiet er niets over. Wij zullen het intusschen maar opbergen." Dit zeggende, ging gij naar een hoek der kamer, en drukte op eene in het houtwerk verborgene veêr. Een gedeelte van het beschot week, en verleende een naauwen doortogt. Hannes stond nu in een kleinen gang. Hij scheen echter den weg goed te weten; want hij telde zes passen, en drukte toen op eene andere veêr, waardoor hij in een kamertje kwam, dat tot het naastbij gelegen huis behoorde. Hij trok aan eene zich daar bevindende schel, waarop weldra eene vrouw binnentrad.

„Hebt ge wat bijzonders, Hannes?" vroeg zij. — „Neen, Lot, dat juist niet. Hier is intusschen een horlogie; berg dat maar op. Ik kwam eigenlijk om u te verzoeken heden-avond niet vroeg naar bed te gaan, daar ik u noodzakelijk spreken moet." — „Hoe laat komt gij?" — „Tegen elf uur; is dat goed?" — „Best, Hannes! ik zal opblijven." De oude man keerde naar zijne kamer terug, haalde een smerig pijpje uit zijn vestzak, stopte daarin iets, dat tabak moest heeten, en begon te rooken. De klok sloeg juist acht uur, toen de trap kraakte; er kwam iemand naar boven. Een glans van vergenoegen vloog over het gerimpelde gelaat van den grijsaard.

„Ga zitten, Maria!" zeide hij tot een zeventienjarig meisje, dat binnentrad; „maar hang eerst het bordje voor de deur."

Maria nam een stukje hout, waarop met roode letters „niet te huis" te lezen stond, hing dat aan een spijker, die aan de buitenzijde van de deur geslagen was, en zette zich toen bij den oude neder.

„Wel, hoe bevalt je de dienst?" — „Best, meester! Mevrouw is wel een weinig trotsch en mijnheer wat brommig, maar de dochter is zeer goed voor mij." — „Cornelia wordt overmorgen zeventien jaar, niet waar?" — „Ja, meester!" antwoordde het meisje, verwonderd dat de oude zoo goed ingelicht scheen; „en dan zal zij hare intrede in de wereld doen. Mijnheer Waanders geeft dan eene groote partij." — „Komt hun zoon Edmond ook over uit Leiden?" — „Die is er al sinds gisteren." — „Het doet mij genoegen, dat gij in alles de waarheid zegt; want ik weet, dat hij gisteren-morgen om één uur met den trein is aangekomen. Past hij nog altijd zoo goed op?" — „Ja, dat geloof ik wel; want Cornelia vertelde mij voor een paar dagen, dat haar broeder nu misschien wel voor goed te huis en bij haar vader op het kantoor zou komen. Hij wordt nu ook al spoedig achttien jaar, geloof ik." — „Den vierden April," zeide de oude droogweg. — „Verlangt gij ook nog iets te weten, meester?" — „Ja; weet ge ook van wien der beide kinderen mevrouw het meest houdt?" — „Ik geloof van Edmond; zij heeft ten minste alle moeite gedaan om hem nu voor goed in Amsterdam te krijgen, wat haar ook gelukt is, hoewel de vader er in den beginne veel op tegen had." —

„Best, Maria! Nu kunt ge wel gaan; want ik verwacht nog bezoek. Vandaag over eene week verwacht ik u weêr hier."

Het meisje groette den oude beleefd, en ging weder voorzigtig den trap af.

„Mijn karretje rijdt op een zandweg," zeide de oude bij zichzelf; „de dag nadert, waarop ik voldoening zal krijgen voor al het doorgestane leed. Mij dunkt, Paul moest haast komen; de jongen past altijd op zijn tijd. Daar is hij, geloof ik!"

Werkelijk kwam er iemand naar boven; de persoon bleef even voor de deur van den oude staan, las het bordje en ging weêr naar beneden. „Zeker een zakkeroller," dacht de oude.

Een oogenblik later kwam een jongeling vlug naar boven loopen; hij klopte aan de deur, en op het „binnen!" van den oude trad hij in de kamer. Hij was een zeer schoon jongeling; zijn prachtig donkerbruin haar hing in rijke lokken om den gespierden hals; zijn gelaat was bleek, doch regelmatig. In de oogen echter, en vooral ook in de trekken om den mond, stond eene slimheid te lezen, die den opmerkzamen beschouwer met regt wantrouwen tegen den jongeling had kunnen inboezemen. Zijne kleederen waren naar den laatsten smaak, en hij droeg die met al het gemak, den voornamen stand zoo geheel eigen.

II.

HET GEHEIM.

„Goeden avond, meester!" zeide de jongeling op eerbiedigen toon. — „Dag, Paul! ga zitten. Ik heb u veel te zeggen." — „Ik luister, meester!" — „Het is heden juist vijf jaar geleden, dat ik u, bij dien zilversmid in de Kalverstraat, op den diefstal van een gouden slot betrapte. Ik keek door de ramen, en zag de handigheid, waarmede gij dat voorwerp in de mouwen van uw jas moffeldet. Gij waart toen pas veertien jaar of daaromstreeks, oud. De zilversmid bemerkte den diefstal, toen gij te naauwernood de deur uit waart; ik dekte uw aftogt, betaalde het slot, en

redde u daardoor van eene zware straf. Twee dagen later vond ik u in *de blaauwe Duif*, die dievenherberg, en bragt u hierheen. Gij verhaaldet mij toen uwe levensgeschiedenis: dat gij uwe ouders nooit gekend hadt, en van een oom afhankelijk waart, die u weinig eten, maar veel slaag gaf. Ik nam u bij mij, bragt u naar een flink kostschool, bezorgde u een onbesmetten naam, en zooveel geld, dat gij voor den rijkste van de geheele school gehouden werdt. Ik herinner u dit, niet tot een verwijt, maar alleen om u te doen begrijpen, dat gij veel, zoo niet alles aan mij verschuldigd zijt." — "Zeker, meester!" zeide de jongeling, met gehuichelde dankbaarheid. — "Gij begrijpt echter, Paul, dat ik met een bepaald doel gehandeld heb, en ik deed u dan ook heden hier komen, om u dat doel mede te deelen." — "Ik ben zeer nieuwsgierig het te vernemen, meester!" zeide de jongeling.

"Mijn vader was een geacht winkelier," zoo begon de oude; "ik ben zijn eenig kind. Toen ik vijftien jaar oud was, kwam ik op het kantoor van den bankier van Stralen, de grootvader, aan moederszijde, van Edmond, met wien gij op de school hebt kennis gemaakt. Ik was vlug van begrip, en leerde spoedig de werkzaamheden, die van mij gevorderd werden. De oude heer was mij zeer genegen, en daar mijn vader de affaire er aan gaf, en zijn fortuin — een niet onaardig kapitaal — bij den bankier geplaatst had, mogt ik hopen met der tijd voor een gedeelte compagnon te worden. Van Stralen was brandgierig, zóó zelfs, dat hij zijne eenige dochter Elize, een beeldschoon meisje van zestien jaren, het noodige voor haar toilet onthield. Dit viel te meer in het oog, dewijl Elize zeer praalziek en wereldschgezind was. Ik geraakte spoedig met haar in kennis, en daar zij weinig omgang had met heeren van haren stand, was het niet te verwonderen, dat wij aan elkander gehecht werden. Ik beminde haar, en ik meende toen, dat ook zij mij lief had.

"Mijn vader voorzag mij ruimschoots van geld, zoodat ik al mijne uitgaven bestrijden kon. Toen ik echter mijne liefde aan Elize beleden en haar jawoord ontvangen had, meende ik mijn geld niet beter te kunnen besteden, dan tot het geven van geschenken aan mijne geliefde. Het waren toiletartikelen; nu eens een prachtige sjaal, dan weder pommade,

handschoenen enz. Haar vader bemerkte dit zeker wel; maar daar zijne gierigheid allen trots onderdrukte, liet hij mij zooveel weggeven, als ik wilde, en trok zelfs de geringe som, die hij Elize vroeger voor haar toilet toekende, geheel terug. Ik kon al die uitgaven onmogelijk betalen, en maakte schulden. De eischen van Elize werden met den dag grooter, zoodat ik ten laatste daaraan niet meer kon voldoen, omdat mijne schuldeischers weigerden langer op crediet te leveren; zij moesten eerst geld zien. Elize had mij juist gevraagd om een klein goud horlogie, dat zij ergens had zien liggen. Ik kon het haar onmogelijk geven; want ik bezat geen cent, laat staan honderdtwintig gulden. Mijne beminde was den avond van dien dag bijzonder vleijend en lief, en hoewel ik haar verzekerde, dat het mij onmogelijk was, haar dat horlogie dadelijk te geven, bleef zij in het zelfde humeur. De oude van Stralen was voor twee dagen naar Rotterdam, zoodat ik alleen op het kantoor werkzaam was. Toen ik den volgenden morgen daar zoo alleen aan den lessenaar zat, kwam de heillooze gedachte bij mij op, dat ik de honderdtwintig gulden wel uit de brandkas zou kunnen nemen, indien ik maar een middel wist, om die open te krijgen. Ik meende, dat dit geen diefstal kon heeten, daar mijn vader genoeg geld bij den bankier staan had, en ik derhalve, als het ware, slechts van mijn eigen geld nam. Deze redenering raakte kant noch wal; maar ik trachtte er toch mijn geweten mede gerust te stellen. Daarbij durfde ik Elize des avonds niet onder de oogen komen zonder horlogie; ik besloot derhalve het geld uit de kas te halen. Ik voorzag mij van de noodige werktuigen en brak de kas open. Toen ik daarin al die banknoten en al dat zilvergeld zag liggen, maakte de begeerte naar eene grootere som dan honderdtwintig gulden zich van mij meester. Ik nam ongeveer drieduizend gulden, kocht het horlogie, en nog een mooijen ketting er bij, voor mijne beminde, en gaf haar des avonds mijn waarlijk prachtig geschenk. Hare liefkozingen en glimlachjes konden echter de onrust van mijn hart niet wegnemen; ik beefde voor de ontdekking van het bedreven feit.

„„Elize," zeide ik, „bemint gij mij voor eeuwig?" — „Ja, dierbare Henri! wien zou ik meer liefhebben dan u?" — „Zweer mij dan, dat gij mij nooit ontrouw zult worden!"

„Elize zwoer den eed; God heeft dien gehoord. Toen ik den volgenden morgen op het kantoor kwam, meende ik, dat het beste was, dadelijk kennis te geven van den diefstal, ten einde daardoor alle vermoeden van mij af te weren. Ik was nog maar een leerling in het vak; anders ware ik misschien nooit van de misdaad beschuldigd geworden. Bij den commissaris van politie gaven mijne verwarde antwoorden reeds dadelijk zooveel vermoeden, dat men mij visiteerde, en de verwenschte banknoten nog in mijn zak vond. Ik zal kort zijn. Welke pogingen mijn brave vader ook in het werk stelde om mij vrij te krijgen, het baatte hem niet. Ik werd veroordeeld tot geeseling, brandmerk en acht jaren tuchthuisstraf. En weet gij wie oorzaak was, dat de regters geen acht sloegen op mijn jeugdigen leeftijd, en op al de verzachtende omstandigheden, door mijn advocaat bijgebragt? Weet gij wie als eerste bezwarende getuige tegen mij optrad, nadat zij zich van mijne stilzwijgendheid, omtrent de geschenken aan haar gedaan, verzekerd had? Weet gij wie mijn vorig leven schandvlekte, nadat ik, om haar te sparen, alle omstandigheden, die den diefstal vergezeld hadden, verzwegen had? Het was Elize, — niemand anders."

„Schrikkelijk!" riep Paul uit. — „Ja, wel schrikkelijk!" zeide de oude man. „Ik onderging de straf, maar zwoer wraak aan de ontrouwe. Jaren zijn sedert vervlogen; mijne haren zijn vroegtijdig grijs geworden. Toen ik de gevangenis verliet, en in het bezit kwam van mijn vaderlijk erfdeel — mijn vader was spoedig van verdriet en schande gestorven — besloot ik stil en afgezonderd te gaan leven. Sedert woon ik op dit kamertje in vrede en rust, slechts loerende op de gelegenheid om mij te wreken. Ik wil haar straffen in hetgeen haar het dierbaarst is — in hare kinderen. En hoewel de tegenwoordige regtspleging het geeselen en brandmerken verbiedt, hoop ik toch, dat het mij gelukken zal haren zoon in de gevangenis te krijgen. Oog om oog, tand om tand! Daartoe had ik de hulp van iemand noodig, die met den jongeling op een gemeenzamen voet kon omgaan. Daartoe heb ik jaar op jaar mijn vermogen vermeerderd door hetgeen u bekend is. Daartoe redde ik u van gevangenisstraf, bekostigde uwe opvoeding, en bragt u op de zelfde school als Edmond Waanders, de zoon van

de ontrouwe Elize. Ik heb thans geld genoeg; het zal u aan niets ontbreken. Gij zult altijd eens zooveel kunnen verteren als haar zoon. Begrijpt gij nu wat ik van u verlang?" — „Ja, meester! gij wilt dat ik dien Edmond Waanders tot eene misdaad brenge, ten einde u daardoor op de moeder te wreken," zeide Paul zoo bedaard, als betrof het de eenvoudigste en onschuldigste zaak ter wereld. — „Juist, Paul! Gij hebt mij goed begrepen. Waar logeert ge?" — „In een zeer klein logement, hier in de buurt." — „Goed; blijf daar tot morgen vroeg, en kom mij dan om tien uur bezoeken. Slaap wel!"

III.

ER WORDEN PLANNEN GEMAAKT.

Nadat de jongeling vertrokken was, begaf de oude zich naar de kamer in het aangrenzende huis. Lot, eene vrouw van bij de veertig, die vroeger zeer schoon moest geweest zijn, doch er nu vervallen en oud uitzag, zat reeds op hem te wachten.

„Is de winkel gesloten, Lot?" vroeg de oude. — „Ja, Hannes! Er valt nu toch niets meer te verdienen." — „Goed, dan moeten wij eens bedaard zamen praten. Ik heb u veel te zeggen." — „Ik luister al, Hannes!" — „Gij zult u zeker nog wel al de omstandigheden herinneren, waaronder onze kennismaking plaats had. Ik moet die thans, hoe droevig het voor u ook zijn zal, in het geheugen terug roepen. Gij woondet op een ellendig kamertje, en gij stondt bij het kribje van uw kind te weenen. Alles ontbrak u: vuur, licht en eten; het was bar koud, en uw kindje lag te sterven. Was het niet zoo?" — „Ja, Hannes! maar waartoe herinnert gij mij die droeve dagen?" — „Ik woonde toen in het zelfde huis, en had medelijden met u, vooral toen ik hoorde, dat gij door een rijken bankier, Willem Waanders, die later met Elize van Stralen gehuwd is, verleid en verlaten waart. Ik bezorgde u alles wat gij noodig hadt, en beloofde u bovendien wraak: wraak over den moordenaar uwer onschuld, over den vader van uw overleden

kind, over den booswicht, die u in ellende en armoede aan uw lot overliet. Ik kocht u dit huis, en hielp u aan een uitdragerswinkel, onder verzekering, dat al onze winsten zouden bewaard blijven tot den dag, dat onze wraak begon. Ik zeide *onze*; want gij weet uit het verhaal van mijne levens-geschiedenis, dat uw wraakgevoel innig met het mijne verbonden is." — „En zal thans onze wraak beginnen?" vroeg Lot. — „Ja," zeide Hannes, en deelde toen zijn plan mede, om de kinderen der meineedige echtgenooten Waanders ongelukkig te maken. „Laat ons nu eens zien," zoo eindigde hij, „over welk kapitaal wij beschikken kunnen!"

Na inzage der boeken, welke Hannes met zorgvuldigheid had bijgehouden, bleek het, dat zij over de inderdaad belangrijke som van honderd-vijf-en-zestigduizend gulden beschikken konden.

Paul was den volgenden morgen op het afgesproken uur bij den oude.

„Vertel mij nu eens, op welken voet gij met Edmond staat!" zeide Hannes. — „Ik heb uwe bevelen letterlijk opgevolgd en getracht hem tot mijn vriend te maken. Toen hij naar mijne familie vroeg, heb ik gezegd, dat mijne ouders reeds lang overleden waren, en dat een oom in Zeeland voor mij zorgde." — „Heeft hij ook van zijne zuster gesproken?" — „Ja, van Cornelia; hij heeft mij zelfs op de partij genoodigd, die ter eere van hare verjaring gegeven wordt. Moet ik gaan?"— „Wel zeker! dat ligt juist in mijn plan; en gij moet trachten bij zijne ouders te blijven logeeren. Hoeveel geld hebt gij nog?" — „Een paar honderd gulden." — „Dat is niet genoeg; ik zal u meer geven," zeide de oude, terwijl hij opstond en uit een kleinen koffer eenige muntbilletten kreeg. „Spaar het geld niet." — „Heeft u nog iets te bevelen?" — „Voor het oogenblik niet; maar kom over een paar dagen weder hier, om mij alles te vertellen wat er in dat huis voorvalt. Ik hoop verder, dat gij in den smaak van jufvrouw Cornelia moogt vallen. Dag, Paul!"

De jongeling ging naar het logement, waar hij dien nacht vertoefd had, en toen hij alleen op zijne kamer was, begon hij over al het gesprokene na te denken.

„Die oude moet mij niet te slim af zijn," zeide hij bij zichzelf. „Indien ik niet oppas, zal hij mij als zijn werktuig gebruiken, om mij later aan mijn lot over te laten. Ik heb nu al een aardig sommetje bij elkander gespaard, sinds hij zich met mij bemoeid heeft. Edmond is royaal genoeg; ik behoef hem daartoe niet aan te sporen. Tot nu toe heeft hij al mijne uitgaven betaald, omdat ik mij steeds arm hield, en met tranen in de oogen over mijn besten oom sprak, die zelf zoo arm is, en toch alles voor zijn neef over heeft. Ik kan Edmond wel aan een zijden draad leiden; maar dat behoeft de oude Hannes niet te weten. Ik zal zorgen dat het mes van twee kanten snijdt. Daarom zal ik toch alles in het werk stellen om dien Edmond er onder te krijgen. Het zal mij niet veel moeite kosten; want hij is een los heertje. Ik moet die moeder eerst zien in te palmen; heb ik bij haar een wit voetje, dan is mijne taak zoo moeijelijk niet."

Zoo redeneerde de jonge booswicht bij zichzelf, terwijl hij zich met groote zorgvuldigheid aankleedde, en zich verder gereed maakte om een bezoek aan de familie Waanders te brengen.

IV.

ZWARTE BET.

„Wij moeten de verjaring van Cornelia en de terugkomst van onzen Edmond feestelijk vieren," had mevrouw Waanders tot haren man gezegd. „En dan moet de logeerkamer klaar gemaakt worden; want de vriend van Edmond, Paul van Aren, komt ook uit Leiden over." — „Handel geheel naar goedvinden," had de bankier geantwoord, die zich volstrekt met geen huiselijke zaken bemoeide, en alleen voor zijn kantoor leefde. De losse jongelingsjaren waren er bij hem al lang uit; hij was nu een model-geldman, die geen grooter eerzucht kende, dan overal crediet te hebben, en voor uiterst solide door te gaan. Koopmans-eer was bij hem alles, en nooit zou hij in de verste verte de hand willen leenen tot eene speculatie, die den toets van eerlijkheid niet kon doorstaan.

Zijne vrouw was even praalziek als vroeger; zij kon nu echter naar welgevallen schitteren, daar de oude van Stralen haar een kolossaal vermogen had nagelaten, waarover zij, overeenkomstig de huwelijks-voorwaarden, voor twee derden vrij beschikken kon. Het behoeft dan ook bijna niet vermeld te worden, dat haar toilet, waar zij zich vertoonde, steeds prachtig was, terwijl de partijen, die zij van tijd tot tijd gaf, luisterrijk waren. Het feest, ter eere van hare kinderen te geven, moest nu de kroon spannen.

Wij zullen niet trachten eene beschrijving te geven van al de bloemen en gewassen, vazen en kroonen, die de partij luister moesten bijzetten; even min van de drukte, die gedurende eenige dagen in het huis van den bankier heerschte. Op den dag vóór het feest was alles in orde en alles besteld; — mevrouw Waanders zou er eer van hebben.

De familie zat dien dag juist in de achterkamer koffij te drinken, toen de heer van Aren aangediend werd.

„Laat mijnheer binnen," zeide de bankier, terwijl Edmond opstond, om zijn vriend te gemoet te gaan. Paul werd, vooral door Mevrouw Waanders, zeer hartelijk ontvangen en uitgenoodigd om eenige dagen te blijven logeeren.

„'t Is nog al saai te huis," zeide Edmond tot zijn vriend, toen hij met dezen op zijne kamer gezeten was; „maar zoodra dat feest voorbij is, zullen wij ons genoegen wel vinden." — „Gij zult toch zeker bij uw vader op het kantoor moeten werken?" — „Ja, dat vrees ik; maar ik zal toch 's avonds vrij zijn. Mama is goed; die zal wel zorgen dat ik mijne genoegens nemen kan." — „Indien ik in uwe plaats was," zeide Paul, „zou ik aan pa een paar maanden vacantie vragen; wij zijn nu zoo lang op school geweest, dat wij wel eens mogen uitvieren. Ik weet niet wat mijn oom er mede voor had, om mij al dien tijd op de school te laten; ik ben nu bijna negentien en gij zijt achttien jaar. 't Is schande!" — „Dat is het wel; maar wij hebben nu de jongensschoenen uitgetrokken; dat zullen wij toonen. Ik zoek ten minste dadelijk eene knappe meid." — „Wilt ge dan nu al trouwen?" vroeg Paul onnoozel. — „Wat kunt gij toch rare vragen doen, Paul! Trouwen?... Kom eens over tien jaar." — „Waar zult gij dan een meisje vinden?" — „Wel overal; bij het ballet, achter de coulisses, in voor-

name danshuizen; — o, er is zoo veel gelegenheid." — „Dat zal geld kosten, Edmond!" — „Geld natuurlijk. Maar gij moet ook een poppetje nemen." — „Hoor eens, Edmond! gij weet dat ik mijn braven oom niet op kosten mag jagen; de goede man doet al zoo veel voor mij. Ga gij uw gang; ik wil u zelfs helpen zoeken. Maar ik hoop, dat onze vriendschap door uwe liefdesgeschiedenissen niet lijden zal." — „Ik kan wel zien, Paul, dat gij eenvoudig opgebragt zijt, en het Amsterdamsche jongeluî-leven niet kent. Zoo'n meisje is maar *pour passer le temps*." — „Ik heb er vrede meê," zeide Paul.

De vrienden zaten nog lang zamen te praten, tot dat het tijd was om zich voor het middagmaal te kleeden. Toen Paul alleen was, zeide hij bij zichzelf: „Mijne taak zal gemakkelijker zijn dan ik dacht. Ik moet heden avond naar den meester; die zal wel een meisje kennen, dat geschikt is om Edmond geld af te zetten."

Hannes keek vreemd op, toen Paul des avonds bij hem kwam; hij had den jongeling zoo spoedig niet terug verwacht. — „Zoo, zoo!" zeide de oude man, nadat hij alles gehoord had: „moet hij een gekamerd meisje hebben? Wij zullen hem daaraan helpen. Morgen zal het feest plaats hebben, niet waar?" — „Ja, meester!" — „Goed, dan heb ik den geheelen dag tijd om een aardig meisje op te zoeken. Kom overmorgen-avond terug; maar zorg dat Edmond niet eerder naar een meisje omzie. Één oogenblik kan in zulke gevallen soms beslissen, en hij moet noodzakelijk eene dame van mijne kennis hebben" — „Ik zal er voor zorgen, meester! Tot overmorgen dan!"

Toen de jongeling vertrokken was, ging Hannes dadelijk naar zijne buurvrouw, deelde haar mede hetgeen hij van Paul gehoord had, en raadpleegde haar welk meisje hij nemen zou. „Elsje is een lief meisje," meende Lot; „zij is slim en vlug, maar ongelukkig niet mooi genoeg." — „Wij moeten het meisje niet onder onze tegenwoordige vriendinnen zoeken, Lot, want die beginnen al zoo wat af te takelen. Maar wacht eens — wat dunkt u van zwarte Bet?" — „Daar liggen de muizen dood voor de kast; zij heeft geen kleêren." — „Maar zij is schoon, beeldschoon; en daarbij trotsch en bedaard. Ga haar spoedig roepen; zij woont bij haar oom, den blinden vioolspeler."

Een kwartier later kwam Lot met het meisje boven. Bet kon naauwelijks achttien jaar oud zijn; haar donker haar, sterk geteekende wenkbraauwen en donkere oogen hadden haar den bijnaam van „zwarte Bet" gegeven. Hare schoonheid was nu niet zoo zigtbaar, dewijl het lompenkleed, dat zij droeg, de anders schoone vormen slecht deed uitkomen. Daarbij moeten wij vermelden, dat Bet, om zoo te zeggen, op het oogenblik ongewasschen en ongekamd was.

„Bet, ik heb een baantje voor je," zeide Hannes. — „'t Zal wat wezen," antwoordde Bet. — „Wil je prachtige kleederen, eene mooije woning en misschien nog wel paard en rijtuig hebben?" — „Vraag dat aan een gek, Hannes! of ben je om een praatje verlegen?" — „Indien gij naar dat alles verlangt, dan moet gij allereerst fatsoenlijk leeren praten." — „O, dat kan ik zeer wel," zeide Bet, van toon veranderende; „ik heb de eer gehad twee jaar als kamenier bij eene freule te dienen. Een klein vlugheidje met de vingers heeft mij doen wegjagen." — „Bravo, Bet! dat zal wel gaan. Gij zult rijk worden; dat beloof ik je."

Toen Paul den dag na het feest des avonds bij Hannes kwam, vond hij dezen in gezelschap eener jeugdige dame. Wij zouden moeite gehad hebben in dat meisje, gekleed in een zwart zijden kleed, dat hare schoone vormen zoo voordeelig deed uitkomen, Bet te herkennen. Haar gitzwart haar hing in sierlijk gevlochten tressen langs het waarlijk schoon gelaat; de donkere oogen en zware wenkbraauwen staken goed af bij het marmerwit van hoofd en wangen. Paul kon de oogen niet van haar afwenden, en ook Bet gevoelde zich als door eene magnetische kracht, waarvan het middelpunt in den blik van Paul lag, tot den jongeling getrokken.

„Ik stel u Elizabeth voor," zeide Hannes tot den jongeling; „zij is het meisje, dat ik voor uw vriend Edmond heb uitgezocht." Een weêrlicht schoot uit de oogen van Paul, doch ging voor den oude ongemerkt voorbij. Hij antwoordde, zoo bedaard en onverschillig mogelijk: „'t Is goed, meester! ik zal zorgen dat Edmond met dat meisje in kennis komt. Wij waren van plan om morgen avond zamen uit te gaan; waar zullen wij de jufvrouw dan kunnen vinden?" — „Ja, waar dunkt u?" — „Heeft de jufvrouw al kamers

gehuurd?" — „Ja, bij een banketbakker in de Kalverstraat. Gij kunt haar wegbrengen; hier is het adres," zeide de oude, een papiertje uit zijn zakboekje krijgende. — „Best," zeide Paul, inwendig verheugd bij de gedachte dat hij het meisje mogt geleiden; „ik zal zorgen, dat Edmond morgen reeds met haar in kennis komt." Nadat nog het een en ander besproken was, verlieten Paul en Bet het bovenkamertje.

„Hoe is uw naam?" vroeg de jongeling, zoodra zij op straat waren. — „Voor vreemden, Elizabeth, — voor bekenden, zwarte Bet."

Paul begreep dadelijk met welk soort van meisje hij te doen had; — de naam van zwarte Bet, en bovendien haar bezoek bij den rooden Hannes, namen allen twijfel weg.

„Ik zal mij onder de bekenden rangschikken, Bet! vindt ge dat goed?" — „Best; hoe moet ik u noemen?" — „Wanneer wij alleen zijn, Paul; heb ik echter mijn vriend bij mij, dan doet gij maar als of gij mij niet kent." — „Begrepen, Paul!" zeide Bet lagchende. — „Heeft de oude u de rol medegedeeld, die gij spelen moet?" — „Ja, hij heeft mij veel verteld; en wat hij verzweeg, heb ik begrepen. Ik moet een jongeling ongelukkig maken, en gij zult mij helpen. Is het zoo niet?" — „Ik ben nu al jaloersch op dien Edmond." — „Omdat ik hem ongelukkig zal maken?" — „Neen, dewijl gij hem misschien beminnen zult." — „Dat moet u onverschillig zijn." — „Bet, ik heb een plan," zeide Paul na een oogenblik; „willen wij als vriend en vriendin handelen?" — „Dat wil zeggen?" — „Alle winsten deelen, of liever bewaren, tot dat wij ons zamen uit de voeten kunnen maken; want ik geloof dat ik u nu al bemin." — „En gij kent mij te naauwernood, Paul! Over die liefde zullen wij later wel eens spreken. Het verbond van vriendschap neem ik echter aan; want ik geloof dat gij ook niet gaarne langer dan noodig is van rooden Hannes afhankelijk wilt zijn. Alles wat ik van dien jongen Edmond krijg en niet voor mijn onderhoud behoef, zal ik bewaren, en later zelfs, indien ik bemerk dat gij te vertrouwen zijt, in uwe handen geven. Gij zult toch zeker zoo slecht niet zijn mij te bedriegen; want ik ben nu immers een zuster van het vak." — „Goed, Bet! luister nu wat gij doen moet.

Ik zal morgen avond tegen acht uur in de Kalverstraat zijn; mijn vriend zal mij natuurlijk vergezellen. Gij zult zorgen dat wij u tegenkomen, en dan zal het mij gemakkelijk vallen de aandacht van Edmond op u te vestigen. Gij doet als of gij ons niet bemerkt, en gaat den banketwinkel binnen, maakt een praatje met de jufvrouw, en dan zullen wij wel bij u komen."

Daar zij nu juist digt bij de nieuwe woning van Bet gekomen waren, nam Paul afscheid. Het meisje ging binnen, toonde een briefje dat Hannes haar gegeven had, en ontving dadelijk den sleutel van hare kamers.

V.

IN DEN BANKETWINKEL.

„Wij moeten van avond eens gaan wandelen," had Edmond tot zijn vriend, den dag na het feest, gezegd; „dat te huis zitten verveelt mij." — „Dan zullen wij tegen zeven uur eens gaan kijken," had Paul geantwoord.

Het was des avonds bijzonder schoon weder, zoodat eene wandeling door de voornaamste straten der hoofdstad niet anders dan aangenaam zijn kon. 't Was daarbij niet koud, slechts luchtig.

De beide vrienden gingen om half acht gearmd de deur uit. Indien Edmond dan toch met alle geweld een meisje had willen hebben, had hij alleen moeten gaan, of zich ten minste niet doen vergezellen door Paul, die, wat uiterlijke schoonheid betrof, hem geheel in de schaduw moest stellen. Edmond had een zeer alledaagsch gezigt; slechts de zorg, die hij aan zijn toilet besteedde, gaf aan zijn uiterlijk eenige bekoorlijkheden.

Paul rigtte de wandeling zoo in, dat zij tegen acht uur in de Kalverstraat kwamen.

„Kijk eens wat prachtig exemplaar van een meid!" zeide Paul, toen Bet hen voorbijging. — „'t Is eene koningin!" riep Edmond, die terstond toebeet. „Laten wij haar volgen!"

De vrienden keerden dadelijk om, en zagen weldra het

meisje een banketwinkel ingaan. Zij bleef voor de toonbank staan praten.

„Laten wij binnengaan, en haar een taartje offreeren," zeide Edmond.

Bet hield zich goed; zij weigerde aanvankelijk, trachtte te blozen, en liet zich eindelijk, na lang bidden, overhalen om in het achterste gedeelte van den winkel, waar stoelen en tafeltjes stonden, te gaan, en met de beide heeren een taartje te eten. Er kwam een glaasje marasquin bij, welke likeur de tongen spoedig wat losser maakte, en de stijfheid, aan eene eerste kennismaking noodwendig verbonden, bijna geheel deed verdwijnen.

„En woont u nu zoo alleen?" vroeg Edmond, nadat Bet, met tranen in de oogen, verteld had, dat zij van haren oom was weggeloopen, dewijl deze haar wilde dwingen een man, dien zij haatte, te trouwen. — „Ik ben gisteren pas hier gekomen," antwoordde Bet. „Ik had nog eenige spaarpenningen van mijne overledene moeder; daarmede zal ik mij trachten te behelpen, tot dat ik borduurwerk gekregen heb. De kamers hierboven zijn wel wat duur, maar fatsoenlijkheid gaat bij mij boven alles."

Edmond was in de wolken; die fatsoenlijkheid vooral deed hem gelooven eene parel gevonden te hebben.

„Mogen wij u niet van tijd tot tijd komen bezoeken?" vroeg Paul, om toch ook iets te zeggen. — „Waartoe zou dat dienen, heeren?" zeide Bet. „Het beste, wat een meisje, vooral in mijn toestand, bezit, is hare eer. En die zou er veel onder lijden, indien ik heeren op mijne kamer ontving." — „Maar het zal toch niet bij deze eerste kennismaking blijven, jufvrouw?" vroeg Edmond dringend.

Na lang praten en verzoeken beloofde Bet, dat zij van tijd tot tijd in den winkel zou komen, om met de heeren een taartje te eten.

„Mag ik u dan laten roepen, wanneer ik hier langs kom?" vroeg Edmond.

Bet beloofde beneden te zullen komen, maakte eene sierlijke buiging voor de beide heeren, en ging toen naar hare kamer.

„Ik geloof daar iets goeds gevonden te hebben," zeide Edmond, toen Bet vertrokken was; „ik ben ten minste van

plan de kennismaking voort te zetten. Hoe kondt gij daar zoo koud zitten, bij het vuur, dat in hare oogen schitterde?" — "Mijne middelen staan mij niet toe eene dame te onderhouden," zeide Paul droogweg; "en ik geloof dat dit poppetje u geld zal kosten." — "Beste Paul," zeide Edmond, "zoek ook een meisje; laat dat dan met Elizabeth op één bovenhuis wonen, dan zal ik gaarne voor beiden betalen." — "Neen, dat gaat niet, Edmond! twee dames harmonieeren nooit goed; indien gij mij kunt en wilt helpen, dan moet ik een ander kwartier zoeken, dat minder kostbaar is. Het spreekt echter van zelf, dat ik geen geld van u kan aannemen, dan onder belofte van het u later terug te geven. Het zou wel een wonder zijn, indien ik hier geen voordeelige betrekking kreeg; ik zal er ten minste spoedig werk van maken." — "Haast u maar niet, Paul! gij weet dat ik voor ons beiden genoeg heb. Mama geeft mij alles wat ik vraag; die ziet op geen duizend gulden, als ik er maar genoegen van heb."

De jongelingen bleven nog eenigen tijd in den banketwinkel praten, en gingen toen naar een der vele koffijhuizen onzer hoofdstad. Edmond bestelde en betaalde voor beiden. De vrienden kwamen dien avond zeer laat te huis; Edmond was tamelijk opgewonden, terwijl Paul even bedaard binnentrad als hij de woning verlaten had.

VI.

DE LUCHT BETREKT MEER EN MEER.

Wij hebben nog slechts met een enkel woord van Cornelia, de dochter des huizes, gerept; de lezer zou ons met regt beschuldigen, dat wij haar ongemerkt voorbijgingen. Dit zou echter zoo onmogelijk niet zijn; want Cornelia geleek het boschviooltje, dat zich voor het oog van den wandelaar verbergt, hoewel hare kleuren even schoon zijn als die der roos, welke zich zoo trotsch op haren stengel verheft. Cornelia was eenvoudig en stil; zij kon zich even min vereenigen met de praalzucht en wereldschgezindheid harer moeder, als met de koude berekeningen van haren vader. Zij leefde

eenzaam te midden der weelde, die haar omgaf, en zocht, bij gebrek aan een hart, waaraan zij zich hechten kon, troost in de idealen, die hare verbeelding zich schiep. Zij droomde van een leven vol liefde en vrede; van een leven, dat langzaam henenvliet, als de kabbelende beek in eene groene vallei. Maar zij vond niet wat zij droomde en wenschte. Dat ongezellige verkeer in de groote wereld, waarvan zij nog slechts een paar dagen getuige geweest was, walgde haar. Was dat dan die huiselijke, gezellige haard, waarnaar zij op de kostschool zoo dikwijls vurig verlangd had? Cornelia bezat een schoon verstand; en daar zij veelal in zichzelve gekeerd was, en over alles rijpelijk nadacht, had zij eene bedaardheid en standvastigheid verkregen, die haar later, toen er dagen van droefheid en kommer kwamen, moedig het hoofd deden verheffen en getroost lijden.

Zij was met hart en ziel aan haren broeder Edmond gehecht, en zou alles voor hem opgeofferd hebben. Paul had op haar reeds den eersten dag een onaangenamen indruk gemaakt; dat koude gelaat, met dien gloeijenden blik, die fijne glimlach om bijna gesloten lippen, en bovenal die buitengewone gemaakte beleefdheid, — dat alles had haar doen gelooven dat die jongeling geen goede vriend voor haren broeder was. Zij besloot over Edmond te waken, en hem, indien zij gevaar zag, nog bij tijds te waarschuwen. Het lieve meisje kon echter onmogelijk denken, dat het nu reeds te laat was, en dat haar broeder nu reeds in handen gevallen was van eene vrouw, die voor niets terugbeefde, zoo zij haar doel slechts bereikte. Cornelia mogt klapwiekend hare beschermende vleugels openslaan, — de kwade genius was haar vóór geweest

Wij slaan een tijdvak van zes maanden over, en beluisteren een gesprek tusschen Hannes en Paul, ten einde daardoor te vernemen, wat er gedurende dien tijd gebeurd was.

„Dus kan de moeder geen geld meer geven?" zeide Hannes. — „Zij zegt ten minste, dat zij niets meer heeft," antwoordde Paul. „Edmond heeft ruw met het geld omgesprongen; maar Bet is ook een juweeltje: zij kan alles, letterlijk alles van hem loskrijgen." — „Heeft de bankier nog niets bemerkt?" — „Och, die bemoeit zich slechts met zijn kantoor; en zoolang Edmond hem niet om geld vraagt,

is het dien kouden speculant, geloof ik, tamelijk onverschillig, wat zijn zoon uitvoert." — „Vertelt Edmond nog altijd aan zijne moeder, dat hij in speelhuizen loopt?" — „Ja. Mevrouw Waanders heeft mij al dikwijls verzocht hem daarvan af te houden; maar ik heb haar gezegd, dat dit boven mijne magt was. Zij vertrouwt mij volkomen, omdat ik altijd bedaard ben, en altijd den zedemeester uithang. Cornelia, de dochter, heeft het echter niet op mij voorzien, en daarom kan ik onmogelijk aan uw herhaald bevel voldoen, om haar het hof te maken. Zij wil niets van mij weten, en haat mij zelfs. Ik geloof, dat, indien zij het regte van de zaak wist, zij alles aan den bankier verraden zou. Met hare moeder schijnt zij ook al niet goed te harmonieeren." — „Ja, dat weet ik," zeide Hannes; „de kamenier van Cornelia heeft mij dat alles uitgelegd, hoewel zij van de geldzaken niets scheen te weten. Mevrouw Waanders moet echter in den laatsten tijd zeer afgevallen zijn. Waarom geeft zij toch zooveel aan dien zoon?" — „Hij heeft dat sluw overlegd; hij neemt geld bij een Jood op, en stuurt dien dan met de wissels naar zijne moeder. Deze betaalt, berispt hem, doch is spoedig weder goed, wanneer Edmond dan maar een paar avonden te huis blijft. Die vrouw zal de waarde van het geld niet leeren kennen, voordat zij er zelve gebrek aan zal hebben." — „Dus van Cornelia kan niets komen; of hebt gij soms een ander meisje?" zeide de oude, Paul scherp aanziende. — „En al ware dit zoo, meester, zou ik u daardoor mishagen? Heb ik niet alles gedaan, wat gij van mij verlangd hebt, en ben ik zelfs niet bereid u verder te dienen?" — „Ik heb al lang de waarheid vermoed, Paul! Bet is niet zoo achterhoudend als gij. Het is mij tamelijk onverschillig, of zij alleen den jongeling tot verderf brengt, of dat gij dit met u beiden doet. Maar ik behoef u dan niet telkens van geld te voorzien; want zoo snijdt het mes bij u van twee kanten." — „Dan waarschuw ik Edmond en zijne moeder," zeide Paul, zich in zijne volle lengte oprigtende, en den oude brutaal aanziende. — „Is de knaap man geworden?" zeide Hannes met een grijns. „Ja, zoo gaat het; maar het doet er niet toe. Ik ben nu gedwongen u maandelijks geld te geven; maar wees verzekerd, dat ik ook middelen heb om mij te wreken,

en u in het niet te doen terugzinken. Ik vind u in allen geval ondankbaar." — "Dat ben ik niet en zal het ook nooit worden, meester! Maar een knecht verdient zijn loon, en daarom wil ik niet van het mijne verstoken zijn. Indien ik u had willen bedriegen, dan zou ik veel meer geld gevraagd hebben. Ik zal verder uwe wraak zooveel mogelijk in de hand werken, en zelfs haast maken, dewijl de rol, die ik thans speel, mij zeer begint te vervelen. Ik bemin Elizabeth, meester!" — "Zoo hoor ik u gaarne spreken, Paul! rond voor de vuist. Ik ben oud en zal misschien niet lang meer leven; — indien ik den dag der wrake slechts zien mag, dan leg ik gerust het oude hoofd neder. Wat zou mij dan het geld baten? Mijne buurvrouw verlangt ook naar voldoening van den haat, dien zij den ouden Waanders toedraagt. Mijn plan is echter zoo genomen, dat wij twee vliegen in één klap zullen slaan. Zoodra Edmond nergens meer geld kan krijgen, moet gij mij komen waarschuwen." — "Dat zal ik zeker doen, meester!", zeide Paul.

De vrede was weder gesloten; de oude reikte Paul de dorre hand, en glimlachte weltevreden.

De jongeling logeerde al sedert lang niet meer ten huize der familie Waanders: hij had kamers in de Kalverstraat gehuurd, niet ver van den banketbakker, waar Bet woonde, waardoor hij vaak in de gelegenheid kwam haar afzonderlijk te spreken. Hij was nog even goede vrienden met Edmond als vroeger, vergezelde hem dikwijls naar diens minnares, en leefde verder geheel van de gelden, welke de bankierszoon hem leende. Met Bet stond hij op den besten voet, en daar het zich liet aanzien, dat Edmond spoedig geheel zonder geld zou zijn, maakten zij reeds plannen voor de toekomst. Volgens het verlangen van den ouden Hannes, moest Edmond eerst den genadeslag ontvangen; — zij zouden daarvoor ruim beloond worden, en dan stond de weg tot geluk voor hen open.

VII.

DE LUCHT WORDT GEHEEL DONKER.

"Ik kan u waarlijk niet meer geven," zeide mevrouw

Waanders tegen haren zoon; „de bankier, aan wien ik mijne gelden in bewaring gaf, heeft mij gisteren doen weten, dat ik nog slechts over eenige honderden te beschikken heb." — „Maar, mama, ik moet noodig een paar duizend gulden hebben; het is eene eereschuld." — „Laat dat spel toch varen, Edmond! gij wordt er nog ongelukkig door. Maar Cornelia heeft mij onlangs haar vermoeden medegedeeld, dat gij uw geld niet naar de speeltafel brengt, maar aan eene vrouw geeft. Is dat zoo?" — „Ik heb dat geld noodig voor eene speelschuld," verzekerde Edmond, met een gelaat, waarop men geen leugen kon bespeuren. „Indien ik het geld heden middag niet heb, dan ben ik voor goed onteerd." — „Durft gij het uw vader niet vragen?" — „Papa heeft mij ook al wat voorgeschoten; ik kan bij hem niet gaan." — „Zie dat gij u zelf redt, Edmond! Ik kan waarlijk niets meer doen."

Edmond ging radeloos naar zijne kamer. Hij kon er zich nu onmogelijk uitredden; Bet wilde paard en rijtuig hebben. Indien hij haar dat niet bezorgde, zou zij een beteren heer zoeken. De Jood, bij wien hij vroeger altijd geld gehaald had, wist zeker, dat de bankier van mevrouw Waanders over geen fondsen meer beschikken kon, en had den jongeling nu elk voorschot geweigerd. Hij besloot zijnen vader aan te spreken; en begaf zich daartoe naar het kantoor, waar deze steeds van tien tot twee uur werkzaam was.

„Papa, ik wilde u gaarne even spreken," zeide hij, de kleine kamer binnentredende, waarin zijn vader, afgescheiden van de klerken, zijne werkzaamheden verrigtte. — „Wat wilt ge, Edmond?" zeide de oude heer op stroeven toon. — „Ik ben om geld verlegen, papa!" — „Kunt ge bij uwe moeder niet meer teregt komen? Spreek maar niet; ik weet alles. De bankier, bij wien uwe moeder haar geld gedeponeerd heeft, waarschuwde mij al sinds lang. Ik heb haar en u stil laten begaan, omdat ik wist, dat al mijn vermanen weinig of niets baten zou. Gij hebt uwe moeder wijs gemaakt dat gij speelt; — dat is eene leugen. Gij houdt er een meisje op na, en daarheen brengt gij al uw geld." — „Zij is...." — „Stil! laat mij uitspreken! Indien gij zoo voortgaat, Edmond, wordt ge ongelukkig. Ik heb u, van dat gij in huis gekomen zijt, honderd gulden per maand

gegeven; mij dacht, dit was voldoende. Luister nu naar mijne voorwaarden! Gij laat dat meisje loopen, breekt alle vriendschap met dien mijnheer Paul af, en gedraagt u verder fatsoenlijk; — volbrengt gij dit, dan geef ik u voortaan tweehonderd gulden per maand. Ik heb te veel kantoorzaken aan het hoofd, om mij met huiselijke zaken te bemoeijen; ik wil uwe gangen dan ook niet nagaan. Ik zal uwe belofte, als die van een eerlijk man, aannemen, en verwacht nu een antwoord." — „Ik zal heden avond van haar afscheid nemen." — „Goed; breek fatsoenlijk af; en zijn er nog dringende schulden te betalen, geef mij die dan morgen vroeg op, met de verzekering dat gij met haar hebt afgedaan. De naam Waanders moet onbevlekt blijven."

Edmond verliet het kantoor en ging naar zijne kamer; zijne gedachten waren alles behalve vrolijk. Hij had beloofd Bet te zullen verlaten; maar hij had haar zoo lief! — En wat had Paul met dat alles te maken? Die had hem toch dikwijls genoeg gewaarschuwd. De jongeling besloot eindelijk het gesprek van zijn vader aan Paul mede te deelen, en hem raad te vragen.

„Wel," zeide Paul, toen Edmond hem alles verteld had, „het spijt mij dat uw vader zoo slecht over mij denkt, maar ik kan hem, wat dat meisje betreft, geen ongelijk geven." — „Moet ik haar dan verlaten, Paul?" — „Wel zeker; geef van avond een partijtje; ik zal ook even komen. Drink een stevig glas wijn, en vertel haar dan dat gij eene reis gaat doen. Op die wijze komt gij fatsoenlijk van haar af." — „Het zal mij moeite kosten, Paul!" — „Kom, kom! gij zijt toch geen kind meer; indien gij haar gedurende een paar dagen niet ziet, zult gij haar spoedig vergeten."

Zoodra Edmond vertrokken was, ging Paul naar Bet, en verhaalde haar het voornemen van den jongeling om haar te verlaten.

„Hij zal niet durven en niet kunnen," zeide Bet, een oog in den spiegel slaande. — „Wij zullen zien; ik ga in allen geval dadelijk naar Hannes; die moet weten dat Edmond in geldverlegenheid zit. Zoodra ik hem gesproken heb, kom ik weder."

De oude wreef zich vergenoegd de handen, toen Paul hem alles verteld had.

„Dat is eerder dan ik gedacht had," zeide Hannes; „nu is de weg tot zijn ongeluk gebaand. Luister! Bet moet van avond zoo verleidelijk mogelijk zijn, en op het geschenk van paard en rijtuig aandringen; zij is daartoe slim genoeg. Dan kunt gij het gesprek wel op wissels brengen, en zoo ter loops zeggen, dat gij een man kent, die niet naauw op een wissel kijkt, wanneer hij slechts weet, dat er bij de familie geld te halen is. Zoo zult gij met u beiden Edmond wel tot het maken van een valschen wissel overhalen, en de man, die hem daarop geld zal geven, ben ik." — „Heerlijk, meester!" zeide Paul. „Ik doorzie geheel uw plan. Gij kunt op mijne hulp rekenen; ik ga dadelijk Bet waarschuwen. Van avond is Edmond bij u met den valschen wissel; reken daarop."

VIII.

HET ONWEDER BREEKT LOS.

„Mijnheer, daar is een oud heer om u te spreken," zeide twee dagen later de eerste klerk van den bankier Waanders tot zijnen patroon. „Hij verzoekt een afzonderlijk onderhoud." — „Laat hem binnenkomen," zeide de bankier.

De heer, die den heer Waanders verlangde te spreken, was niemand anders dan roode Hannes. Hij was zeer netjes gekleed, en trad met eene ligte buiging in de kamer van den bankier.

„Neem plaats," zeide deze. „Wat verlangt u?" — „Ik ben in het bezit van een wissel," antwoordde Hannes; „het is er een op zigt." — „Op zigt? Dat verwondert me; maar laat zien; indien hij goed is, zal ik hem natuurlijk betalen."

Hannes haalde eene oude portefeuille uit zijn zak, opende die bedaard, en liet den wissel aan den bankier zien, terwijl hij echter voorzigtigheidshalve het papier tusschen duim en vinger bleef vasthouden.

„Die handteekening uit Frankfort is nagemaakt; — de wissel is valsch," zeide Waanders, Hannes strak aanziende. Toen sloeg hij weder een blik op den wissel, deed eene mislukte poging om het papier te grijpen, en viel onder den uitroep: „O God, mijn zoon!...." achterover in zijn

stoel. — Hij had het schrift van Edmond herkend. — „Wat is het?" vroeg Hannes brutaal. „Is de wissel niet goed, mijnheer Waanders? Wel wel!...."

Geen antwoord; Hannes had de laatste woorden tot een lijk gesproken. De oude heer was plotseling in eene beroerte gebleven.

„Hij is waarachtig dood," zeide Hannes bij zichzelf; „dat zal Lot genoegen doen. Mijne taak is hier afgedaan; morgen naar de moeder toe; — die zal dat wisseltje wel koopen, hi, hi!"

Hij opende toen bedaard de deur van het kantoor, waar de klerken zaten, en zeide: „Ik geloof dat mijnheer niet wel geworden is." En zonder verder te spreken verliet de oude het kantoor.

Hoewel mevrouw Waanders nooit innig aan haren man gehecht geweest was, trof haar zijn dood toch bijzonder. Dat geheimzinnige bezoek van dien oude was eene omstandigheid, welke zij meende de oorzaak te kunnen noemen van dat plotseling sterven. Maar — wat had die oude man met Waanders te stellen? Zou het ook... Zij durfde de gedachte niet uitspreken, maar vreesde toch, in het binnenste van haar hart, dat Edmond hier in het spel was.

Cornelia treurde in stilte; zij had haren vader steeds de grootste achting toegedragen en boven alles lief gehad. Zij leed veel; een angstig voorgevoel, door de omstandigheden, die bij den dood van haren vader plaats gehad hadden, gewettigd, pijnigde haar, en deed haar met regt vreezen, dat de zaak hiermede nog niet afgeloopen was.

Edmond was radeloos; uit de beschrijving, die de klerken hem van den geheimzinnigen vreemdeling gaven, had hij geraden of liever begrepen, dat deze niemand anders dan Hannes geweest was, bij wien hij twee dagen te voren geld op den valschen wissel gehaald had. Edmond beschuldigde zichzelf van den dood van zijn vader. Waar zou hij troost zoeken? Bij Paul? — die was op eens vertrokken, even als Elizabeth. Bij zijne moeder? — die was zelve te zeer geschokt; en Cornelia zag hem zoo ernstig aan, dat hij in hare oogen het vonnis voor den vadermoorder meende te lezen.

Edmond deed, wat zoo velen voor en na hem gedaan hebben: hij dronk, om zich te verzetten. Maar zelfs te midden van den waanzin, door den sterken drank te weeg gebragt, kwam de schim van den overleden bankier om zijne sponde zweven en hem alle rust ontnemen. En waar was nu die valsche wissel? Deze vraag deed hij zich telkens gedurende de paar dagen, die de begrafenis voorafgingen. Hij vleide zich nog heimelijk met de hoop, dat zijn vader, alvorens te sterven, de schande van den zoon afgekocht en den wissel vernietigd had. Hij trachtte zich gedurig te herinneren, waar hij, op dien noodlottigen avond, het geld op den wissel gehaald had, doch kon de buurt niet terugvinden. Indien die oude man de zaak eens in handen van het geregt gegeven had!.... De gedachte was verschrikkelijk en pijnigend voor den misdadigen jongeling.

Zijne moeder was nog hartelijker dan vroeger voor hem. En toch had hij vaak in haar oog eene zekere onrust meenen te bespeuren, en, als hij alleen met haar was, bemerkt dat haar eene vraag op de lippen lag, die zij niet durfde uiten.

De begrafenis van den bankier was deftig; Edmond had de lijkstatie niet kunnen volgen en was te huis gebleven; men zeide, dat hij ziek was.

Den volgenden dag om twaalf uur zou het testament geopend worden.

IX.

HET TESTAMENT.

De familie Waanders zat dien morgen aan het ontbijt, toen de knecht binnenkwam en zeide: „Mevrouw, daar is een oud man, die dringend verlangt u afzonderlijk te spreken.” — „Laat hem in de voorkamer; doch blijf bij de hand, opdat gij bij het minste onraad kunt binnenkomen. Men kan nooit weten. Hoe is hij gekleed?” — „Zeer netjes, mevrouw!”

Een oogenblik later stond mevrouw Waanders tegenover haar ouden minnaar

„Hoe is uw naam?" vroeg mevrouw. — „Die doet op het oogenblik niets ter zake, mevrouw! Ik kom u om een onderhoud van eenige oogenblikken verzoeken." — „Ik heb niet veel tijd; want ik moet mij gereed maken voor de plegtigheid, die om twaalf uur zal plaats hebben. Het testament moet geopend worden. Heeft uwe visite soms daarop eenige betrekking?" — „Ik moet u eene kleine geschiedenis vertellen, mevrouw! zij zal u wel bevallen."

Mevrouw Waanders stond op; zij meende met een krankzinnige te doen te hebben en wilde heengaan.

„Blijf, Elize van Stralen!" zeide de oude man op plegtigen toon.

De weduwe ging zitten; — waar had zij die stem meer gehoord?

Hannes begon te verhalen van den tijd, toen hij nog klerk bij haar vader was; hij schilderde met gloeijende trekken zijne liefde voor de jeugdige Elize, — zijne opofferingen, — zijne droomen voor de toekomst. En toen plotseling van toon veranderende, beschreef hij het roode schavot met den straffenden beul en den sidderenden misdadiger; — de donkere gevangenis met dat eeuwige wachten en hopen, dagen tellen en wegkwijnen. Eindelijk liet hij Elize in zijn hart lezen, dat nu niet meer van liefde klopte, maar van haat, nijd en behoefte aan wraak vervuld was.

„Thans is het uur der wrake gekomen, mevrouw! uwe praalzucht heeft mij ten verderve gebragt, — die zal ik straffen. Weet ge wel wat de oorzaak was, dat uw man zoo plotseling stierf?"

De sidderende vrouw kon niet antwoorden.

„Ik zal het u zeggen. Uw zoon Edmond had kennis aan een meisje, — zwarte Bet, natuurlijk eene goede vriendin van mij — en aan een jongeling, — Paul van Aren, ook een goed vriend van mij — die te zamen zijn ongeluk, en daardoor ook het uwe, beoogden. Ik zelf bestuurde hunne handelingen, om mij daardoor op u te wreken. Edmond verteerde grof geld, en moest zich dat van u verschaffen; toen uwe fondsen echter verdwenen waren, en zijn vader hem niet helpen wilde, heeft de jongeling een valschen wissel gemaakt. Paul van Aren, door mij gewaarschuwd, bragt uw zoon bij mij; ik kocht den wissel, en toonde hem nu

vier dagen geleden aan den bankier. De schrik heeft hem gedood. Gij schijnt niet zoo teergevoelig te zijn, mevrouw!" eindigde Hannes met eene grijns. — „Duivel, waar is die wissel?" riep mevrouw Waanders. — „Nog in mijn bezit; hij is echter te koop." — „Te koop, voor hoeveel?" vroeg de weduwe haastig, in wier geschokte ziel een straal van hoop drong. — „Ik kan uw zoon niet op het schavot brengen, omdat die onteerende straf niet meer opgelegd wordt; maar ik kan hem in de gevangenis doen zetten. Jaren lang zal uw zoon daar, te midden van het uitschot der maatschappij, vertoeven en wegkwijnen. Bedorven naar ligchaam en ziel, zal hij dan later bij de moeder terugkeeren. Ge wilt dat alles afkoopen?" — „Ja, met mijn leven." — „Dat verlang ik niet. Ge zeidet mij straks, dat om twaalf uur het testament geopend wordt; wel nu, ik verlang voor mijn wissel — alles wat op u en de kinderen vermaakt wordt." — „Mijne kinderen zijn minderjarig; ik kan over hun erfdeel niet beschikken; dat gaat de voogden aan. Heb medelijden!" — „Spelen wij geen komedie, mevrouw! Mijn gevoel is uitgedoofd; ik ben een man van zaken geworden. Wie zijn de voogden?" — „Waarschijnlijk mijn oom en mijn broeder." — „Wel nu, spreek met hen; ik zal den wissel veertien dagen bewaren. Is het geld er dan niet, dan geef ik de zaak aan. Uw dienaar, mevrouw!" En zonder verder een blik op de diep vernederde vrouw te slaan, verliet Hannes de kamer en het huis.

Het testament werd op het bepaalde uur geopend; de voogden — een oom en de broeder van mevrouw Waanders — waren benoemd. Alles liep ordelijk en naar wensch af. De weduwe was doodsbleek, maar overigens kalm.

Des namiddags had zij een lang onderhoud met hare beide kinderen. Wat er gesproken werd, is niet bekend; maar men had Edmond bleek en de handen wringende de kamer kunnen zien verlaten. Cornelia was bedaard en troostte de moeder.

Er werd door de voogden, wien alles den avond na de opening van het testament medegedeeld was, eene vergeefsche poging bij Hannes in het werk gesteld, om hem over te halen zijn eisch te verminderen. En toen niets baatte, werd het vermogen van de weduwe en der kinderen gebruikt, om de schande van een crimineel proces af te koopen.

Jaren zijn sedert verloopen. Elize van Stralen, weduwe Waanders, heeft de schrikkelijke gebeurtenissen slechts kort overleefd. Cornelia woont als huishoudster, of liever als vriendin, bij haren oom. Roode Hannes heeft niet lang genoegen van zijn rijkdom gehad: eene zenuwzinkingkoorts maakte een einde aan zijn leven. Lot heeft hem de oogen toegedrukt; en toen kort daarna ook haar uurtje geslagen was, vond men in het testament belangrijke sommen aan verschillende gestichten van liefdadigheid vermaakt. Van Paul en Bet heeft men nooit iets vernomen; waarschijnlijk leven zij in Amerika.

Edmond Waanders heeft lang in den vreemde gezworven; hij had geen rust meer in zijn vaderland. De schim van zijn overleden vader en de gedachte aan de armoede zijner moeder en zuster vervolgden hem overal. — Hij stierf als bedelaar in de gevangenis.

EEN CAFÉ TE PARIJS.

Nadat wij het een en ander over de koffijhuizen en clubs te Londen hebben medegedeeld, willen wij ook in een *café* te Parijs eens een kijkje nemen.

Soliman Aga, een te Parijs residéerende gezant van de Doorluchtige Porte, voerde in 1669 het gebruik van koffij in de *Lutetia Parisiorum* in, zonder waarschijnlijk te vermoeden, welk een vruchtbaren kiem hij daarmede in dezen bodem legde. Reeds onder Lodewijk XV telde men te Parijs zeshonderd koffijhuizen, en thans bestaan er wel vierduizend zulken oazen, waar men den bruinen drank uit de verschillendste bronnen slurpen kan. De geestvolle mad. de Sevigné vergiste zich — gelijk wij reeds vroeger gezegd hebben — tweemaal, toen zij beweerde, dat Racine's roem in Frankrijk

even zoo snel verdwijnen zou als het gebruik van koffij. Even als de Turken de koffijhuizen de scholen der kennis noemen, zoo schijnen ook de meeste Franschen in die toevlugtsoorden meer kennis en uitspanning dan elders te vinden.

Onder een *café* te Parijs moet men echter volstrekt niet aan eene inrigting denken, waar slechts Lethe's zwarte vloed aan de dorstende zielen wordt aangeboden; integendeel worden daar ook zulke plaatsen onder begrepen, waar men het ligchaam met allerlei spijzen laven en versterken kan. *Café* en *restaurant* zijn te Parijs woorden van gelijke beteekenis, en wij zullen hier van zoodanig *café* spreken, welks taak het is aan alle aanspraken eener verfijnde eetkunst zooveel mogelijk te voldoen.

Het *café Riche*, waarvan wij hier willen gewagen, een der grootste, schoonste en elegantst ingerigte der Fransche hoofdstad, ligt aan den beroemden hoek van den *Boulevard* en de *rue Lepelletier*. Het is, wat zijnen oorsprong betreft, reeds oud; want het bestaat sedert 1785, toen het door zekeren monsieur Riche is geopend; wat zijne tegenwoordige inrigting betreft, is het echter nieuw.

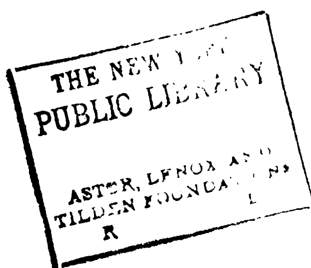
Wij brengen onze lezers in de op eene groote schaal ingerigte keuken, waarvan wij hiernevens eene afbeelding geven. Hier ontwikkelt zich in een groot, schoon en doelmatig ingerigt vertrek eene bewonderenswaardige werkzaamheid; hier behoeft men niet het grondbeginsel in praktijk te brengen, volgens hetwelk men, voor dat men gaat eten, vooral geen blik in de keuken moet werpen; want hier is alles niet alleen kraakzindelijk, maar ook grootsch en schitterend ingerigt, en de *garde manger* biedt een zeer rijken voorraad van allerlei eetwaar en geregten aan.

De salons in het *café Riche* zijn met groote luxe ingerigt en gemeubileerd, en schitteren van marmer en goud; een dier salons is geheel met onyx uit Algerije bevloerd; kortom, de geheele inrigting beantwoordt aan zijnen naam.

C.C.A. Last. Steend. v P. Blommers, te 's Hage.

KEUKEN IN HET CAFÉ RICHE, TE PARIJS.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R

MIDDEN IN DEN OCEAAN.

De volgende belangrijke gebeurtenis ontleenen wij aan een verhaal van den Engelschen zendeling Robert Carter, en wij hebben alle reden om aan de juistheid er van te gelooven.

Ik had — dus verhaalt Carter — twee jaren in het noordelijk gedeelte van Nieuw-Zeeland doorgebragt, en wel in de nabijheid van de *Bay of Island*, welke door de walvischvangers dikwijls wordt binnengeloopen, om zich van water en andere levensmiddelen te voorzien. De volksstam, die de kleine in de baai gelegene eilanden bewoont, behoort tot de Ngapoeloe, een der magtigste stammen van Nieuw-Zeeland. Bijna twee jaren had ik onder deze inlanders doorgebragt. Ik beproefde scholen en kerken op te rigten, doch was te gelijkertijd genoodzaakt voor mijn eigen levensonderhoud te zorgen. Ik plantte aardappelen, vischte, en ging op de jagt, om eene wilde eend of geit te schieten, die in de bosschen in menigte voorhanden waren. De inlanders hadden mij een stuk land toegewezen, waarop vele perzik- en vijgenboomen groeiden. Dit stuk gronds werd *Opipito* genoemd, en de inlanders hadden mij geholpen om uit het zware rietgewas, dat aan de zoomen van het eiland groeide, eene hut te bouwen. In deze hut woonde ik nu sedert twee jaren, zonder een blank gezigt gezien of een woord uit mijne moedertaal gehoord te hebben. Ik had mij met de zeden en gebruiken zoowel als met de taal der inlanders volkomen bekend gemaakt, en mij aan inspannenden arbeid en ontberingen gewend. Dit was een geluk voor mij; want anders zou mijn gebeente reeds sedert lang op een klein eiland in den oceaan verbleekt zijn.

Het was op 19 Augustus van 1859 en in het midden van den regentijd. Op Nieuw-Zeeland heeft men slechts twee saizoenen: den zomer of het drooge, en den winter of het natte jaargetijde. Ik verlangde er zeer naar om eens eene afwisseling in mijne spijs te brengen; want ik had nu al se-

dert tien dagen alleen van aardappelen geleefd; derhalve besloot ik, daar het goed weêr was en de zee als een spiegel voor mij lag, eens in mijn roeischuitje te stappen en te visschen. Buiten de haven der baai, omstreeks zes Engelsche mijlen er van verwijderd, heeft men de bekende kaap *Brett*. Deze kaap dient den zeelieden tot landingsteeken bij het binnenvaren der baai. De golven slaan hier doorgaans met veel gebruis tegen de hooge rots, en geheel in de nabijheid er van bevinden zich vele riffen, over welke de zee al schuimend heenstort. Ten tijde der eb zijn deze riffen duidelijk zigtbaar; gedurende den vloed echter wijst slechts een wit schuim de gevaarlijke plekken aan. Op een afstand van deze riffen verheffen zich twee groepen klippen uit de zee, die hoog genoeg zijn om ook gedurende den vloed niet door de golven overdekt te worden. Die plek wordt dikwijls door visschers bezocht, ofschoon men het slechts bij stil weêr kan wagen in eene kleine boot die klippen te naderen. Eene soort van kabeljaauw, die soms wel vijftig of zestig pond weegt en door de inlanders *wazoeka* wordt genoemd, vindt men er in groote menigte.

Ik had dien morgen ontbeten, en gaf aan twee jonge inlanders, met name Paihia en Waigoeno, mijn verlangen te kennen, dat zij mij in mijne boot zouden vergezellen. Daar het echter in den tijd van den aardappelenoogst was, verzochten zij mij te mogen blijven. Ik was reeds eenige malen alleen in zee gestoken en altijd gelukkig weder teruggekomen, zoodat ik het verzoek der jonge lieden toestond en met mijne zestien voet lange boot alleen in zee stak.

Nadat ik een paar uren geroeid had, bereikte ik de zoo even genoemde klippen. Ik stak nu mijne pijp aan, bragt mijn vischtuig in orde, wierp het uit, en wachtte geduldig op eene vangst. Het duurde ook niet lang, of ik kon een visch van een pond of twintig in mijne boot halen, en na verloop van drie uren had ik vier stuks van gelijke grootte gevangen. Het was een warme, zonnige dag, en slechts een labberkoeltje krulde de oppervlakte der zee. Een uur verliep nu nog, doch geen visch wilde meer toebijten, en toen ik mij tot vertrek gereed maakte, voelde ik hoe de wind van het land over het water streek. Ik haastte mij derhalve om mijn vischtuig in te nemen en naar mijn

dorp terug te keeren. De wind begon intusschen meer en meer toe te nemen, en ofschoon ik alle krachten inspande om naar land te roeijen, dreef de wind er mij toch hoe langer hoe verder van af. Om mijne verlegenheid nog te vermeerderen, brak het touw, waaraan het zeil was vastgebonden, dat ik had bijgezet. Het duurde eenige minuten eer ik de schade hersteld had; intusschen dreef ik in dezen tijd al meer en meer de volle zee in. Nadat ik nog omstreeks een half uur zonder het minste gevolg tegen den wind had ingeroeid, gaf ik dezen vermoeijenden arbeid op, stak mijne pijp weder aan, en liet mijne boot drijven waarheen ze wilde. Een gevoel van hulpeloosheid maakte zich van mij meester, en het was mij alsof het geheele voorval slechts een bange droom was. Hoe lang ik in dezen toestand bleef, kan ik met geen mogelijkheid opgeven; toen ik eindelijk weder eenigzins bijkwam, zag ik dat de zon reeds onderging en het land als eene nevelstreep aan den gezigteinder verdween. Wederom verzonk ik in een dof gepeins, tot eindelijk de volle maan aan den hemel stond en in haar zilver licht mij een zwakken troost scheen toe te wenken.

Het was mij bekend dat midden in den oceaan, in de streek naar welke mijne boot heen dreef, eenige kleine eilanden lagen. Ik had van de inlanders ter plaatse waar ik woonde gehoord, dat die eilandjes geheel met geboomte bedekt waren, en ook dat menig vaartuig op de klippen, die ze omringden, te gronde was gegaan. In weêrwil van dit gevaar was het nu echter mijn eenige wensch een van die kleine eilanden te bereiken; want ik gevoelde mij zoo in volle zee ontzettend eenzaam en verlaten. Ik zette mijn zeil nu weder bij, en de wind dreef mij langzaam naar mijn waarschijnlijk nog ver verwijderd doel toe.

Er volgde een lange nacht; en toen eindelijk de morgen begon te dagen, overviel mij eerst regt de bewustheid van mijn hopeloozen toestand. Het werd al lichter en lichter. Roode bliksemstralen doorkliefden den gezigteinder hier en daar, en kleurden den purperen hemel, en eindelijk verrees de zon in majestueuze pracht.

Ik stond op en staarde met een van angst benepen hart om mij heen; doch nergens was eenig land te ontdekken. Eene ontzaggelijke treurigheid overviel mij; want zoover ik

mijne oogen liet weiden, ontdekte ik niets dan lucht en water. Ik was alleen en verlaten op den eindeloozen oceaan, zonder kompas, en slechts met eenige weinige levensmiddelen voorzien. Van alle hoop beroofd, zonk ik in de boot terug, en staarde in de rigting, van waar ik hoopte dat een der eilanden zou opdagen. Eindelijk ontdekte ik geheel in de verte eene donkere streep, die hoe meer ik naderde, des te duidelijker omtrekken aannam. Het was geen wolk, zoo als ik eerst dacht, maar land, en vol blijdschap stuurde ik naar die rigting heen. Toen ik toevallig omzag, ontdekte ik een grooten haai, die maar aldoor mijne boot volgde. Eene ijzing overviel mij; want ik kon het denkbeeld niet van mij weren, dat ik door dat monster, dat mijn hopeloozen toestand scheen te begrijpen, verslonden zou worden.

Tegen den middag was ik het eiland reeds zoo nabij, dat ik de kust duidelijk kon onderkennen. Deze was rotsig en vrij steil, terwijl het binnenste van het land geheel met geboomte begroeid was. Na verloop van een uur was ik het genaderd. Ik had een kleinen inham als landingsplaats uitgekozen en dien ook weldra bereikt. Ik haalde het zeil in en sprong aan land, en nadat ik mijne boot met een lang touw aan een nabij staanden boom had vastgemaakt, nam ik den wollen deken, dien ik had medegenomen, en zocht in het hooge gras, dat allerwege groeide, eene plek uit om te slapen. Ik was doodelijk vermoeid, en het duurde niet lang, of ik was ingesluimerd.

Toen ik wakker werd, stond de maan reeds hoog aan den hemel. Een rommelend gedruisch, dat zich met mijne droomen vermengde, had mij eindelijk wakker gemaakt. Ik sprong op en zag hoe mijne boot tegen den oever aansloeg. Het was vloed toen ik landde, en de intusschen ingevallen eb had mijne boot bijna op het drooge gelegd. Ik maakte het touw van den boom los en sprong de boot in; want op een kleinen afstand ontdekte ik eene kleine holte in eene klip, die mij de geschiktste plaats toescheen om mijne boot in veiligheid te brengen. Niet dan met veel moeite gelukte het mij uit de baai te komen; toen ik eindelijk daarin geslaagd was, hoorde ik plotseling een dof geruisch achter mijnen rug. Verschrikt zag ik om, en ontdekte eene groote golf, die mij naderde en mijne boot met zich dreigde voort te

slepen. Ik liet het roer los, en wierp mij midden in de boot, waar ik mij aan een der banken vastklemde. Een kraak volgde, de golf had de boot gegrepen en wierp haar om en om, tot zij haar eindelijk al dreunende op een der lage rotsbanken had geslingerd. Ik zelf werd nog een geheel eind verder aan land geworpen.

Nadat ik eenigzins was bijgekomen — want al mijne leden deden mij zeer en het zeewater was mij in neus en mond gedrongen — stond ik op, om naar mijne boot om te zien. Met geen woorden laat zich mijn schrik beschrijven, toen ik deze ontdekte. Zij was geheel verbrijzeld; want de smak tegen de rots had haar in stukken gestoten; ook de weinige levensmiddelen benevens mijn vischtuig en de gevangen visch waren weggespoeld.

Onwillekeurig greep ik in mijn rokzak en voelde of ik mijne pijp nog had; ik had die op een der banken in de boot gelegd, en zij was ook eene prooi der golven geworden. Het zal menigeen bevreemden; maar toch moet ik zeggen, dat het verlies van mijne pijp mij het diepste trof. Troosteloos zette ik mij op een grooten steen neder, en staarde, over mijn treurig lot nadenkende, in den wijden oceaan.

Hoe lang ik daar zat, weet ik niet te zeggen; toen ik echter ten laatste uit mijne mijmeringen ontwaakte, ging de zon reeds op, en mijn honger riep mij mijnen toestand in al de afgrijselijkste kleuren voor den geest. Ontmoedigd en ten dood toe afgemat wierp ik een blik om mij heen, en ontdekte tot mijne vreugde, dat de klip, waarop ik mij bevond, met ontelbare oesters bedekt was. Ik greep dadelijk een grooten keisteen, met welks behulp ik verscheidene oesters stuk sloeg, waarmede ik mijnen honger stilde. Nadat deze verzadigd was, wilde ik ook mijnen dorst lesschen, en met geen woorden laat zich mijne verrassing beschrijven, toen ik uit een der spleten van de klip helder water zag zijpelen. Met gulzigheid ving ik dat water met beide mijne handen op en leschte aldus mijnen brandenden dorst. Na dit een en ander gevoelde ik mij versterkt, en begaf mij naar de plaats, waar mijne verbrijzelde boot lag. Het eenige werktuig, dat ik bezat, was een goed knipmes; en hiermede deed ik de wanhopendste pogingen om de boot weder te

herstellen. De onmogelijkheid mijner pogingen zag ik wel duidelijk in, maar toch werkte ik twee dagen lang aan de boot. Ik deed dit eigenlijk om eenige bezigheid te hebben; want ik vreesde krankzinnig te zullen worden, indien ik eenigen tijd werkeloos zijn zou en aldus tijd had om over mijn ellendigen toestand na te denken.

In den eersten nacht, dien ik op het eiland vertoefde, bereidde ik mij een leger van drooge varenkruiden, waarover ik mijn deken uitspreidde. De kleine baai, waarbij ik mijne woonplaats had opgeslagen, indien ik dit woord mag gebruiken, was door klippen of rotsen omringd, die honderd à tweehonderd voet hoog en geheel met geboomte bedekt waren. Aan de voeten van deze rotsen bevond zich eene groote bank, die gedurende den vloed onder water stond en geheel met oesters bedekt was. De zandige oever der baai was met rietgewas beroeid, dat, gelijk ik reeds gezegd heb, door de inboorlingen van Nieuw-Zeeland tot het bouwen van hutten gebezigd wordt. Buitendien groeide varenkruid en zeegras in grooten overvloed aan het strand; ook vond men er eene soort van maagdepalm, die tegen kerstijd de prachtigste roode bloesems draagt. Hoog boven mij bevond zich het donkere bosch, en in den verren achtergrond ontdekte ik eenige toppen van vulkanische bergen, die naar mijne gissing duizend voet of daaromstreeks hoog moesten zijn.

Dit is eene oppervlakkige schets van het eiland, waarop ik als een tweede Robinson Crusoe beland was. Mijne geheele bezitting bestond in mijn knipmes, den deken en eenige glasscherven — de overblijfselen van mijne waterflesch, die ik aan het strand vond en zorgvuldig bewaarde. Buitendien bezat ik nog de flarden van mijn zeil en de verbrijzelde boot. Het touw, waarmede ik haar had vastgebonden, had ik onachtzaam genoeg aan het strand laten liggen, waardoor dit voor mij zoo nuttig voorwerp door de golven was weggespoeld. Hoever het eiland van het bewoonde land verwijderd was, wist ik niet; ik hield mij echter vast overtuigd, dat het zelf geheel onbewoond en ik gedurende den tijd, dien ik er moest doorbrengen, tot volslagene eenzaamheid veroordeeld was. Zelfs Robinson had nog eene kat tot gezelschap en een verbrijzeld schip, waaruit hij werktuigen en andere behoeften kon halen; mij daarentegen ontbrak

alles, en het lot van dien ongelukkige kwam mij in mijnen toestand zeer benijdenswaardig voor. Zonder dak, zonder behoorlijk voedsel, zonder boeken om den langzaam voortsluipenden tijd te dooden, en zonder vuur, mag mijn lot inderdaad verschrikkelijk genoemd worden.

Op den derden morgen ontwaakte ik geheel door nat; want het had dien nacht hard geregend; koud was ik echter niet. Nadat ik mijn gewoon, uit oesters bestaande ontbijt gebruikt had, begon ik met ernst over het bouwen van eene hut na te denken. Ik onderzocht verscheidene rotsen, in de hoop van eene holte te vinden. Dit gelukte mij ook; doch het steeds afdruipende water maakte mij een verblijf er in onmogelijk. Ik besloot nu eene hut op de wijze der Maories te bouwen, en besteedde eene geheele week met het afsnijden van riet, dat aan den oever groeide. Deze bezigheid verdreef eenigzins mijne naargeestige gedachten, die mij telkens dreigden te overvallen, en vermoeide mij zoo zeer, dat ik iederen avond in een langen, gezonden slaap verviel.

Den volgenden dag was het zondag, en daar ik nu dacht uit te rusten, besteeg ik het smalle pad, dat naar de rotsen leidde, en drong het digte bosch in. Ik vond hier eene menigte wilde palmboomen, wier merg een smakelijk voedsel oplevert, dat veel van zoete kastanjes heeft. Met behulp van mijn mes gelukte het mij eenige stukken daarvan uit de boomen te snijden, welke stukken ik medenam. Ik had derhalve eenige afwisseling in mijn voedsel gebragt; want het altijd eten van oesters begon mij te stuiten.

Den volgenden morgen beproefde ik uit het roer eene spade te maken; en toen deze arbeid tot mijn genoegen was uitgevallen, groef ik een smalle grebbe rondom de plaats, waar ik mijne hut wilde bouwen Tegen den middag ging ik weêr het bosch in, en keerde met eenige takken terug, die vrij lang en regtuit gegroeid waren.

Na eenige dagen in gespannen arbeid had ik het noodige materieel bijeengebragt, en begon nu aan het bouwen van mijne hut. Met het sterke zeegras, dat ik aan het strand had gevonden, bond ik de boomtakken en het riet bijeen, en gelukte het mij op deze wijze vrij stevige wanden te vervaardigen. Deze vermoeijende arbeid werkte ook op mijnen

eetlust, en deed mij hartelijk naar een meer degelijken kost verlangen dan oesters en palmmerg. Buitendien was het openmaken der oesters met veel zwarigheid verbonden, en mijne handen hadden niet weinig daaronder te lijden. Ik moet bekennen dat ik de oesterbank nooit geheel verzadigd verlaten heb. Des nachts intusschen vertoonde de droomgod mij de heerlijkste geregten, zoodat ik iederen morgen met nog grooter verlangen ontwaakte. Ook gebeurde het dikwijls dat ik des nachts wakker werd met een hevigen dorst, dien ik niet kon stillen, daar het mij aan eenig voorwerp ontbrak, waarin ik water had kunnen bewaren. Wel had ik uit leem, dat ik aantrof, eene soort van pot gemaakt; maar dat leem was zoo poreus, dat ik het water, dat ik er des avonds in gedaan had, er des nachts uit verdwenen vond.

Om mijn toestand slechts eenigzins dragelijk te maken, moest ik mij vuur zien te verschaffen. Wel wist ik van het hard wrijven van twee stukken hout tegen elkander, ja had dit zelfs meer dan eens gezien; maar wat ik deed of niet, ik had ze niet in brand kunnen krijgen. Op zekeren dag echter, toen ik juist met het bouwen van mijne hut bezig was, besloot ik nogmaals de zaak te beproeven. Ik zocht een keisteen, en meende door het aanslaan met den stalen rug van mijn mes er vonken uit te krijgen. Maar vruchteloos! En al ware dit mij ook gelukt, dan ontbrak het mij toch aan tonder of andere ligt ontvlambare stof. Mijne laatste hoop berustte nu op de handelwijze der Maories. Ik nam twee stukken zeer droog hout, zocht een hoop uitgedroogd zeegras bijeen, en begon nu uit al mijne magt te wrijven. Groot was mijne hoop waarlijk niet; maar nadat ik daarmede tien minuten lang had volgehouden, kwam eene brandlucht in mijnen neus, en na verloop van eene poos zag ik een fijnen, witten rook te voorschijn komen. Ik verdubbelde nu mijne inspanning; en ofschoon ik het van de pijn in mijne armen en schouders haast niet meer kon uithouden, wreef ik maar al door. En ditmaal zou mijne moeite met goed gevolg bekroond worden; want tot mijne vreugde bemerkte ik dat de rook hoe langer hoe sterker werd, nu en dan eene vonk liet zien, en na verloop van nog eene minuut hield ik twee brandende stukken hout in mijne hand.

Onverwijld bragt ik het brandende hout met het drooge gras in aanraking, en weldra had ik een helder flikkerend vuurtje voor mij. Nu had ik slechts te zorgen dat dit vuur nooit uitging. Ik verzamelde eene groote menigte brandstof, die ik uit het bosch haalde. Was ik in het bezit van eenig schietgeweer geweest, dan had ik mijn toestand zeer kunnen verbeteren; want aan wilde eenden en duiven was op het eiland geen gebrek. Wel trachtte ik de eenden door steenworpen te dooden, en raakte er ook soms wel eenige, doch niet zoo als ik wenschte; want zij vlogen terstond weder weg.

Ik had nu reeds drie weken op het eiland doorgebragt. Mijne hut had ik, zoo goed het gaan wilde, bewoonbaar gemaakt, en de hoop om ooit weêr met andere menschen vereenigd te leven werd hoe langer hoe zwakker. Dikwerf greep het bewustzijn van mijn troosteloozen toestand mij zoo hevig aan, dat ik meende te vertwijfelen. Op zekeren morgen, toen ik mijne hut verliet, wekte een bijna onverdragelijke stank mijne opmerkzaamheid, en toen ik naar het strand toeging, waar de lucht van daan kwam, ontdekte ik een grooten haai, die reeds tot den staat van ontbinding was overgegaan. Ofschoon mij het gezigt van het dier ten hoogste walgde, begreep ik echter dat ik er nut van kon trekken; want plotseling viel mij in, dat de Maories hunne angelhaken uit haaibeenderen vervaardigen. Ik wilde nu beproeven of ik dat ook niet zou kunnen doen. Ik bragt nu menigen avond daarmede door, terwijl mijn geest in verre gewesten ronddwaalde, en dacht er dikwijls aan, of mijne vrienden, de Nieuw-Zeelandsche inboorlingen, geen nasporingen naar mij zouden doen en het hun niet in de gedachten zou komen mij op dit eiland te zoeken.

Nadat ik zes avonden had doorgewerkt, was het mij met behulp van mijn mes gelukt een stevigen angelhaak gereed te krijgen, en mijne vreugde over het welslagen van dezen arbeid laat zich met geen woorden beschrijven. Den volgenden morgen reeds deed ik eene eerste poging, en het gelukte mij inderdaad een vrij grooten kabeljaauw te vangen. Tot aas gebruikte ik kleine vischjes, die ik aan het strand vond. Deze kabeljaauw was de eerste degelijke kost, dien

ik gedurende mijn verblijf op het eiland nuttigde, en ik kan zeggen dat ik er met ware gulzigheid op aanviel.

Ik wil hier een kort verslag van mijne dagelijksche levenswijze op het eiland invlechten. Gewoonlijk stond ik reeds met zonsopgang op, en begaf mij dan naar de baai, waar ik mij met een bad verkwikte. Mijne volgende zorg betrof mijn ontbijt, dat nog altijd uit oesters bestond, waarvan het openen steeds met groote moeijelijkheid bleef gepaard gaan. Deze oestersoort was buitengewoon groot, en er was een groote kracht noodig om de schalen er van stuk te slaan. Nu ik echter in staat was visch te vangen, werd mijn oestermaal van tijd tot tijd door kabeljaauw afgewisseld. Nadat mijn ontbijt afgeloopen was, ging ik naar het bosch, om de noodige brandstof te halen. Bij al deze uitstapjes had ik steeds een waakzaam oog op alles wat mij van nut kon zijn. Het zij mij veroorloofd aan al degenen, die ooit in mijnen toestand mogten geraken, een nuttigen raad te geven. Alle vruchten, die overblijfselen van bloesem bij zich dragen, zoo als appelen, peren, enz., kunnen gegeten worden; dit is een onmiskenbaar teeken dat zij niet vergiftig zijn. Van vruchten echter, die dit kenteeken missen, kan zoo iets niet met zekerheid gezegd worden.

Onder de vele planten, die op het eiland groeiden, vond ik er ook eene, wier vrucht een peperachtigen smaak had en waarmede ik mijn maal kruidde. Zout was er in overvloed, naardien het zeewater in vele holten aan het strand was achtergebleven en door de zon in zout overgegaan. Het was gewoonlijk reeds middag, wanneer ik van mijn uitstapje in het bosch was teruggekeerd. De verre weg, dien ik had afgelegd, miste nooit een goeden eetlust in mij op te wekken, dien ik door visch stilde, welke ik nu aan houten staven bij het vuur braadde. De namiddag verliep met het nazien en verbeteren van mijn hengelgereedschap en met andere bezigheden, die strekken moesten om mijn toestand minder ondragelijk te maken. Elken avond ging ik regelmatig naar de baai, waar ik de noodige visch voor den volgenden dag ving. Zoodra het donker was geworden, wierp ik versch hout op het vuur, bij welks licht ik des avonds bij mijne werkzaamheden goed zien kon. Lang duurde deze echter niet, daar de slaap mij doorgaans spoedig overviel.

In mijn deken gewikkeld, genoot ik na de inspanning van den dag doorgaans eene gezonde sluimering. Op deze wijze verliep de eene dag na den anderen; het bewustzijn echter van verlatenheid greep mij meer en meer aan. Na mijne berekening had ik reeds zeven weken en twee dagen op het eiland doorgebragt. Mijn almanak bestond in een stuk hout, waarop ik met mijn knipmes voor iederen dag eene streep krabde.

Op zekeren dag, toen ik, met eene vracht hout beladen uit het bosch terugkeerde en mijne blikken over de zee liet zweven, ontdekte ik tot mijne onbeschrijfelijke vreugde een schip, dat op grooten afstand voorbijzeilde. In het eerst vertrouwde ik naauwelijks mijne oogen en wist ik niet wat ik beginnen zou. Ik wierp het hout, dat ik op den rug droeg, op den grond, en snelde mijne hut in. Hier greep ik mijn deken, met oogmerk om daarmede op een boom te klimmen, toen mij te binnen schoot dat de rook van vuur een beter sein zou wezen. Ik ging terstond aan de uitvoering van mijn plan. Het hout, dat ik medegebragt had, wierp ik op het vuur; maar deze brandstof was veel te droog. De vlam ging helder op, maar rook van eenig belang kwam er niet te voorschijn. Te vergeefs trachtte ik dezen door vochtig gras te verkrijgen; — maar het schip was reeds voorbij, zonder mijn sein te hebben opgemerkt.

Mijne wanhoop over deze mislukte poging laat zich met geen woorden uitdrukken. Ik meende waanzinnig te worden, toen mijne blikken het aan den gezigteinder verdwijnende schip volgden. Voor de eerste maal, sedert ik op het eiland was, kwamen er tranen in mijne oogen en weende ik bitterlijk over mijne ellende. Zeer lang zat ik aldus op de rots, en nog nooit had ik het verschrikkelijke van mijn toestand zoo diep gevoeld.

In den nacht, die hierop volgde, werd ik ten hoogste verschrikt. Ik had, als naar gewoonte, eene hoeveelheid aaltjes en andere vischjes, die ik als aas gebruikte, opgezameld en bijeengebonden op het dak van mijne hut gelegd. Midden in den nacht werd ik door een zonderling gedruisch uit mijnen slaap gewekt. Het gerucht kwam van het dak der hut; en ofschoon ik alles behalve op mijn gemak was, ging ik toch naar buiten, om zoo mogelijk de oorzaak van het

gedruisch te ontdekken. Het was zeer donker, en alles wat ik in het eerst zien kon, waren een paar vurige oogen, die mij aanstaarden. In het volgende oogenblik schoot een zwart beest met een grooten sprong over mij heen. Ik had echter tijd genoeg gehad om er eene kat in te herkennen. Hoe dit beest op het eiland kwam, weet ik niet te verklaren. Ik had het nooit te voren gezien, en heb het ook later niet meer onder mijne oogen gekregen, ofschoon ik die kat des nachts toch dikwijls in de nabijheid van mijne hut heb hooren miaauwen.

Wat in de eerstvolgende dagen daarop plaats had, kan ik mij niet juist meer herinneren. De zoo plotseling weder vernietigde hoop, die het voorbijzeilende schip in mij had opgewekt, had mij zoo moedeloos gemaakt en nedergedrukt, dat ik bijna buiten staat was te denken. Nu verzuimde ik ook de tijdrekening te volgen, en hierdoor kwam het dat ik daaromtrent in twijfel bleef. Hoe lang die toestand geduurd zou hebben, kan ik moeijelijk opgeven; eene nieuwe gebeurtenis zou mij echter uit mijne onverschilligheid rukken.

Ik had tot onderhoud van mijn vuur natuurlijk altijd brandstof noodig, en was derhalve naar het bosch gegaan, om hout te halen. Tegen mijn gewoonte was ik ditmaal dieper het bosch ingedrongen, en kwam op eens aan eene steile afhelling, die ik niet opmerkte en waar ik naar beneden gleed. Toen ik mij van den eersten schrik hersteld had, krabbelde ik overeind, en bemerkte dat ik mij te midden eener soort van planten bevond, die ik vroeger nog niet op het eiland gezien had. Het waren heesters met groote, breede bladeren, en toen ik die van nabij bekeek, ontdekte ik tot mijne groote vreugde dat het tabak was. Het was wel slechts eene zeer gewone soort, maar voor mij was het toch eene zeer gelukkige vondst. Ik raapte van de bladeren zooveel bijeen als ik maar dragen kon, en keerde in eene vrolijke stemming naar mijne hut terug. Zoodra ik hier was gekomen, spreidde ik de bladeren uit, om ze te laten droogen, en dacht er thans over na, op welke manier ik mij aan eene pijp kon helpen. Daar ik reeds zoo geruimen tijd naar het voor mij zoo onontbeerlijke genot van rooken verlangd had, laat zich ligt begrijpen, dat de dag, waarop ik

het middel daartoe vond, voor mij steeds gedenkwaardig blijven zal.

Eene andere zaak, die mijn toestand op het eiland niet weinig verergerde, was de afwezigheid van viervoetige dieren. Het eenige viervoetige beest, dat ik er sedert mijn verblijf gezien had, was de zoo even gemelde kat, die zeker bij de eene of andere schipbreuk daar de wijk genomen had. De eenige levende wezens, waarmede het eiland bewoond scheen, bestonden, behalve insekten en de reeds gemelde strandvischjes, uit de mede reeds genoemde wilde duiven en eenden, die er in groot aantal voorhanden waren. Ik begon nu uit losgemaakt touwwerk eenige netten te vervaardigen, ten einde daarmede zoo mogelijk die vogels te vangen. Vele dagen verliepen er voordat mij dit wilde gelukken; maar eindelijk had dit toch plaats. Mijne vreugde, toen ik op zekeren morgen twee duiven in mijn net vond, laat zich niet beschrijven. Zij leverden mij een uitstekenden maaltijd, zoo als ik in lang niet genoten had. Later ving ik nog meer duiven en ook eenige wilde eenden; het gezamenlijk getal van deze vogels zal misschien vijf-en-twintig bedragen hebben.

Ik bragt nu dagelijks eenige uren op den top van de rots door; want ik leefde steeds in de hoop, dat nogmaals een schip zou voorbijzeilen. Sedert het eerste zich echter vertoond had, waren reeds eenige weken verloopen zonder dat zich nog een tweede had laten zien.

Om dezen tijd vond ik in het bosch, nabij de plaats waar ik den tabak ontdekt had, eene soort van leem, waarvan ik eene hoeveelheid mede naar huis nam. Ik meende uit die kleiaarde wel een pot te kunnen vervaardigen, die mij te minste dienen kon om water in te bewaren. Verscheidene kwamen er dan ook tot stand: mooi van fatsoen waren ze in het geheel niet; het ergste was echter, dat ze bij mijne poging, om ze aan het vuur te droogen, tot op één na borsten. Deze bezigheid had in zoover zijne goede zijde, dat zij mij afhield om over mijn toestand na te denken.

Ik had reeds lang bemerkt, dat zich op het eiland vele bijen ophielden, en ik deed nu mijn best om hun verblijf te ontdekken. Hoe er op dat eiland bijen waren gekomen, verwondert mij nog heden; maar ik weet geen verklaring

daaromtrent te geven. Op zekeren dag vond ik in een hollen boom in het bosch een groot bijennest. Ik was wreed genoeg de bijen er door rook uit te verdrijven en mij van den honig meester te maken. Ik vond eene menigte er van, die zeker sedert jaren daar gelegen had. Inzonderheid echter was het de was, die ik dacht te gebruiken, en die bijna zoo hard als steen geworden was. De honig zoowel als de was hadden verschillende kleuren: het oudere was donkerbruin en het nieuwe bijna wit. Ik ging nu gaauw mijn vervaardigden pot halen en vulde dien met honig, als een aangename toespijs bij mijn middagmaal.

Dikwijls was het mij in het oog gevallen, dat zich in het zand voetsporen van dieren bevonden; toch had ik nog geen enkel der beesten gezien, van wie zij afkomstig konden zijn. Ik wist dat de eenige viervoetige dieren, die men op Nieuw-Zeeland aantreft, geiten en wilde zwijnen en deze daarenboven zelfs niet in groot getal voorhanden zijn. Op zekeren dag, toen ik met een groot pak hout op den rug mijne hut naderde, hoorde ik tot mijne groote verbazing in mijne nabijheid blaeten, wat slechts van eene geit kon komen. Ik legde mijn bundel hout op den grond, naderde voorzigtig de plek waar ik het blaeten gehoord had, en ontdekte tot mijne groote verrassing eene geheele kudde wilde geiten, die het zout van de beneden mij liggende rots aflikten. Hoe konden zij daar gekomen zijn? Deze vraag hield mij ernstig bezig. Het viel mij in, dat Robinson Crusoe vlug genoeg ter been was om eene geit in den loop te vangen; ik twijfelde er echter zeer aan, of dat ook mij gelukken zou. Daar mij echter geen andere keus overbleef, naderde ik de beesten zoo stil mogelijk. Ik was hen tot omstreeks vijftig ellen afstands nabij gekomen, toen een der geiten een fluitenden toon uitstiet, ten gevolge waarvan alle schielijk eene klip opklouterden, die zoo steil was, dat geen menschelijke voet haar betreden kon. Wat zou ik beginnen? Mismoedig nam ik mijn hout weder op en vervolgde den weg naar mijne hut, terwijl ik over een plan nadacht om mij later van een der geiten meester te maken.

Eenige dagen daarna zat ik in mijne hut, toen ik geheel in mijne nabijheid de voetstappen van een dier hoorde. Het was na den middag en drukkend heet, zoodat ik de scha-

duw in mijne hut gezocht had. Voorzigtig stond ik op en ontdekte een zestal geiten, die in het gras in de omstreken van mijne woning weidden. Als eene kat sloop ik naar de beesten toe. Het geklos van de aanspoelende golven klonk boven het gedruisch uit, dat mijne voetstappen veroorzaakten, en de wind blies gelukkig in eene gunstige rigting, zoodat het scherpe reuk-orgaan der geiten mijne aankomst niet verraden kon. De afstand tusschen mij en deze dieren werd hoe langer hoe geringer. Zij konden op hunne vlugt slechts één weg inslaan, en deze liep juist mij voorbij. Eindelijk bemerkten zij mij. Ik was zoo digt in hunne nabijheid, dat zij van schrik zich in het eerst niet van de plaats konden verwijderen. Met een paar sprongen was ik bij hen. Vijf ontkwamen; de zesde echter sprong op een grooten steen, die midden in het water lag, en bleef daar al blaetende staan. Ik waadde naar het beest toe en greep het met mijne armen. Eindelijk dacht ik mijn wensch vervuld te hebben; doch ik zou mij ook nu weder bedrogen zien. De steen, waarop het beest stond, was met glibberig mos bedekt; plotseling gleed ik uit en was genoodzaakt de geit los te laten, die nu een grooten sprong naar het land toe nam, en in een oogenblik uit mijn gezigt was.

Dien zelfden avond vond ik aan het strand eene groote schelp, die ik als drinkschaal kon gebruiken, en daarmede troostte ik mij eenigzins over mijn mislukt avontuur van dien dag. Het geluk zou mij in dat opzigt niet meer gunstig zijn; want het is mij nimmer gelukt eene geit te vangen.

In een helderen nacht — het was juist volle maan — viel het mij in, dat ik verzuimd had voor een genoegzamen voorraad hout te zorgen. Ik was derhalve genoodzaakt in dat late uur nog naar het bosch te gaan en hout in te zamelen. Het was een heerlijke nacht. De maan wierp haar helder licht over de eeuwenheugende boomen van het woud, en de hooge slingerplanten vertoonden zich zoo tooverachtig, dat ik niet nalaten kon, mij op een omgevallen boomstam neder te zetten en mijne blikken over het prachtige landschap te laten weiden. Plotseling werd ik door een schril geluid uit mijne mijmering gewekt. Toen ik omkeek, bemerkte ik op korten afstand een donker voorwerp, dat zich bewoog, en dat ik in het eerst voor een viervoetig dier hield.

Het was echter een vogel, die noch vleugels noch veêren had en onder den naam *Apteryx* bekend is. Het ligchaam van dit beest is met eene pelsachtige huid voorzien en zijn vleesch bijzonder welsmakend. Dadelijk kwam derhalve het verlangen bij mij op om in het bezit van dien vogel te komen, en ik keek te dezen einde rond naar een stok of een steen, waarmede ik hem kon treffen. Na lang zoeken vond ik een vrij grooten knuppel, waarmede ik naar het dier toe ging, doch miste het tot mijne groote ergernis. De vogel nam de vlugt; maar ik was hem op de hielen, en het gelukte mij het beest in te halen. Toen dit geen uitkomst meer zag, legde het zich op den rug, en sloeg met zijne scherpe klaauwen zoo woedend naar mij, dat hij mij niet onbelangrijk aan mijne beenen kwetste. Verschrikt sprong ik achteruit, en gaf aldus aan den vogel gelegenheid om te ontsnappen. Ik had bij dit avontuur ten minste de voldoening van de oorzaak van zeker geluid te hebben vernomen, dat mij menigmaal des nachts vol schrik uit mijnen slaap gewekt had. Eenige dagen later vond ik aan den voet van een boom een paar eijeren van den zelfden vogel, dien ik vruchteloos had trachten te dooden.

Vier lange maanden waren intusschen verloopen. Dagelijks bragt ik eenige uren op den top der rots door, in de hoop van eindelijk toch weder eens een schip te ontdekken Vier weken waren er nu verloopen sedert ik het eerste gezien had, en mijne hoop verdween meer en meer. Eindelijk gebeurde het op een warmen dag, dat ik, op de rots liggende, aan den gezigteinder spitsen van masten meende te ontwaren. Ik durfde mijne oogen niet vertrouwen, en vestigde ze derhalve onafgewend naar die plek toe. Ik had mij echter niet bedrogen: het was inderdaad een schip, dat het eiland naderde, en ik kon weldra eerst de zeilen en vervolgens den bodem onderscheiden. Mijn hart klopte hoorbaar. Zou het schip nabij genoeg komen, om het sein te ontdekken, dat ik geven zou? Deze vraag kwelde mij ten pijnlijkste. Schielijk zocht ik hout bijeen, en wierp het op het vuur, waaruit weldra eene hooge rookzuil opsteeg. Al meer en meer naderde het schip, en ik herkende het nu als een grooten schoener, die waarschijnlijk naar Auckland stevende. Toen dit schip het eiland op omstreeks vier Engelsche mijlen ge-

naderd was, wierp ik nogmaals vochtig gras op het vuur, om den rook te versterken. Mijn toestand tusschen hoop en vrees was onbeschrijfelijk. Mijn hart klopte zoo luid, dat ik de slagen kon hooren. „Men ziet den rook!" fluisterde ik met bevende lippen; want ik bemerkte dat het schip van zeil veranderde. „Zal men eene boot uitzetten en mij aan boord nemen?" In mijne opgewondenheid begon ik luidkeels te schreeuwen, totdat ik heesch was geworden en niet meer kon. De tijd, die met het veranderen van het zeil verliep, scheen mij eene eeuwigheid toe. „Waarom zet men geen boot uit, om mij af te halen?... Zij zeilen voorbij!" riep ik eindelijk, toen ik bemerkte dat het schip eene andere rigting insloeg. „Zij laten mij over aan mijne ellende! O God, ontferm u mijner!"

Vol wanhoop wierp ik mij op den grond, en bedekte met beide handen mijn gloeijend gelaat. Mijne oogen brandden en smartten mij; zij waren echter zonder tranen. Ik dacht waanzinnig te worden. Eindelijk wierp ik een laatsten blik op het schip, dat aan den gezigteinder verdween. Uren lang bleef ik zoo zitten, en mijne strakke blikken zwierven over de oppervlakte der zee. Het was avond geworden; de maan kwam op, en de geheele natuur ademde rust en vrede. Alleen in mijn binnenste was geen rust te vinden. „Zou het niet beter zijn van deze rots in zee te springen, en zoo aan al mijne ellende een einde te maken?" sprak ik bij mijzelven.

Een verschrikkelijke nacht volgde op dezen avond. De wind was in storm overgegaan, en de golven rolden met donderend geruisch naar het eiland toe, en spatteden uiteen tegen de klippen, die het omringden, en ook tegen die, waarop ik zat. Ik wilde niet naar mijne hut terugkeeren; het woeden van den storm deed mij wel. Boven mij ruischte de wind in het geboomte, en ik hoorde van tijd tot tijd hoe enkele er van werden nedergeveld. Dien ganschen nacht bleef ik op de rots zitten en dacht over mijn ongeluk na.

Nogmaals verliepen vier weken, zonder dat er iets bijzonders voorviel. Mijne dagelijksche bezigheden waren steeds de zelfde. Ik vischte, verzamelde hout in het bosch, en deed allerlei vruchtelooze pogingen om eene geit te vangen. Mijn verblijf op het eiland had reeds vijf maanden geduurd,

toen ik op zekeren nacht uit den slaap werd gewekt door een gedruisch, dat van de baai naar mij toe kwam. Ik sprong op; want ik hoorde duidelijk voetstappen van menschen, die mijne hut naderden. Ik had mij naauwelijks van mijne verbazing hersteld, toen ik eene diepe stem „*Koemea! Koemea!*" hoorde roepen. Ik kende deze stem; doch alles kwam mij voor als een droom. Toen ik naar buiten trad, zag ik aan de kleine baai zes mannen, die bezig waren eene boot aan wal te halen. Met een luiden vreugdekreet snelde ik naar de groep toe. Toen de menschen mij echter ontdekten, sprongen zij met alle teekenen van ontsteltenis in de boot, en trachtten in zee te komen. Tot mijnen schrik ontdekte ik in de opgehevene hand van een hunner een blinkend wapen, dat hij naar mij dreigde te werpen.

„*Kowak koe?*" (wie zijt gij?) riep de man, terwijl hij mij met wilde blikken aanstaarde. — „*Ko Roberé chau!*" (Ik ben Robert) antwoordde ik, eenige stappen naderbij tredende. — „Halt!" riep nu de Nieuw-Zeelander. „Blijf staan, of ik werp u deze krits naar het hoofd!"

Ik besefte het gevaar, waarin ik verkeerde, en bleef staan. Toen de man echter weêr naar de boot toeging, kon ik mij niet langer bedwingen; want ik begon te begrijpen dat de Nieuw-Zeelanders mij voor een spook aanzagen en daarom voor mij aan den loop gingen.

„Beste vriend!" riep ik den heensnellenden man na; „ik ben Robert; kent gij mij niet meer?" — „Gij liegt," antwoordde de man. „Robert is dood, en gij zijt zijn geest." — „Neen!" riep ik: „ik ben zijn geest niet, maar Robert zelf, en bezweer u mij hier niet achter te laten." — „Ik geloof u niet!" riep de Nieuw-Zeelander, terwijl hij zich weder naar de boot toekeerde; plotseling echter scheen hij zich te bedenken. „Ziet gij dien steen?" vroeg hij, op den grond wijzende. En toen ik zijne vraag toestemmend beantwoord had, vervolgde hij: „Wel nu, neem hem dan op en werp hem tegen dien boom." Ik nam hem op en wierp hem tegen den boom, dien hij aanwees. — „Dat kan geen geest doen!" riep de inlander. „Nu kunt gij hier komen."

Toen ik hem genaderd was, greep hij mijnen arm, en drukte dien zoo, dat ik het uitgilde. Hij scheen nog altijd in twijfel te verkeeren, of hij met een levend mensch dan

wel met een geest te doen had. „Ja," riep hij eindelijk: „gij zijt Robert zelf! Maar wat zijt gij mager geworden! Ik zou u niet herkend hebben."

Gedurende dit gesprek waren de andere Nieuw-Zeelanders weder uit de boot gestapt en nieuwsgierig genaderd, om te luisteren naar hetgeen wij spraken. De vrees voor mij verdween nu van lieverlede, en eindelijk kwamen zij bij mij, en trokken aan mijne kleêren en aan mijn haar, om zich te overtuigen dat ik werkelijk een wezen van vleesch en been was. Monganni — die hun stamhoofd was — ging met mij in de hut, terwijl de anderen uit riemen en zeil eene soort van tent maakten. Monganni bleef na het avondeten nog bij mij zitten, en wij stopten eene pijp; want het was mij eindelijk gelukt uit een stuk hout iets te vervaardigen, dat daarvoor dienen kon. Ik vertelde nu het stamhoofd alles wat ik in de laatste vijf maanden al zoo beleefd had. Toen mijn verhaal ten einde was, zeide hij: „Gij zoudt een goede *Maori* wezen." Dit was de grootste vleijerij, die hij mij kon toevoegen.

Toen ik hem vroeg waarom hij op dat eiland was komen landen, gaf hij ten antwoord, dat hij, even als ik, door den wind was weggedreven, toen zij bij de bewuste rots waren gaan visschen.

De anderen waren reeds bezig het ontbijt gereed te maken, dat uit aardappelen en visch bestond. Thans eerst, nu de inlanders mij met veel graagte zagen eten, verdween hunne vrees voor mij geheel.

Monganni dacht niet anders dan dat ik met hem en in zijne boot het eiland zou verlaten, en het vertrek werd op den volgenden dag bepaald. Het was een heerlijke morgen; de wind was gunstig, en alle toebereidselen tot het vertrek waren gereed. Het gereedschap, dat de Nieuw-Zeelanders hadden medegebragt, werd in de boot gedaan, en de tijd naderde, waarop wij het eiland zouden verlaten. Die boot was een klein, broos vaartuig, en, zoo als ik bemerkte, lek daarenboven. Toen nu het oogenblik was gekomen, dat wij zouden instappen, weigerde ik dat te doen; gedeeltelijk was het vrees voor gevaar, dat mij in volle zee met zulk eene gebrekkige boot bedreigde, en gedeeltelijk wilde ik den toestand mijner medgezellen niet nog erger maken. Al de be-

den van Monganni waren vruchteloos; ik bleef bij mijn besluit.

„Wanneer gij gelukkig terugkomt," zeide ik tot het stamhoofd, „ga dan naar Korakikator, en verhaal daar aan de blanken, dat ik reeds sedert vijf maanden eenzaam en verlaten op dit eiland vertoef. Geef aan de magistraat aldaar kennis van mijnen toestand; men zal mij zeker afhalen, en ik zal geduldig wachten tot dat geschiedt." — „Robert," antwoordde de Nieuw-Zeelander, „er is plaats genoeg voor u in de boot; de zee is stil, en gevaar is er niet; kom derhalve gerust bij ons."

Zijne beden waren vruchteloos; want ik had vast besloten de boot niet te beklimmen. Toen de inlanders zagen dat hun stamhoofd mij daartoe niet kon bewegen, stapten zij in het vaartuig en maakten alles tot vertrek gereed. Ook Monganni was hen gevolgd. In het zelfde oogenblik echter, dat men wilde afsteken, sprong het stamhoofd nogmaals aan strand, omvatte mij met beide zijnen armen, en drukte volgens landsgebruik zijn neus tegen den mijnen. „Kom meê!" riep hij. — „Neen!" antwoordde ik op een zoo beslissenden toon, dat Monganni mij liet staan en naar zijne medgezellen in de boot terugkeerde.

Ik wilde het vertrek van het vaartuigje niet aanzien, en keerde derhalve naar mijne hut terug, waar ik in bittere tranen uitbrak. Na verloop van een half uur beklom ik de rots, om eens naar de boot te kijken. Zij bevond zich reeds op een verren afstand, en geleek nog slechts een wit punt. Nu eerst zag ik het dwaze van mijne handelwijze in; maar het was te laat.

Wederom was ik alleen en verlaten. Menigmaal verweet ik mij mijne dwaasheid met de bitterste bewoordingen, en nu kwam het mij voor, alsof ik gedoemd was om op het eiland te blijven. „Lafaard, die gij zijt!" riep ik uit, terwijl ik mij voor het voorhoofd sloeg: „thans verdient gij uwe straf. God heeft u hulp toegezonden; maar gij hebt geweigerd die aan te nemen!"

Ik smeekte nu God, dat hij de inboorlingen veilig mogt doen landen, opdat zij voor mijne bevrijding werkzaam konden zijn. Langen tijd zat ik nog op de rots, nadat de boot reeds voor mijne blikken verdwenen was. Het werd nacht,

en ook de aanbrekende morgen vond mij nog op de zelfde plek. Vermoeid van de inspanningen op dien dag, was ik in de opene lucht ingesluimerd.

Toen ik ontwaakte, begaf ik mij naar mijne hut, om voor mijn eenvoudig ontbijt zorg te dragen; want ik had in bijna vier-en-twintig uren niets gebruikt. Ik wist dat binnen eene week geen schip tot mijne redding kon opdagen. En toch bragt ik iederen dag op de rots door, en tuurde onafgebroken naar den gezigteinder, of ik ook een zeil kon ontdekken. Op deze wijze verliepen zes lange dagen. Op den zevenden beklom ik wederom vol blijde hoop de rots; doch mijne verwachting zou niet vervuld worden. Het werd avond, en geen schip had zich laten zien. Zoo verliepen tien dagen onder bange twijfeling. Toen ik op den avond van den tienden dag in de treurigste stemming der ziel op de rots stond en mijn blik over de zee liet zweven, meende ik een lichtpunt aan den gezigteinder te ontdekken. Mijne oogen hadden mij in den laatsten tijd zoo dikwijls misleid, dat ik slechts weinig acht op dat verschijnsel sloeg. Na verloop van een uur was echter geen gezigtsbedrog meer mogelijk; want het punt vergrootte zich meer en meer, en ik kon weldra duidelijk een vaartuig onderkennen, dat het eiland naderde. Ik drukte mijne handen tegen mijn luid kloppend hart, en staarde met het gevoel van innigen dank naar het schip heen. Plotseling ontdekte ik op het vaartuig, waarin ik nu een kleinen schoener herkende, eene heldere flikkering, waarop weldra een kanonschot volgde. Het was het sein, dat men tot mijne redding toesnelde. Wat ik in de eerstvolgende uren gedaan heb, weet ik niet op te geven. Ik bevond mij in den grootsten toestand van opgewondenheid. Beurtelings liep ik naar de hut en dan weder naar de rots toe. Eindelijk was het schip digt bij gekomen. Eene boot werd uitgezet, die, door twee mannen geroeid, weldra in de baai stilhield. Monganni — want deze was een der mannen — sprong aan land en omhelsde mij onder vreugdetranen. De andere roeijer greep mijne hand, en ik herkende in hem een der jonge inlanders, dien ik onder mijne kweekelingen telde.

Ik snelde naar de hut, kreeg mijn deken, en liep daarmede naar de boot toe, waar ik dadelijk insprong. Onder

de krachtige riemslagen der beide mannen bevonden wij ons weldra aan de zijde van den schoener, waarop zich ook twee Engelsche matrozen bevonden, en nu hoorde ik sedert langen tijd weder mijne moedertaal spreken.

Zoodra ik aan boord van het schip was, bragt men mij in de kajuit en gaf mij thee te drinken. Het was de eerste warme drank, dien ik sedert vijf maanden geproefd had. Ik ging nu naar het dek, waar ik den ganschen nacht bleef, en het jongst verledene scheen mij thans een zware droom geweest te zijn.

Den volgenden morgen zagen wij land. Ik naderde de klippen in zee weder, van waar de wind mij naar het onbewoonde eiland gedreven had, en weldra zag ik aan het strand de hutten der inlanders en ook mijne zoo lang verlatene woning. Toen ik aan wal stapte, drongen al de dorpsbewoners om mij heen, en het was een blij wederzien. Waarheen ik mijne oogen wierp, overal zag ik bekende gezigten en trof de klank van welbekende stemmen mijn oor. De vreugde van dit oogenblik deed mij zoo aan, dat ik bewusteloos ter aarde zeeg.

Toen ik weder tot mijzelven kwam, bevond ik mij in mijne hut en op mijn bed; aan mijne zijde stond Monganni, die mij zorgvuldig oppaste, tot ik weder volkomen hersteld was van de ziekte, die mij ten gevolge der doorgestane ellende was overvallen.

EEN NATUURKIND.

EEN TAFEREEL UIT HET GEBERGTE.

Arthur Seeburg had twee overgelukkige herfstmaanden in het hooggebergte doorgebragt. Hij had de eenzaam gelegene herberg aan een wild, romantisch meer bewoond. Het zou moeijelijk te zeggen vallen, of thans, nu hij weder op het kantoor van zijn vader was teruggekeerd, de herinne-

ring aan de heerlijke bergnatuur zijne kantooruren kruidde dan wel verbitterde. Niet de bergen, landouwen en wateren waren het alleen, die een zoo gloeijend verlangen in hem wakker hielden; op de schoone Vroni, die in de herberg bediende, viel het voornaamste gewigt zijner herinnering. Hij was met jeugdige dweeperij op het meisje verliefd geraakt, en had menig uur met haar al minnekozende doorgebragt.

Vroni was nog geen twintig jaar oud; zij was rank, eene brunette met vurige oogen, een bekoorlijk natuurkind, maar niet van de soort, die men op het tooneel aantreft; ook geen zoodanig, als Seeburg bij zijne dichterlijke wijze van opvatten haar beschouwde. Seeburg had een allerteederst afscheid van haar genomen. Hij weende, en Vroni weende ook, zonder echter regt te weten waarom. Hij had haar duizendmaal beloofd dat hij het volgende voorjaar zou terugkomen, en haar verzocht hem getrouw te blijven en spoedig te schrijven. „Brieven van u," zeide hij, „zullen mijn eenige troost over uwe afwezigheid zijn."

Vroni, die nooit een brief had geschreven, behalve naar huis, als zij een paar nieuwe schoenen noodig had, of hare doopceel moest hebben, begreep niet wat zij te schrijven had; daar echter zulk een wellevend modeheertje haar daarom zoo smeekte, beloofde zij dat zij het doen zou. Verscheidene weken waren verloopen. Op Seeburg's kantoor kwamen brieven genoeg aan, maar van Vroni was er geen enkele onder. Nu werd Seeburg geheel mismoedig. „Zij heeft toch," dacht hij, „bij het afscheid zooveel tranen vergoten; waarom schrijft zij niet? Het moest toch, dunkt mij, voor haar hart eene verligting, ja eene verlossing zijn." Daarbij beschouwde hij een halsketting, zoo als de meisjes in het gebergte dragen, die hij op zijne tehuisreis in Munchen gekocht had. „Dit zou haar toebehooren, wanneer ik de zekerheid had, dat zij mijner gedenkt. Zou ik dien te vergeefs gekocht hebben?"

Op eens, toen hij reeds alle hoop had opgegeven, kwam een brief, dien hij als den langgewenschten beschouwde. Het couvert was van graauw papier, en het zegel, van gewoon bruin lak, vertoonde een helm, met gevederde schrijfpennen er om heen. „Dat is de regte!" riep Seeburg en las het volgende:

„Waarde mijnheer Seeburg!

„Gij zult mij lang vergeten hebben. Hoe kunt gij aan „een meisje als ik ook denken! Ik denk dikwijls aan u. „Wanneer ik onze gelagkamer zie, die nu zoo stil en leêg „is, wensch is hartelijk dat het weêr voorjaar ware, en gij „u weder bevondt onder de gasten, die wij des zomers heb-„ben. Nieuws weet ik u niet te schrijven; want hier ge-„beurt niemendal. Het eenige, wat ik kan melden, is, dat „Hector, die altijd zoo tegen u opsprong, door een slagers-„hond is doodgebeten. Ik zelf ben gezond en zal aanstaanden „zondag over acht dagen met de bedevaart naar Maria-„Stein gaan. Ik verlang er naar, omdat het daarbij altijd „zoo vrolijk toegaat. Houd derhalve uw woord en kom vooral „gaauw terug. Maar langen Sepp, die u altijd de schoenen „poetste, zult gij niet meer zien; want die is onder de „soldaterij gegaan.

„Met alle achting uwe dienstvaardige dienaresse
Veronica Scholl."

Eindelijk had derhalve Seeburg een brief van haar gehad! Hij was boven de wolken van verrukking. Eerst later begon hij den inhoud te onderzoeken; maar ook dit onderzoek viel tot zijne bevrediging uit.

„Zulk een natuurkind," sprak hij bij zichzelven, „draagt zijne aandoeningen niet op de tong; nog minder openbaart het die door de pen. Dat goede kind! De oude hond en de jonge schoenenpoetser behooren bij haar ook mede tot het gezin. Een origineele stijl! Men moet er om lagchen en is er toch door getroffen!"

Ook over het handschrift maakte hij zijne aanmerkingen. De letters waren groot, maar vrij vlug, en in allen gevalle duidelijk. „Men kan het zien," zeide hij; „de handen, die dat geschreven hebben, zijn aan den arbeid gewoon. Arme handen!"

Seeburg antwoordde:

„Vurig beminde Vroni!

„Indien gij wist welk eene vreugde uw brief mij heeft

„verschaft, zoudt gij mij daar zoo lang niet naar hebben laten „wachten; laat daarom uw volgende brief niet al te lang „uitblijven. Met grooter verlangen dan ooit denk ik aan u. „Hoe dikwijls heb ik van u niet gedroomd! Ik gevoel dat „ik niet vroeger een gelukkig oogenblik hebben zal, dan „wanneer ik weêr in uwe armen rust. O, hoe ver zijn wij „nog van het voorjaar af, en wat kan er intusschen niet „gebeuren! Met ijzing denk ik er aan, dat gij mij zoudt „kunnen vergeten. Geloof mij, Vroni, dat gij een getrouw „en gloeijend hart hebt gevonden. Vergeet mij niet, bid ik „u! Ongelukkig ben ik reeds omdat ik u niet bij mij heb, „hoewel ik uwe liefde bezit; maar hoe zou het mij te moede „wezen, indien ik u moest verliezen! Ik kom u zoo spoedig „mogelijk in het voorjaar opzoeken, en wel tegen Pinkste„ren; want dan kan ik het best van huis.

„A propos! Gij hebt dikwijls van een mooijen halsketting „gesproken, dien gij graag zoudt willen hebben. Ik heb er „een voor u gekocht, en zou hem terstond zenden, indien „ik wist dat dit bij de menschen, waar gij in huis zijt, „geen argwaan zou verwekken. Schrijf terstond, en zeg mij „uwe meening daarover. Schrijf zooveel gij maar wilt; uwe „brieven lees ik liever dan de mooiste boeken.

„Geheel de uwe.
Seeburg.”

Vroni had dezen brief ontvangen. Hij deed haar pleizier en vleide haar; maar zoo de ketting er bijgevoegd was, zou hij haar nog wel zoo lief zijn geweest. Niet uit hebzucht zoo zeer — och neen, hebzuchtig was zij in 't geheel niet; maar van de aan haar geslacht eigene zucht tot opschik had zij mede haar deel ontvangen. Zij besloot Seeburg niet zoo lang als vroeger naar een brief te laten wachten.

Het was voormiddag. Met het omspoelen van hare kruiken en glazen gereed gekomen, zette Vroni zich in de ledige gelagkamer in een hoek neder, nam een blad papier, en begon daar met eene pen op te krabbelen. Toen vouwde zij het papier digt, stak het in een ledigen geldzak, waarin zij Seeburg's brief bewaarde, en snelde het pad door het weiland op, het houten bruggetje over, naar eene armoedige hut, die tusschen wilgenboomen gelegen was. Hier woonde Bal-

thazar Saiblinger, de schoolmeester. Deze was een oud man, met een groot hoofd, dat met eene aanzienlijke hoeveelheid ongekamd, grijs haar bedekt was. Zijn breede mond, met groote tanden, en de barbaarsche uitdrukking op zijn gelaat, hadden menigeen op het denkbeeld kunnen brengen, dat hij eer gewoon was kinderen te verslinden dan te onderwijzen. En toch was hij, ondanks zijn barsch voorkomen, een wel ruw, maar toch goedhartig man.

„Meester," zeide Vroni, „daar ben ik weêrom; gij moet mij alweêr helpen en" hier haalde zij haar gekrabbel uit den geldzak, „dit overschrijven, maar natuurlijk beter maken; want dat het niet deugt, weet ik heel goed. Mijnheer Seeburg heeft geschreven. Ik zou graag ook zulke gekheden willen vertellen als hij; maar dat heb ik niet geleerd. Kijk eens even wat voor malligheid hij al schrijft!" Met deze woorden gaf zij hem den brief over.

Saiblinger had zijne pijp op zijde gelegd, bedaard zijn bril opgezet, en begon te lezen. Toen hij den brief van Seeburg uit had, zeide hij, terwijl hij zijn bril naar boven schoof: „Domme meid! die mijnheer is verliefd op je; begrijp je dat niet? Je moogt wel van geluk spreken. Die mooije halsketting is zoo goed als je eigendom. Dat gekrabbel van je is niet te gebruiken; er moet natuurlijk ook van je liefde inkomen. Uit je schrijverij zie ik alleen dat je graag den ketting zoudt willen hebben. Dat is nu goed en wel; maar daar moet ook zoo wat van het hart, van de sterren en die soort van dingen inkomen. Nu, ik zal het wel in orde brengen, en daar hij zoo'n goed en scheutig heer is, zal ik het nog mooijer schrijven dan den vorigen keer..." — „Neen, neen!" riep Vroni schielijk uit: „dan zal hij niet denken dat de brief van mij is." — „Dat is waar ook!" antwoordde de schoolmeester met een deftig gezigt, die juistheid dezer aanmerking inziende. — „Schrijf het maar wat slordig; voor mij is het altijd goed genoeg. Maar vooral bid ik u, er niet lang meê te wachten." — „Ik begrijp: de halsketting jeukt je," merkte de schoolmeester vol ernst aan. „Ik wil er graag dadelijk aan beginnen, maar toch zal er een beetje tijd meê heengaan; want in zulke dingen heb ik weinig oefening. Ik moet er het een of ander boek op nazien, en over de zaak nadenken; begrepen?"

Hij zeide dit niet slechts om de grootte van het honorarium te verdubbelen, maar ook in opregte erkentenis van zijne onbedrevenheid in den erotischen stijl.

„Kan ik hem morgen komen halen?" — „Wij zullen zien. Den brief van Seeburg moet gij echter hier laten." — „Maak het vooral mooi, meester! maak het heel mooi!"

Ten gevalle van den halsketting gevoelde Vroni zich gedrongen met de sentimentaliteit, die Seeburg's brief ademde, te wedijveren. Saiblinger beloofde zijn best te zullen doen.

Nadat de schoolmeester verscheidene boeken uit de vorige eeuw, die zich in zijne bibliotheek bevonden, geraadpleegd en zich met eene massa snuif verfrischt had, kwam de volgende brief te voorschijn:

„Vurig beminde heer Seeburg!

„Ik heb u eerst geen brief durven schrijven; daarom „heeft het zoo lang geduurd. Daar ik echter zie dat uw „brief zoo toegevend en liefdevol is, heb ik meer moed ge„kregen, en schrijf zoo spoedig als mijn werk veroorlooft. „Maar wat zal ik arm meisje schrijven? Dat ik u bemin, „weet gij; maar welke pen is in staat de teederheid van „mijn gevoel uit te drukken? Ik bid dagelijks den Hemel, „dat hij spoedig het schoone voorjaar moge zenden; zoo ver„lang ik u weder te zien. Uwen brief draag ik op mijn hart; „ik heb dien reeds honderdmaal gelezen.

„O, schrijf zoo spoedig mogelijk! Maar wanneer gij mij „den halsketting zendt, ben ik zeer boos. Uw brief is mij „genoeg. Al heb ik ook dikwijls gewenscht een mooijen hals„ketting te hebben, is het mij toch liever in u een hart „te bezitten, dat zoo getrouw en opregt voor mij klopt. „Wanneer men zoo eenzaam op de wereld staat als ik, is „men gelukkig een waren vriend te hebben gevonden en „heeft geen geschenken noodig. Maar denk daarom niet, „indien gij mij toch den ketting zendt, dat ik mij voor de „menschen schaam hem te dragen. Ik heb in die dingen „niemand te ontzien. Die heer uit Potsdam, dien gij kent, „heeft mij verleden jaar nog een nieuw kleedje gezonden. „Wat maakt dat uit, als men een goed geweten heeft?

„Schrijf derhalve terstond; want ik versmacht van ver„langen en liefde.

Geheel de uwe.
Vroni Scholl!"

Toen Seeburg dezen brief had gelezen, riep hij: „Een kapitaal meisje! Zoo onbaatzuchtig! En wat begint haar hart te ontgloeijen! Haar eerste brief was, bij dezen vergeleken, gelijk een stuk ijs, hoe lief hij mij ook was. Zou ik haar inderdaad boos maken, wanneer ik haar den ketting toezend? Neen, neen! Grete heeft zelfs van Faust zoo iets wel als geschenk aangenomen. Neen! Ik zend den ketting, en vergezel het geschenk met de teederste woorden."

Zoo sprak Seeburg bij zichzelven; men zou hem onregt doen, indien men hem, uit hoofde van dergelijke beschouwingen, voor iemand zonder doorzigt hield. Hij was veeleer in den omgang met zijne vrienden zoowel als in zijne eigene zaken een vlug en schrander jongman, die dikwijls zeer goede invallen had. Hoe zou hij uit de letters de hand van den grijsaard kunnen herkennen, die ze geschreven had? Wie kent de hand van boeren en boerinnen? Bij brieven van den een of anderen koopman zou het hem zeker zoo niet gegaan zijn. De hier en daar merkbare beverigheid hield hij voor een gevolg van gebrek aan oefening. En daar de eerste brief van Vroni onloochenbaar echt was geweest, waarom zou hij dan den tweeden niet vertrouwen?

Het pakket met den ketting kwam onverwijld ter plaatse zijner bestemming aan, zonder juist Vroni in het minst boos te maken; en wat goed kwam, zij kon dien nu nog voor de bedevaart omdoen. Hare eerste gedachte was een gloeijenden brief van dankbaarheid aan Seeburg te zenden; haar tweede, daar wat mede te wachten: de schoolmeester verlangde er een gulden voor.

Eenige dagen na de bedevaart had er in Vroni's toestand eene groote en onverwachte verandering plaats. De zoon uit de herberg te Ultersbach, bij Maria-Stein, was op Vroni verliefd geraakt, en had haar hart en hand aangeboden.

„Ik mag u wel geluk wenschen," zeide de schoolmeester,

toen hij Vroni den volgenden dag in de deur zag staan. „De herbergierszoon van Ultersbach is een knappe jongen en heeft heel wat te wachten. Maar hoe staat het nu met den heer Seeburg?" voegde hij er zacht bij. „Zult gij hem zijn ketting terugzenden?" — „Denkt gij dat ik het doen moet?" — „Ik geloof het juist niet." — „Ik geloof het ook niet," zeide Vroni. „Maar zeg vooral niemand iets van de geheele zaak. Thans staan de dingen geheel anders. Als gij er een woord van rept, zou ik er veel verdriet van kunnen hebben. De heer Seeburg zal mij toch niet willen trouwen? Wat dunkt u?" — „Daar zou ik hard aan twijfelen." — „Hij doet het zeker niet!" zeide Vroni, terwijl zij in huis ging.

Er was omstreeks eene maand verloopen, zonder dat Seeburg eenige tijding van zijn bergmeisje bekomen had. Niet eens eene eenvoudige kennisgeving omtrent de ontvangst van den ketting was hem geworden. Hij wachtte en wachtte, en verdiepte zich in eene geheele reeks van ongerustheden en twijfelingen, die minnende harten in dergelijke gevallen bekruipen. Tot allerlei mogelijkheden had hij de toevlugt genomen om de nalatige geliefde te verontschuldigen, zoo als, dat het geschenk niet in hare handen gekomen was; dat Vroni zwaar ziek was geworden; dat zij, door zeer bijzondere toevallen, was verhinderd geworden om te schrijven, enz. Het ware van de zaak echter, dat zij een ander had gevonden, kwam hem niet in het hoofd.

Vroni had hem wel eens verteld, welke woeste bergpaden zij dikwijls des winters moest bewandelen, wanneer deze door de hooge sneeuw dubbel gevaarlijk waren geworden, en hoe menig slagtoffer op zulke togten, door een sneeuwstorm overvallen, weggewaaid en bevroren was. Vol ijzing schilderde hij zich zulk een tooneel in al zijne bijzonderheden af, en nam liever aan dat Vroni bevroren, dan dat zij — figuurlijk gesproken — verkoeld was. Zij had hem dikwijls verhaald, hoe op het meer, dat zelfs in den gestrengsten winter nooit geheel toevroor, de stormen woedden, en dikwijls bootjes met menschen, die naar de markt moesten, verongelukt waren. Hij herinnerde zich dat alles, en nam

liever aan, dat Vroni bij zoodanigen storm verdronken, dan dat hare liefde ondergegaan was.

Vroni was intusschen uit hare dienst gegaan, en had bij de ouders van haren aanstaande haren intrek genomen. Het huwelijk zou tegen Paschen voltrokken worden. Haar nieuw verblijf was eenige mijlen verwijderd, en lag midden in het gebergte. Te vergeefs had de schoolmeester, die gaarne een gulden verdiend had, telkens wanneer zij op marktdagen eens overkwam en hij haar alleen spreken kon, haar vermaand om toch eens aan den heer Seeburg te schrijven. Zij kwam tot geen besluit.

Kersmis was op handen. De meester zat te huis, in een allerslechtst humeur. Zijne reeds chronisch gewordene geldverlegenheid had een onverdragelijk acuut karakter aangenomen. Hij wist niet hoe hij het verder stellen moest. Op de borg kon hij niets meer krijgen. Van alle zijden gemaand, kon hij niet betalen; maar daaraan was hij gewoon. Eene nieuwe schuld echter, die er eerst sedert den vorigen avond was bijgekomen, bragt hem tot wanhoop. Zij bedroeg slechts zeven gulden; maar het was toevertrouwd geld, dat hij voor zijnen chef, den pastoor, ontvangen en in kaartspel verloren had.

„Wat staat mij nu te beginnen?" klaagde hij vol wanhoop. „Waar leenen en niet stelen? Ik weet op Gods ganschen aardbodem niemand, die mij zeven gulden leenen zal. De pastoor wacht op het geld als de duivel op de ziel; ik kan hem naauwelijks een paar dagen uitstellen. Vroni, de eenige die mij misschien nog wat geleend zou hebben, is van hier vertrokken. Wat moet ik nu beginnen?"

Na eenigen tijd te hebben nagedacht, vervolgde hij: „Van Vroni gesproken! Als ik in haren naam dien mijnheer Seeburg eens voor den halsketting bedankte en tevens om zeven gulden te leen verzocht? Maar neen, dat gaat niet! Dat zou niet eerlijk wezen!"

Naauwelijks had hij dit gezegd, of de meid van den pastoor klopte aan en trad binnen, om de zeven gulden te halen. De ontroering van den schoolmeester was onbeschrijfelijk. Al stotterende verontschuldigde hij zich, en zeide, dat hij uit gebrek aan tijd het geld nog niet had kunnen ontvangen, maar hij beloofde het zoo spoedig mogelijk te zullen

brengen. Dit tusschengeval had ten gevolge dat hij, ondanks alle gewetenswroegingen, toch maar daar ter plaatse besloot aan te kloppen, waar nog een enkele straal van hoop schemerde. Hij ging naar den winkel aan den overkant, en kocht een velletje postpapier, waarop als vignet een brandend hart en een paar duiven waren afgebeeld. Weder in zijne kamer teruggekomen, zette hij zich neder en schreef het volgende:

„Vurig beminde heer Seeburg!

„Gij zult wel zeer boos zijn, dat ik u in zoo lang niet „geschreven heb. O kendet gij mijnen toestand! Gij zoudt „eer weenen dan mij verwijten doen. Dikwijls denk ik: wan„neer hij het wist, hij zou mij dadelijk helpen! Tot mijn „ongeluk heb ik nog gisteren avond zeven gulden verlo„ren."

Hij hield op, las het geschrevene eens over, en riep: „Daar val ik al dadelijk met de deur in huis. Is het goed? Duidelijk is het zeker, en de hoofdzaak is gezegd. Nu moet ik erg dweepen of, zoo als Vroni zegt, een heeleboel malligheid verkoopen."

Hij nam een paar ferme snuifjes en schreef verder:

„Dat is zeker voor een arm meisje, als ik, een groot on„geluk; maar gaarne zou ik dat verdragen, indien gij, mijn„heer Seeburg, hier waart, en ik aan uw hart kon uitrus„ten! O waarom zijt gij hier gekomen, o waarom hebt gij „zoo vele schoone woorden gesproken! Maar het was toch „een zalige tijd! Nu vermager ik en teer ik uit; wanneer „gij zien kondet, hoe ik er uitzie..."

Toen hij dit geschreven had, sprak hij bij zichzelven: „De Hemel verhoede dat hij mij zie! Dat zou een spektakel geven!" Al meesmuilende en zich achter het oor krabbende, ging hij weder voort:

„Ik heb er altijd over gelagchen, wanneer ik hoorde, dat een meisje uit liefde in het water was gesprongen. Wanneer ik thans voor onze herberg aan het meer sta, word ik zoo

zonderling te moede, dat ik mij bedenken en gaauw in huis keeren moet, om den sprong niet te doen."

„Dat is toch wel een beetje sterk!" prevelde Saiblinger, terwijl hij den laatsten zin overlas. „Maar het kan geen kwaad: hoe sterker hoe beter; des te zekerder werkt het." Hij ging voort:

„Noem mij gerust eene gekkin, wanneer ik zoo spreek; „maar wie heeft mij zoo gek gemaakt? Nog troost ik mij, „wanneer ik denk dat gij in het voorjaar zult wederkomen; „maar wanneer dit niet mogt plaats hebben, wee dan mijn „arme verstand!"

„Heel goed," prevelde Saiblinger, terwijl hij deze plaats overlas. „Heel goed. Nu nog maar eene zinspeling op de zeven gulden, en dan iets roerends ten slotte." Hij haalde zijne borstelige wenkbraauwen omhoog, spalkte zijn wijden mond zoo breed mogelijk open, en zeide onder het gewigt van diep nadenken: „Hoe drommel kom ik nu weder op die zeven gulden?" Op eens schoot hem eene sublieme gedachte te binnen, en hij schreef:

„Eene vriendin, wie ik mijnen nood heb geklaagd, heeft „mij geraden den mooijen halsketting te verzetten, dien ik „van u gekregen heb; maar dat voor allen schatten der „wereld niet, veel minder om zeven gulden. Van den hals„ketting kan ik niet scheiden; en wanneer het zoo ver met „mij mogt komen, dat ik in het water spring, dan zal men, „wanneer men mij opvischt, uw geschenk om mijnen hals „vinden.

„Hoe ik naar een brief van u verlang, kan ik niet zeg„gen. Iedere minuut tot aan zijne komst zal ik tellen en „hem den postbode uit de handen rukken. Een teeder gevoel „zegt mij, dat ik daarin voor mijn hart troost en balsem „zal vinden, die ik zoo zeer noodig heb.

„Vaarwel en schrijf mij dadelijk. Tranen verstikken mij„ne stem, en naauwelijks kan ik de pen vasthouden, ter„wijl ik schrijf. Seeburg, wanneer gij mij kondet verlaten, „en wanneer uw brief niet datgene inhield, waarnaar ik in

„den angst mijns harten smacht, dan weet ik niet wat er „van mij worden zal. Ach, hoe klopt mij het hart! Doch „een brief van u maakt alles weder goed. Wees nogmaals „omhelsd, dierbare vriend! Nog deze vurige kus van

Uwe arme
Veronica Scholl."

Seeburg had juist, bij het vertrek van de post, het zeer druk, toen hij dezen brief ontving. Toch liet hij alles liggen, toen hij het bekende couvert, het bruine lak en het cachet met den helm zag, en brak hem dadelijk open. Toen hij den inhoud had doorgeloopen, klopte zijn hart koortsachtig, en hij riep: „Dat arme meisje! Nu wordt haar stilzwijgen mij opgehelderd. Zij bemint mij! En wat is het aardig, dat hare liefde hoe langer hoe welsprekender wordt! Onlangs nog een kind, en nu reeds eene volwassene maagd — en welk eene maagd! Nooit zou ik gedacht hebben, dat haar hartstogt zoo zou toenemen. Moet ik mij beschuldigen zooveel leed over haar gebragt te hebben, of mij verblijden zoo vurig bemind te worden? In mijne borst kampt alles door elkander. O, die kenners van handschriften hebben gelijk: in het schrift ligt veel van het karakter! Deze letters hebben zooveel vastheid, eene bijna mannelijke energie, en toch weêr iets onzekers hier en daar — derhalve het maagdelijke, bedeesde, beschroomde. Terstond wil ik haar schrijven. O, welke zaligheid wacht mij in het voorjaar!"

„Hoor eens even!" zeide intusschen de schoolmeester tot den geregtsbode, die tevens brievenbesteller was. „Vroni, die hier vroeger in de herberg gewoond heeft, laat u zeggen, dat gij een brief, die over een paar dagen voor haar komen zal, bij mij moet bezorgen; zij wil dien zelve komen afhalen."

De brievenbesteller, natuurlijk blijde dat hem hiermede de verre weg in het gebergte bespaard wordt, had hier volstrekt niets tegen in te brengen. En inderdaad, kort daarna ontving de schoolmeester Seeburg's antwoord, waarin eene banknoot was gesloten. De pastoor kon betaald worden, en er bleef nog genoeg over om er eenige vrolijke dagen voor te hebben. Uit zijne verlegenheid geholpen, dacht

hij er niet meer aan, zijne liefdes-correspondentie voort te zetten. Toen hij echter na verloop van eenigen tijd weder in geldverlegenheid zat, werd hij na lange gewetenswroegingen nogmaals verleid om zijne pen in vulkanengloed te doopen, ten einde Seeburg's grootmoedigheid op de proef te stellen. Ditmaal vroeg hij niet direct; zijn brief ademde slechts vurige liefde. Een lelietje van dalen, als zinnebeeld van nooit verwelkenden hartstogt, was er ingesloten. Ook deze brief had zijne gewenschte uitwerking, en even zoo een paar anderen, die in tusschenpoozen volgden.

Het was Paschen geworden. Saiblinger had intusschen uit zijne geldbron bij de honderd gulden geput; maar nu was het ook tijd om te zorgen, dat Seeburg's Pinksterbezoek verijdeld werd. Reeds in zijn laatsten brief had hij iets van een minnehandel laten doorstralen, waaruit vervolgens een *casus belli* te maken was, opdat hij breken kon, en den minnaar van zijnen hals had. Maar het wilde niet vlotten; Seeburg's liefde vloog daarover heen. De schoolmeester besloot nu geruimen tijd te zwijgen; intusschen hoopte hij een uitweg te vinden. Weken verliepen, zonder dat er iets had plaats gehad, en het Pinksterfeest was voor de deur.

Het was een verschrikkelijke morgen, toen de geregtsbode, die den schoolmeester voor den regelmatigen bezorger der brieven voor Vroni aanzag, een brief van Seeburg bragt. Daarin stond te lezen, dat deze aanstaanden Pinksterzondag stellig zou aankomen. Er lag nog maar eene week tusschen. De schoolmeester was te moede als iemand, die door sinjeur den drommel reeds wordt beetgepakt. Hij zag Seeburg naar Vroni vragen en deze opzoeken; het kon niet missen, of alles moest uitkomen. Hij zag Seeburg, Vroni en haren verloofde met woedende gezigten op hem toeschieten. Het schandaal was groot, en zijne afzetting, misschien nog iets ergers, moesten het gevolg er van zijn. Geheel buiten zichzelven nam hij het eerste het beste vel papier, en schreef het volgende:

„Lieve heer Seeburg!

„Ik had gisteren een verschrikkelijk tooneel. Mijn goe-
„de naam is verloren. Reeds vroeger heb ik vele spotter-
„nijen moeten uitstaan; want de menschen hebben gemerkt,
„dat wij iets met elkander gehad hebben. Zeker hebben

„mijne brieven mij verraden. O mijn Hemel, waarom heb „ik u geschreven!

„Gisteren was het dans bij ons. Naauwelijks treed ik de „danszaal in, of alle jonge knapen loopen naar mij toe en „bespotten mij.

„Ik kan niet langer hier blijven. Nog heden verlaat ik „de dienst, en ga zoo ver mijne voeten mij willen dragen.

„Vaarwel voor eeuwig! Gij vindt mij niet meer hier; „maar wat is u ook aan mij gelegen? Mogt gij toch nog „komen, dan zou dit maar aanleiding geven, dat men we- „der over mij sprak. Ik bezweer u derhalve, kom niet! „Vertoon u noch hier, noch in de geheele omstreek. Ik heb „niets dan mijne eer. Vergeet mij, en ook mijn hart zal „rust vinden.

Veronica Scholl."

Met eene wel te begrijpen onrust wachtte Saiblinger de uitwerking van dezen brief af. Bij voortduring plaagde hem de vrees, dat Seeburg's komst al zijne wandaden aan het licht zou brengen. „Gemakkelijker is het," zeide hij in een oogenblik van groote wanhoop, „een verliefde op den hoogsten berg, ja op de maan te bestellen, dan te maken dat hij te huis blijft. Dat had ik moeten bedenken. Mijne brieven waren echter zoo vol gevoel; dat was niet goed. Ik had er vroeger mede moeten uitscheiden."

Intusschen was er iets voorgevallen, dat juist niet geschikt was om zijn gemoed tot kalmte te brengen. Vroni had zich met de aanstaande schoonouders volstrekt niet kunnen verdragen, en het huwelijk was afgesprongen. De schoolmeester stond als van den donder getroffen, toen hij op zekeren dag in de herberg kwam, en het meisje weder zag bedienen.

Terstond bij het eerste gesprek zeide Vroni: „Het spijt mij, dat ik uwen raad niet gevolgd heb; ik had voor den halsketting moeten bedanken. De zomer is ophanden, en mijnheer Seeburg zal zeker terugkomen. Die zal nu weinig goeds van mij denken en niets meer van mij willen weten." — „Dat is uwe eigene schuld!" bulderde de oude man, die er terstond over nadacht, welke houding hij te-

genover haar zou aannemen. „Maar het is heel goed zoo; en nu de zaak toch zoo zit, moest gij u schamen u met een heer in te laten, die u toch niet trouwen kan. Wanneer hij komt, moet gij hem niet aankijken, maar hem den rug toekeeren. Zoo past het een braaf meisje."

Vroni zag hem getroffen aan.

„Ja, kijk mij maar aan!" riep de schoolmeester, in zijne verbolgenheid over het toenemend zedebederf. „Gij, meisjes, hebt slechts ooren voor al wat gij gaarne hoort; anders zou het u bekend wezen, wat de menschen over u en hem spreken" — „Om 's Hemels wil, wie? wat?" — „Ik kan ze niet allemaal opnoemen; maar ééne leer kunt gij er uit trekken; namelijk, dat gij u in acht te nemen hebt" — „Gij hebt gelijk," zeide Vroni; „ik ben te onbedachtzaam geweest. Nu, wanneer hij komt, zal ik beter oppassen dan in het vorige jaar."

Nood maakt vindingrijk. De schoolmeester wendde zich terstond tot een jongen boer, die naast hem op de bierbank zat, en fluisterde hem in het oor: „Plaag Vroni eens met mijnheer Seeburg; toe, doe dat eens even!"

De jongen boer deed het Vroni stond als versteend, en zag den schoolmeester met een langen blik aan, die zooveel zeggen wilde, als dat hij met zijnen raad gelijk had gehad.

Seeburg was door den afscheidsbrief, dien hij even vóór zijn vertrek ontvangen had, op de onaangenaamste wijze verrast. Hij wilde van zijne reis afzien. De schoolmeester zou alsdan zijn oogmerk hebben bereikt, en het gevaar der ontdekking gelukkig hebben afgewend, indien het hem niet gegaan ware als de geraffineerdste huisdieven, die het best doordachte plan door eene lompe vergissing laten verraden, — door eene vergissing, zoo als zelfs de onvoorzigtigste mensch niet erger zou kunnen begaan. De schoolmeester had namelijk, toen hij zich nederzette om den afscheidsbrief te schrijven, een vel papier voor den dag gehaald, waarvan hij in zijne haast en ontsteltenis de rugzijde niet had bekeken. Op deze stond de bestelling eener zielmis voor een boer, welke bestelling met zijne eigene hand geschreven en door hem als koster en dorpsschoolmeester onderteekend was.

Seeburg stond raar op te kijken, toen hij bemerkte dat Vroni en de schoolmeester de zelfde hand hadden. Niets was duidelijker dan dat het meisje door dezen de brieven had laten opstellen; want dat Balthazar Saiblinger voor eigene rekening op Seeburg verliefd was geworden, kwam hem niet in het hoofd. Intusschen was hij toch op eens uit zijne verrukking wakker geschud, en hij gevoelde er groote schaamte over, dat hij de uitstortingen des harten van een betaalden dorpsschrijver voor uitboezemingen van ware liefde gehouden had. Hij moest zich ergeren en over zichzelven glimlagchen; want waarlijk, de zaak was wel geschikt om hem uit zijn roes te wekken en geheel nuchter te maken. Het geheel werkte als eene geneeskuur, en hij kon weldra niet begrijpen, hoe hij zulk een gek had kunnen wezen, — een gek, wiens overloop van sentimentaliteit wel verdiende zoo bij den neus gekregen te worden. Dit bewoog hem zijn reisplan niet te laten varen, maar zich weder naar het bergmeer te begeven, alleen om te zien hoe de historie zou afloopen.

Gelijk hij aan den schoolmeester geschreven had, was hij dan ook op Pinksterzondag in de herberg aangekomen. Vroni, die hem het eerst in het oog viel, gedroeg zich zeer spijtig. Dat paste juist bij den afscheidsbrief, van welken zij echter niets wist, en Seeburg werd derhalve in zijn geloof versterkt, dat die met haar medeweten geschreven was.

De schoolmeester was, toen hij Seeburg zag afstappen, te moede alsof zijn laatste uur had geslagen. Hij kroop naar den zolder van zijn huis, en verschool zich daar.

Seeburg had een ontbijt in den tuin der herberg besteld, en nam onder de boomen plaats. Vroni kwam met het ontbijt aan. Daar men zonder getuigen was, opende Seeburg het gespek op de volgende wijze:

„Gij wilt derhalve niets meer van mij weten?" — Het meisje zweeg en keek op den grond. — „Goed," zeide hij, terwijl hij in zijn borstzak tastte, „neem dan uwe minnebrieven terug; hier zijn ze allemaal." — „Dat zijn er te veel!" antwoordde Vroni, naar de brieven kijkende; zij wist maar van twee, voegde zij er bij.

Ten hoogste getroffen, doch schielijk gissende hoe de vork in den steel zat, nam Seeburg haar het pakje uit de hand, met de woorden: „Dan moet ik mij vergist hebben." —

„Gij zijt boos op mij," zeide Vroni; „maar zoo gij wist hoe alles in elkander zit, zoudt gij een weinig toegevend wezen. Ik heb u met den besten wil niet voor den halsketting kunnen bedanken."

Vroni begon nu te vertellen, en schetste het in dien winter met haar gebeurde geheel overeenkomstig de waarheid, tot zij aan het tijdstip gekomen was, waarop de schoolmeester haar zoo welmeenend had gewaarschuwd om toch vooral voor haren goeden naam zorg te dragen.

„De brief," vroeg Seeburg, „dien gij over den halsketting hebt geschreven, was derhalve uw laatste?" — „O, wat spijt het mij," riep Vroni, „dat ik u niet meer geschreven heb! De schoolmeester heeft mij dikwijls...." — „De schoolmeester," viel Seeburg haar in, „heeft dus voor u die twee brieven opgesteld en geschreven?" — „Ja," gaf Vroni blozend ten antwoord; „mijn gekrabbel kan niemand lezen."

Seeburg zweeg een oogenblik stil. Het was nu zoo klaar als de dag, dat het grooter en hartstogtelijker gedeelte der correspondentie door den schoolmeester op zijn eigene houtje gefabriceerd was. Dit gaf hem een diepen steek.

„Wanneer gij mij mijne brieven teruggeeft," zeide het meisje bedroefd, „dan moet ik ook den halsketting halen...." — „Volstrekt niet," zeide Seeburg vriendelijk; „die is de uwe. Ik heb zelfs een horologie voor u gekocht, omdat gij daar ook altijd zoo naar hebt verlangd. Maar daar gij nu van gedachten zijt veranderd..." — „O neen!" riep Vroni, met een van vreugde stralend gelaat „Bedenk eens hoe slecht de menschen zijn! Ik mag u zoo graag lijden, en het doet mij zooveel pleizier dat gij weêrom zijt; maar zij hebben gezegd, dat gij morgen weêr zoudt vertrekken...." — „*Wat* zou ik doen?" was het antwoord. „Ik ben om uwentwille hier gekomen, en toen mijn wagen voorreed en gij mij herkendet, liept gij weg, in plaats van mij te groeten." — „Ik was zoo verrast," zeide het meisje. „Blijf maar gerust; wij zullen weder heel vrolijk wezen." — „Belooft gij dat?" — „Ja," zeide Vroni, en voegde er bij, terwijl zij zich beschaamd afwendde: „Gij weet immers, hoe lief ik u altijd gehad heb?"

Met deze woorden, die Seeburg volkomen gerustestelden en in eene opgeruimde stemming bragten, liep zij weg. Zulk

heerlijk vooruitzigt en eene flesch Carlowitser bragten Seeburg in een zeer vrolijk humeur.

Niet lang daarna werd er aan het huisje van den schoolmeester geklopt. Deze, die ieder oogenblik een bezoek van Seeburg verwachtte, was zoo bedremmeld, dat hij niet eens „binnen!" kon roepen. Maar het was ook niet noodig; want Seeburg stond reeds met wijd geopende armen voor hem.

„Daar ben ik!" riep hij uit. „Gij, meester, hebt zoo hartelijk verlangd aan mijne borst te rusten!" — „Waartoe die gekheid?" prevelde de schoolmeester schuw en grimmig, terwijl hij als een gevangen wild om zich heen keek. — „Ik heb uwe gloeijende minnebrieven ontvangen, en niet alleen beantwoord, maar ook dadelijk betaald. Ik beken dat ze mij voor de grap, die ze mij veroorzaakten, niet te duur waren. De natuur heeft u een dweepziek hart geschonken, en gij hebt uwe zaak goed behandeld; ook was het zeer verstandig van u, dat gij de verzoeking hebt weêrstaan om mij uwe photographie te zenden." — „Mijn Hemel! Vroni..." stotterde Saiblinger, naar uitvlugten zoekende, hoewel hij alles ontdekt zag. — „Vroni weet van de geheele zaak niets af," antwoordde Seeburg; „ook nu nog niet. Gij hebt er eene grap van gemaakt om mij te schrijven, en ik om u te antwoorden. Wat had ik anders kunnen doen? Had ik niet geschreven, dan zoudt gij in staat zijn geweest om uit minnesmart in het meer te springen." — „Mijn Hemel!" stamelde de schoolmeester, in de engte gedreven. „Vervloekte historie! Ik, domme kerel, heb een man als gij willen bedriegen..." — „Maak u daar niet ongerust over," zeide Seeburg in de vrolijkste luim. „Alle liefde heeft haar leed; dat weet gij, edele minnedichter, zelf het best. Wees van middag mijn gast; dan zal bij wijn en ganzengebraad uw hart weder genezen, dat ik zoo ligtzinnig gebroken heb." — „O, beste mijnheer Seeburg!" riep de schuldige, met eene luid uitbarstend berouw: „wat zijt gij grootmoedig! Welk een edel karakter! Mijn leven lang wil ik aan dit uur denken en mij op mijn sterfbed nog uwer herinneren." — „Goed, goed!" viel Seeburg hem in. „Schei maar uit, of gij vervalt weder in minneklagten. Hier is mijne hand!"

Zij gaven elkander de hand, en Seeburg voegde er bij: „Voor zooveel liefde zij u vergiffenis geschonken!"

Zij aten des middags te zamen, en daarbij verscheen ook Vroni, die als van ouds met Seeburg snapte en schertste, dat het liefhebberij was.

EEN GRAF.

Edmond B. was op het eiland Martinique geboren. Hij verloor zijne ouders vroeg, en ontving bij zijne meerderjarigheid de aardige som van twaalthonderdduizend francs. Wat zou hij met al dat geld beginnen? Zijn voogd ried hem dringend aan om een gedeelte er van ten minste in eene groote solide zaak te plaatsen of er landerijen voor te koopen; maar de jongman begreep, dat hij toch eerst de wereld en het leven moest leeren kennen; dan zou het tijd genoeg voor zulke plannen zijn. Hij stak derhalve de zee over en kwam te Parijs.

Daar smolt hem het geld onder de handen weg, en eindelijk was alles op. Had men willen weten waar het gebleven was, dan had men de beroemdste restaurants, de paardenkoopers, de lorettes en de oude kaarten moeten vragen, die in den zak van den voddenraper eindigen, nadat zij zoo menige familie in ellende gestort hebben.

Edmond maakte zijne laatste papieren van waarde tot geld, legde eene geladene pistool op den bodem zijner casette, en bedekte haar met de banknoten en goudstukken, die hem nog waren overgebleven.

„Als er niet meer in zal zijn dan die pistool," sprak hij bij zichzelven, „dan zal ik weten wat ik te doen heb."

En het duurde niet lang, of het oogenblik was daar, waarop alleen de pistool in de casette lag. Edmond maakte bedaard zijne laatste beschikkingen, verkocht zijne meubelen en weinige voorwerpen van waarde, om uit de daarvoor ontvangen gelden eenige kleine schulden te betalen, en bereidde zich tot den dood.

Reeds had hij de pistool in de hand en hij maakte zich tot sterven gereed, toen hem plotseling iets inviel. „Ik heb niet aan mijn graf gedacht!" sprak hij bij zichzelven.

Hij trad aan het venster. Het regende dat het goot, en de modder, de ondoorgrondelijke Parijsche modder, zoo als slechts eene doorweekte mac-adam-bestrating kan te weeg brengen, stroomde over de straat en in de goten. Edmond staarde vol melancholie daarop neder, en ging met zijn gedachtenloop voort: „Hoe kon ik vergeten, dat ik gevaar liep met dat slijk vermengd te worden! Het zou mij toch zoo gemakkelijk zijn geweest eene begraafplaats te koopen."

De groote algemeene kuil, waarin de lijken der armen geworpen worden, kwam hem akelig voor als laatste rustplaats voor zijn levensmoede ligchaam; hij was niet in staat zoo onbezorgd in den dood te gaan als hij het leven doorloopen had. Hij dacht eene poos na, en riep eindelijk: „Neen! Niemand zal zeggen dat ik niet eens mijn eigen graf heb kunnen betalen!"

Den volgenden morgen verliet hij zijne woning, en men zag of hoorde niets meer van hem in de elegante stadswijk, die hij bewoond had.

Hij ging naar den directeur van de werkplaats der spoorwegen; en daar hij een bekwaam teekenaar was, naardien hij tot ingenieur was opgeleid, gelukte het hem eene vrij goede betrekking te bekomen. Hij werkte van dat uur af zeer vlijtig, doch zou dit leven vol arbeid en ontbering naauwelijks verdragen hebben, indien niet een *idée fixe* hem had staande gehouden. Vroeger gewoon het geld met volle handen het venster uit te werpen, leerde hij nu eerst de waarde er van kennen en waardeeren; en wanneer hij aan het einde van iedere week zes francs op zijde legde, dacht hij er met een zucht van verligting aan, dat hij het einde van zijn beproevingstijd weder eene schrede genaderd was. Gewis bevroedden de menschen niet, die hem zoo ijverig aan het werk zagen, dat die man zoo onvermoeid aan zijn graf arbeidde.

Eindelijk had hij zooveel bespaard, dat hij een graf op *Père Lachaise* koopen kon; en dit was een schoone dag voor hem; want dat plekje gronds, dat hij nu het zijne noemde, beloofde hem het einde van alle lijden: rust, slaap en vergetelheid.

Nu moest hij nog zooveel verdienen, om de doodkist, de begrafenis- en verdere kosten te bestrijden; hij ging der-

halve met allen ijver aan het werk. Zijn chef verhoogde niet alleen zijn tractement, maar meende ook zijne buitengewone vlijt door eene bijzondere gratificatie te moeten beloonen.

Edmond bezocht tweemaal in de week den kleinen hoek van het kerkhof, die zijn eigendom geworden was. Hij liet het graf nog wat verfraaijen en aan het hoofd er van een treurwilg planten; ook ontwierp hij zelf de teekening van een klein monument, dat hij in maandelijksche termijnen betaalde. Op deze wijze altijd bezig, bemerkte hij naauwelijks hoe schielijk de tijd verliep. Hij verveelde zich nooit, gelijk vroeger te midden van zijn rijkdom, dewijl zijn leven thans een doel had; en wanneer hij zijn losbandig leven van voorheen met het tegenwoordige vergeleek, gaf hij aan het laatste met volle overtuiging de voorkeur.

Eindelijk was het graf gereed. Edmond had nog maar één maandelijkschen termijn te betalen — dan kon hij begraven worden, en in rust onder de aarde sluimeren, zonder dat hij van het gewoel der wereld stoornis behoefde te vreezen. Bij zijne morgenwandelingen had hij dikwijls een jong meisje op het kerkhof aangetroffen, dat in zwaren rouw gekleed was en nu en dan een kleinen grafheuvel met bloemen tooide. Op zekeren dag had het meisje hem eenige grafbloemen aangeboden, die haar waren overgebleven, en Edmond plantte die vol dankbaarheid op zijn eigen graf. Korten tijd daarna bepaalde hij den dag van zijnen dood en begrafenis, en zeide het meisje vaarwel.

„Gij komt derhalve niet terug?" vroeg zij. „Gij kunt derhalve zoo ligt afscheid nemen van den persoon, dien gij hier beweent?" — „Ik beween niemand," gaf Edmond blozende ten antwoord. — „Wat doet gij dan hier? Is dan geen moeder, zuster of broeder van u, of iemand anders, die u lief was, hier begraven?" — „Neen; ik liet dit graf voor mijzelven maken." — „Voor uzelven?" vroeg het meisje verbaasd. „Dat vind ik vreemd! Ik heb dikwijls een eigen graf voor mijne moeder gewenscht. Zij ligt nu onder dien grasheuvel begraven; maar de kisten zullen spoedig worden weggenomen, om voor andere plaats te maken. Maar aan mijn eigen graf te denken, is mij nog nooit in het hoofd gekomen." — „Ik zal u de reden zeggen. Ik kon

het denkbeeld niet verdragen, dat mijn stof met dat van den eersten den besten vermengd zou worden." — „Geef mij mijne bloemen weder!" sprak het meisje met minachting. — „Gij veracht mij?" vroeg Edmond. — „Uw verdriet in het leven is egoïsmus en lafhartigheid. Hoe! Gij wilt in de volle kracht der jeugd den strijd tegen de wederwaardigheden des levens opgeven?" Zij groette koel en verliet het kerkhof.

Edmond keerde zeer onrustig naar huis terug. Zijne geheele philosophie had een grooten knak gekregen.

Eenige dagen daarna werd zijn graf geopend; maar het was het lijk der moeder van het meisje, dat daarin werd bijgezet. Van toen af werd het een familiegraf; want Edmond huwde zijn onbekende zedepreekster, en was zeer gelukkig door deze keuze.

Jaren naderhand ontmoette hij een zijner vrienden, die hem toeriep: „Maar beste vriend, zeg mij toch nu eens, waar gij al dien tijd geweest zijt! Ik zoek u sedert vier jaren in alle hoeken; want gij zult u herinneren dat ik u nog vijftigduizend francs van onze laatste speelpartij schuldig ben." — „Ik had die schuld reeds lang opgegeven, daar ik wist dat ge uw geheel vermogen verloren hadt." — „Maar ik heb de nalatenschap van een overleden oom geërfd, en ik ben een eerlijk man, die zijne schulden betalen wil. Zeg mij nu maar even, waar ik het geld moet zenden."

Toen nog dien zelfden avond de vijftigduizend francs in Edmond's handen waren gekomen, zeide hij tot zijne vrouw: „Neem dat, en koop er een klein landgoed voor, waar gij met de kinderen des zomers de frissche lucht kunt genieten. Ik wil niets van het geld voor mij behouden; want geld, dat op die wijze verworven is, behaagt mij niet."

Des te meer verheugde hij zich over hetgeen hij door eigen werkzaamheid verwierf, en aldus was de wensch naar het bezit van een eigen graf een ware zegen voor hem geworden.

MENGELINGEN

Luxe in den ouden tijd. — Koning Karel V van Frankrijk bewoonde de Louvre te Parijs, en bijna alles, wat hij voor zijne huishouding noodig had, werd in dat paleis gekweekt of gereed gemaakt; daar werd zijn brood gebakken, daar teelde hij zijne groenten, mestte zijn gevogelte en voederde zijn visch; terwijl hij de vertrekken, die hij tot zijne eigene beschikking had, alles behalve ruim af talrijk waren. Intusschen mag men den smaak des konings niet naar deze bijzonderheden afmeten; hij leefde juist in een tijd, toen de zeden een zonderling mengsel van groote eenvoudigheid en zeldzame praal opleverden.

Die goede en wijze koning, dien het kraaijen van den haan niet in den slaap stoorde, die zijne salade en kool midden onder zijne rozenstokken plantte, — die eenvoudige en ware philosoof, dien wij op zijn portret duidelijk voor ons zien, met zijne goedhartige oogen, zijn dikken hals en zijn lang haar, — die des winters bij den haard zat, en van den vespertijd tot aan het avondmaal naar voorlezingen uit de Heilige Schrift of andere stichtelijke boeken luisterde — weet gij wel, hoeveel kroonen die goede koning er voor eigen gebruik op nahield? Niet? Nu dan zal ik het zeggen: het waren er *dertig*, en geen enkele minder; alle van goud, met diamanten, saphieren, robijnen en smaragden bezet; daarbij tien prachtige gouden diademen, gouden voorhoofdsbanden, enz. enz. in menigte, andere opschik niet medegerekend. Misschien had hij ook nachtkroonen, zoo als andere lieden nachtmutsen hebben; hoe het zij, hij verwaarloosde niets aan zijnen hoofdtooi.

Bovendien zocht men de grootste luxe toenmaals in de kostbaarheid der voorwerpen, waarmede men zich omringde, terwijl men daarentegen om het gemak zeer weinig gaf. Het bed van koningin Jeanne van Bourbon b v., de gemalin van Karel V, was met gordijnen van goudbrokaat versierd, en de tapijten, die voor het bed lagen, blonken van enkel goud

en zilver. De groote beddelakens, waarmede de kussens bedekt waren, bestonden uit zulk fijn, ter Rheims vervaardigd lijnwaad, dat zij eene waarde van 300 francs der toenmalige munt, of van 3300 francs volgens den tegenwoordigen voet, bezaten, — eene ontzaggelijke som, toen in het *hôtel de Tournelle* eene geheele galerij met kunstvolle frescoos beschilderd werd voor de som van 3 sous en 8 deniers, of 99 centimes van tegenwoordige munt. Alleen de koningin mogt zich van een der leuningstoelen bedienen, die voor het overige alles behalve gemakkelijk waren; zij waren rood gelakt, met versierselen van tin, wol en franje en metalen nagels, en hadden zeer harde zittingen. Even zoo had men banken en gesnedene stoelen van eikenhout, met hooge vierkante en spits toeloopende leuningen, waarop men almede wel niet zacht zal gezeten hebben. Ook Karel V zelf zette zich, geheel met goud en edelgesteenten bedekt, op een troon, die zoo hard was, dat thans geen mensch in den eersten den besten omnibus zoo zou willen zitten.

Dit is juist het onderscheid tusschen de veertiende en de negentiende eeuw: het goud en de edelgesteenten zijn zeldzamer geworden; daarentegen hebben wij oneindig meer gemak en levensgenot, dan in die dagen zelfs de rijksten en voornaamsten zich wisten te verschaffen.

Duivelstranen, Vesuviusthee, Graspapier. — Sedert de bekende *Pharao-slangen*, die, ondanks alle waarschuwingen, vele woon- en kinderkamers met hare verderfelijke kwikzilverdampen hebben vervuld, heeft ons het industrieele Parijs weder eenig ander chemisch speelgoed geschonken, waarvoor echter in de meeste gevallen dringend moet worden gewaarschuwd. Hiertoe behooren in de eerste plaats de zoogenaamde *duivelstranen*, eene aardigheid, die zeer ligt menig oog kosten en ander onheil stichten kan. Zij zijn zeker, luidens het etiquette, in Frankrijk, Engeland, Belgie, Amerika, enz. „gepatenteerd"; dit maakt echter de gevaarlijkheid niet geringer. Het zijn ovale of ronde roode dingetjes, die te Parijs voor een halven franc het dozijn verkocht worden. In een aan beide zijden met kurk gesloten glazen buisje bevindt zich een stukje natrium-

metaal, met in petrolium gedoopt katoen omwikkeld en met roodgekleurd collodium overtogen. De zaak zelve is derhalve op een oud, lang bekend chemisch proces gegrond, voor het overige echter goed toegepast; want het verschijnsel, dat de in een bord met water geworpene duivelstranen opleveren, terwijl het natrium-metaal onder gesis en somwijlen met ontvlamming der steenolie ontploft, zal op den onwetende zijnen indruk niet missen. Op de gebruiks-aanwijzing staat in het Fransch en Engelsch de waarschuwing, dat men de duivelstranen niet in den mond moet nemen; doch natte handen, enz. kunnen insgelijks eene onvoorbereide ontploffing en daarmede rondspatten van vuur, gevaarlijke brandwonden en dergelijke te weeg brengen; daargelaten nog, dat, zelfs als alles nog zonder gevaar is afgeloopen, het in het bord overgeblevene natron kleederen, tapijten, enz. ligt beschadigen kan.

Minder bedenkelijk is eene andere chemische nieuwigheid, de *Vesuvius-thee.* Zij bestaat uit een mengsel van enkele en dubbele chroomzure ammoniak. In een lepeltje boven spiritus langzaam verwarmd, blaast het zich tot krullende figuren op, die inderdaad veel gelijkenis op thee of andere dergelijke planten hebben. Maar het chroomzure zout is insgelijks vergiftig, en vereischt voor kinderen alle voorzigtigheid; anders kan het niet wel aanleiding tot ongelukken geven, daar het naar niets gelijkt dan naar thee, en tevens reeds in het niet vergiftige groene chroom-oxyde is overgegaan.

Nog interessanter en minder gevaarlijk is het *wonder-*, of *graspapier*, dat, insgelijks uit dit chroomzout toebereid, bij het aansteken allerlei kleine, fraaije planten, gras, bloemen, vruchten, enz. te voorschijn brengt.

Naauwgezetheid van geweten. — De gravin B. te Parijs, eene even zoo vrome als rijke dame, had haren biechtvader, een waardigen abbé, ten eten verzocht. Daar zij wist hoeveel haar gewetensraad van wild hield, had zij vier heerlijke patrijzen volgens een bijzonder kookrecept laten gereed maken. Het gezigt van dezen schotel, waarin de hoenders zulk een geurigen reuk verspreidden en er zoo appetijtelijk uitzagen, bragt den goeden abbé letterlijk in verrukking.

Plotseling echter overviel hem een groot gewetensbezwaar. Hij bemerkte dat Satanas op het punt was hem te verleiden, en zich hiertoe van een even zoo listig als vreeselijk wapen bediende; want stond hij niet gereed om van zich aan de zonde van lekkerbekkerij over te geven? Zijn besluit is genomen; hoeveel overwinning het hem ook moge kosten, hij wederstaat deze duivelsche verleiding.

„Hoe, mijnheer de abbé! neemt gij niets van deze patrijzen, waar gij anders zoo van houdt?" — „Neen, ik laat mij niet verleiden," dacht de abbé. „De kerk verbiedt de lekkerbekkerij als doodzonde. Thans worden door allen de patrijzen voor uitstekend gehouden; wel nu, des te beter — zooveel te grooter is mijne verdienste in de oogen des Heeren. Al moge het vleesch in mij nog zoo rebelleeren, ik zal het dooden: ik raak de patrijzen niet aan."

Intusschen steeg de zegepraal van den geest boven den lust des vleesches den abbé ten laatste geheel naar het hoofd. Hij had de verzoeking wederstaan; zijn wil had de zege behaald; de heiligen moesten uit den hemel op hem nederzien, hem bewonderen en over zijne deugd een loflied aanheffen.

Nu verheft zich echter eene andere stem in zijn binnenste; het is de stem van zijn geweten, die hem toeroept: „Hoe, ingebeeld mensch die gij zijt! gij verblijdt u over uwe overwinning? Omdat gij uwe maag eene ontbering hebt opgelegd, acht gij u met de engelen en heiligen gelijk? Gij hebt zeker over uwe lekkerbekkerij gezegepraald, dat is waar; maar uw hoogmoed werpt alle uwe verdiensten het onderste boven. Neen, het mag niet zijn, dat de hoogmoed, die Lucifer eenmaal in den afgrond wierp, ook mij geheel beheerschen zou. — Jean, geef mij den schotel maar hier!"

De familie Buonaparte is niet alleen geen Fransch geslacht; zij is ook niet, zoo als men tot dusver gelooft, van Italiaansche, maar van Spaansche afkomst. Volgens de jongste nasporingen stamt zij af van Palma, op het eiland Majorca, waar zij tot 1409 woonachtig was. Om dien tijd kwam een Bonaparte als ambtenaar van koning Martin van Aragonië naar Corsica. Het stamhuis moet nog heden in de hoofdstad van de Balearische eilanden te zien zijn, en een

wapen boven de deur van dat huis den ouden adel der familie aanwijzen. Men weet welke moeite de goede keizer Frans, toen hij zijne dochter aan den parvenu moest uithuwelijken, aanwendde, om voor zijnen schoonzoon een ouden stamboom op te schommelen. Alle Italiaansche archieven werden doorsnuffeld. Toen men eindelijk te Treviso een oud document met den naam *Buonaparte* gevonden had, haastte Frans zich zijnen schoonzoon de heugelijke tijding door middel van een koerier te laten toekomen. Napoleon echter gaf hem het geestige antwoord, dat hij liever verkoos de Rudolf van Habsburg voor zijn huis te zijn.

Het is hier misschien de plaats, aan de verschillende soorten der onderteekening van Napoleon te herinneren, daar zij in zeker opzigt zijne geheele geschiedenis en het toenemen van zijnen hoogmoed weêrspiegelen. Nadat hij de militaire scholen van Brienne en Parijs had verlaten en in 1785 tweede luitenant bij de artillerie was geworden, teekende hij *Buonaparte*. Als generaal (1796) en vervolgens als eerste consul (1799) verfranschte hij zijn Italiaanschen naam, en schreef *Bonaparte*. Als keizer (1804) teekende hij *Napoleon*, later *Nap*, en eindelijk *N*. Op Sint-Helena echter weder voluit *Napoleon*.

Uit de letterkundige loopbaan van Miss. Braddon. — Een zeldzaam voorbeeld van onuitputtelijke fantasie en vlugheid met de pen levert ons de volgende anecdote uit het leven van Miss Braddon, een der vlugste Engelsche schrijfsters. De roman, *Het Geheim van Lady Audley*, legde den grond van haren letterkundigen roem. Het werd niet alleen voor het tooneel bewerkt, maar ook in alle levende talen overgezet, en toch zou de uitgave van dezen roman, door een noodlottig toeval, bijna schipbreuk hebben geleden. Men zal zeggen: hoe zoo? De uitgever had bepaald en geadverteerd, dat het werk in drie deelen het licht zou zien. Het manuscript werd ook met de grootste stiptheid geleverd; maar toen alles was afgedrukt, waren er slechts ruim twee deelen van gekomen, terwijl er nog maar eenig manuscript voor een paar vellen druks waren overgeschoten. En daarmede was de geschiedenis ten einde! Wat nu te doen? Men wist geen raad, doch begaf zich eindelijk naar

Miss Braddon, om haar de Jobstijding te brengen. Zij zweeg eene poos vol nadenken, en zeide toen: „Hoeveel tijd kunt gij mij geven. om de ontbrekende driehonderd bladzijden aan te vullen?" — „Acht dagen op zijn hoogst" — „Goed; gij zult het manuscript op zijn tijd hebben." En vier dagen later was alles in handen van den uitgever. Miss Braddon had de reeds afgeloopene geschiedenis zoo voortgezet, dat niemand er aan dacht dat er een toevoegsel geleverd was, en toch ging zij van den laatsten regel van het voorafgaande voort, zonder er een enkel woord in te veranderen. Zulk eene vlugheid en snelheid van arbeiden voor de pers behoort inderdaad tot de uitzonderingen.

Voor verzamelaars van authographen. — Alexander Dumas, de vader, werft tegenwoordig weêr overal abonnenten voor zijn nieuwsten druk van *Les trois Musquetaires*. Inzonderheid heeft hij het op het schoone geslacht gemunt, dat hij door zijne sedert eene reeks van jaren beproefde verleidingskunsten tracht te winnen. Hij wordt volstrekt onwederstaanbaar. wanneer hij in zijn prospectus het volgende aas uitwerpt:

„Die mijner schoone lezeressen, welke mogten verlangen, dat ik mijnen naam in de twee deelen inschrijf, hebben dezen wensch maar te kennen geven, door mij hare deelen op de administratie te brengen. Zij, welke direct met mij willen correspondeeren, hebben mij slechts te schrijven, haren abonnementsprijs in te zenden en hare twee deelen te verlangen. Ik zal ieder eenig antwoord geven."

Een Fransch journal maakte op dit prospectus de boosaardige aanmerking, dat, terwijl de groote man aan al zijne lezeressen zonder onderscheid toestaat, zich schriftelijk tot hem te wenden, hij alleen de *schoone* lezeressen uitnoodigt om zich persoonlijk bij hem te vervoegen, ten einde zijn handschrift te bekomen. De leelijke kunnen wel te huis blijven, schijnt hij te meenen.

Leeftijd, waarop beroemde mannen in het huwelijk zijn getreden. — Adam, toen hij trouwde, was 0 jaar oud; Shakspeare 18; Ben Jonson 21; Franklin 24; Mozart 25; Dante, Kepler, Fuller, Johnson, Burke, Wal-

ter Scott 26; Tycho Brahe, Byron, Washington, Bonaparte, 27; W. Penn, Sterne 28; Linné, Nelson 29; Klopstock, Burns 30; Schiller 31; Chaucer, Hogarth, Peel 32; Humphey Davy 33; Aristoteles 36; Wellington 37; Wilbeforce 38; Luther 42; Addison 44; Wesley, Young, Lessing 47; Swift 49; Buffon 55; de oude Parr 120. — Men bemerkt dat deze optelling voor het grootste gedeelte van een Engelschman afkomstig is. Een Franschman voegt er de opmerking bij: daar Adam en Eva reeds op den dag hunner geboorte in den echt traden, en de oude Bar eerst op zijn 120ste jaar, heeft niemand het regt te wanhopen, en ieder, die in het huwelijk treedt, op welken leeftijd ook, kan zich op een beroemd man als voorbeeld beroepen. Derhalve late men zich door niets terughouden.

In een barbierswinkel te Baltimore kwamen onlangs twee mannen, om zich den baard te laten afnemen, en hingen hunne rokken aan den wand. Toen de operatie bij A. was afgeloopen, trok hij bij vergissing den rok van B. aan, en verwijderde zich. Toen de laatste mede geschoren was en ook wilde heengaan, bemerkte hij het abuis, doch was daarmede in het geheel niet tevreden, daar zich in zijn rok de waarde van 250 dollars aan papier bevond, en zond A. schielijk een politieman na, om zijnen rok terug te eischen. Groot was de ontsteltenis van den ingehaalden A., toen hij de reden van zijne inhechtenisneming vernam; want in zijn eigen rok bevond zich eene veel grootere geldswaarde. De ruil had intusschen tot wederzijdsche tevredenheid plaats.

De ijzeren kroon, die kort geleden door keizer Frans Joseph aan Italië is teruggegeven, stamt af van Theodolinde, de weduwe van Autharis, koning der Longobarden. Zij schonk haar aan haren tweeden gemaal Agilulf, hertog van Turijn, bij wiens krooning zij het eerst diende. Zij is van massief goud; doch van binnen heeft zij een dun ijzeren staafje, dat, volgens de overlevering, een der nagels is, waarmede Christus aan het kruis gehecht werd. Naar dit staafje draagt zij den naam van *ijzeren kroon.*

HET PRUISSISCHE VERSAILLES.

De residentiën der koningen wijzen altijd op eene eigenaardige wijze de karaktertrekken van den vorst aan, zoo als hij die in den smaak en de bestemming der gebouwen heeft uitgedrukt. Hoe grooter de geschiedenis van die mannen en hunnen staat is, des te bekoorlijker zijn de herinneringen en gedachten, welke de tooneelen van hun huiselijk leven opwekken. Van Versailles — eene schepping van Frankrijks „grooten koning" — is in dit maandwerk een en andermaal sprake geweest, en aan platen, die allerlei gezigten daarvan voorstelden, heeft het niet ontbroken, gelijk onze bestendige lezers zich zullen herinneren. Wat kan derhalve natuurlijker zijn, dan dat wij met hen eens een uitstapje doen naar het bekoorlijke *Sanssouci*, dat kleine paradijs in de Sandmark van Brandenburg, en van het lommerrijk gebergte aldaar nu en dan een blik werpen op de kerken en andere groote gebouwen van het naburige Potsdam, de eerste bouwgewrochten van de Hohenzollernsche koningen, die aan de romantische oevers van de blaauwe Havel zich hun Versailles, hunne bijzondere residentiën geschapen hebben? *Potsdam*, *Sanssouci*, *Babelsberg* — is dat niet eene veelbeteekenende uitdrukking voor de geschiedenis der zes geborene koningen van Pruissen?

Potsdam is het werk van den gestrengen Frederik Willem I., en was zijne geliefkoosde residentie; daarom draagt de aan openbare en schoone gebouwen rijke stad ook de physiognomie van een steenen regiment grenadiers, stijf accuraat van top tot teen, geknoopt en gegespt in volle paradepracht. Even als over al dergelijke vorstelijke residentiesteden en scheppingen van monarchen, rust ook over Potsdam eene eigenaardige atmospheer, die voor het vrije leven des volks niet geschikt is. Overal heerscht rust, ceremonieel, stijfheid, alsof de straten corridors in een reusachtig koninklijk paleis en de inwoners der stad tot de hofhouding behoorende personen waren. Het paleis, eenmaal de woning van den

eersten Frederik Willem, bestrijkt eene stad van kerken en kazernen, die de zelfde koning heeft laten bouwen; want de vader van den grooten Frederik was zeer godsdienstig en een echte soldatenkoning, die zijne stramme garde, gedresseerd als geene andere op de geheele wereld, met groote kosten uit de langste kerels van alle natiën bijeenzocht. Een origineel verschijnsel zal deze Hohenzoller, die Potsdam bouwde, te allen tijde onder de koningen blijven: oud-Frankisch, spiesburgerlijk, despotisch, dwarshoofdig, zuinig als een gierige huisvader, van ijzeren gestrengheid en wilskracht — maar dat alles toch alleen in het hooge bewustzijn van zijnen pligt jegens den staat, en een man, aan wien zijn rijk de orde in het bestuur en de finantiën, kortom den grond tot latere uitbreiding van magt, te danken heeft. Frederik Willem I heeft de grondvesting van en de zorg voor het staatsbestuur tot de grondwet van het bestaan van zich en zijne nakomelingen gemaakt, en uit dien hoofde zijn er weinige, ja misschien geen andere dynastiën, die, gelijk de Hohenzollernsche, bij voortduring slechts het staatsbelang voor al hunne politieke daden als rigtsnoer beschouwd hebben.

Even buiten Potsdam ligt het tooverrijk *Sanssouci*, te midden van meren en bergen, een bekoorlijk stuk natuur, door de kunst in een tuin herschapen. Het is eene schepping van Frederik II, den zoon van Frederik Willem I. Vijf jaren na het aanvaarden zijner regering, in 1745, nog te midden van den tweeden Silesischen oorlog, zocht de jonge philosophische koning zich buiten de Brandenburgsche poort te Potsdam eene plaats uit, waar hij zijne rustplaats, zijne villa, wilde bouwen. Met zijn besten vriend, den Franschen markies d'Argens, die, na een avontuurlijk leven, reeds de belangstelling van den Pruissischen kroonprins door zijne geschriften had opgewekt, wandelde hij hier op de plek, waarop tegenwoordig de lustwaranden van *Sanssousi* zich uitbreiden, en hield een wakend oog over den aanleg. Men verhaalt dat, toen de zaak nog in haar begin was, Frederik tegen d'Argens, terwijl hij op de plek wees, waar zich de begraafplaats in den slottuin bevond, zou gezegd hebben: „Wanneer ik daar zal zijn, ben ik zonder zorg" (*sans souci*), en men, uit misverstand, den naam *Sans-*

souci, dien de koning op zijn graf had toegepast, aan het pasgebouwde lustslot zou hebben gegeven. Dit zij zoo het wil: *Sanssouci* was en bleef zijn geliefkoosd verblijf tot aan zijnen dood, en deze omstandigheid heeft het in den smaak der renaissance gebouwde paleis het volk dierbaar gemaakt. Want was Frederik Willem I de kleine exerceermeester van de Potsdammer garde, Frederik II was de groote exerceermeester van zijn volk. Hij drilde het, op het slagveld voor den dood voor het vaderland, in vredestijd voor kunst en letterkunde, voor nijverheid en welvaart. Frederik Willem bouwde kazernen, Frederik II bouwde het koningrijk Pruissen, dat tot dusver weinig meer dan een titel geweest was. Moge het ook waar zijn, wat Mirabeau na den dood van den grooten koning schreef, dat het Pruissische volk zonder de minste deelneming bij zijne kist gestaan heeft — wat toen een naauwelijks tot kennis van zichzelf rijp geworden volk niet begrijpen kon, ontwikkelde zich hoe langer hoe helderder voor zijnen geest, naarmate het zich meer als eene politieke natie leerde kennen, namelijk dat het aan Frederik alles te danken had, — dat deze een grooten staat der toekomst in het oosten van Duitschland had geschapen.

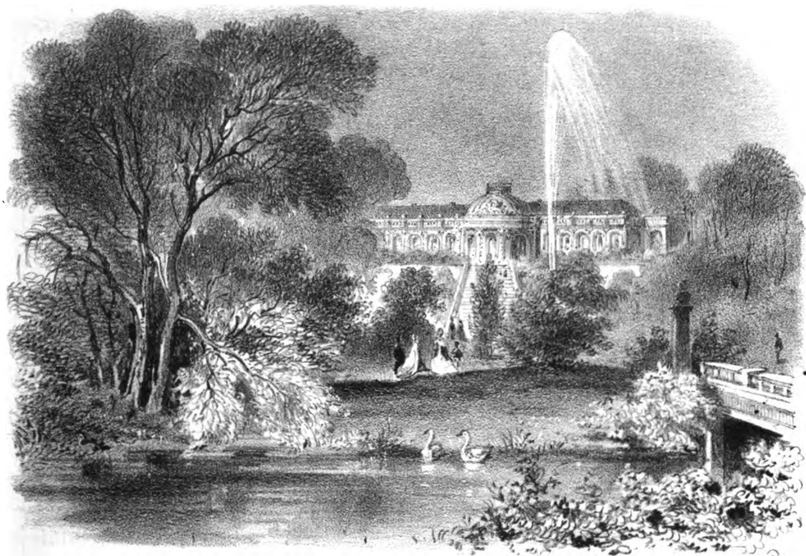
Sanssouci, door Frederik's opvolgers bij voortduring verfraaid en uitgebreid, levert al die kunstige bijzonderheden, versierselen en coquetteriën op in aanleg en gebouwen, die in eene schepping in den smaak der Fransche renaissance niet mogten ontbreken. Men heeft er een berg, met eene kunstmatige ruïne er op, Chinesche torens, Japansche huizen, en ander architectonisch knutselwerk uit die dagen. Maar al wat tot den hoofdaanleg van Frederik en zijne opvolgers behoort, heeft toch wezenlijke kunstwaarde. Smaakvoller nog dan het oude paleis van *Sanssouci* is het nieuwe paleis, welks bouwmeester ook Frederik II was. Deze steenmassa onderscheidt zich door prachtigen bouwtrant, en heeft eene breedte van 680 voet. Met zijne uitgebreide reusachtige vleugels en den op de wijze van antieke tempels gebouwden koepel boven het fronton, gelijkt het bijna een kolossalen adelaar, die zijne vleugels uitbreidt om weg te vliegen. Dit paleis liet Frederik bouwen, om te bewijzen dat de oorlogen tegen Oostenrijk zijne schatkist toch niet hadden uitgeput. Daarin lag niet alleen de trotschheid

van een koning op zijne schatkist, maar meer nog die op de hulpbronnen van zijnen staat, op de kracht en degelijkheid van zijn volk.

Sanssouci was de plaats, waar Frederik II zijne vrienden om zich heen verzamelde, en zich in geestrijke gesprekken met hen den tijd kortte. Zijn vader deed iets dergelijks, maar op zijne kazernachtige manier in het beroemde tabakscollegie; nog is te Potsdam op de Willemsplaats het kleine paviljoen bewaard gebleven, waar Frederik Willem I zijne avondcollegies hield. De zoon huldigde de Fransche zeden, de Fransche beschaving en het Fransche vernuft, in plaats van de ruwe soldatenscherts, en dit had hem als kroonprins bijna het leven gekost. Slechts door den generaal von Mosel werd hij tegen den doodelijken degenstoot zijns vaders beschermd, gelijk later alleen door de tusschenkomst van bijna alle Europesche hoven tegen het doodvonnis van den krijgsraad, waar Frederik Willem I zelf voorzat, en dat den kroonprins als deserteur en — schuldenmaker ter dood veroordeelde. Ging zijn vader in zijnen toorn als een regte barbaar te werk, de jonge wijsgeer van *Sanssouci* trachtte zijn volk te beschaven door het met de Fransche letterkunde en Franschen smaak bekend te maken. Het is dwaasheid, thans, nu meer dan eene eeuw sedert dien tijd verloopen is, daarop te smalen; toen was er nog geen Duitsche letterkunde, die aan lieden van smaak eenig belang kon inboezemen; de bedorvenheid ten gevolge van den dertigjarigen oorlog bleef nog altijd heerschen, en zelfs de Duitsche koning Frederik Willem I doorspekte zijne woorden met allerlei Franschen poespas. Met de invoering van Franschen geest en Fransche letterkunde, die toenmaals rijk aan groote ideeën was, had eerst de wezenlijke bevruchting van de Duitsche teelaarde plaats.

Gaan wij verder het heerlijke park door, dan komen wij achter het paleis aan den beroemden windmolen, die als een gedenkteeken van onafhankelijkheid der Pruissische regtspleging behouden is gebleven. Men kan ligt begrijpen, dat de oude Frits juist niet bijzonder in zijn schik was achter zijn philosophisch woonverblijf een windmolen te hooren klapperen, of tot buurman een molenaar te hebben, die uit zijne bovenvensters in den tuin van den koning kijken kon.

SANSSOUCI.

Het Nieuwe Paleis.

C.C.A. Last

Steend v P. Blommers te 's Hage

De Molen.

Dezen wilde hij weg hebben: de molenaar zou voor den koning wijken en zijn molen aan hem, tegen schadeloosstelling natuurlijk, overdoen. Maar de molenaar wilde niet: hij kende den koning niet meer regt toe dan hij zelf bezat, en was moedig genoeg dit standpunt vast te houden, en daarmede de Pruissische regtspleging op de proef te stellen, welke de twee Pruissische koningen zelve hadden geschapen, om zonder aanzien des persoons regt in Pruissen te spreken. En Frederik de Groote zweeg, toen de molenaar hem dreigend toevoegde: „Wel, dan zou er geen kamergeregt te Berlijn moeten wezen!" En de zaak kwam inderdaad voor deze regtbank, en deze verklaarde zich inderdaad niet incompetent, maar onafhankelijk ook jegens den koning. Deze was er trotsch op, dat in zijn rijk het regt boven allen, ook boven den eersten dienaar van den staat, stond. Dit regt stelde den koning in het ongelijk, en de molenaar bleef in het bezit van zijn molen nabij het lustslot *Sanssouci*. De koninklijke philosoof nam er genoegen in, en het streelde hem in stilte, dat hij toch niet over eene natie van slaven heerschte.

Dit voorval kwam toenmaals ter kennis van geheel de beschaafde wereld, en vooral het Pruissische volk, door alle rangen en standen heen, begreep wat de molenaar van *Sanssouci* had willen te kennen geven met de woorden: „Dan zou er geen kamergeregt te Berlijn moeten wezen." De Franschen vertaalden het door: „*Il y a des juges à Berlin.*" En deze spreuk circuleerde door de geheele wereld, en heeft sedert dien tijd haren rang onder de spreekwoorden ingenomen en behouden. Het proces tusschen molenaar en koning strekte den grooten monarch tot eer, omdat hij het verloren had en de regtspraak eerbiedigde. Bij de onverlichte despoten uit die dagen was men zoo iets in het geheel niet gewoon, maar heette het integendeel: „*Car tel est notre bon plaisir.*" Maar ook den Pruissischen regterstand strekte dit proces tot groote eer, naardien deze sedert dien tijd voor de onafhankelijkste op den geheelen aardbodem werd gehouden.

Toen verscheidene jaren later de oude stijfkop van een molenaar gestorven was en zijne erfgenamen tot over de ooren in de schulden zaten, boden zij den eigenaar van

Sanssouci den molen te koop aan, waarover het proces gevoerd was. En Frederik Willem III kocht hem inderdaad, — wel niet om hem nog verder te laten malen en klapperen, maar toch ook niet om hem af te breken; integendeel gaf hij last en nam hij alle maatregelen, dat de molen als eene herinnering aan de onafhankelijke regtspraak in aanwezen zou blijven. Men ziet haar dan ook nog op den huidigen dag boven het paleis uitsteken, als een gedenkteeken, zoo trotsch als weinig volken bezitten.

Nabij de Havel, in den nieuwen tuin, staat het marmeren paleis, een aanleg van Frederik Willem II, den opvolger van den grooten Frederik en de onbeduidendste van alle Pruissische koningen. Hij was namelijk verwijfd en zinnelijk, hoewel niet zonder ridderlijkheid, zoodra de pligt eens konings ten opzigte van het staatsbelang in het spel kwam. Het marmeren paleis is half op palen boven het water gebouwd, en draagt zijnen naam naar de kolommen en andere architectonische sieraden, die van wit en blaauw Silesisch marmer vervaardigd zijn. De van het paleis afgescheiden keuken heeft het voorkomen van een half in het meer verzonken tempel, en dit materialisme in zoodanig poëtisch gewaad karakteriseert geheel en al den „dikken Willem," zoo als Frederik Willem II door het volk genoemd werd.

Ook het Paauwen-eiland in de Havel is eene schepping van dezen dikken koning, waar hij dikwijls in een rijk versierden gondel heenvoer, met de bekoorlijke Wilhelmina Encke bij zich. Reeds lang vóór den dood van den ouden Frits namelijk, en wel in 1766, leerde hij de toen veertienjarige Wilhelmina Encke kennen. Zij was de dochter van een trompetter uit Potsdam. Prins Willem gaf haar te zijnen koste eene beschaafde opvoeding, en verhief haar, toen zij zestien jaar oud was, tot zijne maitres. Om dit later minder in het oog te doen loopen, moest zijn kamerdienaar Rietz haar voor zijne vrouw laten doorgaan, ofschoon hij toch niet met haar getrouwd was. Zij was de alvermogende vriendin van den prins, en zou dat blijven tot aan zijnen dood. De prins werd in 1786 koning, en mevrouw Rietz werd zijne Roxolane. Zij hield wel haar hof op *Charlottenburg*, maar was toch zeer dikwijls bij den koning in het marmeren paleis, in

den Moorschen tempel of in de grot van *Sanssouci*. Daar zij niet alleen schoon, maar ook goedhartig en zonder nukken was, werd zij door het geheele hof opregt vereerd, en door hooge vreemdelingen hartstogtelijk bemind. Het volk haatte haar echter, omdat zij van den koning zoovele kostbare geschenken ontving; niets was hem voor haar te duur of te mooi. In 1794 verhief de koning haar tot gravin van Lichtenau. Naauwelijks echter had haar beschermer in 1797 zijne oogen gesloten, of zij werd op bevel van den jongen koning, Frederik Willem III, wiens familieleven aan zijn volk een zoo schitterend voorbeeld van gestrenge zeden gaf, op haar paleis te Potsdam gevangen gehouden, tot een proces, dat tegen haar werd ingesteld, beslist zou zijn. Hare goederen werden verbeurd verklaard, en zijzelve met eene jaarwedde van 4000 Thaler naar de vesting Glogau verbannen. Hier leefde zij pleizierig en wel, te midden van hare aanbidders, en trad zelfs in 1802 te Breslau met een van hen in het huwelijk, nadat men haar eerst hare vrijheid had teruggegeven. Haar man — de tooneeldichter Frans von Holbein — liet zich echter spoedig van haar scheiden, om redenen die zich wel laten denken. Door Napoleon I ontving zij in 1809 ook hare goederen terug, en zij bleef vervolgens te Berlijn wonen, waar zij in 1820 in zeventigjarigen ouderdom overleed.

Frederik Willem III woonde gaarne te Potsdam, doch had met *Sanssouci* niet veel op, ofschoon hij er voor zorgde dat niet alleen alles behoorlijk onderhouden, maar ook van tijd tot tijd nog verfraaid werd. De schepping van den ouden Frits was zijnen erfgenamen nagelaten, opdat zij alle daaraan verder zouden bouwen. In den tempel der oudheden liet Frederik Willem III het standbeeld van de beminde koningin Louise plaatsen; te Potsdam stichtte hij een seminarie voor onderwijzers, en verbeterde hij het groote militaire weeshuis, dat voor weezen uit het Pruissische leger was opgerigt.

Reeds onder zijne regering legde echter de kroonprins, later koning Frederik Willem IV, eene groote liefde voor *Sanssouci* aan den dag, en verfraaide dezen lusthof op alle mogelijke wijzen. Als koning was hij de eigenlijke opperbouwmeester van Pruissen, dat aan zijnen bouwlust eene

menigte gebouwen te danken heeft, die echter niet alle van goeden smaak getuigen.

Te *Sanssouci* bragt hij de laatste jaren zijns levens door, en overleed er in het begin van 1860. Sedert is deze lusthof het verblijf van zijne weduwe, koningin Elisabeth, en aan de zijde naar *Charlottenburg* toe, in het nieuwe paleis, brengt de tegenwoordige kroonprins het grootste gedeelte van den zomer door. Koning Willem I, die tegen alle verwachting op zijn ouden dag nog den troon heeft beklommen, heeft zijn zomerverblijf op *Babelsberg*, die nieuwe prachtige aanleg bij Potsdam, waardoor het Pruissische Versailles in waarheid het lustverblijf van de geheele koninklijke familie geworden is.

DE WEDERWAARDIGHEDEN VAN FREDERIK PICKERING.

I.

EEN HELDERE HEMEL VOOR EEN PASGEHUWD PAAR.

Er lag iets *bijna* verhevens in den moed en de vermetelheid — om het eens zoo te noemen — waarmede Frederik Pickering zijne jonge vrouw huwde, en iets *zeer zeker* verhevens in de zelfverloochening en berusting, waarmede zij hem tot man nam.

Zij was geen penning rijk, toen zij in het huwelijk traden, en hij bezat slechts een paar honderd pond, doch had geen beroep noch iets omhanden, om aan den kost te komen. Zij was de dochter van ouders, die zij nooit had gezien, en opgevoed door de goedheid van eene tante, die juist stierf, toen hare pleegdochter haren achttienden verjaardag vierde. Eenige verre bloedverwanten zeiden nu, dat er niets voor haar overbleef dan gouvernante te worden; Frederik Pickering trad echter tusschen beide, en Mary Crofts werd,

voor dat zij nog haar negentiende jaar bereikt had, zijne echtgenoote.

Frederik — onze held — was zes jaren ouder dan zij, en had derhalve ook zooveel wijzer moeten zijn en zijne zaken des te verstandiger inrigten. Zijn vader had hem eene goede opvoeding gegeven en bij een procureur te Manchester op het kantoor gedaan, om daar de regtsgeleerde praktijk te leeren. Terwijl hij zoo te Manchester voortleefde, had hij eenige opstellen in verschillende tijdschriften geleverd, en zoo was het hem ook gelukt een gedicht van hem in den *Free-trader* (Vrijhandelaar) geplaatst te krijgen, een maandwerk, dat van grooten invloed op de letterkunde in Lancashire beloofde te worden.

Deze goede uitslag, gepaard met zijne aangeboren neiging tot het werken voor de pers, maakte dat hij van de regtsgeleerde praktijk hoe langer hoe meer afkeer kreeg; en toen hij even vijf-en-twintig jaar was en ruim een viertal jaren op het bureau van den procureur had doorgebragt, gaf hij zijnen vader te kennen, dat die betrekking hem niet langer beviel, en hij iets anders wilde zoeken. Toen was hij reeds met Mary Crofts verloofd, maar dit hield hij voor zijnen vader geheim. De oude heer Pickering — een man van gestrenge grondbeginselen, die jegens zijne kinderen zeer consequent plagt te werk te gaan — vroeg zijnen zoon, toen deze hem zijn besluit mededeelde, eenvoudig, of hij iets anders op het oog had. Frederik antwoordde daarop, dat hij zich aan de letterkunde als beroep wilde toewijden, waarop zijn vader te kennen gaf, dat, indien dit hem ernst was, hij hem voor een grooten zotskap hield. Frederik antwoordde dat hij zich in dit opzigt eene eigene meening had gevormd en zich alleen door deze meende te laten leiden. De oude Pickering verklaarde nu, dat, onder zoodanige omstandigheden, zijn zoon op geen penny ondersteuning van hem rekenen moest; waarop de zoon schriftelijk kortaf antwoordde, dat hij ook niets van hem verwachtte, en wel zien zou zelf aan den kost te komen. Hierop volgde nog een enkele brief van zijnen vader, waarin deze hem meldde, dat van nu af ook het weekgeld ophield, dat hij hem tot dusver had toegestaan. En hiermede was de correspondentie tusschen Frederik en zijnen vader geëindigd.

Tot overmaat van ramp stierf juist om dezen tijd eene oude ongehuwde tante, die aan hare twintig neven en nichten, waartoe ook Frederik behoorde, ieder vierhonderd pond naliet. Het bezit van deze som versterkte den zoon in zijne stijfhoofdigheid. Had hij dit geld niet in handen gekregen, dan zou hij misschien vol berouw zijn teruggekeerd, en zijn vader had, in weêrwil van den korten en koelen brief, welligt nog het gemeste kalf laten slagten. Nu echter steunde Frederik op de hulpbron, die zich voor hem geopend had, en hij dacht niet anders, of deze zou wel toereiken, tot zich het een of ander middel voor hem had opgedaan, om in zijne dagelijksche behoeften te voorzien.

Hij dacht over de zaak wel een half uur na, en kwam toen tot een onherroepelijk besluit. Hij wilde naar Mary gaan, naar *zijne* Mary, die op het punt stond om zich als gouvernante, tegen een vodderig jaargeld, met de opvoeding van zes kruidenierskinderen te belasten. Hij wilde haar inprenten om even zoo te doen als hij, en alle wijsheid en voorzigtigheid in den wind te slaan.

En hij ging inderdaad naar Mary, en haalde haar ook over om zijnen raad te volgen, ofschoon zij, toen zij hare toestemming gaf, omtrent het welslagen der zaak juist niet zooveel hoop koesterde als hij. Zij gaf eenvoudig hare toestemming omdat hij er haar om verzocht, en wist zeer wel dat de stap, dien zij deed, allezins overijld was, en geen vader of moeder dien zou hebben toegestaan.

„Frederik," zeide zij, ofschoon half lagchende, „ik vrees dat wij zullen doodhongeren, indien wij uw plan ten uitvoer brengen." — „Doodhongeren is zeker erg," gaf Frederik ten antwoord. „Maar er zijn nog erger dingen dan doodhongeren, zoo als b. v. u met de opvoeding van die zes bengels van kinderen te belasten. Natuurlijk moeten wij er ons op voorbereiden, dat wij het nu en dan schraal genoeg zullen hebben. Het komt in 't geheel niet bij mij op om mij de zaak mooijer voor te stellen dan zij is; maar op straat van honger te sterven is altijd nog beter dan zich, zoo als ik gedaan heb en gij doen wilt, af te beulen met dingen die ons tegenstaan." — „Wat te eten en te drinken te hebben, is toch zoo kwaad niet, dat laat zich niet ontkennen," gaf Mary ten antwoord; „maar daarmede wil ik nu

niet gezegd hebben, dat het een hoofddoel van ons leven moet zijn." — „Wanneer gij het op de gevolgen wilt laten aankomen, ben ik van mijne zijde er van harte toe bereid!" zeide Frederik, met een minnedicht in zijne oogen.

Zulk eene toespraak kon Mary niet wederstaan, en voor dat er zes weken waren verloopen, waren de gelieven man en vrouw. Nu moest er het een en ander voor het huishouden gekocht worden, en daarop bragt men de wittebroodsweken, die juist in de schoone Julijmaand vielen, door met een pleiziertogtje naar de Schotsche meren. „Dit genot moet en zult gij hebben, Mary, al hielden wij ook geen penning over," zeide Frederik, toen zijne jonge vrouw hem afvroeg, of het niet beter zou wezen het geld maar te bewaren, en dadelijk de kleine woning te betrekken, die zij gehuurd hadden.

De wittebroodsweken werden derhalve in het romantische Schotland doorgebragt, onder het volle genot van de natuurschoonheden, die daar te vinden zijn, en wel zonder dat het paartje zich de moeite gaf om een blik in de toekomst te werpen. Ja, Frederik pleegde, wanneer hij des avonds laat aan de afhelling van een berg zat, met een bekoorlijk meer voor zich, en een blik op de voorbijtrekkende wolken wierp, zijn vrouwtje, dat naast hem gezeten was, menigmaal te verklaren, hoe het hem verheugde dat hij, buiten zijne kundigheden en vlijt, niets bezat, waarop hij zich verlaten kon. „Een degelijk man," sprak hij, „moet op zichzelven alleen steunen; daartoe heeft de natuur hem bestemd." — „Dat geloof ik ook," gaf dan Mary ten antwoord, ofschoon zij toch inderdaad niet geheel zonder vrees voor de toekomst was.

Toen de wittebroodsweken voorbij waren, begon zij vol moed hare taak als huisvrouw te aanvaarden. In een spoorwagen van de derde klasse keerden de pasgehuwden naar Londen terug, en begaven zich dadelijk naar hunne woning in *Museum-street*. Deze straat, hoe uitlokkend haar naam ook moge klinken, behoort toch niet tot de elegantste van Londen; maar de huur der woningen is er niet hoog, en in de nabijheid heeft men de groote bibliotheek, van welker schatten Frederik een ijverig gebruik dacht te maken, ten einde spoedig een beroemd man te worden.

Wij hebben reeds medegedeeld, dat hij zijn succes als schrijver reeds te Manchester had verworven, doch er niet bijgemeld dat het hem geen penning had opgebragt. Toch had hij er in zoover eenige belooning voor ontvangen, dat de onderredacteur van den *Free-trader* hem een brief van aanbeveling had gegeven aan een heer, die met een Londensch tijdschrift in betrekking stond, dat voor een pasbeginnend auteur van groot nut kon zijn. In allen geval ligt er iets aanmoedigends in, te weten, dat men den eersten stap op den weg doen kan, dien men zich gekozen heeft.

Toen derhalve Frederik en Mary zich den eersten avond aan den huiselijken haard zetteden en thee dronken, was de aanbevelingsbrief een groote troost voor hen en het onderwerp van hun gesprek. Deze brief was geadresseerd aan Roderick Billings, Esq, Bureau van het *Dames-Journal*, N°. 99, *Catharine-street*. Den volgenden morgen ten tien ure trad Frederik het zoo even genoemde bureau binnen, doch vernam, dat de heer Billings het nimmer, of ten minste zeer zelden, met zijn bezoek vereerde. Hij behoorde tot de hoofd-redactie, en men beloofde hem den brief toe te zenden.

Met dezen troost keerde Frederik Pickering naar zijne jonge vrouw terug, en daar hij voorgenomen had geen tijd te verliezen, legde hij nog dien zelfden dag schrijfgereedschap voor zich, en begon aan eene kritische beschouwing van Milton's *Verloren Paradijs.*

II.

EENIGE WOLKJES VERTOONEN ZICH AAN DEN HEMEL, MAAR DRIJVEN OOK WEDER VOORBIJ.

De jonggehuwden bevonden zich sedert vier maanden te Londen, zonder dat zij iets van den heer Billings of iemand anders, die met het tijdschrift in betrekking stond, gehoord of gezien hadden. Voor de goede Mary waren deze vier maanden eene harde proeve van geduld. De studie van Milton ging niet met gelijken ijver geregeld voort. Frederik was wel niet traag, maar het ontbrak hem aan volharding; hij begon nu eens dit en dan weder dat, en bragt ten laat-

ste niets anders tot stand dan eene kleine beschrijving van zijne Schotsche reis in verzen. In dit gedicht werd de liefde van een pas gehuwd echtpaar op zulk eene pathetische wijze geschilderd, dat Mary geloofde dat haar man eenmaal Tennyson uit het veld zou slaan.

Evenwel bragt dit gedicht, toen de vier maanden om waren, geen wezenlijk nut of voordeel aan, en Frederik was gedurende dezen tijd somwijlen zeer onvriendelijk en knorrig geweest. Verscheidene malen had hij naar de komedie willen gaan, om zich wat te verzetten; maar zijne vrouw had telkens verklaard, dat zij hem daarbij niet zou vergezellen, aangezien hunne middelen zulk eene uitspanning niet veroorloofden. Frederik bleef nu zeker ook wel te huis, maar deed toch op zoodanigen avond niets dan grommen en brommen.

Zijn gedicht had hij met een brief aan den heer Billings gezonden, maar het nog niet terug gekregen. Hij had daarop nog een brief of wat aan dien heer geschreven, en daarop slechts een paar korte antwoorden ontvangen. De heer Billings had zijn jaarlijksch togtje naar het vaste land gedaan. „Natuurlijk," zeide Frederik, „is om dezen tijd geen fatsoenlijk mensch in de stad. Wat zijn wij toch gek geweest, dat wij juist nu verwacht hebben dat alles dadelijk vlotten zou!" Hij dacht er hierbij niet aan, dat hij zelf het geweest was, die hun huwelijk, en derhalve ook hunne huiselijke inrigting, niet langer uitgesteld wilde hebben.

Op den eersten November maakten zij hunne kas op, en bevonden nu dat zij nog honderd en tachtig pond rijk waren. Niettemin zagen zij de volgende toekomst nog vrolijk te gemoet, en Frederik nam de schuld van zijne tot dusver mislukte pogingen geheel op zijne eigene schouders, terwijl hij tevens zwoer, tegen zijne geliefde Mary nooit weder onvriendelijk te zijn. Den volgenden dag ging hij uit, om een brief van aanbeveling af te geven, dien de heer Billings hem voor den onder-redacteur van een goedkoop weekblad had toegezonden. Hij had den heer Billings zelf nooit gesproken, maar deze had hem naar een anderen steunpilaar van de pers verwezen, en in een paar daarbij afzonderlijk gevoegde regels als zijne meening te kennen gegeven, dat Frederik bij zulke goedkoope blaadjes, die op den smaak

en de beurs van den grooten hoop berekend waren, eene redelijke belooning voor zijn letterkundigen arbeid zoeken moest.

Maanden lang herhaalde Pickering zijne bezoeken aan het bureau van *de Komeet*, zoo als het goedkoope weekblad heette. November verliep; daarop volgden December en Januarij, en Frederik had nog altijd geen arbeid bekomen. Zeker maakte hij kennis met eenige medewerkers van het genoemde blad, die hun brood inderdaad, indien ook juist niet door het schrijven van artikelen, dan toch door daarmede aanverwante vakken verdienden; en toen zekere Tom Wood hem op een avond in Januarij op een souper vroeg, meende hij nu inderdaad op den drempel te staan, die naar eene eervolle en beloonende kostwinning leidde.

Toen hij dien avond — of juister gezegd den volgenden morgen — weder te huis kwam, gaf zijne jonge vrouw de hoop te kennen, dat niet meer dergelijke soupers voor zijne schrijvers-betrekking noodig mogten zijn.

Eindelijk kreeg hij inderdaad bezigheid op het bureau der redactie van *de Komeet*. Hij moest wekelijks zes nachten, van tien uur des avonds tot drie uur des morgens, er tegenwoordig zijn, en ontving daarvoor twintig shillings in de week. Het werk, dat hij te doen had, was meestal geheel van werktuigelijken aard, en hij begon er reeds in den derden nacht van te walgen. Toch hield hij het er bij uit, en hij zeide tot zichzelven, dat hij toch altijd den geheelen dag vrij had om eigen werk te doen, en zich derhalve dat vervelende nachtwerk maar moest laten welgevallen.

Hij begon echter weldra in te zien, dat het denkbeeld om dag en nacht te kunnen doorwerken, niets dan eene hersenschim was. Ten twaalf uur des middags lag hij gewoonlijk nog in zijn bed. Nadat hij dan laat ontbeten had, ging hij met zijne vrouw wat wandelen, en maakte daarna een versje, of las in een roman.

„Ik moet de stenographie leeren," zeide hij op zekeren morgen, toen hij te huis kwam, tot zijne vrouw. — „Wel, doe dat!" gaf deze ten antwoord. „Ik ben overtuigd dat gij het spoedig leeren zult." — „Dat wil ik nog niet zeggen," merkte Frederik aan. „Ik had daarmede moeten beginnen, toen ik een jaar of wat jonger was. Het is zonde en jam-

mer, dat men op school niets leert, wat ons later van nut kan wezen. Wat heb ik nu aan mijn Grieksch en Latijn?" — „Maar gij hebt toch meer dan eens gezegd, dat die talen u eenmaal goed te pas zouden komen?" — „Ja, dat zeide ik, toen ik nog van dingen droomde, die wel nooit vervuld zullen worden, en toen ik mij de letterkunde als iets uitstekends voorstelde," antwoordde Frederik; want hij zag zich nu reeds in zijne groote verwachtingen zoodanig teleurgesteld, dat hij niet schroomde openlijk daarvoor uit te komen. „Ik moet in allen ernst op middelen denken om onze inkomsten te vermeerderen. Kon ik *reporter* voor dagbladen worden, dan zou ik daarmede een aardig stuivertje kunnen verdienen. Ook heeft men wel *reporters* gehad, die grooten naam gemaakt en later eene geachte plaats in de letterkunde ingenomen hebben. Dickens, bij voorbeeld, begon zijne loopbaan als *reporter.* Ik moet derhalve stenographie leeren, ofschoon het mij, geloof ik, wel twintig pond kosten zal."

Frederik betaalde zijn twintig pond, en leerde de stenographie. Terwijl hij daarmede bezig was, bemerkte hij, dat hij die kunst ook wel zonder leermeester uit een boek had kunnen leeren. Gedurende dien tijd kreeg hij woorden met zijne chefs aan het bureau van *de Komeet*, die hem, naar hij beweerde, niet naar waarde wisten te schatten. „Zij willen mij allerlei klungelwerk op den hals schuiven," zeide hij tot Mary, toen deze hem daarover ondervroeg. Daarom had hij voor die betrekking bedankt.

„En gij wilt nu zeker bezigheid als *reporter* zien te vinden?" vroeg Mary. Frederik antwoordde, dat dit inderdaad zijn oogmerk was, maar dat hij nu, om zoo te zeggen, weder van onderen op beginnen moest.

Eindelijk vond hij de gewenschte bezigheid, en was voor de eerste maal bij eene vergadering van ontevredene poldergasten tegenwoordig, die eene petitie tot verbetering van hun inkomen bij het Parlement wilden indienen.

Frederik wurmde, dat het zweet hem langs het voorhoofd liep, om de uitstekende redevoeringen der toonaangevende poldergasten getrouwelijk op het papier te brengen, terwijl hij tevens bemerkte, dat twee naast hem zittende *reporters* niets hoegenaamd opteekenden. Hem gelukte het echter niet om van zijn gekrabbel iets te maken, dat slot of

zin had. Hij hield zich eene maand daarmede bezig; doch het wilde hem niet gelukken. Hij wendde zich vol wanhoop tot zijne jonge vrouw, en deze sprak hem moed in; maar dat was al wat zij doen kon.

III.

NU BEGINT DE LUCHT TOCH MEER TE BETREKKEN.

In de eerste dagen van April maakten de jonge echtelingen hunne kas nog eens op, en bevonden dat zij nu nog even over de honderd pond rijk waren. Zij woonden nu sedert negen maanden te Londen, en hadden bij hunne eerste komst elkander te kennen gegeven, dat zij zeer goed met veertig shillings in de week konden toekomen. Zij hadden echter, zelfs buiten hetgeen Frederik had verdiend, bijna dubbel zooveel uitggegeven, zonder daarom het er maar eenigzins van genomen, laat staan weelderig geleefd te hebben.

Zij hadden derhalve nog ruim honderd pond, waarmede zij, indien zij het wat zuinig aanlegden, nog omstreeks een jaar konden toekomen. Dan echter kwam de tijd van het hongerlijden, waarover Frederik zoo heldhaftig had gesproken, indien hij ten minste in dien tusschentijd geen bezigheid vond, die hem en zijne gade verder aan den kost kon helpen.

„Hem en zijne gade," zeiden wij daar, doch hebben ons daarbij niet juist uitgedrukt. Het gezin namelijk stond weldra met een nieuwen wereldburger vermeerderd te worden, die waarschijnlijk, wat het hongerlijden betreft, met zijn vader wel niet van ééne gedachten wezen zou.

Na verloop van deze maand vertoonde zich echter eene flikkering van hoop, die zoo lang gekoesterd kon worden, tot eene volkomene warmte verspreidende middagzon zich daaruit ontwikkelde. De vriend van Frederik, die vroeger te Manchester den *Free-trader* had geredigeerd, was thans redacteur van *the Salford Reformer*, een nieuw weekblad, dat gesticht was met oogmerk om in zekere letter- en staatkundige behoeften te voorzien, welke het publiek van *Salford* reeds lang gevoeld hadden. Onder deze behoeften behoorde

eene genoegzame kennis van al wat te Londen voorviel, en Frederik Pickering werd gevraagd, of hij eens in de week een *Brief uit Londen*, tegen een honorarium van twintig shillings, leveren wilde.

Welk eene vraag! Ja, wel degelijk was hij genegen zoodanigen brief te leveren. Er lag een geheele hemel van vreugde in deze gedachte. Dit was ten minste nog een letterkundige arbeid, die iets te beteekenen had; het was iets wat hij met lust en liefde op zich kon nemen. Het publiek, als achter een masker, door zijn vernuft en scherpzinnigheid te leiden, de bewegende kracht te zijn en toch niet gezien te worden — zoo iets was altijd het doel van zijne eerzucht geweest. Drie dagen lang was hij in eene verrukking, die door Mary gedeeld werd. Voor de eerste maal strekte het hem nu tot vreugde, dat hij weldra vader zou worden. Wanneer hij een pond wekelijks verdiende, zouden daardoor de middelen tot hun onderhoud voor twee jaren toereikend zijn, en een op deze wijze verdiend pond zou zeker nog wel wat anders ten gevolge hebben. „Ik wist wel dat het eindelijk lukken zou," zeide hij triomfeerend tot Mary. „Men moet maar durven wagen en den moed niet verliezen."

De morgen van den vierden dag smoorde de vreugde van den jongen schrijver een weinig; want hij ontving een langen instructie-brief van den redacteur van den *Salford Reformer*, in welken brief allerlei wenken omtrent zekere moeijelijkheden gegeven werden. Frederik werd daarbij opmerkzaam gemaakt, dat het zeer goed zou wezen, indien hij lid van eene Londensche club werd; want men kon zonder iets dergelijks naauwelijks verwachten, dat hij den hem opgedragen arbeid naar wensch leveren kon. „Tegenwoordig," schreef de redacteur, „behoort ieder fatsoenlijk man tot een club; en gij zult derhalve weldra over deze zwarigheid heenkomen."

Voorts beperkte de redacteur in zijnen brief iedere vrijheid met de pen, die Frederik juist wenschte te behouden, in een hoogen graad. Frederik had gemeend, dat hij zijne eigene politieke overtuigingen, die van zeer liberalen aard waren en derhalve juist in den *Salford Reformer* op hare plaats moesten zijn, vrij en ongehinderd den teugel kon laten vieren. Voor het overige had hij ook eene groote neiging voor

de theologie en behoorde tot de moderne rigting; en hieromtrent dacht hij van tijd tot tijd een hartig woordje in het midden te brengen. De redacteur schreef hem nu, dat hij, in zijne *Brieven uit Londen*, van politiek zoo min mogelijk en van godsdienstzaken in het geheel niet reppen mogt. Hij moest het Salfordsche publiek alleen vertellen wat en hoe er op de verschillende schouwburgen gespeeld werd, hoe de prins en prinses er te paard wel hadden uitgezien, of het bouwen van riolen langs de Teems behoorlijken voortgang had, en bovenal zijne opmerkzaamheid op het algemeen en bijzonder maatschappelijk leven rigten. Zijn stijl moest ligt en vloeijend zijn, en bovenal moest hij vermijden in een stroeven, geleerden toon te vervallen. Als model werd er tevens een uit een bekend dagblad geknipte kolom bijgevoegd, waarin de namen van personen geheel ongegeneerd genoemd werden: „Wanneer gij uwe brieven zoo schrijft," voegde de redacteur er ten slotte bij, „zullen wij zeker goede zaken met elkander doen."

„Wat men mij daar tot model aanbeveelt, is niets anders dan een mengelmoes van boosaardigen achterklap," zeide Frederik, terwijl hij de ingesloten kolom naar zijne vrouw toeschoof. — „Maar Frederik," zeide deze, „gij zijt zoo vlug in het stellen, dat gij wel een luchtigen brief kunt schrijven, die algemeen zal bevallen, zonder dat gij er juist zulk eene hatelijke kleur aan behoeft te geven." — „Nu, ik zal doen wat in mijne krachten staat," zeide hij. „Wat echter oudewijvengebabbel betreft, om dat te leveren zie ik geen kans; want ik zou niet weten, hoe ik er moest aankomen."

De brieven voor den *Salford Reformer* werden daarom toch geschreven. Er werden een stuk of vijf zes geleverd, en voor ieder ontving Frederik een goudstuk. Nu kwam echter een brief van den redacteur, waarbij deze in hoogst beleefde woorden te kennen gaf, dat de geleverde brieven niet beantwoordden aan de verwachting, die men er van gekoesterd had. Pickering's stijl was ongetwijfeld goed, en zijne denkbeelden deden zijn hoofd en hart alle eer aan; in den *Salford Reformer* echter werd zoo iets niet verlangd, en men was tot de overtuiging gekomen, dat Pickering voor de hem opgedragen taak te goedhartig was.

Vier-en-twintig uren lang was Frederik de wanhoop nabij;

toen nam hij op eens zijn besluit. Hij schreef aan den redacteur, en zeide te gelooven dat deze gelijk had. Het schrijven van Londensche brieven, zoo als van hem verlangd werden, lag niet binnen den kring zijner bekwaamheden. Tevens voegde hij er een afschrift van zijn gedicht bij, en gaf als zijne meening te kennen, dat zoo iets misschien beter in den smaak van het Salfordsche publiek vallen zou. De redacteur antwoordde hierop, dat hij, indien Pickering het verlangde, zijn gedicht wel wilde opnemen, maar dat voor zoo iets nimmer honorarium betaald werd. Frederik schikte zich hierin, om zijn gedicht eindelijk ten minste gedrukt te zien.

IV.

DE ZON SCHIJNT WEL DOOR DE WOLKEN, DOCH WORDT NIET OPGEMERKT.

In de laatste dagen van Julij, toen het juist een jaar was, dat het jonge paar te Londen woonde, had Frederik, wat beloond wordende bezigheden betreft, niets hoegenaamd te doen. Over het bezoeken van den een of anderen schouwburg werd in het geheel niet meer gesproken; ja, het was met Frederik zoo ver gekomen, dat hij, uit vrees voor de ontberingen die hem te wachten stonden, vóór hij uitging, dikwijls bij zichzelven overlegde, welken weg hij zou inslaan, om zijne schoenen zoo min mogelijk te verslijten. Tevens arbeidde hij met inspanning aan zijn *Milton*, en maakte aanteekeningen voor en na, terwijl hij tevens nog wel een paar uren dagelijks in het Museum zat, om daar in allerlei boeken te snuffelen.

Toen hij het eerst besloot dit te doen, hadden zich zwarigheden nopens den toegang opgedaan. Het was, om van de bibliotheek vrij gebruik te kunnen maken, voor hem noodzakelijk dat hij daartoe verlof ontving, en eene poos had hij niet geweten hoe hij aan dat verlof komen zou. Toen had hij een brief aan zekeren heer geschreven, die in de letterkundige wereld goed bekend, doch hemzelven geheel vreemd was, van wien hij echter door eenige hem bevriende

journalisten had hooren spreken. Dezen man verzocht hij nu hem het verlof te geven of te verschaffen, dat hij noodig had. De heer Wickham Webb — zoo was zijn naam — won eenige informatiën in, liet toen Pickering bij zich komen, sprak met hem, en stelde hem vervolgens het gewenschte verlof ter hand.

„Wat is die mijnheer Webb voor een man?" vroeg Mary, toen Frederik uit de club was teruggekomen, waar hij hem gesproken had. — „Hij schijnt mij toe de eenige man van beschaving te zijn, dien ik, sedert wij te Londen wonen, nog heb leeren kennen," gaf Frederik ten antwoord, die in zijne woorden zeer bitter begon te worden. — „Hij was derhalve beleefd en vriendelijk jegens u?" — „O zeker, in den hoogsten graad. Hij vroeg mij naar mijne plannen hier te Londen, en ik deelde hem alles mede. Hij zeide dat het boekenschrijven het moeijelijkste beroep op de geheele wereld was. Ik antwoordde, dat ik dit ook al had ondervonden, maar het gelijker tijd toch voor het edelste hield." — „En wat gaf hij daarop ten antwoord?" — „Hij zeide, dat, hoe edeler eene taak was, de zwarigheden daarbij ook des te grooter waren, en het niemand was aan te raden zich met eene taak te belasten, alleen *omdat* zij edel is." — „Wat meende hij daarmede eigenlijk?" — „O, ik begreep hem heel goed. Hij wilde daarmede zeggen, dat ik beter zou doen met mij achter eene toonbank te plaatsen, om lint te meten en knoopen te tellen, en in zeker opzigt heeft hij ook gelijk." — „En toch beviel hij u?" — „Kon hij mij dan tegenvallen, omdat hij mij een goeden raad had gegeven? Hij beviel mij, omdat hij vriendelijk en beleefd was, en zijn best deed om iets onaangenaams in de aangenaamste vormen te kleeden; en zoo iets kenmerkt den man van beschaving."

Gedurende de geheele maand Julij was er geen shilling verdiend, en evenmin eenig uitzigt in de toekomst voorhanden. Londen was nog het middelpunt der *beau monde;* over veertien dagen echter nam deze afscheid. Zooveel wist Pickering nu ten minste, al gevoelde hij zich ook op dat oogenblik geheel ongeschikt om brieven voor den *Salford Reformer* te schrijven.

In het vorige najaar had hij aan zijne vrouw geklaagd,

dat de omstandigheden hem hadden genoodzaakt zijne carrière in den daarvoor het minst geschikten tijd van het jaar te beginnen, — in de eentoonige maanden, waarin niemand te Londen was, die hem van eenig nut kon zijn. Nu waren die stille maanden weder voor de deur, en hij van iedere hulp nog meer verwijderd dan ooit. Wat zou hij beginnen?

„Gij zeidet zoo even, dat de heer Webb zeer vriendelijk tegen u geweest is," merkte Mary aan. „Kunt gij niet eens aan hem schrijven, en hem verzoeken ons te helpen?" — „Hij is een rijk man, en dat zou bedelen wezen," gaf Frederik ten antwoord. — „Om geld moet gij hem ook niet vragen," vervolgde Mary; „maar misschien kan hij u zeggen, waar gij de eene of andere bezigheid kunt vinden, om in ons onderhoud te voorzien."

De brief aan den heer Webb werd geschreven, ofschoon het vrij wat moeite kostte om Frederik er toe over te halen, en nadat meer dan één klad er toe ontworpen en weêr verscheurd was. Frederik vond het moeijelijk geschikte woorden te kiezen, die de buitengewone benepenheid van hunnen toestand schetsten, en toch niet den schijn van verholen bedelarij hadden.

„Ik hoop, mijnheer, dat gij mij zult begrijpen, en hetgeen ik verlang slechts arbeid is, om mij en mijn gezin te onderhouden," zeide hij aan het slot van den brief. „Ook vraag ik er niet naar, of ik met inspanning moet werken en er toch karig voor beloond worden. Mogt ik met dit verzoek aan u mij te veel vrijheid veroorloven, dan kan ik daarbij niets voegen dan een ander verzoek, namelijk om mijne onwetendheid in deze ten goede te houden."

Deze brief had een tweede onderhoud tusschen onzen held en den heer Webb ten gevolge. De laatste liet den eerste verzoeken, bij hem te komen ontbijten. Deze vriendelijkheid bragt, ofschoon zij onmiddelijk niet weinig vreugde veroorzaakte, nieuwe verlegenheden te weeg. De heer Webb woonde in een groot huis nabij *Hydepark*, en de arme Frederik was van kleêren, waarmede hij maar eenigzins voor den dag kon komen, al zeer slecht voorzien.

„Uw rok ziet er toch nog zóó kwaad niet uit," merkte Mary aan; „en wat uw hoed betreft, die is zeker kaal ge-

noeg; maar gij kunt immers een nieuwen koopen?" — „Mijn hoed is het minst; dien houd ik toch bij het ontbijt niet op; maar kijk eens hier!" Met deze woorden wees Frederik op zijne schoenen. — „Koop dan een paar nieuwe," zeide Mary. — „Neen, dat doe ik niet!" antwoordde Frederik. „Ik heb nu eenmaal gezworen dat ik niets nieuws meer zal koopen voor dat ik het geld er voor *verdiend* heb. De heer Webb zal van zelf niet verwachten, dat ik er zeer elegant uitzie. Wanneer iemand hem schrijft en om werk verzoekt, kan hij natuurlijk wel begrijpen, dat hij bij zoodanig persoon op geen elegante kleeding moet rekenen."

Mary schuijerde haren man zoo goed af als zij kon, en Frederik begaf zich op weg naar den heer Webb, om aan de vriendelijke uitnoodiging van dezen te voldoen.

Mijnheer Webb's vrouw was bij het ontbijt niet tegenwoordig; hij gaf aan Pickering te kennen, dat zij Londen reeds verlaten had. Er was dien ten gevolge geen derde persoon bij het ontbijt aanwezig, en voor dat de eerste lamscotteletten verorberd waren, had Frederik zijne levensgeschiedenis reeds met weinig woorden verhaald. Hij had nu nog eene kleine som over, die juist toereikend was om de kosten voor de aanstaande bevalling van zijne vrouw te betalen en de voornaamste uitgaven voor winterprovisie te bestrijden. Maar dan was zijn geld ook schoon op.

De heer Webb vroeg hem naar zijne bloedverwanten, waarop Frederik ten antwoord gaf, dat hij met zijn vader geheel overhoop lag. Deze wilde een practizijn van hem maken, en in dat vak had hij volstrekt geen zin; daarom wilde zijn vader niets van hem weten.

De heer Webb meende dat eene verzoening tusschen beide toch wel niet tot de onmogelijkheden zou behooren; toen Frederik echter terstond verklaarde dat daaraan niet te denken viel, kwam de heer Webb niet weder op dit onderwerp terug.

Toen de gastheer met zijn eigen ontbijt gereed was, stond hij op, ging met zijn rug naar den haard staan, en sprak de woorden der wijsheid, waarop hij zich had voorbereid. Wij moeten hierbij mededeelen, dat Frederik in zijnen brief aan den heer Webb, behalve een afschrift van de berijmde bruiloftsreis, nog een dichtstukje en een paar der *Brieven*

uit Londen gevoegd had, die hij voor den *Salford Reformer* had geschreven.

„Op mijn woord, mijnheer Pickering," dus besloot de heer Webb zijne zalvingvolle toespraak: „ik weet niet hoe ik u zal kunnen van dienst zijn; waarlijk, ik weet het niet." — „Het spijt mij zeer dit te moeten hooren." — „Ik heb gelezen wat gij mij hebt toegezonden, en beken gaarne, dat gij veel aanleg voor poëzy zoowel als voor een goeden prozastijl hebt, hetgeen mij doet hopen dat gij in vervolg van tijd als schrijver van beroep misschien in uw levensonderhoud zult kunnen voorzien. Ieder echter, die zich dit beroep kiest, dient met onafhankelijke middelen te beginnen." — „Dit schijnt mij eene zwarigheid, niet alleen voor dit beroep zelf, maar bovenal ook voor den aanvanger te zijn." — „Toch is het daarom niet minder waar, en het geldt ook voor de meeste andere betrekkingen. Waart gij op dat praktizijns-kantoor gebleven, dan zou uw vader wel verder in uw levensonderhoud hebben voorzien, tot gij van uwe eigene verdiensten hadt kunnen rondkomen." — „Maar leven te Londen niet honderden alleen van de letterkunde?" vroeg onze held. — „Ja, zonder twijfel leven vele honderden daarvan. Zij worden echter in twee categoriën verdeeld, en gij kunt nu zelf het best zeggen, of gij tot een van beide behoort. Vooreerst heeft men dezulken, die ingevolge de aanwijzingen van anderen hebben leeren werken. Het meeste van hetgeen dagelijks in tijdschriften wordt geleverd, is het werk van deze lieden. Enkelen daarvan worden zeer goed, anderen tamelijk wel, de meesten echter zeer slecht betaald. Dit is de eene zijde van deze betrekking, en gij zegt mij dat gij haar beproefd hebt, maar dat zij u niet behaagt. Vervolgens zijn er weêr anderen, die tot de tweede categorie behooren en hunnen arbeid onafhankelijk verrigten, en óf boeken schrijven, óf artikelen, die in de voornaamste tijdschriften worden opgenomen." — „Zoo iets zou ik gaarne willen beproeven, indien mij de gelegenheid daartoe wierd aangeboden." — „Deze gelegenheid moet gij u zelf weten te verschaffen," gaf de heer Webb ten antwoord. „Wat zou *ik* echter in dit opzigt voor u kunnen doen?" — „Gij kent toch zeker de redacteurs van sommige dier tijdschriften?" — „Dat is zoo. Maar kan ik nu iemand, al-

leen omdat hij mijn vriend is, uitnoodigen iets te koopen, dat hij niet noodig heeft?" — „Gij kunt uwen vriend toch wel in de gelegenheid stellen om iets te lezen van hetgeen ik schrijf."

Het onderhoud eindigde daarmede, dat de heer Webb den jongen schrijver aanried zich weder met zijnen vader te verzoenen. Hij was echter bereid om hem twee aanbevelingsbrieven mede te geven: de een aan den redacteur van een weekblad voor gemengde lectuur, en een tweede aan de heeren Brook en Boothby, uitgevers in *St.-James-street.*

Ofschoon hij aan Frederik deze brieven ongesloten gaf, las hij ze toch eerst voor, om hem te verklaren hoe weinig of hoe veel zij te beduiden hadden. „Ik weet niet," zeide hij, „of deze brieven u van het minste nut zullen wezen; maar ik geef ze u, omdat gij er mij om verzoekt. Ik raad u nogmaals naar uwen vader terug te keeren; indien gij echter in het aanstaande voorjaar nog te Londen zijt, kom mij dan weder eens opzoeken."

Hiermede was het gesprek ten einde, en Frederik keerde naar huis terug, vol blijdschap over het bezit van beide brieven, maar toch met een gevoel van bitterheid tegen den heer Webb. Een enkel woord van aanmoediging zou hem gelukkig hebben gemaakt. Waarom had de heer Webb dat niet gesproken? Deze had bij zichzelven zonder twijfel gemeend, dat het beter was, indien hij zoodanig woord maar voor zich hield.

Toen Frederik de brieven van aanbeveling aan zijne vrouw voorlas, vond hij ze bijzonder koel, en zeide: „Ik geloof niet dat ik ze zal afgeven." Toch gaf hij ze af, en wel reeds den volgenden dag, en hij sprak ook den heer Boothby, den uitgever, nadat hij een half uur in zijn winkel gewacht had. Hij zwoer bij zichzelven dat het wel twee uren had geduurd, en was ten hoogste verontwaardigd, dat iemand als hij zoo behandeld werd. Hij bedacht niet dat onze uitgever ook nog andere lieden te spreken had, en die niet onder de toonbank kon stoppen, om plaats voor Pickering te maken. Het gevolg hiervan was, dat deze een knorrig gezigt zette, toen hij eindelijk werd toegelaten.

„Er komen zooveel, die op deze wijze bezigheid verlangen," zeide de heer Boothby, „en het werk, dat wij kun-

nen geven, staat daarmede niet in verhouding." — „Het komt mij toch voor, alsof de navraag van het publiek naar letterkundigen arbeid meer en meer toeneemt, zoo als men uit de advertentiën in de dagbladen zien kan," merkte Pickering aan. Terwijl hij dit zeide, viel zijn oog op eene scheur in zijne laars, en gaf zich alle moeite om op een toon te spreken, die te kennen moest geven, dat hij boven dergelijke kleinigheden verheven was. — „Dat zij zoo het wil," gaf Boothby ten antwoord. „De meeste van die boeken echter zijn niet van de soort, waartoe ik mij bij het uitgeven bepaal. Ik zal intusschen den brief van den heer Webb in het geheugen behouden, en als ik zien mogt dat ik iets voor u doen kan, zal ik het doen. Goeden morgen!"

Met deze woorden stond de heer Boothby op, en Frederik begreep dat hij kon heengaan. Natuurlijk drukte hij, toen hij aan Mary verhaalde hoe Boothby hem had ontvangen, zich over dezen op eene wijze uit, die zich niet wel laat wedergeven.

Den redacteur van het weekblad kon hij niet te spreken krijgen; hij kreeg echter een briefje van hem, waarin de redacteur hem liet weten, dat hij het artikel, waarvan de heer Webb in zijn brief had melding gemaakt, zou lezen. Daar echter de laatste van geen artikel in het geheel gerept had, zag Frederik duidelijk, dat de redacteur niet genegen was zich voor hem eenige moeite te geven. Niettemin besloot hij hem een artikel toe te zenden.

Hij wijdde daaraan zes weken van ingespannen arbeid. Het was eene grondig bewerkte verhandeling over Simson Aganistes. Frederik's oogmerk was, te bewijzen, dat Milton in zich de meerderheid van een Simson had gevoeld, blind wel naar het vleesch, gelijk Simson blind was, maar niet blind naar den geest, gelijk Simson even min was, toen hij de Philistijnen verpletterde. De dichter had zijne Philistijnen verpletterd, terwijl het oog van zijnen geest wijd open stond en helder om zich heen zag. Voorts werd nog het een en ander over de Philistijnen uit die dagen gezegd en deze met de tegenwoordige Philistijnen vergeleken; en Frederik geloofde zich bij dit alles op een veel hooger standpunt te hebben geplaatst, dan wel van zekere andere medewerkers aan tijdschriften gezegd kon worden.

De redacteur schreef nogmaals een briefje, waarin hij meldde, dat recensiën over oude boeken niet in zijn weekblad werden opgenomen.

„O domkop zonder wederga!" riep Frederik, terwijl hij het briefje in het vuur wierp. „Dat zijn derhalve de menschen, aan wie onze letterkunde is overgeleverd! O domkoppen, die zij zijn!" — „Ik zou denken, dat hij uw opstel in het geheel niet gelezen heeft," merkte Mary aan. — „Maar waarom heeft hij het niet gelezen? Waarom doet hij het werk niet, waarvoor hij betaald wordt? Wanneer hij mijn opstel inderdaad niet gelezen heeft, dan is hij niet alleen een domkop, maar ook een bedrieger."

De goede Frederik had, toen hij het eerste billet van den redacteur ontving, juist geen heel groote gedachten van het weekblad gekoesterd; terwijl hij echter zijn Simson bewerkte, had hij dezen arbeid lief gekregen; gouden droomen hadden zijn brein vervuld, en hij had zichzelven wonderbare lofspraken toegefluisterd, die over zijnen arbeid niet zouden achterblijven; hij had als zeker gesteld, dat iedereen onderzoek zou doen, wie toch die onbekende schrijver over de Philistijnen was. En terwijl deze droomen hem bezig hielden, had hij zijne verhandeling nog eens van het begin af geheel overgewerkt, verbeterd en uitgebreid. Hij was zeer welsprekend over de Philistijnen geworden, en had daarbij zijn werk met eenige toespelingen doorvlochten, die, zoo hij meende, zelfs door de logge Londenaars niet onopgemerkt konden blijven. Ja, dat alles had hij durven hopen; en nu werd op eens zijn arbeid — en welk een arbeid! — hem teruggezonden met de aanmerking, dat het weekblad geen recensiën over oude boeken opnam! In zijne verontwaardiging scheurde hij de ongelukkige verhandeling in stukken en wierp ze in een hoek. Toen hij echter de deur uit was, zocht Mary ze bijeen en plakte ze weder aan elkander. „Men weet niet hoe dat ding nog te pas kan komen!" dacht zij waarschijnlijk.

„Ik zal mij voortaan wel wachten om mijne paarlen voor de varkens te werpen," zeide Frederik bij zichzelven, terwijl hij langzaam naar de bibliotheek van het Museum toewandelde. Dit had juist plaats in het laatst van October. Hij had in verscheidene maanden geen enkelen shilling verdiend,

en het naderend vooruitzigt van verhongeren, waarover hij vroeger op een zoo'n ligtzinnigen toon gesproken had, werd voor hem een voorwerp van bange ontzetting. Hij had gezegd dat er veel erger dingen waren dan van honger om te komen. Wanneer hij nu echter een blik op zijne vrouw wierp en aan het kind dacht, waarmede hun gezin weldra vermeerderd stond te worden, en dan het nog overgebleven restantje geld natelde, dat hoe langer hoe meer inkromp, begon hij te twijfelen, of er wel iets ergers bestond dan van honger te sterven. De werkeloosheid, waartoe hij zich veroordeeld zag, maakte hem daarenboven het leven nog onaangenamer en onverdragelijker dan het ooit was geweest. Hij kon het niet over zich verkrijgen voortaan eene pen op het papier te zetten, zoo lang hij niet wist dat zijn arbeid eenig voordeel zou opleveren.

V.

DE ZON SCHIJNT TROUWENS NIET VOOR BLINDEN.

„Zoudt gij niet beter doen," zeide Mary op zekeren dag, „met den raad van mijnheer Webb op te volgen, en eens aan uw vader te schrijven?" Frederik gaf geen antwoord, maar liep de deur uit, en wandelde de *Museum-street* op en neder. De wijze, waarop de heer Boothby hem had ontvangen, had hem, gelijk wij weten, geheel verontwaardigd. In November echter overwon hij zijne verbolgenheid, en schreef hem nog eens een briefje, waarin hij hem vroeg, of hij nu ook eenig werk voor hem had. „Gij zult u misschien," voegde Frederik er bij, „ons gesprek in de maand Julij herinneren, alsmede den brief, dien ik u van den heer Webb heb ter hand gesteld."

Mary wenschte dat hij wat beleefder zou schrijven, en van het *genoegen* en de *eer* gewagen, toen hij bij hem was toegelaten; Frederik wilde echter van dergelijke laagheden, zoo als hij ze noemde, niets weten. Zij hadden nu nog omstreeks dertig pond in vermogen.

Omstreeks veertien dagen later, in December, ontving hij antwoord van den heer Boothby, die hem verzocht, op

zeker uur, dat hij opgaf, bij hem te komen. Frederik deed dit, en zag den grooten man weder. Deze vroeg hem, of hij zich in staat gevoelde om een register op een geschiedkundig werk te maken. Frederik antwoordde natuurlijk, dat hij dit doen kon, dit zoowel als iets anders. Hij kon het register maken, en, als het verlangd werd, het geschiedkundige werk zelf schrijven. Deze overtuiging had hij. Voor het register zou, indien het bleek goed te zijn, tien pond honorarium betaald worden. Frederik werd echter opmerkzaam gemaakt, dat deze betaling alleen van de deugdelijkheid zijns werks zou afhangen.

Frederik nam de afgedrukte vellen van het werk mede, en twijfelde geen oogenblik, of hij zou het register tot volkomene tevredenheid van schrijver en uitgever in orde brengen. Het zou al zeer vreemd zijn geweest, indien hij niet eens een register had kunnen maken.

„Van dat jonge mensch zal nooit iets te regt komen," zeide de heer Boothby tot zijnen boekhouder. „Hij denkt dat hij alles doen kan; maar *hoe* het gedaan moet worden, schijnt hij niet te begrijpen."

Frederik zette zich terstond aan het werk, en was er nog mede bezig, toen Mary beviel. Binnen veertien dagen echter was het register gereed, en indien hij iedere veertien dagen tien pond kon verdienen, was hij niet bang meer voor de toekomst.

Hij ging nu met het register naar *St.-James-street*, en gaf het daar ter inzage aan den boekhouder, dien hij aantrof; deze verzocht hem over een dag of acht terug te komen, om antwoord te ontvangen. Dit deed hij natuurlijk; men had het werk echter nog niet nagezien, en hij werd over drie dagen terug bescheiden. Hij kwam nu ook op den bepaalden tijd; de heer Boothby zeide hem echter, dat het werk als register onbruikbaar, ja eigenlijk in het geheel geen register was, en merkte daarbij aan, dat Frederik onmogelijk ooit eenig register kon hebben ingezien. — „Natuurlijk behoeft gij het niet te nemen, als het u niet bevalt," zeide Frederik, „maar ik geloof dat mijn register zoo goed is, als er een gemaakt kan worden."

De heer Boothby stond op, met de verklaring, dat er over deze zaak niet verder gesproken behoefde te worden. De

heer, voor wien het register vervaardigd was, liet den heer Pickering verzoeken voor zijne moeite vijf pond aan te nemen, ofschoon deze som als weggeworpen beschouwd kon worden. Terwijl de heer Boothby dit zeide, reikte hij Frederik eene vijf-ponds-banknoot toe. Frederik stiet echter de hem toegereikte hand terug, en verliet het kantoor van den uitgever met een traan in het oog.

De heer Boothby zag dezen traan, en den volgenden dag werd aan Frederik, met den beleefden groet van een hem onbekend heer, tien pond te huis gezonden; Frederik zond deze echter aan den uitgever terug. Hij had nog eenig geld over, en kon niet besluiten geld voor werk aan te nemen, dat hij niet geleverd had.

In het laatst van Januarij had Frederik met vrouw en kind een enkel bovenkamertje in eene onaanzienlijke buurt van Londen betrokken. Tot dusver hadden zij nog een woonvertrek en eene slaapkamer gehad; maar nu stonden nog slechts vijf pond tusschen hen en het oogenblik dat zij van honger zouden omkomen. Mary's bevalling had vrij wat geld gekost, en zij was nog niet volkomen hersteld.

Alles ging nu zeer slecht, en Frederik's eigene werkeloosheid maakte hunnen toestand, zoo mogelijk, nog slechter. Nu het gebrek zoo voor de deur stond, kon hij niet besluiten naar het Museum te gaan, om daar in boeken te zitten lezen. Bovendien had hij geen doel hoegenaamd in het oog. Milton kon hem volstrekt niet meer schelen, en hij bleef doorgaans onbewegelijk op zijn stoel zitten, om zijn lot te verwenschen. Dagelijks echter, wanneer Mary hem zoo in het karige haardvuur zag turen, maande zij hem aan om toch zijne halstarrigheid te overwinnen en aan zijn vader te schrijven. En dan verliet Frederik het huis, wandelde de straat op en neder, en overlegde bij zichzelven, of het wel mannelijk van hem gehandeld zou wezen, wanneer hij zich maar de keel afsneed. Zeker was hij dan van alle lijden ontheven; dit viel niet te ontkennen.

VI.

VERLOREN ZOONS KUNNEN OOK IN ONZEN TIJD NOG TERUGKEEREN, DOCH GEMESTE KALVEREN WORDEN SCHAARS.

Op zekeren dag, toen Frederik weder zoo bij het vuur zat, kwam het dienstmeisje van de vrouw uit het huis boven met de boodschap, dat er een heer was om hem te spreken. „Een heer? Wat is dat voor een heer?" vroeg Frederik. Het meisje wist niet te zeggen wie de heer was, en Frederik ging derhalve naar beneden, om zijn bezoek aan de huisdeur te ontvangen.

Hier trof hij een oud, in het zwart gekleed heer aan, die hem op een zeer beleefden toon vroeg, of hij het genoegen had den heer Frederik Pickering te spreken. Frederik antwoordde dat hij inderdaad deze ongelukkige was, en voegde er bij, dat hij geen kamer tot ontvangst van vreemdelingen ter beschikking had. „Wij hebben slechts een enkel slaapkamertje," voegde hij er bij, „en mijne vrouw ligt daar ziek te bed." Ten gevolge hiervan gingen de oude heer en Frederik nu de straat op en neêr, en hielden hunne conversatie op het trottoir.

„Mijn naam is Burnaby, en ik ben degene, voor wien gij een register gemaakt hebt," zeide de oude heer.

Burnaby was in zijn tijd een welbekend schrijver, en Frederik gevoelde te midden van zijn ongeluk, dat dergelijk bezoek hem tot eer strekte.

„Het doet mij leed, dat mijn register aan uwe verwachting niet beantwoord heeft," zeide Frederik. — „Het beantwoordde zeker zoo min aan mijne verwachting als aan die van hen, welke een register verlangen," antwoordde de heer Burnaby. „Het was eigenlijk in het geheel geen register; zoo iets mag niets bevatten dan woorden en getallen; dat van u echter bevatte meeningen, ja zelfs kritiek." — „Wanneer ik u daardoor eenige onaangenaamheid berokkend heb, doet dat mij zeer leed," zeide Frederik. „In allen geval ben ik nu toch voor mijn verloren arbeid gestraft." — „Mijn wensch is volstrekt niet, dat gij gestraft zult worden," zeide de heer Burnaby, „en daarom kom ik hier, om u het loon voor uwe moeite ter hand te stellen. Ik ben

overtuigd dat gij naar uw best vermogen aan het register gearbeid hebt."

Terwijl de heer Burnaby dit zeide, bragt hij zijne vingers in zijn vestzakje, en haalde er eene verfrommelde banknoot uit, die hij aan Frederik toereikte.

„Neen, mijnheer Burnaby!" zeide Frederik: „ik kan niets aannemen wat ik niet inderdaad verdiend heb." — „Hoor eens, jonge vriend! Ik weet dat gij arm zijt." — „Ja, ik ben zeer arm." — „En mij ontbreekt het niet aan geld." — „Dat heeft daarmede niets te maken. Kunt gij mij misschien den weg wijzen, waardoor ik met arbeid voor de pers iets verdienen kan? Zulk eene beleefdheid zal ik van u gaarne aannemen; iets anders echter niet." — „Het spijt mij dat ik aan uwen wensch niet kan voldoen; maar ik zie er geen kans toe." — „Maar gij kent toch zoo vele schrijvers en uitgevers?" — „Al kende ik ook alle schrijvers en uitgevers, die er te vinden zijn, dan zou het nog niet baten. Gij neemt het mij, zoo ik hoop, toch niet kwalijk, wanneer ik u zeg, dat gij den voor u noodigen leertijd niet doorloopen hebt." — „Moeten dan alle schrijvers een leertijd doorloopen?" — „Neen, dat is juist niet noodig. Het is in tegendeel mogelijk dat gij, ook zonder een leertijd doorstaan te hebben, roem en rijkdom kunt verwerven. Wanneer dat echter het geval zal wezen, moet gij het zonder de hulp van anderen kunnen doen."

Hierop volgde een stilzwijgen, en de twee mannen gingen naast elkander tot aan het einde der straat voor dat Frederik het woord weder opvatte, en zeide: „Gij meent derhalve, dat een schrijver óf een genie óf een daglooner moet zijn?" — „Ja, zoo iets bedoelde ik, mijnheer Pickering!"

Deze verhaalde nu aan den heer Burnaby zijne geheele geschiedenis, terwijl zij nog altijd naast elkander de straat op en af gingen; ja, zijn gemoed was zoo vol, dat hij er rond voor uitkwam, zijne vrouw, nog voor dat zij getrouwd waren, te hebben verzekerd, dat er vrij wat erger dingen bestonden dan van honger om te komen. Toen hij had uitgesproken, vroeg Burnaby, welke nu zijne plannen voor de toekomst waren.

„Nu, wij zullen er de proef van zien te nemen," gaf Frederik met een gedwongen lach ten antwoord. — „Waar zult

gij de proef van nemen?" vroeg Burnaby. — „Van het doodhongeren!" gaf Frederik ten antwoord. — „Hoe? Met uw vrouw en kind? Kom, wees verstandig, en neem nu in de eerste plaats deze banknoot aan. Terwijl gij daarmede voorloopig in uw onderhoud voorziet, kunt gij intusschen aan uw vader schrijven. Hemel en aarde! Behoeft een mensch zich te schamen aan zijn vader te bekennen, dat hij ongelijk heeft?"

Frederik antwoordde hierop, dat zijns vaders hart zoo hard was als een steen, en het lijden van een zuigeling het niet vermurwen zou; Burnaby beweerde echter, dat Frederik niettemin de proef moest wagen. „Omtrent hetgeen de pligt van u verlangt, kan geen twijfel bestaan," zeide hij. „Ook moet ik u bekennen, dat ik niet inzie welk een anderen stap gij doen kunt. Gij zult toch niet uw vrouw en kind naar het werkhuis willen zenden?"

Pickering barstte in tranen uit, en de heer Burnaby verliet hem aan den hoek van *Great Russel-street*, nadat hij hem de tien-ponds-banknoot in de hand had gedrukt.

Vrouw en kind naar het werkhuis zenden! In al zijne ellende had Frederik toch nog nooit aan dezen verschrikkelijken uitweg gedacht. Het verhongeren, of liever een zekeren romanesken graad van gebreklijden, dat hij misschien met eene zekere hooghartigheid zou hebben kunnen verduren, was hem wel voor den geest gekomen; maar hoe zou een man van beschaving een werkhuispak kunnen dragen, en zich het haar kort laten afknippen!

Het is in een beschaafden staat voor man, vrouw en kind niet wel mogelijk dood te hongeren. Frederik zag nu alles in zoo als het inderdaad was. Hij zag de dienaren der wijk bij hem komen, zijne vrouw en kind medenemen, en hij moest naar het werkhuis volgen, of hij wilde of niet. Zeker was dit nog iets ergers dan doodhongeren; maar er ontbrak al het melodramatische effect aan, dat hij vroeger bijna met fierheid had te gemoet gezien.

„Nu," vroeg Mary, toen Frederik aan haar bed was teruggekeerd: „wat was het nu? Heeft hij u misschien iets goeds medegedeeld? Heeft hij u uitzigt op arbeid geopend?" — „Dit heeft hij mij gegeven, en wel uit barmhartigheid," antwoordde Frederik, terwijl hij de banknoot

op het bed wierp. „Ik kan nu even zoo goed bij den weg loopen bedelen. Mijne trotschheid is met wortel en al uitgeroeid." Met deze woorden zette hij zich bij het vuur en weende.

„Frederik," zeide Mary, toen verscheidene uren verloopen waren, zonder dat hij zich in staat bevond zijne wanhoop te overmeesteren, „als gij morgen niet aan uw vader schrijft, dan schrijf ik."

Hij ging nogmaals naar allen, die met de letterkunde maar eenigzins in betrekking stonden en hem, al ware het ook maar oppervlakkig, bekend waren: naar den heer Roderick Billings, naar den leermeester, die hem in de stenographie had onderwezen, naar allen, die met hem aan *de Komeet* waren werkzaam geweest, en naar den heer Boothby. Bij den laatste legde hij, ondanks zijne vroegere verontwaardiging, zelfs vier bezoeken af; maar alles was vruchteloos. Niemand kon hem eenige bezigheid aanwijzen, waarvoor hij geschikt was. Hij schreef aan den heer Webb, en deze zond hem eene vijfponds-banknoot. Zijn onvermogen om deze aalmoes af te wijzen, was, gelooven wij, voor zijn hart smartelijker, dan iets anders, dat hem tot dusver bejegend was.

Mary had gedreigd aan zijnen vader te zullen schrijven, doch had deze bedreiging niet ten uitvoer gebragt. Zoo iets is ook niet het regte middel, waardoor eene jonge vrouw haren echtgenoot naar wensch kan besturen; hij had haar somber aangezien, toen zij zoo gesproken had; en zij wist ook zelve, dat zij het niet over zich zou verkrijgen om iets dergelijks zonder zijne toestemming te doen.

Toen zij echter ziek werd en geen voedsel meer voor haar kind had, en nu Frederik smeekte zijnen vader om bijstand voor haar kind te vragen, wanneer zij er niet meer zijn zou — toen brak zijne trotschheid, en hij zette zich neder en schreef. Toen hij nu zijne pen in den inktkoker wilde doopen, was deze ledig. Er waren nu bijna twee maanden verloopen, sedert hij den moed had opgegeven om voor het beroep werkzaam te zijn, waaraan hij zich had willen toewijden.

Hij schreef aan zijnen vader, en ledigde den kelk van gebroken fierheid tot op den bodem.

Ons is het altijd voorgekomen, alsof de Verloren Zoon, toen hij tot zijnen vader was teruggekeerd, nadat hij met de zwijnen zijn maaltijd had gedeeld, in zijne berouwvolle onderwerping slechts weinig verootmoediging gevoeld moest hebben. Zeker erkende hij zijne onwaardigheid; maar het gemeste kalf werd zoo schielijk geslagt, dat de rouw over den toestand van den jongman door het vooruitzigt op de lekkere smulpartij weldra was uitgewischt. Ware hij genoodzaakt geweest zijne terugkomst met een brief per post te melden en dan eerst op antwoord te wachten, wij gelooven dat zijne straf harder geweest zou zijn.

De straf, welke Pickering te verduren had, was inderdaad zeer hard; en bij hem werd geen gemest kalf geslagt. Hij ontving per omgaande van zijn vader een zeer koelen brief, waarin de oude heer hem mededeelde, dat hij de zaak in overweging zou nemen. Na verloop van veertien dagen ontving hij een tweeden brief, waarin aan Frederik te kennen werd gegeven, dat, indien deze naar Manchester wilde terugkeeren, hij dan weder zijne plaats op het practizijns-kantoor kon innemen, dat hij verlaten had Ook zou zijn vader met de vroegere wekelijksche toelage van dertig shillings weder voortgaan. „Bij den tegenwoordigen stand van zaken," voegde zijn vader er bij, „acht ik het niet noodig dat gij mij bezoekt; wij zullen derhalve voorloopig elkander nog niet zien."

Het kalf, dat op deze wijze voor Frederik geslagt werd, was derhalve niet gemest, maar een zeer mager beestje.

Natuurlijk moest hij doen wat hem bevolen werd. Hij begaf zich met vrouw en kind naar Manchester, en betrad met neêrgeslagen blikken het oude procureurs-kantoor, dat hij in vroegere dagen niet alleen gehaat, maar zelfs veracht had. Toenmaals was hij een elegant jongman onder de andere elegante jonge lieden geweest, en had zich voor het gezelschap, waaronder hij zich bevond, bijna te goed gehouden; nu daarentegen was hij de minste onder hen, en gevoelde zich verootmoedigd. Hij schreef somwijlen aan den heer Burnaby, dien hij zijne geheele geschiedenis mededeelde, en de antwoorden van dezen heer dienden er toe om hem ten minste eenigen moed in te spreken en staande te houden.

„Mijn oogmerk," schreef Frederik in een zijner laatste brieven, „is en blijft altijd, later eenmaal tot mijn geliefkoosd vak terug te keeren; doch eerst zal ik trachten mijn handwerk als daglooner in de letterkunde behoorlijk te leeren."

ANDRÉ IN DRENTHE.

Door J. VAN DER VEEN Az.

(*Vervolg.*)

IV.

TUSSCHEN ZEYEN EN BUNNE.

Naauwelijks had André van den welwillenden landmeter afscheid genomen, of hij volgde op diens aanwijzing een der vele veldpaden, die in de rigting van Donderen door de heide liepen. Hij liet zijne oogen regts en links over de vlakte dwalen, terwijl hij eenige fragmenten uit Ossian's gedichten reciteerde. Door het blaffen van een hond in zijne overdenkingen gestoord, wendde hij zijn gelaat in de rigting, van waar dat geluid werd vernomen, en hij zag op eenige schreden van het pad, dat hij volgde, tegen de helling eener kleine verhevenheid van den grond, iemand bezig in de onmiddelijke nabijheid van een vijftal bijenkorven. Het was een dier forsche, breedgeschouderde landlieden, die men hier en daar in Drenthe nog begroet als echte typen van een vroeger en sterker geslacht, en die ons onwillekeurig doen denken aan die „grousame reusen ofte kinderen Enakim", ons door vader Piccardt zoo naïf beschreven, druk bezig met het vervaardigen van tumuli's, of steenen van duizenden ponden zwaarte, als kaatsballen voor zich uit werpende, ter bepaling der grenzen van ieders privaat of gemeenschappelijk eigendom. Terwijl de bedoelde landman

op stuurschen toon zijnen hond het zwijgen oplegde, vond André zich opgewekt om naar hem toe te gaan en zich eene poos met hem te onderhouden. Nader komende, ontdekte hij dat het iemand was van een barsch voorkomen, wiens hooge en krachtige gestalte een weinig gebogen was, hetzij als een gevolg van veel en zwaar werken, hetzij door den last des ouderdoms.

„Goeden morgen, vriend! Reeds zoo druk aan den arbeid?" begon André.

De aangesprokene zag als uit de hoogte op hem neder, nam hem van top tot teen op, en antwoordde kortaf: „Ook goe'n dag!" — „Dat zijn bijen, niet waar?" vervolgde André, in de hoop van een gesprek met hem te zullen uitlokken.

De grijsaard nam een zwart berookt pijpje, stopte het, lokte door staal en vuursteen een vonk in de tondeldoos, blies op die vonk, stak zijn neuswarmertje aan, trok den bijenkap, dien hij, toen André hem was genaderd, had afgezet, weder over het hoofd, en vervolgde zijne bezigheden.

André volgde zijn voorbeeld door eene cigaar aan te steken, terwijl hij daarna zich rustig in de hooge heide nedervlijde.

„Wi nuumt ze *iemen*," hernam de grijsaard, na verloop van eenigen tijd, als antwoord op de hem het laatst gedane vraag. — „Het is een aardig nijver volkje." — „En vernimstig ook. Der valt wat van te leeren, heerschop! zy hebt, net as wy, en keunink." — „Eene koningin, niet waar?" — „Dat 's aleens; zy hebt en upperheufd, en d' underdaonen zint in twee soorten verdeeld: hummels dat bint de mannegies, en wark-iemen dat bint ze daor de hunnig van kump." — „Hé! bezorgen dan de hommels of mannetjes geen honig?" — „Wel wisse niet; de hummels zörgen allént dat er bi de keuningin jongen anfokt worden; 't liekt wol wat raor, maor de keuningin is allént moer; de wark-iemen, 't grootste getal in de körf, kriegt geen jongen." — „Gij schijnt met die bijenhuishouding bijzonder goed bekend te zijn; het is zeker een gevolg van veeljarige ondervinding?" — „Ook al, heerschop! maor dat 'k daor zoo even zé, weet ik van een olde meister, die we vrogger hadden in 't karspel, daor 'k

jonk west bin. 't Was en plomp geleerd man, di al zukke dingen biester klaor kon uutleggen." — „Gij hebt zeker meer dan deze vijf korven, en zijt zonder twijfel iemker van beroep?" — „Och né, dat 's mien heele schat. 't Zint zwarmen, die 'k vergangen jaor vangen heb; 'k doe 't enkel uut liefhebb'ry; was 'k vieftig jaor jonger, 'k zol niks liever wezen dan iemker." — „Heeft men in Drenthe groote bijenstallen?" — „Groote? Dat geleuft maor, en en bulte iemkers ook; de Gedipteerde (Gedeputeerde) H. was hier lest, en vertelde mi, doe we zoo over de iemen rentenierden (redeneerden), dat er in Drenthe over de 1400 iemkers waren, die te zamen meer dan 28,000 korven hadden, en jaorliks nagenoeg 100,000 olde ponden hunnig en 9000 olde ponden was wonnen; dat is wat!" — „Dat geloof ik." — „Ja, jonk! die olde meister wist het; wi hebt er veul van leert. Zoo was 't hier under anderen de gewoonte, um, as er en iemker kwam te starven, zien dood an de iemen bekend te maken, deur mit den blooten kop veur d' iemenstal langs te loopen, en hardop te zeggen: „'k Maok oe bekend dat oe herschap dood is." En dat hef hi in ons darp (dorp) glad doen opholden; 't was simpel bigeloof, zé er, en hi had geliek." — „En waarom noemde hij dat bijgeloof?" — „Wel, umdat men di anzegginge deed, uut vreeze dat al de iemen anders te geliek mit heur herschap zollen starven." — „Had men zulke onderwijzers vroeger meer gehad, er zou thans ongetwijfeld minder vooroordeel en bedekt bijgeloof zijn." — „Zoo, dat geleuft maor." — „Een onderwijzer, die zijne roeping begrijpt, die het onderwijs als in het bloed, in merg en been zit, die niet alleen, even als de landman, den akker tot zaaijen bekwaam maakt en er goed zaad in strooit, maar ook te zijner tijd het onkruid er uit verwijdert, zulk een man kan een zegen zijn, niet slechts voor zijne school, maar voor het geheele dorp, waar hij werkzaam is; want hij bebouwt het menschelijk hart en doet het vrucht dragen voor het leven." — „Hé, ie zint toch geen meister?" — „Neen, dat ben ik niet; maar ik ben een vriend van het onderwijs, en draag hem onbegrensde achting en eerbied toe, die in waarheid onderwijzer en opvoeder is." — „Daor ie van danne bint, zel 't onderwies manks beter wezen dan hier bi ons." — „Gij vergist u, mijn vriend! ik heb in

Drenthe verschillende scholen bezocht, groote ·egde: „Stik doch ik moet zeggen, voor zoo ver ik er over oor dat men hier bij Holland niet ten achteren is." ·ner Drenth· is in de leste tieden hier dan ook vinnig veranderd; as ie nou de kiender heurt spreken, ie staot er verstomd van, zy vertelt oe dingen, daor mennig meister van mien tied nooit van heurd had." — „Ja, dat is het getuigenis van menig deskundige, en dat kan ook wel niet anders, nu men de *werktuigelijke* methode voor de *ontwikkelende* heeft laten varen." — „'t Leste begriep ik niet." — „Ik wil trachten het u duidelijk te maken. Vroeger leerde men het kind zijne les enkel opzeggen, en namen van dorpen, steden en landen van buiten leeren, zonder iets meer; die methode of leerwijze noem ik *werktuigelijk*, of leeren voor de school; want verlaat het kind, dat naar die methode gevormd is, de school, het zal spoedig al dat geheugenwerk vergeten. Doch thans is het geheel anders: nu zegt het kind niet alleen die les op, maar leert haar tevens begrijpen; elk woord dat er in staat wordt verklaard, en het verband tusschen dat en elk ander woord aangewezen, terwijl het de dorpen, steden en landen, die het opnoemt, zelf op de kaart moet aanwijzen, met opgave tevens van alles wat er merkwaardigs op de aangewezen plaatsen is, of er geschiedkundige herinneringen aan verbonden zijn, en zoo ja, welke. Verder, of wij ook belang bij zulk eene plaats hebben, langs welken weg wij er kunnen komen, en zoo al meer. Zie, dat heet ik het onderwijs overbrengen in het leven; immers als het kind, zoo onderwezen, de school verlaat, dan brengt hetgeen het aldus verwerkte en gedurig omzette, zoodat het zijn eigendom is geworden, ja als met hem vastgegroeid en één geworden in het leven, dan is het geleerde voor hem als gangbare munt, waarmede hij overal teregt kan, en waardoor niet alleen hij, maar ook anderen gebaat worden." — „Net an, heerschop, 'k bin der volkomen achter, juust zoo is 't. Eén dink evenswol is spietig." — „En dat is?" — „'t Kost zoo veul; de karspellasten wordt zoo biester hoog." — „Dat is zeer natuurlijk, mijn vriend! Wat men vroeger wel wenschte te doen, maar niet deed, dat doet men thans: men graaft kanalen, legt nieuwe wegen aan, sticht scholen, doet oude schoolgebouwen door nieuwe vervangen, en dat alles kost

ken zij voc›edenk tevens, dat dit alzoo bestede geld hooge hij den hc uit de scholen, langs kanalen en straat- en mannen, dverspreiden zich kennis en welvaart." — „Ja, maor Dunderen stiet niet met Vries geliek, en zoo is 't mit mennig boerschap; 't boerschap helpt de boom mesten, maor 't heufddarp (het hoofddorp) plukt de vruchten." — „Alles kan niet op eens, goede vriend! Al kan de voet niet doen wat de hand vermag, daarom blijven beide toch leden van het zelfde ligchaam; immers zoodra zij ophielden dit te zijn, ware de eenheid en de zamenwerking van het geheel verbroken. Zoo ook in de maatschappij. Deze kan men vergelijken bij een reusachtigen boom, met duizenden verschillende takken; maar hoewel al die takken, van den grootsten tot den kleinsten, van den aanzienlijksten tot den geringsten, door den zelfden stam worden gevoed, zijn er toch maar enkele, die bloeijen en de bijen honig doen garen, slechts weinige, waarvan de bloesems vrucht zetten." — „Je zint er, geleuf ik, best achter; maor jong, 't geld is zoo verdold betuun (schaars); der mut zoo stoer veur warkt worden." — „Ik geloof het gaarne; maar nog eens, mijn vriend! het geld, dat gij voor het onderwijs opbrengt, gelijkt den mest, dien gij op uw land brengt. Is juist niet alles, wat een koning zegt, proefhoudend, het gezegde van den ouden Frits, Pruissens tweeden koning, zal wel altijd waar blijven: „Wat gij aan scholen ten koste legt," zeide hij, „wint gij uit aan gevangenissen." Ja, geloof mij, vriend! alleen door onderwijs en opvoeding moet de mensch beter worden." — „'t Zal wal zoo wezen." — „En daarom hoop ik, met het oog op het onderwijs, dat de bedoelde lasten hier niet zullen verminderen, maar dat de gemeentebesturen, zoowel elders als hier, hoe langer hoe meer zullen leeren begrijpen, dat het ook vooral hunne taak is om de toekomst voor te bereiden, door de belangen van het onderwijs met toenemende belangstelling te behartigen." — „Of mutten ze nog al meer doen?" — „Mijns bedunkens, ja! De jaarwedden der onderwijzers staan nog niet overal in verhouding tot de kennis, die men van hen vordert, tot het werk, dat men van hen verlangt." — „'k Gun oe 't beste, heerschap! maor toch, 'k zol niet gèren zien, dat ie baos waort over onze buutse" (beurs), hernam de grijze landman, terwijl hij zijnen

tred vertraagde, en, weldra stilstaande, er bijvoegde: „Stik ris op; hier woon ik, heerschap!"

Hoe gaarne André anders ook het inwendige eener Drenthsche boerenwoning zou hebben willen opnemen, meende hij er ditmaal voor te moeten bedanken, ten einde geen stoornis te verwekken in zijn reisplan voor dien dag.

Hij nam daarom afscheid van den grijsaard, en terwijl deze zijn erf opwandelde, vervolgde gene zijne wandeling naar Bunne.

In de teleurstelling, die hem daar verbeidde, lag het bewijs, dat hij nog een nieuweling was op het terrein van oudheidkundige nasporingen.

V.

ILLUSIËN, TELEURSTELLING, SCHRIK, VERRASSING EN HULPBETOONING.

Door niets afgeleid en daarhenen wandelende als ware hij het eenig denkend wezen in het landelijk oord, dat hij al mijmerend doortrok, gaf André zich geheel aan zijne verbeelding over. En die verbeelding tooverde als voor zijne blikken een *Bunne*, zoo als hij uit menig geschrift en door den mond der overlevering had leeren kennen.

Daar rees het aloude klooster, spoedig veranderd in eene Commanderie der Kruisheeren, als voor zijne oogen. In zijne gedachten zes eeuwen teruggaande, bevolkte hij het nieuwe gebouw weder met zijne oorspronkelijke bewoonsters, „jufvrouwen of zusteren der Duitsche orde", vrome, maar misschien ook onheilige nonnen. Al het ziekelijk genot daar eens gesmaakt, al de harde dwang er ondervonden, zweefden in fantastische beelden voor zijnen geest. Langzamerhand echter verdween die schare van nonnen als in eene wolk, waaruit plotseling de Ridders onzer Lieve Vrouw van den berg Sion — of, zoo als zij meer bekend zijn, de fiere Kruisridders — in hunne eigenaardige wapenrusting, te voorschijn traden; ridders, die hem aan een Godfried van Bouillon en andere uitstekende kruisvaarders deden denken. In verschillende groepen, gezeten op snuivende rossen, trok-

ken zij voorbij de oogen van zijnen geest. Het was als hoorde hij den hoefslag der paarden, als zag hij die onversaagde mannen, die vroeger door hunne voetzoolen den grond hadden gedrukt, door den Verlosser der wereld betreden, thans door de vlakten van Drenthe rennen. Hij zag ze, die forsche en beroemde ridders, alom gevreesd en geëerbiedigd van wege hunne dapperheid en magt; die mannen, die ook een deel van Drenthe aan de bezittingen hunner orde hadden cijnsbaar gemaakt; die, niet misdeeld van privilegiën, zelfs — volgens het erfgerucht — het *jus hospitandi* (het regt van herberg) door geheel Drenthe, zoowel voor zich, als voor de hunnen en de schapen van deze, zoo vaak zij met deze naar Koevorden dreven, om ze aldaar op de markt te verkoopen.

Maar dat spel der begoocheling nam plotseling een einde. André bevond zich ongemerkt midden in Bunne, niet ver van de plek, waar eenmaal de trotsche Commanderie, als eene heerscheresse, haar hoofd boven alles wat haar omringde uitstak en haren toren verhief, die, naar luid der sage, te Emden kon worden gezien. Hoe bevallig Bunne ook moge zijn en voor den vreemdeling eene opzettelijke beschouwing ten volle waardig is, André had er in die oogenblikken geen oog voor; hij zocht naar iets, dat hij niet zou vinden. Na ettelijke, schier wanhopige pogingen gelukte het hem eindelijk iemand te ontmoeten, die scheen te begrijpen wat hij wenschte op te sporen.

„Ik heb," sprak die iemand in den provincialen tongval, „u reeds tweemaal de plek, waar het oude huis gestaan moet hebben, zien voorbijgaan." — „Onmogelijk," meende André. — „Wacht maar!" was het antwoord, terwijl de spreker, nog eenige schreden verder gaande, er bijvoegde: „Hier moet het gestaan hebben." — „Hier?" riep André verwonderd en te gelijk teleurgesteld. „Maar ik zie hier immers niets dan die eenvoudige boerenwoning ... Vriend, gij zult u stellig vergissen." — „Als gij het beter weet, dan hebt gij mij niet noodig," sprak de ander op een toon, geheel in overeenstemming met de wijze, waarop hij zich omkeerde en verwijderde, zonder dat het André mogt gelukken hem terug te roepen.

Daar André inmiddels voor een der ramen van de zoo

even bedoelde woning twee menschenhoofden had ontdekt, die door het verweerde vensterglas hem van top tot teen schenen op te nemen, besloot hij die woning binnen te gaan, in de hoop van daar beter te zullen slagen. Hij opende de deur, en trad een vrij ruim vertrek binnen, waarin hij, buiten de eigenaars der bedoelde hoofden, de dochter en den knecht des huizes, een grijsaard aantrof, die, gezeten aan den grooten haard, zijne oogen langzaam op den binnengetredene vestigde. De vriendelijke groet, waarmede André het drietal naderde, werd door den knecht met een gesmoord ginnegappen, door de jonge deerne zwijgend, doch door den ouden man minzaam beantwoord. Nadat André uitgenoodigd was om plaats te nemen en men eene poos over koetjes en kalfjes had gesproken, waaraan ook de bloode deerne nu en dan deel nam, meende André het vertrouwen van vader en dochter genoegzaam gewonnen te hebben, om met het doel van zijn bezoek voor den dag te komen. Hij deed dit zoo welbespraakt, dat het der jonge dochter de betuiging ontlokte: „Menheer is goed van den tongriem gesneden," terwijl haar vader schier gelijktijdig zeide: „Wijs menheer de grachten, Jantien!"

Zij, tot wie dit bevel gerigt was, toonde hare bereidwilligheid daartoe door haastig op te staan. André liet haar niet wachten; hij volgde haar, en had slechts weinige schreden af te leggen, om den schralen oogst, die hem verbeidde, in te zamelen.

„En is dat alles, die half digtgegroeide grachten? Is er niets meer te zien?" vroeg André. — „Hier niet," antwoordde zij; „doch in ons huis is nog iets, dat ieder, die hier komt om wat van het oude klooster te vernemen, zien moet, en dus...." — „O gaarne wil ik dat ook zien," sprak André; en daarop weder met haar binnen gaande, wees zij hem achtervolgens op drie schilderijen in olieverf. Aan twee van deze, het eene voorstellende 's Heilands verrijzenis, en gebezigd als schoorsteenstuk, het andere vertoonende een landschap, wijdde André slechts een vlugtigen blik. Langer daarentegen vertoefde hij voor het derde, dat in den wand gelijst was, niet omdat het in zijn oog eenige kunstwaarde bezat, maar omdat het onderwerp, dat het voorstelde, zoo geheel eigenaardig was aan de plaats, waar het

heette voormaals gehangen te hebben. Het stelde eene rijk getooide jonkvrouw voor, die, staande voor de kloostervoogdes en omringd door verscheidene geestelijke zusters, zich van haar wereldschen opschik ontdeed in het beslissend oogenblik harer toetreding en opneming in de orde.

Doch ook spoedig dwaalden zijne blikken verder, om zich nog als ter loops te vestigen op ettelijke in lood gevatte ruiten, die in nog sterk sprekende kleuren verschillende adelijke wapens te aanschouwen gaven.

„En is dat dan nu alles wat er van het oude klooster is overgebleven?" vroeg hij. — „Wat ik zoo menig vreemd heerschap, die mij bezocht, op dergelijke vraag heb moeten antwoorden, dat antwoord ik ook u: het is alles," hernam de grijsaard. — „Maar," vervolgde André, „welligt zijt gij in het bezit van oude papieren, wier inhoud mij misschien beter kan bevredigen dan hetgene ik tot nogtoe zag en hoorde."

Terwijl de oude driftig het hoofd schudde, wierp hij een steelschen blik van verstandhouding op het meisje, dat niet ver van hem was neêrgehurkt.

„En al had ik die, wat nut zouden ze voor u hebben?" sprak hij na eene kleine pauze. — „Meer misschien dan gij vermoedt." — „Malligheid," hernam de oude, langzaam oprijzende en het vertrek verlatende. — „Doe geen moeite meer," sprak het meisje. „Wij hebben geen papieren; doch al hadden wij ze ook, vader zou ze toch niet aan een vreemde laten zien."

De toon, waarop zij sprak, liet André geen de minste kans over van in zijne wenschen te zullen slagen; daarom liet hij elke verdere poging na, en volgde den grijsaard, dien hij in het achterhuis aantrof, waar hij van hem en zijne dochter afscheid nam.

Weder buiten komende, wierp hij nog eens zijne blikken op het erf. En toen hij daar stond en nogmaals de half digtgegroeide grachten aanschouwde, mompelde hij bij zichzelven:

Zoo gaat het hier beneên:
Wat onverganklijk scheen,
Veroudt, vervalt, verkwijnt,
Tot het geheel verdwijnt;

Hoe ook beklaagd, benijd,
't Komt alles op zijn tijd,
En keert van waar 't eens kwam.....

Ook wat zijn oorsprong nam
Uit God?.... Ook gij mijn ziel?....

Hij verzonk in een ernstig gepeins, en zette zijne wandeling voort in de rigting van Vries. Bijna aan het eind van den boerenweg gekomen, waar deze zich aan den klinkerweg van Assen naar Vries aansluit, wekte het ratelen van een rijtuig hem uit zijne overpeinzingen. Haastig met zijne oogen zijn gehoor volgende, zag hij in de verte een rijtuig met meer dan gewone snelheid naderen. Hand over hand nam die snelle vaart toe, en spoedig ontdekte hij dat de paarden op hol waren. Angstkreten, blijkbaar door eene vrouw geslaakt en vermengd met het gejammer en gegil van kinderen, drongen huiveringwekkend tot hem door. Hij versnelde zijne schreden en bereikte schier ademloos den klinkerweg, juist toen het rijtuig, op weinigen afstand van hem verwijderd, omsloeg. Een kort, doorborend gegil vergezelde den zwaren val, doch gelukkig brak door dien val de disselboom en de paarden gingen pijlsnel verder door. Naar het omgeslagen en gebroken rijtuig te snellen en met behulp van den zwaar gekneusden koetsier het portier te openen, was voor André het werk van een oogenblik.

„Mijn Hemel, mevrouw! Zijt gij het, hoe is het met u?" riep André, het portier openrukkende en mevrouw B** en hare kinderen herkennende. — „Wij zijn er Goddank met den schrik afgekomen," antwoordde zij doodsbleek, terwijl zij, door André geholpen, met hare kinderen het rijtuig verliet met eene haast, alsof zij nog in levensgevaar verkeerde. André nam het jongste kind op den arm, en geleidde de geredden naar den herberg te Vries, waarin hij den vorigen nacht had doorgebragt. De wandeling derwaarts was lang genoeg, om André bekend te maken met de omstandigheden, die tot het ongeluk aanleiding hadden gegeven. Het ontmoeten van eene hondekar was daarvan de oorzaak geweest.

Vóór dat onze wandelaars het dorp nog bereikt hadden, snelden hun van alle zijden personen te gemoet, die op het

gezigt der hollende paarden waren toegeschoten, om zoo mogelijk hulp te verleenen. Nadat mevrouw B** door verscheiden hunner was herkend en toegesproken, verzocht André hun, het gebroken rijtuig te willen oprigten en naar Vries te brengen, daar de koetsier wel buiten staat zou zijn daaraan iets te kunnen verrigten. Daarop in de herberg komende, verklaarde Mevrouw B** van haar plan om verder te gaan voor goed af te zien, verlangde zij onverwijld naar Assen terug te keeren, terwijl door André's tusschenkomst weldra een boeren-huifwagen was gehuurd, om aan dat verlangen te voldoen. Hoewel mevrouw voor het vriendelijk aanbod van André, om haar naar Assen te vergezellen, ook herhaalde malen meende te kunnen en moeten bedanken, vond André het echter geraden haar niet alleen te laten gaan, waartoe hij door de kinderen krachtig en welsprekend werd aangezet.

Daar zijne gezellin langzaam van den schrik bekwam, vergat André reeds spoedig, al het onaangename, dat het rijden in een boerenwagen op een straatweg noodwendig medebrengt, en hield men, na een genoegelijk gesprek, voor het huis van den heer B** stil, voordat André het merkte. Toen hij allen uit den wagen had geholpen en aan den heer des huizes de vereischte opheldering had gegeven van hunne plotselinge verschijning, wilde hij zich verwijderen; doch men herinnerde hem met zooveel aandrang aan zijne vroegere belofte, dat hij er in toestemde om een paar dagen te blijven logeeren. Het duurde niet lang, of de oude heer keerde van zijne avondwandeling terug en heette, geheel verrast, zijn ouden kennis hartelijk welkom.

Was het wonder dat men schier elk oogenblik terugkwam op de oorzaak, die hen thans had bijeengebragt, en daarbij telkens algemeen zijne afkeuring te kennen gaf over het hoe langer hoe meer in gebruik komen van het rijden met hondekarren.

„Ik heb er menigmaal mijne stem tegen verheven; mijn zoon zelfs heeft er artikels over in de courant geschreven: doch naar de stem van hen, die weinig hooger staan dan op de eerste sport van de maatschappelijke ladder, wordt zelden geluisterd," zeide de oude heer. — „Laat u dat niet bevreemden," sprak André. „Het verkeerde, dat men be-

strijdt, wordt niet op eens overwonnen; hoe lang duurt het eer de bloesem vrucht zet en die vrucht tot rijpheid komt, — hoe lang dikwijls eer de vonk eene vlam wordt, verterende wat men aan de vernieling wil prijsgeven. Alles heeft zijn tijd, een tijd die zeker komt als hetgeen men wil maar goed is." — „Goed is het," hernam de oude heer. — „Ja, goed in meer dan één opzigt," voegde zijn zoon er bij. „Ten eerste pleit het niet voor onze beschaving, dat wij den hond als trek- en lastdier bezigen; immers, naar mijne bescheidene meening, is dit gebruik weinig strookende met de bestemming van dat trouwe huisdier. Zeker is het intusschen, dat bedoeld gebruik telkens meer ontaardt, zoodat wat regel moest zijn, uitzondering is geworden. Zoo ergens, dan bestaat hier misbruik in de meest afkeurenswaardige beteekenis van dat woord; want het is hier niet een verstandig en matig gebruik maken van de krachten dier beesten, maar een afbeulen van hen in het gareel der zelfzucht en eigenbaat." — „Die arme schepsels!" viel mevrouw B** in. „Ik heb ze ten bloede zien geeselen en ze schier boven hunne krachten zien trekken en zwoegen, aan honger en dorst ten prooi... O, het schreit ten hemel!" — „Onze natie," vervolgde de oude heer, „laat zich zoo gaarne iets voorstaan op hare vroomheid, op haren godsdienstzin; daarbij weet zij u te wijzen op allerlei inrigtingen van stoffelijken aard, ter bevordering van materieele belangen; zij heeft hare wetten ter bescherming van den persoon en zijne regten, zoowel die van het onmondige kind als van den mondige. Maar wat doet zij voor de arme dieren? Hebben zij dan hoegenaamd geen regten? Moeten zij worden prijsgegeven aan de willekeur en mishandeling van een onbeschaafd gepeupel, of wat daarmede toont gelijk te staan?" — „Ja, in dat opzigt," veroorloofde André zich te zeggen, „staan wij ver ten achter bij de Engelschen." — „Het hier bedoelde kwaad," ging B** de zoon voort, „wederstaat niet alleen de ontwikkeling der zedelijkheid, wier bevordering hier te lande, vooral bij de mindere standen, nog zooveel te wenschen overlaat, maar het is tevens gevaarlijk; niet slechts de ervaring mijner vrouw, maar eene menigte andere en daaronder hoogst treurige voorvallen, zijn daar om het te staven. Doch er is meer: heeft men in Drenthe wel ooit zoo

veel van hondsdolheid gehoord als in de laatste jaren?" — „Hé!" riep André, „zoudt ge dat willen toeschrijven aan het gebruik der honden tot trek- en lastdieren?" — „Anders niet," was het antwoord. „Ga naar menige boerderij in Drenthe, inzonderheid daar, waar men zich bij voorkeur toelegt op het maken van boter, en gij zult er aantreffen, waar de hond moet doen wat vroeger de taak van het paard was: het drijven van den karnmolen. Hoe zwaar en moeijelijk dit werk ook is, het lot dier karnhonden is benijdenswaardig tegenover dat dier arme schepsels, die men voor voertuigen spant. Roept ze voor uwe verbeelding terug die zware karren, beladen met allerhande koopwaren, met den opstand van geheele kramen, somwijlen zelfs met het geheele gezin des drijvers, — hoort het onophoudelijk voortdrijven der arme dieren door den zweepslag en het ruwe vloeken van de bestuurders der karren, — ziet die ondragelijke inspanning, dat rillen en trillen der bevende spieren, dat pijnlijk rekken der pezen, — en bedenkt dan tevens, dat, als hun een oogenblik rust wordt gegund, zij te vergeefs naar een stuk brood uitzien en, wat meer zegt, vruchteloos langs menig heideveld rondwaren om een dronk water tot lessching van hun brandenden dorst. Uren bij uren vergt men alles van hunne krachten, ja men put ze uit, zonder hen te verschaffen wat de natuur hun doet vorderen, wat zij regt hebben van hunne beulen te eischen. Wel nu, is het wonder dat zulke dieren dol worden? Is het in den regel waar, dat men zorg draagt voor alles waar men nut en voordeel van trekt, hier schijnt dit niet het geval te zijn. Het eigenbelang doet het vergeten, en zeer natuurlijk. Wat is er aan zoo'n hond verloren? Beult men er een af, men steelt weêr een ander, zonder gevaar te loopen deswege achtervolgd te zullen worden; want menig hondenkarhouder is overal en nergens." — „O! ik beef, als ik aan een dollen hond denk! Verbeeld u van zoodanig beest te worden gebeten!" hernam mevrouw. — „Niet zonder reden, mevrouw! het zou verschrikkelijk, het zou ijsselijk zijn," sprak André. — „En daarom," hernam B** de zoon, „mogt de bevoegde magt zich die zaak wel wat beter aantrekken." — „Maar worden er hier en elders dan niet alle voorzorgen tegen dat ontzettend kwaad genomen?" vroeg Andrê. — „Wel zeker," vervolgde de jonge man,

„schier elke gemeente in Drenthe heeft op dat stuk hare verordening; zelfs verwacht men eerstdaags van onze Provinciale Staten een reglement ter voorkoming en wering van hondsdolheid; doch naar mijn bescheiden inzien in deze zaak, is alles, wat er tot nog toe gedaan is, ontoereikend, om het kwaad te doen ophouden." — „Maar wat zoudt gij dan wenschen dat er gedaan werd?" vroeg André. — „Dit," was het antwoord, „dat er eene algemeene wet mogt worden uitgevaardigd, waarbij op strenge straf verboden werd, honden als trek- of lastdieren te gebruiken. In het bezit zijnde van zulk eene wet, zou men provinciale reglementen en gemeenteverordeningen kunnen maken, naarmate de locale behoeften dit zouden vorderen. In al die stukken echter wilde ik de bepaling missen, dat men het beest onschadelijk moet maken, door het een muilband of muilkorf aan te doen; want dit belemmert het in het vervullen zijner behoeften om spijs en drank te nuttigen, die hun niet altijd geregeld worden voorgezet, die ze dikwijls zelf moeten zoeken, en in welk zoeken en vaak niet vinden mede de oorzaak kan liggen der gevreesde ziekte; of zou honger het dier ook niet kunnen brengen tot razernij? Daarom, geen muilband of zoo iets. Is het dier werkelijk zoo schadelijk, dat men zijne toevlugt tot zulke dwangmiddelen moet nemen, waarom het dan niet liever afgemaakt?"

Na eene kleine pauze wendde de oude heer zich tot André, en zeide: „Gij hebt mij den vorigen keer — naar ik meen — gevraagd naar de Drenthsche bid- en dankdagen voor het gewas; ik heb toen beloofd daarop later te zullen terug komen, omdat ik toen iets niet bij de hand had, wat ik u wenschte mede te deelen. Thans heb ik het echter. Het zijn een paar dagblad-artikels. Mag ik ze u voorlezen?" — „O, doe dat!" antwoordde André. — „Luister dan!"

VI.

DE DRENTHSCHE BID- EN DANKDAGEN VOOR HET GEWAS.

Als ge op den tweeden woensdag in Maart, of op den eersten in November, Drenthe wilt bezoeken en uit een der

naburige provinciën — Overijssel uitgezonderd — het voormalig landschap binnentreedt, dan zult ge — als ge er de gewoonten en gebruiken niet kent — met bevreemding ontdekken, dat, terwijl in het zoo even door u verlaten gewest alles in beweging en aan het werk was, in Drenthe daarentegen alle handenarbeid stilstaat. En mogt ge dan naar de reden vragen van dit voor u vreemde verschijnsel, men zal u antwoorden: „Het is bid- of dankdag voor het gewas.” Mogt echter door dat antwoord uwe nieuwsgierigheid onbevredigd of uwe belangstelling opgewekt zijn, zoodat ge vraagt: „Maar waarom houdt men juist hier zulke bid- en dankdagen, en niet elders in ons vaderland?” het zal even min aan antwoorden ontbreken. De een zal u zeggen: „In Overijssel vindt het zelfde plaats.” Een ander zal er op laten volgen: „Het is een vroom en eerwaardig gebruik: de oorsprong er van dagteekent van jaren her; doch niet altijd werd de bid- en dankdag op woensdag gehouden. Er is een geruime tijd geweest, dat men dien hield op den zondag, het naast aan den bedoelden woensdag in het voor- en najaar. Op dringend aanzoek van ettelijke predikanten, met hunne kerkeraden, is, door medewerking van Gedeputeerde Staten in Drenthe en Overijssel het vieren van die dagen op de oorspronkelijk daarvoor aangewezene woensdagen hersteld, kort ná 1830 (*), en zoo is het gebleven tot op dezen dag.” Nog een ander zal er welligt bijvoegen: „Het vieren van die dagen getuigt van den vromen zin der ingezetenen; van hunne behoefte om God te bidden, dat Hij wasdom moge geven op het zaad door hen uitgestrooid, of om hem plegtstatig te loven en te danken voor de zegeningen des oogstes.” Doch er zullen er misschien ook zijn, die, onder een afkeurend hoofdschudden of een medelijdend schouder-ophalen, u antwoorden: „Och! het is enkel eene oude gewoonte, niets meer; vertooning maken riep haar in het leven, sleur houdt haar in stand.”

De Groningers noemen die dagen *mal-Drenthen-dagen*. Die dikwijls herhaalde uitdrukking heeft menig Drentsch hart

(*) In de zomervergadering van 1865 hebben de Prov. Staten van Drenthe al de besluiten der Staten, betrekkelijk de bid- en dankdagen, sedert 1814 genomen, ingetrokken

zeer gedaan, en geen wonder; want zijn er onder de Drenthenaars vele, die, óf uit gehechtheid aan het oude, óf uit vrome behoefte, dit voorvaderlijk gebruik nog in eere houden en het voor geen prijs ter wereld zouden willen laten varen. Intusschen hopen wij, dat onze Groninger broeders en zusters dat gezegde nooit gebruikt zullen hebben, of het immer zullen bezigen, met het doel om iets te bespotten, dat anderen dierbaar is. Doch hoe dit ook zij, het bedoelde gezegde heeft mij menigmaal stof tot nadenken gegeven. Als vrucht van dit nadenken, waag ik het, met bescheidenheid op dat gezegde terug te komen.

Mal-Drenthen-dag. Mal staat hier, volgens het spraakgebruik, in den zin van *dwaas*, en wil dus, met andere woorden omschreven, zeggen: dat de bewoners van Drenthe dwaas handelen, door de vaak bedoelde gewoonte voortdurend te huldigen.

Zou dat waar zijn? Laat ons zien wat er van aan is.

Wij hebben eens gelezen in een oud kerkelijk protocol — *waar*, zijn wij vergeten — dat men tot het besluit was gekomen, om in Drenthe de voormelde bid- en dankdagen te houden, door een diep gevoel van afhankelijkheid en een besef van innige dankbaarheid jegens den Schepper en Onderhouder van alles wat bestaat. Verder, dat men die dagen daarvoor verordineerd had, om zijn godsdienstig gevoel ongestoord met de gansche gemeente, en gelijktijdig met al de beweldadigden in de geheele provincie, te kunnen uitstorten, en inzonderheid ook, om een iegelijk in de gelegenheid te stellen, zijne dankbaarheid in het openbaar te betoonen, door in de kerk ruime giften af te zonderen ten behoeve der armen. In het besluit, ná 1830 genomen, waarbij het houden van den bid- en dankdag weder op den oorspronkelijken woensdag wordt voorgeschreven, moet — naar wij meenen — iets soortgelijks aangevoerd zijn.

Wij gelooven gaarne, dat het oorspronkelijke doel rein en vroom is geweest; doch de vraag is thans: „Beantwoordt de viering van die dagen nog aan het doel, dat men zich daarbij had voorgesteld?" Wij betwijfelen dit zeer, en scharen ons daarom aan de zijde van hen, die in het voortduren van het hier besproken gebruik weinig meer zien dan sleurwerk. Ja, wij achten zelfs de Drenthsche bid- en dankdagen voor het

gewas meer na- dan voordeelig, moreel zoowel als stoffelijk, en wij zullen de vrijheid nemen u te zeggen waarom.

Hoe *minder* feest- en heilige-dagen hoe beter, is onze meening. Ons gevoel, dat wij afhankelijk zijn van God, dat wij in alles Zijne hulp noodig hebben, en dat wij aan Hem dankbaarheid verschuldigd zijn, behoeft geen bepaalden dag, om zich te uiten. Bid- en dankstonden, als de hier bedoelde, roepen onwillekeurig de Joodsche verzoen-, de oude afrekeningsdagen voor den geest. In de schatting van nog zeer velen zijn zulke dagen geliefkoosde binnenbeurtjes, sponzen, die den kerfstok der zonde zuiveren. En dat is verkeerd: onze kerfstok moet, zooveel doenlijk, zonder kerven blijven; al ons doen en laten moet godsdienst tot beginsel hebben; zonder dàt geen zedelijke vooruitgang, geene godsdienstige, trapsgewijze ontwikkeling, die tot volmaking leidt. Bovendien zulke dagen, of wilt ge liever zulke vrome demonstraties, ietwat gelijkende op het hout van den vlierboom, gaaf van bast, maar zonder kern of pit, kweeken en voeden zoo ligt den hoogmoed. Of denkt ge niet, dat menigeen uit Drenthe of Overijssel er trotsch op is, dat alleen te hunnent en niet elders die dagen gevierd worden?

Zeg niet: „O, het is een hartverheffend schouwspel; ik zie het zoo gaarne, dat eene gansche gemeente, een geheel gewest zich voor den Gever alles goeds verdemoedigt, van hem zegen afsmeekt of hem dank zegt, voor te wachten of voor genoten weldaden! Wien zou dat niet treffen, wie het niet gaarne zien!" Doch eene andere vraag is het, of het wel werkelijk zoo schoon en heilig is, als het zich voordoet. Maar al ware dit ook zoo, dan nog beweren wij, dat het houden dier dagen onnut, ten minste onnoodig is.

Moet hij, die om zegen wil bidden, of behoefte gevoelt om voor genotene weldaden te danken, dit juist openlijk, in de kerk, in gemeenschap met velen doen, waaronder zeker niet weinigen zullen zijn, die er uit geheel andere beginselen zijn gekomen. Is God dan aan eene bijzondere plaats gebonden? Is Hij niet overal, ook niet in de stille binnenkamer en op elk uur van den dag? En laat Hij zijne zon niet opgaan over goeden en boozen, over al de volken der aarde, en druppelt zijn regen niet even verkwikkelijk op den akker van hem, die den bid- en dankdag viert, als

op het veld van hem, die dit vieren gering acht en verwaarloost?

„Maar," zal welligt deze of gene zeggen, „uit een stoffelijk oogpunt beschouwd, zijn die dagen toch goed; want zij bevoordeelen de armen, door de aalmoezen dan ingezameld.

Gij, die dus spreekt, vergun mij, hier in denkwijze met u te mogen verschillen. Het vieren van heilige-dagen bevordert de luiheid en armoede van het volk. Spanje en andere landen zijn daar, om dit te bewijzen.

Er is niets overdrevens in, als men beweert, dat de bevolking van menige stad en van vele plattelands-gemeenten voor de helft bestaat uit mingegoede handwerkslieden en arme daglooners. Stellen wij echter dat getal op één derde. Neem nu eene plaats op het platteland van 9000 inwoners, en reken dat daaronder zijn 2000 arbeiders, dat die arbeiders, hoofd voor hoofd, door elkander verdienen in het begin van Maart vijf-en-vijftig cents, en in den aanvang van November veertig cents per dag, dan verkrijgt gij deze cijfers, in het voorjaar *f* 1100, in het najaar *f* 800; en nu vragen wij: Waar is eene gemeente in Drenthe of Overijssel, waar op de bedoelde dagen zulke sommen worden gecollecteerd? Immers geen eene. Doch al ware dit ook het geval, dan zouden wel de armenkassen, maar niet de arbeidende klasse er door gebaat worden. Maar dit nog niet alleen: voeg bij het gemis dier daghuren de kerkcenten voor zulk een dag, breng er bij in rekening het idée, dat men het op zulk een feestdag ook wat den pot betreft iets beter wil hebben dan op een werkdag, en voeg er dan ten slotte bij, dat de werkeloosheid op zoodanigen rustdag leidt tot verveling, dat velen enkel uit verveling naar de kerk gaan, terwijl de avonden van zulke dagen niet zelden door hen worden doorgebragt in kroegen en krotten, waar dikwijls menig zuur verdiend dagloon liederlijk, of op zijn minst onnut, wordt doorgebragt.

Genoeg, naar wij vertrouwen, om onze bewering te staven, dat de bedoelde bid- en dankdagen *zedelijk* en *stoffelijk* nadeelig zijn, en dat het daarom wenschelijk moge heeten, dat men dit voorvaderlijk gebruik — hoe goed het oorspronkelijk ook moge gemeend zijn — doe ophouden.

In het gezegde *mal-Drenthen-dag* ligt alzoo veel waars.

Doch niet alleen de Drenthsche en Overijsselsche bid- en dankdagen, maar alle andere openbare kerkelijke feestdagen wenschten wij afgeschaft te zien, en zulks om reden hiervoren breeder uiteengezet. Alleen de zondag is, naar het ons voorkomt, voldoende om aan eene algemeen gevoelde behoefte te voldoen. Kers-, en Hemelvaartsdagen zou men kunnen vieren op de het naast daarbij zijnde zondagen, en de tweede Paasch- en Pinksterdagen laten vervallen. Dat een ieder, die de godsdienstige en zedelijke ontwikkeling wenscht te bevorderen, er over nadenke, en zich te binnen brenge, welke brasserijen, uitspattingen en schandalen er niet dikwijls plaats hebben op den tweeden Paasch- en Pinksterdag, op Hemelvaartsdag en de beide Kersdagen.

Ieder, die de palen van het Godsrijk op aarde verder wenscht te zetten dan ze nu staan, zal daarin een krachtig middel vinden, als hij het aantal kerkelijke feestdagen helpt verminderen. Hoe minder feestdagen toch, hoe meer tijd tot arbeiden en werken, en hoe meer arbeid en werk, hoe minder aanleiding en aanvechting tot zonde. Het vermogen en de gelegenheid om te *kunnen* en de lust *tot* werken zijn onwaardeerbare geschenken van de Voorzienigheid. Dit te beseffen en dankbaar te erkennen in alles wat men onderneemt, is godsdienst. In den arbeid van hem, die dus bezield is, zal de zegen Gods zich niet onbetuigd laten. Het is beter de handen uit de mouw te steken, dan ze gevouwen in den schoot te leggen.

De vrome verzuchting, dat altijd werken, slaven, zwoegen en zorgen tot materialismus leidt, moge waarheid behelzen voor dezulken, die niets dan het stoffelijke beoogen, maar het is onwaar ten aanzien van hen, die, schoon altijd werkende, niets ondernemen of doen, waaraan het godsdienstig beginsel ontbreekt. De *Christelijke werkman* zal nimmer een *materialist* worden.

Wij hangen dikwijls nog te veel aan het *ceremonieele*. Het groote net van meeningen en vooroordeelen, al zijn er ook duizenden van zijne mazen verscheurd, heeft nog altijd sterkte genoeg, om eene menigte zwakke zielen gevangen te houden. En dat is wel zeer treurig; want onze roeping is zelfstandig te worden; zonder dàt bereiken wij onze bestemming nooit. Het zelf te zijn en het den naaste

te helpen worden, is dure pligt. Streven we er daarom naar, alles van ons te verwijderen wat ons schadelijk is.

Nadat de oude heer geëindigd en André voor het gehoorde zijnen dank betuigd had, sprak André: „Door uwe bekendheid met de toestanden alhier, zult ge welligt met het gevoelen des schrijvers instemmen?" — „Niet geheel," was het antwoord: „ik ben zeer voor het afschaffen der bid- en dank-dagen, maar noode zou ik den eersten Kersdag willen missen." — „Juist," hernam André; „wij hebben in ons kerkgenootschap niet te veel feestdagen, en daarom wensch ik dat hooge Christenfeest in stand en eere te houden, maar die tweede dagen, even als de vroegere Paasch- en Pinkster-drie, te zien wegvallen, als leidende meer tot ontheiliging dan tot stichting."

De noodiging der vriendelijke huismoeder om aan het familiair souper deel te nemen, deed weldra het gesprek op andere onderwerpen overgaan.

(*Het slot hierna.*)

EENE WERKPLAATS VAN DE TIJDHISTORIE.

De journalistiek levert in onzen tijd zooveel buitengewoons ten opzigte van snelheid in het mededeelen van nieuwstijdingen uit alle oorden der wereld, dat de verbazing der leeken daarover niet onnatuurlijk is. Weinige lezers van dit tijdschrift zullen nog in de gelegenheid zijn geweest om zich eenigzins naauwkeurig met het weefsel bekend te maken, dat tot het leveren van een politiek dagblad noodig is; ik geloof derhalve hun eene dienst te bewijzen met hun een blik in dergelijk gecompliceerd mechanismus te laten werpen, en kies daartoe eene voorstelling van den loop der zaken bij de *Kölnische Zeitung*, welk dagblad, als een der door invloed en omvang belangrijkste onder de tegenwoordige politieke or-

ganen op het vaste land van Europa, op de algemeene belangstelling aanspraak maakt.

Toen ik mij verleden jaar te Keulen bevond, maakte de loondienaar van mijn hotel mij opmerkzaam op een groot gebouw in de *Breitestrasse*, N°. 76—78, dat door zijn in den gevel geplaatst opschrift, EXPEDITION DER KÖLNISCHE ZEITUNG, dadelijk zijne bestemming aanwijst. Den volgenden dag liet ik mij derwaarts brengen, met oogmerk om de geheele inrigting te bezigtigen, wat mij op mijn verzoek ook terstond werd toegestaan. Ik had mij namelijk te dezen einde door een ruim voorhuis naar het voor den portier bestemde vertrek begeven, en dezen verzocht mij bij den chef van het huis aan te melden. Reeds de inrigting van deze portierskamer getuigde van den geest van groote orde en stiptheid, die het geheele etablissement kenmerkt. Eene spreekbuis loopt van die kamer over den langen muur, die den tuin van het huis begrenst, tot in de kamer van den factor in het achtergebouw, om het onderling verkeer tusschen het in het voorhuis gelegen kantoor en de daarvan tamelijk ver verwijderde drukkerij korter en gemakkelijker te maken. Eene aan den wand hangende tabel bevat de namen en woningen der couranten-ombrengers en -brengsters, opdat in gevallen, waarbij het te doen is om hen schielijk bijeen te roepen, zoo als bij de uitgave van extra-bladen, door navraag geen minuut tijdverlies ontstaat. Des nachts slaapt de huisknecht in de kamer van den portier; deze goede man is echter wegens zijne nachtrust weinig benijdenswaardig, naardien de groote huisbel hem dikwijls uit zijne zoetste droomen met schrik doet ontwaken, vooral in tijden van politieke beweging, wanneer de electrieke draad onophoudelijk dépêches aanbrengt.

Na het bij den chef der inrigting verzochte en, gelijk reeds gezegd is, op de vriendelijkste wijze ontvangen verlof om het etablissement in alle deelen en onderdeelen naauwkeurig te bezigtigen, bragt de portier mij over een lang binnenplein naar de drukkerij, waar de factor of meester op de voorkomendste wijze zich aanbood om mijn geleider te zijn en mij van alles te onderrigten.

Over een langen, met gewast zeildoek belegden gang voortstappende, begaven wij ons, om het ontstaan der courant stelselmatig van het eerste begin af na te gaan, vooreerst naar de redactiekamer, niet zoo zeer om het inwendige der zaak te leeren kennen, waarop wij later misschien terugkomen, als wel om op den uitwendigen loop daarvan een blik te werpen.

Het is eerst acht ure des morgens, maar reeds zijn al de redacteurs in volle werkzaamheid. De Fransche en de Engelsche post zijn reeds aangekomen; de ontvangen correspondentiën worden geredigeerd. Onbarmhartig loopt het roodaard, dat door de heeren medewerkers zoo gevreesde instrument, over allerlei regels heen, die aan uitvoerigheid, onduidelijkheid, onverlangde toepassing, of andere ongeneeslijke organische gebreken, lijden. Andere brieven worden door een nog erger lot getroffen; zij vinden terstond hun graf in de snippermand, waar zij meestal reeds een aardig gezelschap bijeen vinden. Met de snelheid des winds laten de redacteurs hunne pennen en patent-potlooden over het papier heenvliegen, om hunne eigene gedachten, het zij als hoofd-artikelen, het zij als inleiding en aanmerkingen bij de uit alle oorden der wereld ontvangen tijdingen en berigten, den lezer kenbaar te maken. Maar naauwelijks heeft de schrijver eene bladzijde — die slechts klein is en ook niet veel regels bevat — af, of zij wordt door een jongmaatje, aan wien de uitdeeling van het manuscript aan de zetters is opgedragen, schielijk weggegrist en naar de zetterij gebragt.

Een half uur is verloopen. Ademloos komt de portier de redactiekamer instuiven, en brengt de Berlijner post, waaronder de lange debatten van den Pruissischen landdag, die de *Kölnische Zeitung* door hare eigene stenografen laat opteekenen. Het jongmaatje, dat de redevoeringen uit het huis der afgevaardigden natuurlijk slechts in quantitatieven vorm weet te schatten, geeft als zijne meening te kennen, dat de heden ontvangen debatten twee volle bladzijden of acht kolommen zullen beslaan. Terstond wordt er raad gehouden, hoe de reeds voorhandene en nog in bewerking zijnde stof verdeeld zal worden. Deze beraadslaging vereischt echter slechts weinige minuten; want de noodzakelijkheid, dat de eerste editie der courant tegen elf ure des morgens

kant en klaar moet zijn, dringt alle bedenkingen van minder belang op zijde, en in allerijl begeeft zich het jongmaatje met de kamerdebatten naar de zetters-werkplaats.

Wij volgen hem derwaarts, en vinden hem ijverig bezig met het zeer dunne en slechts aan de eene zijde beschreven papier der kamerdebatten in eene menigte kleine stukjes te knippen en aan het daartoe benoodigd getal zetters uit te deelen. Het bewonderenswaardig verschijnsel, dat zelfs de grootste zittingsverslagen, met al het overige dagnieuws, een uur nadat een en ander met de post is aangekomen, gedrukt onder het oog van den lezer ligt, houdt op een wonder te schijnen, wanneer men een blik in het groote zetters-lokaal werpt. In dit vertrek, dat zoo wat vijftig voet in het vierkant zal beslaan, zijn niet minder dan vier-en-vijftig zetters bezig; buitendien zijn ook nog zes andere in een kleiner vertrek op de tweede verdieping werkzaam, zoodat hun gezamenlijk getal niet minder dan zestig bedraagt. Met zulke krachten laat zich bij eene geregelde verdeeling van den arbeid heel wat verrigten; maar toch blijft onze verbazing geregtvaardigd, wanneer men de menigte kleine en niet altijd gemakkelijke manipulatiën in aanmerking neemt, welke plaats moeten hebben voor dat de lezer het blad in handen kan krijgen.

Heeft de zetter zijn manuscript afgezet, dan wordt daarvan uit de hand eene proef getrokken en deze naar de correctiekamer gebragt. Ons jongmaatje loopt nu van de redactiekamer, de zetterij en de correctiekamer onophoudelijk heen en terug, niet zonder allerlei vloeken van de correctors over het slechte zetten en van de zetters over het slechte handschrift van de auteurs te hebben aangehoord; van het laatste kan somtijds wel gezegd worden, dat men een halve toovenaar moet wezen, om er uit wijs te worden.

De van drukfouten gezuiverde gedeelten van het geheele stuk komen nu in handen van een dusgenoemden *metteur en pages*, die alles in behoorlijke volgorde tot een geheel brengt.

Alles, wat voor den druk gereed is, moet, voor dat het wordt „opgemaakt", dat is in den vorm gebragt, in eene afzonderlijke drukproef aan den hoofdredacteur ter goedkeuring

worden voorgelegd; deze omslag heeft haren grond in de door de wet op de drukpers voorgeschreven verantwoordelijkheid van den redacteur voor iedere gedrukte letter der courant, ja zelfs voor den inhoud der advertentiën, en is zoowel een knellende boei voor het technisch gedeelte eener courantdrukkerij als voor de uitingen van den geest, die op de Duitsche pers nog altijd drukt.

Is nu alles opgemaakt, dan worden de vormen naar een op den vloer der zaal zich bevindend valluik gedragen, en daarmede in den kelder afgelaten, waar het zich op de daar aanwezige steenen waschtafel aan de bekende reiniging moet onderwerpen, voordat hij gestereotypeerd wordt en in de machine komt.

Gaan wij nu, om het lot van den vorm verder gade te slaan, dien trap daarginder af.

Als wij dezen af zijn, staan wij, gelijk het opschrift aanduidt, voor de GROOTE MACHINEKAMER. De daaronder gevoegde woorden VERBODEN TOEGANG leveren natuurlijk voor ons geen hinderpaal op; wij treden binnen, en bevinden ons eerst in het vertrek, waarin de courantombrengers en ombrengsters, klein en groot, kort vóór het begin hunner werkzaamheid zich bevinden, en op het oogenblik wachten, waarop zij, met een pak couranten voorzien, hunne wandeling door de stad kunnen beginnen.

„Gij hebt nu," sprak de mij geleidende factor der drukkerij met een schalkschen blik, „lang genoeg op de bovenwereld vertoefd, en zult u nu naar de onderwereld moeten begeven, te welken einde ik u aan het opzigt van dezen modernen Charon toevertrouw." Bij deze woorden wenkte hij een man met een grooten baard, dien hij mij als den machinemeester voorstelde, en nam toen vriendelijk afscheid van mij.

Met mijn nieuwen geleider ging ik nu de groote machinekamer door, waarvan ik de bezigtiging tot latere gelegenheid uitstelde, en toen een smerigen trap af naar beneden. Juist gaf eene schel aan de zoldering van het vertrek, dat wij nu binnentraden, het teeken dat weder een drukvorm zou worden afgelaten. In het zelfde vertrek, waarin de vormen worden gewasschen, bevindt zich nog een valluik, waarin het voor den druk der exemplaren benoodigde papier naar

boven wordt gebragt. Een hellend vlak brengt de balen papier van de binnenplaats naar een kelder, naast het vertrek waar wij ons thans bevinden.

Treden wij nu het vertrek binnen, waarin de vormen gestereotypeerd worden. Het zal voorzeker niet onbelangrijk worden geacht, bij deze aan het groote publiek weinig bekende behandeling een weinig stil te staan. Dit gaat op de volgende wijze te werk.

Nadat de vochtigheid van den zoo even afgewasschen vorm op eene warme ovenplaat is uitgedampt, gaat men tot het vervaardigen van de zoogenaamde *matrijs* over, onder welken naam men het in *papier maché* verdiepte beeld van den drukvorm verstaat, dat vervaardigd wordt op de zelfde wijze, als de uitstekende deelen van een cachet op het lak van een brief worden ingedrukt. Deze *matrijs* wordt nu in een ijzeren bak gebragt, die de gesmolten letterspecie ontvangt, welke, het oorspronkelijk gezette teruggevende, tot vorm om te drukken dient, en, omdat er nu geen letters onder het drukken kunnen uitvallen, de gestereotypeerde vorm genoemd wordt. Het is natuurlijk, dat bij deze bewerking, ofschoon er naauwelijks twintig minuten mede verloopen, nog eene menigte kleine handgrepen komen, die voor den technicus van beroep alles behalve kleinigheden zijn.

Is op deze wijze de courantenvorm driemaal stereotypisch vermenigvuldigd, dan worden de ontvangene afgietsels, door middel van het zich in het zijvertrek bevindende en ons reeds bekende valluik, naar de drukkerij omhoog gebragt en in de drukmachines geplaatst.

Begeven wij ons nu weder uit ons onderaardsch verblijf den trap op naar de groote machinekamer, om ons daar te oriënteeren.

Wij bevinden ons in een groot vertrek, dat uit twee afdeelingen bestaat, die door twee hooge, boogvormige openingen met elkander gemeenschap hebben. In de eerste afdeeling vindt men twee door stoom gedrevene snelpersen; in de tweede bevindt zich slechts eene. Deze drie persen leveren te zamen achttienduizend afdrukken in het uur. Voor het oog van den oningewijde is het een interessant gezigt deze machines te zien werken. Als op een geheim tooverwoord vliegen de afgedrukte bladen er regts en links

uit; vier jongens leggen de nog onbedrukte vellen papier op de cilinders, die ze terstond naar de groote wals brengen, welke zich nabij den zich heen en weder bewegenden drukvorm bevindt, en waarom het blad zich nu heen windt, terwijl hare draaijing den druk er van bewerkstelligt. Maar naauwelijks heeft het oog den tijd deze met verblindende snelheid voortgaande bewerking te volgen; want nog rust onze blik op den nieuwen toevoer der onbedrukte vellen, en reeds verdwijnen zij één voor één in een oogwenk, met hunnen rijken voorraad van allerlei nieuws. Eene verdere volmaking der snelpers bestaat in eene nieuwe uitvinding, waardoor de hulp der vier jongens, die vroeger aan iedere pers noodig waren, om de vellen druks op te vangen en op elkander te leggen, ontbeerlijk gemaakt is. Deze machine bestaat uit een roosterwerk van staafjes hout, dat zich op en neder beweegt, en zeer naauwkeurig het schielijke tempo volgen, waarin de vellen uit de machine komen, zoodat ieder er van een druk ontvangt, die het terstond eene plaats onder zijne reeds gereed liggende broeders aanwijst. Door dit op zichzelf dood eenvoudige toestel, dat voor het overige reeds in de meeste drukkerijen aangetroffen wordt, is weder eene niet onaanzienlijke vervanging van handen-arbeid door machinewerk verkregen. (*)

Men kan uren lang vol nadenken deze met reuzenkracht arbeidende machines aanstaren, en eerst bij het aanschouwen van hare werkzaamheid en verrigtingen beseft men de mogelijkheid, dat allerlei tijdingen uit de meest verwijderde oorden ons zoo spoedig onder de oogen kunnen komen.

Het is hier de plaats niet, eene uitvoerige en den man van het vak bevredigende beschrijving van eene snelpers te geven; onze schets dient alleen, zoo als boven reeds is aangemerkt, bij den indruk stil te staan, dien het geheel op ons maakt, en eene algemeene opgaaf te leveren van alles wat tot het zamenstellen eener courant noodzakelijk is.

(*) In de staatsdrukkerij te Weenen zagen wij acht-en-dertig drukmachines door één enkel man bestuurd. Al de overige manipulatiën, zooals het doorsnijden van het papier zonder einde, dat voor alle groote bladen gebruikt wordt, het opvangen der vellen enz. verrigten de machines zelve.

Laat ons derhalve verder in de groote machinekamer rondzien, te welken einde wij de vriendelijke hulp van een heer inroepen, die voor de tijdige uitgave der afgedrukte bladen door vriendelijke, of ook, als het wezen moet, door scherpe aanmaningen en met het verwijzen naar het uurwerk, dat zich in de zaal bevindt, zorg draagt.

Wij wenden ons nu tot de werkzaamheid van hen, wier taak het is de gereed gekomene afdrukken te verzenden. Een man met vijf helpers zijn met deze zaak belast, die de grootste opmerkzaamheid en tevens de grootste snelheid vereischt; want vooreerst moet het door het expeditieboek voorgeschreven getal exemplaren, die door de post allerwege verzonden wòrden, zeer naauwkeurig worden geteld, opdat men geen reclame te wachten hebbe; ten anderen moeten de bijzondere postpakketten zeer stipt geëxpedieerd worden, hetgeen bij de verschillende vertrek-uren der posten vaak zeer moeijelijk is. Voorts kan de expediënt ten opzigte van een klein getal minuten, dat hem voor het inpakken en afleveren gegund is, wèl zeggen:

Slechts een korte spanne tijds
Is ons toegemeten.

De afgedrukte vellen worden af en toe door jongens van de machine naar de vouwtafel gebragt, waar weder andere jongens het inleggen van de onderscheidene bladen van een nommer in elkander, en vervolgens het vouwen, met eene door lange gewoonte verkregene oefening in een fabelachtig korten tijd verrigten. Gevouwen ontvangen de expediënt en zijne helpers de bijzondere exemplaren, die nu op de boven beschrevene zijde behandeld worden, en wel mede met eene snelheid, die menigen droppel zweets ter aarde doet vallen.

Zijn de couranteu nu ingepakt, dan worden zij naar een wagen gebragt, die aan den uitgang der drukkerij staat te wachten. Deze wordt zorgvuldig gesloten; een helper bij de expeditie springt op den bok naast den koetsier, de zweep klapt, en de wagen ratelt naar het station, om aan den trein, die tot vertrek gereed staat, zijnen inhoud af te leveren. Daar iedere minuut vertraging zich door geheele uitsluiting der verzending van alle postpakketten wreken kan, is de angst wel verklaarbaar, waarmede de wijzer van het uurwerk

in de groote machinekamer wordt gadegeslagen voor dat de raderen van den courantenwagen met den inhoud van dezen over de straatsteenen rollen.

KONINGIN ISABELLA VAN SPANJE.

Spanje's ongelukkige en despotieke toestand heeft, in den jongsten tijd vooral, veler opmerkzaamheid weder op koningin Isabella doen vestigen, en het zal derhalve gewis onze lezers interesseeren, wanneer wij hier eene kleine schets van haar leveren, welke de vroegere Noord-Amerikaansche gezant bij het Spaansche hof in een der dagbladen van de Vereenigde Staten omtrent haar mededeelt.

Koningin Isabella II, geb. 10 October 1830 is van middelbare grootte en zeer corpulent; zij heeft lichtbruin haar, kleine, ronde, blaauwe oogen, een wipneusje, een fraai gevormden mond, eene Bourbonsche dubbele kin, kolossale buste en armen; zij is in toilet een imposante figuur, en maakt, inzonderheid wanneer zij glimlacht of levendig spreekt, een aangenamen indruk. In weêrwil daarvan echter is zij toch ziekelijk, hetgeen uit hare zwaarlijvigheid voortvloeit. Zij doet zich voordeeliger voor wanneer zij staat of zit, dan wanneer zij gaat; want zij heeft den schommelenden gang, dien men aan Lodewijk XVI toeschreef.

Haar vader was Ferdinand VII, geb. 14 October 1784, en hare moeder Maria Christine, geb. 27 April 1806, en zuster van den *Re Bomba.* Christine was drie-en-twintig jaar oud, toen zij den bijna vijftigjarigen koning huwde, die reeds drie vrouwen begraven had. Zij was eene zes-en-twintig-jarige weduwe, toen Ferdinand in 1833 stierf, of, zoo als de Spanjaarden verhalen, levend (met verlof) verrot was.

De Europesche zedelijkheid van groot en klein heeft zich in der tijd ontzet over de misstappen der koninklijke weduwe.

De dagbladen aan de Spree, de Teems en de Seine vloeiden over van verontwaardigingen en satires over Christine en haren garde-officier Munoz. Men bedenke echter, dat Christine weduwe van een koning en regentes eener monarchie was, beide onoverkomelijke hinderpalen voor een tweede huwelijk. Zij was eene Napolitaansche prinses in de kracht van haar leven. Zij was bovendien met Señor Munoz (thans Don Fernando Munoz, hertog van Rianzares) kerkelijk, doch in stilte gehuwd, wat wel niet anders ging; wie zal nu den eersten steen tegen haar opnemen? Voor hare beide kinderen, Isabella en Maria Luisa, thans hertogin van Montpensier, was dit geheime huwelijk van hare moeder eene bron van groote verdrietelijkheden. Voor den regterstoel van gezond verstand en zedekunde misschien geregtvaardigd, was het niettemin in het oog der wereld een schandaal.

De kinderen waren eigenlijk, van den dood huns vaders af, dubbele wezen; toen Isabella tien jaren oud was, werd haar vader verdreven, en Espartero werd regent. De beroemde redenaar en patriot Arguelles en de weduwe van den generaal Mina werden haar tot opvoeders gegeven. Reeds na verloop van een paar jaren werd het regentschap omvergeworpen, Isabella — naauwelijks dertien jaren oud — meerderjarig verklaard, en Christine keerde terug.

Haar oom Francisco, die eerst vóór weinige jaren overleed, zou, naar men zegt, alles hebben aangewend om het jonge meisje zedelijk te bederven. Dit mag een uitstrooisel van het Madridsche hof zijn, maar het schandaal is algemeen verspreid. Op haar zestiende jaar werd Isabella door de bekende intrige van Louis Philippe en hare moeder aan haren tegenwoordigen gemaal verkwanseld, en wel geheel tegen haren zin. Zij bad, zij smeekte, zij raasde — het hielp niets. Zonder vader, zonder vrienden, verraden hier, verraden daar, hare moeder in openlijk schandaal levende en als banneling juist afwezig toen het kind tot maagd rijpte, het voorwerp van allerlei intriges van het hof en de geestelijkheid, door hare eigene bloedverwanten op dwaalwegen geleid, het voorwerp van politieke en militaire complotten, zoodat zij bijna nooit een minister had, die niet ten minste ééns tegen hare kroon en haar leven had zamengezworen — wie waagt het, den eersten steen op haar te werpen? „Maar zij was niet

alleen haren gemaal niet getrouw, zij was ook vavrij, [illegible]us klaagt men. „Zij houdt het met alle partijen, [illegible] van [illegible] met geen enkele," verwijt men haar. Maar hoe [illegible] ders mogelijk zijn? In hare teedere jeugd onder [illegible] der Christinos, werd het ministerie omvergew[illegible] moeder in het paleis belegerd, en vervolgens [illegible] gejaagd. Espartero en de Progessisten maken zich [illegible] koninklijk kind meester; zij wordt door een ministerie omringd, dat hare moeder met smaad het land had uitgedreven. O'Donnell, het hoofd der zamenzwering, verdringt Espartero, die haar door zijnen naam gesanctioneerd had, en wordt op zijne beurt weder door Narvaez verdrongen. Narvaez maakt weder voor O'Donnell plaats, die na vele overgangs-ministeriën wederom door Narvaez op zijde wordt geschoven, en deze staat op nieuw aan het hoofd der regering. Dit zijn nu de nuanceeringen der verschillende kabinetten, sedert Isabella in naam regeert.

En onder zulke toestanden zou eene zwakke vrouw getrouw, eerlijk en opregt kunnen blijven! Zij weet, dat, met uitzondering van eenige oude hovelingen, al die generaals, als O'Donnell, Narvaez, Serrano, Dulce, Conchas, Echague, Zavalla, Prim, enz. enz., al die staatslieden, gelijk Murillo, Gonsalez, Pacheco, Mor, enz. enz , haar geen oogenblik langer op den troon houden dan hunne eerzucht wenschelijk acht. Met één woord, zij weet dat zij verraden en verkocht is, en het is derhalve een wonder, dat zij nog is wat zij is.

Natuurlijke scherpzinnigheid heeft zij van vader en moeder geërfd. Zij moet bij gelegenheid zeer scherpe en juiste aanmerkingen maken, indien niet over zaken, dan toch over personen. Zij heeft geenszins de beste meening omtrent de wereld en de menschen, en hoe zou dat ook anders kunnen zijn? En toch is zij zeer goedhartig; zij kan bijna niets afslaan. Zelden onderteekent zij een doodvonnis, en nooit woont zij een stierengevecht bij, hetgeen het in zijne oude gewoonten verharde Spanje haar naauwelijks vergeeft. Zij is vroom tot in het bijgeloovige, en niet wetenschappelijk beschaafd. Aan moed ontbreekt het haar in het geheel niet; toen namelijk een priester haar in een der corridors van haar paleis een dolk in de zijde stiet, bewaarde zij de grootste tegenwoordigheid van geest.

...vont zich te allen tijde onder het volk en is
zeer va ieder toegankelijk. Daarbij is zij vrij van alle af-
haren gar..lijk dit meest alle Spaansche vrouwen zijn, en
tine wedu..m in den omgang. Toch is zij bij het volk niet
was, beid ij is wel niet gehaat, maar toch ook niet bemind.
huwelijk. r het publiek geheel onverschillig, ten minste in
van ha..tad. En hoe zou zij ook populair kunnen zijn? Zij moet aan iederen wenk van de meerderheid der Cortes gehoorzamen, en haar ministerie dienovereenkomstig veranderen. Zeker zou zij dan ook niet verantwoordelijk zijn voor de zonden der ministers; maar het volk maakt dit constitutioneel onderscheid niet.

Aan den koning heeft zij geen steun. Hij is haar dubbele neef in den eersten graad. Zijne gestalte is klein en tenger, zijne gelaatstrekken zijn regelmatig, de kleur van zijn vel is bruin; zijn haar, baard en oogen zijn zwart. Hij spreekt in den fijnsten discant. Ofschoon tien jaren ouder dan zij, ziet hij, in weêrwil van zijne voortdurende ziekelijkheid, er toch vrij wel geconserveerd uit. Gedeeltelijk in het *collége de France* opgevoed, heeft hij eene zekere beschaving, en stelt veel belang in kunsten en landhuishoudkunde. Hij is koning naar zijnen titel; of hij nu en dan op de koningin invloed heeft, weet men niet. Bij het volk en het leger is hij een nul in cijfer. Nog devoter dan de koningin, staat hij ook nog meer onder den invloed der priesters.

EENE JAGTPARTIJ UIT VROEGEREN TIJD.

Paul I van Rusland deed als grootvorst-troonopvolger een togtje door Europa, onder den naam van „graaf von Norden," en kwam natuurlijk ook te Parijs en Versailles. Hij hoorde daar van Chantilly, waar de prins van Condé op koninklijke wijze hof hield, en wenschte een bezoek bij hem af te leggen; de prins haastte zich natuurlijk hem eene uitnoodiging te zenden, en ontving den grootvorst met alle mogelijke pracht. Condé's opperkeukenmeester Vatel over

trof op dien dag zichzelven, en het diner duurde vrij lang. Daarop werd de grootvorst in de tuinen gebragt, die voor meesterstukken van Le Nôtre gehouden werden. Het scheen echter dat de Noordsche prins vrij moeijelijk te voldoen was; want Condé bemerkte, dat hij eenige malen geeuwde, hetgeen zich des avonds bij de speelpartij herhaalde, ofschoon Zijne Keizerlijke Hoogheid geheele bergen louis d'or won. Toen sloeg de gastheer eene jagtpartij in zijne bosschen voor, en de grootvorst nam het voorstel al lagchende aan, naardien hij het voor kortswijl hield; want het was reeds tien ure des avonds en stikdonker.

Zoodra de prins zijne toestemming had gegeven, geleidde Condé hem den trap af in het *bassecour*, waar de honden reeds in troepen verdeeld waren en de drijvers op hunne posten stonden. Al de aanwezige edellieden, dienaren en jagers bestegen hunne paarden, de jagthorens deden vrolijke fanfares hooren, prins Condé en de graaf von Norden sprongen op hunne prachtige rossen, ja zelfs eenige dames waagden het aan deze avontuurlijke jagtpartij deel te nemen, en nu ging de geheele stoet voorwaarts.

De betrokken lucht helderde op, en het prachtige bosch lag, door de maan beschenen, voor de blikken van het gezelschap, terwijl de opene, met gras begroeide plek in het geboomte er als een groen meer uitzag, dat de paarden en honden, aan wie de grap niet bijzonder scheen te bevallen, slechts met zekeren schroom betraden. Zij waren gewoon des morgens bij zonlicht over het van den dauw nog vochtige gras te galoppeeren, en nu zouden zij midden in den nacht de sporen van het wild vervolgen, dat reeds sedert lang onder de boomen sluimerde — dat was voor hun beestenverstand te hoog.

Terwijl de jagers — wier getal ten minste tweehonderd bedroeg, naar het donkere bosch toe galoppeerden, deed zich plotseling eene fanfare hooren, en — één licht, toen twee, tien, twintig, honderd, en eindelijk duizenden van lichten, begonnen als door eene toovermagt op eens te flikkeren, en herschiepen heinde en ver het nachtelijk donker in een helderen dag. De tallooze naar alle rigtingen heen kronkelende boschpaden werden zoo schitterend verlicht, dat ieder boom, iedere struik duidelijk te onderscheiden was als in den hel-

dersten zonneschijn. Door dit felle licht werden de vogels uit hunnen slaap gewekt, en begonnen vol verbazing met hunne vleugels te slaan en hun morgenlied aan te heffen; de paarden en honden werden weder levendig en wakker. De laatsten snuffelden ijverig naar alle kanten in het geboomte, vervolgden het opgejaagde wild door dik en dun, door struiken en water, berg op berg af, en met een luid *Hallo!* en *Hoera!* was de geheele jagt hen op de hielen.

Bij het wonderbare gezigt van dit eindelooze, overal zoo helder verlichte bosch, hield de kroonprins vol bewondering zijn paard stil, en zeide tot den prins van Condé: „Tot dusver ontvingen de koningen mij als een vriend, maar nu ontvangt Condé mij als een koning!"

En hoe was nu deze merkwaardige illuminatie te weeg gebragt? Twee ellen van elkander verwijderd, stonden boeren in de liverei van Condé, met een fakkel in de hand. Aan de *Table*, de hoofd-kruisweg van het bosch, kwamen twaalf wegen uit, van welke ieder ten minste vier uren gaans lang was; reeds hieruit alleen, wanneer men de zijwegen nog niet mede rekent, kan men opmaken, hoeveel menschen er noodig zijn geweest om alles zoo te verlichten.

Bij dit heldere licht zag men de arme herten en reeën, in den waan dat de morgen reeds was aangebroken, bij troepen voor de speurhonden op de vlugt gaan, om de jagers in handen te vallen. Het tooneel, dat nu volgde, was grootsch en hartverscheurend tevens. Paarden, honden en jagers zagen er wild fantastisch uit, toen zij zoo over de verlichte wegen met hun donkergroen geboomte, door den rook der fakkels omgeven, voortgaloppeeren. Het wild, in den hoogsten graad schichtig en door het licht verblind, werpt regts en links een fakkeldrager omver, en vervolgt in allerijl zijnen weg. De boeren staan schielijk weder op, en de rij lichten is op nieuw hersteld. Nu wordt er alweder hier en daar een omvergeworpen door een prachtig hert, aan welks flanken drie honden hangen; hij schudt ze af en vliegt verder — de honden met vuurspuwende oogen hem na — schot op schot knalt achter het beest — dit snelt naar den kruisweg toe — het bereikt hem — het springt over de steenen tafel heen, waaraan vijftig gasten gezeten zijn — weder fakkels, en een helder licht in het rond. In-

15*

stinctmatig beseft het edele dier, dat slechts in de duisternis heil is te vinden, en jaagt verder naar een anderen kruisweg toe — maar weder en altijd licht! Dat arme hert! Het vliegt voort als een pijl uit den boog, eeuwig door fakkellicht, jagtkreten en hondengeblaf vervolgd. Op eens herinnert het zich de vijf vijvers midden in het bosch, en snelt derwaarts — maar ook hier vindt het de onbarmhartige fakkels en de nog onbarmhartiger honden. Hij werpt zich in het water — daar komt de jagt met haar dol rumoer aan! Men schiet — de vorsten en hun gevolg buigen zich over den hals hunner paarden neder, om nieuwsgierig den doodstrijd van het edele hert aan te staren. Alles in het rond is gloeijend rood gekleurd: water, hemel, boomen, heeren, dames, paarden en honden.

Nu keerde men naar het kasteel terug, waar de jagers het souper gereed vonden. Zij werden in een groot en prachtig vertrek gebragt, dat overal met jagt-emblemaas versierd was.

Bij het dessert stond prins Condé op, en zeide tot den graaf von Norden: „Waar denkt Uwe Hoogheid wel, dat zij zich bevindt?" — „Ik denk," antwoordde de grootvorst, „dat ik op het kasteel van den prins van Condé en in een der prachtigste zalen er van ben."

Toen verdeelden zich op eens de wanden der tent — want dit was het vertrek — aan weerszijde, en de prins zag met verbazing, dat hij zich in het midden der paardenstallen bevond. Driehonderd edele rossen, ieder in zijn eigen stal, werden gevoerd of door een stalknecht geroskamd, hetgeen een eigenaardig schoon perspectief opleverde.

Weinige jaren later zag prins Condé zich genoodzaakt als balling zijn vaderland te verlaten. Zijn oudste zoon werd op de wallen van Vincennes doodgeschoten, en zijn keizerlijke gast, Paul I, werd in zijn eigen paleis verworgd.

Het heerlijke Chantilly kwam door erfenis aan den hertog van Aumale, die het na de uitroeping van het tweede keizerrijk moest verkoopen, zoodat het thans aan eene Engelsche lady behoort, die een groot vermogen moet bezitten.

MENGELINGEN

Een paus als kunstbeschermer. — Toen de groote Michele Angelo Buonarotti, op last van paus Julius II, bezig was de Sixtijnsche kapel met zijne onsterfelijke kunstwerken te versieren, scheen het Zijne Heiligheid, alsof de kunstenaar niet schielijk genoeg voortwerkte, en toen hij op zekeren dag eens kwam kijken, voer hij niet alleen tegen Michele Angelo hevig uit, maar gaf hem ook met zijn stok een slag op den rug, om aan zijne woorden meer klem bij te zetten.

Michele Angelo echter liet zich dit niet zoetsappig welgevallen, maar sprong van zijne stellaadje af, gaf aan zijn regtmatigen toorn lucht, en verliet Rome nog op het zelfde uur, om zich naar Florence te begeven. De paus zond den eenen bode voor en den anderen na derwaarts, met verzoek aan Buonarotti om toch terug te komen; maar deze gaf telkens een weigerend antwoord. Eindelijk evenwel kon hij den wensch om zijn begonnen werk te voltooijen niet langer weêrstaan, en hij keerde naar Rome terug, nadat eerst bepaald was, dat hij eene audiëntie in het Vatikaan moest hebben, waar hij den paus om vergiffenis zou vragen.

Zoodra nu Michele Angelo voor Julius II verscheen, hield deze zich eerst of hij erg boos was, en hoorde geruimen tijd met gefronst voorhoofd den grooten schilder, dichter, beeldhouwer en bouwmeester aan, die het een en ander voor den dag bragt, dat eene verontschuldiging moest heeten.

Eindelijk nam een kardinaal het woord en zeide: „Uwe Heiligheid gelieve medelijden met dezen armen man te hebben! Indien hij zich tegen u vergrepen heeft, is dit toch alleen uit onwetendheid geschied; want gij weet immers zeer wel, dat al die kunsten- en verzenmakers menschen van geringe afkomst en slechte opvoeding zijn."

Bij deze woorden brak de paus het stilzwijgen af, dat hij tot dusver bewaard had, greep zijnen stok, en gaf er den kardinaal eenige ferme slagen mede, jaagde hem toen de deur uit, en riep hem na: „Wacht! Ik zal u leeren begrijpen, dat een paus niemand van slechte opvoeding bij zich

ontvangt en met zijne bestellingen vereert. Gij zijt de eenige lompert, dien wij hier hebben."

Na dit herstel van eer verzoende zich de paus met den kunstenaar, en deze zette vol ijver zijnen arbeid voort.

NOG DRIE VERSJES VAN GOETHE.

DE LEGENDE VAN HET HOEFIJZER.

Toen onze Heer, nog onvermaard,
In eenvoud rondging op deze aard,
En jongren zich bij hem bevonden,
Die zelden maar zijn woord verstonden,
Gaf hij op open markt en straat
Het liefst zijn welgemeenden raad,
Omdat men, als hem was gebleken,
't Meest vrij in de open lucht kan spreken.
Men hoorde daar ten allen stond
De wijsste lessen uit zijn mond;
Vooral door zijn gelijkenissen
Kon hij 't beoogde doel niet missen.

Zoo stapte hij eens wel te moê
Met Petrus naar een stadje toe.
Op eens blonk iets in 't zand. Hij keek:
't Was een hoefijzer, naar het bleek.
Hij wees het Petrus aan, en sprak:
„Och, steek dat even in uw zak!"
Maar Petrus deed of hij 't niet hoorde,
Daar iets veel hoogers hem bekoorde.
Wat gaf hij om die vodderij?
Hij dacht aan wereldheerschappij:
Die had hij, hierop dient gelet,
Zich eenmaal in het hoofd gezet.
Wat kon hem zoo'n stuk ijzer schelen?
Hem kon slechts kroon en scepter streelen.
Zou hij zich, in zijn geestverrukken,
Om zulk een nietig voorwerp bukken?

Hij deed als had hij niets gehoord,
En ging, op zijde kijkend, voort.

De Heer werd hierom toch niet boos,
Maar deed wat Petrus niet verkoos:
Hij bukte, tastte met zijn hand,
En raapte 't ijzer uit het zand.
In 't stadje bij een smid gekomen,
Heeft hij een oortje er voor genomen.
Toen zij de markt nu overgaan,
Ziet hij daar mooije kersen staan,
En koopt zoo veel als vrouw of man
Wel voor een oortje geven kan,
Die hij, het landsgebruik getrouw,
Bedaard steekt in zijn linkermouw.

Nu ging het de andre poort weêr uit,
Door zand en veld en heidekruid.
De weg was van geboomte ontbloot;
't Was middag en de hitte groot,
Zoo dat men op dit smoorheet pad
Veel voor een dronk gegeven had.
De Heer, de voorste altijd van allen,
Liet heimlijk een der kersen vallen.
Naauw merkt dit Petrus, of terstond
Raapt hij haar daadlijk van den grond;
De kers smaakte als een abrikoos.
De Meester, na een korte poos,
Zendt weêr een kers in 't heete zand,
Die ook in Petrus' mond belandt.
Dus laat de Heer verscheiden malen
Door Petrus 't bukken nu herhalen.
Dat duurde zoo geruimen tijd.
Toen sprak de Heer met minzaamheid:
„Hadt ge aan mijn wenk gehoor gegeven,
„'t Waar' bij dat bukken toen gebleven.
„Wie 't kleine minacht, geeft gewis
„Zich moeite om 't geen nog minder is."

OM TER HARTE TE NEMEN.

Waar toch moet de mensch naar streven?
Is het beter thuis te blijven?
Idealen aan te kleven?
Zich te mengen in bedrijven?

Zal hij een kasteel zich bouwen?
Zal hij in een tent gaan leven?
Zal hij op een rots vertrouwen?
Ook de sterkste rotsen beven.

Niet het zelfde is goed voor allen;
Ieder schikke zich in 't leven;
Elk zij ijvrig in zijn streven;
En wie sta, moog' hij niet vallen!

DE LOOP DER WERELD.

Toen 'k nog in mijn jeugd was en jolig en vlug,
En gaarne in de vreugde mogt deelen,
Toen hielden zich teeknaars en schilders terug:
Mijn aangezigt kon hun niet schelen.
Maar 't schoone geslacht was op velden en wegen
Altijd aan mijn zij en mij hartlijk genegen.

Nu ben ik beroemd, maar — ook oud bovendien:
Nu komen de schilders mij zoeken;
Nu wordt mijne tronie door ieder gezien
Op pijpen, op kopjes, in boeken.
Maar 't schoone geslacht kan ik niet meer behagen.
O droomen der jeugd! O gelukkige dagen!

F.

HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN.

VOOR 1867.

TWEEDE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1867.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

EEN MERKWAARDIG MAN.

Door F. Nagtglas.

> Wat zelfverzaken, zelfvergeten,
> Wat roekloos wagen en vermeten
> Tot redding van wat redbaar was.
> Tot hulp van die om hulpe kreten!
>
> H. Tollens Cz.

Een paar maanden geleden ontving ik een bezoek van den man, dien ik thans aan den lezer ga voorstellen. Het was een zoele, donkere voormiddag in het laatst van November. Een hevige zuidwestenwind raasde door de lucht, en blies de laatste verkleurde en verkreukelde bladeren van de genoegzaam kale boomen. Het zonnestraaltje, nu en dan over de morsige straten glijdende, werd spoedig verduisterd door zware, loodkleurige buijen, met zooveel vaart voortgedreven, dat zij naauwelijks gelegenheid kregen om van tijd tot tijd enkele fijne, doordringende regendruppels tegen de van buiten beslagen glasruiten te doen kletteren.

Dergelijke dagen, waarop men eigenlijk eerst begint te leven als de lampen branden en de luiken gesloten zijn, kunnen onder de onaangenaamste van het jaar gerekend worden. Binnen en buiten 's huis is dan alles even vochtig en klam; de muren zijpelen, de deuren en vensters knarsen of sluiten niet, de schoorsteenen trekken naauwelijks, en het haardvuur wil slechts met moeite opvlammen. Ook de arbeid wil doorgaans niet vlotten, en, zoo als Jean Paul opmerkt, schijnt het bij vochtig weêr met de binnenmuren van onze hersenen te gaan als met de papieren behangsels der vertrekken, welke de gewone veêrkracht missen en slap en wolkachtig neêrhangen. Bovendien gevoelt menigeen bij donkere, stormachtige dagen zekere onrust en beklemdheid, welke, den invloed van den dampkring nog daargelaten, ook wel te weeg gebragt zal worden doordien de gedachten dikwijls afdwalen naar de wilde zee in onze nabuurschap, waar zeker menig vaartuig in nood verkeert,

en honderden menschen worstelen tegen de schuimende golven en den fellen wind, die hen henendrijft naar de gevaarlijke zandbanken, welke onze kusten omzoomen.

Ik zat juist in de courant — die ook al niet, als anders, kraakzindelijk was, maar lenig en beduimeld, wat men den rondbrenger bij zulk weêr niet kwalijk nemen kan, — de zeetijdingen en schipbreuken te lezen, eene afdeeling, anders meestal voorbijgezien, toen van Meerendonk werd aangediend. In het volgende oogenblik stond de bejaarde, maar nog forsche man in zijn dikken duffel, waarop een broederlint der leeuwenorde prijkte, voor mij.

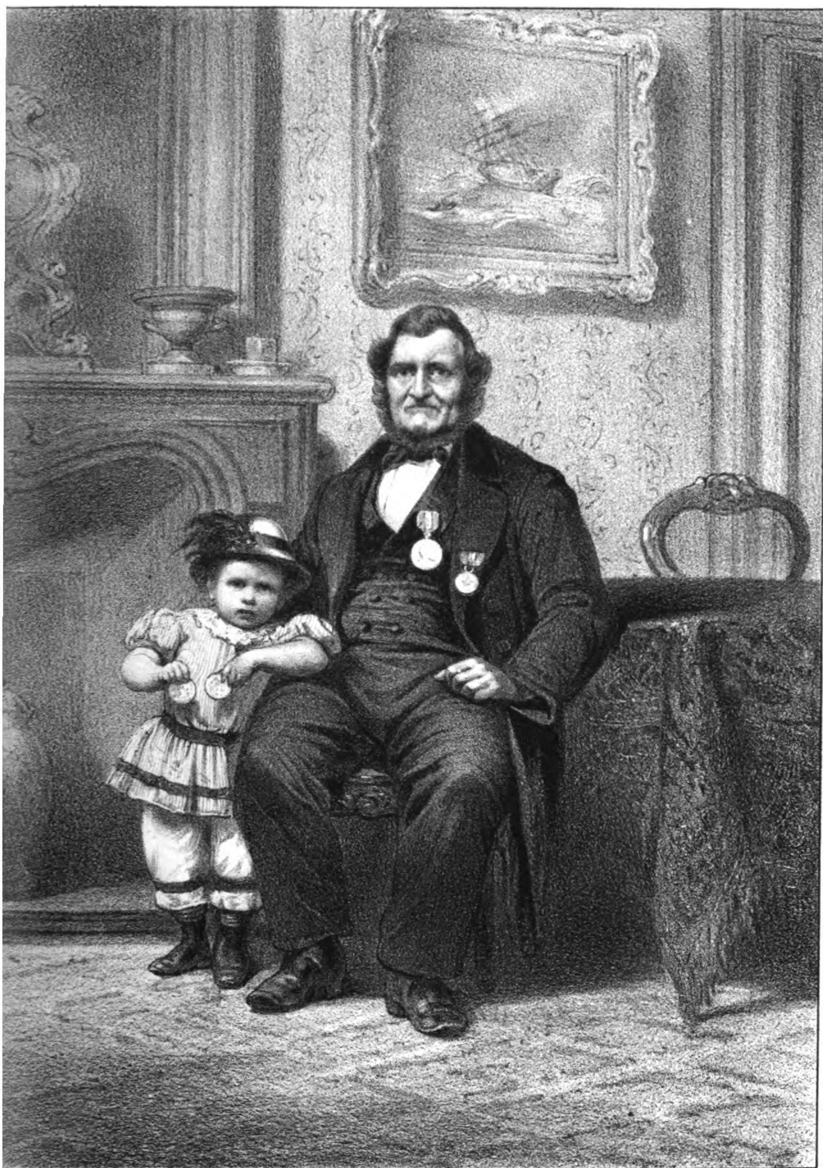
Het is niet noodig mijn bezoeker u verder te beschrijven, daar onze uitgever voor zijn afbeeldsel (*) heeft gezorgd, en evenmin doet het iets af u mede te deelen wat hij mij te zeggen had.

Het lag voor de hand, dat, toen de zaak, waarover mijn raad werd ingeroepen, was afgesproken, ons gesprek op het „booze weêr" kwam, en geleidelijk volgde hieruit, dat van Meerendonk, die van jongs af op de Zeeuwsche kusten en stroomen rondgezworven had, mij verhaalde dat hij nog wel eens erger weêr op zee had doorgestaan.

Juist was het er een dag voor om dergelijke ontmoetingen aan te hooren, en nadat onze oude schipper bij den haard plaats genomen en eene cigaar aangestoken had, verhaalde hij mij een en ander uit zijn leven, dat mij belangrijk genoeg toeschijnt om het hier over te vertellen.

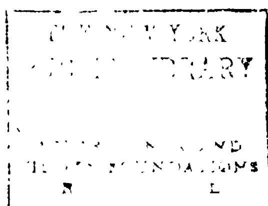
Ieder, die zich met oudheidkundige navorschingen bezig heeft gehouden, weet hoeveel moeite het doorgaans kost om levensbijzonderheden van een meer of min merkwaardig man uit het stof der vergetelheid op te delven, terwijl men dikwerf verdienstelijke tijdgenooten onopgemerkt laat voor-

(*) Op de teekening wordt van Meerendonk voorgesteld met zijn jongsten kleinzoon en naamgenoot, die een paar der aan zijn grootvader geschonken zilveren medailles in de hand houdt. Van Meerendonk heeft negen kinderen, waarvan de oudste, de heer R. van Meerendonk, visiteur bij de ambulante recherche te water, zich in het vorige jaar tweemaal onderscheiden heeft door moed en hulpvaardigheid bij het redden van in nood verkeerende schepelingen, waarvoor hem dan ook de Zuid-Hollandsche Maatschappij tot redding van Schipbreukelingen de groote zilveren medaille toekende. (Zie *N. Rotterdamsche Courant* van 18 December 1866 en 15 Januarij 1867.)

Steend. v. P. Blommers, te 's Hage

EEN MERKWAARDIG MAN.

bijgaan, zoodat een later geslacht met veel arbeid zoeken en schiften moet, wat men nu slechts voor het vragen heeft. Ook deze ondervinding gaf mij aanleiding om reeds nu iets over dezen man het licht te doen zien.

Jan van Meerendonk werd geboren te Zierikzee, op den 23sten Augustus 1799, uit een geslacht, waarvan meer dan één lid zich door moed en hulpvaardigheid onderscheiden had. Zijn vader, Roelof van Meerendonk, was aldaar onderhavenmeester, of, gelijk men hem in den Franschen tijd betitelde, *lieutenant de port*. Van dezen wordt o. a. in de gedenkschriften der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* vermeld, dat hij in April 1812, langs de kade zijner woonplaats gaande, de noodkreten van een drenkeling vernam. Daar de prefect van het Departement dien dag bij eene inspectiereis Zierikzee bezocht, was de havenmeester in zijne beste monteering uitgedost; maar niettemin aarzelde de reeds bejaarde man geen enkel oogenblik om door de omstanders, die besluiteloos aan den waterkant stonden, heen te dringen en in de diepe haven te springen. Met veel inspanning en gevaar slaagt hij er in den in het water gevallen knaap te grijpen en behouden aan wal te brengen. Behalve den lof hem door den prefect in vereerende bewoordingen geschonken, kende de genoemde Maatschappij hem hare zilveren medaille toe.

Ook Adrianus, de oudste zijner drie zonen, maakte zich door een paar reddingen verdienstelijk.

Op den 27sten December 1818, een donkere, koude avond, kwam deze over de kade te Zierikzee, en vernam het angstgeschrei van een drenkeling, een schippersknecht, die, van de loopplank gestruikeld, tusschen kade en schip was gevallen. Van Meerendonk begeeft zich terstond te water, en heeft het geluk den ongelukkige, die, genoegzaam buiten kennis geraakt, reeds een merkelijk eind was afgedreven, te grijpen. Het is den redder echter ondoenlijk met zijn last tegen den hoogen kademuur op te klimmen, zoo dat hij verpligt is, met den drenkeling in den arm, zich aan een der palen vast te klemmen en aldaar in de felle koude te wachten tot zijn hulpgeroep vernomen wordt. Dit wordt het

eerst opgemerkt door zijn in de buurt wonenden vader, die aanstonds met licht toesnelt, en, met behulp van eenige inmiddels toegeschoten personen, door touwen en ladders de beide mannen redt.

Vier maanden later (April 1820) bevond zich de zelfde Adrianus, die beurtschipper op Amsterdam was, in de hoofdstad, en zag aldaar een schuitenvoerder bij het doorvaren der Haarlemmersluis over boord vallen. Oogenblikkelijk is onze schipper bij den drenkeling in het water, en heeft het geluk dezen zoo lang boven te houden, tot dat eene boot ter redding opdaagt.

De Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, welke de eerstgenoemde redding met hare zilveren medaille had erkend, schonk nu den wakkeren zoon van een moedigen vader voor de tweede maal haren eerepenning.

Om flink zeevolk te zien, moet men wezen op de kade te Zierikzee. Daar heeft men slechts het oog te slaan op de visschers en varenslui, bezig om schokkers en hoogaarsen te tuigen of te teren, of in hunne ledige uren, met de handen in de wijde broekzakken en het neuswarmertje tusschen de tanden, heen en weêr drentelende, te keuvelen op de windvrije hoeken der straten. Bij helder weêr kan men hen vinden op het zoogenoemde Blaauwe Bolwerk, waar zij het turend oog laten gaan over het vlakke Schouwen, niet om het schoone uitzigt te genieten over de welige weilanden door de duinrij begrensd, maar om op den breeden Roompot naar de witte zeilen van naderende vaartuigen uit te zien.

Onder deze knapen treft men nog enkele van die kloeke, gespierde gestalten aan, met donkeren opslag en vrijen blik, in wie het weinig verbasterde ras te herkennen is der stoute matrozen, die in onzen vrijheidskamp den Zeeuwschen naam zoo geducht hebben gemaakt. De overeenkomst zou u nog treffender in het oog vallen, wanneer het gerucht rondgaat, dat er een vaartuig buiten op de banken is gestrand, en het noodweêr haast nooit zoo geducht is, of er zijn moedige harten en vaardige handen te vinden om met een stevigen schokker naar buiten te stevenen en te redden wat er te bergen mogt wezen.

Digt bij de haven onder zeeluî opgekweekt, was het niet vreemd, dat Jan van Meerendonk reeds vroeg lust had om

naar zee te gaan. Pas negen jaren oud, kwam hij dan ook bij een beurtschipper als jongen in dienst, en zag zijn wensch bevredigd om te dobberen op den breeden stroom, waarvan hij in de verte zoo menigmalen de witgetopte baren had zien schuimen. Gevoelde de knaap zich terstond *op* het water als te huis, het duurde niet lang, of hij was haast evenzeer *in* het water op zijn gemak, daar hij spoedig „als een visch zwemmen" kon. Wanneer bij zacht zomerweêr het beurtschip slechts weinig vorderde en de schipper zijne passagiers — somtijds vrij talrijk, daar er in die dagen nog geen stoombooten waren — eenige afleiding verschaffen wilde, bragt hij het gesprek op het zwemmen, en begon op te snijden van de ervarenheid van zijn knecht. Deze verdiende bij dergelijke gelegenheden menig goede fooi door van den boegspriet in het water te springen, onder het vaartuig door te duiken en bij het roer weder voor den dag te komen.

Wat ouder zijnde, kwam die vaardigheid den knaap menigmaal te stade bij de jagt op zeehonden, op welke dieren, destijds schadelijk voor de visscherij geacht, eene premie van drie gulden per snuit was gesteld. Met een kameraad roeide dan onze schippersknecht zoo digt mogelijk bij de plaat, waarop de honden zich in den zonneschijn lagen te koesteren. Daar het geplas der riemen hen spoedig zou hebben opgeschrikt, gingen de knapen, ieder met een stevigen knuppel gewapend, op eenigen afstand te water, en zwommen voorzigtig naar de zandvlakte, waar zij, onverwacht opdagende, doorgaans een paar beesten verrasten en doodsloegen. Eens echter moesten de jagers voor het wild de vlugt nemen. Op zekeren dag slopen zij als gewoonlijk naar eene plaat, niet ver van Vlissingen, waarop zoo vele honden lagen, dat het in de verte eene kudde zwarte schapen geleek. Op het oogenblik, dat de knapen zwemmende de plek waren genaderd en zich eene goede vangst beloofden, gierde een kanonkogel, afgedwaald uit de batterij waar men met schijfschieten bezig was, over het zand heen. Terstond waren alle dieren in beweging, en gingen met zooveel vaart te water, dat onze zeeluî zich naauwelijks tijdig genoeg uit den weg konden maken, bevreesd om door de honden te worden aangevallen, wier felle beten, naar men verhaalt, zeer gevaarlijk zijn.

Na eenige jaren bij den beurtschipper te hebben gediend, ging van Meerendonk ter koopvaardij varen, en deed als matroos onderscheidene reizen. Met het te Zierikzee te huis behoorende tjalkschip *Industrie* in 1816 van Bremen terugkomende, raakte dit vaartuig, bij een vervaarlijken storm, digt bij Brouwershaven aan lager wal, zoo dat de bemanning gedurende twee etmalen in doodsgevaar verkeerde. (*)

Niet lang daarna kreeg van Meerendonk eene plaats als matroos op het recherche-vaartuig van 's rijks belastingen, klom in Mei 1820 tot schipper op, en werd twee jaren later tot schipper-visiteur verhoogd. Dezen post bekleedde hij tot in April 1839, wanneer hij aan den wal als kommies der

---

(*) Van Meerendonk deelde mij over het toen doorgestaan gevaar een en ander schriftelijk mede, waaruit ik het volgende ontleen.

„Bij het aanbreken van den dag konden wij pas het noodlottige van onzen toestand opmerken. Het tweede anker werd toen uitgeworpen; doch de wind werd een weinig tijds daarna een vliegende storm, zoogenoemd een orkaan, vergezeld met groote hagelsteenen en nu en dan zoogenoemde waterhoozen of ikkelsteerten, die langs het schip heenliepen en in onze nabijheid onuitsprekelijke afgronden maakten, en dan weder het water hemelwaarts deden stijgen en de branding altijd sterker maakten. Daar het schip door de zware zeeën diep onder het water kroop, waren alle toegangen op het dek digtgespijkerd, waaruit men kan nagaan, in welken toestand de vrouw van den kapitein met hare twee kinderen verkeerde, die beneden waren opgesloten. De kapitein, twee matrozen en ik hadden ons op het dek vastgesjord, doch zagen niets anders dan den dood voor oogen, daar de sloep, onze eenige troost, over den kapitein en stuurman was heen geslagen en in de golven verdwenen. Twee dagen verkeerden wij in dit doodsgevaar, en hadden tot voedsel eenige scheepsbeschuiten, welke de vrouw ons door het schouwluikje toereikte. Eindelijk bestierde de goede God op ons aller smeeken en kermen, dat wij een zeil zagen naderen, hetwelk van een loodskotter van Hellevoet bleek te wezen, die onze noodvlag had gezien. Daar wij ver in de branding verdroogd zaten, kon het vaartuig ons niet naderen, maar seinde ons, dat wij over stuurboordszijde zee moesten krijgen. Bij het korten van ons anker sprong echter de kabel stuk, en toen wij zeil bijzetteden en het tweede anker poogden op te halen, brak de kabel weder, en vielen wij onklaar over bakboordszijde. Nu scheen alle hoop op redding verloren te wezen en namen wij van elkander voor eeuwig afscheid. Toen gaf de Almagtige God ons blijken, dat hij alleen magt bezat om tot redding te verstrekken; want onverwacht werd het schip door de hemelhooge zee opgenomen en op de gunstige zijde geslagen. Storm en bulderende golven begonnen op Zijn wenk te bedaren, en na wat inspanning, doch zonder verder groot gevaar, konden wij den loodskotter bereiken, welke ons zonder ankers en met een lek schip behouden te Hellevoet binnenbragt."

1ste klasse werd overgeplaatst, welk ambt hij onberispelijk tot 1860 vervulde, toen hem een eervol ontslag uit 's rijks dienst werd verleend, onder toekenning van pensioen.

De moed en beradenheid, door van Meerendonk zoo dikwerf betoond, waar het de redding van schipbreukelingen of drenkelingen gold en waarvan ik thans een en ander zal verhalen, wordt door officieele getuigschriften gestaafd, en bij nader onderzoek is mij gebleken, dat de bescheiden man eer te weinig dan te veel van zijne hulpvaardigheid medegedeeld had.

Op negentienjarigen leeftijd vond hij de eerste gelegenheid om zich te onderscheiden.

In de maand Mei 1818 met eenige zijner kameraden op het genoemde bolwerk te Zierikzee naar de reede turende, klonk er plotseling een schrille noodkreet, en zagen zij de menschen naar den havenkant loopen. Ook zij snellen toe, en vernemen dat de zoon eener weduwe, Stiphout geheeten, een jongen van een jaar of achttien, uit een bootje gekanteld en waarschijnlijk reeds verdronken is, daar de plek, waar hij het laatst boven kwam, slechts door het opborrelende water wordt aangewezen. De sloep, die in de verte komt aanroeijen, zal, naar de verschrikte toeschouwers meenen, slechts een lijk ophalen.

Van Meerendonk neemt aan al die praatjes geen deel. Hij is terstond naar een niet ver vandaar in de haven uitstekenden muur gesneld, en over de hoofden van een aantal toeschouwers heen in het diepe water gesprongen. Daar zoekt en duikt hij naar den drenkeling, en slaagt er na veel moeite in om dezen te vatten en behouden aan wal te brengen, waar de knaap gelukkig in het leven wordt teruggebragt.

In den eersten nacht des jaars 1821 lag schipper van Meerendonk met het recherche-vaartuig in de haven te Veere. Tegen middernacht wordt hij door angstig hulpgeroep uit den slaap gewekt. Terstond is hij op het dek, en verneemt aan de overzijde der haven de noodkreten van een drenkeling. Hoewel het een koude, donkere nacht is, beraadt zich onze schipper geen oogenblik. Aanstonds springt hij in het water en zwemt naar den overkant, van waar de reeds verzwakkende kreten komen. Spoedig is de plek bereikt,

waar hij een drenkeling in water en slik met den dood ziet worstelen. Met forsche hand rukt hij den ongelukkige uit zijn gevaarlijken toestand, en zwemt met den door koude half bewusteloozen man over de haven weder naar zijn vaartuig terug, waar de inmiddels op de been gekomen bemanning gereed is hem hulp te komen verleenen. De geredde bleek een schildwacht te zijn, die, bij een der waterpoorten op post staande, zich warm had willen loopen, doch van de baan geraakt en in de haven gestort was, waar hij ongetwijfeld zonder de hulpvaardigheid van onzen schipper het leven zou hebben gelaten.

Een paar jaren later (14 Mei 1823) lag de recherche-poon in de dokhaven te Vlissingen. Het was in den namiddag en helder weêr; doch er woei een harde noordwestenwind, zoodat de zee voor het hoofd hol stond. Terwijl onze schipper met een zijner matrozen op het dek van zijn vaartuig bezig is, ziet hij eene sloep voorbij roeijen, waarmede de kommandant en zeven matrozen naar de ter reede liggende oorlogsbrik *de Courier* worden overgebragt. „Die zijn voor de haaijen, als zij buiten komen," zegt van Meerendonk tegen zijn makker; want zijn kennersoog heeft terstond bespeurd, dat de „schoot op geen slipper stond," dat is, dat het zeil niet kan worden gevierd, als men onder den invloed van getij en wind zal geraken, en de schuit dus gevaar loopt van om te slaan. Wat hij voorzien had, gebeurde. Naauwelijks is de sloep voorbij het hoofd, of er klinken noodkreten, en acht menschen dobberen op de baren. Van Meerendonk snelt terstond, door zijn matroos gevolgd, naar de uiterste punt van het palenhoofd, waar de ranke sloep ligt, die voor de uitklaringen werd gebezigd. Met een kwartiermeester, mede ter hulp toegeschoten, tracht men nu met dit vaartuig de drenkelingen te bereiken. Niet zonder gevaar, daar de felle wind de golven hoog doet opstuiven, wordt de plaats des ongevals bereikt. De kommandant, die, daar hij niet kon zwemmen, door twee zijner matrozen met moeite wordt opgehouden, wordt door van Meerendonk het eerst gegrepen, en vervolgens na veel inspanning ook de overigen aan boord gebragt. Voor een der matrozen was het echter te laat. „Nooit zal mij de laatste blik van dien man, eer hij in de diepte wegzonk, uit het geheugen gaan;

doch daar ik reeds in iedere hand een drenkeling had, kon ik hem onmogelijk helpen zonder een der anderen los te laten; onze latere pogingen om hem op te visschen bleven vruchteloos."

Behalve vereerende getuigschriften van den minister en anderen zijner superieuren, ontvingen de redders van wege het rijk eene gratificatie.

In Mei 1825 werd de hulpvaardigheid van van Meerendonk weder op de proef gesteld.

Bij een vliegenden storm met zijne poonschuit op de Schelde zijnde, ontwaart hij in de verte een hoogaars, die, uit de zeilen gewaaid, op lager wal ten anker had moeten komen, en bij vallend water zal vastraken en verbrijzeld moet worden. Onze schipper besluit terstond hulp te gaan verleenen, doch kan slechts met moeite zijne manschappen overhalen om het gevaar te braveeren. Eindelijk willen zij het wagen, en nu wordt de koers gerigt naar de plaats, waar de hoogaars stranden zal. Nader komende, valt de gevaarlijke toestand van het scheepje nog meer in het oog. Zonder zeilen is er geen mogelijkheid om weg te komen, en de schipper, zekere Zacharias Adriaansen, heeft met zijn knecht den dood voor oogen. Van Meerendonk brengt nu zijn vaartuig zoo digt mogelijk aan de droogte, en waagt het vervolgens met de boot, door de schuimende branding heen, een tros aan boord van den hoogaars te brengen. Na vele mislukte gevaarvolle pogingen slaagt de onverschrokken zeeman er ten laatste in, de schipbreukelingen te bereiken; doch het kost nu bijna niet minder inspanning om weder onder zeil te komen, daar het vaartuig in een zoogenoemd „lam gat" was geraakt, en nog belangrijke schade aan boord kreeg, toen door de hevige werking de zoogenoemde rol aan stukken sprong. Tegen den avond werden de pogingen gelukkig bekroond, en heeft onze schipper het genoegen, met den hoogaars achter zich, de haven van de Hoofdplaat binnen te zeilen.

De gouverneur van Zeeland betuigde aan van Meerendonk zijne tevredenheid over deze loffelijke daad, waardoor twee menschenlevens waren gered geworden.

Op den 18den Februarij 1828 was van Meerendonk passagier op het beurtschip van Zierikzee op Middelburg, waarop

zich tevens een transport lotelingen bevond, die naar de hoofdstad der provincie werden overgebragt. Eenige recruten uit Schouwen waren te laat in Zierikzee gekomen en naar het einde van de haven geloopen, om bij het hoofd aan boord te komen. Dit was geen gemakkelijk werk, daar het ruw weêr was, en de hevige wind de golven hoog tegen het paalwerk opjoeg. Het gelukte echter; doch bij het overgaan met het roeibootje op het schip had een der recruten, zekere Pieter Krijger, het ongeluk uit te glijden en in het water te storten. In een oogenblik dreef hij zeewaarts; en daar de schipper, die hem gebragt had, de riemen niet verlaten kon, zou de knaap ongetwijfeld verdronken zijn, indien van Meerendonk het niet gewaagd had in de reeds een eind weg afgedreven sloep te springen, een sprong, gelijk men zich voor kan stellen, vrij wat gevaarlijker dan dat hij zich te water had begeven, waaraan in de woedende branding niet te denken viel. De beide mannen poogden nu met de boot den drenkeling ter hulp te snellen, waarin zij echter niet zouden geslaagd zijn, indien zich niet het opmerkelijk verschijnsel had opgedaan, dat de knaap, die niet zwemmen kon en half bewusteloos was, rustig drijven bleef, in weêrwil dat de golven telkens over hem heenstoven. Naar onze schipper meende, had de loteling dat aan zijne bijzondere zwaarlijvigheid te danken. Aan boord van den beurtman gebragt, kwam de jongeling spoedig tot zichzelven, en was vóór het einde der reis geheel hersteld.

Niet lang daarna kreeg van Meerendonk weder gelegenheid om zijn moed te bewijzen Eene hevige windvlaag deed in Augustus 1828 de te Zierikzee te huis hoorende vischsloep *de Vrede*, kapitein M. Abeele, op de Onrustplaat bij Noord-Beveland, waar reeds menig schip verloren ging, stranden. Onze schipper, destijds te Veere, het ongeluk ontdekkende, schroomde niet om met een paar man in eene ligte sloep buitenom door de holle zee de schipbreukelingen ter hulp te snellen. Het gelukt hem aan boord te komen, waar hij terstond de haast nog gevaarlijker taak op zich neemt om met het bootje, door de kokende branding heen, een zwaar anker uit te brengen. Na veel inspanning slaagt hij hierin ook gelukkig, zoodat de vischsloep veilig een volgend getijde afwachten kan.

De boekhouder verklaarde schriftelijk, dat men het behoud van het vaartuig en het leven der bemanning van acht personen alleen aan den moed en het beleid van van Meerendonk te danken had.

Het was de 12de November 1829.

„Een najaarsstorm brak los en teisterde de daken,
„Deed spits en nokken, top en torenkransen kraken,
„En joeg de baren, wit van schuim, langs dijk en strand,
„Van Schouwens grijze kust."

Om het noodweêr te ontgaan, moest onze schipper, met het recherche-vaartuig voor Kolijnsplaat liggende, de vlugt nemen naar de zoogenoemde Zandkreek tusschen Noord- en Zuid-Beveland. Daar vrij veilig voor anker gekomen, ontwaart hij des namiddags tegen drie ure in de verte op de reede van Zierikzee een gaffelschip, waaraan iets hapert. „Het schijnt een omgeslagen vaartuig," zegt onze schipper tot zijn drie matrozen. „God weet, of er geen menschen aan boord zijn! Wij moeten er heen." Doch de manschappen weifelen, en achten het onverantwoordelijk voor vrouw en kinderen, om in zulk weêr naar buiten te gaan. De gezagvoerder laat zich echter niet afschrikken en geeft last om het anker te winden. Spoedig stuift nu het vaartuig voort over de schuimende baren, zoodat alles kraakt en dreunt, en de mast, uit de zoogenoemde spoor losgewrikt, overboord dreigt te slaan. Weder smeeken de matrozen om terug te keeren; doch onze schipper, die op het half gezonken vaartuig nu duidelijk menschen heeft ontdekt, wil er niet van hooren. In dergelijke gevallen gevoelt hij zich, naar hij verhaalt, als door eene hoogere magt voortgedreven naar het doel, dat hij bereiken wil. Dat doel staat alleen voor zijne oogen; al het overige wordt vergeten.

In ongelooflijk korten tijd is de afstand over den breeden zeearm afgelegd en het in nood verkeerende vaartuig bereikt. Door eene hevige rukvlaag omgeslagen, houdt de lading van rijshout en andere dijkmaterialen het schip nog gedeeltelijk boven water. Spoedig zal het echter wegzinken, daar de schipper, die met zijne beide knechts op het zwaard de toevlugt hebben gezocht, reeds tot aan de heupen in het water staan. De boot was bij het ongeval onbruikbaar geworden, zoodat zij reeds uren lang den dood voor oogen

hadden. Tegen den avond kwam de redding, en „het gelukte ons na veel praktisatie," gelijk de wakkere zeeman zich uitdrukte, „om niet alleen de menschen te bergen, maar ook het vaartuig aan den zoogenoemden Val bij Zierikzee in behouden haven te brengen."

Deze redding van het schip *De loopende Vos*, kapitein J. E. Dolk, met zooveel moed als beleid uitgevoerd, gaf aanleiding, dat door de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* aan van Meerendonk eene zilveren en aan zijne matrozen bronzen medailles werden toegekend.

Tijdens de Belgische onlusten waren er hier en daar op de Zeeuwsche stroomen kleine gewapende schepen geplaatst, en zoo was op de Schelde bij Zierikzee een pink, *De Johanna Wilhelmina*, gestationeerd. In den laten avond van den 7den Januarij 1833 wilde dit vaartuig voor storm en ijsgang veiligheid zoeken in de haven te Zierikzee, doch werd door den hevigen wind zoodanig tegen een der paalhoofden gedreven, dat er een gevaarlijk lek ontstond, waardoor het water met geweld naar binnen plaste. Van Meerendonk, die met zijne schuit aan het hoofd lag, werd door het geraas en hulpgeschrei gewekt, en bemerkte, naar het dek snellende, dat er aan de pink iets haperde en het vaartuig begon te zinken. In een oogenblik is hij met zijne sloep aan boord, waar de schepelingen — de kommandant was aan wal — meest visscherlui, geheel onthutst staan rond te kijken, zoodat niemand de handen aan het werk slaat om het schip te behouden en hun leven te redden. Van Meerendonk snelt terstond naar beneden, waar hij het water met vervaarlijk geweld door een groot gat ziet binnengutsen. Er is geen oogenblik te verliezen, daar het vaartuig reeds merkbaar zinkt. Het gelukt hem echter een bed te vinden, dat, in de opening gestopt, voor een oogenblik het water tegenhoudt. Door zijn krachtig voorbeeld aangemoedigd, komen nu een paar matrozen te hulp, waardoor onze schipper gelegenheid krijgt om naar boven te gaan, het afgedreven vaartuig op gang te brengen en in de haven van Zierikzee te sturen. Naauwelijks was het binnen en de schepelingen met moeite van boord gebragt, of de pink zonk in de diepte weg.

Deze daad, waardoor van Meerendonk met levensgevaar

en ten koste van zijn goed vijf menschenlevens had behouden, werd op last der regering in al de scheepsjournalen der ambulante recherche te water opgeteekend.

In den laten namiddag van den 1sten September 1838 ontdekte van Meerendonk, met zijn vaartuig op de Schelde liggende, een Engelsche brik, *Pearl* geheeten, welke op de punt van de Vuilbaardplaat omhoog was geraakt en bij den harden toenemenden wind waarschijnlijk verloren zou gaan. Hij weifelt geen oogenblik om met eene ligte boot door de fel bewogen zee naar het gestrande vaartuig te roeijen, dat hij door ijver en zeemanschap weet te helpen en des nachts behouden te Zierikzee binnen brengt.

De lof, hem door zijne superieuren voor deze daad toegekend, was te meer verdiend, daar het blijkt dat onze schipper de geldelijke belooning, hem door de gezagvoerder M. C. Garrett aangeboden, van de hand had gewezen; en deze verklaarde dan ook: „*I can never forget the shipper John Merendonks kindness, and should it ever be in my power to return it, I trust the Almighty will put me in mind thereof.*" (Ik zal nooit de hulpvaardigheid van J. van Meerendonk vergeten, en vertrouw dat de Almagtige mij die voor den geest zal brengen, indien ik ooit tot vergelden in staat mogt zijn.)

Eene geweldige windvlaag wierp in Junij 1839 het diep geladen beurtschip van Middelburg op Amsterdam op de zoogenoemde *Schotsmansplaat*, waar het, door zware stortzeeën beloopen, in groot gevaar verkeerde en de noodvlag waaijen liet. Naauwelijks heeft onze schipper dit sein opgemerkt, of hij is met een paar matrozen in zijne boot op weg. Na veel inspanning en gevaar, daar de zee vreeselijk hol stond, komt hij aan boord, en gelukt het hem het schip door het uitbrengen van een anker te beveiligen, zoodat schipper B. de Jager gaarne verklaarde, dat hij het behouden van schip en leven aan de hulp, door van Meerendonk en zijne matrozen verleend, heeft te danken.

Niet lang na dit voorval werd onze schipper-visiteur als kommies der eerste klasse aan den wal overgeplaatst. Nu scheen het veld voor zijne hulpvaardigheid gesloten; doch de volgende gebeurtenis bewijst weder, dat een oud voerman het klappen van de zweep nooit vergeten kan.

Op een namiddag in Januarij 1843 bespeurde men van de kade te Zierikzee, dat door den geweldigen zeestorm een tjalkschip in het zoogenoemde *Engelsche gat*, tusschen Kolijnsplaat en het Zierikzeesche hoofd, aan den grond was geraakt en zonder hulp verloren zou zijn.

Men moet eene dergelijke tijding hebben bijgewoond, om den indruk te beseffen, daardoor te weeg gebragt. In een oogenblik is de mare door de gansche stad bekend. Honderden menschen snellen naar de haven, waar tallooze kijkers op het in nood verkeerende vaartuig zijn gerigt, en met bevende lippen wordt het lot der schipbreukelingen besproken, zoowel in de rijk gemeubelde zaal als in het arme visschershuis. Van Meerendonk was onder de eersten, die op het gerucht kwam toeloopen, en aanried om met een schokker naar buiten te gaan; doch men kan begrijpen wat er in zijn binnenste omging, toen hij op de vraag, of hij mede voer, antwoorden moest, dat zijne dienst hem zulks verbood.

„Dan zullen wij het in Godsnaam zonder u moeten wagen!" herneemt men; doch onze wakkere zeeman hoort het niet. Hij denkt slechts aan de ongelukkigen op het wrak, die men ter hulpe gaat snellen, terwijl hij aan wal moet blijven.

„Wacht nog een oogenblik!" roept hij. „Binnen eene minuut ben ik terug." En nu spoedt hij zich naar het kantoor van den controleur, en vraagt verlof om den togt mede te doen. Dit wordt hem door den goedhartigen ambtenaar echter geweigerd, die hem wijst op de waarde van zijn leven voor zijn talrijk huisgezin.

„Geef mij in Godsnaam vergunning, mijnheer!" is het antwoord. „Ik kan niet aan wal blijven; en zoo gij weigert, ga ik zonder verlof, wat er dan ook van komen moge." — „Ga dan," zegt zijn chef; „maar waag u niet te veel."

Op het eerste woord is van Meerendonk echter reeds op weg naar de zeelui, die hem aan den schokker wachten.

Een aantal mannen en knapen hebben de lijnen gegrepen, om het dobberende scheepje buiten de haven te trekken. Van de recherche-poon, aan van Meerendonk toebehoorende, wordt in het voorbijvaren eene sloep en een tros medegenomen.

Met veel moeite raakt men eindelijk buiten het hoofd.

De zee staat hier vervaarlijk hol, en iedere golf dreigt het vaartuig met den ondergang. Naauwelijks is men de schuimende branding te boven, of eene bulderende rukvlaag werpt den schokker tegen den dijk en half vol water. Aan vier der redders ontzinkt nu de moed om bij het klimmende noodweêr verdere pogingen te beproeven. Zij zoeken aan wal te komen en keeren langs den dijk stadwaarts.

Door het voorbeeld van van Meerendonk aangevuurd, blijven de overigen echter volhouden, vast besloten het uiterste te wagen. Na vermoeijende inspanning slagen zij er in, den schokker weder vlot te krijgen. Tegen schemeravond is eindelijk de plaats bereikt, waar de tjalk op het zand zit. Men ontwaart nu duidelijk drie menschen op het dek, die men door roepen en wenken tracht te beduiden, dat zij het schip moeten verlaten, en over de plaat den schokker zien te naderen, wanneer men hen door sloep en lijnen zal trachten te helpen. Die seinen schijnen echter niet te worden begrepen, en herhaalde pogingen van den schokker, om nog digter te komen, blijven vruchteloos.

Nog altijd groeit de storm aan. Iedere baar, die tegen de droogte te bersten stoot en het schuim als rook opjaagt, dreigt het nietige vaartuig te vernielen, waarom het niet te verwonderen is, zoo in de stad het gerucht rondgaat, dat ook de schokker met zijne moedige bemanning eene prooi der golven is geworden.

Eindelijk, toen het bijna donker was, kwam er eene windvlaag, alsof de aarde verging. Zand, zee en wolken schenen een graauwe muur te worden, die alles verpletteren zou, zoo dat zelfs de moedigste zeelieden sidderden.

Het was nu onmogelijk om een oogenblik langer te toeven. Met beklemde harten wordt de steven gewend en op het Zierikzeesche havenlicht aangehouden. Tegen den nacht kwam de schokker binnen, maar zonder de vlag van den top te laten waaijen, als een teeken dat de pogingen zijn gelukt.

Den volgenden morgen dansten en bruisten de baren over het wrak van den tjalk en over de plaats, waar drie menschen het leven hadden verloren!

Ik wenschte wel, dat gij den ouden zeeman dit voorval in zijne krachtige, onopgesmukte taal hadt hooren verhalen. Er welden tranen in zijne oogen, toen hij zich nog het oogen-

blik voor den geest riep, waarin de onverschrokken redders de schipbreukelingen aan hun lot moesten overlaten; want een zeldzame moed paart zich bij van Meerendonk aan een uiterst gevoelig hart.

Na deze gebeurtenis, waarvoor ook aan onzen schipper door den minister van Binnenlandsche Zaken de tevredenheid des konings werd betuigd, bleef van Meerendonk als ambtenaar aan wal, waar hij echter spoedig gelegenheid vond om zijne menschlievendheid te bewijzen.

In September 1850 te Brouwershaven geplaatst, was hij op een morgen even een koffijhuis op de kade binnengegaan, toen men riep dat er een kind in de haven was gevallen en waarschijnlijk verdrinken zou. Was een noodkreet reeds voldoende om van Meerendonk alles te doen vergeten, zoo mogelijk werd zijne belangstelling nog meer geprikkeld, wanneer een kind in gevaar verkeerde. In iedere woonplaats toch was onze ambtenaar spoedig als een kindervriend bekend, en de forsche man heeft er dan ook uitnemend den slag van om door speelsche grappen en goedhartige hulpvaardigheid de liefde van het opkomend geslacht te winnen. Naauwelijks is het ongeval hem ter ooren gekomen, of hij snelt naar buiten, waar een aantal menschen bezig zijn om door dreggen en lijnen pogingen tot redding te beproeven. Van Meerendonk, terstond ontwarende dat zulks niet baten zal, dringt door de omstanders heen, en springt van den hooge kademuur in het water. Met krachtige slagen klieft hij den stroom, en bereikt spoedig de plek, waar de half bewustelooze knaap op en neêr dobbert. Hij heeft het geluk hem te grijpen en aan zijne betrekkingen terug te geven.

De reeds meermalen genoemde Maatschappij schonk hem eene bronzen medaille, waarbij het departement Schouwen een vereerend getuigschrift voegde.

Een jaar later had van Meerendonk weder het geluk om een menschenleven te behouden.

Te Bruinisse gestationeerd, was hij bij gelegenheid der kermis naar Zierikzee gekomen, om met zijn gezin den schouwburg te bezoeken. Omstreeks middernacht de tent verlatende, klonk een angstkreet boven het kermisgewoel uit, en werd het ruchtbaar dat een knaap van een jaar of veertien, wiens vader, zekere Swaab uit Amsterdam, met

eene kraam op de kermis stond, in de haven gevallen en, daar zijn noodgeschrei niet meer vernomen werd, waarschijnlijk verdronken was. Hulp was bijna niet mogelijk: schepen of schuiten lagen niet in die buurt, en met ladders en lijnen kon men in de donkere haven weinig uitrigten; zoo dat honderden menschen met opgeheven handen en radeloozen blik in de diepte staarden, doch niemand tot helpen in staat scheen. Meerendonk dacht er anders over. Naauwelijks heeft hij van den wanhopigen vader het ongeluk vernomen, of hij is naar den waterkant gedrongen. Zijn oudste zoon tracht hem terug te houden, doch moet op de vraag, of *hij* het dan wagen zal, een ontkennend antwoord geven. In het volgend oogenblik heeft van Meerendonk zijn dikken overjas uitgeworpen, en is over de ijzeren balie heen in de haven gesprongen. Zonder zich aan palen of ijzers te bezeeren, komt hij gelukkig te water, zwemt met forsche slagen voort, en duikt en zoekt, doch vindt geen drenkeling. Eindelijk stoot de punt van zijn voet tegen een hard voorwerp. „Het was, alsof God mij de plek wilde aanwijzen, waar ik het kind vinden kon." Hij grijpt nu den gezonken en geheel bewusteloozen knaap vast, legt hem op zijne borst, en blijft zelf op den rug zwemmen. Het was uiterst moeijelijk om in den donker eene geschikte aanlegplaats te vinden. Tegen de hooge kademuren kon hij met zijn last niet opklimmen, en de lijnen, op goed geluk toegeworpen, waren hem daarom van weinig dienst. Hij besluit dus door te zwemmen, om bij eene vrij ver verwijderde sleepkaai aan wal te komen. Het was eene vreemde gewaarwording, met den misschien reeds dooden knaap bij zich, in de donkere diepte te zijn, terwijl boven aan de kade honderden menschen in het licht van spellen en kramen woelden en joelden, en angstig uitzagen of de poging tot redding was geslaagd. Niet lang duurde het echter, of het geklots van riemslagen klonk in zijne ooren, en eene toegeschoten boot nam drenkeling en redder op.

„Een uurtje daarna, toen ik wat drooge kleêren aangetrokken had, ging ik eens naar den jongen zien. Hij lag nog altijd bewusteloos in het half duistere zijvertrekje van de kraam, en de geneesheer scheen zelfs te vreezen, dat zijne pogingen, om het leven op te wekken, niet zouden slagen.

Toen zijn vader mij zag binnenkomen, rigtte hij zich schreijende tot den zieke en riep: „Henry, Henry! Zie toch eens op; daar is uw redder!" En de bleeke knaap opende de oogen, en zag mij aan met een blik, die mij nooit uit het geheugen zal gaan, al mogt ik honderd jaar oud worden." — Van dat tijdstip af begon de jongen bij te komen, en herstelde nu spoedig. Vele jaren later had onze zeeman op de Middelburgsche kermis toevallig nog eene treffende ontmoeting met de moeder van den geredden jongen.

Het bovenstaande aan van Meerendonk voorlezende, bemerkte ik een min tevreden trek op zijn sterk sprekend gelaat. Alles was wel gebeurd zoo als ik het had medegedeeld, zeide hij; maar ik had vergeten den bekwamen en ijverigen geneesheer, Dr. F. Keller, te vermelden, en aan dezen toch was de knaap niet minder dan aan hem verpligt.

Dat ik zijn wensch vervulde, blijkt uit deze regels.

In den morgen van den 22sten April 1857 waren kolendragers bezig om eene in de Middelburgsche haven liggende brik te lossen. Een hunner, een braaf huisvader, Christiaan Akkermans geheeten, had het ongeluk van de plank te glijden en, daar hij zich aan zijnen last bleef vastklemmen, oogenblikkelijk tusschen kade en schip in de diepte weg te zinken. Op het geschreeuw der zamengeloopen omstanders komt van Meerendonk, toen reeds een man van bij de zestig jaren, uit het niet ver afgelegen wachthuis der ambtenaren toeschieten. Onder weg ontdoet hij zich van zijn jas en springt oogenblikkelijk in het water. Met veel moeite en levensgevaar gelukt het hem den onder het schip gezonken drenkeling vast te pakken, en deze verklaarde nooit de gewaarwording te zullen vergeten, toen hij, half bewusteloos in de diepte drijvende, den krachtigen greep van zijnen redder gevoelde. Van Meerendonk hielp hem nu spoedig boven water, waar beiden door eene inmiddels toegeroeide sloep werden opgenomen.

De Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* kende aan van Meerendonk voor deze daad, als een merkwaardig voorbeeld van moed en hulpvaardigheid, haren zilveren eerepenning toe.

Behalve de medegedeelde feiten vermelden de ongevraagde getuigschriften, aan van Meerendonk geschonken, menig blijk van menschlievendheid, dat op zichzelf reeds voldoende we-

zen zou om iemand den naam van moedig menschenvriend te verschaffen.

Zoo werd hem in 1827 door den gouverneur van Zeeland dank gezegd voor zijn lofwaardig gedrag bij de stranding op de Suikerplaat, tusschen Neuzen en Ellewoudsdijk, van het te Antwerpen te huis behoorende koopvaardijfregat *de Schelde*, bij welke gelegenheid het recherche-vaartuig onder storm en ijsgang, zonder gevaar te ontzien, hulp verstrekte en niet weinig toebragt tot het eindelijk vlot raken van het schip en het bergen der rijke lading. Op gelijke wijze werd zijn beleid en moed geprezen bij den brand der hofstede *Wulpenburg* op Walcheren, ten gevolge van onweder, op den 18den Mei 1831.

In den avond van den 8sten April 1856 viel bij ruw weêr een zijner ambtgenooten, de commies Carras, van een koopvaardijschip in de Middelburgsche haven. Een paar matrozen schoten terstond toe, doch slaagden er niet in om den man, van eene hoogte van dertig voeten in water en slik neêrgestort, en door eene hoofdwond half bewusteloos, op te halen. Van Meerendonk, die op het zelfde schip de wacht had, doch beneden was, heeft naauwelijks het ongeluk vernomen, of hij laat zich in de diepte afzakken, waar hij met veel moeite een stevig touw om het ligchaam van den drenkeling bevestigt, die nu door de bovenstaande personen gemakkelijk wordt opgetrokken, waarna deze aan zijnen helper de zelfde dienst bewijzen.

Door den geweldigen pinksterstorm van 1860 werd een meisje van een jaar of twaalf in de Middelburgsche haven gewaaid, die toen, bij laag water, genoegzaam droog stond. Er was dus geen levensgevaar bij, toen van Meerendonk zich aanstonds in de haven liet afzakken en, door slik en water badende, het kind ter hulp kwam en behouden boven bragt; doch onze vriend was weder de eerste der omstanders, die de handen uitstak en niet schroomde zijne beste kleederen te bederven.

Een soortgelijk blijk van hulpvaardigheid betoonde hij ook, toen men hem des nachts uit zijn bed kwam kloppen en mededeelde, dat er angstkreten uit de haven werden vernomen. Geheel ongekleed snelt de bejaarde man naar buiten, waar het blijkt dat een oud man, met visschen bezig zijnde,

2*

in het water was gestort, doch gelukkig op de slikken was gesparteld. Van Meerendonk laat zich weder aan een touw afglijden, en verlost den drenkeling uit zijn gevaardreigenden toestand. In Julij 1863 toonde hij weder zijne beradenheid bij een ongeluk, dat te Vlissingen plaats greep, en door een nieuwsblad aldus wordt medegedeeld: „De heer van Meerendonk mogt heden weder het genoegen smaken om een drenkeling te helpen behouden. De vijf-en-zestigjarige huisvader, die meer dan vijftig menschenlevens heeft gered, had zich naar Vlissingen begeven, om bij gelegenheid der kermis zijne aldaar wonende kinderen te bezoeken. Des nachts ten één ure met zijn gezin huiswaarts keerende, ontwaarde hij een militair, die, in beschonken toestand aan den kant der diepe haven waggelende, zijn evenwigt verloor en in de diepte stortte. Terstond snelt van Meerendonk toe, en hoezeer het bij den lagen waterstand ondoenlijk was zich te water te begeven, was het evenwel aan zijne bemoeijingen te danken, dat er touwen en ladders werden aangebragt, waarmede de soldaat werd opgehaald, die anders gewis zijn graf in den modder zou hebben gevonden."

Geen wonder dat, wanneer er een drenkeling levenloos uit het water werd getogen, het volk gewoon werd te zeggen: „De ongelukkige zou niet verdronken zijn, als van Meerendonk maar in de buurt was geweest."

De hulpvaardigheid van dezen wakkeren man werd, behalve door de vermelde zilveren en bronzen medailles, erkend door zijne benoeming in Maart 1839 tot broeder der orde van den Nederlandschen Leeuw, terwijl hem in Februarij 1859 door den koning de groote medaille voor verdienstelijke daden geschonken werd. Het departement Middelburg der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* koos hem in 1857 tot honorair lid.

Het verloopen jaar heeft weder op treffende wijze doen uitkomen, hoe beschaafde volken, door krijgsgeluk bedwelmd, de bloedige lauweren op het oorlogsveld den schoonsten eerekrans voor den man noemen. Indien vooruitgang en ontwikkeling nog iets meer zijn dan wèlklinkende woorden, zal het echter niet altijd zoo blijven. Eens zal het geweten der natiën gewis ontwaken, en het klatergoud hen niet langer verblinden, waarachter heerschzucht en huichelarij de

onuitsprekelijke ellende van een met bloed en tranen doorweekt slagveld pogen te verbergen. En als dan erkend wordt wat eigenlijk den mensch waarlijk groot maakt, zullen de namen van een Frans Naerebout, een Jan van Meerendonk, en dergelijke eenvoudige mannen, wier leven getuigt van onverschrokken moed en edele zelfopoffering, met meer achting worden genoemd, dan die van thans nog hooggeprezen krijgslieden, wier glorie ontleend is aan bloedigen strijd en verwoest menschengeluk.

Middelburg, 31 Januarij 1867.

HOLLANDER EN ITALIAAN. (*)

OORSPRONKELIJK VERHAAL.

Door Evert Zöbli.

I.

TWEE VOORSPELLINGEN.

De kruidenier Pot had het geluk zijne vader-armen voor het zevende kind te openen. Hij was uitermate in zijn schik, en geen wonder. Nadat zijn lieve Betje hem achtereenvolgens zes dochters geschonken had, bragt zij nu een zoon ter wereld, en vervulde daardoor een der vurigste wenschen van haren man.

De kruidenierswinkel, welken Pot nu in eigendom had, was al sedert jaren van vader op zoon overgegaan, en toen zijne vrouw hem niet anders dan dochters schonk, begon hij met regt te vreezen, dat de bloeijende affaire mettertijd in vreemde handen zou vallen. Het was waar, een zijner dochters kon met een man van het vak trouwen; maar wie waarborgde hem, dat deze niet zijn eigen naam aan de kruideniers-affaire geven en de naam „Pot" uit de

---

(*) In dit geheel op waarheid gegrond verhaal zijn de namen der hoofdpersonen veranderd.

kruideniers-wereld verdwijnen zou? Met regt was de man derhalve vrolijk, toen hij eindelijk vader van een zoon werd. Ook Betje was in haren schik, dat zij haar braven Jan eindelijk een zoon — een opvolger — had mogen schenken.

„Welken naam zullen wij mijn zoon geven?" vroeg Pot een dag of wat na de bevalling. — „Ja, man, dat dienen wij aan uwe zuster over te laten; want die zal natuurlijk peet zijn. Zij komt immers morgen uit Amsterdam over?" — „Allemaal goed en wel, Bet! maar ik wil dat mijn zoon drie groote voornamen hebben zal. Pot is helaas al klein genoeg. Zuster Pietje zal mijn zoon zeker Piet of Pieter noemen. Dat zou mooi klinken: Piet Pot. Neen, dat gebeurt in der eeuwigheid niet. Pietje is eene goede vrouw; maar zij wil voor buitengewoon geleerd doorgaan, hoewel zij altijd halverwege in hare denkbeelden blijft steken, en nooit een zin geheel kan voleindigen." — „Wij moeten echter, in het belang van ons kind, zuster Pietje ontzien: laat haar dus één naam kiezen, dan kunt gij er altijd twee bijvoegen."

Pot zat eenigen tijd in gedachten verzonken; toen er volk in den winkel kwam, stond hij op, en mompelde bij zichzelf: „Indien Nebukadnezar een brave vent geweest ware, dan noemde ik mijn zoon Nebukadnezar; dat zou Jandorie klinken!"

Jufvrouw Pietje Pot, wier komst verwacht werd, was veertig jaren oud; en, daar zij buitengewoon leelijk mogt heeten, had zij, hoewel rijk zijnde, geen man kunnen krijgen, en met eenigen tegenzin eene plaats onder de rij der oude vrijsters ingenomen. Haar hart was goed, en de weldaden, die zij den armen bewees, waren talrijk. Zij las veel, en meende daardoor eene kennis en geleerdheid verkregen te hebben, welke haar boven vele andere menschen verheffen moest; de keus harer boeken was echter steeds ongelukkig geweest, zoodat haar hoofd met allerhande dwaze gedachten vervuld was, en hare gesprekken daarvan zeer duidelijk blijken gaven. Verder geloofde zij onvoorwaardelijk aan droomen, voorgevoel en voorteekens.

Pietje trad met het deftigste gezigt de kraamkamer binnen.

„Daar ligt mijn zoon," zeide de kruidenier, terwijl hij met innig welgevallen en trots op den dikken zuigeling

wees, die juist aan de moederborst lag. — „Dag, zusterlief!" zeide Pietje; „ik feliciteer u van harte met de vermeerdering van uw huisgezin, en vooral daarmede, dat de jonge wereldburger, wiens komst in dit ondermaansche zeker...."— „Ik ben blijde dat gij gekomen zijt, Pietje! Wel, wat zegt gij van den jongen?" — „Een flinke jongen, op mijn woord," antwoordde Pietje, terwijl zij het kind eenige kussen gaf. — „Mijn opvolger in den winkel," zeide Pot. — Jufvrouw Pietje trok nu echter een bedenkelijk gezigt. „Geloof dat niet, Jan!" zeide zij; „de jongen is op den 23sten April geboren." — „Nu, wat zou dat dan?" — „Wat dat zou? Die dag is aan St. Joris gewijd, broertje, en derhalve staat het bij mij vast, dat uw zoon geen kruidenier, maar wel soldaat zal worden. Heeft de kleine ook bijzondere teekens?" — „Eene moedervlek op de linkerborst." — „Dat is eene ridderorde; geloof mij. Want ik wilde wel eens weten hoe een kruidenier, die met Apollo, den god des oorlogs, zoo als in de oude tijden...." — „Ik geloof niet aan die praatjes," zeide Pot, wien het benaauwd om het hart werd. „Maar vertel mij eens, hoe zal mijn zoon heeten?" — „Pieter." — „Die naam is zoo kort," meende Pot. — „Kort, maar mooi," zeide zuster Pietje: „keizers en koningen hebben wel Peter of Pedro geheeten, dat op het zelfde neêrkomt."

Na lang pratens werd er besloten, dat de zoon van den kruidenier Pot de voornamen zou ontvangen: Pieter Barthelomeus Anastasius.

Op den zelfden datum, waarop Betje Pot een zoon ter wereld bragt, schonk mevrouw Gozzi, echtgenoot van den kapitein der garde van den Paus te Rome, het leven aan een zoon, die naar zijn vader Luigi genaamd werd. De min, die bij den zuigeling gebragt werd, was eene bijgeloovige vrouw, die, even als Pietje Pot, maar nog in veel heviger graad, aan voorteekens geloofde. Het is ons niet bekend waaraan zij de volgende voorspelling ontleende, maar zeker is het, dat zij met een onheilspellend gelaat en op de geheimzinnigste wijze aan de dienstboden van den kapitein mededeelde, dat de jonge Luigi niet in zijn vaderland, maar in den vreemde, een geweldigen dood zou sterven.

En het moest inderdaad zoo uitkomen, dat deze twee kinderen — de Hollander en de Italiaan — elkander op lateren leeftijd zouden ontmoeten, terwijl de voorspelling, door juffrouw Petronella Pot, en die, door de min gedaan, zouden vervuld worden.

II.

JAN POT BEGINT TE GELOOVEN DAT ZIJNE ZUSTER GELIJK HEEFT GEHAD.

Wij weten niet veel van de eerste levensjaren van Pieter Pot te verhalen; zij waren gelijk aan die van zoovele bedorven kinderen, en leverden een afwisselend tafereel van schreeuwen, huilen, lagchen en vechten op.

De oude Pot had zich voorgesteld den jongen eene fatsoenlijke opvoeding te geven, waaronder hij bovenal het aanleeren der Fransche, Duitsche en Engelsche talen verstond. Hij meende dat zijn zoon daardoor later in staat zou zijn, de kruidenierszaak uit te breiden en zich met buitenlandsche kooplieden in betrekking te stellen. Intusschen was zijn hart niet gerust; de voorspelling zijner zuster, dat Pieter soldaat zou worden, speelde hem gedurig voor den geest en deed hem de toekomst vaak donker inzien. Gelukkig lag er in de plaats zijner inwoning geen garnizoen, zoodat de militairen-uniform zelden of nooit in die stad gezien werd. Daarenboven had Pot zoowel aan zijne vrouw als aan zijne dochters uitdrukkelijk verboden, Pieter speelgoed te geven, waarin militairen voorkwamen. Maar hoewel de jongen nu eene kamer vol speelgoed had, verlangde hij toch weldra eene doos met soldaten, zoo als hij er eene van zijn vriendje gezien had; en hoe het kwam, wist niemand der huisgenooten, maar Pieter had weldra eene doos met mooigekleurde soldaten, kurassiers en dragonders, die hij met het innigste genot over zijne kleine tafel liet exerceeren, en met graauwe erwten uit den winkel van Pot omverschoot. De kruidenier was er echter achter gekomen, en op zekeren morgen zocht zijn zoontje te vergeefs naar zijne soldaten, en vond, in de plaats daarvan, een kruidenierswinkeltje, met weegschaal, enz.

Jan Pot keek door eene reet der deur, wat zijn zoon met dit speelgoed zou doen. Het hart klopte hem snel, toen hij zag hoe Pieter de weegschaal bekeek, en een voor een de laadjes opende, waarin zijn vader rozijnen, krenten, pruimen, klontjes en andere artikelen gelegd had. „Nu zal hij zijne klanten gaan bedienen," zeide Pot bij zichzelf. Maar dit gebeurde niet; nadat Pieter zich van den inhoud der laadjes overtuigd had, at hij bedaard al wat eetbaar en lekker was op, wierp stijfsel, sago en blaauwsel weg, en ging daarna van het meel balletjes zitten maken, die hij in zijn zak stak, met het voornemen om er zijne zusjes mede in den hals te gooijen. De kruidenier ging zuchtende naar beneden. „Zou zuster Pietje gelijk gehad hebben?" sprak hij bij zichzelven.

Toen Pieter negen jaar oud was en op de school reeds goede vorderingen gemaakt had, meende de kruidenier dat het tijd werd hem ten minste des avonds in den winkel te nemen. Doch hij had daar spoedig berouw van. De jongen rigtte namelijk eene nog al ernstige verwoesting aan in de rozijnen, krenten en vijgen, terwijl hij daarenboven de klanten met pruimensteenen in het gezigt wierp, en achter vaders rug allerlei leelijke gezigten tegen hen trok. De kruidenier was wel genoodzaakt zijnen zoon den winkel te verbieden; hij troostte zich echter met de gedachte, dat men van een schooljongen nog niet veel verwachten kon, hoewel hij toch zuchtte bij de herinnering, dat hij zelf als schooljongen geen grooter vermaak had gekend, dan klanten te bedienen, gelden in ontvangst te nemen en klein geld terug te geven.

Zuster Pietje kwam van tijd tot tijd over, en wanneer zij dan de klaagliederen van haren broeder moest hooren, kwam zij altijd onbarmhartig op de voorspelling terug, die zij op het eerste gezigt van den zuigeling had geuit. Pot meende dit dan wel te moeten tegenspreken, door te zeggen, dat Pieter nog nimmer van soldaat worden gesproken had, en ook geen bijzondere voorliefde voor dien stand in zijne spelen als anderzins deed blijken; maar volkomen gerust was hij toch niet.

„De jongen weet zelf nog niet, wat hij wil," zeide Pot dan; „hij is nog in de vrolijke en onbekommerde jongensjaren. Wanneer hij uitgeleerd is, zal hij vanzelf wel inzien, dat er niets boven een flinken kruidenier gaat."

Zuster Pietje schudde dan geheimzinnig het hoofd en hield daarmede niet op, voordat zij aan eenige onmiskenbare teekenen bemerkte, dat haar broeder kwaad werd. De moeder van Pieter sprak niet veel, doch zij dacht des te meer, en het werd haar vaak bang om het hart, wanneer zij zag hoe haar zoon meer en meer een afkeer van den winkel scheen te krijgen, en vermaak schepte in alle mogelijke vechtpartijen, waarvan zij gedurig de overtuigendste bewijzen door gescheurde kleederen, blaauwe oogen enz. ontving.

Pot scheen, wat den woesten aard van zijn zoon betrof, met blindheid geslagen. „Een jongen moest een jongen blijven," zeide hij altijd. Maar toen Pieter dertien jaar oud was, en nog maar altijd weigerde zich fatsoenlijk in den winkel te gedragen, de klanten te bedienen en zakjes te plakken, en daarentegen voortging met alles weg te halen wat maar eetbaar was, begon Pot toch meer en meer te begrijpen, dat zijne zuster wel gelijk kon gehad hebben, hoewel het daarom bij hem nog volstrekt niet vast stond, dat zijn zoon, omdat hij geen kruidenier scheen te willen wezen, nu juist soldaat moest worden.

III.

PIETER BEMERKT DAT HET GEWEER ZOO LIGT NIET IS, ALS HIJ ZICH HAD VOORGESTELD.

De laatste begoocheling omtrent de toekomst van zijn zoon werd Pot spoedig ontnomen; maar „het was ook," volgens zijn eigen zeggen, „of het zoo wezen moest!" Eerst kwam in het stadje zijner inwoning een sergeant van de grenadiers, die daar een oom had, met verlof, en kort daarop een tweede luitenant. Pot werd dan ook op zekeren avond alleronaangenaamst verrast, toen zijn zoon bedaard zeide: „Nu weet ik, wat ik worden moet: officier." — „Vergulde bedelaar," liet Pot zich ontvallen. — „U heeft immers geld genoeg, vader," antwoordde Pieter; „en officier is toch zeker tienmaal beter dan kruidenier." — „Het is je stand niet, jongen!"

Het bleef er dien avond bij; maar van dat oogenblik af

had Pot rust noch duur; Pieter had het nu eens op die epauletten gezet, en was van dat denkbeeld niet meer af te brengen. Hij werd in dat voornemen bovendien heimelijk door zijne moeder ondersteund, die wel zag, dat er geen enkel kruideniershaartje aan haar jongen was, terwijl zijzelve haar kind liever in eene sierlijke uniform dan in een bruin kruidenierspak wenschte te zien. En dan die ridderorde, waarvan zuster Pietje gesproken had!

De vader was in den beginne onverzettelijk geweest, maar had toch eindelijk aan de dringende beden van zijnen zoon moeten toegeven, die nu naar eene kostschool gezonden werd, om zich daar voor het examen voor te bereiden. Pieter was vlug van begrip; zijne taalkennis was voor een jongen van zijne jaren voldoende; maar meetkunde, algebra en cijferkunst, op welke vakken, gelijk men weet, te Breda bijzonder gelet wordt, wilden er maar niet bij hem in. Het gevolg daarvan was dat hij, na afgelegd examen, bevonden werd niet bekwaam genoeg te zijn, en in geen vergelijking met de andere jongelieden kon komen.

Toen de brave Pot dit hoorde, speet het hem zeer; maar hij kon toch niet nalaten uit te roepen: „Kruideniers *druipen* niet; dat komt er van, als ge officier wilt worden!"

Er stonden Pieter nu twee wegen open: hij kon naar de kostschool terugkeeren, en dan na een jaar op nieuw trachten toegelaten te worden, of zich als jongeling bij het instructie-bataillon engageeren. Hij verkoos het laatste, en ging dan ook, eenige maanden na zijne mislukte poging om op de akademie te Breda aangenomen te worden, door zijn vader vergezeld naar Kampen, waarheen hij, door een schrijven van den bataillons-kommandant aldaar, tegen den 15den September opgeroepen was. Nadat het hem vergund geworden was nog twee dagen bij zijn vader te blijven, met wien hij onder anderen een uitstapje naar Zwolle maakte, brak het droeve uur aan, waarop een schildwacht en eene kazernepoort hem van de buitenwereld zouden afsluiten. Pot was aangedaan: hij had de kamer gezien, waarin zijn zoon voortaan wonen zou, en de stroozakken, die eene alles behalve zachte ligging beloofden, terwijl eenige gezegden van korporaals, die juist op dat oogenblik ernstig boos waren, hem niet veel goeds op het punt der zedelijkheid voorspelden.

Maar het kon nu niet anders; hij moest zijnen zoon daar achterlaten, en zich troosten met de gedachte, dat er wel kinderen van grooten huize op dien zelfden stroozak gelegen en de zelfde woorden van onder-officieren en korporaals gehoord hadden, zonder dat zij er daarom ziek of bepaald slechter van geworden waren.

Pieter trok acht dagen later de uniform aan; deze stond hem goed, hoewel de stijve stropdas hem eene alleronaangenaamste stremming om den hals veroorzaakte, en hem voor het oogenblik het voorkomen gaf van eene pop op een draaiorgel. Maar hij gewende weldra aan het lastige kleedingstuk, waarvan de eenige verdienste bestaat in de noodzakelijkheid, die zij den patient oplegt, om het hoofd regtop te houden. Minder aangenaam was hem het draaijen op de hielen, hetgeen hij maar altijd op den bal der voeten wilde doen, — het passen leeren, waarbij het hem vaak onmogelijk was, zoo lang het evenwigt te houden als de korporaal-instructeur dat verlangde, — en eindelijk het dragen van het geweer, hetgeen hem bijzonder lastig viel. Men schreef toen aan de geweren een gewigt van achttien pond toe; doch Pieter had er, toen hij het geweer twintig tellens in de linkerhand had, wel op willen en durven zweren, dat het ten minste vijftig pond woog; en toch dreunde de korporaal maar voort: „Kop regt! Linker elleboog terug! Je steekt je regter heup uit. Buik terug!"

Ook aan dien droeven rekrutentijd kwam een einde; na drie maanden van gedurige oefening werd Pieter van de lijst der rekruten geschrapt, en onder de afgeëxerceerde manschappen gerekend. Het gevolg daarvan was, dat hij reeds den volgenden dag de eer had kamerwacht te mogen zijn, waarbij hem de verpligting was opgelegd de chambrée schoon te maken en te zorgen dat er niets ontvreemd werd.

Wij willen Pieter niet stap voor stap in zijne militaire loopbaan volgen, dewijl wij vreezen ons verhaal daardoor noodeloos te rekken, en misschien zaken mede te deelen, die algemeen bekend zijn. Daarenboven gelijkt in den soldatenstand de eene dag zoo volmaakt op den anderen, dat de lezer in de beschrijving weinig genoegen zou vinden.

Zes maanden na zijne aankomst te Kampen werd Pieter korporaal titulair, en hem tevens aangezegd, dat hij, on-

danks het verzoek van zijnen vader, die hem gaarne in Kampen had willen houden, binnen kort naar een regiment moest vertrekken, waarbij hem de keus der garnizoensplaats werd overgelaten. De jonge korporaal vroeg vier dagen verlof aan, ten einde daarover zijn vader en moeder te kunnen raadplegen, hetgeen hem werd verleend. Een dag later rinkelde de kleine korporaalssabel door den stillen winkel van den eerzamen kruidenier.

IV.

HET WORDT PIETER TE BENAAUWD IN ZIJN GARNIZOEN.

Zwolle was de garnizoensplaats, die het digtst bij de stad lag, waar de kruidenier woonde, zoodat er besloten werd, dat Pieter zou verzoeken in de hoofdstad van Overijssel, bij het aldaar liggend bataillon van het 7de regiment infanterie, geplaatst te worden. Men hoopte nu maar, dat de jonge korporaal zich goed zou houden, en niet met den grooten hoop meêdoen.

Daar er juist eene plaats open was bij het bataillon te Zwolle, werd Pieter, kort nadat hij van verlof teruggekeerd was, op het bureau van den majoor geroepen, die hem mededeelde, dat hij over acht dagen naar Zwolle vertrekken zou. De vreugde van den jongeling was groot; want het opgesloten leven, dat hij te Kampen leiden moest, begon hem te vervelen. Daarbij wist hij, dat eene overplaatsing hem tevens den effectieven korporaalsgraad verzekerde, waarvan hij zich niet weinig vreugde voorstelde; want hoe gering ook de magt van een korporaal is, heeft hij toch het regt van tijd tot tijd bevelen te geven, en wie doet dat niet gaarne?

Acht dagen later moest hij *afpresenteeren*, dat is: met den ransel op voor den majoor komen, om eenige ernstige en welgemeende raadgevingen te ontvangen. Weinige oogenblikken daarna marcheerde Pieter over de Kamperbrug, terwijl een gevoel van vrijheid zijn hart vrolijk deed kloppen. Hij was niet bang voor de dienst bij het regiment, zoo als vele andere jongelingen, daar hij zich alles, wat van hem

gevorderd kon worden, zoo goed mogelijk had eigen gemaakt, en hij hoop had, dat zijn uiterlijk den nieuwen kommandant bevallen zou. Pieter was dan ook een knappe jongen, wien de uniform goed stond; en hoewel nog geen knevel of baard op zijn gelaat te zien was, had hij toch over het geheel een moedig en militair uiterlijk, terwijl zijne levendige bruine oogen van levenslust en onverschrokkenheid vonkelden. Hij was nu zeventien jaren oud en tamelijk groot voor zijne jaren, zoodat hij niet bang behoefde te zijn, of er zouden wel kleiner dan hij bij het bataillon gevonden worden, — eene omstandigheid, die bij den militair nog al van gewigt is.

De bataillons-kommandant te Zwolle ontving den jongeling zeer wel, hetgeen met den luitenant-adjudant, die een ingekankerden haat had aan alles wat uit Kampen kwam, het geval niet was. Pieter had in den beginne zeer veel van dien luitenant te lijden; doch toen hij zijne dienst bij den dag beter leerde verrigten en de noodige zorg aan zijne wapens en kleederen begon te besteden, veranderde ook de adjudant, waardoor het garnizoensleven Pieter hoe langer hoe meer begon te bevallen. Ongelukkig echter hield hij zich niet genoeg onzijdig van de slechte kameraden, die hij niet alleen bij zijne compagnie, maar ook bij het bataillon aantrof, zoodat hij weldra in herbergen gevonden werd, en zelfs eenmaal zoo ver ging, van des avonds laat met eene meid langs de straten te slieren. 't Was wel jammer van den knappen jongen; maar het spreekwoord *„ledigheid is des duivels oorkussen”* werd ook aan hem bewaarheid. De lange winteravonden, die in de compagnie bepaald vervelend zijn, en gedurende welke er weinig gelegenheid bestaat om zich voor het een of ander te bekwamen, daar de verlichting en verwarming veel te wenschen overlaten, — de lange avonden, zeggen wij, bragt Pieter meest in de stad door, waartoe hij door zijne kameraden dan ook ernstig werd aangezet.

Daar echter zijn vader hoogst zuinig was, en meende dat een gulden weekgeld bij het korporaalstractement meer dan voldoende was, om Pieter fatsoenlijk te doen leven, kon het niet anders, of de korporaal kwam weldra geld te kort. Eerst werd het horologie, daarna het ondergoed verkocht, en toen hij niets meer van waarde bezat, begon hij

schulden te maken. Weldra zat hij deerlijk in het naauw, en moest vreezen, dat de een of andere schuldeischer zijn kapitein zou aanspreken, indien hij niet spoedig voor de betaling zorgde. Hij schreef daarom een brief aan zijne moeder, die hem daarop in het geheim zooveel geld overstuurde, dat hij de dringenste schulden betalen kon. Maar Pieter kon, of liever wilde, op den eens ingeslagen weg niet blijven stilstaan, zoodat hij zich korten tijd daarna weder in de zelfde netelige omstandigheden bevond.

Hij schreef toen ronduit aan zijnen vader, die antwoordde, dat hij voor ditmaal betalen zou, maar hem bepaald te kennen gaf, dat zijne schulden voortaan niet zouden worden voldaan. Pieter beloofde beterschap; maar nog geen drie maanden later stond hij weder overal in het krijt. De kasteleins, die hij nu reeds tweemaal betaald had, meenden, dat zij hem gerust verder krediet konden geven, en na korter of langer tijd betaald zouden worden. Maar dat viel hun tegen; want toen de korporaal weder een roerenden brief, waarin de namen der schuldeischers vermeld stonden, naar huis gezonden had, ontvingen de heeren een alles behalve vriendelijk schrijven van den ouden Pot, waarin hij zijn bepaald besluit, om geen der schulden van zijn zoon te betalen, mededeelde. Nu was goede raad duur; Pieter wist niet wat hij doen moest om zijne schuldeischers tevreden te stellen, terwijl hij bang was, dat de kapitein er achter kwam, hetgeen hem groote onaangenaamheden zou berokkenen, vooral daar het dan bekend zou worden, dat hij nu en dan wel eens een stevig glaasje dronk.

Maar er kwam uitkomst. Op zekeren middag werd er op het appèl voorgelezen, dat ieder onderofficier en korporaal, die lust had om bij het leger in Oost-Indië over te gaan, daartoe de vergunning van den kolonel kon ontvangen. Pieter schreef dien zelfden avond naar huis, en verzocht dringend om de ouderlijke toestemming tot het aangaan van een engagement naar Oost-Indië. Er kwam spoedig een weigerend antwoord; maar toen Pieter den dag daarna een tweeden brief zond, waarin hij zich liet ontvallen, dat hij, ingeval van verdere weigering, een ongeluk begaan en deserteeren zou, meende de oude Pot, dat het dan maar beter was toestemming te geven, vooral daar de militair in Oost-Indië

eerder gelegenheid heeft bevordering te maken en zich roemvol te onderscheiden. Zoodra Pieter de ouderlijke toestemming, door den burgemeester gelegaliseerd, ontvangen had, gaf hij dadelijk aan den luitenant-adjudant te kennen, dat hij vurig wenschte bij het leger in Oost-Indië geplaatst te worden. Veertien dagen later ontving onze jonge korporaal order om naar Harderwijk te vertrekken.

De oude Pot betaalde dadelijk na het vertrek van zijn zoon diens schulden.

V.

DE KAZERNE TE HARDERWIJK NA DEN OORLOG IN DE KRIM.

De oorlog in de Krim was geeindigd, en Engeland had zijn vreemdenlegioen kunnen afdanken. Die gepasporteerde soldaten, waaronder er vele waren, die niet gaarne in hun land terugkeerden, waren blijde, toen hun vergund werd zich hier voor de dienst in Oost-Indië te engageeren. Bij honderden kwamen zij zich in Rotterdam aanmelden, van waar zij, na ondergane keuring, door een luitenant en een paar onderofficieren begeleid, naar Harderwijk vertrokken. Daar teekenden zij dan voor den tijd van zes jaren, en werden daarna zoo spoedig mogelijk in de Hollandsche uniform gestoken. Wel viel het sommigen, vooral hun, die een graad bij het Engelsche vreemdenlegioen bekleed hadden, hard, de sierlijke kleederen en onderscheidingsteekenen te moeten afleggen, om den peper-en-zoutjas daarvoor aan te trekken, maar zij hadden eens geteekend en moesten zich derhalve aan de gegeven orders onderwerpen. Zoo zag men den eenen dag een luitenant-kwartiermeester, die den rijkelijk met zilver gestikten jas droeg, door de straten wandelen, terwijl hij den volgenden dag, onzen grijzen kapot moest dragen; een onderluitenant, die zoo even nog trotsch paradeerde en eerbewijzen ontving, eenige uren later een korporaal salueeren.

Het ging er anders ruw toe in de kazerne. De officieren konden er bijna geen orde houden; want de Engelsche pon-

den, gevoegd bij het handgeld, dat aan het engagement voor Oost-Indië verbonden was, stelde de vreemdelingen in staat goede sier te maken, terwijl hun groot aantal elk vertoon van gezag bijna geheel onmogelijk maakte. Dat er gruwelijk gedronken werd, behoeft zeker geen vermelding, evenmin als dat er gedurig hevige vechtpartijen in de stad plaats hadden, om niet te spreken van de verschillende onaangenaamheden, welke in de kazerne aan de orde van den dag waren. De provoosten en cachotten konden vaak het aantal gestraften niet bevatten, hoewel de kolonel toch met de uiterste voorzigtigheid strafte, en zelfs menige overtreding liet voorbijgaan, dewijl hij met regt voor een bepaald oproer vreesde, indien er altijd met strengheid gehandeld werd.

Van dienstverrigting was geen sprake. Men was al blijde genoeg, indien de manschappen zich tot twaalf uur rustig hielden; na dien tijd was het hun vergund in de stad te gaan, indien zij slechts zorgden des avonds om half tien ure weder present te zijn. De wachten aan de stadspoorten waren verdubbeld, dewijl men vreesde dat sommigen zouden trachten te deserteeren, hetgeen dan ook werkelijk, ondanks de genomene voorzorgen, aan verscheidenen gelukte. De patrouilles kruisten den geheelen dag en avond door de stad, en vaak werd hare hulp door kasteleins ingeroepen. Zoodra des avonds de klok half tien geslagen had, hielden de officieren der week appèl, en dikwijls gebeurde het, dat er in de vijftig vreemdelingen mankeerden, die dan door de verschillende patrouilles, met een zoet lijntje, of met geweld, indien het niet anders kon, werden binnen gebragt. Het bleef dan levendig in de kazerne tot omstreeks twaalf uur; men dronk, rookte, zong tot dien tijd, alsof er geen krijgstucht bestond. Na middernacht begon alles rustiger te worden; de slaap deed dan zijne regten gelden.

Des morgens leverde de groote plaats, die zich in de kazerne bevindt, een schilderachtig tooneel op. Daar zag men dan de cantine-bazen aan tafeltjes zitten, waarop groote koffijketels, borden met brood, boter, varkenskluifjes, worst, en wat al niet meer, in bonte mengeling geschaard stonden. Er kwamen handen te kort om al de klanten te bedienen, die meestal weinig geduld hadden, en niet konden begrijpen, dat hunne landtaal niet verstaan werd.

Na het ontbijt wandelden de soldaten, met eene pijp of cigaar in den mond, de plaats op en neêr, waarbij de verschillende natiën de strengste afscheiding in acht namen. Menig schoon Duitsch lied klonk dan in de open lucht, terwijl de Franschen elken dag een nieuw vermaak vertoonden, en de Italianen bij den dag luijer werden.

VI.

LUIGI GOZZI.

In dien vreemden, wilden troep nu, waarvan wij in het vorig hoofdstuk eene beschrijving hebben trachten te geven, zag de korporaal Pot zich plotseling overgeplaatst. Zijne taalkennis kwam hem nu te pas, dewijl hij daardoor in staat was met de Franschen en Duitschers te spreken, en zich zelfs door de Italianen, die eenig Fransch verstonden, te doen begrijpen.

De dienst viel hem anders in Harderwijk niet bijzonder mede, daar hij altijd op wacht of op patrouille was, en steeds bij de hand moest zijn, om, in geval van nood, krachtdadig te kunnen handelen. De kapitein der compagnie stelde Pot op hoogen prijs, omdat deze niet alleen zijne talen vlug sprak, maar ook bijzonder slag had om met vreemdelingen om te gaan. Pot kon ook met iedereen goed overweg, behalve met de Italianen, waarvoor hij inwendig bang was. Of dit moest worden toegeschreven aan de verhalen, die hij vaak in zijne jeugd gelezen had, waarin het Italiaansch wraakzuchtig karakter in de sterkste en overdrevenste kleuren geschilderd was, of wel aan de daadzaak, dat nog niet lang geleden een sergeant des avonds half dood geslagen was, omdat hij een Italiaan beleedigd had, weten wij niet. Maar zeker is het, dat hij den omgang met de Italianen zooveel mogelijk vermeed, waarin hij trouwens door vele zijner kameraden en superieuren werd voorgegaan.

De vrees echter voor die bewoners van het Zuiden mogt zoo geheel ongegrond niet heeten, wanneer men bedenkt, dat de Engelschen de manschappen voor het vreemdenlegioen

zonder papieren hadden aangenomen, waardoor Engeland derhalve als het ware eene vrijplaats voor alle misdadigers en schurken geopend had, en deze, na bekomen ontslag, in ons land, tegen vertoon van Engelsch paspoort, voor de Overzeesche bezittingen dienst konden nemen. En het is toch eene algemeen bekende waarheid, dat geen Italiaan gaarne zijn land verlaat, of hij moet daartoe door de eene of andere omstandigheid — b. v. misdaad of verraad — gedwongen worden.

Ongeveer drie weken, nadat Pieter in Harderwijk gekomen was, liep hij des morgens omstreeks tien uur over de plaats der kazerne met een paar Franschen te praten, toen hij door den sergeant der week geroepen werd; men hoorde een vervaarlijk geschreeuw in de compagnie. Pot spoedde zich naar boven, en zag weldra wat er gaande was. Een Italiaan had met een Franschman ruzie gekregen; de twist was zoo hoog geloopen, dat zij elkander uitgedaagd hadden. Juist toen Pot boven kwam, waren zij bezig de pistolen te laden.

„Ik kan die kerels niet aan het verstand brengen, Pot," zeide de sergeant, „dat het duelleeren verboden is, en allerminst in geen kazerne mag plaats hebben. Zeg gij het hun; ik ga de wacht halen."

De korporaal Pot naderde eerst den Franschman, omdat hij meende dezen het best tot bedaren te kunnen brengen. Dit gelukte hem ook in zoo verre, dat de Franschman beloofde zich stil te zullen houden, indien de Italiaan van zijnen kant zich van alle verdere beleedigingen onthield. Deze — Luigi Gozzi, van wiens geboorte wij met een woord melding maakten — wilde echter volstrekt bloed zien; zijne oogen vonkelden van wraakzucht, en in zijne linkerhand hield hij eene pistool, die hij juist wilde laden. Pot naderde den Italiaan, doch niet zonder eenige huivering.

„Leg die pistool neêr," zeide hij in het Fransch; „het is verboden te duelleeren."

De Italiaan zag eerst rond, of er ook nog meer korporaals aanwezig waren, en toen hij zich van het tegendeel overtuigd had, ging hij bedaard voort met laden.

„Je verstaat Fransch, dat weet ik," vervolgde Pot; „ik gelast je die pistool neêr te leggen!"

Pieter's bloed begon te koken, toen de Italiaan hem op dit laatste gezegde den rug toekeerde, en misschien zou hij de handen uitgestoken hebben, indien niet de wacht juist de compagnie ingetreden was. Deze overweldigde Gozzi, hoezeer deze zich ook verweerde, en bragt hem naar het cachot. Alvorens daar binnen te gaan, wierp Gozzi den korporaal Pot, die hem bij de nadering der wacht koelbloedig de pistool uit de handen gerukt had, een blik vol haat en nijd toe, welke den laatste door merg en been ging.

Gozzi werd den volgenden dag met acht dagen provoost gestraft.

De Franschman, met wien Gozzi twist gehad had, waarschuwde Pot, dat hij voor het vervolg tegen den Italiaan op zijne hoede moest zijn en hem niet uit het oog verliezen, daar hij zeker vroeg of laat zich zou willen wreken.

„Kent ge dien Italiaan dan?" — „Ja," antwoordde de Franschman: „hij is van goeden huize; zijn vader was kapitein der garde van den Paus. Luigi heeft nooit willen oppassen: reeds op vijftienjarigen leeftijd verliet hij heimelijk de ouderlijke woning, nadat hij eerst zijn vader bestolen had. Toen heeft hij eenigen tijd goede sier gemaakt, en zich daarna bij het Engelsche vreemdenlegioen geëngageerd. Hij durft in Italie niet terugkomen." — „Van wien weet ge deze bijzonderheden?" — „Van een zijner kameraden, die hem het gebeurde op zekeren avond openlijk verweet. Ik raad u nogmaals, houd dien kerel in het oog; want hij is tot alles in staat."

Voor dat de Italiaan ontslagen werd, ging korporaal Pot voor eene maand met verlof. Hij bragt dien tijd bij zijne ouders door, die alles in het werk stelden om hem genoegen te doen en de laatste dagen op Hollandschen bodem aangenaam te maken. Tante Pietje kwam uit Amsterdam over, en menige gulden werd door de goede vrouw aan haar petekind gegeven. De dertig dagen gingen helaas te spoedig voorbij; het uur van afscheidnemen was geslagen. Weenende steeg Pieter in den wagen, die hem naar Harderwijk moest brengen, en de brave kruidenier was nog wel gedurende acht dagen geheel van streek.

VII.

HET VERTREK UIT HARDERWIJK.

Toen de korporaal Pot in Harderwijk terug was, werd hem gemeld, dat hij met het eerstvolgende transport vertrekken zou, hetwelk over acht dagen aan boord van *de Triton*, een klipperschip, zou worden ingescheept. Dat transport zou bestaan uit vier officieren, vijftien onderofficieren, dertig korporaals, vijftig Hollanders en tachtig vreemdelingen. Onder de namen dezer laatsten vond Pieter tot zijn spijt dien van Gozzi.

Het was weldra bekend, dat de transportkommandant een flinke kapitein was, die vroeger als sergeant naar Indië vertrokken, nu als kapitein en gedecoreerd met de militaire Willems-orde teruggekeerd was, en eene Haagsche schoone gehuwd had. De regering moest, met het oog op de vreemdelingen, naauwlettend toezien op de keuze der transportkommandanten en verdere officieren, daar zij aan dapperheid voorzigtigheid en koelbloedigheid moesten paren. Immers, het was gebleken, tot welke misdaden en ongeregeldheden die vreemdelingen over het algemeen in staat waren.

Wanneer een transport naar Oost-Indië zal vertrekken, zijn de voorafgaande bemoeijingen zoo eigenaardig en dragen zoo geheel den militairen stempel, dat eene vermelding daarvan den lezer misschien niet onaangenaam zijn zal.

Het allereerst zorgt men voor de muziek-instrumenten, indien er zich onder de manschappen bevinden, die in staat zijn daarvan te bespelen. Vervolgens wordt eene vlag gekocht, die altijd de eene of andere militaire spreuk in hare driekleur draagt. De manschappen hebben reeds acht dagen van te voren groote strikken (*) aan de petten gehecht, waarvan de linten vrolijk in den wind wapperen. De kosten van een en ander, behalve die der strikken, worden goed-

(*) Die strikken — driekleurige rosetten met lange linten — zijn dan in elke herberg, tegen betrekkelijk hoogen prijs, verkrijgbaar. De vreemdelingen moesten tot twee gulden per strik betalen; zij deden dat echter gewillig, en sommigen lieten zelfs zilveren of gouden gespen in het midden der roset plaatsen. Opmerkelijk was het, dat niet een enkele Italiaan zich van een strik voorzien wilde.

gemaakt door de opbrengst eener inteekenlijst, waarop de officieren gewoonlijk voor eenige guldens, de onderofficieren ieder voor vijftien, de korporaals voor tien en de soldaten voor vijf stuivers inschrijven. Bij aankomst in Oost-Indië worden de muziek-instrumenten verkocht en de daarvoor verkregen gelden weder verdeeld.

Verder worden er van het scheepsgeld pijpen, tabak, wijn, augurkjes, zeep en meer dergelijke artikelen aangekocht, waarin de reederij der schepen niet behoeft te voorzien.

En zoo waren dan ook voor dit transport de voorloopige aankoopen gedaan, en zou de dag van morgen die van het vertrek uit Harderwijk zijn. De lucht stond helder, en de zon scheen vrolijk over de groote binnenplaats der kazerne. De manschappen van het transport, kenbaar, zoo als wij gezegd hebben, aan den strik, die aan den pet gehecht was, liepen vrolijk zingende op en neêr, en kochten aan de verschillende tafeltjes wat zij nog meenden noodig te hebben. Die morgen duurt lang, omdat het hun niet vergund is de kazerne te verlaten; maar eindelijk blaast het tamboers-appèl: zij moeten in het gelid treden. Weldra komt de oude, brave kolonel König met de officieren van het transport de kazerne binnen. Hij gaat met hen langs de gelederen, terwijl de muziek de schoone toonen van het Wilhelmuslied laat hooren. Daarna wordt er carrée geformeerd, en rigt de kolonel het woord tot de officieren, onderofficieren en manschappen. Een luid hoerah beantwoordt zijne schoone en altijd echt militaire aanspraak. Nu begeven de officieren zich naar hunne plaats in het gelid; de kapitein trekt zijne sabel, en kommandeert met luider stemme den afmarsch. En voort gaat het door de straten van Harderwijk, terwijl de stafmuziek het aandoenlijke „*Wenn die Schwalben heimwarts ziehn*" als een plegtig afscheidslied blaast.

De korporaal Pot was een der voorsten; hij was even als de meesten opgewonden, zoowel door de gemoedelijke aanspraak van den kolonel als door de toonen der muziek. Wel dwaalde zijn geest terug naar het stadje, waar zijn vader misschien treurde en zijne goede moeder weende; maar de toekomst lachte hem tegen, en scheen hem roem en eer te beloven; en welk jeugdig en moedig hart gevoelt zich daardoor niet gesterkt en opgebeurd!

Men is aan de Vischpoort gekomen; op de reede lagen de beurtschepen, die het transport naar Amsterdam zouden voeren. Zij kunnen echter niet digt genoeg aan den wal komen, zoodat er booten gereed liggen, die elk ongeveer dertig man kunnen bevatten, en bestemd zijn om de soldaten aan boord der beurtschepen te brengen. De muziek blijft daar spelen; telkens als er eene boot van wal steekt, heffen de zich daarin bevindende manschappen een daverend hoerah aan, en wuiven met de petten: het is de afscheidsgroet aan Harderwijk.

De wind was gunstig, en de beurtschepen kwamen den volgenden morgen vroegtijdig in Amsterdam aan. Van de haven marcheerde het transport langs den Buitenkant naar het Hollandsche station. Pot had het geluk daar zijn vader nog te mogen omhelzen, die hem deze verrassing bereid had. Tante Pietje was er ook; maar moeder Pot had er niet aan gedurfd. Het afscheid moest spoedig genomen worden; want de officieren en sergeanten konden de korporaals tot handhaving der orde en tucht niet missen. De manschappen werden in wagens geplaatst; daarna hield men uit voorzigtigheid appèl, — alles was present. En voort holde de trein, om het transport naar Rotterdam te brengen, waar *de Triton* wachtte. Alles liep zonder ongelukken of stoornissen af. Er heerschte over het algemeen tot heden een goede geest onder de manschappen. Wel waren zij vrolijk, en gaven zij daarvan bij elk station, door het afschieten van pistolen met los kruid en het luide zingen en schreeuwen, de duidelijkste blijken, maar ongeregeldheden hadden er niet plaats.

Om twaalf uur stond het transport in Rotterdam aan de Maas geschaard.

VIII.

AAN BOORD VAN DE "TRITON."

De transportkommandant was voorzigtig genoeg om de manschappen niet allen te gelijk aan boord te laten; hij liet hen bij troepjes van tien afmarcheeren, die bij hunne aankomst door twee officieren, eenige onderofficieren en korporaals eerst naauwkeurig gevisiteerd werden, alvorens het hun

vergund werd naar beneden te gaan. Hoewel deze maatregel den meesten, vooral den vreemdelingen, volstrekt niet beviel, was hij echter zeer wijs, daar men na gedaan onderzoek bevond afgenomen te hebben: negen-en-twintig pistolen, eenige ponden kruid, eene menigte kogels en vier-en-dertig dolken.

Korporaal Pot was een der eersten, die op wacht kwamen, om het deserteeren te beletten, welke taak eenigzins gemakkelijk gemaakt werd, daar het schip reeds dien zelfden dag in het midden van de Maas gebragt werd. Den volgenden avond dobberde *de Triton* op de reede van Hellevoetsluis.

De transportkapitein verdeelde nu dadelijk de manschappen in *bakken*, daarbij zorgende, dat de verschillende natiën, ter voorkoming van twist en ongenoegen, zooveel mogelijk afgezonderd bleven. Zoo sprak men dan ook van den Franschen, Duitschen, Italiaanschen en Hollandschen bak. Er waren er in 't geheel vijftien, zoo dat er zich bij elken bak een onderofficier en twee korporaals bevonden. Pot werd, tot zijne spijt, bij den Italiaanschen en daardoor in de onmiddelijke nabijheid van zijn vijand Luigi Gozzi geplaatst. De waarschuwing, hem door den Franschman gegeven, was hem nog niet vergeten, en hij besloot gedurende de reis een waakzaam oog op al de handelingen van Gozzi te houden.

De oostenwind liet zich eenigen tijd wachten; maar eindelijk deelde de scheepskapitein op den veertienden avond, nadat men op de reede gekomen was, mede, dat men den volgenden dag zou uitzeilen, indien de goede wind mogt blijven aanhouden. En werkelijk lieten de matrozen des morgens hun vrolijk gezang klinken, terwijl zij het anker wonden. De manschappen kwamen alle op het dek, om, door het aanheffen van het Neêrlandsche volkslied en van een luid hoerah, afscheid te nemen van de vele schepen, die zich nog op de reede bevonden, en waarvan de matrozen den groet vrolijk beantwoordden. De zeilen werden bijgezet, en *de Triton* zweefde, door een zachten wind gedreven, over de groene wateren. De Hollanders, die aan boord waren, keerden droef het hoofd naar de dierbare Hollandsche kusten, die al verder en verder weken; en toen eindelijk het laatste punt voor het starend oog verdwenen was, gingen zij naar beneden, terwijl menigeen zich de vraag deed: „Wanneer zal ik die kusten wederzien?”

De transport-kommandant had wijselijk ingezien, dat de manschappen zooveel mogelijk moesten worden bezig gehouden. Bepaalde dienst kon er natuurlijk, uitgenomen de wachten, niet plaats hebben, dewijl daartoe de ruimte en de gedurige beweging van het schip de gelegenheid ontnamen. Maar de kapitein had iets anders bedacht: er werden concerten gegeven, waarop de muziek zich liet hooren, en de zang vooral niet vergeten werd. Daarbij hield men liefhebberij-comedies; de acteurs, meest Franschen en Italianen, moesten natuurlijk hunne rollen leeren; en daar dit feestje iedere veertien dagen plaats had, hadden zij het natuurlijk altijd even druk met leeren, uitzoeken van costumes, als anderzins.

Ondanks al deze pogingen van den ervaren kapitein om een goeden geest onder de hem toevertrouwde manschappen te doen heerschen, scheen toch langzamerhand eene zekere ontevredenheid meer en meer veld te winnen. Deze vermeerderde merkbaar, toen de kapitein, uit vrees voor ongenoegen en twist met de matrozen, aan den scheepsgezagvoerder verzocht had, om het passeeren der linie zonder de gewone plegtigheden en feesten te doen plaats hebben. De matrozen schikten zich in dezen maatregel, vooral toen hun verzekerd werd, dat hunne beurzen daarbij geen schade zouden lijden; maar de soldaten, inzonderheid de vreemdelingen, meenden dat hun te kort werd gedaan, en, hoewel zij hunne ontevredenheid nog niet luide te kennen gaven, kon men toch zien, dat er iets broeide.

De kapitein, daarvan verwittigd, liet op zekeren morgen — men was nu twintig dagen in zee — de onderofficieren en korporaals op de kampagne komen, en vermaande hen ernstig toe te zien, en bij den minsten schijn van oproer onmiddelijk rapport te maken. „Korporaal Pot en Janssen, gij zijt bij den Italiaanschen bak en behoort derhalve dubbel waakzaam te zijn; want die mannen zijn in het minst niet te vertrouwen." De korporaal Pot gevoelde zich zeer vereerd door deze opmerking van den kapitein, en besloot bij zichzelf zijne Italianen na te gaan. Dit viel hem te gemakkelijker, daar hij zich gedurende die twintig dagen, geholpen door zijne grondige kennis van het Fransch, reeds eenige woorden en gezegden der Italiaansche taal had

eigen gemaakt, zoodat er aan den bak weinig gesproken kon worden, of hij verstond er ten minste veelal den zin van. Tot nu toe was hem echter nog niets ter ooren gekomen, wat eenig grondig vermoeden voor een ophanden zijnde oproer kon opleveren. Het eenige, wat hem bij bedaard nadenken een weinig verontrustte, was de toenadering, die er sedert een paar dagen tusschen de Fransche en Italiaansche bakken had plaats gehad, en welke een gevolg scheen geweest te zijn van het ontvangen berigt, dat er geen Neptunusfeest zou plaats hebben.

Pot nam zich voor, geheel alleen op te merken en in tijd van nood te handelen; want hij had bemerkt, dat zijn kameraad Jansen niet van de moedigsten was, en vertrouwde hem ook overigens weinig, omdat hij uit vele kleine omstandigheden bemerkt had, dat hij niet zwijgen kon. Het was toch noodig, dacht Pot verder, dat de verdubbelde waakzaamheid zooveel mogelijk ongemerkt plaats had, opdat de manschappen, indien zij al kwade oogmerken hadden, zich veilig waanden en op de onwetendheid hunner meerderen vertrouwden. En zoo stroef als Pot tot heden toe aan den bak geweest was, zoo vriendelijk werd hij nu.

IX.

LUIGI VORMT EEN PLAN.

Men was, zoo als de zeelieden dat noemen, nog in het vaarwater der Amerikaansche schepen, toen de korporaal Pot op zekeren nacht, terwijl hij om de beweging, die het schip maakte, niet slapen kon, bemerkte, dat achtereenvolgens vijf Italianen hunne hangmat verlieten. Indien het er één geweest ware, had hij dit aan eene zeer natuurlijke oorzaak kunnen toeschrijven; maar vijf gelijk kwam hem wat vreemd voor. Zonder zich lang te bedenken, liet hij zich zachtjes en voorzigtig uit zijne hangmat glijden, juist nog tijdig genoeg om, bij het bleeke licht der zich tusschendeks bevindende lantaren, te kunnen zien, hoe de vijf Italianen zich naar de aangrenzende Fransche bakken begaven, en daar plat op den buik gingen liggen. Daar Pot

aan den vleugel en derhalve tegen den wand sliep, viel het hem niet zeer moeijelijk, zich daarlangs naar de plaats te begeven waar de Italianen lagen. Hij gevoelde echter zeer wel, dat hij zijn leven in gevaar stelde; want met regt moest hij vermoeden, dat het hier wel degelijk eene zamenzwering gold, waarvan hij nog te meer overtuigd werd, toen hij ook eenige Franschen zich bij de Italianen zag voegen. In het geheel schenen er tien tegenwoordig te zijn; want een Italiaan hield appèl, en noemde negen namen; Pot meende dat het de stem van Gozzi was, en hij bedroog zich niet.

Daar de zamenzweerders — want zoo willen wij hen nu noemen — juist tusschen twee bakskisten in lagen, viel het Pot gemakkelijk achter eene bakskist te sluipen en daar het geheele gesprek aan te hooren. Gozzi voerde het woord. Hij schilderde zijne kameraden het leven in Oost-Indië als ongezond, ongemakkelijk en vervelend; hij overtuigde hen van het weinige vooruitzigt op bevordering, maar daarentegen van de zekerheid, dat zij weldra, hetzij door het ongunstige klimaat, hetzij door vergift of door de kogels der inlanders, zouden omkomen; hij beschreef hun de zware straffen, die op insubordinatie gesteld waren, en vertelde hen van de rietslagen, welke den dronkaard onbarmhartig worden toegeteld. Daarna hing hij een verleidelijk tafereel op van een vrij leven in Amerika, waar hun de weg tot roem en eer, rijkdom en geluk zou openstaan, en eindigde met de verzekering, dat hij besloten had, zich van het schip meester te maken, indien het hem gelukken mogt dappere kameraden te vinden. Wat hij vertelde, was aan geen doove ooren gezegd: zij beloofden alle te zullen helpen.

„Zie nu voorzigtig kameraden voor onze onderneming te winnen," zeide Gozzi; „doch pas op, dat gij geen verraders kiest; want die zouden alles doen mislukken. Komt morgen avond op deze zelfde plaats, dan zal ik u mijn plan nader ontwikkelen."

Toen Pot bemerkte, dat er voor dien avond niet meer besproken zou worden, sloop hij zoo snel mogelijk naar zijne slaapplaats terug; en naauwelijks lag hij goed en wel in zijne hangmat, of hij hoorde de Italianen in de hunne klimmen. De jonge korporaal had nu veel stof tot nadenken: eerst besloot hij alles reeds den volgenden morgen

aan den kapitein mede te deelen; doch hij kwam weldra van die gedachte terug, en begreep dat hij eerst de plannen van Gozzi geheel moest leeren kennen, om dan naar bevinding te kunnen handelen. Hij besefte teregt, dat hij met de kennisgeving van hetgeen hij nu gehoord had weinig eer zou inleggen, ja misschien niet eens geloofd zou worden.

Den volgenden avond hoorde hij tot zijne niet geringe verbazing, dat al de Italianen en Franschen, en bovendien verscheidene Duitschers, plegtig beloofd hadden te zullen helpen, wanneer het oogenblik van handelen daar was. En nu ontvouwde Gozzi zijn plan.

„Morgen over acht dagen,” zeide hij in zuiver Fransch, „is het weder liefhebberij-comedie; men zal dan *Abellino*, *de groote bandiet*, opvoeren. Op dien avond is alles aan de vreugde gewijd, en dan denkt niemand aan verraad. Welnu, op een gegeven teeken vallen wij de officieren, onderofficieren en korporaals aan, en steken hun den dolk in het hart; dat gaat spoedig en zeker. Ik heb mijn scheepsmes (*) en dat mijner kameraden reeds tot een dolk geslepen, en wil gaarne ook uwe messen gereed maken. Zoodra wij dan die chefs uit den weg geholpen hebben, overrompelen wij de matrozenwacht, en laten hen kiezen tusschen den dood en eene onderwerping aan onzen wil. De scheepskapitein, eerste en derde stuurman moeten er ook aan gelooven; de tweede stuurman moet blijven leven, om ons den weg naar Amerika te wijzen. Het plan is gewaagd, maar volstrekt niet onmogelijk, omdat niemand er gedachte op heeft. Ieder moet dadelijk zijn man kiezen; ik heb er reeds een, met wien ik nog eene oude rekening te vereffenen heb, en wien ik met het grootste genoegen, ook zonder onze onderneming, naar de andere wereld zou helpen; het is onze korporaal Pot. Weest vooral voorzigtig, dat hij nergens achter komt; want hij is slim en moedig. Wij behoeven ons verder niet onnoodig in gevaar te stellen; komt derhalve hier niet eerder terug, dan op den avond vóór de comedie.”

Het gelukte Pot weder zijne hangmat te bereiken vóór dat de anderen daarin stegen. Het zal den lezer niet verwon-

---

(*) De manschappen, die naar Oost-Indië gaan, ontvangen een scheepsmes.

deren, dat het hem onmogelijk was dien avond een oog te sluiten; het plan van den vermetelen Gozzi kwam hem zoo gruwelijk en tevens zoo wel doordacht voor, dat hem het hart onwillekeurig van angst klopte. Hij mogt nu niet langer zwijgen, dat begreep hij, doch was het nog niet met zichzelven eens, hoe hij den kapitein afzonderlijk zou kunnen spreken, zonder dat iemand, en de Italianen vooral, daarvan de lucht kregen. Het kwam hem namelijk niet onwaarschijnlijk voor, dat men, vooràl na de bijzondere aanbeveling van Gozzi, streng op hem letten zou.

Eerst tegen den morgenstond sluimerde hij in.

X.

DE LIEFHEBBERIJ-COMEDIE.

Pot peinsde den volgenden morgen nog over het middel om den kapitein ongemerkt te kunnen naderen, toen hij, door de beweging van het schip, bijna een koksjongen het onderste boven liep. Deze omstandigheid deed een denkbeeld bij hem opkomen; hij ging bedaard tegen de verschanzing zitten, en schreef in zijn zakboekje:

Kapitein!

Laat u mij dadelijk, *maar ongemerkt*, roepen; ik heb u zaken van het hoogste belang mede te deelen; men slaat mij gade.

Korporaal Pot.

Toen scheurde hij het blaadje uit zijne portefeuille, zag rond of er zich geen manschappen boven bevonden, die hem gadesloegen, en gaf toen het briefje aan den eersten koksjongen, die voorbij kwam.

„Geef dit briefje aan den kapitein," zeide hij tot den jongen. — „Aan den scheepskapitein?" — „Neen, aan den onzen, en zeg, dat ik beneden wacht."

Daar het juist gort-eten was, ging Pot naar beneden, om bij de verdeeling tegenwoordig te zijn. Naauwelijks had hij

een paar lepels gegeten, of daar kwam de sergeant der week aan den bak.

„Pot!" zeide hij luide; „je moet dadelijk na het eten bij den kapitein komen." — „Ik, sergeant?" — „Ja, daar is een baantje voor je. De kapitein heeft wat voor je te schrijven." — „Goed; ik zal komen, sergeant!"

Het was wel meer gebeurd, dat Pot bij den kapitein geroepen was om te schrijven, zoodat dit nu geen verwondering bij de loerende Italianen kon verwekken, vooral daar Pot bedaard bleef eten, en een zeer ontevreden gezigt zette, alsof hem dat baantje volstrekt niet beviel.

Toen hij zijn bord leêg had, stond hij op en ging naar den kapitein; deze ontving hem in zijne hut. Pot deelde nu zijnen chef alles mede wat hij gehoord had, en ontving de loftuitingen van den kapitein en de verzekering, dat er van zijn moedig en voorzigtig gedrag melding zou worden gemaakt.

„Spreek er met niemand over," zeide de kapitein; „de zaak moet tot gedeeltelijke uitvoering komen en de belhamels zullen gestraft worden; anders hebben wij over eenige weken misschien eene andere zamenzwering. Wij kunnen nu nog niets bewijzen; woon derhalve weder ongemerkt de vergadering dier zamenzweerders bij, en tracht te weten te komen, welk teeken zij voor den opstand geven zullen. Ik zal mijne maatregelen nemen. Hier is intusschen eenig schrijfwerk; maak dat in orde, opdat zij werkelijk gelooven mogen, dat ik u daarvoor heb laten roepen."

Pot verliet de hut van den kapitein; het was hem veel ligter om het hart, nu hij het schrikkelijke geheim had kunnen mededeelen. Het gelukte hem verder ook de laatste vergadering bij te wonen, en daar te vernemen, dat het bloedbad een aanvang zou nemen zoodra Gozzi den volgenden avond zijn rooden zakdoek vertoonde.

De kapitein, wien dit door middel van een briefje werd medegedeeld, was intusschen van gedachte veranderd. Hij had teregt begrepen, dat de zamenzwering nimmer tot gedeeltelijke uitvoering kon komen, zonder dat er bloed gestort werd, en daarom besloten de belhamels vóór dien tijd te doen arresteeren, en te trachten hen tot bekentenis te brengen.

De comedie zou des avonds om zes uur een aanvang nemen; een uur te voren werden de onderofficieren bij den kapitein geroepen, en ontvingen uit diens handen ieder twee geladen pistolen, met de uitdrukkelijke order om daarvan niet dan bij den uiterste noodzakelijkheid gebruik te maken. De kapitein had hun het geheele plan van de zamenzweerders medegedeeld, en tevens de namen der belhamels, welke de korporaal Pot, op twee na, had kunnen opgeven.

„Gaat nu, onderofficieren!" zeide de kapitein; „de comedie zal over een uur beginnen, en moet voortgang hebben. De matrozen en stuurlieden zijn gewaarschuwd en hebben de boeijen bij de hand. Ik zal om kwart vóór zes uur appèl laten blazen; gij moet dan de manschappen baksgewijze doen aantreden, en zorgen dat de Italianen vooraan staan. Deze laat gij eerst afmarcheeren, en zoodra zij in de groote kajuit zijn, zal het scheepsvolk zich van hen meester maken; zeven onderofficieren kunnen daaraan helpen. Nogmaals gelast ik u niet te schieten, dan wanneer het noodzakelijk is."

Op den bepaalden tijd werd er appèl geblazen. De Italianen, die bepaald geloofden dat er van de zaak niets uitgelekt was, omdat men hen met rust gelaten had, namen de plaats in, welke hun werd aangewezen, zonder dat eenig vermoeden aan verraad bij hen opgewekt werd.

„Ik wil die verwarring niet meer zien, die er den vorigen keer plaats had," zeide de officier der week; „daarom baksgewijze afmarcheeren. Italiaansche bak, peloton regtsom! Peloton voorwaarts, marsch!"

Zonder in het minst te denken aan het lot, dat hun te wachten stond, marcheerden de Italianen af, en zoodra zij de kajuit binnengetreden waren, vielen de matrozen hen aan, en boeiden hen, zonder veel tegenstand te ondervinden. Gozzi verdedigde zich wanhopend, en bragt zelfs een onderofficier een dolksteek toe. Zoodra de Italianen goed verzekerd waren, begaf de kapitein, die van het laatste tooneel zelf getuige had willen zijn, zich, gevolgd door zijne onderofficieren, naar buiten, en sprak in korte, treffende woorden de manschappen aan. Hij rigtte vooral het woord tot de Franschen, wees hun op de altijd zoo hooggeroemde eer hunner natie, en gelastte hun ten slotte de messen over te geven. Niemand verroerde zich.

„Onderofficieren!" zeide de kapitein: „indien de Franschen en Duitschers niet binnen twintig seconden hunne messen overgegeven hebben, schiet hen dan ter neêr!"

De onderofficieren trokken hunne pistolen, en rigtten die dreigend op de vreemdelingen; de korporaals traden uit het gelid, en trokken hunne sabels: de Hollandsche soldaten verlieten ook de gelederen, en schaarden zich achter den kapitein. De vreemdelingen zagen dat zij verloren spel hadden; en toen een van hen zijne hand in zijn zak stak, het mes er uithaalde en het over boord wierp, volgden alle zijn voorbeeld.

„Nu naar beneden!" gelastte de kapitein: „en wee dengenen, die nog iets kwaads in den zin heeft!"

De vreemdelingen gingen ontmoedigd tusschendeks; zij zagen dat hun plan mislukt was, en vreesden nu voor de gevolgen.

De zwaar geboeide en geknevelde Italianen werden op verschillende plaatsen van het schip in arrest gebragt, en ieder door een schildwacht bewaakt.

XI.

DE UITSPRAAK VAN DEN KRIJGSRAAD.

Het ligt niet in ons plan de verdere reis van *de Triton* te beschrijven; wij deelen slechts mede, dat de manschappen van het transport zich verder rustig hielden, en de Franschen zelfs duidelijk pogingen in het werk stelden om door hulpvaardigheid en dienstbetoon het gebeurde te doen vergeten en uit te wisschen. De Italianen bleven in arrest, en er werd gezorgd, dat zij met niemand der overige soldaten in aanraking kwamen. Hun lot was bekend; zij zouden voor den krijgsraad te regt staan en de straf voor hunne voorgenomen gruwelijke handelwijze ontvangen. De kapitein had voorloopig, geholpen door zijn eersten luitenant, de zaak onderzocht, en hoewel Gozzi hardnekkig bleef ontkennen dat hij het hoofd der zamenzwering zou geweest zijn, bleek het toch, zoowel uit de getuigenis van den korporaal Pot als uit die der overige vreemdelingen, dat het plan en de be-

schikkingen van Gozzi waren uitgegaan, die bovendien, door het verwonden van een onderofficier, strafbaar voor de wet was. Toen *de Triton* op de schoone reede van Batavia was aangekomen, werden de Italianen dadelijk naar het zich aldaar bevindend wachtschip overgebragt. De manschappen werden in groote praauwen afgehaald en aan de werf te Batavia ontscheept. Daar wachtte hun wittebrood en roode wijn als eene welkomst op Java's grond, terwijl de order gegeven werd, dat men tegen drie uur naar Weltevreden zou afmarcheeren; dit geschiedde op den bepaalden tijd.

Reeds voor lang is het gewoonte, dat de stafmuziek van Weltevreden elk nieuw aangekomen transport tot Rijswijk, zijnde dit ongeveer halfweg, te gemoet komt. Bij die muzikanten voegen zich dan gewoonlijk al de te Weltevreden in garnizoen liggende militairen, die natuurlijk verlangend zijn oude vrienden te zien en tijding uit Holland te ontvangen. En zoo wordt dan het laatste gedeelte van den weg onder het geluid der schoonste muziek en het vrolijk gejuich der verschillende kameraden afgelegd. De depôt-kazerne ontving weldra de nieuw aangekomenen; de vooraf gereed gemaakte maaltijd werd opgedragen, en den manschappen berigt, dat zij reeds den volgenden morgen om acht uur aan den generaal, kommandant van het leger, zouden worden voorgesteld.

Naauwelijks verscheen den volgenden morgen de generaal de Stuers voor het front der soldaten, of hij riep: „De korporaal Pot!"

Deze, te voren door den kapitein gewaarschuwd, dat de generaal van zijn moedig en voorzigtig gedrag was in kennis gesteld, verwachtte deze oproeping. Hij trad dan ook bedaard en met eene flinke militaire houding vooruit, en groette op de gebruikelijke wijze.

„Korporaal Pot!" zeide de generaal: „de kapitein heeft, zoowel mondeling als in zijn rapport, loffelijk melding gemaakt van uw beleidvol en onverschrokken gedrag. Zonder u ware misschien van het transport weinig te regt gekomen. Daarom zal ik nog heden aan onzen geëerbiedigden koning de militaire Willemsorde voor u aanvragen. Moge uw voorbeeld anderen tot een dergelijk dienstbetoon aanzetten! Gij zijt nog jong, korporaal! Ga op den ingeslagen weg voort,

en gij zult zeker eenmaal een sieraad van ons Indisch leger zijn."

De korporaal Pot kon geen woorden tot antwoord vinden; maar in zijn helderblaauw oog blonk een traan van innige dankbaarheid en onuitsprekelijk gevoel.

Na afloop der inspectie deelde de kapitein hem mede, dat hij voorloopig nog in Weltevreden zou blijven wachten, ten einde tegen de zich in arrest bevindende manschappen, waarbij nog vier Franschen gevoegd waren, te kunnen getuigen. „Na afloop van dat proces," zoo eindigde de kapitein, „zult gij bij het zevende bataillon, dat op Meester Cornelis ligt, geplaatst worden; want de generaal heeft gezegd, dat een gedecoreerd korporaal bij een gedecoreerd bataillon behoort." (*) Pot bedankte den kapitein hartelijk voor de hem bewezene goedheden.

Talrijk waren de verhooren, welke de korporaal Pot in tegenwoordigheid der zamenzweerders verpligt was bij te wonen. Wij moeten te zijner eere zeggen, dat hij de daadzaken naar waarheid, doch zoo verschoonend mogelijk, voorstelde. Niet dan met groote moeite bragt men den Italiaan Luigi Gozzi tot de bekentenis van den voorgenomen opstand; na het afleggen daarvan scheen hij volmaakt onverschillig omtrent het hem wachtende lot.

De krijgsraad veroordeelde hem ter dood, en de negen andere hoofden ieder tot tien jaren kruiwagenstraf. Gozzi weigerde genade te vragen, en wenschte hoe eerder hoe liever de hem opgelegde straf te ondergaan.

XII.

DE MILITAIRE EXECUTIE.

Zoo moest dan de voorspelling, aan de wieg van den Italiaan gedaan, vervuld worden. Nog slechts weinige dagen, en hij zou op vreemden bodem, ver van zijn vaderland, door den kogel sterven. Geen vriendelijk woord zou hem dat

(*) Het vaandel van het 7de bataillon infanterie in Oost-Indië is versierd met de Militaire Willemsorde.

laatste uur verligten, geen vriendenhand zijne oogen toedrukken. Maar die gedachte bragt de wolk van zorg en ontevredenheid niet op het voorhoofd van den Italiaan, toen hij den avond vóór de executie zijne cel onrustig op en neêr liep.

De zucht naar wraak kookte nog in dat bedorven hart, en zelfs het gezigt der eeuwigheid kon dat gevoel niet doen zwijgen. Het pijnigde hem, dat hij dien korporaal Pot, aan wien hij toch zijn ongeluk te danken had, niet had kunnen dooden; dan ware hem het sterven veel ligter geweest. Maar nu — Pot zou gedecoreerd worden! Pot zou het kommando hooren, dat de kogels op zijne borst zou jagen! Pot zou juichen, terwijl hij ineenzakte! Die gedachten waren den somberen, wraakzuchtigen Italiaan te kwellend; daarvoor verdwenen dood en eeuwigheid. Werpen wij een sluijer over de verdere goddelooze gedachten van den afgedwaalden jongeling, en bidden wij God, dat hij den laatsten nacht van zijn jeugdig leven nog gebruike, om tot inkeer te komen en vergiffenis van den Hemelschen Regter af te smeeken!

De korporaal Pot — of laten wij liever zeggen de sergeant Pot, want tot dien graad was hij bevorderd — had verzocht van het bijwonen der plegtigheid verschoond te mogen blijven, daar hij er tegen opzag, om den jongeling, die op zijne aanklagt ter dood veroordeeld was, te zien sterven. Men had hem dat verzoek niet geweigerd, zoodat, toen den volgenden morgen de troepen uit de kazerne marcheerden, om zich naar het plein te begeven, waar de droeve gebeurtenis zou plaats hebben, Pot hen van zijne kamer kon zien vertrekken. De jonge sergeant mogt niet bepaald vroom heeten; maar toen hij onder anderen ook het peloton met den kommandeerenden officier zag langs gaan, dat Gozzi moest doodschieten, toen, zeggen wij, trad hij terug van het raam, en bad hij voor den armen jongeling, die weldra voor den regterstoel van God zou moeten verschijnen.

Eene militaire executie mist het afschuwelijke en stootende, dat de uitoefening van eene schavotstraf vertoont; zij is plegtiger en maakt meer indruk. Die trillende toonen der treurmuziek, die onbewegelijkheid der soldaten, dat marcheeren van den veroordeelde langs de gelederen, dat doodaanbrengend peloton, waarvan de manschappen met somber en

ernstig gelaat de bevelen van den officier afwachten, dat donderende schot uit de geweren — kortom, de geheele plegtigheid, is een tegenhanger van de uitoefening der doodstraf op het schavot. En zelfs het aanzien van den dood is niet zoo verschrikkelijk. De militair ligt daar, als ware hij op het bed van eer gesneuveld; zijn gelaat is slechts weinig door den doodstrijd verwrongen; want de soldaten, die schieten moeten, zijn de beste schutters. De burger daarentegen hangt daar tusschen hemel en aarde te slingeren; zijn gelaat is zwart en bijna onkenbaar.

Gozzi trad met opgerigt hoofd voorwaarts; hij had tot het laatste oogenblik allen troost der godsdienst geweigerd; zijn oog zocht, bij het marcheeren, zeker naar Pot, om hem een laatsten blik van haat te kunnen toewerpen, doch hij vond hem niet. Hij bleef zichzelf verder gedurende de den dood voorafgaande gebruiken gelijk, knielde bedaard bij den aardhoop neder, en ontving weldra de doodende schoten. Hij had hier afgedaan; zijne ziel stond voor God.

BESLUIT.

De sergeant Pot ging eenige dagen later naar Meester Cornelis, om zich bij het 7de bataillon te voegen. Hij werd daar goed ontvangen, en had het geluk twee jaren later aan zijn vader te kunnen schrijven, dat hij na afgelegd examen tot tweeden luitenant benoemd was. Toen de brave kruidenier dit las, kon hij toch niet nalaten openlijk te bekennen, dat het wel zoo goed klonk: mijn zoon de luitenant, als: mijn zoon de kruidenier.

Maar toen hij drie jaren later het berigt ontving, dat zijn zoon, de eerste luitenant Pot, in de Lampongs (Sumatra) gesneuveld was, zeide hij snikkende tot zijn trouwe Betje: „Was onze Pieter toch maar kruidenier geworden!"

ESTELLA'S GEHEIM.

EENE KLEINE NOVELLE.

(*Naar het Engelsch.*)

I.

HET HUISGEZIN VAN TANTE BERECROFT.

Mijne moeder stierf toen ik nog zeer jong was, en ik werd na haren dood — daar mijn vader geen vaste woonplaats had — tot mijne verdere opvoeding naar een klooster gezonden, waar ik tot mijn zeventiende jaar bleef.

Mijn leven daar ter plaatse kan, over het geheel genomen, gelukkig worden genoemd; want leerde ik al weinig van de genoegens der buitenwereld kennen, even weinig vernam ik ook van haar leed en lijden. Ik had de zusters zeer lief gekregen, en bezat ook onder de scholiersters, gelijk aan meisjes op mijn toenmaligen leeftijd eigen is, verscheidene boezemvriendinnen.

Gedurende de vacantie viel de tijd mij wel een weinig lang; want ik was meestal de eenige, die geen tehuiskomen had, en ik bevond mij dan met de zusters geheel alleen. Deze waren echter zoo vriendelijk en goedhartig jegens mij, dat ik, ofschoon er thans jaren verloopen zijn, aan die dagen steeds met genoegen terugdenk.

Mijn vader stierf onverwacht, toen ik zeventien jaren telde, en daar mijne opvoeding nu als voltooid beschouwd werd, trok ik naar mijne tante, mevrouw Berecroft, die mijns vaders zuster was. Deze tante was weduwe, en had een eenig kind, eene dochter, mijne nicht Estella. Deze was omstreeks vijf-en-twintig jaar oud, zeer schoon, met vurige bruine oogen, donker haar en eene houding als eene prinses.

Ik gevoelde mij zeer eenzaam op den eersten avond, toen ik op *Gundringham* — een groot ouderwetsch gebouw in een der graafschappen van het binnenland — was aangekomen. Het huis was van roode tigchelsteenen opgetrokken,

had spitsbogenvensters met diepe borstweringen, en was door een fraai park omringd, terwijl op eenigen afstand eene rivier voorbij kronkelde, zoodat het geheel een aangenaam landschap genoemd mogt worden.

Mijne tante, die eene goede en stille vrouw scheen te zijn, ontving mij zeer vriendelijk; mijne nicht Estella echter nam, nadat de eerste begroetingen voorbij waren, naauwelijks eenige notitie van mij. Het scheen dat zij mij nog als een kind beschouwde, en het is wel mogelijk dat ik haar als zoodanig voorkwam; want ik was lichtblond, had blaauwe oogen en was vrij klein, zoodat ik er waarschijnlijk nog jonger uitzag dan ik inderdaad was. Eens hoorde ik haar zeggen, dat ik niet onaardig zou wezen, indien ik maar niet zoo kinderachtig was, hetgeen misschien van mijne kloosterlijke opvoeding kwam.

Er was echter nog een ander persoon tegenwoordig, van wien ik niet vergeten mag te spreken, omdat hij mede tot het huisgezin op *Gundringham* behoorde, ofschoon hij ten tijde van mijne aankomst afwezig was. Deze persoon was neef Geoffrey. Eigenlijk was hij geen bloedverwant van mij, maar een neef van den overleden man mijner tante; daar hij echter altijd „neef Geoffrey" werd geheeten, pleegde ik hem natuurlijk ook zoo te noemen. Mijne tante zeide mij, dat het landgoed, ingevolge familiebepalingen, na haren dood op hem zou overgaan.

Ik was zeer blijde, toen neef Geoffrey kwam; want Estella nam, zoo als ik reeds gezegd heb, bijna geen notitie van mij, en mijne tante bragt het grootste gedeelte van den dag op hare kamer door, of zat, zelfs wanneer dit niet het geval was, in een leuningstoel stil te naaijen of in een boek te lezen. De eigenlijke leiding der huiselijke zaken scheen bij uitsluiting aan Estella opgedragen te zijn, en ik geloof dat mijne tante eenigzins bang was om er zich mede te bemoeijen.

Neef Geoffrey nam mij reeds op den eersten dag van zijne komst een grooten last van het hart. Hij was diep in de twintig jaar en van een aangenaam uiterlijk. Daarbij bezat hij eene zekere ongedwongenheid in zijnen omgang, hetgeen allen, met wie hij verkeerde, scheen te dwingen te doen wat hij verkoos, zij mogten willen of niet. Zelfs Es-

tella was niet zoo tegen hem als tegen anderen. Ik wist niet welk eene magt hij over haar bezat; zeer zeker echter liet zij zich door hem naar zijne hand zetten op eene wijze, waartoe niemand anders zich zou hebben verstout, en zij raadpleegde zijne meeningen en wenschen op eene wijze, die mij verraste. Ook was zij in geheel haar doen jegens hem veel zachtzinniger dan tegen iemand anders, en ik bemerkte dat hare oogen hem altijd volgden, wanneer zij meende niet te worden gadegeslagen.

Tegen mij was neef Geoffrey zeer vriendelijk. Hij hielp mij mijne verzameling van wilde bloemen rangschikken, ging nu en dan met mij wandelen, en zag mij nimmer over het hoofd, gelijk de anderen deden. Na zijne komst was het op *Gundringham* veel levendiger dan te voren; voor mij zelfs scheen het eene onafgebrokene aaneenschakeling van allerlei vermakelijkheden te zijn. Mij scheen dit echter, gelijk ik zeide, slechts zoo toe; want ik hoorde Estella en neef Geoffrey zeggen, dat zij zich verveelden, terwijl zij tevens de hoop te kennen gaven, dat er weldra het een of ander mogt plaats hebben, dat hun eenige verstrooijing verschafte.

Wij hadden bijna dagelijks den een of anderen gast aan tafel, en daar ik zelve weinig of niet sprak, amuseerde ik mij met de gesprekken van anderen aan te hooren.

Ik geloof niet dat iemand in het geheel aan mij dacht. Aan tafel had ik altijd een eenvoudig wit kleedje aan; Estella daarentegen was zeer fraai gekleed, en scheen algemeen bewonderd te worden. Toch kwam het mij voor, alsof haar aan de meening van neef Geoffrey meer gelegen was dan aan die van iemand anders.

Dikwerf pleegde zij met hem een toertje te paard te doen en zag er dan zeer bevallig uit. Het eng sluitende rijkleed deed haar figuur bijzonder goed uitkomen, en zij was eene uitstekende rijdster. Voor het overige kwam het mij voor, alsof zij bij haren terugkeer van dergelijke rijtoertjes wel gehumeurd was.

Mijne tante verhaalde mij bij zekere gelegenheid, dat Estella en Geoffrey met elkander opgegroeid en derhalve gaarne in elkanders gezelschap waren.

II.

HET BAL.

Een dag of veertien na de komst van neef Geoffrey vroeg mijne tante mij, of ik mede naar een bal wilde gaan, dat in de nabuurschap gegeven werd en waartoe wij allen waren uitgenoodigd. Ik wist naauwelijks wat ik hierop zou antwoorden. Estella zette, naar het mij voorkwam, een gezigt, alsof zij wenschte dat ik de uitnoodiging niet zou aannemen. Eindelijk echter werd de zaak door neef Geoffrey beslist, die te kennen gaf, dat ik toch eenmaal de wereld moest worden ingeleid, en daartoe juist nu eene goede gelegenheid bestond. Hiermede was de zaak afgemaakt.

Een dag of wat later reden wij naar Allington, — eene stad, die niet ver van onze woonplaats gelegen was, en waar Estella zich van stof voor eene balkleeding wilde voorzien. Neef Geoffrey vergezelde ons, doch weigerde mede den winkel in te gaan, terwijl hij zeide niet gaarne stof voor kleeding aan het stuk te zien, maar deze slechts kon beoordeelen, wanneer zij gereed was. Wij traden den winkel binnen, en zagen hem verscheidene malen de straat op en neder wandelen.

De magazijnhoudster scheen Estella reeds te kennen, en ik raakte geheel in verwarring door de keurige stoffen, die zij uit de kasten kreeg en voor ons op de toonbank ter bezigtiging uiteenspreidde. Na veel over en weder spreken besliste Estella vòor een rosékleurig kleedje met Brabandsche kant, en wilde juist den winkel verlaten zonder van mij eenige notitie te nemen, toen ik den moed vatte om ook naar een balkleed voor mij te vragen. Estella, die reeds in de deur stond, keerde derhalve terug, en zeide de winkeljufvrouw in alle haast, dat zij mij maar iets moest geven, dat eenvoudig van patroon was en niet veel kostte.

Wij begaven ons nu beide naar eene haar bekende modemaakster, die ons de maat nam. Toen mijn kleedje een paar dagen later werd afgeleverd, vond ik hèt zeer fraai, ofschoon het alles behalve opzigtig was, en ik brandde van verlangen om het aan te passen; want ik had nog nooit een balkleed gedragen.

Eindelijk naderde de avond, waarop het bal gegeven zou worden. Tegen acht ure ging ik mijne kamer op en neder, vlocht mijn haar eenvoudig, en schelde toen de kamenier, om mij mijn balkleedje te helpen aantrekken; want ik bemerkte, dat ik daarmede alleen niet teregt kon. De kamenier was echter op dat oogenblik met Estella bezig, nadat zij juist met mijne tante was gereed gekomen; een ander dienstmeisje kwam mij derhalve vragen, of zij mij ook kon helpen, hetgeen ook geschiedde. Ik had geen ander versiersel dan een collier paarlen, dat aan mijne moeder had toebehoord; toen ik mij echter in den spiegel bekeek, was ik over mijzelve aangenaam verrast.

Juist wilde ik naar beneden gaan, toen er aan mijne kamerdeur getikt werd; deze werd even geopend, en eene hand legde een fraai bouquet en eene witte roos op een stoel, die nabij de deur stond, met de woorden (het was de stem van Geoffrey): "De roos is voor uw haar." Voordat ik tijd had er iets op te antwoorden, was de deur weêr digtgedaan en de spreker vertrokken.

Ik nam de roos in mijne hand. Nooit herinner ik mij er weder zulk eene te hebben gezien, en het is alsof haar welriekende geur mij nu nog toeademt. Terwijl ik haar in mijn haar stak, beefden mijne vingers van aandoening bij het denkbeeld, dat ik toch niet door iedereen over het hoofd werd gezien.

Toen ik beneden kwam, zeide mijne tante, dat het al vrij laat was geworden, en neef Geoffrey derhalve maar vooruit was gereden. Wij bleven nu nog eene poos op Estella wachten; deze liet eindelijk zeggen, dat wij maar vast in het rijtuig moesten stappen en zij dadelijk volgen zou.

Hoe schoon was Estella op dien avond! Toen zij beneden kwam, had zij haren waaijer vergeten. Zij bleef derhalve staan, om te wachten tot de kamenier, die ons uitliet, hem had gebragt, en bleef nu onder de lamp in het voorhuis staan, zoodat ik haar op mijn gemak beschouwen kon. Zij zag er, met hare donkere lokken, in haar rosékleed met Brabandsche kant, inderdaad prachtig uit.

Wij kwamen weldra te Allington, waar het bal door de officieren van het garnizoen gegeven werd. Toen wij de balzaal binnentraden, werd ik in het eerste oogenblik door den lichtglans en de muziek geheel verblind en bedwelmd,

en ik hield mij digt aan de zijde van mijne tante. Alles kwam mij voor als een tooneel uit de Duizend-en-een-Nacht, waarin ik wel eens gelezen had.

Het duurde niet lang, of ik werd uit deze geestverrukking gewekt door neef Geoffrey, die mij uitnoodigde om met hem te dansen. Ik aarzelde een oogenblik; want ik kon eene zekere onaangename overtuiging niet van mij weren, dat Estella het ongaarne zien zou. Neef Geoffrey scheen mijne gedachten te raden; want hij wees op Estella, die aan het andere einde der zaal, aan den arm van een officier met groote knevels en in prachtige uniform, zachtjes voortwandelde. Ik legde derhalve mijne hand in den arm van neef Geoffrey, en deze geleidde mij naar het midden der zaal, waar wij nu onzen dans begonnen.

Toen wij eens bleven staan, zeide hij: „Gij danst wezenlijk heel goed, kleine Mabel, en ziet er ook zeer lief uit." Ik wilde bij deze gelegenheid hem voor zijne bloemen bedanken; maar toen ik daarmede begon, lachte hij even, en danste met mij voort.

Ik gevoelde, hoe mij van vreugde de wangen gloeiden. Ik was aan geen vleitaal gewoon: sedert ik het klooster had verlaten, had ik niets van dien aard gehoord, en zelfs de lof der vrome zusters had slechts mijne lessen, mijn arbeid en mijn werk in het algemeen betroffen.

Toen de dans uit was, bragt neef Geoffrey mij naar het buffet, en liet mij een schaaltje ijs geven; daarop keerde ik naar mijne tante terug, en nam weder aan hare zijde plaats. Ik verwachtte niet dat ik nog meer ten dans gevraagd zou worden, en vond het zeer vriendelijk van neef Geoffrey, dat hij met mij had willen dansen, terwijl er toch zoo vele andere schoone en opgeschikte dames tegenwoordig waren. Niet weinig werd ik derhalve verrast, toen hij voor den volgenden wals een officier bij mij bragt, die, naar hij zeide, verlangd had aan mij te worden voorgesteld. Natuurlijk begreep ik dat het den officier inderdaad volstrekt onverschillig was, of hij aan mij werd voorgesteld of niet; maar toch was het mij aangenaam, dat ik niet behoefde te blijven zitten, ofschoon de dans met mijn tweeden cavalier mij niet zoo beviel als die met neef Geoffrey.

Er werden mij nog dien zelfden avond verscheidene dan-

sers voorgesteld, en ik had zooveel engagementen, dat neef Geoffrey eindelijk met een zeer ernstig gezigt zeide, dat hij zich zeer beleedigd zou achten, indien ik ook met hem niet nog eens danste. Ik weet nu wel, dat ik dien avond geheel van streek was; maar ik meen mij toch te herinneren, dat mij op dat oogenblik de tranen in de oogen kwamen. Neef Geoffrey lachte echter even, nam mij mijn danskaartje af, schreef zijnen naam daarop, en ging toen naar Estella toe. Na den tweeden dans met hem zetteden wij ons aan het souper, en toen reden wij weder naar huis.

III.

ANDERE UITSPANNINGEN VOLGEN.

Dien geheelen nacht kon ik geen oog toedoen, zoo hield het bal al mijne zinnen bezig. Estella was niet met ons teruggekeerd, maar wilde eenige dagen bij vrienden in den omtrek doorbrengen, wat, gelijk mijne tante zeide, wel meer gebeurde, en waarom haar in het tegenwoordige geval den volgenden dag, op haar verlangen, eenige kleederen werden nagezonden.

Ik wil niet ontkennen, dat haar afzijn mij aangenaam was, vooral toen neef Geoffrey den volgenden dag, bij het ontbijt, tot mijne tante zeide, dat men mij op het bal *de Witte Roos* genoemd en ik inderdaad opzien gemaakt had. Ik wist dat Estella dit niet gaarne gehoord zou hebben, ofschoon zij misschien wel kon hebben gedacht, dat neef Geoffrey dit alleen had gezegd om mij een compliment te maken.

Na het ontbijt, toen ik mij volgens gewoonte naar een paviljoen wilde begeven, waar ik het grootste gedeelte van mijnen tijd doorbragt met planten te droogen en te rangschikken, of in een boek te lezen, hield neef Geoffrey mij tegen met de vraag, of ik met hem niet een toertje te paard wilde doen. Ik was een oogenblik lang besluiteloos; want ofschoon ik gaarne zou hebben toegestemd, wist ik niet hoe het gaan zou, naardien ik geen rijkleed had; ook had ik aan het paardrijden, gedurende mijne opvoeding in het klooster, om zoo te zeggen, weinig of niets gedaan.

„Gij behoeft niet bang te wezen, Mabel!" zeide hij. „Ik zal wel zorgen dat gij geen ongeluk krijgt."

Ik gevoelde dat ik bloosde, dewijl hij mijne schroomvalligheid bemerkte, en schaamde mij. Ik gaf hem derhalve terstond te kennen, dat, wat mijzelve betrof, een wandelrid mij zeer aangenaam zijn zou, doch meende te twijfelen of mijne tante er hare toestemming wel aan zou geven. Neef Geoffrey keek mij even glimlagchend aan, ging toen naar mijne tante, en kwam met hare toestemming terug. Nu kwam ik over het gebrek aan een rijkleed te spreken. Neef Geoffrey liet echter de huishoudster roepen, en deze bragt mij een van Estella, dat wel wat groot voor mij was, maar mij anders zeer goed paste.

Nooit zal ik vergeten welk genoegen dit toertje te paard mij verschafte. In het eerst was ik natuurlijk niet weinig bang; maar neef Geoffrey sprak mij moed in, en leidde mijne beangstheid vervolgens af door mij allerlei grappige historietjes te vertellen en mij op vele bijzonderheden opmerkzaam te maken, welke de weg aanbood, dien wij doorkwamen.

Ik was sedert mijne aankomst op *Gundringham* zoo weinig uit geweest en had in mijn geheele leven nog zoo weinig van de wereld gezien, dat iedere zijweg, dien wij voorbijreden, eene betoovering voor mij had, die ik met geen woorden kan uitdrukken. Wanneer ik mij nu en dan inbeeldde dat mijn paard wat te wild begon te worden, vatte Geoffrey het dadelijk bij den teugel, en hij zag mij daarbij tevens met zijne donkere oogen glimlagchend aan.

Toen wij weder te huis kwamen, zeide hij, dat, indien het mij aangenaam was, wij zoodanig toertje dagelijks konden herhalen, en ik had er volstrekt niets op tegen.

Maar dit was niet de eenige uitspanning, die mij te wachten stond. Dien avond gaf mijne tante te kennen, dat zij zeer moede was en vroeg naar bed wilde gaan, en neef Geoffrey en ik deden nu nog eene wandeling te voet. Anders bragt hij zijne avonden met Estella door, zoodat ik er mij reeds aan gewend had alleen te mogen rondwandelen; des te aangenamer vond ik het nu, een geleider te hebben.

In de omstreek van onze woning bevond zich eene laan, die den naam van *de Weg der Gelieven* droeg, en een eind-

weegs langs den oever der rivier heenliep. Men moest, om daar te komen, eerst het park bijna geheel doorwandelen; maar ik ging er toch dikwijls naar toe, nam dan een boek of eenig handwerk mede, en zette mij op een der banken, die bij sommige boomen waren geplaatst, omdat ik wist dat ik daar geen stoornis te vreezen had. Deze plaats was het, naar welke neef Geoffrey en ik op dien avond onze schreden rigtten.

Wij vertoefden daar tot het geheel donker was geworden, en keerden toen naar huis terug. Neef Geoffrey zeide nu, dat hij mijn gast was en ik derhalve verpligt hem te onderhouden. Hij geleidde mij daarop naar de muziekzaal, en verzocht mij dat ik hem wat zou voorspelen.

Nog nimmer, sedert ik het klooster had verlaten, had iemand mij verzocht te spelen, en gaarne zou ik liever iets anders hebben gedaan, dan mijne vlugheid in deze voor neef Geoffrey ten toon te spreiden; maar weigeren wilde ik toch ook niet.

Ik het eerst beefden mijne vingers zoo, dat ik naauwelijks kon voortspelen; weldra echter greep ik moed, tot de oude liefde voor muziek weder zoo in mij ontwaakte, dat ik zelfs neef Geoffrey vergat, en, toen ik naar verloop van eenigen tijd opkeek, tot mijne verrassing bemerkte, dat hij met beide handen zijn gelaat had bedekt. Ik deed de piano zachtjes toe en zag hem aan; ik was nieuwsgierig te weten, of hij had toegeluisterd of in slaap gevallen was.

Neen, ingeslapen was hij niet — daarvan was ik overtuigd; want toen ik hem aanzag, lag op zijn gelaat eene onmiskenbare uitdrukking van bittere smart.

„Ik heb u zeker verveeld?" vroeg ik verder. — „O neen, Mabel! het heeft mij zeer bevallen... misschien al te zeer." Met deze woorden stond hij op, en wenschte mij goeden nacht.

Den volgenden morgen deden wij weêr een toertje te paard, en herhaalden dit dagelijks, tot Estella was teruggekomen.

Hare terugkomst verwekte geen vreugde bij mij op. *Gundringham* was voor mij niet meer de zelfde plaats als voorheen. Estella en neef Geoffrey reden weder te zamen uit, en ik was bijna altijd alleen. Ik miste neef Geoffrey zeer; of hij echter ook aan mij dacht, wist ik niet. Somwijlen

beeldde ik het mij in; Estella echter bood zich nooit aan om mij eens hier- of daarheen mede te nemen, en ik wist dat hij haar daarom niet verzoeken zou.

IV.

HET GEHEIM.

Op zekeren dag, toen ik mij alleen in de muziekzaal bevond — tante had mij veroorloofd zoo dikwijls te spelen als ik lust had — trad neef Geoffrey binnen. Hij wachtte op Estella, die naar hare kamer was gegaan, om haar rijkleed aan te trekken en haren hoed op te zetten. Ik hield terstond op met spelen.

„Waarom speelt gij niet voort?" vroeg hij. — „Ik weet niet, of het u wel zou bevallen," gaf ik ten antwoord. — „Wie weet of mij niet alles bevalt wat gij speelt?" zeide hij. — Ik schudde het hoofd. — „Mabel," riep hij op eens, „hebt gij ooit bemind?" — Deze vraag verraste mij niet weinig; ik antwoordde echter terstond: „Neen." — „Denkt gij dat gij zoudt kunnen beminnen?" Hij was, toen hij deze vraag deed, naar mij toegetreden, en zag mij vol verwachting aan, — zoo zelfs, dat ik gevoelde hoe ik bloosde.

Juist in dit oogenblik trad Estella de kamer binnen, en wierp mij een toornigen blik toe. Dit bedroefde mij zeer; want ik dacht niet anders, of Estella beeldde zich in, dat wij van haar gesproken hadden.

Den volgenden dag noodigde neef Geoffrey mij uit om, met hem een toertje te paard te doen; dit deed mij zoo veel genoegen, dat ik terstond den trap opsnelde, om mij aan te kleeden. Ik kon echter mijn rijkleed nergens vinden. Terwijl ik nog zocht, ging Estella juist mijne deur voorbij, en ik verstoutte mij er haar naar te vragen, ofschoon ik aan haar gezigt kon zien, dat er iets was, dat haar bijzonder ergerde.

„Het is jammer," zeide zij op een koelen toon, „dat mijn rijkleed u niet past; ik heb het daarom maar aan de vrouw van den tuinman gegeven, opdat zij er een paar buisjes voor hare jongens van kan maken." En met deze woorden ging zij heen.

Ik gevoelde mij zoo smartelijk getroffen, dat ik op het punt was om in luid geween uit te barsten; ik hield mij echter in, en keerde naar neef Geoffrey terug, wien ik alles verhaalde. Voor de eerste maal zag ik een toornigen blik zijn edel gelaat verdonkeren; toen zeide hij: „Wees maar gerust, Mabel! Gij zult toch mederijden. Blijf hier maar wachten; over een uurtje ben ik weêr bij u."

Na verloop van een uur was hij terug, en hield met een triomfeerenden blik een fraai en smaakvol rijkleed in de hand.

„Gij moet zeker een heksenmeester zijn?" zeide ik, terwijl ik het rijkleed aannam. — Hij lachte eens en zeide: „Een heksenmeester, die een goed paard en eene dienstvaardige vriendin heeft, kan wonderen verrigten."

Ik ging nu naar mijne kamer en trok het rijkleed aan. Toen ik weder beneden gekomen was, stond neef Geoffrey reeds gereed om mij op het paard te tillen; en toen wij wegreden, zagen wij Estella voor het geopend venster van hare kamer staan. Zij knikte neef Geoffrey toe, en deed haar best om een vriendelijk gezigt te zetten, wat haar echter, naar mij voorkwam, niet wilde gelukken.

Wij deden een heerlijk toertje, en ik kan mij alle bijzonderheden er van nog zeer goed herinneren; want het was de laatste keer, dat wij uitreden. Ik wist niet zeker, of neef Geoffrey in een goed humeur was of niet; tegen mij echter was hij de zelfde als voorheen — of eigenlijk gezegd, nog teederder dan naar gewoonte. Van Estella sprak hij geen woord; ja, het kwam mij voor, dat hij dit punt opzettelijk vermeed. Hij was echter zeer spraakzaam, en wist over allerlei onderwerpen zeer onderhoudend te spreken.

Deze dag werd nog door twee andere gebeurtenissen merkwaardig gemaakt. De eene bestond daarin, dat, toen ik dien namiddag in den tuin ging wandelen, ik plotseling neef Geoffrey en Estella ontmoette. Zij spraken zeer driftig met elkander, zoo zelfs dat zij, naar ik meende, mij niet eens zagen; ook sloeg ik, toen ik hen zag aankomen, een zijweg in; dit belette echter niet, dat ik Estella nog hoorde zeggen: „Het is alles heel mooi wat gij daar vertelt, Geoffrey! Maar ik kan het niet langer verdragen."

Ik vroeg mijzelve af, wat Estella wel te verdragen mogt

hebben, — zij, die zoo boven alles verheven en omtrent alles zoo onverschillig was, — Estella, wier geringste wensch in het geheele huis voor allen, die daartoe behoorden, eene wet scheen te zijn.

Het tweede vooral had later plaats, en opende mij op eene vreeselijke wijze de oogen.

Er was dien dag gezelschap aan tafel, en Estella reed met eenige der gasten heen, om weder eens een van hare korte bezoeken af te leggen. Ik, die mij bij Estella's afzijn gelukkiger dan anders gevoelde, begaf mij naar mijne kamer, met voornemen om bij tijds naar bed te gaan.

Ik opende mijn venster en keek eens naar buiten. Neef Geoffrey en ik hadden nu, gelijk ik meende, weder eenige aangename dagen voor ons alleen. Wij konden te paard of te voet uitstapjes doen, of ons aan andere genoegens overgeven, waaraan nooit gedacht kon worden wanneer Estella te huis was. Ik had geen licht aangestoken, en men kon mij derhalve niet zien. Het was een zoele, donkere avond, zonder maneschijn.

Het duurde niet lang, of ik hoorde voetstappen op het kiezelpad beneden. Van waar die kwamen, kon ik niet onderscheiden; wel zag ik den gloed van twee cigaren te midden der duisternis. De twee rookers bleven een oogenblik onder mijn venster staan, en ik hoorde iets van „de Witte Roos" spreken. Dit was de naam, dien neef Geoffrey mij had gegeven, en die thans natuurlijk al mijne opmerkzaamheid trok. Ik boog mij nu nog een weinig verder uit het venster; doch nu was het stil, tot omstreeks eene minuut later, toen de twee heeren juist een hoek omsloegen, en eene andere stem antwoordde: „Och, malligheid! Ik zeg u dat het zeker is, dat Geoffrey Berecroft zijne nicht Estella trouwen zal voor dat er zes weken om zijn."

Ik deinsde terug en was als bedwelmd. Waarom had ik niet reeds lang van zelf er aan gedacht, dat neef Geoffrey en Estella met elkander verloofd waren! Waarschijnlijk was dit een gevolg van mijne onervarenheid in dergelijke zaken. Het denkbeeld er van viel mij echter ten hoogste pijnlijk; want ik kon de vrees niet van mij weren, dat Estella neef Geoffrey onmogelijk gelukkig kon maken, terwijl ik tevens niet begrijpen kon, waarom de laatste tegen mij of in mijne

tegenwoordigheid zich daarover nooit iets had laten ontvallen. Er scheen een geheim in het spel te wezen, dat evenwel aan sommige vrienden van hem niet onbekend was.

Nog nooit had ik mij zoo ellendig gevoeld als dien nacht. Ik ging wel naar bed, doch kon niet in slaap komen; ieder oogenblik hoorde ik de woorden: „Binnen zes weken trouwt Geoffrey Berecroft zijne nicht Estella."

V.

DE HUWELIJKS-TOEBEREIDSELEN.

Den volgenden dag ging ik voor neef Geoffrey zooveel mogelijk uit den weg. Na het ontbijt begaf ik mij naar mijne kamer, en bleef daar tot ik hem zijn paard had zien beklimmen en wegrijden; toen ging ik naar de muziekzaal. Naauwelijks had ik daar een kwartieruurs vertoefd, of neef Geoffrey trad binnen. „Mabel," zeide hij, „ik ben maar teruggekeerd. Het viel mij in, dat gij misschien pleizier zoudt hebben om mede te rijden." — „Neen, ik dank u!" antwoordde ik koel. Hij keek mij hierop vol verrassing aan, en zeide: „Waarom dat, Mabel?" — „Omdat ik liever te huis blijf," gaf ik ten antwoord.

Hij vroeg mij niet meer; uit zijn gezigt kon ik echter zien dat hij zich beleedigd gevoelde, en hij verliet het vertrek, terwijl hij de deur achter zich toesloeg. Eenige minuten later hoorde ik zijn paard mijn venster voorbij draven, en hij was weg.

Ik had slechts een oogenblik noodig gehad om de woorden te spreken, die ik had gezegd; maar ik bragt den geheelen overigen dag door met er berouw over te gevoelen. Ik hoopte neef Geoffrey aan tafel weder te zien, doch zag mij daarin bedrogen, en hoorde slechts toevallig in den loop van den avond, dat hij een bode had gezonden met berigt, dat hij eenige dagen ergens elders zou vertoeven, — ik geloof ter plaatse, waar Estella op bezoek was.

Toen ik dien avond naar bed ging, gevoelde ik mij ellendiger dan ooit. Ik weende mij in slaap, en vond den anderen morgen mijn hoofdkussen nat van tranen.

Gedurende eenige volgende dagen was ik geheel aan mij-

zelve overgelaten; mijne tante was namelijk ongesteld geworden, en ik zag haar slechts nu of dan. Ik geloof dat ik mij meer beangstigde dan noodzakelijk was; maar hoe het zij, ik gevoelde mij zeer ongelukkig.

Op zekeren middag kreeg ik een boek, om daarmede naar mijne geliefkoosde laan te gaan en er wat in te lezen. Het was den ganschen dag drukkend heet geweest, en nu onder de schaduwrijke boomen zeer verfrisschend. Ik legde het boek in mijnen schoot, doch las er niet in, maar verzonk in nadenken. Hoe lang ik zoo gezeten heb, weet ik niet; toen ik echter eindelijk opzag, verbaasde ik niet weinig neef Geoffrey voor mij te zien. Ik gevoelde dat mij de tranen in de oogen kwamen, en zag dat hij dit bemerkte.

„Waarom zijt gij zoo droefgeestig, Mabel?" vroeg hij. Ik legde mijne hand op het boek, als om hem te kennen te geven, dat ik door het lezen in die droefgeestige stemming gebragt was. Hij nam mij het boek uit de hand, keek het in, en gaf het mij glimlagchend terug. Het was een werk over botanie. Ik gevoelde dat een donkere gloed mijne wangen overtoog.

„Herstel u, Mabel!" zeide hij toen. „Kom, wij zullen een weinig wandelen." Met deze woorden greep hij mijne hand en legde die in zijnen arm. — „Gij zijt dus weder terug?" waagde ik eindelijk te zeggen. — Hij knikte. — „Om nu te blijven?" — „Dat kan er naar wezen; als gij blijft, ja."

Ik wist niet wat ik dien namiddag van neef Geoffrey maken zou; maar ik was zeer blijde omdat ik hem terug had. Onder bijna voortdurend stilzwijgen wandelden wij op en neder; eindelijk merkte hij aan, dat het vrij laat begon te worden, en wij keerden naar huis terug.

Daar gekomen, zag ik dat Estella mede was teruggekeerd, en ik kreeg nu de verloofden weinig te zien.

Den volgenden dag liet mijne tante mij roepen, en vroeg mij of ik Estella's strooimeisje zou willen zijn; want dat deze over drie weken met neef Geoffrey in het huwelijk zou treden. Veel lust had ik daar nu juist niet in; maar weigeren wilde ik toch ook niet. De zaak werd derhalve als uitgemaakt beschouwd en eene kleeding daartoe voor mij besteld. Ik geloof dat nog eenige andere jonge dames door Estella zelve gekozen waren; zij sprak daar echter niet over.

Van dat oogenblik af was het geheele huis in rep en roer door de toebereidselen, die tot de bruiloft gemaakt werden. Estella's uitzet zou zoo prachtig uitvallen, als maar voor geld te bekomen was, en ik vermoedde dat ook in alle andere opzigten naar dien maatstaf zou worden te werk gegaan. Er werden talrijke gasten verwacht, en ook van een bal hoorde ik spreken.

Ik was nieuwsgierig te weten, of neef Geoffrey en Estella zeer gelukkig waren. Naar beider voorkomen te oordeelen, scheen dit niet het geval te wezen: hij was bleek en veel stiller dan naar gewoonte, terwijl haar gelaat eene voortdurende onrust vertoonde.

Op zekeren dag — ruim eene week vóór de bruiloft — werd mijne kleeding door de modemaakster afgeleverd. Ik vond alles zeer mooi: het kleedje was van eene witte lichte stof, met eene lilakleurige zijden sjerp en een garneersel van witte en lilakleurige leliën. Ik meende dat het mijne tante genoegen zou doen mij daarin eens te zien; daarom trok ik het aan, en begaf mij zoo naar hare kamer.

Op den terugweg ontmoette ik neef Geoffrey, die ontstelde toen hij mij zoo zag. Daar ik niet wist wat ik van zijne ontsteltenis moest denken, sprak ik hem aan met de woorden: „Dit is mijn strooimeisjeskleed, neef! Bevalt het u?" — „Uw strooimeisjeskleed?" herhaalde hij, en hield zich de hand voor de oogen, alsof de lichte kleur hem hinderlijk was. — „Ja," gaf ik ten antwoord. „Gij weet immers dat ik op uwe bruiloft ook strooijuffer zal wezen?" — „Mabel!" zeide hij haastig, „God geve dat ik in staat zal wezen ook dat door te staan!" En zonder er verder iets bij te voegen, ging hij haastig heen. Ik keerde nu naar mijne kamer terug, trok mijn kleedje uit, en legde het in eene commode. Het was mij te moede, alsof het neef Geoffrey niet aangenaam was geweest dat ik van zijn huwelijk had gewaagd, terwijl hij zelf er nooit een woord tegen mij over gesproken had, en ik meende zelfs op te merken, dat hij mij het overige van dien dag zooveel mogelijk uit den weg ging.

Eenige dagen later zond mijne tante mij met eene boodschap naar een der koddebeijers in het park, en toen ik toevallig een blik op den grooten weg wierp, die daar voorbij

liep, zag ik tot mijne verrassing neef Geoffrey, naar het scheen, in een zeer ijverig gesprek met een man, die er nog al haveloos uitzag.

Ik wist niet dat neef Geoffrey mij had opgemerkt; hij haalde mij echter in voordat ik weder te huis was. „Mabel," riep hij mij vol drift toe, „zeg er vooral tegen niemand iets van, dat gij mij ginder met een vreemdeling hebt zien spreken!" — Natuurlijk beloofde ik hem te doen wat hij verlangde. Zijn geheele wezen kwam mij zeer zonderling voor, en hij verliet mij, toen wij het huis bereikt hadden.

Den volgenden morgen deelde mijne tante mij mede, dat hij *Gundringham* had verlaten, en waarschijnlijk niet voor den bruiloftsdag zou terugkomen. Ik vond het wel niet zeer vriendelijk van hem, dat hij mij geen vaarwel had gezegd, maar er was zooveel wat ik niet begreep, dat ik bijna geheel had opgehouden mij over iets te verwonderen. De toebereidselen tot de bruiloft hadden intusschen hunnen voortgang, en Estella was, naar het uiterlijke ten minste, zoo opgeruimd als naar gewoonte. Zij ontving eene menigte bezoeken en scheen in alles een levendig belang te stellen; toch twijfelde ik nu en dan, of zij wel inderdaad gelukkig was. Haar gelaat droeg alle kenteekenen van onrust en gejaagdheid, die ik niet verklaren kon. Zij stond immers op het punt om met neef Geoffrey in het huwelijk te treden? Ook was ik vast overtuigd, dat zij hem beminde. Was *Gundringham* nu niet haar eigendom zoolang zij leefde? Wat kon zij nog meer verlangen!

De Berecrofts waren een zeer oud Katholiek geslacht, en er bevond zich eene kapel bij het huis. Gedurende mijn leven in het klooster was ik altijd gewoon geweest in de kapel er van mijn gebed te verrigten, en op *Gundringham* deed ik dat even zoo. Toen ik op zekeren morgen, tamelijk vroeg en geheel alleen, de kapel binnen trad, zag ik daar tot mijne verwondering eenige verwelkte bloemen, die ik terstond voor de zelfde herkende, welke Estella den vorigen avond gedragen had. Ik raapte ze op. Plotseling echter beving mij de gedachte, dat Estella waarschijnlijk de kapel bezocht nadat de overige bewoners van het huis reeds naar bed waren. Ik hield Estella niet voor bijzonder vroom, en verwonderde mij derhalve des te meer daarover.

Nog dien zelfden nacht sloop ik den trap af en opende behoedzaam de deur der kapel; en inderdaad — Estella knielde voor een beeld der Heilige Maagd. Er brandde eene dusgenaamde eeuwige lamp, zoodat ik de gestalte der bidster, die met haren rug naar mij toe op de knieën lag, vrij duidelijk zien kon. Zij hield hare handen over hare borst gekruist, en bewoog haar bovenlijf voor- en achterwaarts, als iemand die door hevige smart gefolterd wordt, terwijl van tijd tot tijd een luide zucht aan hare lippen ontsnapte.

Ik sloot de deur weder en keerde naar mijne kamer terug; doch het was mij onmogelijk in slaap te komen. Wat was dat voor een geheim, dat over *Gundringham* en de familie Berecroft zweefde?

VI.

DE BRIEF.

Den volgenden dag scheen Estella de zelfde te zijn als naar gewoonte, en zoo verliep eene week. Op zekeren avond ging ik weder in mijne geliefkoosde laan wandelen, toen ik tot mijne verwondering naderende voetstappen hoorde. Het was tegen acht ure; en daar de laan, zoo als ik reeds gezegd heb, een goed eind van het huis gelegen was, kon ik zekere vrees niet van mij weren.

„Gij behoeft niet bang te zijn, Mabel!" riep eene stem mij toe, en ik herkende neef Geoffrey in den naderenden persoon. „Neef Geoffrey!" riep ik: „gij hier, en dat op dit uur?" — Hij greep mij bij de hand, en zeide op een ernstigen toon: „Ik wenschte u eens te spreken. Ik heb reeds den ganschen namiddag op u gewacht, en dacht wel dat gij van avond hier zoudt komen."

Ik was nieuwsgierig te weten wat neef Geoffrey mij te zeggen had, en begreep wel dat het iets buitengewoons zou wezen. „Mabel," vervolgde hij, „ik weet dat ik u vertrouwen kan, en ben dezen avond hier gekomen, opdat gij iets voor mij zoudt doen. Belooft gij mij dat te doen, zonder mij daaromtrent te ondervragen?" — Ik beloofde het, en zou alles gedaan hebben wat neef Geoffrey van mij verlangd had. Hij haalde nu een verzegeld couvert uit den borstzak van

zijnen rok, met de woorden: "Wilt gij dit aan Estella geven, en wel van avond, terwijl zij op hare kamer en alleen is?"

Ik nam het couvert aan; het adres bevatte alleen de woorden: "Voor Estella."

"Ik mag niet langer blijven," vervolgde neef Geoffrey, "en kan u ook thans geen verdere verklaring geven; ik beloof echter, zoo God wil, u eenmaal de reden van mijn zonderling bezoek dezen avond hier ter plaatse mede te deelen. De Hemel zegene u, goede Mabel!" En voor dat ik den tijd had nog een woord te spreken, was hij weg.

Ik ging terstond naar huis; want ik begon bang te worden om nog langer alleen in die afgelegene laan te vertoeven. Ik hield het geheimzinnige couvert bij mij, tot het tijd was om naar bed te gaan, en toen bleef ik op mijne kamer wachten, tot ik meende dat Estella hare kamenier zou hebben laten vertrekken. Tegen twaalf ure stond ik op, om aan mijne belofte te voldoen.

Estella's kamer bevond zich geheel aan het andere einde van het huis, en wel in een der vleugels, terwijl de mijne in een tegenovergelegenen vleugel lag. Hoe vreemd het ook moge schijnen, ik was nog nooit in Estella's kamer geweest. Ik tikte aan, en op het woord "binnen!" trad ik die in.

Hoe zonderling kwam die kamer mij voor! Zij zag er nog ouderwetscher uit dan eenig ander gedeelte van het gebouw. De wanden waren met verschoten behangsel bekleed, en aan de eene zijde stond eene zonderling gefatsoeneerde kast van eikenhout. Het meest in het oog loopende voorwerp daarin was echter een groot, fraai bewerkt zwart crucifix, met een bidbankje er voor, welks fluweelen overtreksel door voortdurend knielen geheel kaal was geworden.

Estella zat aan den haard, waarin nog vuur glom, ofschoon het dien dag vrij warm was geweest. Zij was in een négligé gewikkeld, terwijl hare donkere haarlokken los over hare schouders nederhingen. Toen zij mij ontdekte, sprong zij vol schrik overeind, en riep op den toon der grootste verrassing: "Gij, Mabel, hier, en dat op dit uur?"

Ik sloot de deur achter mij toe, en zeide: "Ik kom, Estella, omdat ik beloofd heb u dezen brief te geven, terwijl gij alleen waart." — Zij rukte mij het couvert met sidderende vingers uit de hand, en brak het schielijk open. Ik

beschouwde haar terwijl zij las; want ik wilde niet heengaan voordat zij gesproken had.

Nog nooit in mijn leven had ik een gezigt zoo zien veranderen, als nu met dat van Estella het geval was. Het werd niet alleen bleek, maar letterlijk graauw en vaal. Hare tanden klapperden, alsof zij op eens door eene koude koorts bevangen werd, en toen zij eindelijk opzag, staarden schrik en ontzetting uit hare oogen. Zij streek met hare hand over haar voorhoofd, als om hare zintuigen terug te roepen, en toen eerst scheen zij zich weder te herinneren, dat ik nog bij haar was.

„Wie heeft u dat gegeven?" riep zij, terwijl zij op den brief wees. — Ik zeide hoe ik er aan gekomen was. — „Is u de inhoud bekend?" vroeg zij verder. — „Neen," gaf ik ten antwoord. Nu stond zij op, liep het vertrek door, bleef voor mij staan, en zeide: „Mabel, gij moogt niemand mededeelen wat gij dezen avond hier gezien hebt? Belooft gij mij dat?" — Ik beloofde het. — „Nu kunt gij gaan." — „Estella," riep ik, „kan ik ook iets voor u doen?" — Een spotachtige glimlach zweefde om hare lippen, terwijl zij zeide: „Neen, niets, Mabel! Gij hebt uw werk gedaan, en hebt het goed gedaan." En met deze woorden wees zij naar de deur.

Ik zag, terwijl ik hare kamer uitging, nog eens om. Estella stond nog altijd naar de deur wijzende, en hare donkere lokken vormden een vreeselijk contrast met haar aschvaal gelaat. Een mijzelve onverklaarbaren angst had mij geheel bevangen, terwijl ik naar mijne kamer terugkeerde.

Ik kon niet naar bed gaan; eene spookachtige magt dwong mij den blik bij voortduring naar Estella's venster te rigten, dat, daar het zich vlak tegenover het mijne bevond, volkomen zigtbaar was. Hare lamp ging niet uit, en den ganschen nacht zag ik hare schaduw heen en weer bewegen.

Den volgenden dag hoorde ik dat Estella ziek was, en niemand dan hare kamenier — een Française — bij haar werd toegelaten.

Mijne tante zat in haren leuningstoel te weenen, en alle toebereidselen tot de bruiloft waren uitgesteld. Ik brak mij vruchteloos het hoofd, en verdiepte mij in allerlei vermoedens, doch wist niet wat ik van de zaak denken moest.

Neef Geoffrey kwam niet terug, en er werd ook niet over

hem gesproken. De tot het huwelijk bepaalde dag kwam en ging voorbij, zonder dat er iets voorviel.

Dagelijks hoorde ik dat Estella nog ziek was, en somwijlen vreesde ik dat zij zou sterven en ik de onschuldige oorzaak van haren dood zou zijn.

Eindelijk zeide mijne tante op zekeren avond tegen mij, dat zij en Estella voor eenigen tijd op reis zouden gaan, en haar verlangen was, dat ik onder opzigt van de huishoudster op *Gundringham* blijven zou. „Ik zal u schrijven, Mabel," zeide zij, „doch wensch dat gij het park niet uitgaat, en ook geen bezoeken ontvangt."

Natuurlijk kon ik in mijn toestand slechts gehoorzaamheid beloven; ik gevoelde mij echter eenzamer en ellendiger dan ooit, en wanneer ik mij in den spiegel bekeek, zag ik er zoo bleek en ontdaan uit, dat ik van mij zelve schrikte. Toen ik den volgenden dag opstond, bemerkte ik dat mijne tante en Estella reeds vertrokken waren. Veertien dagen later ontving ik een brief van de eerste, waarin zij mij mededeelde, dat Estella besloten had den sluijer aan te nemen.

VII.

EENE VERRASSING EN EENE VERKLARING.

Naauwelijks ben ik in staat de vervelende weken en maanden in mijn geheugen terug te roepen, die thans verliepen voor dat ik een mijner bloedverwanten wederzag.

Ik had geen gezelschap en niets te doen, zoodat ik in het huis en in de nabijgelegene omstreken rondwandelde, tot ik op allerlei ziekelijke gedachten kwam, waarvan ik mij niet meer kon ontslaan. Zoo beeldde ik mij bij voorbeeld in, dat ik iederen avond, wanneer ik uit het venster keek, Estella's lamp in hare kamer zag branden en haré schaduw zich daarin heen en weder bewegen. Natuurlijk was dit slechts verbeelding; want niemand kon in die kamer komen, naardien Estella haar gesloten en den sleutel medegenomen had.

Ook de boomen schenen in den herfstwind huiveringwekkend, en alsof zij zich niet op hun gemak gevoelden, hunne takken heen en weder te werpen, tot zij allerlei spookach-

tige gestalten aannamen, terwijl het dorre loof in de lanen door den wind werd opgejaagd, alsof een booze geest er achter zat. Ik zag mij dan ook genoodzaakt het grootste gedeelte van den dag op mijne kamer door te brengen; want meestal viel door den regen, die waarschuwend tegen mijn venster kletterde, aan uitgaan niet te denken.

De huishoudster, aan wier hoede ik was toevertrouwd, was zeer vriendelijk, ja zelfs eerbiedig tegen mij; maar zij was helaas hoog bejaard en ook vrij doof, zoodat ik haar naauwelijks als gezelschap beschouwen kon. De meeste andere dienstboden waren ontslagen, zoodat de oude vrouw en ik bijna geheel in huis waren.

Somwijlen — want zij had altijd in de dienst der familie Berecroft geleefd — verhaalde zij mij geschiedenissen van leden dier familie, die reeds lang dood waren en van welke nog slechts de portretten bestonden. Pleizierig om aan te hooren waren die historietjes in 't geheel niet; ik geloof echter dat de huishoudster alleen belang stelde in hetgeen naar en akelig was.

Mijne tante had mij geboden binnen de poort van het park te blijven; op dezen regel had echter eene uitzondering plaats, en wel des zondags. Alsdan woonden de huishoudster en ik de dienst in eene kleine kerk bij, die tot een dorp behoorde, dat een half uur van ons huis verwijderd was. Op zekeren zondag, kort vóór kersmis, terwijl ik in den aan de familie Berecroft behoorenden bidstoel knielde, zag ik toevallig op en verschrikte hevig; want vlak tegenover mij, aan het andere einde der kerk, ontdekte ik neef Geoffrey, die mij met aandacht gadesloeg. Een oogenblik beeldde ik mij in, dat het een van mijne zinsbegoochelingen was; ik zag echter dat de huishoudster hem ook had opgemerkt.

Woorden zijn niet in staat om mijne blijde verrassing te beschrijven. Het was mij alsof ik in tranen moest uitbarsten, en eerst nu begon ik in te zien, hoe ellendig ik in zoo langen tijd geweest was. Ik kon naauwelijks het einde van de godsdienstoefening afwachten.

Neef Geoffrey stond aan de deur der kerk, en zeide: „Goede Mabel, ik ben weder terug, zoo als gij ziet." En met deze woorden legde hij mijne hand in zijnen arm, en wij gingen te zamen het park door naar huis. Toen wij bij

de bekende laan kwamen, sloegen wij die in, en nu merkte neef Geoffrey aan, dat ik er bleek en vervallen uitzag. Nu kon ik mij niet langer bedwingen, maar borst in tranen uit. Hoe aangenaam was het mij door neef Geoffrey getroost en tot bedaren gebragt te worden! Hoe dikwijls had ik uren lang geweend, zonder dat iemand er zich om bekommerd had! Evenwel trachtte ik het snikken, dat mij dreigde te verstikken, in te houden, omdat ik vreesde dat ik dan neef Geoffrey onaangenaam zijn zou.

„Thans ben ik niet meer ongelukkig," zeide ik, zoodra ik spreken kon. „Maar och, ik heb mij zoo eenzaam gevoeld!" — Hij trok mij naar zich toe en zeide: „Goede, beste Mabel! gij zult u niet meer eenzaam gevoelen. Weet gij wel waarom ik hier gekomen ben?" — Ik schudde het hoofd. — „Ik ben teruggekomen, om u te vragen of gij mijne vrouw wilt worden. O zeg, Mabel! zoudt gij mij lief kunnen hebben?"

Ik had er nog nooit aan gedacht; maar nu toch bemerkte ik, dat ik hem van den aanvang af bemind had. Ik kon naauwelijks gelooven, dat zulk een geluk over mij beschoren kon zijn; evenwel klemde ik mij aan zijnen arm vast, alsof daar alleen een natuurlijk steun- en rustpunt voor mij te vinden was. — „God zegene u, lieve Mabel, en geve dat ik uwe liefde waardig moge zijn!" Met deze woorden van neef Geoffrey waren hij en ik te zamen verloofd.

„Maar zeg eens," begon ik, terwijl wij zoo voortwandelden, eindelijk: „hebt gij ook iets van Estella gehoord?" — „Zij heeft den sluijer aangenomen," gaf hij ten antwoord. — „Ja, maar ik wenschte wel iets meer te weten. Waarom hebt gij haar niet getrouwd?" — Zijn gezigt betrok, terwijl hij zeide: „Mabel, daar steekt een geheim achter, dat ik u thans niet kan mededeelen; maar zoodra het tijd is, zult gij alles weten." — Ik keek hem bij deze woorden eens aan, en hij vervolgde op een ernstigen toon: „Hoor, Mabel! Ik weet dat ik u vertrouwen kan, en daarom zal ik u voorloopig zooveel van de zaak mededeelen, als nu kan geschieden. Estella en ik werden te zamen opgevoed, en bijna nog als kinderen door onze ouders voor elkander bestemd. Estella beviel mij wel, en ik dacht er niet aan om mij van den mij opgelegden boei te ontslaan. Estella beminde mij tot op ze-

keren graad insgelijks. Toen ik bijna twintig jaar oud was, deed ik eene reis buiten 's lands, en er kwamen omstandigheden tusschen beide, die mijnen terugkeer eenige jaren vertraagden. Toen ik eindelijk terug was, werd mijne verloving met haar als nog bestaande beschouwd, doch onze huwelijks-vereeniging tot onbepaalden tijd uitgesteld. Ik zou tot de voltrekking er van terstond bereid zijn geweest, doch meende evenwel dat de wederkeerige overtuiging, dat geen van ons beide zijn woord zou intrekken, de reden was dat wij geen haast met de zaak maakten. Eindelijk, kort vóór uwe aankomst hier, werden er toebereidselen tot de voltrekking van ons huwelijk gemaakt. Ik geloof dat ik daartoe nog meer werd aangespoord dan Estella; want ofschoon ik gevoelde, dat zij mij meer beminde dan ik ooit gedacht had, was zij het toch altijd, die onze vereeniging van tijd tot tijd had uitgesteld."

Ik zag neef Geoffrey verwonderd aan, naardien ik niet begreep hoe mijne komst in het plan verandering had kunnen brengen, en hij vervolgde: „Ik had Estella nooit wezenlijk bemind; dit gevoelde ik nadat ik de *Witte Roos* had leeren kennen. Maar pligt en eer eischten van mij, dat ik Estella huwde. Wat ik in dien tijd leed, lieve Mabel, dat weet de Hemel alleen, en zelfs mijne verlossing had op eene wijze plaats, die zeer verschrikkelijk was." — „Dan zal er zeker iets belangrijks hebben plaats gehad?" vroeg ik. — „Ja," antwoordde hij. „Er werd mij eene vreeselijke ontdekking gedaan. Waarin die bestond, kan ik u thans niet zeggen, Mabel! maar gij zult dit later wel vernemen, wanneer de tijd daartoe gekomen is."

VIII.

HET GEHEIM ONTHULD.

O, hoe heerlijk waren de eerste dagen van mijne verloving, voor dat ik er mij aan gewend had gelukkig te zijn, — toen ik nog bij voorduring sidderde van vrees, dat er iets in den weg zou komen, — dat ik ontwaakte, en bevinden zou, dat alles slechts een droom geweest was!

Neef Geoffrey bleef niet op *Gundringham*, maar sloeg zijn verblijf in de nabuurschap op. Evenwel zagen wij elkander dagelijks, en deden ook nu en dan met elkander een toertje te paard, gelijk voorheen. Eindelijk kwam mijne tante terug, en Geoffrey en ik werden nu in de kleine kapel in den echt verbonden.

Mijne tante was nog de zelfde, behalve dat zij er veel ouder uitzag, en haar blik eene uitdrukking van angst en ongerustheid had. Zij sprak nog minder dan voorheen, en bragt hare dagen in haren leuningstoel met gevouwene handen al droomende door. Van Estella sprak zij nooit, en ik had geen lust om haar naar mijne nicht te vragen. Zij scheen er bijzonder op gesteld te zijn, dat wij, Geoffrey en ik, ons op *Gundringham* metterwoon vestigden; Geoffrey echter weigerde dit te doen zoolang dat landgoed niet zijn eigendom was, en ik nam daarin genoegen, naardien ik geloofde dat het mij er beter zou bevallen, wanneer eerst de oude herinneringen op den achtergrond getreden waren.

Geoffrey en ik verlieten Engeland, en deden eene reis door het bekoorlijke Italië, waar wij ons verlustigden in het aanschouwen der heerlijke natuur en de marmeren paleizen. Het was mij te moede, alsof ik nog nimmer te voren werkelijk geleefd had. Wij keerden over Parijs huiswaarts, nadat ik bijna verblind was geworden door de schoonheden van deze stad.

Op zekeren dag, toen wij te paard naar onze woning terugkeerden, kwamen wij een nonnenklooster voorbij, en dit herinnerde mij aan Estella. Ik hield mijn paard staande, en fluisterde mijnen man in het oor: „Geoffrey, is het nu tijd?" — „Ja," gaf hij ten antwoord: „morgen zult gij alles weten."

Des namiddags hield een open rijtuig voor onze woning stil; Geoffrey liet er mij instappen en nam aan mijne zijde plaats. Nadat hij den koetsier eenige orders had gegeven, reden wij voort. Weldra hadden wij de stad achter ons, en reden nu verscheidene uren lang tusschen weilanden en graanvelden door.

Eindelijk hielden wij stil. Hij hielp mij uit het rijtuig, nam mijnen arm in den zijnen, en leidde mij een ijzeren hek in. Het was een kerkhof, waar wij ons bevonden. In het

midden stond eene kleine kapel, waarin licht brandde, en daaromheen zag men eene menigte graven, door houten of steenen kruisen aangewezen, en met opschriften tot herinnering der dooden, die daaronder sliepen. Op sommige lagen kransen van kunst-, op andere natuurlijke bloemen, die er door de rouwdragenden waren nedergelegd, en van welke sommigen hier en daar waren nedergeknield, en hunne dierbaren beweenden, die zij in dit leven nooit zouden wederzien.

Ik klemde mij onwillekeurig aan den arm van mijnen echtgenoot vast; hij leidde mij echter al die treurenden voorbij tot aan het andere einde van het kerkhof, en daar bleven wij voor een klein graf staan. Het was zonder kruis; ook was er geen naam op te lezen van hem of haar, die er begraven lag, en evenmin was er door eene beminnende hand een bloem of bloemkrans op nedergelegd.

Al vragende zag ik mijn echtgenoot aan. „Mabel," zeide hij, „in dat graf rust Estella's kind." — „Estella's kind?" herhaalde ik vol schrik. — „Ik heb u verhaald, Mabel," vervolgde hij, „dat ik eenige jaren uit Engeland afwezig was; wat echter gedurende dien tijd was voorgevallen, vernam ik eerst veertien dagen voordat ons huwelijk voltrokken zou worden. De brief, dien ik u voor Estella ter hand stelde, deelde haar mede, dat de zaak mij bekend was geworden. Ik was er heel toevallig achter gekomen door een bloedverwant van Estella's Fransche kamenier, — een man, die daardoor op eene belooning van mij hoopte. Ik reisde terstond naar Parijs, om de noodige informatiën in te winnen, en mijne ergste vermoedens werden bewaarheid." — „Die arme Estella!" zuchtte ik. „Indien zij gezondigd heeft, hoe groot moet dan hare boete zijn!" — „Ja, wel moogt gij haar de arme Estella noemen!" herhaalde hij. „God geve, dat zij bij hem genade moge vinden! want aan dat kleine graf is nog eene misdaad verknocht, die ik u maar niet zal mededeelen."

Hoe onervaren ik ook in wereldsche zaken was, begreep ik toch nagenoeg wat hij bedoelde, en mijne heete tranen vielen op zijne hand. Wij bleven nog eenige oogenblikken bij dat graf vertoeven; toen verlieten wij het kerkhof, stapten weder in ons rijtuig, en keerden naar Parijs terug.

Eenige jaren later, toen tante Berecroft stierf, namen

wij ons verblijf op *Gundringham*. Estella had dèn zwarten sluijer aangenomen, en was derhalve zoowel dood voor de wereld als voor ons. Hare kamer werd nimmer weder geopend. De menschen vertelden, dat men daarin nu en dan licht zag branden en eene gestalte heen en weder zweven. Dit zal echter wel tot de uitstrooisels van de oude huishoudster hebben behoord; ik ten minste heb er nooit iets van bemerkt.

EENE SPOORWEGHISTORIE.

Bij gelegenheid van een spoorwegtogt, waar men levendig over het nut en gemak dier middelen van vervoer disputeerde en er voorbeelden voor en tegen over aanhaalde, vertelde een jongman de volgende historie:

Hoor! Men moet tegen mij geen kwaad van de spoorwegen zeggen; want ik heb al wat ik bezit te danken aan een ongeval op eene spoorwegreis, — eene vergissing, waardoor ik op een verkeerden trein mijne reis heb vervolgd.

Mijn principaal is namelijk een der aanzienlijkste notarissen van Parijs, op wiens bureau ik slechts jongste klerk was. Theodore N. — de oudste klerk en als het ware de regterhand van onzen patroon — had een ergen pik op mij, misschien omdat ik hem niet genoeg ontzag, en liet mij zijn wrevel bij iedere gelegenheid voelen. Ik van mijn kant gaf hem natuurlijk ook telkens taal en antwoord. Deze Theodore N. was smoorlijk op zekere Fanny verliefd, die zich door hare vrienden en bekenden *Fenella* liet noemen, hetgeen mij tot menigen schimpscheut aanleiding gaf, die Theodore hoe langer hoe meer verbitterde.

Op zekeren avond liet mijn principaal mij roepen. Hij stapte regt overeind in zijn schrijfkabinet op en neder, en hield tot mij de volgende toespraak:

„Jongman! Uwe gebreken kunnen onder omstandigheden voor mij tot deugden worden, en als gij oppast, zal ik u den weg tot geluk wijzen. Theodore heeft zich met zijne *Fenella* uit de voeten gemaakt, en eene portefeuille met bankbil-

letten van mij medegenomen. Dit ruïneert mij nu wel niet; maar gij kunt toch wel begrijpen dat het alles behalve pleizierig voor mij is. Het ergste van alle is echter, dat zich in die brieventasch mede een paar documenten bevinden, die voor een mijner cliënten van onschatbare waarde zijn, en waarvan de schurk nu zooveel voordeel mogelijk zal zien te trekken. Die moet ik in allen gevalle terug hebben; zie derhalve dat gij ze mij bezorgen kunt. Ik wil liever u met die zaak belasten, om van de historie zoo min mogelijk opzien te maken. Hier zijn duizend francs: pak nu uwe spullen gaauw bijeen en vertrek naar Bellegarde; want de vlugtelingen hebben zich hoogstwaarschijnlijk over Dijon naar Geneve begeven. De zaak is nu maar, dat gij vóór hen op het tol- en policiebureau te Bellegarde aankomt. Gij moogt daar uwen vijand opwachten, en, als het wezen moet, dit bevel tot inhechtenisneming op hem toepassen. Maak echter zoo mogelijk geen beweging over de zaak; ik reken op uwen ijver en omzigtigheid, en zal die goed beloonen."

Een uur later vertrok ik per sneltrein met al den ijver van een goeden speurhond. Den volgenden morgen kwam ik te Ambérieu — vijf-en-twintig minuten oponthoud; derhalve tijd genoeg om wat te gebruiken. Ik vraag naar den Geneefschen trein; een domoor wijst mij echter dien naar Lyon, ik stap in en val in slaap. Bij mijn ontwaken bevind ik mij op het station van M.! Ik was buiten mijzelven van woede en wanhoop. De fortuin was mij tegengeloopen, mijn plan had schipbreuk geleden, en er schoot mij niets over dan dit ongeluk naar huis te telegrafeeren.

Terwijl ik zoo met het hoofd in de hand in het telegraafbureau zat, en zelf nog niet wist in welke woorden ik de Jobstijding zou kleeden, komt er eene depêche aan. Ik heb de gewoonte om alles, wat mij niet aangaat, bij voorkeur te bestudeeren, en zoo had ik dan ook van een vriend van mij, die telegrafist is, de geheimen van het telegrafeeren geleerd. Ik las dan ook zonder moeite op het cijferblad de depêche:

„Geneve, 1 Maart 1866.

„Alles in veiligheid, behalve de cigaren-étui. Waar is die „gebleven? Schielijk antwoord, *hôtel du Lac*. Fanny.

„Den heere Saint-Léon, *hôtel de l' Europe*, Lyon."

De naam *Fanny* was mij meer dan dertigduizend francs waard; Saint-Léon kon slechts een aangenomen naam van Theodore zijn. De vlugtelingen schenen zich veiligheidshalve voorloopig te hebben gescheiden. De cigaren-étui was de brieventasch met banknoten, welke Fanny in haar bezit waande, terwijl Theodore, als een man van overleg, die bij zich had gehouden. Al mijne operatieplannen werden nu veranderd, en ik telegrafeerde eenvoudig naar Parijs: „Alles gaat goed."

Naauwelijks te Lyon aangekomen, nam ik in het *hôtel de l'Europe* mijnen intrek, en informeerde onder de hand naar den heer Saint-Léon. Theodore hield zich zeer verborgen, en ging slechts des avonds uit. Ik volgde hem reeds den eersten avond tot op een der levendigste pleinen; hier gekomen, ging ik naar hem toe, als om hem te omhelzen, en fluisterde hem in het oor: „Geen beweging! De patroon wil schandaal vermijden; geef het gestolene terug!"

Theodore herstelde zich spoedig van zijne ontsteltenis, en zeide: „Hier is mijne portefeuille; maar laat mij los:"

De schurk wilde mij bedriegen; ik nam echter de portefeuille aan, doch greep tevens in zijne borstzak, waarin ik bij mijne omhelzing iets hards had gevoeld, en zeide: „Och, geef mij even een cigaar!" Met deze woorden greep ik een cigarenkoker, die zich daar bevond, zoo als ik vermoedde, en waarin hij al de bankbriefjes gestopt had. Theodore keerde zich terstond om, en ging zoo hard hij kon aan den loop.

Nu moest ik nog de andere papieren terug zien te krijgen. Ik vertrok derhalve dadelijk naar Geneve, en stelde mij aan de verraste Fanny voor met de woorden: „Fenella, hier is de cigarenkoker." Toen zij zag dat deze ledig was, achtte zij zich gelukkig mij de andere papieren ter hand te kunnen stellen tegen een bankbillet van duizend francs, dat ik er haar voor aanbood.

Nu kon ik naar Parijs terugkeeren. De patroon beloonde mij inderdaad royaal, en beloofde tevens mij te zullen voorthelpen zooveel hij kon. Gij zult nu wel kunnen begrijpen, dat ik geen kwaad van spoorwegen hooren wil.

WARNAR PRANGEN, DE KAMERSPREKER.

TAFEREEL UIT DEN TIJD VAN ARNOLD VAN GELDER.

Door ANASTASIUS.

I.

DE SLECHTE TIJDING.

Te Arnhem stond in de nabijheid der St. Walburgskerk een deftig huis. Daar woonde de echtgenoote van Arend Prangen, met hare twee kinderen, een zoon en eene dochter, Warnar en Mechteld.

Arend Prangen was een deftig burger uit Antwerpen, die, nadat hij door tegenspoed zijne goederen had verloren, met zijn broeder Warnar, uit hoofde hunner bekwaamheid, in dienst van Arnold, den Gelderschen hertog, was gekomen. Beide waren schrandere lieden, zeer geschikt om met het hoofd te werken; want in geleerdheid en welsprekendheid overtroffen zij de meeste edelen van hunnen tijd. De hertog, aan wien zij met onkreukbare trouw waren verkleefd, stelde hen op hoogen prijs, gebruikte hen dikwijls als zijne afgezanten, om moeijelijke of geheime onderhandelingen te voeren, waarbij slechts schrander beleid en redeneerkracht het gewenschte doel konden bereiken, en reeds menige belangrijke dienst hadden de broeders Prangen op die wijze aan den hertog en zijne zaak bewezen.

Arend en Adelheid — zoo heette zijne vrouw, eene deftige burgerdochter uit Arnhem, — waren een zeer gelukkig echtpaar. Arend hing met hart en ziel aan zijne vrouw en beide kinderen, en de tijd, dat hij zich niet op het slot Rozendaal of op reis bevond, was voor hem een ware feesttijd. Ook oom Warnar gevoelde zich gelukkig in het gezin zijns broeders, wiens kinderen zijne lievelingen waren, en wiens brave vrouw hij hoogachting en genegenheid toedroeg. De inkomsten, die den broeders door den hertog werden toegelegd, waren voldoende om onbekrompen te leven. On-

derlinge liefde en vrede verspreidden hunnen zegen over deze lieden, die eene der gelukkigste familiën uit Gelderlands tweede stad konden heeten.

Echtgenoot en broeder werden reeds sedert eenige dagen terug verwacht van een togt naar Grave, en daar zij nog niet waren wedergekeerd, begon vrouw Adelheid ongerust te worden. Zij had hare dochter Maria en haren zoon Warnar veroorloofd om naar de markt te gaan, waar een „Sinnespel" werd gegeven door vreemde spelers, die kort te voren op het slot Rozendaal bij gelegenheid van 's hertogs geboortefeest hunne gaven hadden vertoond, en nu op het patroonsfeest van een der kerken, met toestemming der geestelijkheid, een godsdienstig tooneel voorstelden. Vrouw Adelheid had, uit hoofde harer zorg voor de afwezigen, geen lust gevoeld om in het vrome volksvermaak te gaan deelen.

De beide jongelieden kwamen te huis met blozende wangen en schitterende oogen, veroorzaakt door de opgetogenheid over de schoone voorstelling, die zij hadden aanschouwd, en met jeugdige geestdrift verhaalden zij om strijd de bijzonderheden van het levendig tooneel, gedurig elkander in de rede vallende. De moeder liet aan de opgetogenheid den vrijen loop, tot zij zich bijna buiten adem gepraat hadden, en Maria eindigde met de woorden: „O moeder, ik kan het u bijna niet vertellen! Het is jammer dat gij er niet geweest zijt!" — „Kind," antwoordde vrouw Adelheid, „ik had geen lust om onder het volk te verschijnen. Het hart is mij zonderling beklemd; ik maak mij erg ongerust over uw vader en uw oom. Het land is in onrust door partijschap en twist tusschen onzen hertog en zijn snooden zoon, die niet tevreden is met het gebied van Nijmegen, maar, steunende op de oproerige gezindheid van velen in den lande, op de hulp zijner moeder en van den hertog van Bourgondië; al sedert lang het gezag van zijnen vader miskent en het volk zoekt op te ruijen. Dit verdeelt Gelderland in twee partijen, brengt alles in onrust, en maakt de wegen, vooral nabij Nijmegen, voor getrouwe onderdanen van hertog Arnold onveilig." — „Maar vader en oom Warnar," merkte Mechteld aan, „zouden immers veiligheidshalve een omweg door het Kleefsche maken?" — „Ik hoop dat zij dat gedaan hebben," zeide Adelheid met een zucht; „maar ik ben toch

niet gerust. Laat ons een Ave Maria bidden voor hunne goede reis en behouden terugkomst!"

Nu knielde het drietal neder voor het groote zilveren crucifix, dat aan den wand was bevestigd, en bleef eenige oogenblikken verdiept in het gebed.

Daar werd aan de buitendeur geklopt.

„Iemand van het hof!" riep Warnar uit, toen hij een rijk gekleed edelman aan de deur zag staan. Adelheid snelde naar voren met een kloppend hart; zij verwachtte berigt van haren echtgenoot te ontvangen.

De binnengekomene boog zich eerbiedig voor Adelheid.

„Vrouw Adelheid," zeide hij, „ik kom u eene gewigtige tijding brengen."

Zij zag hem aan, en de treurige uitdrukking op zijn gelaat deed de onbestemde onrust van haar hart klimmen tot angst. Warnar was haar gevolgd; ook hij scheen niet gerust te zijn.

„Eene kwade tijding, heer van Mierlar?" vroeg hij met sidderende lippen. — „Helaas ja!" antwoordde hij. — „Is er een ongeluk gebeurd met... mijn echtgenoot?" hernam zij in hevige spanning. „Zeg mij maar, wat hem getroffen heeft!" — „Gij weet," sprak van Mierlar, „dat Arend, uw echtgenoot, en zijn broeder Warnar zich voor onzen heer naar Grave moesten begeven om gewigtige papieren en geheime bevelen over te brengen, welke maatregelen bevatteden om de veiligheid des lands tegen de oproerige pogingen van Adolf, 's hertogs zoon, te verzekeren. Er waren brieven bij voor Venlo en Roermond, die de slotvoogd te Grave verder derwaarts moest zenden. Voorzigtigheidshalve vermeden de gezanten het gebied van Nijmegen, waar 's hertogs zoon niet te vertrouwen is, en maakten een omweg door het Kleefsche; maar het schijnt dat Adolf door verraad vernomen heeft, welke gewigtige papieren de gezanten bij zich droegen, en er veel belang in stelde de plannen des hertogs te ontdekken; want bij het dorp Zelhem hoorden zij plotseling paardengetrappel achter zich; omziende, bemerkten zij een troep van top tot teen gewapende ruiters, en 's hertogs zoon Adolf zelf aan hunne spits. Het ergste vreezende, vlugtten zij in de openstaande Zelhemsche kèrk en sloten aanstonds de deur. Het was de tweede Paaschdag; het lof

was geëindigd en de kerk ledig. Adolf liet aanstonds, zich niet bekreunende om de heiligheid van het Godshuis, de deur openloopen, en stormde met de zijnen de kerk binnen. De vervolgden sloegen de armen om het kruis, dat op het altaar stond; maar hij, die geen eerbied voor zijn vader kende, kende ook geen eerbied voor God en het heilige; hij liet hen met ruw geweld van het altaar rukken, de kerk uitslepen, en voerde hen gebonden achter de paarden mede naar Nijmegen."

Vrouw Adelheid had gebeefd bij dit verhaal, dat zij in ademlooze spanning had aangehoord.

„En," vroeg zij, „heeft men hun gevangen gehouden? Zal de hertog geen poging doen om hen te bevrijden?"

Van Mierlar scheen te aarzelen om voort te gaan. „Helaas, vrouw Adelheid," hernam hij eindelijk op treurigen toon, „ik heb nog ergers te berigten. De Heer sterke u om uw kruis te dragen!"

Met matten blik als eene doodkranke zag zij hem aan, en stamelde toen: „O, ik vermoed het; ik voel het hier" — zij legde de hand op het hart — „zij hebben hem gedood."

Warnar, bevende van ontroering, naderde zijne moeder, wier zwakheid van gestel hij kende.

„Wees zoo bedaard als gij kunt, vrouw Adelheid," sprak van Mierlar, „en ik zal u alles verhalen. Gij vraagt of de hertog geene poging gedaan heeft om hen te bevrijden? Ja, dat heeft hij. Toen het berigt uit Zelhem tot hem kwam, hebben wij de schandelijke daad van Adolf stilgehouden, en dadelijk reeds, den dag na het gebeurde, heeft de hertog een zijner edelen naar Nijmegen gezonden, met een dringenden brief voor Adolf, waarin dezen onder het oog werd gebragt, dat hij als zoon, als onderdaan en als Christen misdadig had gehandeld met de aanranding van onschuldige hoflieden zijns vaders. Maar de onverlaat, wel vermoedende wat de brief zou behelzen, opende dien niet vóór zij, die hij kende als getrouwe aanhangers zijns vaders en ijverige tegenstanders zijner oproerigheid, niet meer konden gered worden..." — „Hij... heeft hen... gedood?" bragt Adelheid met moeite uit. — „Helaas, ja!" antwoordde van Mierlar: „beide zijn door het zwaard gedood."

Maar Adelheid hoorde dit naauwelijks meer; zij viel in

zwijm. Warnar gaf een gil en ving haar op in zijne armen. Mechteld kwam toesnellen, en zonder te weten wat er gebeurd was, zag zij met ontzetting hare moeder liggen alsof zij dood was. De dienstmaagd werd te hulp geroepen, en nu deed men pogingen om de kranke tot bewustheid terug te roepen. Toen dit na herhaalde pogingen gelukte, verliet de heer van Mierlar het ongelukkig gezin, nadat hij beide kinderen — Mechteld was het ongeluk medegedeeld, en zij hield zich voor het oogenblik sterk om hare moeder — getroost had met verzekering der welwillende gezindheid en bescherming van den hertog.

Den volgenden morgen ging het met Adelheid zeer slecht. Zenuwtoevallen en daarop volgende koortsen grepen haar zwak gestel aan, zoodat in korten tijd het brooze hulsel van de al te gevoelige ziel bezweek, en Warnar en Mechteld als weezen in de wereld achterbleven. Beiden stortten bittere tranen bij het lijk der moeder; de vroeger blozende Mechteld werd bleek en mager door de droefheid en zielesmart, die zij moest verduren; maar de vurige Warnar droogde zijne tranen het eerst, en sprak, met een somberen blik op het lijk der moeder: „Adolf van Gelder, snoode oproerling tegen uw vader en heer, moordenaar van mijn vader en mijne moeder, die u nooit iets misdeden — u zweer ik vijandschap tot in den dood! Hertog Arnold zal ik dienen met eeuwige trouw; u en uwe gevloekte zaak zal ik bestrijden; daaraan wijd ik mijn leven! Ik zal niet rusten en geen vreugde in het leven mij veroorloven voor gij zijt vernederd en gevallen!"

Mechteld hoorde met schrik de sombere, hartstogtelijke ontboezeming van den twintigiarigen jongeling; maar zij begreep en deelde zijne verontwaardiging, hoewel haar hart vreemd was aan het gevoel van vijandschap, dat Warnar's vurig, heftig, maar anders regtschapen gemoed deed ontvlammen. Zij vergenoegde zich met voor de zielen der dierbare dooden te bidden, en toen de eerste schok, door de treurige sterfgevallen haar toegebragt, een weinig was bedaard, vertrok zij naar eene zuster haars vaders te Antwerpen, waar zij niet lang daarna de huisvrouw van een braaf en welgesteld koopman werd.

Warnar begaf zich naar het hof van den hertog, en ver-

zocht bij hem te worden toegelaten. Arnold ontving hem vriendelijk.

„Gij zijt de zoon van een mijner getrouwe dienaren, die in mijne dienst zijn leven heeft gelaten," sprak de hertog. „Hoe is uw naam, en hoe oud zijt gij?" — „Mijn naam is Warnar, genadige heer, naar den broeder mijns vaders, die met hem is ter dood gebragt. Ik ben twintig jaren oud; ik wenschte, even als mijn vader-zaliger gedaan heeft, uwe genade te dienen. Ik zal dit doen met de zelfde trouw als hij." — „Ik geloof u, Warnar!" zeide de hertog, met welgevallen den jongeling, wiens voorkomen even schrander als vastberaden was, aanziende. „Ik zal u gaarne een jaargeld toeleggen en u aan mijne dienst verbinden. Wat hebt gij geleerd?" — „Ik kan lezen en schrijven, genadige heer! ik weet ook het zwaard te hanteeren. Ik zou gaarne uwe vijanden bestrijden en tegenwerken, en overal de getrouwheid en gehechtheid aan uwe genade, die de wettige landsheer zijt, helpen bevorderen." — „En hoe denkt gij dat te kunnen doen?" — „Ik wil overal, zonder dat men mijn doel vermoedt, rondtrekken; de plannen en voornemens uwer vijanden opsporen; als ik oproerige gezindheid ontdek, uwe genade waarschuwen, en het volk tot getrouwheid aan hunnen heer opwekken." — „En onder welk voorwendsel of in welke hoedanigheid zult gij u overal vertoonen?" — „Ik heb mij eenigzins geoefend in welsprekendheid, waarvoor ik natuurlijken aanleg heb; als ik mij nog wat meer daarop toeleg, zal ik wel als kamerspreker kunnen optreden, en in deze hoedanigheid zal ik door het gansche land, en ook daarbuiten, toegang vinden aan de hoven en op de sloten der edelen; het zal mij gelegenheid geven veel te zien en te hooren, en ook onder het volk op de straten en in taveernen voor uwe genade te werken. Niemand zal met meer ijver uwe belangen voorstaan dan ik."

De hertog bedacht zich eene wijl, en zeide toen: „Uw denkbeeld behaagt mij; zulk een geheim zendeling, die overal voor mij waakt en ijvert, zou mij zeer nuttig kunnen zijn. Maar wat boezemt u zulk een vurigen ijver in om op zulk eene moeijelijke wijze mij te dienen en mijne tegenstanders te bestrijden?" — „De trouwe gehechtheid van mijn vader en mijn oom aan uwe genade, en dankbaarheid voor de gunst

en bescherming, die hun zoo lang zijn geschonken, dringen mij reeds daartoe, maar ook afkeer van uwe tegenpartij, die mij vader en moeder heeft ontroofd. Bij het lijk mijner moeder heb ik gezworen mijn leven te wijden om uwe genade getrouw te dienen en uwe vijanden afbreuk te doen." — „Gij zijt ernstig en vastberaden boven uwe jaren, en aan uwe schranderheid twijfel ik niet; ik geloof dat men op u kan vertrouwen, en neem voorloopig uwen voorslag aan. Ik zal een mijner raadslieden opdragen nader met u te spreken, en een en ander te regelen; welligt dat men u voor veel zou kunnen gebruiken, waartoe vertrouwde personen noodig zijn. Wees verzekerd van mijne gunst en bescherming, die ik u betoonen zal, gelijk ik aan uwen vader en uwen oom gedaan heb."

Reeds sedert langen tijd had hertog Arnold de achting en het vertrouwen van Gelderland verbeurd. Zijne onberadene oorlogen met den bisschop van Utrecht, met Keulen en Kleef, zijne zwakheid van bestuur, zijne weelderige, kostbare hofhouding (*) hadden het land verarmd en alom ontevredenheid verwekt. In 1418 verbonden zich de vier Geldersche kwartieren, met Nijmegen aan het hoofd, om zich te verzetten, en elkander, hoe ook de uitslag zijn mogt, getrouw te ondersteunen. In een uitvoerig geschrift werden alle grieven opgesomd, en Arnold gedrongen veel te veranderen, met bedreiging dat men hem anders de gehoorzaamheid zou opzeggen. Deze handeling maakte een diepen indruk; de hertog moest zich onderwerpen, maar verloor daardoor allen eerbied en klem van bestuur; bovendien was hij te zwak van karakter om eene doortastende verbetering tot stand te brengen, en ongelukkig werd hij ook nog in een oorlog gewikkeld met Gerard, graaf van Berg, waarin hij eene volkomen nederlaag leed. Nu deed hevige

(*) Zijn hofpersoneel bestond somwijlen uit 280 personen, die de Gelderschen „broodeters" noemden, en niet minder dan 200 paarden van weelde stonden in zijne stallen; dagelijks ontving hij groote gezelschappen; zijne meubelen waren kostbaar, zijn tafelgereedschap was van zilver en goud.

misnoegdheid binnenlandsche onlusten openlijk uitbarsten. Nijmegen vatte zelfs de wapenen op; magtige edelen vereenigden zich met die stad; zij veroverden een groot gedeelte van Gelderland, en onttrokken dit aan het gebied van den hertog, die zoo diep werd vernederd, dat hij beloven moest geen regeringsdaad meer te zullen uitoefenen zonder toestemming van ridderschap en steden. Beschaamd en neêrgeslagen door zooveel smaad, besloot Arnold zijn land, waar hij niets dan verdriet en beleediging ondervond, voor eenigen tijd te verlaten; hij begaf zich naar Rome en Jeruzalem, en liet het bestuur zijner landen in handen van zijne gemalin, Catharina van Kleef. Deze, eene sluwe, heerschzuchtige vrouw, zonder liefde voor haren gemaal, en meestal verwijderd van hem levende, blies haren eenigen zoon Adolf de beginselen van eerzucht in, ondermijnde bij hem de achting voor zijn vader, beduidde hem dat deze het land te gronde rigtte en dat het den zoon toekwam als hertog te regeren. Haar oom, Filips van Bourgondië, gedreven door de zucht om in troebel water te visschen, ondersteunde haar in dit snoode werk, en de partij der misnoegden, met Nijmegen aan het hoofd, sloot zich bij Adolf aan, in wiens van nature trotsch en heerschzuchtig gemoed het uitgestrooide zaad een weligen grond had gevonden. Hij stelde zich aan het hoofd der Nijmegenaren, en vatte zelfs, nadat Arnold uit Jeruzalem was teruggekeerd, de wapenen op; maar in het naauw gebragt, doordien Filips van Bourgondië hem niet te hulp snelde toen dit dringend noodig was, moest hij bewilligen in een door bemiddeling van Willem van Egmond geslotene overeenkomst, waarin hem de stad en het gebied van Nijmegen werden afgestaan. Dit was voor den heerschzuchtigen zoon en zijne booze moeder echter niet genoeg; zij hielden niet op hunne partij te vergrooten, onrust en tweedragt onder de tegenpartij te zaaijen, en door daden van geweld hunne ver reikende bedoelingen aan den dag te leggen. De opligting en teregtstelling der broeders Prangen kon ten bewijze strekken, hoe ver Adolf's wreede en trotsche vermetelheid durfde gaan.

II.

DE GEHEIME BIJEENKOMST.

Op het *Steen* te Gent werd dagelijks feest gevierd. Daar bevonden zich vele aanzienlijke gasten, waaronder de voornaamste waren Catharina van Kleef, de gemalin van hertog Arnold, Catharina van Bourbon en haar bruidegom Adolf van Gelder, die, nu de vijandschap en spanning tusschen hem en zijn vader ver genoeg was gevorderd en zijne plannen bijna rijp waren voor geheele uitvoering, het noodig achtte zich te versterken door de zedelijke ondersteuning van Filips en anderen, waartoe hij het wenschelijk achtte volgens verlangen van zijn oom in het huwelijk te treden en persoonlijk met hem te beraadslagen. Om bij de volksmenigte in de schatting zijner vroomheid niet bij zijn vader achter te staan, deed ook hij eene reis naar Jeruzalem, en op zijn terugweg bezocht hij het hof van den hertog van Bourbon, omdat hij in diens dochter Catharina eene geschikte gemalin meende te kunnen vinden. Toen hij hier de gunst van den hertog gewonnen en zijne plannen voorbereid had, begaf hij zich naar het Bourgondische hof te Gent. Hier hield hij vertrouwelijke gesprekken met Filips, zoowel over zijn huwelijk als over zijne belangen in Gelderland. Ook zijne moeder Catharina kwam derwaarts om aan de beraadslagingen, waarin zij zooveel belang stelde, deel te nemen. Door medewerking van Filips was hem de hand van Catharina van Bourbon toegezegd, en het huwelijk zou nu aan het Bourgondische hof worden voltrokken. Dit was de oorzaak, dat er feest werd gevierd op het Steen te Gent, waar eene in Gelderland nog ongekende weelde en pracht heerschte. Ruime zalen, met rijke schilderstukken en kostbare tapijten langs de wanden, sierlijke, kunstig bewerkte portières tusschen de vertrekken, meubelen van het edelste ebben- en cederhout, prachtig ingelegde vloeren, kostbaar gouden tafelgereedschap, keur van fijne, vreemde spijzen en wijnen, bij dag jagt- en tournooi-vermaak, 's avonds, bij het licht van tallooze waskaarsen, kaart- en schaakspel, dans en muziek en voordragten van talentvolle kamersprekers — dit alles was wel geschikt om de zinnen der aanzienlijke gasten

op te wekken en te bedwelmen, en den roem van den vorstelijken gastheer te verhoogen.

Een der kamersprekers was een jongman van donker uitzigt, met een ernst in zijne trekken, die bij de rondzwervende, meestal ligtzinnige gezelschappen dier kunstenaars zelden gevonden werd. Als hij met zijne makkers in de feestzaal verscheen, gaf hij op al wat daar voorviel naauwkeurig acht; en als het spel was afgeloopen, verwijderde hij zich van zijne kunstbroeders, en ging stil naar zijne slaapstede, of knoopte ook wel eens een gesprek met een der dienstboden van het hertogelijke hof aan, als hij dien in de gangen ontmoette. Eens, toen hij weder binnentrad om eene voordragt te houden — het was de laatste avond van het feest — juist toen de muziek ophield en de dans was geëindigd, vond hij heer Filips, Catharina van Kleef en haren zoon Adolf van Gelder digt bij het portière staan.

„Straks na afloop van het feest, als allen ter ruste zijn, maken we de laatste afspraak; wij kunnen dan zamenkomen in mijn kabinet; breng uwe edelen, Bylant en van Merwijk, mede; mijn kanselier zal er ook wezen." Zoo sprak de hertog op half fluisterenden toon. — „Wij zullen er tegenwoordig zijn, welgeachte oom!" antwoordde Catharina.

De kamerspreker had deze woordenwisseling verstaan, en zag daarop dat Adolf Bylant en van Merwijk wenkte en hen iets in het oor fluisterde, dat met een hoofdknik werd beantwoord.

De kamerspreker verzonk daarop in nadenken, en toen hij met zijn spel moest beginnen en eene rol vervullen in de romance van eene jonkvrouw, die haren minnaar uit de Turksche slavernij bevrijdde, deed hij zich blijkbaar geweld om zich aan zijne gedachten te ontrukken. De vorige avonden had men den ernst en het diepe gevoel van zijne voordragt bewonderd; ditmaal was zijn spel middelmatig. Blijkbaar was zijne ziel niet bij het stuk.

Na afloop der voordragt verwijderde hij zich met zijne makkers uit de zaal. In een gedeelte van het slot, waar zich de dienstbodenvertrekken bevonden, was voor de vreemde spelers eene kamer ingeruimd; doch in de plaats van zich, gelijk de anderen, derwaarts te begeven, ging de kamerspreker, die onze aandacht trok, naar de hal of keuken, waar

zich verscheidene knechten en maagden bij elkander bevonden. Hij wendde zich tot een der dienaars, een bode van den hertog, die belast was met in het slot en in de stad de boodschappen voor de kanselarij des hertogs te doen. Deze scheen onder het dienstpersoneel de eenige, dien hij kende.

„Lieven Maerbeke," zeide de kamerspeler, „ik wenschte eenige oogenblikken met u te spreken." — „Volg mij dan," zeide Lieven, en ging hem voor naar het vertrekje, waar hij sliep en zijne kist met goed bewaarde. — „Zet u daar neder," hernam hij, en ontstak een lampje, dat aan den muur hing, „en zeg mij nu wat gij te zeggen hebt." — „Lieven," sprak de kamerspreker, „gij hebt mij gezegd dat gij mij, als ik u noodig had, eene dienst wildet bewijzen." — „Dat wil ik gaarne," antwoordde Lieven. „Toen ik onlangs, des avonds van Lokeren komende, buiten de stad in handen van twee booswichten was gevallen, ware het met mij gedaan geweest, als gij toen, langs den weg komende, niet met het zwaard in de vuist hen zoo moedig had aangevallen. Gij hebt mij het leven gered, en het zal mij verblijden, als ik u mijnen dank kan toonen door de eene of andere dienst." — „Gij kunt mij eene groote dienst bewijzen door mij naar des hertogs bijzonder kabinet te brengen en daar te verbergen."

Lieven zette groote oogen op.

„Maar met welk oogmerk wilt gij daar verborgen zijn?" vroeg hij. — „Dezen avond zal er eene bijeenkomst plaats hebben, en ik wilde gaarne hooren wat daar gesproken wordt." — „Hoe gaarne ik u van dienst wil zijn, mag ik geen verraad plegen tegen mijn heer." — „Het zal uwen heer niet benadeelen, maar de plannen van anderen tegenwerken, welke snoode daden in den zin hebben." — „Wilt gij mij op het kruis zweren, dat gij niets tegen mijn heer in het schild voert?"

De kamerspreker zwoer hem dit met de hand op het houten crucifix, dat Lieven van den muur had genomen en hem voorhield.

„Nu zal ik u brengen, waar gij wenscht te zijn," hernam Lieven; „want ik ben overtuigd, dat gij het goede bedoelt en mij niet zult verraden." — „Wees daarvan verzekerd, Lieven," antwoordde de kamerspreker, „en breng mij

nu onmiddelijk naar het kabinet; ik zal u later wel eens zeggen wat mijne bedoelingen zijn. God geve dat zij gelukken!

De bode des hertogs bragt hierop den kamerspreker naar een klein, met alle Bourgondische weelde gemeubeleerd vertrek, waar hertog Filips gewoon was zijne geheime conferentiën met zijne raadsleden te houden. Lieven liet hem zich hier verschuilen in eene diepe nis, waarvoor een gordijn was geschoven, dat eenige kostbaren wapenen, die er in waren opgehangen, voor het oog verborg.

„Hier zijt gij veilig, als gij uzelven niet verraadt," sprak Lieven; „draag zorg, als gij uw leven liefhebt, dat gij geen enkelen kuch of geen zucht laat hooren. De Heer vergeve mij, als ik er kwaad aan doe; maar ik kon u, den redder van mijn leven, uw verzoek niet weigeren." — „Ik dank u, Lieven!" zeide Warnar, „en al mogt men mij ontdekken, — wat niet gebeuren zal — niemand zal ooit weten dat *gij* mij hier verborgen hebt."

Lieven nam zijne lantaarn op en liet den kamerspreker alleen. Deze had in de duistere eenzaamheid ongestoorde gelegenheid om zijne gedachten den vrijen loop te laten. „Ik heb wel gedaan," zeide hij bij zichzelven, „aan dit hof toegang te zoeken; want het is zeker dat hier een boos plan wordt gesmeed. Het bijeenzijn van des hertogs ergste vijanden en hunne geheime gesprekken te midden van het feestgewoel stellen dit buiten twijfel. Weinig zullen die hooge personen vermoeden, dat hier een Geldersman zit verborgen, die hunne goddelooze zaak vijandschap heeft gezworen. Moge ik mijn doel maar bereiken en de moordenaren van mijn vader en mijn oom onder den voet helpen brengen!"

Hij werd in zijne overdenking gestoord door een gerucht als het toeslaan eener deur. Daarop werd het weder stil, en er verscheen nog niemand in het kabinet. Toen hij een uur vruchteloos gewacht had, begon het staan hem moeijelijk te vallen, te meer daar hij reeds bij het spreken langen tijd had gestaan, en dewijl er in de nis niets voorhanden was, waarop hij rusten konde, zette hij zich op den vloer neder.

Een oogenblik daarna werd de deur van het kabinet ge-

opend, en eenige personen, door een dienaar met een licht vooruitgegaan, traden binnen. De dienaar ging weêr heen; de binnengekomenen namen om eene tafel plaats, en Filips zelf ging naar de deur, en schoof er den grendel voor. De tafel was met eenige papieren bedekt. Warnar kon dit alles door eene reet tusschen het gordijn en den muur waarnemen. Zoo als hij verwacht had, waren hier hertog Filips met zijn kanselier, de hertogin Catharina, haar zoon Adolf, vergezeld van de heeren Bylant en van Merwijk, vereenigd.

Nu werd eene beraadslaging geopend, die al de aandacht van Warnar trok, en hem met ademlooze spanning deed luisteren; en na een vrij langdurig overleg werd eindelijk een besluit genomen, dat hem met zulk eene ontzetting en verontwaardiging vervulde, dat hij gevaar liep zichzelven te verraden.

„Zóó blijft het dan bepaald," sprak Adolf, nadat elk bezwaar was weggenomen. „Omstreeks Kersmis zullen Bylant en van Merwijk met krijgsvolk nabij het slot zijn. Gij, oom Filips, houdt eenige troepen aan de grenzen gereed, om mij bij te springen, als er oproer mogt ontstaan. Het overige zal ik in orde brengen. Het komt er bovenal op aan, dat niemand bemerkt wat wij voornemens zijn." — „Dit kan men niet," merkte de hertog op, „vooral niet als er eene schijnbare verzoening wordt tot stand gebragt. Niemand buiten ons kan iets van onze plannen vermoeden."

„Dat is toch buiten den waard gerekend," zeide Warnar bij zichzelven. „Ik weet thans wat ik weten moet. Ik vermoedde een schelmachtig plan, maar niet iets zoo verschrikkelijks, en ik dacht den tijd der uitvoering niet zoo nabij. God geve, dat ik hunne snoodheid kan verijdelen! Ongelukkig Gelderland, als hun plan gelukte! Maar ik zal zorgen, dat ik vóór Kersmis op de plaats van het gevaar ben en hertog Arnold heb gewaarschuwd."

Hij verlangde nu hartelijk dat de zamenzweerders maar uit elkander gingen, en hij zijn schuilhoek, waar zijn leven elk oogenblik in gevaar was, kon verlaten.

Hij waagde het even, het gordijn op zijde te duwen, ten einde het gezelschap te kunnen overzien, en bemerkte tot zijn genoegen dat men gereed was het vertrek te verlaten. Een oogenblik daarna stonden allen op, en verlieten, den

hertog volgende, het kabinet. Toen hunne voetstappen in den gang waren verdwenen, kwam Warnar van achter zijn gordijn te voorschijn, en sloop met snelle schreden de kamer uit en de gangen door naar het vertrek, waar zijne makkers — een viertal Brabanders, uit Brussel en Leuven — reeds te bed lagen.

III.

TE NIJMEGEN.

Den volgenden morgen verlieten de hooge gasten uit Gelderland met de jeugdige gemalin van Adolf, en de Vlaamsche en Bourbonsche edelen, die op de feesten genoodigd waren, het Steen, en ook de kamersprekers vertrokken kort daarna. Warnar had afscheid van Lieven genomen en hem zijn dank betuigd voor de bewezen dienst.

Het gezelschap kunstenaars reed in hunne tamelijk bonte kleeding op hunne magere paarden de poort uit, en toen zij op het veld waren gekomen, deed Warnar zijn ros stilstaan, en sprak tot de anderen: „Mijne vrienden, hier moeten wij scheiden."

„Hoe?" vroegen zij uit éénen mond: „gaat gij alweder heen? Waarom blijft gij niet bij ons? Slechts een korten tijd mogen wij u, die ons allen in kunstvaardigheid overtreft, bij ons zien; maar dan verdwijnt gij weder. Wat is dat voor eene geheimzinnigheid, die u omgeeft?" — „Ik heb ulieden reeds meermalen gezegd," antwoordde Warnar, „hoe lief mij onze schoone kunst is; maar ik heb nog andere pligten en bezigheden, waaromtrent ik u geene opheldering kan geven, en deze roepen mij ook thans." — „Nu dan, als het niet anders kan — vaarwel dan," zeiden zijne makkers, hem allen hartelijk de hand drukkende, „en voeg u, als gij weêr komt, te Brussel bij ons. Gij weet dat gij, als onder broeders, met blijdschap zult ontvangen worden." — „Ik weet dat, mijne vrienden, en ben u dankbaar voor uwe genegenheid! Ik hoop weder te komen; vaartwel!" En hij gaf zijn paard de sporen, en sloeg een anderen weg in, die naar Antwerpen voerde. Hij had een langen

togt voor zich, die, daar de sneeuw de wegen bedekte, niet gemakkelijk zijn zou, te minder daar de schimmel, dien hij bereed, tamelijk oud was en niet geschikt om groote dagmarschen af te leggen. Hij legde het dan ook bedaard aan, opdat zijn paard het kon volhouden; want eerst te Nijmegen zou het eene langere rust kunnen nemen. De togt was eentoonig; overal doodsche wegen, witte velden, kale boomen, onder de voeten van het paard altijd het zelfde dof en krakend geluid. Ook was het koud; want het woei scherp uit het oosten, en nu en dan moest Warnar afstappen en een poos te voet gaan, zijn paard bij den teugel leidende. Dit vertraagde natuurlijk telkens zijne reis.

Na twee dagen aldus te zijn voortgetrokken, bereikte hij Antwerpen, en nog twee dagen later kwam hij over Breda te Nijmegen.

Nadat hij zijn paard in den *Gouden Beker* — eene taverne in de Hezelstraat — had op stal gebragt, spoedde hij zich naar een deftig burgerhuis in de Burgstraat. Daar woonde Otto Vermeer, een vriend van zijn overleden vader en getrouw aanhanger van hertog Arnold. Door zijne vermaagschapping met de deftigste familien der stad, en de hooge achting, die men hem toedroeg, in weerwil zijner staatkundige denkwijze, waarin hij van de meeste zijner stadgenooten verschilde, was hij zeer goed op de hoogte van hetgeen in de stad gebeurde en door Adolf beraamd en voorbereid werd. Hierdoor had hij meermalen aan het hof te Rozendaal gewigtige diensten bewezen.

Warnar klopte des avonds laat aan de deur.

„Ik wensch heer Otto Vermeer te spreken," zeide de jongman. — „Het is reeds laat," antwoordde de knecht; „wie zijt gij, die u op dit uur aanmeldt?" — „Zeg aan heer Otto, dat Warnar Prangen hem wenscht te spreken."

Een oogenblik daarna kwam de knecht terug, en bragt Warnar in het ruime huisvertrek, waar een groot houtblokkenvuur eene ongewone warmte verspreidde, en de huisgenooten gereed stonden, na den avondmaaltijd, hunne slaapsteden op te zoeken.

Warnar sloeg zijn mantel, die over zijn fluweelen gewaad hing, terug, en Otto stond op en trad hem haastig te gemoet.

„Wees welkom, zoon van mijn vriend!" zeide hij, hem hartelijk de hand drukkende. „Al hebt gij u ook bij het wufte kamersprekersvolk gevoegd, uw hart is toch goed. Wees welkom en kom bij het vuur. Het vriest tamelijk fel. Van waar komt gij, Warnar?" — „Van Gent, van het Bourgondische hof," antwoordde de jongman met een glimlach, nadat hij ook de huisvrouw en de dochters had gegroet. — „Eene verre reis, Warnar! Welk een dwaasheid zoo het land rond te zwerven en met zulk een spel de menschen voor geld te vermaken! Ik vind dit beneden de waarde van een deftig burgerzoon." — „De smaak verschilt, waarde heer Otto!" antwoordde de jongman. „Gij weet dat ik van kindsbeen af de welsprekendheid beminde, en ik meen er ook eenigen aanleg voor te bezitten. Maar buitendien heb ik nog eene bijzondere reden voor mijne zwerftogten van het eene slot naar het andere. Ik zal u dat straks mededeelen. Ik heb u veel gewigtigs te zeggen, dat groote haast heeft." — „Goed," zeide Otto; „mijne huisgenooten gaan naar bed; wij kunnen dan bij het vuur een beker drinken en ongestoord praten. Maar ik vergeet dat gij misschien geen avondmaaltijd hebt gehad." — „Om de waarheid te zeggen, dat heb ik niet." — „Ik zal aanstonds wat laten brengen, als ge maar voor lief neemt, Warnar, wat wij hebben overgehouden."— „O, wat gij hebt is goed; het spijt mij, dat ik u last veroorzaak."— „Het is ons aangenaam u te mogen onthalen," verzekerde Otto's echtgenoot, en haastte zich om het noodige te laten opdragen; en toen ook wijn gebragt was, wenschte zij Warnar een goeden nacht en verliet met hare dochters de kamer.

Warnar versterkte zich door de spijs, die hem was voorgezet; daarop schonk Otto de bekers vol, plaatste de houtblokken aan den haard bij elkander, zoodat het vuur helder opvlamde, en zette zich toen bij zijn gast neder.

„Op den voorspoed van hertog Arnold!" zeide Otto, den beker opnemende. — „Hertog Arnold heil!" antwoordde Warnar en beide ledigden hunne bekers tot den bodem toe.

„En nu, jonge vriend," hernam Otto, „ben ik gereed om naar u te luisteren." — „Zeg mij eerst, heer Otto, waar bevindt zich Adolf van Gelder en zijne moeder?" — „Vóór twee dagen zijn zij met de jonge gemalin van Adolf van

hunne Bourgondische reis teruggekeerd; na slechts één dag op het Valkhof vertoefd te hebben, zijn zij tot ieders verwondering naar Grave vertrokken, waar zich hertog Arnold bevindt, en heden heb ik vernomen, dat daar eene volkomen verzoening heeft plaats gehad, en alle drie de Kersdagen bij den ouden hertog zullen doorbrengen en mede de bruiloftsfeesten van Frederik van Kleef, 's hertogs neef, aldaar zullen vieren. Adolf heeft zelfs, als blijk van 's vaders ingenomenheid, drie fraaije hengsten ten geschenke ontvangen." — "Oude vriend mijns vaders," zeide Warnar, "ik weet hoe gij, even als ik, met standvastige trouw onzen ouden hertog aanhangt, al heeft deze ook groote gebreken, en daarom wil ik u veel gewigtigs mededeel m. en uwen raad inwinnen. Gij hebt mij straks verweten dat ik een kamerspeler was geworden; ik zal u zeggen waarom dit geschied is. Zoo als ik u zeide: ik bemin van jongs af de kunst. Als ik op de markt te Arnhem zulke schoone historiën hoorde voordragen, zoo levendig en natuurlijk, alsof men zelf alles aanschouwde, en in zulke sierlijke woorden, die het gemoed streelden en bewogen — dan ging mij het hart open, en ik begon mij ook op die kunst toe te leggen. Ik kon goed lezen en schrijven, en als ik een boek kon magtig worden, waarin zulke stukken te vinden waren, oefende ik mij in de eenzaamheid. Men zeide mij dat ik eene schoone stem had en veel aanleg; dat ik somwijlen bijna zoo roerend als pater Brugman iets zeggen konde. Zulke lofspráak vuurde mijn lust en ijver aan; ik leende of kocht historiën en vertellingen, en leerde die mij het best bevielen van buiten. Toen volgde de dood mijner ouders, die mij beroofde van de blijmoedigheid mijner jeugd. Wel behield ik nog mijne liefde voor de voordragt van schoone stukken, maar het luchtig leven der kamersprekers, het zorgeloos dartelen bij drank en spel lokten mij niet aan. Toch besloot ik mij te blijven oefenen en mij dan bij een hunner gezelschappen te voegen. En waarom ik dat deed? Omdat ik gezworen had de zaak van Adolf van Gelder, die mijn vader en oom heeft laten vermoorden, te bestrijden. Nu kon ik als kamerspreker rondzwerven, en gelegenheid vinden om aan alle hoven, in alle aanzienlijke sloten te verschijnen, overal den afkeer voor den goddeloozen Adolf op te wekken, zijne aanhangers

te bespieden, en te ontdekken welke plannen men tegen den hertog beraamde. Daarom ben ik met de Brabandsche kamersprekers ook naar het Bourgondische hof gegaan, om bij de huwelijksfeesten van Adolf tegenwoordig te zijn; want ik vermoedde wel dat, als de booze Catharina en haar even booze zoon met den listigen Filips bijeen waren, er zeker kwaad zou ontworpen worden. Ik had mij niet bedrogen. Door de hulp van een dienaar des hertogs wist ik mij te verschuilen in een vertrek, waar het voorname drietal en de kanselier des hertogs, benevens Bylant en van Merwijk, eene beraadslaging hielden. En wat meent gij dat daar besloten werd?" — „Ik kan het niet gissen, maar zeker iets ten nadeele van onzen hertog," zeide Otto in gespannen verwachting. — „Er werd besloten dat Adolf, zijne nieuwe gemalin en zijne moeder zich naar Grave zouden begeven, om zich schijnbaar met den hertog te verzoenen en hem te midden der Kersmis-vermakelijkheden gevangen te nemen en weg te voeren. Bylant en van Merwijk zullen daartoe met krijgsvolk uit Nijmegen in den nacht het slot binnenrukken. Waarschijnlijk zal dit alles den tweeden Kersdag volvoerd worden." — „Heilige Stefanus, welk een helsch plan!" riep Otto gloeijende van verontwaardiging uit. „Daarom dan zijn zij naar Grave; daarom heeft men heden krijgsmateriaal uit het arsenaal laten halen; daarom zijn Bylant en van Merwijk zoo dikwijls op straat. Het is dan niet genoeg, dat de goddelooze Adolf zijn vader een gedeelte van zijn gebied heeft ontroofd; hij wil hem nu werkelijk van den hertogstoel stooten, als een tweede Absalom, en zal dus zijne hemeltergende snoodheid zoo ver drijven, dat hij de handen aan hem wil slaan en hem van zijne vrijheid berooven! Maar God zal niet gedoogen dat zulk een schelmstuk gelukt." — „Wij moeten het met Gods hulp verhinderen," zeide Warnar. „Op welke wijze zullen wij den hertog waarschuwen?" — „Het beste is, dat gij zelf morgen naar Grave gaat; dan kunt gij den hertog mededeelen wat gij te Gent ontdekt hebt, en zoo noodig het gesprokene der zamenspanners woordelijk overbrengen." — „Ik geloof dat gij gelijk hebt; want het is noodig dat de hertog geen oogenblik twijfelt aan de werkelijkheid van het gevaar, dat hem bedreigt. Ik zal dus morgen vroegtijdig vertrekken; dan blijft er mor-

gen en overmorgen voor den hertog nog juist tijd genoeg over om alle beschikkingen te maken, ten einde een aanval op het slot af te slaan." — „Ik kan het mij nog naauwelijks als mogelijk voorstellen, dat een zoon zulk een afschuwelijk plan tegen zijn vader kon opvatten, en dat hij, zoo zijn geweten hem niet terughoudt, de veroordeeling en afschuw der menschen, die op zulk eene daad moeten volgen, niet vreest." — „Adolf heeft eene trotsche, eerzuchtige en ongevoelige natuur; hij heeft reeds lang geleerd zijn vader te verachten; van alle zijden wordt hij door de ontevredene steden en edelen, en vooral door zijne moeder en Filips van Bourgondië, aangevuurd en gesteund om zich van het geheele bestuur over Gelderland meester te maken, dat hem wordt voorgesteld als iets, waarop hij door zijns vaders zwakheid van bestuur en den wensch van een deel der bevolking regt heeft. Zoo wordt het natuurlijk gevoel, dat hij nog mogt bezitten, tot zwijgen gebragt. Bij de grooten der wereld is magt en eer het hoogste goed. Een zoon, die de dienaren zijns vaders durft vermoorden, zal niet meer terugdeinzen van het denkbeeld om ook dien vader aan te randen." — „Maar zou er niet, als zijn ontwerp al gelukte, door het geheele land een kreet van afschuw opgaan en de verontwaardiging zijne aanhangers zelve van hem afkeerig maken?" — „Geloof dat niet, Otto! Op mijne omzwerving door het land heb ik overal bespeurd, dat de afkeer van 's hertogs bestuur zeer diep is geworteld. Zijne kostbare levenswijze en ongelukkige oorlogen hebben een groot deel der bevolking tegen hem ingenomen. Toen de twee brieven met bezwaren door de vier Geldersche kwartieren werden ingediend, was de ontevredenheid al hoog geklommen; er volgde door het toegeven des hertogs wel eene bevrediging, maar toen kwam de rampzalige oorlog tegen den graaf van Berg en de noodlottige slag bij Limrick, waarin de onzen de nederlaag leden. Was deze veldslag gewonnen, dan had men den overwinnaar vereerd en gehuldigd; hij zou de verloren achting hebben terugverkregen; maar nu wordt hij veracht en gesmaad. Deze slag heeft onzen heer op de knieën geholpen en Adolf en zijne partij versterkt. De hoofdsteden Nijmegen, Arnhem, Zutfen en Roermond zijn alle op de hand van den oproerigen zoon, en dit is zeer noodlottig.

Wel vindt de hertog nog steun bij de magtigste edelen, maar daar is niet op te vertrouwen; zij zullen, hun eigenbelang raadplegende, zich spoedig aan de zijde van den sterkste voegen. Bovendien zijn er ook velen onder hen, die 's hertogs regeringsdaden zeer afkeuren. Ik heb dit op vele plaatsen bemerkt, en vrees derhalve, dat, indien de gevoellooze Adolf zijn ontwerp kon uitvoeren, hij steun genoeg zal vinden om zich staande te houden." — „God geve," zeide Otto, „dat wij het gruwelijk plan kunnen doen mislukken. Het is toch treurig dat de Geldersche steden zoozeer alleen op eigenbelang zien, dat zij de verkrachting van het gevoel der natuur, de schandelijkste goddeloosheid, zoo als onder Heidenen schaars zal gevonden worden, zouden in bescherming nemen! Zij zeggen dat de hertog Gelderland benadeelt en dat Adolf bekwamer en beter regent is; maar zij er ook waarheid in dit beweren, geeft dit dan vrijheid om de heiligste grondbeginselen van menschelijk gevoel, van Christelijke godsvrucht, van orde en regt, waarop het welzijn der zamenleving berust — de eerbied voor ouders en overheid — te verachten en te vernietigen? Neen, zeg ik; al ware Arnold's bestuur nog veel gebrekkiger, hij is ons door God tot landsheer gegeven, en elk vroom Christen en eerlijk Geldersman moet hem als zoodanig gehoorzamen, zoolang hij leeft, en elk oproer tegen zijn gezag helpen bestrijden. Ik althans zal nooit den ontaarden zoon en oproermaker bijvallen, en heb des noods voor regt en deugd mijn leven veil." — „Ik denk als gij, waardige vriend," antwoordde Warnar geroerd, „en ik heb daarenboven nog dubbele reden om Adolf te bestrijden, die de moordenaar is van mijn vader en van mijn oom, terwijl hertog Arnold steeds hun weldoener is geweest. Ik brand van verlangen om mij naar Grave te begeven." — „Op den goeden uitslag uwer reis," sprak Otto, den beker ledigende, „en op den ondergang der boozen!" — „Zoo zij het, waardige vriend!" antwoordde Warnar, ook zijnen beker ledigende. „Vóór Adolf gestraft is, zal ik geen rust hebben en geen levensgenot smaken. Zoo heb ik eens gezworen bij het lijk mijner moeder, en dien eed zal ik houden."

Hij bleef in het huis van Otto Vermeer overnachten; want het was te laat geworden om zich weder naar den *Gouden Beker* te begeven.

IV.

HET HUIS AAN DEN WEG.

's Morgens nam Warnar, toen hij een stuk brood had genuttigd, afscheid van zijn gastheer, haastte zich toen naar den *Gouden Beker*, zadelde zijn paard, en reed, de Molenpoort uit, den weg op naar Grave. Hoe vroeg hij echter de stad verliet, was reeds een troep van honderd gewapende ruiters, onder aanvoering van Bylant, de zelfde poort uitgereden. Dit was in groote stilte geschied, toen het nog donker was, zonder dat iemand er iets van bemerkt had, terwijl aan de poortwacht de sterkste geheimhouding was aanbevolen. Op een langzamen draf — want zijn paard gevoelde nog de gevolgen van den langen rid der vorige dagen — vervolgde Warnar zijnen weg, en zonder op te houden reed hij door, tot hij ongeveer de helft van den weg tusschen Nijmegen en Grave had afgelegd en het noodig achtte zijn paard te laten drinken. Hij keek ter linker- en ter regterzijde, of hij geene woning tusschen het houtgewas ontdekte, dat den zandweg omsloot. Na nog een klein eindwegs stapvoets te zijn voortgereden, zag hij aan zijne linkerzijde, op eenige minuten afstands van den weg, zich een stroodak tusschen het geboomte verheffen. Aanstonds sloeg hij den smallen weg in, die naar de hoeve geleidde. Voor de deur was eene roodwangige deerne, met eene domme uitdrukking in hare trekken, bezig met water putten.

„Ik zou," sprak Warnar, „gaarne wat water voor mijn paard hebben, en ook wat haver." — „Daar staat de emmer," antwoordde de deerne barsch; „en haver moet gij van den boer vragen."

Warnar steeg van zijn paard, liet den emmer door middel van een langen stok, aan welks einde een ijzeren haak zat, in den put neder, en na hem gevuld en opgehaald te hebben, liet hij zijn paard drinken. Terwijl hij hiermede bezig was, meende hij het hinniken van verscheidene paarden te hooren, hetgeen hem zeer verwonderde, daar de bewoner van het huis zooveel paarden, als Warnar meende te hooren,

niet in zijn gebruik kon hebben. Terwijl hij hierover nadacht, kwam de boer zelf naar buiten. Hij was een lang, mager man, met barsche trekken; van onder zijne borstelige wenkbraauwen vestigden een paar listige grijze oogen een wantrouwigen blik op den ruiter.

„Vriend," zeide deze, „zoudt gij mij ook wat haver voor mijn paard kunnen bezorgen?" — „Ik houd geen taveerne," was het norsche antwoord. — „Ik zal het u dubbel betalen," hernam Warnar.

Deze verzekering scheen indruk op den man te maken; want zijn gelaat helderde op. Na een oogenblik te hebben overwogen, ging hij zwijgend in huis, en kwam toen met een graauwen zak, met haver gevuld, terug.

„Hier is goede kost voor uw paard," zeide hij. „Waar moet gij heen?" — „Naar Grave," antwoordde Warnar, die geen reden zag om te verbergen waar hij heen ging; want natuurlijk lag er niets bijzonders in, dat hij naar eene stad ging, waarheen zich dagelijks zoovelen langs den zelfden weg begaven. — „Warm u wat bij het vuur; ik zal zoolang het paard toedekken," zeide de boer, nadat hij eene ruime vergoeding voor de haver in den zak had gestoken. — „Gaarne," was Warnar's antwoord, en hij volgde den man in het huis, in welks midden een groot vuur brandde.

Een oogenblik had hij zijne verkleumde handen bij de vlammen gekoesterd, toen door de achterdeur der woning een edelman binnentrad, in wien Warnar tot zijne verwondering Bylant herkende. Deze trad naar het vuur toe, en met een trotschen hoofdknik groetende, zag hij Warnar scherp aan.

„Ik meen u onlangs elders ook gezien te hebben," zeide hij. — „Dat is mogelijk, heer! ik ben in vele plaatsen geweest." — „Waar gaat gij heen?" — „Wat geeft u het regt dit te vragen?" — „Ik geef *u* geen rekenschap; gij moet ze *mij* geven." — „En als ik dat weiger?" — „Dan zal ik u dwingen."

Op dit oogenblik sloeg Warnar zijn mantel een weinig terug, om, als het noodig was, zijn zwaard spoedig te kunnen trekken. Daardoor werd de wat bonte dragt der kamersprekers zigtbaar.

„Ha, nu herinner ik mij," hernam Bylant; „het was te

Gent, aan het Bourgondische hof!" — „Gij hebt gelijk; want ik ben nog onlangs daar geweest." — „En nu vraag ik u voor het laatst: waar gaat gij heen?"

De boer, die nu weder binnen kwam, hoorde deze vraag, en zeide dadelijk: „Edele heer, deze ruiter zegt dat hij op weg is naar Grave." — „Dan kunt gij uwe reis niet vervolgen," sprak Bylant. — „En waarom niet? Ik wil daar met de Kersfeesten mijn bedrijf uitoefenen. Wie zou mij durven beletten mijnen weg te vervolgen?"

Zijne verhoogde kleur, zijn vonkelende blik, en de aan het gevest van het zwaard geklemde vuist toonden, dat hij gereed was geweld met geweld te keeren.

Bylant keerde zich om en liet een scherp gefluit hooren, en eer zich Warnar kon verwijderen, drongen verscheidene krijgslieden de woning binnen.

„Neem dien persoon gevangen!" beval Bylant zijnen manschappen.

Warnar, buiten zichzelven van drift, weerde met het zwaard in de hand den krijgsman af, die hem wilde gevangen nemen, en trachtte naar de deur te wijken, om daardoor te ontkomen. Zijne vastberaden houding en vlugge behandeling van het zwaard toonden genoegzaam, dat hij onverschrokkenheid met geoefendheid in den wapenhandel paarde. Het baatte hem echter niet, daar hij van achteren werd aangevallen, en nu in een oogenblik was ontwapend en gebonden.

„Neemt hem mede naar de schuur," gebood Bylant. — „Gij handelt als een straatroover!" riep Warnar uit. „Waart gij alleen, mijn zwaard zou u afleeren vreedzame reizigers aan te vallen." — „Gij zijt in het rijk van Nijmegen," sprak Bylant koelbloedig, „in het gebied van heer Adolf. Als bevelhebber in zijne krijgsdienst, moet ik u beletten naar Grave te gaan, en daar gij niet vrijwillig u onderwerpt, moet ik geweld gebruiken — dat is uwe eigen schuld." — „Heer Adolf is een oproermaker, en gij zijt zijn handlanger!" riep Warnar uit, door zijne drift de voorzigtigheid vergetende. De gedachte, dat hij werd opgehouden en het te laat zou worden om den hertog te redden, maakte hem wanhopig.

Bylant antwoordde hem niet, en Warnar, wiens bedaard-

heid nu terugkeerde, begreep tot zijn leedwezen, dat hij zich door zijne drift en zijn verzet geheel van de mogelijkheid had beroofd, om althans dien dag zijne reis te vervolgen.

Toen hij de schuur binnentrad, zag hij tot zijne verwondering daar wel een honderdtal paarden en ruiters gelegerd. Het werd hem thans duidelijk, dat deze vóór hem in den nacht uit Nijmegen waren vertrokken, ten einde het gesmede plan te verbergen, en den eersten en tweeden Kersdag den weg naar Grave bezet te houden tot de tijd was gekomen om daarheen op te rukken. In een groot half uur rijdens konden zij Grave bereiken, en waren dan, zonder dat iemand het wist, nabij de plaats waar de misdaad moest worden uitgevoerd. Warnar's gissing was juist. Bylant had den boer, wiens woning zeer gunstig voor het doel was gelegen, ruime betaling beloofd voor de herberging zijner manschappen en het bewaren van het geheim. Van Merwijk zou den tweeden Kersdag met eene afdeeling voetvolk volgen, en regtstreeks naar Grave oprukken. Den laatsten dag moest Bylant ieder, die den weg naar Grave passeerde, opvangen en in bewaring houden tot de aanslag was volvoerd. Dat hij Warnar nu reeds belet had zijnen weg te vervolgen, was veroorzaakt door de ongelukkige omstandigheid, dat deze zich aan het boerenhuis vervoegd en Bylant kwaad vermoeden tegen hem opgevat had; want het kwam dezen zeer vreemd voor, dien kamerspeler, die nog vóór eenige dagen te Gent was, nu geheel alleen op den weg naar Grave te zien.

In de schuur was het, in weêrwil der gestrenge vorst, niet koud: de aanwezigheid van zooveel menschen en paarden veroorzaakte een warmen walm, die echter niet aangenaam was. In een hoek werd zijne plaats aangewezen; daar kon hij zich op eene bank nederzetten en werd hij door een paar manschappen bewaakt. Daar hem zijn zwaard ontnomen was, en hij dus geen tegenstand meer kon bieden, werden zijne banden losgemaakt, zoodat hij zich vrij kon bewegen, hoewel hij zich niet ver mogt verwijderen. In zijn ongeduld en zijnen angst zag hij rond, of er niet een middel te vinden was om te ontsnappen; maar hij moest erkennen dat het onmogelijk was, door al die krijgslieden heen uit de schuur te ontkomen, en er bleef hem niets anders over dan zich voorloopig in zijn lot te schikken. Toen het avond

werd, ontstak men eene lantaren en een paar kienspanen, en begonnen de krijgslieden zich te vermaken met het dobbelspel. Om hun de verveling van het gedwongen verblijf in die schuur eenigzins te verzachten, liet de bevelhebber eene ton bier brengen, waaruit de krijgslieden, onder toezigt van een hopman, konden drinken. Het werd nu vrij luidruchtig: een paar malen begonnen zij een gezang aan te heffen; maar dit werd aanstonds verboden, omdat het hunne tegenwoordigheid zou kunnen verraden. Toen eindelijk brood en vleesch voor avondeten werd uitgereikt, bedaarde het rumoer, en zoodra de maaltijd gebruikt was, gaf Bylant bevel dat men zich ter rust zou leggen. De krijgslieden wierpen zich nu op het stroo, dekten zich met eene deken, die elk hunner had medegevoerd, en legden daarop hunne kleederen en een bos stroo. Zoo deed ook de gevangene. Twee der krijgslieden moesten de wacht houden, een binnen en een buiten de schuur, waar zij elkander moesten afwisselen.

Warnar bemerkte dat het overvloedig gebruik van het bier de krijgslieden in vasten slaap dompelde. Hij bouwde daarop zijne hoop. Hij had zich wel onder de deken nedergelegd, alsof hij slapen ging; maar zijn voornemen was te blijven waken, en, indien de gelegenheid eenigzins gunstig was, eene ontsnapping te beproeven; want hij bedacht dat het lot van hertog Arnold en van geheel Gelderland van zijne tijdige komst te Grave afhing. Tot zijne blijdschap bemerkte hij, dat de schildwacht, die de eerste twee uren binnen de schuur moest waken, zeer slaperig werd, en zich op een bos stroo nederzette, met het hoofd tegen den stroowand leunende. De lantaren hing bij hem aan een stijl; de overige lichten waren uitgedoofd, zoodat Warnar hem van uit den donker kon waarnemen. Aan het nederzakken van zijn hoofd bespeurde hij, dat hij in slaap was gevallen. Nu rees Warnar, voorzigtig elk gerucht vermijdende, omhoog. Aan de zijde van den krijgsman, die het digtst bij hem gerust snorkte, lag diens zwaard op den grond. Warnar kroop daarheen, trok het scherpe zwaard uit de scheede, sloop terug naar den wand, en sneed eene vierkante opening in het stroo, dat hij, toen het geheel was doorgesneden, snel naar buiten verwijderde. Geen enkele der krijgslieden verroerde zich; ook de wachter bleef vast slapen. Warnar moest zijn paard, dat ook in de

schuur was geplaatst, achterlaten; want het zou te veel gewaagd zijn, naar het verst verwijderde gedeelte der schuur te gaan, waar zijn paard stond. Was hij eenmaal in vrijheid, dan zou hij zich te voet door het veld naar Grave spoeden. Hij kroop door de gemaakte opening, zonder dat iemand het bemerkte. Buiten gekomen zijnde, luisterde hij; maar alles was stil. De hemel was strak en blaauw; de sterren vonkelden, en de maan scheen in kouden glans. Het dorre, naakte bosch lag voor hem. Hij dacht een oogenblik na, welke rigting hij nemen zou, en sloeg toen een smal pad in, dat in het bosch voerde. Met vlugge schreden snelde hij voort, om zoodra mogelijk buiten het gezigt te zijn. Hij had wel gewenscht dat het donker mogt wezen; maar het was zoo helder, dat men op vrij verren afstand elk donker punt op de sneeuw kon onderscheiden. Deze omstandigheid drong hem te meer tot spoed.

Warnar had nog geen drie minuten de schuur verlaten, of daarbinnen ontstond eene groote opschudding. De krijgsman, die het digtst bij hem had liggen slapen, voelde in den slaap eene snerpende koude over zijn aangezigt gaan, die hem plotseling deed ontwaken. De oorzaak hiervan was zeer duidelijk: door de opening, waardoor Warnar was ontvlugt, blies de oostewind zoo scherp en ijskoud de schuur in, dat de meest vaste slaap van dengenen, die bij de opening lag, daardoor wel moest verbroken worden. Hij rigtte zich overeind, zag het maanlicht helder door den wand schijnen, en bemerkte bij den eersten blik, dat de gevangene was verdwenen. Aanstonds greep hij naar zijn zwaard, maar ook dit was er niet meer. Toen sprong hij op, en riep met luide stem: „Verraad! Op, kameraden!" En in een oogenblik was de geheele schuur in opschudding en riep men van alle kanten: „Wat is er te doen?" te gelijk naar de wapens grijpende. „De gevangene is ontvlugt!" riep de krijgsman, die het eerst ontwaakt was. De schildwacht kwam nu met zijne lantaren onthutst en verlegen naar het achtergedeelte der schuur snellen.

„Ontsteekt de fakkels, en dan tien man van het eerste rot te paard!" gebood de hopman Geert Jansz., en toen de lichten waren ontstoken, liep hij naar buiten, door een tiental zijner manschappen gevolgd. Bylant, die in de woning

van den boer had geslapen, was door het rumoer gewekt en kwam nu ook naar buiten snellen. Met schrik hoorde hij het gebeurde. „Vermaledijd!" riep hij: „die hiervan de schuld is! De boef zal alles doen mislukken! Wij *moeten* hem terug hebben. Breng mijn paard!" gebood hij zijnen schildknaap. Intusschen had de hopman Geert Jansz. het spoor nagegaan, en ontdekt dat de vlugteling het smalle pad van het bosch was ingegaan; zijne voetstappen waren duidelijk zigtbaar in de sneeuw.

Hij deelde dit aan Bylant mede. De tien manschappen waren reeds te paard gestegen. „Over het smalle pad kunnen we hem slechts te voet volgen," zeide Bylant, „en dit zou te ver af zijn. Wij moeten met den grootsten spoed het bosch in rijden en ons aan de andere zijde daarvan bevinden eer hij het verlaten heeft. Volgt mij!" riep hij, en door de tien manschappen gevolgd, rende hij voort en bragt weldra zijn paard in galop. Op de heide, die het bosch omringde, vonden de paarden geen hinderpalen, en binnen tien minuten bevonden zij zich aan de andere zijde van het bosch. „Daar is hij!" riep Bylant, naar eene zwarte schaduw wijzende, die zich snel over de sneeuw bewoog. De vlugteling had reeds het bosch verlaten en scheen zijne vervolgers te bemerken; want steeds sneller vloog hij vooruit. Maar dit baatte hem niet veel; want de paarden werden aangespoord, en de afstand, die hem van zijne vervolgers scheidde, verminderde blijkbaar. Eene omstandigheid was in het voordeel van den vlugteling. Daar lag eene ijsvlakte voor hem. Het was een laag gedeelte der heide, dat doorgaans onder water stond. Als hij dit bereikt had — en hij was het reeds nabij — kon men hem te paard niet volgen. Bylant bemerkte zijn plan, en riep met luide stem: „Vijf volgen mij regtsom, de anderen rijden links — het ijsveld insluiten!" Dit bevel werd aanstonds begrepen en snel volbragt, en eer Warnar den grond der heide weêr bereikt had, was hij van elke zijde omringd; nergens kon hij het ijs verlaten, of een ruiter bevond zich in zijne nabijheid. Hij had het zwaard, waarmede hij den wand had doorsneden, medegenomen, en wilde nog eene wanhopige poging wagen om een ander bosch, dat op eenige minuten afstands lag en waar men hem te paard niet volgen kon, te bereiken; hij verliet het ijs, en sprong

op den grond der heide; maar een der ruiters reed dadelijk op hem aan, roepende: „Geef u over!" en deed te gelijk een stoot met zijne speer naar hem; doch Warnar ontweek den stoot, en bragt onmiddelijk den ruiter een zwaardslag op den regterarm toe, die de speer aan de magteloos geworden hand deed ontzinken. Maar het oponthoud, door dezen korten strijd veroorzaakt, was genoeg om hem vier andere ruiters, waaronder Bylant zelf, op den hals te halen. Nu ziende dat alle tegenstand nutteloos was, wierp hij het zwaard van zich en bleef bewegeloos staan.

„Bindt hem!" beval Bylant. Een ruiter steeg af en volbragt dit bevel.

„Ellendige, sluwe spion!" zeide Bylant toornig: „uw onstuimige wensch, om ons te ontsnappen, bewijst dat gij kwaad in den zin hebt, en dat ik wel deed u gevangen te nemen." — „Men blijft niet gewillig in handen van snoodaards, die als struikroovers en straatschenders iemand overvallen en van de vrijheid berooven," was het antwoord. — „Vooruit met hem!" gebood Bylant, zonder op Warnar's scherpe taal acht te slaan. En nu moest deze zoo snel hij kon voortstappen, ten einde den ruiter, die hem aan eene koord vasthield, te kunnen bijhouden. Dit viel hem uit hoofde der vermoeijenis van zulk eene sterke inspanning zwaar genoeg; doch hij was te trotsch om te klagen, en hield den moeijelijken togt vol, tot dat zij weder in de schuur wâren gekomen, waar hij vermoeid op het stroo nederviel.

V.

GRAVE.

Gewoonlijk werden in dien tijd de koude Kersdagen regt feestelijk gevierd. Niet dat men juist de hooge beteekenis der komst van Hem, die het licht der wereld was, diep gevoelde; want de godsdienstige belangstelling in het feest rigtte zich bij de groote massa op het uitwendige: nachtelijke godsdienstoefening, het draaijen van eene verlichte ster en het vertoonen van eene versierde pop in eene kribbe, waarin alle standen groot belang stelden; maar wij bedoelen een feestvieren door zinnelijke vermaken. Bij de aanzienlijken was

het dan de tijd van wederzijdsche bezoeken, en de lange avonden waren eigenaardig geschikt om zich binnen'shuis in talrijke gezelschappen te verlustigen. Ook op het slot te Grave, waar hertog Arnold zich in den winter van 1464 ophield, werd de Kerstijd van dat jaar vrolijk doorgebragt. Alles liep hiertoe te zamen. Des hertogs gemalin Catharina, die geruimen tijd van hem verwijderd geleefd had, en zijn weêrspannige zoon Adolf waren daar aangekomen en toonden beide zooveel hartelijkheid voor den beleedigden echtgenoot en vader, als zij zelden bewezen hadden. Adolf toonde zelfs ootmoedig berouw over den moord der broeders Prangen; en de vader, verheugd over de teruggekeerde genegenheid van zijn eenig kind, had hem weder met volle liefde ontvangen. Eene volkomen verzoening scheen tot stand gebragt. Geen wonder dat de oude hertog blijmoedig was gestemd en vele aanzienlijke Geldersche edelen als gasten had genoodigd. Bovendien bevond zich Frederik van Kleef, des hertogs neef, met zijne bruid en zijn gevolg, op het slot, zoodat het talrijk en luisterrijk gezelschap, dat hier vereenigd was, eene buitengewone levendigheid op den burg te Grave deed heerschen.

De grachten rondom het slot waren hard bevroren, en het ijs had zulk eene dikte verkregen, dat het zonder gevaar eene menigte menschen op elk punt kon dragen. Dit maakte het slot onveilig en stelde het aan een onverhoedschen aanval bloot, zoodat de hertog bevel gaf de grachten open te hakken. Adolf verzocht zijnen vader echter met minzame woorden, een gedeelte digt te laten, opdat hij zich daar met zijne vrienden konde vermaken, en de hertog, niet vermoedende dat hierachter eene snoode bedoeling lag verborgen, voldeed gaarne aan dit verzoek, dat trouwens een goeden schijn van grond had, daar de gladde, van sneeuw bevrijde ijsspiegel rondom het slot beter geschikt was voor sledevaarten en schaatsenrijden, dan het ijs der Maas, dat, hoewel zoo sterk dat vrachtwagens daarover reden, slechts eene met sneeuw bedekte en hobbelige vlakte vormde. Men zag nu dan ook gedurende de Kersdagen en daarna rondom het slot een levendig tooneel. De aanzienlijke heeren zwierden, met jonkvrouwen achter zich, in bont gewemel heen en weder, of schoven de plompe sleden, elk met een paar dames

bezet, voor zich uit, terwijl ook wedrennen in snelheid met en zonder sleden werden gehouden, en de aanwezigheid van een deel der bevolking van Grave aan de kanten der grachten en de muziek van vreemde muzikanten, die men had laten komen, de levendigheid en vreugde nog verhoogden. En als het donker begon te worden, verzamelden zich al de hooge gasten in de groote zaal van het slot, en vermaakten zich met verschillende spelen, terwijl uitgezochte spijzen en kostbare wijnen niet werden gespaard. De kas van den hertog veroorloofde in dien tijd wel zulke uitgaven niet; maar zijn hofmeester Schimmelpenninck zorgde steeds dat er geld voorhanden was, en gebruikte zelfs zijne eigene middelen, om de hofhouding van zijnen heer op te houden, in vertrouwen dat de bronnen van inkomsten later beter zouden vloeijen.

Den negenden Januarij was de dag als vele vorige doorgebragt. De vorst bleef nog altijd aanhouden. Adolf had zich met de sledevaart vermaakt. Door zijne vriendelijkheid en courtoisie had hij zich bij alle gasten weten aangenaam te maken; zijn vader scheen meer dan ooit met hem ingenomen, en hem zijn volkomen vertrouwen te hebben wedergeschonken. Maar de oplettende waarnemer had eene groote mate van onrust bij Adolf kunnen bespeuren, die zich zelfs te midden der luidruchtige vreugde niet liet verbergen; althans had zijn neef Frederik van Kleef dit opgemerkt, wiens blik misschien gescherpt was door zijnen afkeer van Adolf, een afkeer, die tusschen beide jonkers wederzijds van kindsbeen af had bestaan, zonder dat de oorzaak daarvan zich liet aanwijzen. Het ontging ook Frederik's aandacht niet, dat Adolf eene drukke gemeenschap met Nijmegen scheen te onderhouden, en telkens boden en brieven tot hem kwamen.

Toen den negenden Januarij het licht van den dag voor het avonddonker begon te wijken, maar de edellieden van het slot zich nog in groot getal op het ijs bevonden, bemerkte Frederik, dat Adolf zich een paar malen blijkbaar met eenig oogmerk van het gezelschap verwijderde en zoekend rondzag. Dit boezemde hem het vermoeden in, dat hij iets in het schild voerde, en deed hem besluiten om scherp acht op hem te slaan. Toen sommige schaatsenrijders vermoeid zich verwijderden, zag Frederik, die nog met zijne bruid heen en

weder reed, dat zijn neef op een man toetrad, die van den oever op het ijs was gekomen. Deze scheen, zoo als de stok in zijne hand aanduidde, een langen weg te voet te hebben afgelegd, en niet tot de Gravenaren te behooren. Frederik zag hem eene poos met den jonker van Gelder spreken en zich daarop snel verwijderen; ook bespeurde hij — en dit vermeerderde zijnen argwaan — dat Adolf's dienaren allen zorgvuldig waren gewapend. Echter waren deze omstandigheden niet beduidend genoeg om anderen zijn kwaad vermoeden te openbaren; daarom besloot hij zich stil te verwijderen en naauwkeurig acht te geven op Adolf's bewegingen; maar daar deze zich weder bij zijn gezelschap voegde, zonder dat er verder iets verdachts gebeurde, verliet Frederik het ijs, en was een der eersten, die weder in het slot kwamen, waar de oude hertog en zijne gemalin reeds bij de ontstoken lichten hunne gasten wachtten.

Adolf begaf zich een oogenblik later met zijne gemalin naar het slot, en bragt haar naar de vertrekken, die voor het jeugdig echtpaar waren beschikbaar gesteld. Toen zij daar waren gekomen, sloot hij de deur, en zeide met eenige gejaagdheid in zijne stem: „Catharina, de uitvoering van het groote plan, dat u hertogin van Gelderland zal maken, is ophanden. Houd u bedaard, wat er dezen nacht ook gebeure. Laat niets u verontrusten, en als gij onder de avondvermaken vreemde dingen ziet plaats hebben, wees dan onbevreesd, daar niemand eenig gevaar bedreigt." — „Maar zal *u* geen gevaar bedreigen, Adolf? Mag ik niet weten wat er geschieden zal?" vroeg zij. — „Mij dreigt geen gevaar," antwoordde hij, „en wat er geschieden zal, kan ik u nog niet zeggen. Morgen zult gij het weten. Wees dus in het gezelschap kalm en vrolijk, als altijd; want als men mijn plan ging vermoeden, zou alles kunnen mislukken." — „Ik zal doen zoo als gij beveelt, mijn gemaal!" antwoordde Catharina.

Nu verliet Adolf het vertrek. Zoodra hij de deur had geopend, stond een persoon voor hem, die bij het schijnsel eener lamp, welke den gang verlichtte, niet naauwkeurig te onderscheiden was.

„Zijt gij het, van Laer?" vroeg hij. — „Ja, genadige heer!" was het antwoord. „Ik kom uwe laatste bevelen vragen." — „Zorg," zeide Adolf, „dat tegen het einde der

avondvermaken mijne dienaren zich bijeen bevinden, en gij vóór elf ure met eene touwladder in de zuidelijke hoekkamer zijt, waarvan gij de deur zult open vinden; laat ten elf ure de ladder uit het raam, waar de spijlen zijn uitgenomen, neder, opdat een twintigtal rappe gasten van Bylant's ruiters, die dan over het ijs onder het venster zullen gekomen zijn, kunnen binnenkomen. Is dit geschied, dan moet gij door die krijgslieden en mijne dienaren den uitgang uit het slot en de zaal, waar zich de gasten bevinden, laten bezetten. Zoodra Frederik van Kleef mogt beproeven de zaal te verlaten, moet gij hem gevangen nemen en opsluiten. Wij moeten ook hem wegvoeren; want hij kon ons gevaarlijk worden. Gij moet, om een en ander uit te voeren, tijdig en ongemerkt de zaal verlaten, en zoodra Bylant's ruiters in het slot zijn, iemand zenden, die mij uit de zaal komt roepen." — „Zullen de troepen vroeg genoeg nabij het slot wezen, genadige heer?" vroeg van Laer. — „Zij zijn reeds op weg hierheen," antwoordde Adolf. „Een afgezonden bode heeft mij op het ijs opgezocht en de tijding gebragt; van Merwijk en Bylant zullen met hunne geheele magt tegen elf ure nabij het slot zijn." — „Dan zal het goed gaan; het land zal gered worden, edele heer!" — „Als er niets onvoorziens tusschen komt, geloof ik, van Laer, dat wij zonder veel moeite slagen zullen, en Gelderland van het verderf redden."

Daarop gingen beide weêr naar de groote zaal, waar de meeste gasten waren binnengetreden.

Hertog Arnold verwijderde zich nog even, terwijl het gezelschap, in groepen verdeeld, door de zaal verstrooid stond te praten. Dit oogenblik nam Arnold waar, om zijne moeder Catharina te naderen en haar toe te fluisteren: „Moeder, Bylant en van Merwijk zijn op weg. Ten elf ure komt er versterking in het slot. Alles is voorbereid. Nu de uitvoering zoo nabij is, gevoel ik toch eene groote beklemdheid. De opschudding, die de daad zal verwekken, zal groot zijn; dit echter jaagt mij geen schrik aan, maar ik wenschte dat mijn tegenstander niet mijn vader was." Zijne gespannen trekken, de onrustige blik, het vochtige voorhoofd getuigden dat een hevige strijd in zijne ziel gestreden werd.

„Adolf," antwoordde zijne moeder, „waar is uwe gewone

fierheid en geestkracht gebleven? Zult gij, na zooveel moeite en zorg, nu het beslissend oogenblik gekomen is, wankelen en de gunstige gelegenheid laten voorbijgaan? Dan zou ik u als een lafhartige beschouwen, die zelfs om het hoogste te verwerven, geen moed heeft om een grooten stap te doen." — „Vrees niet, moeder!" hernam hij, haar met een blik aanziende, waarin verachting te lezen was: „ik zal niet terugtreden; ik kan dit niet; daartoe zijn wij te ver gegaan, — alleen kan ik het denkbeeld, dat hij mijn vader is, niet zonder een onaangenaam gevoel verdragen." — „Een vorst," zeide Catharina, „moet het belang van zijn stamhuis en zijn volk boven alles stellen; zelfs de stem des bloeds moet daarvoor zwijgen. Bedenk dat hij Gelderland te gronde rigt, en daarmede uwe belangen. Als gij thans niet toeslaat, zult gij u getroosten moeten, nog jaren lang magteloos te moeten aanzien, dat het hertogdom, dat het uwe is, al meer en meer verzwakt, dat de wrevel en ontevredenheid des volks den band met ons stamhuis verbreekt, en misschien eindelijk dat, wat gij niet doen wilt, door Bourgondië gedaan wordt, dat dan het verzwakte Gelderland tot zijne prooi zou maken. Zoudt gij dit alles kunnen verdragen?" — „Bij God, neen!" antwoordde Adolf, met moeite zijne stem dempende. „Ik haak vurig naar de heerschappij; hiervoor ben ik geboren. Ik zou liever sterven, dan het hertogdom verliezen. Daarom, ik wil en moet hem gevangen nemen, al ware het ook eene misdaad!" — „Het is geene misdaad. Gij redt het land en de regten van uw stamhuis. Aan Gelderland, aan uwe gemalin, aan uwe toekomstige kinderen zijt gij verschuldigd de gelegenheid, die nimmer zoo zal wederkeeren, aan te grijpen. Het grootste deel der Gelderschen zal u bijvallen, en Bourgondië staat achter ons." — „Ik weet dit," was het antwoord; „en," voegde hij er trotsch bij, „wat de gevolgen aangaat, vrees is mij een onbekend woord. Ik gevoel de kracht in mij, om, als ik iets wil, des noods de geheele wereld te trotseeren." — „Op die fierheid en moed ben ik hoogmoedig," antwoordde Catharina; „zij zijn de schoonste deugden en sieraden van den toekomstigen hertog van Gelderland." — „Dat zal ik zijn!" hernam hij met vlammenden blik. „De stem, die zich in mijne ziel daartegen verheft, *moet* ik smoren. — En nu verwijder ik mij,

opdat men niet bemerke dat wij iets bijzonders bespreken."— „Doe dat, en bewaar bovenal uwe koelbloedigheid, Adolf!" vermaande Catharina. Op haar trotsch, koud gelaat was ook onder dat gesprek geene aandoening of ontroering te lezen. Zij sidderde geen oogenblik bij het naderen eener ijselijke beslissing.

Adolf mengde zich onder de gasten, sprak nu met dezen, dan met dien, en deed zich geweld aan om de innerlijke onrust, die zijne polsen deed jagen, te beheerschen en te verbergen.

De hertog was in de zaal teruggekomen, en had zich gemakkelijk in zijn grooten leunstoel gezet. Het jonger gedeelte van het gezelschap voegde zich bijeen in het voorste gedeelte van het vertrek. De spelen namen een aanvang. Hier hield men zich met dammen bezig, ginds met schaken, en bij eene andere groep met de kaarten. Adolf, die zijne gemalin bij zijne moeder had gebragt, hield zich met eenige Geldersche edelen zoo ver mogelijk van de naaste groep afgezonderd. Er heerschte weldra eene ongedwongen vrolijkheid, die zich tusschen en onder het spel lucht gaf in kwinkslagen en boertende gesprekken. Alleen Adolf van Kleef was afgetrokken en sloeg nu en dan een achterdochtigen blik op Adolf. Ten acht ure werd de avondmaaltijd, uit tal van warme spijzen bestaande, opgedragen, en schaarden zich de gasten om den grooten disch, die scheen te bezwijken onder de reusachtige volgeladen zilveren schotels.

Nadat allen hunnen honger, die door de koude was geprikkeld, hadden gestild, ontsponnen zich gesprekken over de voorvallen en de vermaken van den dag, welke bezield werden door de opgewektheid, die het ruim gebruik van gekruiden en anderen wijn veroorzaakte. De maaltijd duurde tamelijk lang, en toen die was afgeloopen, begaf het jonger gedeelte van het gezelschap zich naar eene andere zaal, waar de muzikanten gereed stonden om een vrolijken dans te doen beginnen, waarin de Geldersche juffers bevallig rondzwierden met hunne ridders. Deze geliefkoosde uitspanning der levenslustige jeugd zou de vermaken van den avond besluiten.

Terwijl de forsche muziek luide door het slot klonk en ver daar buiten gehoord werd, naderden twee benden krijgs-

lieden in stilte het slot. Het waren de ruiters van Bylant en de voetknechten van van Merwijk. Nabij het ijs hielden zij stand achter het slot, waar zij niet ligt konden gezien worden, als men de poort uitging. Een twintigtal donkere gestalten waren reeds vooraf het ijs overgegaan, en stonden onder het venster der zuidelijke hoekkamer digt bij den muur, telkens naar boven ziende. Nadat zij daar eene poos gestaan hadden en hunne voeten op den kouden bodem hen zeer begonnen te hinderen, werd het raam geopend en eene sterke touwladder voorzigtig naar beneden gelaten. De hopman, die den troep aanvoerde, greep haar dadelijk vast, trok er sterk aan, en toen hij zich overtuigd had, dat zij aan het boveneinde behoorlijk bevestigd was, klom hij omhoog, en riep op gedempten toon: „Volgt mij één voor één!"— Binnen tien minuten waren allen door het venster verdwenen. In de kamer, waar zij waren binnengekomen, ontving van Laer hen met eene lantaren in de hand, en vermaande hen dadelijk om zich zeer stil te houden.

Intusschen ging de dans nog eene wijl voort, en toen die geëindigd was, achtten de gasten uit de omstreken den tijd gekomen om huiswaarts te keeren, daar de meesten eenige uren hadden af te leggen. De koetsen waren aangespannen en voor de binnenpoort gebragt, de edelen en hunne vrouwen en dochters wikkelden zich in warme, met bont gevoerde overkleederen, beklommen de hooge voertuigen, reden de poort uit, en lieten, op de hard bevroren wegen gekomen, de paarden zoo snel loopen als zij konden, opdat men zoodra mogelijk aan de scherpe nachtlucht, die ook in de koetsen drong, mogt onttrokken worden.

Zij, die op het slot den nacht doorbragten, begaven zich weder naar de groote zaal. Hier werden op nieuw groote houtblokken op het vuur gelegd, zoodat weldra de vlam tot aan den schoorsteenboezem opsloeg, om de koude te bestrijden, die toch nog op de kleine ruiten hare bloemen strooide. Velen begonnen op nieuw te spelen, maar eenige oudere lieden wenschten zich ter rust te begeven; zij vonden daartoe gelegenheid, toen de hertog zelf van zijn zetel opstond, en zeide: „Edele heeren en vrouwen! gaarne zou ik nog langer in uw aangenaam bijzijn vertoeven, maar mijne jaren veroorloven het mij niet. Gelief mij dus te verontschuldigen

dat ik mij verwijder. Ga intusschen voort u te vermaken; hoe grooter uw genoegen is en hoe langer het duurt, des te aangenamer zal het mij zijn." Daarop omhelsde hij zijne vrouw Catharina, gaf zijnen zoon Adolf de hand, en liet zich door hem naar zijne kamer geleiden, terwijl een knecht met een paar brandende waskaarsen vooruit ging.

Toen de deur van 's hertogs slaapvertrek achter hem was gesloten, spoedde Adolf zich naar de zaal terug, en noodigde de overgebleven gasten (die hij liefst bijeen wilde houden, om hen te beter te kunnen bewaken) om voort te gaan met spelen en drinken

„Ik voor mij," zeide hij, „heb geen lust om te slapen; ik wil liever den nacht in uw midden doorbrengen, en hoop, dat de edele gasten met mij zullen instemmen. Mijn waarde neef," ging hij voort, zich tot Frederik wendende, „wilt gij u met mij aan het schaakbord meten?"

Het was zijn doel Frederik te beletten, vóór de beraamde aanslag werd uitgevoerd, de zaal te verlaten.

Frederik kon zich welstaanshalve niet aan die uitnoodiging onttrekken, en zette zich dus met hem aan het schaakbord. Onder het spelen merkte hij op, dat de onrust, die hij bij zijnen neef had bespeurd, tot eene gejaagdheid was geklommen, die hij te vergeefs zocht te overwinnen, en die hem niet slechts verstrooid maakte in zijn spel, maar hem zelfs belette eene poos in de zelfde houding te blijven zitten, terwijl hij meer dan eens een snellen blik naar de deur wierp, alsof hij iemand verwachtte. Frederik hield zich meer en meer overtuigd, dat er iets kwaads werd gebrouwen, en hij besloot dubbel op zijne hoede te zijn.

Nadat zij eene poos hadden voortgespeeld, werd de deur geopend, en trad een page binnen, die zich naar Adolf begaf, en hem zeide dat de heer van Laer verzocht hem eenige oogenblikken te spreken.

Van Laer had een kwartier uurs te voren de zaal verlaten.

„Ik zal wel bij hem komen," antwoordde de jonker schijnbaar onverschillig; „laat hij mij aan de deur der zaal wachten."

Hij verontschuldigde zich bij zijn neef, stond op, zag zijne moeder met een blik vol beteekenis aan, en verliet het vertrek.

Frederik oogde hem wantrouwend na, en scheen wel lust te hebben hem te volgen; maar het ontbrak hem aan een voorwendsel daartoe, en hij bleef dus nog zitten.

Zoodra Adolf den gang intrad, stonden van Laer en nog een paar zijner edelen voor hem. Een ander zou hen niet gekend hebben; want zij hadden maskers voorgebonden. Achter hen bevonden zich de gewapende dienaren en de twintig krijgslieden, die binnengelaten waren.

„Wij zijn gereed," fluisterde een der edelen. — „Volgt mij," zeide Adolf met heesche stem tot de edelen; „en gij," gebood hij den hopman der krijgslieden, „laat niemand uit de zaal."

Eer hij had uitgesproken, werd de deur geopend en kwam Frederik van Kleef naar buiten. De ongerustheid had hem elk bezwaar ter zijde doen zetten. Op een wenk van Adolf werd hij dadelijk gegrepen en ontwapend.

„Verrader!" riep Frederik met luide, toornige stem: „wat wilt gij beginnen?" — „Voert hem weg en sluit hem op!" gebood Adolf. — „Ellendigen!" barstte de beleedigde uit, „waagt het niet aan den jonker van Kleef de hand te slaan!" — „Neef Frederik," sprak Adolf, „gij doet wijs u gewillig te onderwerpen; want tegenstand of bedreigingen zijn nutteloos."

Frederik trachtte nog tegenstand te bieden, maar hij werd met geweld weggevoerd, en ziende dat hij voor de overmagt moest zwichten, vergenoegde hij zich met aan zijne verontwaardiging lucht te geven door luide verwenschingen tegen Adolf en zijnen aanhang.

Toen hij was opgesloten, verwijderde Adolf zich met de gemaskerden, en begaf zich door de breede gangen, waarin hunne voetstappen hol weêrklonken, naar de slaapkamer zijns vaders.

In de zaal was door het rumoer, dat Frederiks tieren veroorzaakte, eene groote opschudding ontstaan. De edelen van Arnold's huis en de gasten, die van de zamenzwering onkundig waren, drongen naar de deur, om te gaan zien wat er toch te doen was; doch toen zij deze openden, stuitten zij op de krijgslieden, die hen met gevelde lanzen terugwezen, en hun toeriepen: „Niemand mag de zaal verlaten!"

Schrik en verbazing verwekten een oogenblikkelijk stil-

zwijgen. Daarop barstte de algemeene verontwaardiging los. De vrouwen liepen verschrikt heen en weder, en gaven hare ontroering lucht in klagten en uitroepen van angst. De mannen riepen verward door elkander: „Wat is er te doen? Wij zijn verraden! Wie zijn de vijanden, die in 's hertogs slot zijn gedrongen? Laten we ons een doortogt banen!"

Alleen de hertogin Catharina bleef koel en bedaard. Zij trad in den kring der edelen, en sprak: „Edele heeren, ik raad u, u rustig te houden. Niemand zal eenig leed geschieden; over een paar uren zijt gij weder vrij om te gaan waar gij wilt. Verzet is nutteloos. Eene talrijke krijgsmagt omringt het kasteel."

Nu begreep ieder, dat er eene overrompeling had plaats gehad; dat een aanslag werd ten uitvoer gebragt, waarvan zij de strekking niet wisten, maar die zeker groote gevolgen zou hebben, ten nadeele van den hertog.

Intusschen snelde Adolf aan het hoofd zijner edelen naar zijns vaders kamer. Zijn hart bonsde en het zweet parelde op zijn voorhoofd, toen hij bij de kamerdeur stilstond. Maar nu moest hij voorwaarts. Er was te veel geschied, om zich, al had hij dit willen doen, te bedenken. Hij ligtte de klink op en trad zacht de kamer binnen. De gemaskerden volgden hem met het zwaard in de hand. Adolf had zijn zwaard in de scheede gelaten; want er sprak nog een gevoel in hem, dat hem belette om, gelijk de anderen, met uitgetogen wapen dreigend zijnen vader te naderen. Er brandde eene lamp, die de kamer even verlichtte; maar het vuur, dat nog aan den haard vlamde, versterkte dit licht, en wierp een grillig schijnsel door het hooge, sombere vertrek. Zoodra de binnentredenden de deur hadden geopend, ontwaakte de hertog uit zijne eerste sluimering. Hij luisterde, en toen hij de voetstappen van verscheidene personen op den houten vloer hoorde naderen, rees hij met schrik overeind, wierp het dek van zich, en sloeg de gordijnen zijner slaapkoets open. Daar zag hij de gemaskerden met de blanke zwaarden opgeheven het bed naderen.

„Heilige Benedictus!" riep hij met wijd geopende oogen: „wat wilt gij? Zijt gij moordenaars? Hebt gij het slot overrompeld?" — „Sta op, heer Arnold! gij moet ons volgen!" sprak een der edellieden op doffen toon. — „Ik vermoed,"

hernam de hertog, „dat gij vijanden zijt, die het slot hebt ingenomen. Is mijn zoon in uwe handen? Is hem niets kwaads overkomen?"

Adolf had zich onweêrstaanbaar gedrongen gevoeld om achter de anderen terug te blijven. De vraag zijns vaders naar zijne veiligheid was hem een dolksteek in de ziel; zijn geweten joeg het bloed onstuimig door zijne aderen. Hij zag er verwilderd uit; zijn gelaat was bijna onkenbaar. Hij besefte dat hij snel handelen moest, zou de moed hem niet ontzinken. Zich geweld aandoende en de inwendige stem onderdrukkende, trad hij vooruit, en sprak op hollen toon, die als eene grafstem door de kamer klonk: „Vader! het moet nu zoo zijn; gij moet mij volgen!"— Adolf! zijt gij het, die mij verraadt?" kreet de hertog op hartverscheurenden toon. „Is het zoo ver gekomen?" Een verschrikkelijk licht was hem opgegaan. „Is dat dan," ging hij voort, „de verzoening, waarin ik mij verheugde? Wat, heb ik iets misdaan, dat gij mij aanvalt en gevangen neemt als een boosdoener?"— „Het is te vergeefs, daarover te spreken," antwoordde Adolf, zich geweld aandoende om een barschen toon aan te nemen. „De ondragelijke toestand heeft lang genoeg geduurd; nu is het einde gekomen. Gij moet ons volgen."— „Wat wilt gij dan nog, Adolf?" vroeg Arnold. „Heb ik u niet het gebied van Nijmegen gegeven? Is dit niet genoeg, dan zal ik u meer geven. Maar bezondig u niet; breng geene eeuwige schande over u door de handen aan uwen vader te slaan!" — „Er is geene schikking mogelijk, vader!" antwoordde hij. „Uw tijd is voorbij; de mijne is gekomen. Gelderland moet een heerscher hebben, die het weet te regeren. Zoo lang gij mij in den weg zijt, nemen de verwarring en ellende geen einde, en daarom is het nu eenmaal beslist: gij moet mij goed- of kwaadschiks volgen."— „Weet uwe moeder dit?" vroeg Arnold. — „Zij weet het," was het antwoord. — „Verraden en verlaten!" mompelde de hertog, terwijl hij zich met een zucht werktuigelijk uit het bed liet glijden. Diep ter neder geslagen schoot hij eenige kleederen aan. Ware zijn aanrander een vreemde geweest, zijn adeltrots en vorstelijke fierheid zouden zijn moed hebben doen ontvlammen; hij zou met luide stem zijne dienaren te wapen hebben geroepen, en tegenweer hebben geboden tot den laatsten droppel bloeds;

maar de man, die daar als vijand voor hem stond, die zijn persoon aanrandde, was zijn zoon, die hem reeds zoo menigen smaad en grieve had aangedaan, en nu tot een afgrijselijk uiterste ging, hem geweld aandeed, hem van zijne vrijheid beroofde! De gedachte hieraan ontnam hem alle geestkracht en vernietigde hem geheel. Hij deed dan ook geene poging tot verzet. Trouwens, hij begreep ook bij het eerste nadenken, dat het te vergeefs zou zijn op hulp te hopen, daar het wel zeker moest geacht worden, dat de sluwe Catharina en de niet minder listige zoon niet zulk een stouten stap zouden gedaan hebben, zonder vooraf de noodige maatregelen te nemen.

„Waar wilt gij mij heenvoeren?" was het eenige wat hij nog vroeg. — „Vooreerst naar Lobith, de bezitting mijner moeder," antwoordde Adolf.

Op dit oogenblik drong rumoer uit de groote zaal tot hen door. Dit verontrustte de aanvallers. Zij durfden den ongelukkigen hertog den tijd niet meer laten om zich volledig aan te kleeden, daar zij sidderden bij de gedachte, wat het zijn zou, als onvoorziene omstandigheden den tot hiertoe zoo wel geslaagden aanslag nog deden mislukken. Alles scheen af te hangen van den spoed, opdat de gevangene in veiligheid was eer men kon nadenken en zich kon herstellen van den schrik, eer het gebeurde te Grave bekend werd en 's hertogs aanhangers te wapen konden loopen.

„Wij moeten voort!" zeiden de zaamgezworenen tot Adolf; „er is geene minuut te verliezen."

Deze, door koortsigen angst gejaagd, wierp zijn vader een kleed om, en zonder hem den tijd te laten zijne wollen nachtmuts met eene kaproen te verwisselen, drong hij hem de deur uit, met de woorden: „Wij moeten ons haasten. Voort, vader, voort!" — „Welaan dan! ik volg u, ontaarde zoon!" sprak Arnold, thans op waardigen toon. „Hoe ongelukkig ik ben, is deze ure nog rampzaliger voor u. God zal eens over u oordeelen, als een tweeden Absalon."

Adolf huiverde, maar antwoordde niet. Met somber gelaat ging hij zijnen vader vooruit, en achter dezen volgden de gemaskerden. Weldra was men buiten het slot gekomen, waar eenige krijgslieden, in weêrwil van den portier, de poort hadden geopend. Haastig trok men met den gevangene over

het ijs der gracht, en van daar naar de Maas. Hoe koud het ook was, hoe scherp de oostewind over de ijsvlakte blies, de oude man moest, hoe ook rillende van koude, voorwaarts in den donkeren nacht; want de zaamgezworenen vreesden ieder oogenblik opschudding in Grave te vernemen en pogingen tot bevrijding van den wettigen landsheer te zien doen. Toen zij aan de overzijde der Maas waren gekomen, stond een deel der ruiterij van Bylant te wachten en sloot zich aan bij de gemaskerden, die mede ieder een paard bestegen, terwijl ook de hertog op een paard werd gezet, dat voor hem gereed was gehouden.

Intusschen was het overige deel der krijgsmagt van Bylant en de afdeeling van van Merwijk het slot binnengetrokken, en had dit voor Adolf in bezit genomen.

De gevangene werd naar Lobith gevoerd, waar hij echter slechts korten tijd vertoefde; want door de nabijheid van Kleef achtte Adolf het niet veilig hem daar te laten, maar deed hem overbrengen naar het sterke slot te Buren.

Frederik van Kleef werd den volgenden morgen naar Nijmegen gevoerd. Adolf hield hem gevangen als gijzelaar, om daardoor den gestrengen en regtvaardigen hertog van Kleef, van wien hij het meest te vreezen had, in bedwang te houden, zoodra deze zich in de zaken mogt mengen, met het doel om Arnold te bevrijden.

Ontzettend was de indruk, dien de wegvoering van den hertog van Gelderland maakte. De gasten op het slot werden in den morgen in vrijheid gesteld; zij haastten zich, ontroerd en verontwaardigd, naar hunne steden, en verspreidden overal het gerucht der afschuwelijke daad. In Grave waren schrik en afschuw zeer groot; maar de opgewondenheid werd belet zich in woorden of daden lucht te geven, daar een deel van Adolf's krijgsmagt Grave was binnengetrokken.

De mare der gebeurtenis verwekte in het eerste oogenblik bijna alom schrik en afgrijzen, zelfs bij vele aanhangers van Adolf's partij; alleen te Nijmegen, waar de haat en verachting tegen Arnold het hoogst waren geklommen, was de vreugde algemeen, en hier zag men in de daad van Adolf eene geoorloofde verrigting. Het staatkundig eigenbelang deed ook in de andere groote steden van het hertogdom, toen de eerste

schrik van het gebeurde voorbij was, de euveldaad als door den nood des lands gewettigd beschouwen; want men achtte het bijna algemeen onmogelijk dat Arnold bleef regeren, en deze overtuiging onderdrukte het natuurlijk zedelijk gevoel des volks, zoodat de kreet van afkeuring al flaauwer en flaauwer gehoord werd. In het buitenland verhief zich die echter op luiden toon, en vooral de hertog van Kleef was woedend over de schandelijke behandeling, zijn zwager en zijn zoon aangedaan, en was vast besloten om, indien Adolf niet naar rede wilde luisteren, naar de wapens te grijpen.

VI.

TE LAAT.

Wij moeten nu weder naar den gevangen kamerspeler omzien, dien wij eenigen tijd uit het oog hebben verloren.

Warnar Prangen werd in de schuur gevangen gehouden tot den volgenden avond na zijne poging om zich te bevrijden. Toen passeerde Adolf zelf, zich weder van Grave naar Nijmegen begevende, den weg langs het boerenhuis. Hij vervoegde zich persoonlijk bij Bylant, en deelde hem mede, dat de aanslag om verschillende redenen nog moest worden verschoven tot den negenden Januarij; dat hij, Adolf, daarom naar Nijmegen terugkeerde, om daar te blijven tot Driekoningendag, wanneer hij zich weder naar Grave zou begeven. Bylant moest hem nog den zelfden avond met zijne ruiterbende naar Nijmegen volgen, en eerst een paar dagen vóór den negenden Januarij naar zijnen post, tot bewaking van den weg, terugkeeren. De gevangen kamerspeler, die Adolf zeer verdacht voorkwam, moest mede naar Nijmegen worden gevoerd.

Den zelfden avond werd aan dit bevel voldaan. Warnar werd op de Hunnerpoort gevangen gezet. Hier bragt hij verscheidene dagen door, radeloos dat hem de gelegenheid ontnomen was om den hertog te waarschuwen. Te vergeefs beproefde hij den portier, die hem bewaakte, door beloften over te halen om hem schrijfgereedschap te geven en voor hem een briefje over te brengen; daar de krijgsmagt van By-

lant naar Nijmegen was teruggekeerd, vermoedde hij wel dat de aanslag om de eene of andere reden was uitgesteld, en het dus vroeg genoeg kon zijn om door Vermeer den hertog te waarschuwen. Zijn bewaker had echter te gestrenge bevelen ontvangen om zelfs met het oog op ruime belooning dit te durven wagen. Warnar kon dus niets anders doen dan lijdelijk wachten, en dit viel hem bijna ondragelijk, als hij bedacht welke belangen er op het spel stonden. In radelooze gejaagheid bragt hij de eerste dagen zijner gevangenschap op de Hunnerpoort door, en in vertwijfeling schudde hij somwijlen aan de deur zijner gevangenis; hij had tien jaren van zijn leven willen geven voor een uur van vrijheid. Elken morgen vroeg hij den cipier, of er ook berigt van eene bijzondere gebeurtenis in de stad was gekomen; doch hij ontving steeds ten antwoord: „Ik mag niet met u spreken over iets, dat buiten deze muren voorvalt.”

Toen verscheidene dagen waren voorbijgegaan, werd Warnar kalmer en rustiger; want hij dacht dat de misdaad waarschijnlijk reeds was volvoerd of mislukt, en hij dus niets meer aan den loop der dingen zou kunnen veranderen.

In den voormiddag van den tienden Januarij bespeurde hij eene groote beweging in de straat; hij hoorde het volk onophoudelijk heen en weder loopen en de een den ander toeroepen, waarbij hij de namen van Arnold en Adolf duidelijk onderscheiddde. Ongeduldig en angstig wachtte hij op de komst van den cipier, om hem zijne morgenspijs te brengen. Eindelijk ging de deur open. De cipier bragt hem zijn gewonen maaltijd; maar eer hij dezen had nedergezet, riep hij den gevangene reeds toe: Warnar Prangen, in naam van den slotvoogd kondig ik u aan, dat gij vrij en ontslagen zijt!” — „Ha, eindelijk!” antwoordde de jongman. „En wat is er gebeurd, dat de bevolking zulk een rumoer maakt?”— „Eene groote zaak,” antwoordde de man. „De oude hertog Arnold zit gevangen op Lobith, en onze heer Adolf is nu hertog van Gelderland. Een groot geluk voor het hertogdom!” Warnar verbleekte en sidderde. „Dus te laat, zoo als ik wel dacht!” zuchtte hij.

„Gij schijnt niet blijde over uwe bevrijding?” merkte de cipier aan. Maar Warnar antwoordde niet. Hij liet zijn morgenmaal staan en spoedde zich voort naar de Burgstraat, naar

het huis van Vermeer. Hier vond hij zijn ouden vriend in de grootste verslagenheid. Toen deze Warnar voor zich zag, riep hij uit: „Gij hier, Warnar? Waarom hebt gij den hertog niet gewaarschuwd?" — „Ik kon niet," was het antwoord, op moedeloozen toon gegeven. „Men heeft mij gevangen genomen op den weg." En nu verhaalde hij hoe zich dat had toegedragen. — „Helaas! hernam Vermeer, „het heeft niet mogen zijn, dat de hertog en Gelderland wierden beveiligd tegen den ontaarden Adolf. God heeft voor het oogenblik de zegepraal der boosheid gedoogd, maar zijne regtvaardige vergelding zal niet uitblijven. Zulk een gruwel kan niet ongewroken blijven!" — „Neen," voegde Warnar er bij, „als zulk een schandstuk ongewroken bleef, zou de Hemel niet regtvaardig zijn; maar op zijn tijd zal de vergelding komen. Ik zal het mijne doen om ze te verhaasten; want ik geef mijn doel niet op, en zal mijn eed gestand doen. De verontwaardiging over den gepleegden gruwel zal Adolf vele vijanden verwekken. Ik zal, waar ik kan, het vuur, dat hem eens verslinden moet, helpen aanblazen; ik zal hem bespieden, en in het oogenblik van gevaar nabij hem zijn, opdat hij aan den afgrond, die zich voor hem openen moet, niet ontkome." — „En ik," sprak Vermeer, „wil niet leven onder de heerschappij van zulk een snoodaard. Ik zou hier, zoo hij de onbeperkte magt in handen heeft, ook niet veilig meer zijn. Men kent mij te goed als een tegenstander. Ik vertrek ten spoedigste met mijn huisgezin naar Kleef, en zal daar alles doen wat ik kan, om het hof van den Kleefschen hertog op te zetten tegen den boosdoener." — „Dat is een goed plan," zeide Warnar. „Wij zullen ieder het onze doen. God moge onze pogingen zegenen! Vaarwel!"

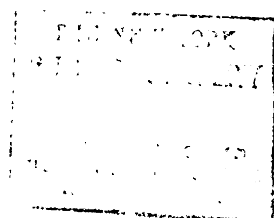
DE KROONPRINS VAN ITALIË.

Onder de jonge prinsen van Europa, die geroepen zijn om eenmaal een grooten en magtigen troon te beklimmen, heb-

HUMBERT,

Kroonprins van Italië.

ben slechts weinige zulk eene jeugd beleefd, die zich zoo in staatkunde en oorlogvoeren bewoog, als de kroonprins Humbert van Italië. En deze ernstige school, die met Mortara en Novara begon, en met Montebello, Magenta, Solferino, Custoza en Lissa en de daaruit voortvloeijende groote gebeurtenissen vervolgde, heeft niet nagelaten haren zegenrijken invloed op de geestontwikkeling van den prins in ruime mate uit te oefenen. Kroonprins Humbert, de hoop en verwachting van het jonge koningrijk Italië, is door haar tot een man gerijpt, die het trotsche gebouw der Italiaansche eenheid, waartoe door zijnen vader de grond gelegd is, eenmaal met eene vaste hand zal kroonen.

Een gunstig gesternte begroette reeds den prins bij zijne intrede in de wereld; want de Italianen, die gewoon zijn alles zinnelijk op te vatten, beschouwden het als een geluk-spellend voorteeken, dat de oudste zoon des konings, tot wien zij allerwege vol hoop opzagen, op den zelfden dag als deze, vier-en-twintig jaren later, op 14 Maart 1844 (koning Victor Emanuel's geboortedag viel op 14 Maart 1820) geboren werd, en dat hij bij den doop den naam van zijnen stamheer, dan grondvester der dynastie Savoye, Humbert (*Umberto*) ontving, de *Humbert met de witte handen* genoemd, die zijn klein land ter wederzijde van de Alpen uitbreidde, en zich aldus eene achting gebiedende positie onder de Europeesche rijken baande. De moeder van den kroonprins Humbert was de schoone en geestrijke koningin Marie Adelheid (geb. 3 Junij 1822), dochter van den aartshertog Reinier van Oostenrijk, die helaas reeds in de bloei van hare jaren (op 20 Januarij 1855) overleed.

De opvoeding van prins Humbert was gestreng wetenschappelijk, en geheel geschikt om den rijken geest van den prins in alle opzigten te vormen. Onder de wetenschappen zijn het inzonderheid mathesis en letterkunde, die door den prins zoo grondig beoefend zijn, dat hij ieder oogenblik een hoogleeraarstoel daarvoor zou kunnen beklimmen.

Op dit oogenblik is hij, nadat hij alle militaire graden doorloopen heeft en tot kommandeerend generaal der militaire divisie te Napels bevorderd is, op het punt om eene groote reis naar de keizerlijke hoven van Weenen en Parijs, en naar de koninklijke van Londen en Berlijn te ondernemen,

en het zal weldra blijken of het gerucht bewaarheid wordt, dat Mathilde, aartshertogin van Oostenrijk, tot zijne gemalin bestemd is.

DE VERDWAALDE IN DE PAMPAS.

Het ongelukkige lot van een in de Pampas verdwaalde, dat bijna met den dood geëindigd had, trof den reiziger Kahl in Chile, toen hij zich in het vorige jaar liet verleiden om op zijnen togt naar Bilgos zich van zijne reisgenooten af te zonderen, en alleen op de jagt te gaan.

De vlakkere streken, waardoor de weg van Salinas naar Bilgos loopt, de insnede, die de Pampa in het bergland maakt, kunnen inderdaad als eene aangename landstreek beschouwd worden. Een voet hoog bedekt het weelderige gras den grond als een reusachtig tapijt, dat met schilderachtige, bontgewerkte vlekken doorweven is. Deze eenzame streek wordt door tallooze dieren verlevendigd. Struisvogels staan op korten afstand van den weg, en kijken de reizigers, die voorbij trekken, nieuwsgierig aan; de *martinetas* (patrijzen) vliegen bijna bij iedere schrede, die het muildier voorwaarts doet, vrij slaperig uit het hooge gras op. Wij laten den verdwaalden reiziger nu zelf zijn avontuur verhalen.

Ik kon de verzoeking niet weêrstaan om hier te gaan jagen. Nadat ik mij van genoegzamen leeftogt en daaronder ook eene veldflesch met wijn voorzien had, meende ik dat ik genoegzaam was uitgerust, en zeide aan mijne reisgenooten, dat ze maar vast vooruit moesten rijden en ik hen wel spoedig zou inhalen; de eigenaardig gevormde rots toch, waarachter Bilgos ligt, was duidelijk genoeg te zien om aan geen verdwalen te denken. De schoone groene Pampa lokte mij tot eene jagt uit, zoo als geen koning beter verlangen

kon. De ellende echter, die daaronder verscholen was, zag ik niet voordat ik haar gevoelde.

Het digtgegroeide gras, dat overal den grond bedekt, maakte het gaan moeijelijker dan ik gedacht had. Op een muildier echter kon niet gejaagd worden; ik bond het beest derhalve aan eene struik, die aan den weg stond, en drong, met mijn jagtroer, een revolver en een mes gewapend, te voet de wildernis in. Op een troep reeën, die zich plotseling aan den zoom van een boschje vertoonden, had ik het voorzien. Ik moest om het wild heengaan, ten einde het den wind af te winnen. Van boom tot boom schreed ik zachtjes voort, en schoot toen op een reebok — een prachtig, groot dier. Toen het schot kraakte, wankelde het beest, doch slechts voor een oogenblik; in het volgende liep het reeds de overige reeën na, die als een wervelwind in het bosch verdwenen. Toch moest het schot goed zijn aangekomen; want een breed bloedspoor wees den weg aan, dien het dier genomen had. Schielijk laadde ik weder mijn geweer en volgde dat spoor, zonder een oogenblik te denken aan het gevaar, dat ik kon loopen van te verdwalen. Al dieper drong ik het bosch in, dat nu toch grooter bleek te zijn dan ik op een afstand vermoed had. In weêrwil mijner inspanningen verloor ik weldra het spoor van het wild, en moest mijne jagt staken. De wijn uit mijne veldflesch verkwikte mij, en gaf mij mijne kracht, maar ook mijne onvoorzigtigheid terug; van dorst geplaagd, dronk ik meer dan de helft uit mijne flesch leêg.

Intusschen sloeg ik de rigting, die mij naar mijn uitgangspunt in de Pampa zou terugbrengen, met blijden moed in. Toen echter eindelijk de avond begon te vallen en zich nog geen uitgang uit het bosch vertoonde, week deze moed voor de onaangename overtuiging, dat ik de rigting gemist had en verdwaald was. Deze gedachte dreef mij tot hoe langer hoe grooter haast aan: ik liep meer dan ik ging, maar vruchteloos. Toen ik eindelijk, na verscheidene uren, uitgeput stilstond en een donkere nacht mij omringde, bleef mij niets over dan in mijn lot te berusten en mijn nachtleger in het bosch op te slaan. Daar ik in de verte doffe beestenstemmen hoorde en tevens het geluid van de takken der boomen, die zich door den westenwind bewogen, meende ik niet

anders, of ik was van ratelslangen en tijgerkatten omringd, die op mij afkwamen om mij te verslinden Meer dan eens rigtte ik den kolf van mijn geweer op eene gestalte, die mij verdacht voorkwam; maar telkens bleek het, dat het slechts een onschuldige, bij het licht der opkomende maan zich phantastisch vertoonende boomstam was. De voortdurende spanning echter, waarin ik verkeerde, werd mij tot eene weldoenster: zij vermoeide mij namelijk meer dan eenige ligchamelijke beweging had kunnen doen, en ofschoon reeds laat in den nacht, gaf ze mij toch eindelijk den lang gewenschten slaap. De zon stond reeds hoog aan den hemel, toen ik wakker werd. Honger gevoelde ik niet, maar wel een brandenden dorst; toch durfde ik niet meer dan een enkelen teug nemen van den wijn, die mij in mijne veldflesch was overgebleven.

Nu stapte ik in oostelijke rigting voort, en wie beschrijft mijne vreugde, toen ik reeds na verloop van een half uur de opene Pampa weder voor mij zag liggen en daar duidelijk de sporen van onze *tropa* des vorigen dags herkende! Zeker was ik nog twee goede leguas van de plaats verwijdert, waar ik mijn muildier moest vastgebonden hebben. Maar hoe nu, wanneer ik het beest eens niet terugvond? Toch bereikte ik het eindelijk. Het hinnikte, toen het mij zag naderen, en toen ik het losbond, begon het zoo te spartelen, dat ik het naauwelijks kon beklimmen. Maar ik was te afgemat en te zenuwachtig, om terstond mijne reis te vervolgen; ik nam het beest derhalve de teugels af, om het op het Pampa-gras te laten weiden. Zelf vlijde ik mij daarop neder, en omdat ik nu aan mijne volkomene veiligheid geloofde, dronk ik met smaak het overschot van den wijn op. De honger begon zich nu ook te doen gevoelen; maar daar ik zeker meende te zijn dien binnen een paar uren te kunnen stillen, kreeg de vermoeijenis bij mij de overhand, en terwijl ik den poncho over mijn gelaat trok, trachtte ik den verloren slaap van den vorigen nacht in te halen.

Ik rustte maar al te goed uit. Toen ik eerst bij het vallen van den avond ontwaakte, dacht ik eens over mijnen toestand na; ik achtte het evenwel eene onmogelijkheid — daar ik op het instinct van mijn muildier vertrouwde, dat mij wel terstond bij mijne reisgenooten zou brengen — om voor de tweede

maal te verdwalen. Niet zonder moeite sprong ik op den rug van het beest, dat rust noch duur scheen te hebben, en terstond in galop voortholde, zonder dat ik het eenigen hinderpaal in den weg legde, of in de eene of andere rigting trachtte te leiden. Ik meende het instinct der muildieren, inzonderheid wanneer het het opzoeken betrof van den troep waartoe zij behoorden, te goed te kennen om mij ongerust te maken, en toch gevoelde ik mij niet op mijn gemak. Ik steeg af, en vond, gelijk ik vreesde, niets wat naar een weg geleek.

Terwijl ik het erg spartelende muildier bij den teugel naar mij toe trok, deed ik alle moeite om den weg terug te vinden, maar vruchteloos: ik zocht op nieuw, gaf dan mijne moeite weder op, tot ik eindelijk besloot mij aan het instinct van mijn muildier toe te vertrouwen. Het was ook mogelijk dat het beest, door den dorst aangespoord, de naastbijgelegene bron of eene menschenwoning in den neus had. Ik verdiepte mij in deze overwegingen terwijl ik weder in het zadel zat, en het muildier, thans niet door den geringsten druk van den teugel tegengehouden, met gespitste ooren vrolijk en wel door dik en dun voortdraafde. Het zal op deze wijze een half uur geduurd hebben, toen ik den uitgang eener kloof naderde. Ofschoon het zoowel buiten als binnen die kloof stikdonker was, bemerkte ik echter dat het lichter werd en wij eene meer opene streek naderden. Een gehinnik van mijn muildier en een ander gehinnik op korten afstand tot antwoord liet zich hooren. In mijn ongeduld riep ik, maar geen antwoord volgde; de aan de andere zijde hinnikende merrie scheen slechts de taal van mijnen reisgenoot te verstaan. Alles, wat de nabijheid eener menschelijke woning verried, ontbrak. Ik riep zoo hard ik kon, ik schoot mijn revolver af, maar alles bleef stil. Nu kwam op eens vlak in mijne nabijheid een troep wilde merries aandraven; maar zoodra zij mij in het oog kregen, keerden zij om en liepen gaauw terug. Aan de pogingen, die mijn muildier nu maakte om van mij af te komen en de merries te vervolgen, bemerkte ik nu, wie zijn instinct gevonden had. Hongerig, dorstig, naar ligchaam en geest afgemat, bond ik het dier aan een boomstronk en wierp mij op den grond. De ijzige, regenachtige dauw op het gras belette mij echter

den slaap te vatten; honger en dorst deden daarenboven nu hunne aanspraken met des te grootere hevigheid gelden.

Allengs begon de nacht levend te worden. De grasrijke vlakte is rijker aan dierlijk leven dan de naburige bosschen of boschjes. Allerlei soort van stemmen, die eerst zacht in mijn oor drongen, vervolgens echter duidelijker en verschrikkelijker werden, wekten mij uit mijn half droomenden toestand en maakten mij op toebereidselen voor mijne veiligheid bedacht. Wie nooit in eene wildernis, welke als deze zoo rijk aan dierlijk leven is, zijn nachtleger heeft opgeslagen, zal zich moeijelijk een denkbeeld kunnen vormen van het nachtelijk rumoer, dat de uitgebreide Pampa, over dag zoo stil en dood, nu doorwoedt. Het contrast tusschen den stillen dag en den roezemoezigen nacht werkt allersterkst op de verbazing van den reiziger. In dit concert van honderd en nogmaals honderd stemmen worden alle toonen vertegenwoordigd. Brullen, fluiten, huilen, blaffen, sissen, kakelen, nu eens klagende, dan weder als het ware spelende. De opgewekte verbeeldingskracht deed mij gelooven dat ik in de hel was, en daar al die geluiden hoorde. (*) Vruchteloos spande ik mijne oogen in, om daarmede de duisternis te doorboren: ik zag niets; ik hoorde slechts.

Het aanhoudend geblaf van den hongerigen vos, de zachte en heesche toon van den viscachas, het huilen van de wilde kat werden in een oogenblik door het gebrul van den jaguar tot zwijgen gebragt, om echter even daarna weêr des te luider te beginnen. Het gekrijsch van den door de roofdieren opgejaagde struisvogels, gepaard door het in koor aangeheven gekakel der marrinetas, benevens honderd andere stemmen, die ik niet in staat was te onderscheiden, voltooiden het concert.

Weder kon ik tegen den morgen slechts in den slaap eene twijfelachtige verkwikking vinden. Het ontwaken na weinige uren bragt geen troost aan. De zon rees al hooger en hooger, en toch kon ik in de vormen der rondom mij gelegene bergen geen kenteeken ontdekken, dat mij de ligging van Bilgos zou hebben aangeduid. Hoe? Indien ik nu in den vorigen

(*) Iets dergelijks wordt door Hafner vermeld in zijne bekende *Reis te voet door het eiland Ceylon*, toen hij daar in een bosch overnachtte.

nacht eens zoo ver oostwaarts was voortgegaan, dat ik dien weg reeds lang achter den rug had? Ik zou dan op weg zijn om ter plaatse door te dringen, waar zich op eene breedte van tweehonderd geographische mijlen, van den voet der bergen tot aan de Rio dulce, de zoogenaamde Zoutwoestijn uitstrekt, waarin zich geen droppel water, geen enkele menschelijke woning bevindt! Dit denkbeeld kwam mij zoodra niet in het hoofd, of ik mende ook reeds mijn muildier om en naar het westen terug, om daar dan weder den weg naar Bilgos op te zoeken, maar vruchteloos. Het eene uur voor en het andere na draafde ik voort, zonder iets te ontdekken, dat naar den weg geleek, dien wij gepasseerd waren. In deze woeste zand- en steenheuvels zag ik mede vruchteloos naar een dier, ja naar een enkelen grashalm om. Al ruwer en ruwer werd de landstreek, hoe verder ik in westelijke rigting kwam, en slechts met moeite hield ik mij op mijn muildier, dat mede op het punt scheen van neêr te zinken.

De zon neigde nu ter ondergang, en met haar zonk mijne hoop van minuut tot minuut. Mijne afgematte handen konden naauwelijks den teugel meer houden; ik gevoelde eene vreeselijke zwakte, en slechts de wanhoop hield mij staande. Mijn arm muildier, ofschoon doodelijk afgemat en bij iederen voetstap struikelende, stapte evenwel onverdroten voort; het beest besefte het gevaar; vruchteloos snoof het echter in de lucht, om te ontdekken waar water te vinden zou zijn. Zelfs cactussen, wier waterig merg wel in staat is den versmachtende lafenis te verschaffen, waren niet te ontdekken. Ik beproefde gras te eten, doch had het naauwelijks in den mond, of het verwekte mij eene hevige braking.

Het werd donker, toen ik nog voor de laatste maal mijn muildier een heuvel opmende, ten einde van daar de landstreek te overzien; misschien ontdekte ik eene hut, eene beek of een reiziger. Het scheen mij de laatste hoop, en toen ik haar zag verdwijnen, toen ik, boven aangekomen, niets dan de eenzame woestenij onderscheidde, werd ik door de smart geheel overmand. Weenende wierp ik mij op den harden grond, die welligt mijn sterfbed zou worden; vruchteloos spande ik mij in om te roepen — mijne tong kleefde aan mijn gehemelte. Akelige en schrikverwekkende beelden dansten voor mijne oogen. Hoe zou dat eindigen? Ook het

muildier had zich nedergeworpen, en bedekte met zijne heete tong den bedauwden grond. Dat arme schepsel! Reeds spande ik de pistool om het beest voor den kop te schieten; want ik moest drinken, al zou het ook zijn bloed zijn. Ik schoot echter niet af: zijn dood mogt mij eene oogenblikkelijke lafenis verschaffen, maar ontnam mij ook de laatste mogelijkheid tot redding. De schipbreukeling, die de eenig overgeblevene boot in de zee ziet verdwijnen, kan niet hulpeloozer zijn dan een in de Pampas verdwaald reiziger zonder paard.

Zoo bleef ik nog een geruimen tijd op den grond liggen; of het minuten of uren waren, weet ik mij niet te herinneren. Het gevoel, dat den doodstrijd moet voorafgaan, overviel mij. Koortsachtige aandoening bragt mij de zonderlingste phantasiën voor den geest. Met half geopende oogen beschouwde ik het Zuider Kruis; mijn blik volgde de overige sterren aan den hemel... laag aan de gezigteinder stond eene roode ster. Eene electrieke vonk schoot mij door de leden. Is dat een ster? Neen, riep eene stem in mij, het is een vuur of een licht! De vreugde, de hoop verdrongen op eens alle angst en wanhoop uit mijnen geest. Met ontzaggelijke moeite en met knikkende knieën en sidderende handen rigtte ik mij op, bragt het muildier tot staan en mij in den zadel. Ik bemerkte nu, dat het een op de Pampa aangestoken wachtvuur zijn moest. Maar nog menige zorg moest zijn doorgestaan, vóór wij het bereikten. Hier op den heuvel vertoonde het verre licht zich duidelijk, maar in de vlakte werd het nu en dan bedekt, en dan moest weder een andere heuvel beklommen worden, om het weder te zien. Wie schetst de vreeselijke spanning, als ik het zocht, — wie de vreugde, als ik het wedervond! Dit verschrikkelijk spel van vertwijfeling met hoop, van het leven met den dood, wisselde dien nacht verscheidene malen af.

Na eenige bange uren werd eindelijk het vuur bereikt. Toen zich plotseling de schaduwen van menschengestalten daarin afteekenden, gaf ik een kreet van vreugde. Een carretenvoerder had daar, uit hoofde van beter gras en eene daar aanwezige bron, zijn nachtleger opgeslagen. Hij gaf mij drank en voedsel; eene hevige koorts kwelde mij echter den ganschen nacht. Toen wij den volgenden morgen na het bijna in oostelijke rigting liggende en slechts twee le-

guas verwijderde Bilgos reden, zag ik in dat ik deze stad op den laatsten dag van mijn omdwalen op den afstand van slechts eene halve mijl verscheidene malen moest zijn omgereden.

VOGELVRIJ.

EEN VERHAAL UIT HET STRAFREGT.

Tegen het einde van 1859 heerschte er aan den Neder-Rijn eene groote opschudding. Alle couranten — vooral de kleine blaadjes, die in de stadjes Meurs, Rheinberg en Xanten verschijnen, — leverden talrijke berigten, dat een vermetele, met wapens voorziene roover op de Lönninghardterheide, eene van ouds in kwaden reuk staande streek, rondzwierf, en land en volk onveilig maakte. Deze ongerustheid nam nog toe, toen uit de vesting Wezel zelfs een militair kommando werd afgezonden, om den vermeenden rooverkapitein in handen te krijgen. Dit gelukte ook eindelijk. Brinkhoff — zoo heette de gevreesde man — werd gevat en in triomf weggevoerd. Het was echter geen rooverkapitein, dien men gepakt had, maar een jong mensch van een-en-twintig jaren, die, door een tweejarig verblijf in Amerika aan vrijheid gewoon, niet besluiten kon, vrijwillig achter de traliën te gaan zitten; een jong echtgenoot, die geen liefhebberij had om kort na het huwelijk zich van zijne bekoorlijke, naauwelijks achttienjarige vrouw te scheiden; een arm, opgejaagd wild, dat geen lust had om zich als een dollen hond te laten doodschieten, maar met alle energie, die voorzeker eene betere zaak waardig zou zijn geweest, zijne vrijheid en zijn leven tegenover de justitie verdedigde. Zijne geschiedenis is merkwaardig en leerrijk; zij doet zien dat iemand, die anders geen kind kwaad zou doen, uit eene onbedwingbare neiging tot vrijheid een moordenaar kan worden.

Brinkhoff is de zoon van brave ouders, die te Alpen wonen, — een dorp, dat aan den weg tusschen Gelder en Wezel ligt. Hij leerde het schrijnwerken, en onderscheidde zich

in zijne jeugd door allerlei waaghalzige jongensstreken. Zoo kon hij b. v. als eene kat over daken klauteren, en had als knaap dikwijls de aardigheid om het dak van eene boerenwoning bliksemsnel te beklimmen, den schoorsteen in te kruipen, zich daarin te laten neêrzakken, en zich, zwart van het roet, als een kleine duivel, onder de boeren in de keuken te vertoonen.

Er woonde echter helaas te Alpen veel slecht gespuis, dat van diefstal leefde; in dat gezelschap geraakte Brinkhoff tot zijn ongeluk. De bende vond hem wegens zijne behendigheid zeer bruikbaar tot hunne ondernemingen, en wist hem over te halen, om, voor dat hij nog zijn zeventiende jaar bereikt had, aan zware diefstallen de hulpzame hand te bieden. De gevolgen konden natuurlijk niet achterblijven. Brinkhoff werd gepakt, en op 18 Maart 1857 door het koninklijk hof van assises te Kleef tot eene tuchthuisstraf van vier jaren veroordeeld. Tot het ondergaan van deze straf werd hij naar het tuchthuis te Werden vervoerd. Daar wist hij zich bij het dienstdoend personeel door zijne bekwaamheid in het werken en zijn innemend gedrag bemind te maken; men beschouwde hem minder als een misdadiger, dan als een kind, dat stout geweest is en het nooit weêr zal doen. Hij echter maakte zich de gunstige meening, die men omtrent hem koesterde, ten nutte, en was op eens plotseling uit Werden verdwenen. Naardien hij inzag dat hij in Europa nu niet meer kon blijven, begaf hij zich op 2 Januarij 1858 van Rotterdam scheep naar Noord-Amerika.

Daar vond een zoo gewiktst en ondernemend persoon, als hij, het juiste veld om er boven op te komen. Eene in Amerika gehuwde zuster van hem, die in goede betrekkingen leefde, bood hem een punt van oponthoud aan. Als bekwaam schrijnwerker verdiende hij weldra zooveel geld, dat hij na den arbeid als een eerst heer optreden en nog wat bespaard geld opleggen kon. Eindelijk in het bezit van eenig vermogen, begon hij een handel in cigaren, die hem goede winst opleverde, daar hij er slag van had om goedkoop in te koopen en duur te verkoopen. Om kort te gaan, na verloop van een jaar was hij iemand, die over twaalfhonderd dollars beschikken kon. Zijne zaken bragten hem naar het noorden en naar het zuiden, naar het oosten en het westen. In

Junij 1859 kwam hij van Californië naar Philadephia, stapte daar in een der eerste hotels af, en maakte er kennis met Caroline Ernst, een allerliefst zeventienjarig Duitsch meisje, dat in het hotel buffetjufvrouw was. De jonge lieden waren het spoedig met elkander eens, en begaven zich, op echt Amerikaansche manier, reeds den derden dag na hunne kennismaking naar den vrederegter, die hen in den echt verbond.

De jonge vrouw was eene Duitsche landverhuister, uit het stadje Sieglingen, in het koningrijk Wurtemberg. Zij verlangde zeer om naar haar vaderland terug te keeren, en wilde gaarne aan hare vriendinnen, die zij daar had achtergelaten, haren jongen, schoonen en rijken man voorstellen. Nadat op 1 Augustus het huwelijk voltrokken was, begaf het jonge paar zich reeds den 15den dier maand te Nieuw-York op eene stoomboot, en kwam op 1 September welbehouden te Hamburg aan. Na een kort uitstapje naar Amsterdam en een stil bezoek bij Brinkhoff's ouders te Alpen, reisden beiden naar Sieglingen, de geboorteplaats der jonge vrouw. Brinkhoff, naar het uitwendige een fatsoenlijk heer, gelegitimeerd door een behoorlijken pas, waarin hem het Amerikaansche burgerregt was toegekend, en daarenboven een uitstekend jager, was in de woonplaats zijner vrouw weldra een zeer gezocht persoon. De Amerikaan werd tot eene jagtpartij uitgenoodigd; daartegen gaf hij in het logement schitterende soirées, geschenken aan de bloedverwanten zijner vrouw, kortom, de dollars rolden en rolden, tot zij op een klein hoopje na waren uitgegeven. Daar nu de Amerikaansche gentleman in de geboorteplaats zijner vrouw niet als schrijnwerkersknecht wilde optreden, besloot het jonge paar naar Alpen te reizen, en van daar met behulp van Brinkhoff's ouders zich weder in te schepen. Reeds op 1 November was te Darmstadt de laatste dollar uitgegeven, en om de reis te kunnen voortzetten, werden de sieraden der jonge vrouw verpand. Te Ments was hun geld reeds zoo gesmolten, dat Brinkhoff zijne vrouw daar moest achterlaten. Hij reisde naar Alpen, en eerst op 8 November, nadat de vrouw ook hare laatste goede kleedingstukken verkocht had, trok des nachts — niet de Amerikaansche gentleman, neen, de Pruissische ontsnapte tuchthuisboef, te Alpen bij

zijne ouders in. Niemand mogt hem daar echter zien; want de lucht, die hij daar inademde, mogt hij volgens de wet niet inademen. Hij moest het licht schuwen; want ieder politie-ambtenaar was verpligt hem dadelijk in hechtenis te nemen en in het tuchthuis af te leveren. De aan overmaat van persoonlijke vrijheid gewende burger van Amerika zou zich naar het tuchthuis laten brengen en zich daar met vijf-en-twintig slagen tot welkomst laten begroeten! (*)

De oude vader, die als schachtenmaker werk had om met zijn gezin van den eenen dag tot den anderen te komen, kon zijnen zoon niet helpen; hij had zijn laatste geld naar Ments gezonden, opdat zijne schoondochter daar van daan kon komen. Brinkhoff was wanhopend. Hij wilde wederom tot eene misdaad overgaan: met een revolver in de hand wilde hij des nachts bij een rijken grondeigenaar inbreken en zich het reisgeld naar Amerika verschaffen. Maar zijne brave vrouw hield hem terug, en verklaarde dat zij liever van honger wilde sterven, dan een op onregtvaardige wijze verworven stuk brood eten.

Wat eindelijk moest uitkomen, gebeurde. Weldra werd in het dorp Alpen bekend, dat Willem Brinkhoff uit Amerika was teruggekeerd. Zonderling genoeg liet de burgemeester van Alpen hem loopen, en bragt hem zoo op het denkbeeld, dat de politie bang voor hem was. Een groot gedeelte van de latere treurige gebeurtenissen is aan de zwakheid van den burgemeester van Alpen te wijten. Indien deze terstond met geestkracht ware te werk gegaan, zou Brinkhoff vervolgens niet gedaan hebben wat hij gedaan heeft.

Hij werd hoe langer hoe vermeteler, ging over dag uit, bezocht de herbergen, en legde een geladen revolver voor zich, met de aanmerking, dat ieder, die het hart had om hem gevangen te nemen, er oogenblikkelijk om koud zou wezen. Dat in een welgeordenden staat eene dergelijke handelwijze onder geen omstandigheden mag worden geduld, behoeft geen betoog. Naauwelijks hoorde derhalve de toenmalige landraad van het district Meurs, waartoe Alpen behoort, — von Enshausen — van Brinkhoff's gedrag, of hij begreep

(*) Zoodanige straf ontvangen in Pruissen degenen, die uit een tuchthuis ontsnapt zijn en er weder ingebragt worden.

daaraan een eind te moeten maken. Hij zelf, aan het hoofd van de noodige geregtsdienaren, omringde in den nacht van 1 op 2 December het huis van Brinkhoff's vader, en allen gingen toen tot huiszoeking over. In het huis ontdekte men niets dan een nieuw aangelegden geheimen doorgang naar eene naburige woning. Plotseling echter vertoonde zich een persoon in den doorgang, die het huis van Brinkhoff van dat des buurmans scheidde, en welks uitgang door een politiedienaar bezet was. Het was Brinkhoff. Met den revolver in de hand riep hij den politiedienaar toe: „Scheer je weg!" Toen dit niet terstond geschiedde, viel een schot, waardoor de politiedienaar in den arm gekwetst werd. De doorgang was vrij, en Brinkhoff vlugtte in een nabijgelegen bosch, dat van moeras doortrokken was.

Brinkhoff was vrij, maar het was eene verschrikkelijke vrijheid. De justitie ging nu tot ernstiger maatregelen over. Op Brinkhoff's inhechtenisneming werd een prijs van honderd gulden gesteld. Brinkhoff bespotte de politie, en plakte bekendmakingen tegen boomen in het bosch aan, waarin hij mede honderd gulden uitloofde aan ieder, die hem een politiedienaar dood of levend uitleverde.

Het publiek werd nu op de straf van deelneming aan eene misdaad opmerkzaam gemaakt; aan ieder werd ingescherpt, dat het eene strafbare daad was, Brinkhoff in zijn huis te ontvangen, en hem, als hij honger leed, een stuk brood te geven. Brinkhoff was derhalve vogelvrij in den vollen zin des woords.

De burgemeesters uit de omstreken riepen alle beschikbare mannen op, en hielden eene drijfjagt; een militair kommando werd uit Wezel ontboden, en omringde het geheele bosch met een cordon; kortom, men ging tot maatregelen over, welke ieder gewoon mensch bewogen zouden hebben, zich stil te onderwerpen, doch bij Brinkhoff slechts ten gevolge hadden, dat hij zijn leven zoo duur mogelijk wilde verkoopen. Alle, die hij te zien kreeg, riep hij toe, dat hij besloten had ieder, die hem te na kwam, overhoop te schieten. Dat dit geen snoeven was, blijkt daaruit, dat hij zich weldra een jagtgeweer met kruid en lood wist te verschaffen. Op 5 December, bij klaarlichten dag, drong hij, met den revolver in de linkerhand, de alleen staande woning

van een boschwachter binnen, en greep onder de woorden: „Gij zijt de kerel, die mij vervolgt, en ik zou u moeten nederschieten, doch zal tot mijne veiligheid uw geweer maar even medenemen!" met zijne regterhand het jagtgeweer met kruidhoren en kogeltasch, die aan den wand hingen, weg, en verwijderde zich.

Hij had nu een wapen, dat in de hand van iemand, die nooit miste, nog menigeen het leven gekost kon hebben, indien niet zijn beschermengel hem ter zijde had gestaan. Toen Brinkhoff's vrouw van al dat voorgevallene hoorde, besloot zij in zijne ellende te deelen, alleen om hem van misdaad af te houden. In December, bij koude, natheid en vorst, ging de aan alle gemakken des levens gewone vrouw het bosch in, en zocht haren ongelukkigen man op. Zij deelde zijn leger in de opene lucht op bijeengeveegd boomloof; zij deelde met hem het laatste stuk brood, dat zij had medegebragt, en leed toen met hem honger; maar zij bragt ook bij hem te weeg, dat hij zijne bloedige gedachten liet varen.

Op 11 December werd er eene groote drijfjagt op hem gearrangeerd. Alle manschappen van zes is den omtrek gelegene burgemeesterijen, die maar in staat waren de wapenen te dragen, bezetteden het bosch, waarin Brinkhoff zich ophield. Het was eigenlijk niet meer noodig; want koude en honger zijn magtiger dan de menschen, en het gezigt van eene beminde vrouw, die honger en koude lijdt, dwingt ook den gehardsten man zich in het onvermijdelijke te schikken om het beminde voorwerp te redden.

Op den avond vóór die drijfjagt sloop Brinkhoff naar eene eenzaam gelegene boerenwoning. Toen de boer voor de deur kwam, hoorde hij zacht zijnen naam roepen: daar stond Brinkhoff met zijne van koude bevende vrouw; hij smeekte om eenig warm eten en een nachtverblijf. De man, door medelijden getroffen, kon hen beide niet weigeren, ofschoon hij met zekerheid wist dat zijn huis doorzocht zou worden. Zonder een zijner huisgenooten er iets van te zeggen, leidde hij het echtpaar naar een zolderkamertje, bragt hun het verlangde eten, en ruimde hun een bed in. Welk een genot in een warm bed te slapen, nadat men in December bijna veertien dagen in de opene lucht heeft doorgebragt!

Maar het gevaar was groot. Brinkhoff werd reeds ten drie ure gewekt, doch kon niet besluiten het lang ontbeerde bed te verlaten. Ten vijf ure echter verliet hij met zijne vrouw het huis, en bragt deze in eene leêg staande loods, die omstreeks tien minuten verwijderd was en door den boer tot werkplaats gebruikt werd. Daar legde hij vuur aan en wachtte den dag af. Het was echter ook hoog tijd geweest; want nog vóór het aanbreken van den dag begon de bevolen drijfjagt. Twee politiedienaars, in blaauwe boerenkielen vermomd, bezetteden het huis van den boer en legden zich achter de half geopende deur op de loer. Tegen het aanbreken van den dag verzocht Brinkhoff's vrouw haren man, eens te beproeven of hij van den boer niet een weinig melk kon bekomen. Brinkhoff ging naar het huis en riep zacht den boer bij zijnen naam. Daar hij geen antwoord ontving, verwijderde hij zich wederom in de rigting van de loods, waar zich zijne vrouw bevond. Toen deed een der politiedienaren schielijk de deur open, en schoot op een afstand van vier schreden Brinkhoff eene lading schroot in zijne beenen. Deze echter keerde zich met een kreet van smart om, en in het volgende oogenblik lag de politiedienaar, die geschoten had, in het hart getroffen, dood aan zijne voeten, en de andere, die wilde toeschieten, kreeg een schampschot aan het hoofd. Deze menschenjagers hadden de op Brinkhoff's hoofd gestelde premie duur gekocht.

Brinkhoff verdween in het bosch; door de in zijne beenen ontvangen kwetsuren echter kwam hij niet ver, maar bleef liggen. Zijne vrouw kwam hem te hulp; men bragt hem in de armzalige hut van een daglooner, en legde hem te bed. Daar wilde hij eerst aan zijn leven een einde maken; maar zijne vrouw greep zijne hand met den gespannen revolver, en bragt hem door eene hartelijke toespraak van zijn voornemen terug. Hij gaf zich nu aan zijn lot over, en wilde naar Alpen gereden worden, om zich daar aan de justitie over te leveren.

Intusschen was ook eene afdeeling militairen aan de hut gekomen, waarin Brinkhoff lag. Toen deze dit hoorde, gaf hij den wensch te kennen om zich aan hen over te geven. De kommanderende luitenant trad de kamer binnen. Brinkhoff reikte hem terstond zijn revolver en jagtmes toe (het

noodlottige geweer had hij terstond na het schot weggeworpen), en werd toen met zijne vrouw, die men voor zijne medepligtige hield, over Alpen en Wezel naar het huis van arrest te Kleef getransporteerd. Toen hij te Alpen aankwam, en hem werd medegedeeld dat de eene politiedienaar dood was, begon hij onder de woorden: „Derhalve werkelijk dood! Had de man mij maar toegeroepen, dan zou het ongeluk niet gebeurd zijn!" hevig te weenen.

Het vervoeren van Brinkhoff naar het huis van arrest geleek een triomftogt; hij had namelijk overal de dames aan zijne zijde, die elkander verdrongen om hem te zien. Groote vreugde verwekte het opbrengen van Brinkhoff bij de justitie; maar hare vreugde was van korten duur. Reeds op 23 December gelukte het Brinkhoff zich weder in vrijheid te stellen. Van de ziekenzaal in het huis van arrest klauterde hij, nadat hij op eene onverklaarbare wijze de deur van het vertrek had opengebroken, over muren tot op het dak van het naast-aangelegen gebouw van het landgerigt, ligtte daar eenige pannen van het dak, kwam zoo op een vliering, en hield zich daar, nadat hij de pannen weder had ingezet, stil tot aan den avond. Toen de concierge van het landgerigt dien avond het licht wilde aansteken, zweefde hem op den trap eene schim voorbij — het was Brinkhoff.

Vruchteloos werd andermaals de geheele politie in beweging gebragt; men kon hem maar niet opsporen; en eerst op 29 Februarij kwam hij weder in arrest, nadat hij zich vrijwillig had aangegeven. Een voorval gedurende dezen tijd leert ons, dat Brinkhoff de kunst verstond om ook als vlugteling zich het leven zoo aangenaam te maken als mogelijk was.

In de nabijheid van Rüderich, bij Wezel, ligt een allerliefst klein landgoed, *Jägersruh* genaamd, dat vrij eenzaam gelegen is en aan eene te Keulen wonende familie toebehoort. Het heerenhuis, dat slechts door de eigenaars des zomers betrokken wordt, is met alle noodige meubilair voorzien; des winters echter is het gesloten, maar dan heeft de op het landgoed wonende pachter in last om van tijd tot tijd eens na te kijken of alles in orde is.

In dit gebouw zette Brinkhoff zich na zijn ontsnapping metterwoon neder. Fraai gemeubileerde kamers, goede bedden

en een goede wijnkelder vormden een wel eenzaam, maar voor een vlugteling toch zeer benijdenswaardig verblijf. Door een venster op de tweede verdieping wist hij zich toegang tot het huis te verschaffen. Hij vond ook een jagtgeweer, kruid en lood. Over dag bleef hij bedaard in zijne vesting; des nachts echter ging hij uit, en verschafte zich de noodige levensmiddelen. Dit idyllische leven duurde evenwel niet lang. Op zekeren dag — 8 Januarij — ontving de pachter van *Jägersruh* bezoek van zijnen broeder. Deze gaf zijn verlangen te kennen om het heerenhuis eens te zien, wat hem ook beloofd werd. Toen men nu de deur opende, stond Brinkhoff met een dubbel geweer in de hand voor de binnentredenden, en riep: „Terug!" Men werd het echter weldra met elkander eens. Brinkhoff verzocht de pachteres om wat eten gereed te maken, kreeg toen een paar flesschen wijn uit eene kast, en noodigde het gezelschap nu om familiaar toe te tasten. Hij zelf at en dronk, met het geweer, waarvan de haan gespannen was, op den schoot, verontschuldigde zich toen beleefdelijk, dat hij het huis eenigen tijd zonder huurcontract bewoond had, en verdween vervolgens, toen het donker was geworden.

Geruimen tijd hoorde men niets van hem. Hij zou zeker ontsnapt zijn, indien hij zich niet bij ongeluk in de hand had geschoten. In stilte ging hij naar een geneesheer te Rheinberg, en toen deze hem verklaarde, dat, indien de wond niet zorgvuldig behandeld werd, er koudvuur bij zou komen, besloot hij zich vrijwillig aan te geven. Dit had plaats op 13 Februarij. Brinkhoff's vrouw, die men onder beschuldiging van landlooperij in hechtenis had genomen, was intusschen op vrije voeten gesteld, omdat uit Amerika de bewijzen waren overgekomen, dat zij de wettige echtgenoote van Brinkhoff was.

Weldadige zielen bezorgden de Protestantsche vrouw in het zoogenaamde Protestantsche stift te Kleef. De arme vrouw kwam hier echter uit den regen in den drop. Er werden alle pogingen aangewend om haar te bekeeren. Zij moest haren Willem verlaten en zich van den misdadige laten scheiden. Men had haar zoo ver gebragt, dat zij het verzoek tot echtscheiding indiende. Volgens de wetgeving daar ter plaatse moet de klager zijne klagt door persoonlijk verschijnen voor

den president van het landgerigt voordragen, en deze brengt dan daarop zijne aanmerkingen in. Toen zij nu bij den ouden eerwaardigen president kwam, moet deze er haar opmerkzaam op gemaakt hebben, dat Brinkhoff de hem toegekende misdaad juist begaan had om zich niet van haar te laten scheiden, en er derhalve van haren kant geen redenen tot echtscheiding voorhanden waren. Zoo werd ten minste verhaald; zeker is het echter, dat sedert haar bezoek bij dien president alle pogingen tot bekeering vruchteloos bleven en er aan geen echtscheiding meer gedacht werd. Door eene collecte werden haar de middelen verschaft om naar Amerika terug te keeren, en zij vertrok daarheen, om er haren Willem te ontvangen, als ook hij derwaarts mogt terugkeeren.

Met de grootste zorgvuldigheid werd nu Brinkhoff bewaakt; de instructie tegen hem had met alle energie plaats, zoodat hij reeds op 28 Maart voor het hof van assises te Kleef teregt stond. Zijn verdediger had gewenscht dat Brinkhoff's vrouw de behandeling der zaak had bijgewoond, omdat hij er niet aan twijfelde, of het zien der jonge vrouw zou een gunstigen indruk op de gezworenen gemaakt hebben. De over haar zieleheil bezorgde vrienden echter hielden haar daarvan terug; zij mogt den misdadiger niet ondersteunen, zij mogt op het geregtshof niet verschijnen.

Brinkhoff was beschuldigd van in den nacht van 1 op 2 December 1859 te Alpen den politiedienaar Husmann opzettelijk en met overleg te hebben gepoogd te dooden; op 5 December 1859 uit de in het bosch bij Alpen gelegene woning van den boschwachter Jakob Esselborn, onder bedreigingen, een geweer te hebben weggenomen, met oogmerk om het zich wederregterlijk toe te eigenen; op 11 December 1859 te Saalhoff den daglooner Ingenilm opzettelijk en met overleg getracht te hebben te dooden; op 11 December te Saalhoff den politiedienaar Murmann opzettelijk en met overleg te hebben gedood; eindelijk in den eersten nacht van Januarij te *Jägersruh*, ten huize van den directeur Götz, door middel van inbraak en inklimming, een geweer, een kruidhoren en eenige levensmiddelen zich toegeëigend te hebben.

Werd deze aanklagt als waar erkend, dan moest er de doodstraf op worden toegepast.

Op de bank der beschuldigden verscheen een rank jong

mensch, met een bleek, langwerpig gezigt, met lang haar en een donker, vurig oog. Zijn geheele optreden was kalm en bedaard, zijne houding welvoegelijk. Na debatten van twee dagen beantwoordden de gezworenen al de hun voorgelegde vragen met já, met de verzachtende omstandigheid echter, dat Brinkhoff tot het dooden van den politiedienaar door dezen zelf was aangezet, daar de man hem noodeloos eene zware mishandeling had toegevoegd. Het hof van assises veroordeelde Brinkhoff tot eene tuchthuisstraf van tien jaren; deze hoorde het vonnis met de grootste kalmte aan.

Eenige dagen later vroeg hij zoo in passant, wanneer er weder schepen naar Amerika vertrokken; en toen men hem opmerkzaam maakte op de sterke muren en deuren der gevangenis, gaf hij ten antwoord: „Ja, dat zou het minste wezen, als ik maar reisgeld had."

Hij werd nu weder naar Werden vervoerd, liet daar zijne doorschotene hand goed genezen, en — op zekeren dag was hij weder verdwenen. Van zijne gelukkige aankomst in Amerika heeft hij de justitie, die hij zooveel moeite veroorzaakt heeft, schriftelijk verwittigd. Sedert dien tijd echter heeft men niets meer van hem gehoord.

EENE INVLOEDRIJKE AANBEVELING.

In de dagen, toen de overwinningen van den modernen Karel den Groote, die van Austerlitz en Jena, alles in de wereldhoofdstad aan de Seine uitgelaten van vreugde hadden gemaakt, welke den goede Parijzenaars bijna de rampen des levens deden vergeten, waaraan wij stervelingen dagelijks onderworpen zijn, woonde te Parijs in het *quartier des Halles* een verzenmaker, van wien het moeijelijk valt te zeggen, of hij armer aan geest dan aan geld was. Zijn naam — Mouton — stond in de schoonste harmonie met zijne talenten. Vruchteloos had de goede man tot dusver zijn dichtvermogen uitgeput, en alle gebeurtenissen, welke de bewoners zijner achterbuurt met vreugde of rouw vervullen —

zoo als doopmalen, bruiloften, geboortedagen of begrafenissen — in den kring zijner dichterlijke voortbrengselen getrokken; de kroonen, welke het lot hem tot dusver bereid had, waren helaas slechts doornekroonen geweest, en aan zijne deur keek, als een dreigend spook, de bleeke honger binnen. De blaffende maag en de vrees voor zijne huiswaardin, die volstrekt de vijf maanden huur begeerde, welke hij schuldig was, en die ze zou en wou hebben, stortten hem eindelijk in eene soort van poëtische razernij, en dreven hem aan tot het stoute besluit om eene Ode aan de prinses Pauline, de zuster van den keizer, te vervaardigen. Een waagstuk was dat inderdaad; want onze poëet, die in zijne Ode aan de prinses de rol van Ceres had opgedragen, had haar eene strophe in den mond gelegd, waarin zij haren broeder Jupiter over zijne al te groote liefde tot oorlogvoeren berispte, en hem in den naam der menschheid smeekte om daarmede eindelijk eens uit te scheiden. Napoleon echter was, gelijk ieder weet, een te groote vriend van den regel: „Schoenmaker, blijf bij uwe leest!" dan dat hij niet ieder ongeroepen inmengen in zijne politiek op eene wijze gestraft zou hebben, waardoor eene herhaling van dat feit volstrekt onmogelijk was geworden.

Intusschen maakte eene *femme de chambre*, die met den Tasso uit de achterbuurt in den derden of vierden graad verwant was, zich een oogenblik ten nutte om de prinses het lofdicht van haren neef ter hand te stellen. De prinses las nu de namen *Pauline* en *divine*, die in ieder vers terugkwamen, en beloofde aan den schrijver van zooveel goeds en schoons te zullen denken.

„Maar waar is hij dan eigenlijk?" vroeg zij — „In de antichambre," antwoordde de kamenier schielijk, en een oogenblik later stond onze poëet in Pauline's welriekend boudoir, tegenover deze helpster uit zijnen nood *in spe*, die, na eenige vlugtige woorden van dank en een satirieken glimlach over zijne linksche buigingen, hem vroeg: „Maar wat kan ik dan voor u doen, mijnheer Mouton?" — „Wanneer Uwe Hoogheid de goedheid zoudt willen hebben mij tot eene kleine betrekking op het een of ander administratief bureau aan te bevelen..." stamelde de bescheiden zoon von Apollo.

Nu zette zich de bevallige Pauline aan hare schrijftafel,

en ontwierp — daar zij zich juist in eene stemming bevond, waarin de phrasen zich van zelve vinden — eene formeele petitie aan den politieminister Fouché, waarin zij den heer Mouton voorstelde als een hoogst bruikbaar persoon en als een man, in wien zij levendig belang stelde.

Nog omzweefden gouden droomgestalten het armoedige leger van den poeet, die reeds met de pen achter het oor op het een of ander bureau, al ware het dan ook in de ondergeschikte betrekking van surnumerair, deel aan de beweging en leiding van de groote staatsmachine waande te hebben, toen ook reeds Fortuna op weg was om zijne droombeelden leven in te ademen. Deze godin, die er veel van houdt om zich in allerlei verkleedingen aan de stervelingen te vertoonen, had zich ditmaal in een politie-uniform gestoken.

Fouché, die toen juist naar eene gelegenheid uitzag om zich bij de geliefkoosde zuster van zijnen meester welgevallig te maken, en die zoowel de persoonlijke waarde van Mouton, als ook het belang dat de prinses in eene verzorging van hem stelde, naar den opgewonden stijl in haar verzoekschrift afmat, meende niet schielijk genoeg kennis met den hem aanbevolene te kunnen maken, en beval derhalve dat den anderen morgen ten acht ure zijn rijtuig en twee gendarmes tot zijn escorte gereed zouden zijn. In zijn hôtel geloofde men niet anders, of Zijne Excellentie, die het geheele personeel in zijnen morgenslaap stoorde, zou zich wegens eene hoogst belangrijke zaak naar den keizer te Saint-Cloud begeven. Hoe stond derhalve het geleide te kijken, toen het rijtuig de morsigste straat van het morsige *quartier des Halles* insloeg en voor een armoedig huis stilhield! Daar men nu in deze stadswijk er geen portiers op nahoudt, zag de grootwaardigheiddrager van het keizerrijk zich genoodzaakt in een smerigen komenijswinkel te vragen, of men ook wist waar zekere mijnheer Mouton woonde.

„Mijnheer Mouton?" gaf de komenijsvrouw ten antwoord: „wel zeker weet ik dat. Die woont hier, op de vijfde verdieping, aan de regter hand. Ik moet nog vijf maanden huur van hem hebben; en als hij mij van de week niet betaalt, laat ik hem op straat zetten." Fouché keek eens naar boven; maar die kamer van Mouton was hem wat al te hoog.

„Och, vrouwtje," sprak hij, terwijl hij een franc op de toonbank wierp, „wees gij zoo goed eens even naar boven te gaan en hem hier te roepen!"

Vrouw Barbaroux achtte echter die moeite niet noodig, maar ging voor de deur staan, en schreeuwde met een vreeselijken strot Mouton toe, dat hij zou afkomen. Deze stak hierop zijn hoofd uit het venster van zijn zolderkamertje, doch trok het, toen hij de gevreesde roodkragen der politie bemerkte, terstond weder terug. Zeker had de „bliksemsslingerende Jupiter," zoo als in Mouton's Ode de Beschermer van het Rijnverbond genoemd werd, zijne wijze beraadslagen ten opzigte van een algemeenen wereldvrede zoo hoog opgenomen, dat hij hem thans zijne goede geesten toezond om hem in Biscètre vrije kost en inwoning te bezorgen, — eene belooning, die zijne bescheidenheid hem verbood aan te nemen. Mouton bleef derhalve doof voor het geroep der komenijsvrouw, en de door podagra geplaagde minister moest, of hij wilde of niet, wel besluiten de vijf kippentrappen op te klimmen, om den zetel der Muzen te bereiken.

Om het tooneel, dat nu volgde, toen de minister den van vrees en schrik half dooden collega van Horatius onder het bed van daan haalde en hem de reden van zijn bezoek mededeelde, waardig af te schetsen, zou ik de pen van Swift of het penseel van Hogarth moeten bezitten. Ik vergenoeg mij derhalve met kortaf te zeggen, dat het tooneel daarmede eindigde, dat de minister den poeet in zijn morgennégligé met zich naar zijn hôtel nam en hem aan een lekker ontbijt deed plaats nemen.

„Wat zoudt gij, mijnheer Mouton, wel het liefst willen worden?" vroeg Zijne Excellentie tusschen eene cotelet à la Napoleon en een delicaat patrijzenragout. „Zou een post buiten Frankrijk u convenieeren?" — „Monseigneur moge mij zenden waarheen hij wil, al ware het op de maan; ik heb er niets tegen in te brengen," antwoordde al kaauwende de dichter, die alles, wat hem sedert een uur bejegende, voor een droom hield. — „Welnu, dan zult gij intendant van het eiland Elba worden. Morgen reist gij af. Hier hebt gij uwe instructiën en passen, en hier op rekening achtduizend francs." Vijf-en-twintig blanke Napoleons d'or gleden in de van vreugde sidderende hand van den Muzenzoon. Het

was meer dan een gouden droom: het was de gouden werkelijkheid.

De Fortuin, die tot dusver onzen dichter hoogst stiefmoederlijk behandeld had, scheen hem thans met de volheid van hare gaven te willen overladen; want het trof juist dat ten tijde, toen Mouton het bestuur over Corsica aanvaardde, de rijke ijzermijnen daarvan voor twaalf jaren verpacht zouden worden. Twee kapitalisten uit Livorno dongen om de winstbelovende pacht, en daar men op Elba een groot idée van des intendants invloed had, boden zij hem aanzienlijke sommen voor zijne protectie. De heer Mouton beval, als een verstandig menschenkind, voor de pacht natuurlijk den meestbiedende aan; het toeval wilde dat deze aan zijn beschermeling inderdaad werd toegekend, en tachtigduizend francs vielen in de tot dusver altijd ledige beurs van den zanger der achterbuurten.

Maar helaas! zijne regering zou geen langeren duur hebben dan die van Frederik V in Boheme of van koning Neuhoff op Corsica. Pauline, die den zomer en herfst in eene badplaats in de Pyreneën had doorgebragt, was naar Parijs teruggekeerd, en Fouché nam de gelegenheid waar om haar op het eerste bal, dat zij gaf, te vragen, of zij met de aanstelling van haren beschermeling tevreden was.

„Welke beschermeling?" was hare wedervraag. — „Wel, mijnheer Mouton, dien Uwe Hoogheid mij heeft aanbevolen." — „Mouton? Mouton? Ik heb dien naam nooit hooren noemen... Maar wacht eens! Was dat niet een poeet in een kalen zwarten rok, die een gedicht op mij heeft gemaakt, waarvan men mij vertelde dat het geen franc waard was? Hebt gij hem eene klerksplaats op een van uwe bureaus gegeven?"

Fouché, die zijn abuis inzag, wachtte zich wel het te bekennen, doch haastte zich om het terstond weder goed te maken, en de Muzenzoon werd op stel en sprong van zijn intendantschap ontzet. Deze had intusschen de tachtigduizend francs, die zijn kort bestuur hem had opgeleverd, tegen vijf percent intrest goed belegd, en troostte zich derhalve over het verlies van zijn gouvernement. Bovendien had hij de vreugde, dat het hem voortaan nimmer aan lofredenaars op zijne verzen ontbrak, en hij in den kring zijner

10 *

dischgenooten voor het grootste poëtische genie der eeuw gehouden werd.

IETS OVER HET REIZEN IN SCHOTLAND.

Het is lang bekend en erkend, dat het noorden van ons werelddeel niet minder natuurschoonheden en schilderachtige landschappen oplevert dan het zuiden; ja, velen zijn zelfs — en het zijn stemmen, die er over kunnen oordeelen en die men kan vertrouwen — van meening, dat de hooglanden van Schotland en Noorwegen, in hun verheven karakter, boeijender en magtiger op het gemoed van den aanschouwer werken, dan de golvende lijn der Italiaansche bergen. In het vrolijke, door donker hemelsblaauw omspannen zuiden heerscht overal een driftig bontbewogen leven, in het ernstige noorden, aan de stille bergmeren, waarin ontzaggelijke rotsen zich melancholisch spiegelen, een ernstig nadenken. En aan deze energie der natuur paart zich eene bijna nog onverbasterde populariteit der bewoners, die des te krachtiger is, hoe hooger men naar het noorden reist. Eene schildering van land en volk in Noord-Schotland is ontworpen door Dr. Richard Andree te Jena, in een onlangs door hem uitgegeven werk, waaruit wij het volgende ontleenen.

Ik wendde mij nu weder naar het zuiden toe, en maakte van den Caledonischen spoorweg gebruik, om eerst nog het stadje Lanarck en de beroemde watervallen van de Clyde te bezoeken. Geruimen tijd loopt de spoorwegbaan nog door de uitgebreide fabriekgebouwen der omstreek; dan begint het golvende land der steenkoolformatie, en overal ziet men smeltovens. In plaats van de met stroo gedekte hutten der Hooglanders, staan hier houten arbeiderswoningen over het land verspreid. Maar in het 5000 inwoners tellende Lanarck vertoonen zich weder vele met stroo gedekte huizen; de straten zijn onregelmatig, en de stad biedt niets belangrijks aan. In de nabijheid vormt de Clyde zijne

schoone watervallen: *Cora Linn* (84 voet hoog), *Bonnington Linn* en *Stonebyres Linn.* Zij zijn na den val van Foyers, de schoonste in Schotland, en een bezoek overwaard. Bij Gretna Green, waar de Soloway Firth diep in het land dringt, bereikte ik de Schotsche grenzen. Het alom beroemde plaatsje en de grofsmid, die beminnende paren in den echt verbond, heeft thans zijne beteekenis verloren. In 1849 had hier de laatste dier romaneske huwelijksvereenigingen plaats. Te Carlisle betrad ik het eerst weder den Engelschen grond; ik zeide het land der distelen vaarwel, en nam de aangenaamste herinneringen mede naar huis.

Ik wil nog een woord over het reizen en hotelleven in Schotland hier bijvoegen. Geen van beide is goedkoop te noemen. Daar de reistijd nog geen drie maanden in het jaar duurt, zijn de logementhouders, rijtuighouders, gidsen, en dergelijken, genoodzaakt in dien korten tijd hunne zaken te maken; zij doen dit ook zoo goed, dat zij er volstrekt niet bij te kort komen, en worden in hunne pogingen om geld te maken door de allen Schotten aangeborene inhaligheid in ruime mate ondersteund.

De prijzen der spoorwegen zijn de zelfde als in Engeland, d. i. de helft of het dubbele duurder dan in Duitschland. Voor zijne bagage moet de reiziger zelf zorg dragen; hij plakt een briefje met den naam van het station, waar hij naar toe wil, op zijn koffer, en werpt dezen in den *Luggage Van*, of laat dien op het dak van den waggon plaatsen, waarin hij zit. Bij zijne aankomst moet hij schielijk bij de hand zijn en zijne bagage in veiligheid brengen, opdat niet een ander er zich over ontfermt en het spoorloos laat verdwijnen. De wagens der eerste klasse zijn naauwelijks zoo goed als die der tweede bij ons, en de Schotsche en Engelsche wagens der tweede klasse gelijken die van onze derde. Wat er nu voor *hunne* derde klasse overblijft, laat zich denken; inderdaad zijn het ook de slechtste, die men zich kan voorstellen. Voor heeren alleen kan het onder omstandigheden nog gaan in de tweede klasse een kort eindweegs te rijden, ondersteld dat zij zich er niet aan storen om met door whisky beschonkene zonen van Caledonië in aanraking te komen; reist men echter met dames, dan is men volstrekt genoodzaakt eerste klasse te nemen.

Bij de aankomst in groote steden vindt men overal *cabs* of vigilantes, hetzij digt bij den trein op het station, of voor het stationsgebouw zelf, in behoorlijk aantal. Van alle zijden hoort men dan roepen: „*Cab*, *Sir?*" Om dwalingen te voorkomen is het echter raadzaam, dat men vóór het instappen zich omtrent den prijs verstaat. Op kleinere plaatsen staan de omnibussen der hotels gereed, of de indringende *boots* van de verschillende logementen zoeken ons te vangen. „*Fife Arms Hotel*, *Sir*, *a very large and excellent house*, *with a splendid view!*"— „*The Royal*, *Sir*, *close by*, *with moderate prices!*" Zoo klinkt het uitnoodigend door elkander.

Komt men in het hotel aan, dan ontvangt ons de *landlady* (waardin), reikt ons vriendelijk de hand, heet ons welkom onder haar dak, en leidt ons zelve naar onze kamer. Wanneer men zich in een logement eenig aanzien wil verschaffen, moet men, behalve zijne slaapkamer, nog een *parlour* (woonvertrek) nemen; want behalve bed, waschtafeltje, stoel en commode, vindt men in zijne slaapkamer (*bedroom*) niets dat naar eenig gemak gelijkt, noch inktstel, noch lucifers, noch leuningstoel, noch sofa. Wil men derhalve geen woonvertrek extra betalen, dan is men verpligt zich over dag in de algemeene eetzaal op te houden, waar zich dikwijls niet eens eene sofa bevindt en het rooken natuurlijk verboden is. Voor dagbladen is slecht gezorgd. De *Times* ontbreekt zeker in de groote hotels niet; ook de *Scotsman*, de belangrijkste Schotsche courant, kan men er vinden; maar van vreemde dagbladen is geen sprake. Eene kleine reisbibliotheek, ten gebruike der touristen, vindt men in de meeste hotels. Kleine gedrukte affiches, welke de bezienswaardigheden der stad, een plan er van, den tijd van aankomst en vertrek der schepen en spoorwegen bevatten, worden den gasten ter hand gesteld en zijn zeer doelmatig.

Des morgens begint het dagwerk in een hotel daarmede, dat de *boots* de schoenen en laarzen afhaalt, om te poetsen. Het reinigen der kleederen blijft aan den vreemdeling zelven overgelaten; het is derhalve goed als men een schuijer bij zich heeft. Is men zoo gelukkig een *parlour* te bezitten, dan kan men daar ongehinderd zijn ontbijt gebruiken; is dit niet het geval, dan gaat men naar de algemeene eetzaal.

Daar verschijnen de heeren ongegeneerd in hunne pantoffels en chambrecloak; dit verwekt in Groot-Brittanje geen den minsten aanstoot, wat in vele oorden op het vaste land wel degelijk het geval zou zijn

Wat het eten betreft, dit vond ik van het zuiden van Engeland tot het noorden van Schotland in alle hotels volkomen gelijk; alleen Schotsche geregten voegden zich aan gene zijde van den Tweed daarbij. De thee verschijnt met de gerooste sneden brood, ingelegde vruchten, ham en eijeren, als een voedzaam ontbijt. Tegen den middag volgt een tweede ontbijt, *lunch*, dat gewoonlijk uit koude schapenbout bestaat. Deze is stereotyp geworden, en drijft iedereen de vraag op de lippen: *„Cold mutton again?"* Om vijf of zes uur luid de bengel in het hotel tot een gemeenschappelijk diner, dat zoozeer van die op het platte land verschilt, dat ik er hier even bij wil stilstaan. Van een tafelgesprek is zelden of nooit de rede; ieder bekommert zich slechts om zichzelven en de zijnen, en laat de overige dischgenooten zoo veel mogelijk onopgemerkt. Daarbij fluistert men slechts, wanneer men den tafelbedienenden knecht iets te zeggen heeft. In het oog loopend is het bij dit alles, dat in de meeste hotels geen servetten worden gegeven; want men verlangt dat er zoo sierlijk en zindelijk worde gegeten, dat niets aan den mond blijft zitten. Vóór het begin van den maaltijd staat een der dischgenooten op en doet een kort gebed. Dan wordt de soep rondgediend. Wanneer deze niet de scherpe, gekruide nierensoep of de nagemaakte schildpadsoep is, dan verschijnt de alles in eene nationale verrukking brengende *hotch-potch* (hutspot). Wij zouden dit geregt eer onder de groenten dan onder de soepen rekenen; want het is een dik mengsel van groene erwten, boonen, rapen, wortelen en uijen, die met vleesch bijeengekookt zijn. Dan volgt onvermijdelijk de visch, en wel gewoonlijk versche zalm, die bij uitzondering door makreel of gebakken bokkings vervangen wordt. Wanneer niet somwijlen het eenzelvige door jonge hoenders of een haas — die met kop en ooren in eene zittende houding wordt opgedischt — wordt afgebroken, volgt steeds roast-beef of schapenbout, die beide aan het spit en zonder zout gebraden worden. Het vleesch is altijd uitstekend goed, en wanneer al het gebrek aan

zout en specerijen in het eerst aan ons gehemelte niet behaagt, gewent men er zich met den tijd toch aan.

De heeren herbergiers en hunne knechts maken het zich overigens bij het bedienen zeer gemakkelijk. Komt soms een der aanzittenden iets over, men let er niet op. Daar verschijnen de groote schotels met het gebraad, die met helder gepolijste metalen klokken zijn toegedekt, en met eene vlugge handbeweging van den dienenden geest staat het geregt voor u. De klok wordt afgenomen, en daar nu dit gebraad juist voor *u* staat, zijt ge verpligt ieder, die aan tafel zit en er van verlangt, er van voor te dienen. Het zou zeer onbeleefd zijn, indien men niet terstond mes en vork ter zijde legde en het verlangde naar de regelen der kunst afsneed, en deze regelen en kunstwetten moeten stipt worden in acht genomen, indien gij niet met een medelijdenden glimlach beschouwd wilt worden. Daarvoor heeft men echter weder het regt om den ongelukkige, die voor het andere gebraad zit, te kwellen zooveel men wil. De groenten bestaan uit aardappelen, kool, die slechts in water is afgekookt, en erwten, waarmede dit even zoo het geval is, alles naar gelang van het jaargetijde. Eenige zoetigheden en vruchtpasteijen besluiten het geheel. Gelukkkig bestaat er geen wijndwang, en ieder kan ongegeneerd zijne flesch bier drinken.

EEN AMERIKAANSCHE OOM UIT DEN TEGENWOORDIGEN TIJD.

De Amerikaansche ooms, die hunne neven en nichten plotseling fabelachtige erfenissen van zoo en zooveel milioenen nalieten, of met goud beladen over den Oceaan kwamen om de schulden der lieve neven te betalen, of hun met banknoten gevulde brieventasschen medebragten, zijn in romans en tooneelstukken zoo dikwijls opgetreden, dat zij gevoegelijk tot den tijd van voorheen gerekend kunnen worden. Het zal derhalve niet ongepast zijn, nu liever eens zulk een

oom in Amerika te beschouwen, zoo als die tegenwoordig in de werkelijkheid bestaat. Wij kiezen daartoe als voorbeeld den oom van een jongman, die te Parijs als journalist bekrompen leeft, doch ook nu en dan zijne schuldeischers en zichzelven met de hersenschimmige hoop op zijnen oom te Boston troost.

Op zekeren morgen vóór een jaar of tien, toen deze jonge journalist — met name Alfred B. — op de Boulevards te Parijs rondslenterde, klopte hem plotseling iemand op den schouder en riep hem toe: „Wel Alfred, gij loopt mij zoo voorbij, als of gij mij niet ziet; kent gij mij dan niet meer?" — „Wel te duivekater, Bernard, waar komt gij zoo in eens van daan?" riep Alfred op zijne beurt, terwijl hij hartelijk den vriend zijner jeugd groette, die in de zelfde stad geboren was als hij, maar dien hij in geen jaren gezien had. Zij traden de eerste de beste restauratie binnen en bestelden een lekker dejeuner, dat zij zich goed lieten smaken.

„Maar vertel mij nu eens," vroeg Alfred eindelijk, „wat u hier te Parijs brengt!" — „Ik schilder." — „Het schijnt u daarbij niet kwaad te gaan; want gij ziet er uit als een eerst heer." — „Nu, het gaat mij ook inderdaad niet slecht." — „En wat schildert gij wel zoo al?" — „Ik kopieer schilderijen in de Louvre. Wilt gij misschien eens door mij geportretteerd worden? Geef uw portret dan aan de schrijvers-vereeniging ten geschenke, en het kan u misschien tot aanbeveling dienen." — „Neen, dan wil ik het liever aan mijn oom Cornbeef te Bosten zenden." — „Mij ook wel; natuurlijk behoeft gij er mij niets voor te betalen." — „Goed, ik sla toe; maar daarentegen willen wij de voltooijing van het meesterstuk met een feestmaal vieren, en ons bij het dessert alle onze kwade-jongensstreken herinneren."

Acht dagen later was Alfred's portret gereed; het was mooi uitgevoerd en geleek sprekend. Daarbij had echter een ontzettend feit plaats, dat wij niet mogen verzwijgen. Naauwelijks was Bernard namelijk vertrokken, of de journalist kocht een paar penseelen en wat verf, wischte zorgvuldig den naam van den schilder uit, dien deze in een der hoeken had gepenseeld, en zette er brutaalweg den naam *Horace Vernet* voor in de plaats. Daarop pakte hij het portret in eene kist, en schreef den volgenden brief:

„Geachte oom!

„Hierbij ontvangt gij mijn portret, waarmede ik u, zoo ik „hopen wil, eenige vreugde zal verschaffen.

„Ik heb het door den grootsten kunstenaar laten schil- „deren en in eene fraaije lijst laten zetten; maar daarvoor „heeft uw neef zich niet ontzien eene leening te sluiten en „eene schuld meer op zijn geweten te hebben.

„Uw liefhebbende neef
Alfred B."

Eenigen tijd daarna ontving hij het volgende antwoord:

„Lieve neef!

„Ik heb uw portret ontvangen en dank er u hartelijk „voor. Het verblijdt mij inzonderheid aan uw gezigt te zien „dat gij er goed van leeft; maar uw oom bevindt zich van „zijnen kant ook zeer wel, zoo als gij uit nevensgaande pho- „tographie zien kunt. Ik sta verbaasd, dat gij u daar aan den „overkant nog hebt laten uitschilderen; hier is dat geheel „uit de mode.

„Geheel de uwe.
Cornbeef."

En dat was alles! Geen banknoot om Horace Vernet te betalen, geen dollar voor de lijst! Daarom riep ook Alfred, die toen juist den beroemden roman van Mistress Beecher Stowe in het Fransch vertaalde, vol teleurstelling en wanhoop uit: „De laatste Amerikaansche oom is — oom Tom!"

Vóór omstreeks een half jaar riep eene zaak mij naar de Vereenigde Staten, en hoe groot was mijne verbazing, toen ik te Boston het Museum van schilderijen bezocht, en daar in het eere-salon het portret van Alfred B. vond. Op de lijst stond met groote gouden letters: HORACE VERNET.

Ik deed in de stad onderzoek, en men verhaalde mij daaromtrent het volgende:

Cornbeef leefde sedert lang gelukkig in de droefgeestige stad Boston, waar de katoenhandel aan de behoeften van zijn hart in alle opzigten voldeed. Hij hield veel van zijn neef te Parijs, omdat deze hem niets kostte; maar hij begon nog meer van hem te houden, toen een zijner vrienden, een

harstogtelijk kunstverzamelaar, hem op zekeren dag bezocht, en hem 2500 dollars voor het portret van zijnen neef bood.

Cornbeef was geheel ontsteld, en weigerde het portret te verkoopen. Toen kwam Rachel met haren troep te Boston, om komedie te spelen. Oom Cornbeef werd een hartstogtelijk tooneelbezoeker, en had reeds zooveel geld aan entrée-billetten uitgegeven, dat hij op zekeren dag vreesde met zijn maandgeld niet te zullen toekomen. Toen schreef hij een briefje aan zijnen vriend, en verkocht hem het portret van zijnen neef.

Nadat deze vriend zich een jaar lang aan het gezigt van zijn nieuwen koop verrukt had, raapte de dood hem weg, en het Museum te Boston erfde zijn kabinet schilderijen.

Arme Bernard! En nog meer: Arme Vernet!

EENE KONINGSLUIM.

Koning Lodewijk XV bezocht op zekeren avond na het souper zijne dochter madame Victoire, waarmede hij altijd gaarne een uurtje plagt te praten. Plotseling scheen hem iets in te vallen: hij verlangde schrijfgereedschap, schreef een brief, en gaf dien aan een bediende, met de woorden: „Jacques, breng dezen brief naar den hertog de Choiseul, die hem terstond aan den bisschop van Orleans moet doen toekomen."

Jacques begaf zich nu naar den heer de Choiseul. Aan zijn huis gekomen, verneemt hij, dat de hertog bij den heer de Penthièvre is, en begeeft zich derwaarts, waar hij den brief aan zijn adres bestelt. Toen de hertog verneemt, dat hij den brief terstond bij den bisschop van Orleans moet bezorgen, wordt hij zeer nieuwsgierig, en zendt zijn bediende Cadet uit, om te vernemen waar de bisschop zich op dat oogenblik bevindt, en hem dan terstond bescheid daarvan te brengen. Cadet keert na verloop van anderhalf uur terug, berigt dat hij eerst aan de woning van den bisschop is geweest, aan

alle deuren heeft geklopt, doch niemand zich heeft laten hooren; dat hij toen geheel Versailles is rondgeloopen, maar noch den bisschop heeft gevonden, noch heeft kunnen vernemen waar deze zich ophield.

Nu begaf zich de hertog de Choiseul in eigen persoon op weg, om den geestelijken heer te zoeken. Eerst ging hij naar zijne woning, steeg honderd acht-en-twintig trappen op, en bombardeerde zoo razend op de deur, dat het hem eindelijk gelukte twee bedienden wakker te maken, die bevende van schrik schielijk in een hemd toesnelden en de deur openden.

„Waar is de bisschop?" vroeg Choiseul. — „Hij is onpasselijk, en ligt reeds sedert tien ure te bed," is het antwoord.

Nu is ook de eerwaardige kerkvorst door het rumoer wakker geworden, en roept: „Wat is daar toch aan de hand?" — „Ik ben het! Choiseul!" — „Maar mijn Hemel, hoe laat is het wel?" — „Twee uur."

Met sidderende handen neemt de bisschop den brief aan, opent hem, en stamelt: „Ik kan zonder bril niet lezen." — „Waar is uw bril?" — „In mijn vestjeszak."

Men zoekt dit kleedingstuk op, en in dien tusschentijd verdiept de hertog zich zoowel als de bisschop in nadenken over den mogelijken inhoud van den brief. „Wat mag daar in staan? Zou misschien de aartsbisschop van Parijs plotseling gestorven wezen?"

Beide waren in groote ongerustheid. Konden zij misschien niet in ongenade zijn gevallen? De bisschop achtte het eindelijk het verstandigste om eerst den brief te lezen en er dan over te spreken; maar de letters dansten hem zoo voor de oogen, dat hij er niet kon uitkomen, waarom hij den brief den hertog toereikte, die het volgende las:

„Mijnheer de bisschop van Orleans!

„Mijne dochters hebben grooten trek in *cotignac*. (cotignac „was een kweeën-gelei, waarvoor de stad Orleans beroemd „was, even als Haarlem om zijne halletjes, Deventer om „zijn koek enz.) Zij willen die echter liefst in kleine potjes „hebben. Mogten deze soms niet bij u voorhanden zijn, wees „dan zoo goed ze terstond uit uw Diöcese te ontbieden.

„Voor het overige, waarde bisskhop, moge de Hemel u „in zijne heilige bescherming nemen.

Lodewijk."

De hertog en de bisschop waren beiden sprakeloos van verbazing; alles hadden zij eer verwacht dan dit. Om zulk eene kleinigheid de menschen met schrik uit den slaap te laten wekken — het was ongehoord!

Niettemin zond de bisschop onverwijld een koerier naar Orleans, om eene hoeveelheid kleine potjes met *cotignac* te koopen. Toen deze des anderen daags aankwamen, hadden de koning en de prinsesen reeds hunnen wensch vergeten; en lieten het kistje met de potjes *cotignac* onopgemerkt staan waar het stond.

EEN LANDSGEBRUIK VAN VOORHEEN.

Bij gelegenheid der inbezitneming van Hannover, Keur-Hessen, Nassau enz. door Pruissen, wordt men aan het eigenaardige ceremonieel herinnerd, dat bij dergelijke gevallen vóór honderd jaren en vroeger in gebruik was. De schrijver, uit wiens werk wij dit ontleenen, zegt in bezit te zijn van echte bewijsstukken over de inbezitneming van een tot de vroegere abdij Fulda behoorend gebied, het ambt Fischberg namelijk, in het tegenwoordige zoogenaamde *Eisenacher-Oberland*, door het hertogdom Weimar in het midden der vorige eeuw, waaraan dat gebied na het uitsterven van eene Eisenacher linie in 1711 was toegevallen. De vorstbisschoppen van Fulda geloofden van hunne zijde ook nog aanspraak op het ambt Fischberg te hebben, dat hun vroeger eens had toebehoord, en later door hen aan de graven van Henneberg in leen was gegeven, en nu begon een ten deele hoogst vermakelijke strijd om het bezit van dat gebied op de volgende wijze.

Om zich in de eerste plaats het regt over hals en hand — een der voornaamste vorstenregten — te verzekeren, laat

de ambtsbestuurder Gaudentius Brügger te Dermbach schielijk een schavot op den Neuberg bij Wiesenthal oprigten, met oogmerk om kort daarna — 11 Augustus — drie misdadigers daar te laten ophangen. Het ambt van Weimar in Kaltennordheim hoort daarvan, zendt schielijk een kommando op den vroegen morgen van dien dag over de *Hohe Asch*, en laat het schavot met galg en ladder omverhalen. Nu wordt eene nieuwe wipgalg opgerigt, uit de gevangenis te Eisenach in alle haast een delinquent gehaald, en, ten bewijze van het bezit van dat bloedige regt, daaraan opgehangen. De executie werd bijgewoond door een Weimarschen commissaris, die in het aangezigt van den spartelenden armen zondaar verklaarde, dat die executie als blijk van eigendomsregt over het ambt Fischberg beschouwd moest worden. Hierop begeeft zich de zelfde commissaris naar een weiland bij Fischberg, laat daar eene graszode uitsteken, vervolgens een eindweegs verder op een akker korenaren afplukken, in een bosch een klomp aarde uitsteken, pistolen afschieten en takken afhouwen. In een molen te Fischberg en eene herberg te Diedorf wordt een stuk uit de huisdeur gehakt, vuur op de keukenhaarden aangelegd en weder uitgedoofd, de kamerdeur geopend en weder digtgeslagen. In drie verschillende plaatsen slaat de commissaris driemaal met de zweep in een daar voorbijvlietend beekje; uit de weidende kudde laat hij een schaap grijpen, en trekt het een vlok wol uit. In de pastorij en het schoolgebouw maakt hij deuren en vensters open en weder toe, rukt stoelen en tafels van hunne plaats, en schopt ze er weder op terug, gaat zitten en staat weder op. Daarna sluit hij de kerk open, neemt met zijn gevolg plaats, laat het boek op het altaar opslaan en het orgel bespelen. Bij al die symbolische bewijzen van eigendom verklaart hij steeds plegtig voor den notaris en getuigen, die hij heeft medegenomen, dat hij daarmede bezit neemt van de Hennebergsche landerijen, molens, herbergen, rivieren, kudden schapen, kerken, pastorijen en scholen.

Het stift Fulda, toen het van deze inbezitneming kennis erlangt, protesteert plegtig daartegen, en verbiedt hen, die tot dusver zijne onderdanen waren, op straffe van 1000 thalers, aan de Weimarschen belastingen te betalen of hun

gehoorzaam te zijn. Aan dit bevel geeft hij nadruk door eene militaire bezetting. Weimar antwoordt met eene gelijke militaire executie, en nu begint een kleine internationale oorlog.

Het oppergedeelte van het ambt, waarin bovengemelde feiten hebben plaats gehad, wordt door Weimar gereclameerd. Er schiet nu echter nog over om ook de hoofdplaats van het ambt — Dermbach — in bezit te nemen. De commissaris Göckel begeeft zich derhalve op 8 September, aan het hoofd van eenige honderd man voetvolk, onder het kommando van den luitenant-kolonel von Stange, van Kaltennordheim derwaarts. Terwijl hij begint met op het plein voor de herberg stil te houden, verschijnt plotseling de notaris van Fulda, en protesteert daartegen in behoorlijken vorm, in naam van het stift. Hij wordt echter in het voorlezen van zijn protest weldra gestoord en moet een goed heenkomen zoeken. De Weimarsche commissaris begeeft zich daarop naar de pastorij, en wil ook daar bezit nemen. De notaris Langabel echter dringt door de soldaten heen, en protesteert op nieuw. „Weg met den hondsvot!" roepen de Weimarschen, en in een oogenblik wordt de arme notaris opgepakt, naar het klooster gebragt, en daar opgesloten. Het Weimarsche occupatie-corps begeeft zich intusschen naar de Evangelische kerk, maakt zich van de wacht op het kerkhof meester, en breekt de deur open. Toen zij nu de kerk binnendringen — zie, daar staat voor het altaar, met de twee sidderende getuigen, de onverschrokken notaris, en roept met luider stemme: „*Protesto! Protesto!*" De indringende kommandant verklaart geen Latijn te verstaan, en verzoekt den redenaar zijn mond maar te houden. Deze gaat intusschen met hoe langer hoe luider stem voort in het schip der kerk te protesteeren, ofschoon de bange getuigen zich reeds in stilte uit de voeten hebben gemaakt. Eindelijk moest ook de notaris voor de binnendringende grenadiers wijken.

De zaak werd later voor het rijks-kamergerigt voortgespeeld en door een vergelijk uit de wereld gemaakt.

MENGELINGEN.

Het ei is somwijlen wijzer dan de hen. — Bij gelegenheid van een hevigen storm strandde eene kleine Bretagnesche brik op de riffen van de Doode baai. Het schip verging, en de manschap trachtte zich zoo goed mogelijk te redden; doch de meesten vonden hun graf in de golven. De kapitein en een der scheepsjongens hadden zich aan het zelfde stuk van den grooten mast vastgeklemd, en worstelden met vereenigde krachten tegen de woedende branding. In hunnen doodsangst beloofden beiden, wanneer zij gered werden, eene bedevaart naar *Notre dame d'Auray* te doen, die beschermpatrones der zeelieden is, en om die bedevaart moeijelijker en derhalve verdienstelijker te maken, erwten in hunne schoenen te doen.

De genadige Madonna nam deze gelofte welgevallig aan en beschermde hen beide: zij bereikten gelukkig en welbehouden den oever.

Nog geheel vervuld van hun dankgevoel, besloten zij dan ook, nadat zij zich van de doorgestane gevaren hersteld en behoorlijk versterkt hadden, terstond hunne belofte te vervullen. Zij kochten derhalve de noodige hoeveelheid erwten, en begaven zich op weg naar Aubray.

Zij hadden nog geen uur gaans afgelegd, toen de kapitein zich ter zijde van den weg nederwierp en naar zijne deerlijk gekwetste voeten zag. „Ik kan niet verder!" riep hij uit. „Die gelofte is onmogelijk te volbrengen." — „Waarom onmogelijk?" vroeg de scheepsjongen, die vrolijk en wel voortstapte. — „O, die erwten veroorzaken mij eene ondragelijke pijn. Hoe duivel maakt gij het wel, dat gij het zoo kunt uithouden?" — „Och, ik heb ze eerst laten koken," was het antwoord.

„Ik heb al mijn eetlust verloren," zeide een man van Herculischen ligchaamsbouw, die als een kolossaal eter bekend was, tot eenen vriend. — „Ik wil maar hopen," zeide deze, „dat datgene, wat gij verloren hebt, niet door een armen duivel gevonden wordt; want die zou er heelemaal geruïneerd door wezen."

EENE ZEEREIS.

OORSPRONKELIJKE NOVELLE.

Door Evert Zubli.

I.

DE AMBTENAAR VOOR NEERLANDSCH INDIË.

De heer Bart L. had zoo even een paar flinke klappen op zijn hoed gekregen, waardoor deze nu, in plaats van boven de ooren, op de schouders rustte. Zoo stoof hij den trap af, die zich aan de linkerzijde van het hoofdgebouw der vroegere Delftsche academie bevindt. Zoodra hij beneden gekomen was, trachtte hij natuurlijk eerst het gezicht weder vrij te krijgen, en trok daartoe den hoed, die door deze operatie deerlijk gehavend werd, over het gelaat tot boven de oogen.

In elke andere omstandigheid zou Bart de beleediging, zijn hoed aangedaan, hoogst kwalijk genomen hebben; maar dat deed hij nu niet, omdat hij veel te blij was. Het is namelijk een overoud gebruik aan de academie om dengene, die, na een verblijf van eenige minuten in het *zweetkamertje*, van de heeren examinatoren mag hooren dat hij zijn eind-examen naar den eisch heeft afgelegd, bij zijne komst uit de zaal, waar die heeren vergaderd zijn, op een paar flinke klappen te onthalen; zij, die *gedropen* zijn, genieten die eer niet. Bart L. was derhalve door zijn examen, en kon zich nu ambtenaar der 2de klasse voor Neerlandsch Indië noemen. Daar hij zijner kunde bewust was, had hij reeds vooruit een brief gereed gemaakt, dien hij echter voorzichtigheidshalve — men weet niet wat er soms gebeuren kan — nog niet op de post bezorgd had; nu echter kon hij dat met een gerust hart doen.

Bart L. — wij zullen dat *de heer* maar weglaten, ofschoon hem die titel ten volle toekomt — was mooi noch leelijk, lang noch kort, dik noch mager, derhalve: een alledaagsch

mensch. Zijn verstand was voldoende ontwikkeld, en daar hij met de eenigzins bekrompene omstandigheden van zijn vader bekend was, had hij, als een brave zoon, flink gestudeerd en in den kortst mogelijken tijd zijne academische loopbaan ten einde gebragt.

De oude heer L. was ontvanger der registratie, en had over niet veel meer dan zijn tractement te beschikken. Toch had hij zijne zeven zoons, waarvan Bart op een na de jongste was, eene goede opvoeding gegeven, zoodat zij mettertijd in hun eigen onderhoud konden voorzien.

Wij zouden nu kunnen gelooven, dat Bart zich volmaakt gelukkig moest gevoelen; maar dit was het geval volstrekt niet. Hij had al sedert bijna drie jaren berouw over die keuze, om zich tot ambtenaar in de overzeesche bezittingen voor te bereiden, en het zou hem veel waard geweest zijn, indien hij thans zijn eind-examen als ingenieur had afgelegd, en zich in het vooruitzigt van eene betrekking hier te lande had kunnen verheugen. Maar het was nu eenmaal zoo: het leven van den ambtenaar in Oost-Indië — *het luilekkerland*, zoo als men het dertig jaren geleden noemde — was Bart vroeger zoo behoorlijk voorgekomen, en hij had daaraan zoo zeker een „rollen over het geld" verbonden, dat hij op de ernstige vraag, hem vier jaren geleden door zijn vader gedaan, wat hij wenschte te worden, zonder zich lang te bedenken geantwoord had: „Ambtenaar in Neerlandsch Indië."

Het zal den lezer zeker verwonderen, dat Bart nu zoo van gedachten veranderd was, en daarom haasten wij ons hier bij te voegen, dat de jongeling, bij het doen zijner keuze, aan alles gedacht had, behalve aan de zeereis. En banger mensch op het water dan Bart was er in Utrecht, de stad zijner inwoning, zeker niet te vinden. Zelfs wanneer hij des avonds in de trekschuit van den Haag naar Delft zat, en de duisternis hem belette de omringende voorwerpen te onderscheiden, had Bart wel eens met een benepen hart aan de mogelijkheid gedacht, niet om een prooi der visschen te worden — want voorntjes en bleitjes eten geen menschen op — en ook niet om in de golven een graf te vinden — want de sterkste zuid-wester doet den doffen spiegel der vaart naauwelijks rimpelen — maar dan toch aan de mogelijkheid om in den modder te stikken, hetgeen hem in elk geval

vrij onaangenaam zou geweest zijn. Een riviertogtje op de stoomboot was voor Bart steeds eene groote onderneming geweest, omdat hij daaraan het springen van den ketel, het stooten tegen eene schipbrug en meer andere ongelukken verbond, en nooit was het hem in de gedachten gekomen zich op de Zeeuwsche stroomen of de Zuiderzee te wagen.

Kan het nu verwondering baren, dat de vreugde van Bart over het welgelukte eind-examen merkelijk verminderd werd door het vooruitzigt op de aanstaande zeereis? dat zijn hart bij al de vreugde ook van zekeren angst klopte, wanneer hij dacht aan die torenhooge golven, onbewoonde eilanden, dreigende klippen en allesverslindende haaijen? Zeker niet.

Nadat hij den brief op het postkantoor bezorgd had, ging hij naar zijne kamer, en maakte zich gereed om de reis naar huis te aanvaarden, daar hij in de academiestad niet meer te doen had, en een langer verblijf slechts noodelooze kosten zou veroorzaken. Bij het inpakken zijner goederen en papieren vond hij nog een lijstje, waarop hij gedurende de laatste zes weken met de uiterste naauwkeurigheid de namen van alle Nederlandsche schepen genoteerd had, die vergaan waren. Hij sloeg onwillekeurig een oog op dat lijstje, alvorens het in zijn koffer te sluiten, en verbleekte toen hij achttien schepen telde, waaronder twee met ambtenaren aan boord. Zuchtende vouwde hij het blaadje zamen, en borg het goed weg, dewijl hij voor geen geld ter wereld aan iemand zijne vrees wilde kenbaar maken. Integendeel snoefde hij vooral te huis op het aangename en grootsche eener zeereis, en deed het altijd voorkomen, alsof hij daarom alleen gewenscht had naar Oost-Indië te gaan. Zijn vader, die even als hij doodsbang was voor scheepvaart, op welk water ook, kon maar niet begrijpen, dat Bart, die overigens volmaakt zijn evenbeeld was, zoo verlangend naar eene zeereis kon uitzien, en de gevaren, daaraan verbonden, zoo gering achtte; maar mevrouw L. geloofde volstrekt niet aan die heldhaftigheid van haar kind, en meende zelfs uit duizend kleinigheden opgemerkt te hebben, dat Bart tegen die reis als tegen een berg opzag. De goede moeder liet daarvan echter niets blijken, doch kon somwijlen een glimlach niet verbergen, wanneer zij Bart, die van de zee nu zijn stokpaardje gemaakt had, zoo brutaal op zijn moed hoorde pogchen.

II.

EEN BEZOEK AAN BOORD.

Bart was door zijne familie allerhartelijkst ontvangen geworden, en had eenige genoegelijke maanden bij zijne ouders doorgebragt, toen hij aanschrijving kreeg van den minister van koloniën, dat hij op wachtgeld geplaatst was en derhalve de reis naar Oost-Indië aanvaarden moest. Men was op deze tijding wel eenigzins voorbereid geweest, maar toch kwam zij onverwacht; scheepsgelegenheid was er in overvloed, daar men in het begin van Mei was, en derhalve moest Bart de keuze van een schip doen.

Aan welken bodem zou hij zijn dierbaar leven toevertrouwen? Natuurlijk aan geen klein schip, en ook aan geen oud: het moest dus een nieuw, gekoperd fregatschip zijn. Bart kon tusschen drie schepen kiezen: *de Hillegonda Ida*, *de Eduard* en *de Neptunus*. Het eerste schip werd afgekeurd, omdat de kapitein bekend stond als iemand, die „er den boel maar aan waagde;" het tweede, dewijl de gezagvoerder zijne eerste reis als zoodanig deed; hij koos dus *de Neptunus*.

„Dan zullen wij morgen zamen naar Rotterdam gaan, Bart, om het schip te zien, en met den kapitein te spreken," zeide de heer L., toen zijn zoon de keus gedaan had.

„Goed, vader!" antwoordde Bart: „het zal mij een waar genoegen zijn. Mij dunkt, het gezicht alleen van het schip moet reeds pleizierig wezen." — „Ik gun je de pret, beste jongen!" zeide de oude heer; „ik voor mij krijg altijd kippevel, als ik een zeeschip zie." — „Ha, ha, dat is toch wat heel sterk, vader! U is dan toch schrikkelijk bang," zeide Bart, hoewel hij reeds bij de gedachte kippevel kreeg.

„En dan die zeeziekte! Als je maar met je stoel zit te wiegelen, word ik al raar om het hart." — „Zeeziekte? — gekheid! Eene flinke boterham met spek is een uitmuntend remedie voor die zwakke maagjes," zeide Bart, terwijl hij echter, in zijne gedachten zeeziekte en spek-eten verbindende, reeds een alleronaangenaamst gevoel in de maagstreek kreeg.

„Ik meen mij toch te herinneren, Bart, dat je vroeger zelfs niet tegen schommelen kondt?" — „Toen ik klein was, werd ik spoedig duizelig." —„Ja, maar misselijk ook." — „U vergelijkt toch het varen van een schip over die groote golven niet met dien korten slinger van een schommel? Maar van wat anders gesproken: gaan wij morgen met de eersten trein?" — „Dat is het beste, Bart! don hebben wij den tijd om alles eens goed te zien."

Het gezicht van een driemaster aan de kade, vooral wanneer die niet geladen is en derhalve hoog op het water ligt, is wel in staat om den vreesachtige gerust te stellen, dewijl men zich niet verbeelden kan, hoe zelfs de hoogste zee dat gevaarte iets kan deren; om dat te gelooven moet men echter nimmer een storm hebben bijgewoond. Toen Bart dan ook *de Neptunus* met zijne hooge verschansingen zag, gevoelde hij voor een oogenblik de vrees geheel verdwijnen, en trad hij met een lagchend gelaat aan boord. De kapitein was afwezig; maar de eerste stuurman, een regte bullebak, verving hem. De heer L. had een bewijs van toegang, door de reeders onderteekend, bij zich, en op vertoon daarvan riep de eerste stuurman den derden, om den heeren het schip te laten zien.

„Zal mijnheer een reisje medemaken?" vroeg de derde stuurman aan den ouden heer.

„God bewaar me!" zeide deze, die bij deze onderstelling reeds benaauwd werd. „Ik niet, maar mijn zoon zal met dit schip de reis naar Oost-Indië maken." — „Dat komt goed; want er zijn zooveel passagiers, dat er nog maar ééne hut over is." — „Mag ik die eens zien?" vroeg Bart. — „Wel zeker, mijnheer! U zal het echter niet treffen; want het is de slechtste hut. Zij ligt geheel vooraan, vlak onder den kampanje-trap, en is eigenlijk voor passagiers tweede klasse bestemd." — „Dat is minder aangenaam," zeide Bart, die echter dadelijk begreep, dat deze hut toch in elk geval het voordeel aanbood, van het digtst bij den uitgang te zijn, zoodat hij bij gevaar het eerst buiten en op redding bedacht kon wezen.

De heeren bezagen de hut, die een gezellig voorkomen had, hetgeen trouwens wel niet anders kon, daar zij hoogstens drie passen in het vierkant groot was.

„Ik denk dat je het nog wel eens benaauwd in dat ding zult hebben," zeide de oude heer, op de bedstede wijzende.

„En hier is de kerk," zeide de stuurman, de groote kajuit binnentredende. — „Waarom noem je dat de kerk?" vroeg Bart. — „Omdat de passagiers daar eten," antwoordde de derde stuurman, een vrolijke en grappige jongen van naauwelijks achttien jaren. — „Dat is, dunkt mij, geen reden," meende de oude heer; „wordt hier ook kerk gehouden?" — „Als het noodweer is, laat de kapitein „overal" roepen, en dan staat het aan je beleefdheid, of je bidden wilt of niet." — „Heb je dat al bijgewoond? Dat moet wel aardig zijn," zeide Bart.

De eerste stuurman keek Bart scherp aan; waarschijnlijk zag hij op diens gelaat wat er in zijne ziel omging, en begreep hij, hier met een held te doen te hebben, zoo als er zoo velen aan wal zijn; daarom antwoordde hij: „Aardig? Al naar u het nemen wil. De vorige reis zijn wij zeven keer bijna voor de haaijen geweest, en dan gaat de aardigheid er af." — „Dat was dan ook eene leelijke reis," zeide de oude heer, daar Bart geheel van streek scheen te zijn. — „Ik heb er vijf gemaakt, mijnheer! en die, waarvan ik sprak, was nog de voorspoedigste."

Bart had zich intusschen van den eersten schrik hersteld. „Eene zeereis, zonder storm, is mij geen oortje waard," zeide hij. — „Mijn zoon is nergens bang voor," zeide de oude heer; „hij spreekt er over, alsof hij op zee geboren was."

De stuurmam haalde de schouders op. „Wij zullen zien," zeide hij.

Toen vader en zoon des avonds weder in den familiekring gezeten waren, was de oude heer onuitputtelijk in lofbetuigingen over den moed van Bart. Deze sprak op lossen en gerusten toon over het schoone schip, dat weldra zou dansen op de baren; doch des nachts week de slaap van zijne oogen, en speelden de derde stuurman en de zeven stormen hem gedurig voor den geest.

III.

OUDE KENNISSEN.

Met al te rassche schreden naderde de tijd dat Bart naar Brouwershaven vertrekken moest; men was elken dag de tijding wachtende, dat het schip daar ter reede gekomen zou zijn.

Bart had voor eene goede uitrusting gezorgd, en zelfs in het geheim verscheidene artikelen aangekocht, die hem, naar zijn oordeel, in geval van nood, van onberekenbaar nut zouden zijn. Daartoe behoorde vooreerst: een kurken drijfband, die, om de lenden bevestigd, het zinken onmogelijk maakte; vervolgens twintig el touw met daaraan bevestigde haken, een waterdigte geldriem, een kompas, een geolied pak, enz. Bart beschouwde die voorwerpen bijna iederen dag, en gevoelde zich na die beschouwing telkens veel geruster, omdat hij meende, door het bezit daarvan, ingeval van schipbreuk, altijd veel kans op redding te zullen hebben.

De door Bart zoo zeer gevreesde brief kwam op een oogenblik, dat hij juist aan tafel zijn verlangen naar het ruime sop aan zijne ouders te kennen gaf. De tijding was echter zoowel den jongen ambtenaar als zijne familie volstrekt niet welkom; want nu zou immers het scheidensuur weldra slaan. De moeder weende, toen zij bedacht dat haar kind nog slechts één nacht onder het ouderlijke dak slapen zou, en mijnheer L. zag tegen het wegbrengen naar Brouwershaven ernstig op. Er was echter niets aan te veranderen: Bart moest vertrekken.

De zon ging den volgenden morgen wel liefelijk op, maar zij bragt geen vreugde in de woning, waar zoo even de veelgeliefde zoon van moeder en broeder afscheid genomen had; en indien wij, eenige oogenblikken na het vertrek van Bart, de huiskamer waren binnengetreden, hadden wij mevrouw L. met haar jongste kind geknield kunnen zien liggen. Zij bad voor haren zoon, dat God hem in bescherming mogt nemen, en behouden dat groote water overbrengen. Intusschen vervolgden de ontvanger en Bart hunne reis naar Rotterdam, van waar zij den volgenden morgen

naar Brouwershaven voeren, en daar in het hôtel *De Zeearend* hunnen intrek namen. Veertien passagiers — de kinderen daaronder begrepen — waren daar bijeen.

De ontvanger werd aangenaam verrast, toen hij zich door een tamelijk dik heer hoorde aanspreken:

„Ben je 't, of ben je 't niet?"

De heer L. overtuigde den dikken heer dat hij het zelf was, en noemde zijnen naam.

„Karel!" — „Koos!"

De heeren waren schoolmakkers en tevens groote vrienden geweest, zoodat zij de vacantiedagen altijd, door over en weêr te komen logeeren, te zamen gesleten hadden. Koos van Buuren was als ambtenaar naar Oost-Indië gegaan, had daar een rijk huwelijk gesloten, en keerde nu, na een tweejarig verblijf hier te lande, met vrouw en kinderen naar het warme gewest terug. De ontvanger en zijn zoon werden dadelijk aan de familie van den heer van Buuren voorgesteld; mevrouw — eene Liplap — lag op de canapé en nam de moeite niet van op te staan; zij ontving de kennissen van haren man echter met dien luijen glimlach, waarmede de Oosterlingen hare tevredenheid te kennen willen geven.

„En nu zal ik je eens doen kennis maken met mijne kinderen; ik heb er tien, maar twee jongens heb ik hier op kostschool achtergelaten," zeide de heer van Buuren.

Wij willen die voorstelling niet bijwonen, maar alleen melding maken van het oudste kind, Sophie. Zij was eene beeldschoone brunette, met schalksche oogen, een lieven mond, die tot glimlagchen scheen geschapen te zijn, en weelderige Oostersche vormen. Ongeveer zes jaren geleden was zij met eene familie naar Holland overgekomen, en keerde nu, op naauwelijks achttienjarigen leeftijd, met hare ouders naar Oost-Indië terug.

„En zoo zal uw zoon Bart de reis met ons maken?" zeide de heer van Buuren. — „Ja, en ik hoop dat je hem als de zoon van een oud vriend behandelen zult." — „Dat spreekt van zelf; je zoon is zeker nooit op zee geweest?" — „Nooit; maar hij zal het je niet lastig maken, want hij is een held op het water." — „Dan slacht hij jou niet; wij zijn ook geen van allen bang op zee; Sophie vooral niet."

Bart, die met de dochter reeds dadelijk op goeden voet

stond, en druk met haar in gesprek was, spitste de ooren bij de laatste gezegden der beide heeren. Het was hem aan den eenen kant aangenaam te hooren, dat zijn vader hem een held op het water noemde, doch aan den anderen kant speet het hem, dat men daarover gesproken had, omdat de familie van Buuren misschien weldra in de gelegenheid zou komen, zich van het tegendeel te overtuigen.

„En hoe maak jelui het met de zeeziekte?" vroeg de ontvanger. — „Mijne vrouw heeft er bij de heenreis veel last van gehad; Sophie en de kinderen weten er weinig van, en ik hoegenaamd niets." — „Bart geeft er ook niet om. Hoe hij aan die onverschilligheid en gerustheid komt, weet ik waarachtig niet; van zijn vader heeft hij die zeker niet geërfd." — „Ja, je waart vroeger kinderachtig bang, Karel!" — „Het is met de jaren niet beter geworden; en ik kan mij maar onmogelijk begrijpen, hoe jij zoo met vrouw en kinderen op een schip durft gaan."

Gedurende twee dagen kon de heer L. zich met zijn ouden vriend vermaken; de gedachte aan de op handen zijnde scheiding werd daardoor eenigzins verzacht, terwijl de ontvanger bovendien blijde was, dat zijn zoon goed gezelschap aan boord en in de Oost een beschermer zou hebben. Maar den avond van den tweeden dag kwam de scheepskapitein den passagiers berigten, dat zij den volgenden morgen vroeg aan boord moesten komen, want dat de reis reeds om tien uur zou aanvaard worden.

Wij zullen het afscheid tusschen vader en zoon niet beschrijven, verzekerd dat de lezer het droevige daarvan zich zeer goed zal kunnen voorstellen.

IV.

DE BOOTSMAN EN ZIJNE VOORSPELLINGEN.

Bart had aanvankelijk geen reden tot de minste ongerustheid; er woei eene zachte bries, die de groene wateren van de Noordzee zacht deed rimpelen en *de Neptunus* liefelijk in de volle zeilen speelde. Maar zoo zou het niet blijven, dat wist hij zeer goed; ook verbeeldde hij zich dat het schip,

nu men de kusten niet meer zien kon, al zeer klein geleek bij die groote wateroppervlakte. Uit voorzichtigheid had hij zich, dadelijk bij komst aan boord, bij het scheepsvolk aangenaam zoeken te maken, door het geven van een paar flesschen rum; voorts meende hij dat het nu tijd werd, eenige berigten omtrent de goede of kwade eigenschappen van het schip in te winnen. Tot den kapitein of eersten stuurman wilde hij zich niet wenden; de eerste was hem te grappig en de tweede te lomp. De tweede stuurman scheen hem toe een volmaakte uil te zijn, en de derde had altijd een spotachtig lachje om den mond, dat Bart niet het minste vertrouwen inboezemde. Maar de bootsman, — die leek een kerel te zijn, waarop men bouwen kon, en daarom besloot Bart hem aan te klampen.

Ongelukkiger keus had hij echter niet kunnen doen; want de bootsman was iemand, die onder een schijnbaar eenvoudig uiterlijk een scherp verstand en kwaadaardig hart verborg. Hij was reeds door den derden stuurman ingelicht omtrent de voorgewende heldhaftigheid van Bart, bij diens eerste bezoek aan boord, en die twee hadden besloten zich ten koste van dien zeeheld eens duchtig te vermaken, door hem in angst te jagen.

De bootsman stond, den derden morgen nadat men uitgezeild was, op de voorplecht, en zette, toen hij Bart zag naderen, een somber gezicht.

„Mooi weer, bootsman!" zeide Bart. — „Ja, mijnheer, als het maar zoo blijft." — „Een stevig schip, geloof ik?"

Indien de bootsman nog aan de heimelijke vreesachtigheid van Bart had kunnen twijfelen, zou hij vooral door dit laatste gezegde daarvan overtuigd zijn geworden; want even als een slecht ruiter, alvorens een hem onbekend paard te bestijgen, altijd vragen zal: „Het beestje is mak, niet waar?" zoo zal iemand, die bang op zee is, altijd onderzoek naar de stevigheid van het schip doen.

„Het schip is stevig genoeg," zeide de bootsman; „maar dat helpt wat, als je toch naar de haaijen moet." — „Hoe meen je dat?" — „Ja, mijnheer, men mag alles zoo niet zeggen; de ouwe (*) wil niet hebben dat wij veel met pas-

(*) De scheepskapitein.

sagiers praten." — „Je kunt mij gerust vertrouwen, bootsman! ik zal het den kapitein niet vertellen." — „Nu dan... gebruikt mijnheer ook?" vroeg de bootsman, Bart een stuk Amerikaanschen pruimtabak en een mes toereikende.

Bart had, om de vriendschap van den bootsman te winnen, alles willen doen, indien hij kans had gezien, een stukje tabak gedurende vijf minuten in den mond te houden, zonder draaijerig te worden; hij moest echter voor de aangeboden lekkernij bedanken.

„Nu dan!" zeide de bootsman, een stuk voor zichzelf afsnijdende en in den mond stekende: „er zijn *geen* ratten aanboord." — „Goddank!" riep Bart, die een bepaalden afschuw van ratten en muizen had. — „Goddank? Wil u wel gelooven, mijnheer, dat ik eene maand gagie wil missen, als ik dadelijk eene rat zag?" — „Ieder zijne liefhebberij," meende Bart. — „Je zuster op een gangspil!" bromde de bootsman, niet begrijpende dat Bart zoo onwetend was. — „Wat zegt u?" — „Dat is maar zoo bij wijze van spreken. U schijnt echter niet te weten, dat elk schip, waar geen ratten aan boord zijn, nooit in de haven komt. En ik kan u verzekeren, dat ik op de ree van Brouwershaven, op donderdag-avond, al de ratten van ons schip naar de *Aleida* heb zien zwemmen. En vraag nu maar aan elken zeebonk, of dat geen vast teeken van schipbreuk lijden is."

Bart had op het oogenblik zijn pink willen missen voor het gezicht eener rat.

„Is dat een vast evangelie?" vroeg hij. — „Net zoo vast als dat de boegspriet vóór en het roer achter is."

Dan kan er geen vaster evangelie zijn, dacht Bart; en wij moeten hier bijvoegen, dat de bootsman dit alles op zoo eenvoudigen en toch blijkbaar angstigen toon verteld had, dat Bart aan de waarheid van het medegedeelde niet twijfelen kon.

„Het zal misschien nog wel losloopen," zeide Bart, om zich gerust te stellen. — „Waren het de ratten nog alleen, mijnheer, dan zou ik gezwegen hebben; maar..." — „Maar?..." — „Er lagen *dertien* schepen op de ree, toen wij het anker wonden; wij zijn op den *dertienden* uitgezeild; behalve den kapitein en den stuurman is er *dertien* man equipage aan boord; er zijn tweemaal *dertien* varkens

onder de barkas, en driemaal *dertien* kippen op de kampagne," zeide de bootsman, telkens onheilspellend op het woordje *dertien* drukkende.

Bart wilde antwoorden, doch de eerste stuurman riep juist den bootsman, zoodat de jonge ambtenaar alleen bleef. Hij herinnerde zich zeer goed, dat er dertien schepen op de ree lagen, want hij had die zelf geteld; de datum van uitzeilen was werkelijk de dertiende; het scheepsvolk was dertien man sterk. Bart ging dadelijk naar de twee varkenshokken — het eene aan stuur- en het andere aan bakboord — en overtuigde zich dat er werkelijk dertien varkens waren; een oogenblik later stond hij voor de kippenhokken. Het viel hem echter moeijelijk die te tellen, omdat zij in onophoudelijke beweging waren; toch kwam hij, na tot onuitsprekelijk genoegen van den derden stuurman en bootsman een half uur voor het kippenhok gestaan te hebben, tot het resultaat, dat er negen-en-dertig kippen waren.

Bart was dien middag aan tafel zeer afgetrokken; Sophie plaagde hem, hoewel zij niet wist, waaraan zij Bart's droefgeestigheid moest toeschrijven.

„Heb je al een bittertje gedronken?" vroeg de heer van Buuren. — „Dertien," antwoordde Bart in gedachten. — „Wat blief je?"

Bart bemerkte, dat hij eene dwaasheid gezegd had; en daar hij, vooral in de oogen van Sophie, niet ten spot van een ander wilde verstrekken, verzette hij zijne onrust zoo goed mogelijk, en besloot over het gehoorde in zijne hut eens bedaard na te denken. Toen hij des avonds naar bed ging, opende hij het koffertje, waarin de reddingsmiddelen geborgen waren, en door dat gezicht eenigzins gerustgesteld, mogt het hem omstreeks twee uur gelukken, in een van bange droomen vergezelden sluimer te vallen.

V.

ER ZIJN RATTEN AAN BOORD.

Bij eenigzins goed weder wordt elken morgen het schip gezwabberd (*), de kampanje vooral, die tot wandelplaats

(*) Aan boord van een schip gebruikt men geen dweilen om het overtollige water op te nemen, maar zwabbers. Deze worden gemaakt van

voor de passagiers dient, bevindt zich op elk Nederlandsch schip steeds in een hoogst zindelijken toestand, en wordt des morgens het eerst schoongemaakt. De matrozen moeten daarbij echter niet te wild te werk gaan, ten einde de passagiers niet in hunnen morgensluimer te storen.

Ongeveer twee dagen echter na het gehouden gesprek tusschen Bart en den bootsman wierp de baas zeilenmaker, hetzij moedwillig of bij ongeluk, tweemaal achtereen de waterputs juist boven de hut, waarin Bart sliep, op het dek; de jonge ambtenaar werd natuurlijk wakker, en toen die aardigheid door een der matrozen herhaald werd, meende hij het regt te hebben zich daarover bij den kapitein te beklagen. Dit deed hij dan ook aan het ontbijt; de gezagvoerder, die, hoewel altijd vol grappen, echter in dienstzaken en vooral wanneer die de passagiers betroffen, van geen gekscheren wilde weten, gaf, nadat door een onderzoek de schuldigen waren bekend geworden, den baas zeilenmaker en diens maat, in tegenwoordigheid van Bart en de overige passagiers, een uitbrander, waaraan zij zelve verklaarden voor dien dag genoeg te hebben. De baas zeilenmaker vertelde het gebeurde aan den bootsman, die boosaardig glimlagchende zeide:

„Wacht, wij zullen dien stillen verklikker wel krijgen!"

De bootsman had den uitroep „Goddank!" niet vergeten, welke Bart in den aanvang, bij het vernemen dat er geen ratten aan boord waren, had doen hooren, en hij besloot hem eens een paar ratten in zijne kooi te bezorgen, op gevaar af van voor een leugenaar gehouden te worden. Een der kajuitsjongens werd voorzichtig in de hut van den bootsman ontboden, en hem daar de keus gelaten tusschen een flink pak slaag uit de eerste hand in het kabelgat (*), of medewerking aan de voorgenomene wraakneming op den passagier L. De jongen koos natuurlijk het laatste, niet alleen omdat hij in dat geval het pak slaag misliep — een kajuits-

---

lange stukken uitgerafeld touw, die aan het eene einde vastgebonden en aan het andere losgelaten worden. De matrozen gebruiken de zwabbers op tweederlei wijze: zij slaan er regts en links mede, of slepen haar over het dek.

(*) Bergplaats voor touwen, teer, vet, enz.

jongen geniet daartoe te dikwijls de eer van in het kabelgat ontboden te worden, — maar bovenal ook omdat er voor elken scheepsjongen niets gaat boven een streek, den een of anderen passagier gespeeld.

Bart zat elken avond na zes ure met den heer van Buuren en nog een passagier te omberen; daarbij werd dan gewoonlijk door den ouden heer een glaasje wijn geschonken, zoodat het partijtje somtijds tot elf uur duurde. Gedurende dien tijd kwam Bart derhalve niet in zijne hut; dat wist de bootsman, en daarop was het plan zijner wraakneming gebouwd.

„Luister, Piet!" zeide hij tot den kajuitsjongen: „je zet de deur op een kier, en strooit kleine kruimeltjes zoetemelksche kaas van den kampanje-trap naar de hut en tot in de kooi van den passagier, waarin je vooral een goed korstje moet leggen. In welke kooi slaapt hij?" — „Gelukkig in de onderste; hij heeft eerst in de bovenste geslapen, maar zich reeds den eersten morgen met het uitklimmen bezeerd." — „Goed, jongen! doe nu van avond na zes uur wat je gezegd heb, en dan zal ik je zondag nog bovendien tracteeren."

Dat *nog bovendien* beteekende: behalve dat je het geluk gehad hebt een pak slaag mis te loopen; maar de kajuitsjongen merkte dat niet eens op, en verliet met een vrolijk gelaat de bootsmanshut.

Het jongste kind van den heer van Buuren was jarig, zoodat er dien avond een extra glaasje wijn geschonken werd. Men speelde geen kaart; maar mevrouw van Buuren en de schoone Sophie voegden zich bij de heeren, en bragten niet weinig bij tot het genoegen van dit feestje. Bart overtrof zichzelven; hij scheen geheel vergeten te hebben, dat hij zich op den grooten oceaan bevond en slechts door water en lucht omgeven werd. Tegen twaalf uur ging een ieder vrolijk naar zijne hut.

Bart *kroop*, nog geheel vervuld van de gehouden pret, in zijne kooi, en sliep met de gedachte aan de beminnelijke Sophie weldra in. Omstreeks één uur werd hij echter plotseling in zijn slaap gestoord door een onaangenaam gevoel aan zijn grooten teen. Aanvankelijk meende hij, dat hij zelf met zijn grooten teen lag te spelen, iets, dat hij bij ernstig nadenken wel meer plagt te doen; doch hij over-

tuigde zich weldra tot zijn niet geringen schrik, dat het iets anders zijn moest, daar zijne beide handen tastbaar onder zijn hoofd lagen. „Ai!" schreeuwde hij plotseling, toen hij iets scherps in het vleezig gedeelte van den teen voelde dringen, en trok daarbij zijne beenen zoo snel naar omhoog, dat hij bijna op zijn hoofd kwam te staan. Door deze beweging vloog er iets levends uit zijn bed; Bart voelde zijne haren te bergen rijzen, en zonder zich langer te bedenken, stoof hij, zoo ongekleed als hij was, op het dek, en gilde: „Ratten!"

De bootsman, die dit waarschijnlijk voorzien had, en om twaalf uur op wacht gekomen was, zat met eenige matrozen op het groote luik; zij hielden zich slapende, zoodat Bart eenige oogenblikken in zijn luchtig toilet op het dek moest blijven voor dat het hem gelukte den bootsman wakker te krijgen. Deze ging toen met hem mede, en daar de ratten gedurende Bart's afwezigheid de plaat gepoetst hadden, vond men natuurlijk niets.

„Mijnheer zal gedroomd hebben," zeide de bootsman; „ik heb u immers gezegd, dat er geen ratten aan boord waren." — „Ik zou er op durven zweren, dat het ratten geweest zijn," zeide Bart.

Nadat de bootsman vertrokken was, liet Bart het licht branden en waagde zich voor dien nacht niet weder in zijne kooi. Toen de dag aan den hemel was, ging hij spoedig aan het zoeken, en vond — drie groote rattenkeutels. Met deze overtuigingstukken op de regterhand, begaf Bart zich tot den bootsman, en zeide triomfeerend: „Er zijn ratten aan boord, bootsman!" — „Die hebben dan zeker het schip niet kunnen verlaten," antwoordde de bootsman, die het niet over zijn hart kon verkrijgen om Bart geheel gerust te stellen. Gelukkig hadden de ratten eerst de korstjes kaas opgegeten, alvorens aan Bart's teen te komen knabbelen, zoodat hij niet achter de verraderlijke handelwijze van den bootsman kwam, en dien nog altijd als een flinken zeebonk bleef beschouwen.

VI.

HET WORDT BEKEND DAT BART BANG VOOR STORM IS.

Men was nu veertien dagen in zee en reeds vele gevaarlijke punten — de Noordzee, het Kanaal, de Gronden (*) — gepasseerd, zonder dat de zee iets meer dan zacht gerimpeld geweest was. De gevreesde zeeziekte had zich dan ook nog niet vertoond, en Bart's gerustheid was zoodanig toegenomen, dat hij telkens uitriep: „Het is waaratje een pleizierreisje!" hetgeen hij opregt meende, omdat hij het zich geheel anders had voorgesteld. Maar geen geluk is duurzaam hier in de wereld; dat ondervond Bart maar al te zeer.

Men naderde reeds de linie en maakte de toebereidselen voor het feest; de kapitein had berekend, dat het nog vier dagen duren kon, indien wind en weder zoo bleven. Deze mededeeling had hij des middags aan tafel gedaan, en daarbij de passagiers en vooral de dames doodsbeangst gemaakt voor het bezoek van den zeegod Neptunus.

„Wij zijn de linie reeds gepasseerd," zeide de heer van Buuren, „en kunnen derhalve van alle ongemakken, die de brave zeegod ons mogt willen aandoen, verschoond blijven; dat is scheepsregt." — „Aan boord van zijn naamgenoot kan hij naar goedvinden handelen," had de kapitein geantwoord; „het spreekt van zelf dat hij voor nieuwelingen dubbel ongemakkelijk zijn zal. De dames zullen echter met een paar zoentjes veel kunnen uitrigten.

Zoo had men dien middag allergenoegelijkst zitten keuvelen, waarbij Bart zich echter minder op zijn gemak gevoeld had, omdat hij zooveel van een Neptunus-feest en het daarbij plaats hebbende doopen der nieuwelingen gehoord had, en nu vreesde deerlijk door den zeegod te zullen gehavend worden. Toen men echter na den maaltijd op de kampanje thee ging gebruiken en het gesprek over andere onderwerpen liep, kreeg hij langzamerhand zijne gerustheid terug en

(*) Deze plaats, door de matrozen *de Gronden* genaamd, ligt even buiten het Kanaal, voordat men bepaald in volle zee komt, en ontleent waarschijnlijk haren naam aan de grondzeeën of brekers, welke aldaar bij boos weder veelvuldig worden aangetroffen.

wandelde schertsend met Sophie het dek op en neêr. De lucht was helder, hoewel in het noordwesten eenigzins donker; de kapitein keek telkens naar dien hoek. Bart zag dat, en de rigting van des kapiteins oogen volgende, ontwaarde hij ook de donkere bank, die aan den noordwestelijken horizont zigtbaar was. De gezagvoerder ging naar beneden, waarschijnlijk om op den barometer te zien; en toen hij weder boven kwam, bespeurde Bart duidelijk dat het niet pluis was. De jonge ambtenaar, die anders, en zelfs een oogenblik geleden, zoo gaarne naar Sophie luisterde, was plotseling zoo afgetrokken, dat het meisje vroeg, wat hem scheelde. Vóór dat Bart antwoorden kon, riep de kapitein tot den tweeden stuurman: „Laat den boel maar vastsjorren, stuurman! want wij krijgen van nacht een veeg uit de pan. Mijn horologie ligt beneden; hoe laat is het?" — „Het zal zoo zes glazen (*) slaan, kapitein!" antwoordde de stuurman, en zich vervolgens tot de matrozen wendende, riep hij: „Jongens, den boel vastsjorren!"

Bart had het een en ander met een van angst kloppend hart aangehoord, en zeker was dat gevoel op zijn gelaat zichtbaar; want Sophie begon hard aan den zoo geroemden moed van den jongeling te twijfelen.

„Ik geloof dat u bang is voor storm," zeide Sophie plotseling, Bart scherp aanziende.

Geen jongeling zal ooit gaarne aan een meisje bekennen dat hij bang is, vooral niet, wanneer hij in zijn hart eene eerste liefde voor haar voelt ontluiken; maar Bart meende, dat hij zijne vrees nu toch niet langer voor haar zou kunnen ontveinzen, en antwoordde daarom: „Ja, jufvrouw Sophie! ik geloof zeker, dat ik bang ben; ik schaam mij het te moeten zeggen."

Sophie had een waarlijk goed hart; zij begreep wat het den jongeling kostte om deze bekentenis te moeten doen, en was hem dankbaar voor het vertrouwen, dat hij in haar scheen te stellen. Daarom lachte zij hem niet uit, hetgeen zij zeker bij eene ontkentenis zou gedaan hebben, maar zeide: „Bij den eersten storm op de uitreis was ik ook niet gerust. Laat echter het scheepsvolk niet merken, dat u bang is;

(*) Zeven uur.

want dan zouden zij u zeker uitlagchen. Ik ga naar mama, die ook niet vrij van vrees is."

Sophie liet deze woorden van een lieven, zachten blik vergezeld gaan, die voor een oogenblik den angst voor den aanstaanden storm bij Bart deed verdwijnen; maar weldra nam deze weder de overhand. Hij liep, nadat Sophie naar hare moeder gegaan was, nu hier, dan daar; zoo was hij in zijne hut of in de kerk, en een oogenblik later was hij weder boven. De raad, hem door Sophie gegeven, wilde hij echter opvolgen, maar sloeg daartoe een geheel verkeerden weg in.

„Krijgen wij een buitje, kapitein?" vroeg hij, zich schijnbaar vrolijk in de handen wrijvende. — „Een buitje?... Zeg liever een flinken storm," zeide de kapitein, wiens voorspelling, een uur te voren gedaan, weldra bewaarheid zou worden; want uit de zwarte bank kwamen reeds donkere wolken met groote witte koppen te voorschijn, terwijl de wind sterker en de zee meer bewogen werd. De bovenzeilen waren reeds geborgen. „Groot steng-en-stagzeil neêr!" riep de kapitein.

Bart zag wel dat hij bij den kapitein geen troost kon vinden; hij ging naar den man aan het roer.

„Zou het nog overtrekken?" vroeg hij. — „Overtrekken?... En wij zitten er al midden in," antwoordde de matroos. — „Klaar bij je bramvallen en geitouwen!" riep de kapitein. „Laat vallen!"

Het was tijd; de storm brak plotseling met zijn eigenaardig gegons los, en wierp het schip bijna geheel op zijde; de volgende bevelen werden snel gegeven, zoodat men weldra van al de zeilen, waarmede de masten een paar uur te voren pronkten, nog slechts de gereefde marszeilen en buitenkluiver zag staan.

Bart had niet langer boven durven blijven. Hij was eerst in de kerk gegaan; maar toen hij daar de verwarring zag, welke door de plotselinge overhelling van het schip ontstaan was, werd het hem zoo benaauwd, dat hij zoo schielijk mogelijk naar zijne hut ging en in de kooi kroop. Maar het was hem onmogelijk daarin te blijven; want bij den angst kwam zich de zoo onaangename en algemeen gevreesde zeeziekte voegen, waardoor Bart telkens genoodzaakt was op te

staan. En dat was geen gemakkelijke taak; het schip werkte hevig tegen de nog al hooge golven. Omstreeks twee uur kwam eene groote baar tegen het schip aanbonzen, zoodat de balken en planken kraakten. Nu kon de jonge ambtenaar, die bepaald dacht dat er geen redding meer mogelijk was, het niet langer in zijne hut uithouden. Hij stoof, zoo ziek als hij was, naar buiten, klemde zich angstig aan de leuning van den kampanje-trap vast, en riep om hulp.

Stuurboordswacht was aan dek; de kapitein, die bij den man aan het roer stond, hoorde het geroep en meende dat er iemand over boord geslagen was; hij kwam derhalve snel aanloopen. De matrozen, die om den regen digt onder de groote barkas gekropen waren, deden het zelfde, zoodat Bart zich weldra door de geheele wacht omgeven zag. De gezagvoerder, die de passagiers niet gaarne ten spot zijner matrozen zag, nam Bart mede en bragt hem in zijne hut.

„De storm is al aan het afnemen," zeide hij; „u kunt dus gerust gaan slapen." — „Zegt u dat om mij gerust te stellen?" — „Neen, op mijn woord, mijnheer! er is te veel regen bij, en dan heeft de storm gewoonlijk niet veel te beduiden."

Bart bragt, ondanks die verzekering van den kapitein, een zeer slechten nacht door, en slechts het gezicht der zeilen, die gedeeltelijk weder bijgezet waren, kon hem den volgenden morgen eenigzins tot bedaren brengen.

Intusschen was het aan boord algemeen bekend geworden, dat de heer L. bang voor storm was,

---

VII.

HET NEPTUNUS-FEEST.

De voorbereidselen tot dit feest waren door de matrozen heimelijk in het logies (*) gemaakt. Michiels, een kolossale matroos, met een zwaren baard en iets wilds in zijne trekken, zou den zeegod voorstellen; Vos, de grappenmaker, moest als „jufvrouw Neptunus" optreden, waartoe hij, als geheel

(*) Het *logies*, bij kleinere schepen het *vooronder* genaamd, is de plaats, waar de matrozen hun verblijf houden.

baardeloos, zeker het best geschikt was; de trawanten, waaronder de „scheerbaas" eene voorname plaats bekleedde, waren gekozen, en de baas zeilenmaker was druk bezig aan het vervaardigen der verschillende costumes. De passagiers, die van den „scheerder" en de „dompeling" wilden verschoond blijven, moesten voor eene zekere som, die niet minder dan twee gulden zijn mogt, op eene inteekenlijst inschrijven, waarvan het hoofd luidde:

Wij Neptunus, God van den grooten Oceaan:

In overweging nemende, dat het belang van onze onderdanen medebrengt, dat de passagiers zich voor geld van de vereischte plegtigheden, aan het passeeren der linie verbonden, vrijkoopen;

Overwegende dat die som minstens twee gulden per hoofd zijn moet, zal de opbrengst van eenig werkelijk belang voor onze onderdanen zijn:

Gelasten bij deze, dat de passagiers van het fregatschip *Neptunus* zich door inschrijving eener som, die van twee gulden te boven gaande, van de dompeling en overige plegtigheden zullen hebben vrij te koopen.

Wij raden jelui aan, dat je op geen paar kwartjes ziet, of ik zal je scheren, dat het je groen en geel voor je oogen wordt.

Neptunus.

Het eerste gedeelte was door een procureursklerk te Rotterdam opgesteld, en het slot daaraan door Michiels toegevoegd.

De gewigtige morgen brak aan; des nachts om twee uur was men, volgens berekening van den gezagvoerder, de linie gepasseerd. De passagiers, kapitein en stuurlieden stonden op de kampanje geschaard, terwijl de giek naar beneden was gelaten, en men het schip had bijgedraaid.

„Hei, ahooi!" klonk het aan stuurboordszijde. Het was de giek, welke schijnbaar nu eerst aan de zijde van het schip kwam. De valreep werd nedergelaten, en weldra stond Neptunus met zijn gevolg op de kampanje. Hij was geheel in het groen gekleed, en hield den drietand in de hand; de zeegod zag er inderdaad indrukwekkend uit. Zijn gevolg was minder schitterend, maar toch geheel overeenkomstig de

rol, die de matrozen speelden, gekleed. Jufvrouw Neptunus kon echter als eene levende parodie van de geheele plegtigheid aangemerkt worden. Zij droeg een langen onderrok, een oud paarsch jak en eene zoogenaamde floddermuts, waaraan tallooze stukjes groen papier, als zoovele linten, waren vastgehecht; verder had men haar met vuurroode strepen getatouëerd, en een zeer lang pak in den arm gegeven, dat een zuigeling moest voorstellen.

De zeegod hield eerst eene zeer schoone rede voor den kapitein, en sprak toen de passagiers aan. Vervolgens zou men overgaan tot het scheren en dompelen van een kajuitsjongen, die zijne eerste reis meê maakte. Daartoe werd eene tobbe, met zeewater gevuld, waarover een zeer smal plankje lag, op de kampanje gebragt; men voegde daarbij den scheerpot en kwast (*), een zwabber (†) en een stuk zeildoek, om voor handdoek te dienen, en het scheermes (§). De kajuitsjongen werd voorgebragt, ingezeept, geschoren, en daarna door het plotseling wegtrekken van de plank, waarop hij zat, in de tobbe gedompeld.

Bart was volstrekt niet gerust, dewijl hij vreesde, dat hem de een of andere kool zou gestoofd worden, hetgeen hij wel wist dat, bij de talrijke borreltjes, die uitgedeeld werden, het geval zou kunnen zijn. Om dit gevaar te ontwijken, vermeed hij zooveel mogelijk den zeegod, en bleef altijd in de onmiddelijke nabijheid van jufvrouw Neptunus. Dat was juist verkeerd; want aan den zuigeling, dien de echtgenoote van Neptunus op den arm had, was heimelijk eene lis bevestigd, terwijl *het kind* zelf, door in doeken genaaide stukken ijzer en steen, loodzwaar was. Neptunus en zijn gevolg maakten van het hun verleende regt gebruik en bleven op de kampanje; daarbij werden tal van gymnastieke toeren

(*) Het mengsel, waarmede men den patient inzeept, bestaat uit teer, rapsig vet en gesmolten pik. In stilte voegen de matrozen daar een weinig varkensdrek bij.

(†) De zwabber, die even te voren uit het water gehaald, en daardoor, om zoo te zeggen, loodzwaar is, wordt den patient op den regter schouder gelegd, en vervangt dus het lapje, waarop de barbier zijn mes afveegt.

(§) Het houten scheermes kan men nergens beter bij vergelijken dan bij een kinder-sabeltje.

en andere aardigheden vertoond, terwijl Vos zoo meesterlijk het schreeuwen van een kind nabootste, dat een luid gelach telkens zijne pogingen bekroonde. Bart werd door de vrolijkheid van den morgen medegesleept, en ging, voor een oogenblik alle voorzichtigheid uit het oog verliezende, uit de rij der passagiers naar jufvrouw Neptunus, en zeide luide:

„U moest het kind de borst eens geven; want het schreeuwt zoo.”

Die aardigheid kwam hem echter duur te staan.

„Geef jij het de borst, akelige landkrab!” gaf jufvrouw Neptunus ten antwoord, en wierp daarbij handig de lis over het hoofd van Bart, zoodat het loodzware kind hem aan den hals hing en zijn hoofd deed buigen. Daar de lis door het hangen digtschoof, had Bart met beide handen werk om zich voor stikken te vrijwaren. Er ging een uitbundig gelach op, hetgeen nog vermeerderd werd, toen Vos de akeligste kinderkreten deed hooren. De kapitein verloste eindelijk den jongen ambtenaar van het hem toevertrouwde pand.

Het feest liep verder zonder stoornis of ongenoegen af, hetgeen wel dient vermeld te worden, dewijl dit doorgaans het geval niet is, en eene flinke kloppartij gewoonlijk de plegtigheid besluit.

VIII.

EEN STORM AAN DE KAAP.

De doorgestane angst bij den eersten storm en de zuigeling van jufvrouw Neptunus hadden Bart de zee juist niet lief doen krijgen, maar hem meer voor het overige van de reis doen vreezen. Hij herinnerde zich, dat de winter aan de Kaap heerscht, wanneer het zomer in Holland is, en onwillekeurig dwaalde nu telkens zijn geest terug naar die genoegelijk doorgebragte zomerdagen in zijn vaderland, terwijl hij nu het vooruitzicht had om eenige winterstormen aan de zoo zeer gevreesde Kaap te zullen bijwonen. Maar Bart vergat bij deze droeve vooruitzichten den liefelijken blik niet, welken Sophie hem op den avond van den storm geschonken had, even min als de troostrijke woorden, die zij den vol-

genden morgen, toen de anderen hem wegens zijn schreeuwen om hulp uitgelagchen hadden, tot hem gesproken had. Laten wij maar met het hooge woord voor den dag komen, en zeggen, dat Bart verliefd was, en meende te mogen onderstellen, dat zijne liefde niet geheel onbeantwoord bleef, hoewel hij zich nog niet had durven verklaren De heer van Buuren was wel uitermate vriendelijk, beleefd en voorkomend, en behandelde hem wel als den zoon van een oud vriend; maar de kolossale rijkdom van Sophie's vader schrikte Bart af, en deed hem eene bepaalde weigering van de zijde der ouders vreezen, zoolang hij zelf niet in staat zou zijn eene vrouw te onderhouden. Daarom zweeg Bart, hoewel Sophie, met de schranderheid, elk meisje als het ware ingeschapen, uit zijne woorden en handelingen reeds voorlang den staat van zijn hart had kunnen opmaken. Wij hebben reeds gezegd, dat Bart weinig uiterlijke bekoorlijkheden bezat; maar het gemis daarvan werd ruimschoots vergoed door zijn waarlijk edel karakter en goed hart.

De Neptunus naderde intusschen de zoo zeer gevreesde Kaap; het is wel geen bepaald evangelie, dat een schip, vooral bij de uitreis, daar door stormen beloopen wordt, maar het mag toch wel eene zeldzaamheid genoemd worden, indien men dat „kerkhof der matrozen" zonder eenige stoornis passeert. Bart was derhalve niet de eenige van de passagiers, die het omzeilen van de stormkaap vreesde; want het was bovendien eene bekende waarheid, dat *de Neptunus*, hoewel een uitmuntend zeiler, bij slecht weder vele gebreken had, die voornamelijk aan den te spitsen bouw van het schip moesten worden toegeschreven. Ook liep het praatje, dat men niet genoeg ballast aan boord had, waardoor het vaartuig geheel ten speelbal aan eene slechts ligt bewogen zee verstrekte.

Het ruwe jaargetijde aan de Kaap zond weldra een zijner zwaarste stormen op *de Neptunus* af. Des morgens was de lucht helder; het azuur weerkaatste zijn helderblaauw op de groene wateren van den oceaan; maar in de verte waren zeer kleine wolkjes (*) zichtbaar; en dat gezicht was vol-

(*) Deze wolkjes worden door de zeelieden *schaapjes* genoemd. Zij zijn in den aanvang niet grooter dan stippen, doch trekken, zoodra de storm

doende om voorzorgen tegen een naderenden storm te doen nemen. De kapitein was een flink zeeman, en behoorde volstrekt niet tot de gezagvoerders, die alles op het laatste oogenblik laten aankomen en dan de zeilen hals over kop bergen, waarbij het voordeel van eene halve mijl gevorderd te zijn niet kan opwegen tegen de schade, door de overhaaste handelingen veroorzaakt. De lucht, zoowel als de barometer, die ongemeen laag stond, verkondigde een naderenden storm; de wind was nu wel voordeelig, maar toch liet de kapitein de lijzeilen innemen en de bovenlappen bergen, zonder zich te storen aan een Amerikaansch schip, waarvan de gezagvoerder, om den Hollander te bespotten, de bovengrietjes nog liet bijzetten; en zelfs toen de plotselinge stilte den naderenden storm maar al te zeer vermeldde, geen stukje doek minder bleef voeren. Dat bekwam hem echter slecht; want de wind schoot onverwachts huilend uit een geheel anderen hoek en wierp zijne stengen over boord, terwijl de leizeilspieren in zee sleepten, even als de vleugels van een door den jager gekwetsten vogel. *De Neptunus* weerstond den eersten schok beter, daar de wind slechts tegen de naakte bovenmasten woeden kon, waarop hij natuurlijk zeer weinig vat had.

Bart vreesde het ergste, en kon den ganschen nacht geen oog digt doen; de angst joeg hem den slaap uit de oogen, en daarbij stampte het schip zoo geweldig, dat hij in de kooi nu eens op zijn hoofd en dan weder op zijne beenen meende te staan. De zeeziekte plaagde hem ook zeer, zoodat hij zelfs oogenblikken had, waarin hij een zekeren dood in de golven bijna boven dat onaangename gevoel verkoos, hetwelk hem voor alles ongeschikt maakte. Hij was dan ook blijde toen de dag aanbrak; de zon kon echter niet door de dikke wolken heenbreken, en de wind huilde nog akelig. Het schip dreef nu op zijn buitenkluiver en digtgereefd grootmarszeil; het lag, zoo als men dat noemt, bijgedraaid. Bart waagde het even op de kampanje te komen,

---

losbreekt, ongeloofelijk snel zamen, zoodat men vaak het helderst azuur in een uur tijds door donkere wolken betrokken ziet. De schaapjes worden dan ook gewoonlijk de voorboden van den storm genoemd; zij gaan somtijds vergezeld van *windveeren*, en in dat geval kan men een hevigen storm verwachten.

maar het gezicht van de verbolgen zee en het hevig loeijen van den storm door de touwen joegen hem weldra weder naar beneden. De overige passagiers waren ook gedeeltelijk in hunne hutten, of liepen, zoo goed mogelijk, heen en weêr. De kapitein had hun weinig troost kunnen geven, daar het zich liet aanzien, dat de storm nog in hevigheid zou toenemen. Bart was op het hooren dezer tijding der radeloosheid nabij, terwijl hij zich de mogelijkheid aan eene vermeerdering van wind bijna niet kon voorstellen. Tegen den avond werd het iets kalmer; doch de storm scheen slechts een oogenblik gerust te hebben, om met vernieuwde en verdubbelde krachten te kunnen razen. De nacht, die op den droeven dag volgde, was inderdaad verschrikkelijk; de bliksem schoot dreigend om het schip en verlichtte telkens de hooge watermassa's, die zich om de kiel kronkelden; de donderslagen ratelden akelig boven in de lucht, terwijl het geluid dof door de verbolgen zee weerkaatst werd; groote hagelsteenen kletterden op het dek en zweepten de witgekruinde baren, en bij al dat geweld loeide de wind met telkens heviger vlagen.

Men was wel in volle zee en op grooten afstand der kusten, maar daarom toch niet geheel buiten gevaar, daar elke golf het schip dreigde op zijde te werpen: *de Neptunus* kraakte en werd links en regts geslingerd. De matrozen, met hunne zware zeelaarzen en baaijen hemden aan, beschouwden den strijd der elementen met die onverschilligheid, welke hun gedeeltelijk aangeboren moet zijn, en die door de menigvuldige gevaren, aan het bevaren der zee verbonden, vermeerderd wordt. De passagiers echter waren in meerdere of mindere mate bevreesd; zelfs Sophie zat angstig bij de kleinen, en beefde bij elken nieuwen schok, dien *de Neptunus* ontving.

Bart had eerst zijn geldriem en daarna den kurken gordel omgedaan, en was toen in de kooi gekropen, waarin hij nu, bevende en met de vingers in de ooren, lag te rillen van angst. Zoo bragt hij zes-en-dertig uren door, toen hem namens Sophie door een kajuitsjongen berigt werd, dat de barometer rees en de storm aan het afnemen was. Zonder zich lang te bedenken stond Bart op, wierp touwen, haken, riem en gordel in zijne kist, en ging de lieve Sophie voor

hare hartelijke boodschap bedanken. Als wij zeggen *ging*, doen wij echter der waarheid te kort, want *gaan* was door de hevige bewegingen van het schip volstrekt onmogelijk, en Bart was bovendien slecht ter been, zoodra hij iets bewegelijks onder zijne voeten had; hij was derhalve niet „zeevast.” Daarom koos hij de wijsste partij en kroop langs de houten wanden der kerk naar de hut van den heer van Buuren, waar hij het geluk had Sophie aan te treffen.

„Ik zal eens een brief aan je vader schrijven, Bart,” zeide de oude heer, „en hem melden, dat je alles behalve een held op zee bent.” — „Het was toch nu wel noodweer,” meende Bart. — „Ik zeide het maar, om je te plagen; want wij hebben zeker een paar kwade dagen gehad. Het grootste gevaar schijnt nu echter geweken te zijn.”

Bart had nu gelegenheid Sophie voor hare lieve attentie te bedanken.

IX.

BART OVERTREFT ZICHZELVEN, EN WORDT DAARVOOR BELOOND.

Hoewel de storm zijne hoogste kracht reeds bereikt had en nu aan het afnemen was, bleef echter de golfslag nog even hevig, zoodat er voor het oogenblik nog aan geen gezellig verkeer, en zelfs aan geen eten in de kajuit, kon gedacht worden. De kok kon het in zijne kombuis niet klaar spelen, ofschoon de hofmeester, een ongemakkelijke sinjeur, hem genoeg tot het bereiden van warm eten aanspoorde; maar tegen de onmogelijkheid was niet te vechten, evenmin als tegen de stortzeeën, die nu en dan over het dek en zelfs door de kombuis sloegen.

Den derden dag na dien verschrikkelijken nacht was de wind merkelijk bedaarder geworden; de passagiers waagden het even op de kampanje te komen, dewijl zij naar een frisch luchtje smachtten. De kapitein had hun echter aangeraden voorshands nog beneden te blijven, omdat er van tijd tot tijd brekers oversloegen, die, wanneer men niet tijdig genoeg gewaarschuwd is, en ook zelfs dan nog, hoogst ge-

vaarlijk zijn. Sophie was echter een weinig eigenzinnig, en verachtte bovendien wel wat te veel het gevaar; zij ging derhalve den kajuitstrap op. Bart zag haar gaan, en, hoewel het gezicht der verbolgen zee hem alles behalve aangenaam was, overwon hij ditmaal zijne vrees, en kwam eenige oogenblikken na Sophie op de kampanje.

Het gezicht, dat hun boven wachtte, was indrukwekkend. De lucht was wel met wolken bezwaard, doch de zon schoot hare stralen door het graauw heen, en schonk een schitterenden gloed aan de hooge baren, die statig kwamen aanrollen, een oogenblik schenen stil te staan, dan de kruin krulden en donderend neêrploften. *De Neptunus* rees telkens voor die watermassa's, en liet die onder hare kiel spoelen, terwijl zijzelve weldra op den rug der golf ten hemel scheen te stijgen, om eenige oogenblikken later in eene watervallei neêr te schieten. Sophie wees Bart op dit alles, en hare oogen blonken van inwendige verrukking bij het aanstaren dier door Gods adem bewogene wateren. De jonge ambtenaar voelde zich door den indruk van het oogenblik geheel medegesleept, vergat zijne vrees, ja alles wat hem omgaf, behalve Sophie, om naar de zielvolle woorden van het meisje te luisteren. Laten wij er echter bijvoegen, dat hij zich stevig vast hield, hetgeen Sophie onvoorzichtig niet deed.

Er was, behalve de jongeling, niemand op de kampanje dan de man aan het roer; deze was een bevaren matroos, die met eene vaardige hand het roerrad bestuurde, en tevens zijne oogen niet van de zee gewend had. Plotseling verheft zich ter zijde van het schip eene reusachtige golf, met een schitterend wit puntje in top; het is een breker van de grootste soort. De baar blijft een oogenblik bijna loodregt staan; de donkergroene wanden rijzen langs het schip omhoog, het witte stipje wordt grooter, krult om, en... „Hou vast!" gilt de matroos, het dreigend gevaar ziende: „hou vast!"

Het woord is er niet uit, of daar ploft het gevaarte op *de Neptunus* neêr.

Bart hield zich stevig vast, zoo als wij gezegd hebben; hij weêrstond derhalve den schok. Maar Sophie werd eerst plat op het dek neêrgeslagen, terwijl zij een gil uitte, die Bart door merg en been ging; daarna sleepte de golf haar mede

naar stuurboordzijde, die bijna het water schoor. Nog een oogenblik, en het zou met haar gedaan geweest zijn. Maar de stem der liefde sprak bij Bart sterker dan de vrees voor den dood; hij zag den lichten japon van Sophie te midden van het lillend schuim der golf, en zonder zich lang te bedenken liet hij de ijzeren pen los, wierp zich bijna voorover naar de plaats, waar het meisje heengevoerd werd, en greep nog juist haar kleed, toen het bovenlijf van Sophie reeds over boord zweefde. Dit alles was sneller geschied dan wij het beschrijven kunnen. Zijne heldendaad zou hem echter weinig gebaat hebben, en hij daarvan zeker zelf het slagtoffer geworden zijn, indien het schip niet plotseling aan stuurboordzijde gerezen was, waardoor Bart en Sophie naar de andere zijde geslingerd werden. Bart verloor echter in dit hagchelijke oogenblik zijne tegenwoordigheid van geest niet; hij greep met de regterhand, die vrij was, een der latten van het zich aan bakboordzijde bevindend kippenhok, en klemde zich daaraan met alle magt vast, terwijl zijne linkerhand nog altijd Sophie bij haar kleed hield. Nogmaals rolde het schip over, dòch nu ging het paar niet mede; — zij waren gered.

Op het zelfde oogenblik kwam de heer van Buuren radeloos boven; hij had zijne dochter beneden gemist en den vervaarlijken slag, waarmede de breker op het dek sloeg, natuurlijk gehoord. Zijne vreugde was dan ook onbeschrijfelijk groot, toen hij zijne Sophie nog op de kampanje zag. Het meisje was doodsbleek van den doorgestanen angst, en bibberde van koude, daar zij door en door nat was. De vader moest haar, geholpen door Bart, die zelf droop, naar beneden dragen; men bragt haar in de hut, waar zij dadelijk op bed gelegd werd. De scheepsdoctor schreef een verwarmenden drank voor, en nadat men Sophie drooge kleederen gegeven had, sliep zij weldra in.

Bart was de held van dien dag; de heer van Buuren drukte hem herhaalde malen aan zijn hart, en noemde hem telkens: „mijn zoon!” De kapitein en stuurlui, tot zelfs de bootsman, kwamen naar den jongen ambtenaar toe, en roemden zijne kordaatheid. Maar Bart had zijn loon reeds weg; want, vóór hij de hut van Sophie verliet, had hij in hare oogen zulk eene innige dankbaarheid, ja zulk

eene reine liefde kunnen lezen, dat alle andere gelukwenschingen hem nu tamelijk onverschillig waren.

Toen hij des avonds in zijne hut alleen was, mompelde hij: „Onze lieve Heer alleen weet, hoe ik *dat* heb durven wagen!"

X.

EENE KALME ZEE EN EENE REINE LIEFDE.

Sophie had vijf dagen lang het bed moeten houden, zoodat Bart haar gedurende dien tijd niet gezien had. Op den avond van den zesden dag echter kwam de heer van Buuren hem zeggen, dat zijne dochter even op de kampanje wenschte te komen, om hem *daar* te bedanken voor de bewezene hulp en zelfopofferende daad.

Het was een lieve avond; de warme zon van het zuiden had des daags hare vurige stralen doen branden en neigde nu ter kimme; een zachte passaatwind vulde de zeilen, en kleine, groene golfjes omspoelden *de Neptunus*. Alles ademde rust en kalmte na den verheven natuurstrijd der vorige dagen. Bart ging met een kloppend hart naar boven; het volgende oogenblik zou misschien over zijn verderen levensloop beslissen.

Hij staat met de hand onder het hoofd bij den kajuitstrap. Daar ruischt zacht een kleed; hij ziet naar omlaag en bespeurt de lieve Sophie. Haar gelaat draagt nog eenige sporen van den doorgestanen angst en de daarop gevolgde ziekte; haar oog staat nog een weinig mat, maar om haar mondje speelt een lieve glimlach. Bart vliegt twee trappen af haar te gemoet, en, vóór hij het zelf weet, hebben zijne lippen de hare reeds gedrukt. Die kus zeide meer dan de schoonste liefdesverklaring had kunnen doen.

Het was of de passagiers begrepen, dat die twee jeugdige harten elkander veel te zeggen hadden; want men liet hen eenigen tijd geheel ongemoeid. Bart maakte van die schoone gelegenheid gebruik; hij beleed zijne innige, opregte liefde aan Sophie, en mogt haar jawoord ontvangen. De heer van Buuren zag dit alles van verre aan, en de brave man ver-

heugde er zich inwendig over. Mevrouw had ook wel gaarne iets van de jongelui willen zien, maar zij zat met den rug naar hen toe, en was te lui om zich, al ware het dan ook maar ten halve, om te draaijen.

„Wie had ooit kunnen denken, lieve Sophie," zeide Bart, „dat die zee, waarvoor ik zoo doodsbang was en nog ben, mij dit geluk zou aanbrengen!" — „En die leelijke breker!" voegde Sophie er bij, die bij de gedachte aan dat akelig oogenblik nog huiverde. — „Zonder dien had ik vooreerst mijne liefde nog niet durven verklaren. Ik was zelf schrikkelijk bang; maar toen ik uw licht kleed zoo digt aan de zijde van het schip ontwaarde, vergat ik alles rondom mij en dacht alleen aan u."

De heer van Buuren kwam nu de gelieven storen; hij begreep dat er anders bepaald geen einde aan kwam.

„Komt, kinderen! gaat eens mede naar beneden; ik geloof dat gij mij wat te zeggen hebt."

Toen de oude heer met Bart en Sophie alleen in de hut was, en de lieve dochter hem in kennis gesteld had met hunne wederzijdsche liefde, schonk hij daaraan zijne volkomene goedkeuring; maar, dewijl hij boven alles een praktisch mensch was, zeide hij tot zijne dochter: „Ga nu naar uwe moeder, lieve! en deel haar alles mede; ik wilde Bart gaarne alleen spreken."

„Bart," zeide de oude ambtenaar, toen Sophie vertrokken was, „ik ben even als gij zonder eenig fortuin, en derhalve op mijn ambtenaars-wachtgeld, naar Oost-Indië gegaan; maar ik heb de handen uit de mouw gestoken en ben spaarzaam geweest. Mijne vrouw is rijk, maar ik heb haar niet ten huwelijk gevraagd, voor en aleer ik, ook zonder haar vermogen, fatsoenlijk had kunnen leven. Gij zult bij aankomst in Oost-Indië zeker spoedig geplaatst worden, waartoe ik zal medewerken, terwijl ik tevens zal zorgen, dat gij in onze nabijheid blijft. Werk dan een paar jaar ijverig en wees spaarzaam; Sophie is nog jong, en gij zijt het ook. Zal uw huwelijk volmaakt gelukkig zijn, dan moet het bovenal op wederzijdsche achting gegrond wezen, en die kan alleen verkregen worden door betoon van werkzaamheid, spaarzaamheid en eerlijkheid. Gij hebt nu uw geluk in eigen handen." — „Ik zal toonen, mijnheer, dat ik uwe

gunsten waardig ben, en bovenal trachten mij het bezit uwer lieve dochter, door het beoefenen der door u opgenoemde deugden, te verzekeren." — „Goed zoo; deel nu ons onderhoud maar aan Sophie mede; want ik zie dat gij van verlangen brandt om naar boven te gaan."

Bart en Sophie bleven dien avond nog lang zamen op de kampanje; zij zagen de zon in vollen luister ondergaan en zich dompelen in den effen waterspiegel, en reiner waren de stralen der zon niet dan de vonken van innige liefde, die in beider oogen blonken.

Mevrouw van Buuren was op hare manier zeer met de verbindtenis ingenomen; zij oordeelde het wachten echter geheel overbodig, en bragt daarover zelfs een woordje in het midden. De oude ambtenaar was op dat punt evenwel onverzettelijk, en mevrouw, wie het spreken, vooral wanneer zij eene zaak verdedigen moest, uiterst vermoeide, kwam op dat onderwerp niet weder terug.

XI.

AAN WAL.

Het verdere gedeelte van de reis werd met afwisselend geluk afgelegd; men had nog telkens met zware buijen te kampen, die vooral 's nachts kwamen opzetten, en, wanneer zij niet tijdig genoeg gezien waren, groote verwarring veroorzaakten. Bart was na dien hevigen storm aan de Kaap zoo mogelijk nog banger op zee geworden; hij vreesde nu niet alleen voor zijn leven, maar ook voor dat zijner hem dagelijks meer dierbare Sophie. Telkens, wanneer er geroepen werd: „Klaar bij je bramvallen!" was Bart uit de hut, om te zien, wat er te doen was; bij welke gelegenheden de bootsman nooit naliet te roepen: „'k Geloof dat wij er nu beter van lusten zullen dan aan de Kaap!"

Dit gezegde deed Bart dan de haren te berge rijzen, en hij was reeds zoo goed bekend met de scheepsbevelen, dat hij niet gerust was, voordat hij den kapitein of stuurman hoorde schreeuwen: „Hijschen je bramzeil!" want dan wist hij dat het onmiddelijk gevaar geweken was.

Maar er kwamen ook schoone dagen, waarop eene gelijkmatige bries in de zeilen woei en geen buijen de vaart kwamen storen. Dan was Bart gelukkig en sleet hij de genoegelijkste uurtjes op de kampanje aan de zijde zijner Sophie.

Men zal zich de vreugde van Bart kunnen voorstellen, toen men de Sunda-straat instevende, en hij de groene kusten van Java kon ontwaren. Wel trachtte de bootsman hem nog voor het laatst te verschrikken, door hem een eind vooruit te wijzen op een kleinen inham, en te zeggen: „Daar heb ik eens bij bladstil weder schipbreuk geleden (*)," maar de jonge ambtenaar was door de nabijheid van land zoo gerustgesteld, dat hij den bootsman brutaal den rug toekeerde en een deuntje begon te fluiten. Dit deed hij daarom te geruster, dewijl er een lief windje woei, dat *de Neptunus*, volgens zeggen van den kapitein, des avonds op de reede van Batavia brengen zou. Omstreeks vijf uur werden de schepen zichtbaar, die reeds op de schoone ree lagen, en een half uur later liet *de Neptunus*, tot onuitsprekelijke vreugde van Bart, zijn anker vallen. De passagiers verlieten dadelijk in praauwen het schip, en zaten des avonds in het hotel *Willem II* onder een heerlijk glaasje wijn genoëgelijk bijeen. Bart was uit de praauw met beide voeten gelijk aan wal gesprongen, en had een spottenden afscheidsgroet aan *de Neptunus* toegezonden, die bij de laatste stralen der avondzon voor haar anker lag te drijven.

Anderhalf jaar later werd te Batavia het huwelijk van den heer Bart L. en mejuffer Sophie van Buuren plegtig ingezegend.

Toen het jonge paar alleen was en Sophie spottend zeide: „Over eenige jaren moest gij toch verlof naar Holland vragen," antwoordde Bart hoogst ernstig: „Lieve Sophie, zoolang er geen straatweg van Batavia naar Amsterdam gelegd wordt, zien ze mij in Holland nooit terug: dat zweer ik je."

(*) Het gebeurt wel meer, dat schepen in de Sunda-straat, bij windstilte, door den daar heerschenden sterken stroom, op de kust gedreven worden en vergaan.

EENE VRIJPLAATS DES GELOOFS.

Dat tusschen het Taunusgebergte en den Vogelsberg, en tusschen den Mein en de Lahn, het heuvelland van de Wetterau zich uitbreidt, weet iedereen; maar dat de hoogste van die heuvels een burg draagt, die gedurende meer dan eene eeuw het gemeenschappelijk toevlugtsoord voor vervolgden uit ieder geloof en gebannenen van alle volken was, en dat in dien burg nog op dit oogenblik getuigen uit die dagen leven — dat schijnt buiten de Wetterau aan weinigen bekend te zijn geworden.

Of kent iemand een tweeden burg, onverschillig in welk land, in welks ruime vleugels *hier* geheele geslachten van arme, door geloofswaan uit hun geboorteland verdreven Joden, *daar* vele familiën van de uit Frankrijk gevlugte Hugenoten, en weder in een *ander* gedeelte des kasteels horden van Heidens en in *nog een ander* de vlugtelingen van Salzburg en van onderdrukte Hernhuttergemeenten *te gelijker tijd* vreedzaam nevens elkander hebben gewoond, terwijl de door de wereld ontvlugte en de wereld ontvlugtende alchymisten en astrologen in de eenzame torens hebben gehuisd?

Dit alles is geschied op den *Ronneburg*, een bergslot in het groothertogdom Hessen, in het landgericht Büdingen, zoo lang het onder de veelvertakte dynastie der Isenburgers stond, aan wier gemediatiseerd gebied het ook nu nog toebehoort. Die burg verheft zich op eene bazaltrots aan de zuidelijke grens van Opper-Hessen, omstreeks anderhalve mijl ten zuidwesten van Büdingen. Wie van Windecken naar Wächtersbach eene luchtreis in eene regte lijn wilde doen, zou over zijne torens heen vliegen. Van het dal uit beschouwd, vertoont de burg zich nog heden als een goed bewaard gebleven gedenkteeken uit den ouden tijd, en eerst wanneer wij het voorplein betreden, zien wij hoezeer het verval reeds vorderingen heeft gemaakt. Voor dat de lezer ons echter op eene wel wat gewaagde wandeling door de vertrekken

en gangen van den burg vergezelt, zullen wij de gedenkwaardige geschiedenis er van even doorloopen.

De Ronneburg behoorde oorspronkelijk aan een ridderlijk geslacht van gelijken naam, en kwam eerst na het uitsterven er van in verschillende handen, — eindelijk, in het laatste gedeelte der vijftiende eeuw, aan de Isenburgers. Waarschijnlijk eerst nadat deze in Büdingen, Wächtersbach enz. hunne residentiën hadden gevestigd en het kasteel met zijne ruime zalen onbewoond stond, in allen gevalle reeds zeer vroeg, waren het de Joden, welke juist in het naburige Frankfort aan den Mein aan de ontzettendste vervolgingen hadden blootgestaan, die in den burg een toevlugtsoord vonden. Toen de *zwarte dood* in de jaren 1348 en 1349 wel vijf-en-twintig millioen menschen in Europa wegraapte, borsten, gelijk men weet, die afschuwelijke Jodenvervolgingen uit, die ten doel hadden het geheele Israëlietische volk van den aardbodem te verdelgen, en nog eene eeuw later in enkele streken van Duitschland niet hadden uitgewoed. Mogen uit de vroegere onderdrukkingen slechts enkele familiën in den Ronneburg een toevlugtsoord hebben gevonden, in 1614, na de nieuwe Jodenvervolging te Frankfort aan den Mein, viel de groote ophaalbrug er van neder voor geheele scharen, van welke velen achterbleven, ook toen Frankfort zijn Jodenhoek weder voor hen ontsloot.

De Heidens moeten veel later dan de Joden in den Ronneburg eene schuilplaats gezocht hebben; immers, zij verschenen eerst tegen het midden der vijftiende eeuw in de Mein- en Rijnstreken, en kwamen door hun vagebondenleven eerst na den dertigjarigen oorlog met de rijkspolitieverordeningen in botsing.

Tusschen Joden en Heidens vonden alchymisten en astrologen, die reden hadden om zich aan vervolgende oogen te onttrekken, den weg naar de hooge torens, waarin zij ongestoord met hunnen geheimzinnigen arbeid konden voortgaan.

Al willen wij nu ook aannemen, dat eene zoo wonderlijke bevolking van den burg slechts ten gevolge eener oogluiking der hooge overheid in stilte is toegelaten, wat in allen gevalle de toegeeflijkheid van verlichte of goedhartige vorsten en heeren onderstelt, werd toch de duidelijke kenspreuk van *geloofsvrijheid* aan de poort van den Ronneburg

geschreven door een vorst, die zeer hoog boven zijnen tijd gestaan moet hebben: door den graaf Casimir van Isenburg-Büdingen. Hij was de eerste, die de zalen van den burg ook voor de om des geloofs wille vervolgde Christelijke secten opende. Het doet schrijver dezes ten hoogste leed, over de persoonlijkheid van dien edelen man niets meer te kunnen mededeelen; zijne daad verdient, dat het tegenwoordige geslacht hem met den krans van ware humaniteit, die zoo zelden verworven wordt, het hoofd versiere.

Blijkbaar was het edel besluit van den graaf uitgelokt door de opheffing van het edict van Nantes in 1685; want uit het Frankrijk van Lodewijk XIV kwamen de eerste vlugtelingen om des geloofswille op den burg. Deze Hervormde *refugés* bragten terstond een der zalen voor hunne eenvoudige godsdienstoefeningen in gereedheid; en aldus verhieven zich het eerst de gebeden naar de vormen van het Oude en het Nieuwe Verbond onder één dak; want ook de Joden vereerden ongestoord Jehovah op hunne wijze.

Na de Fransche Gereformeerden trokken vele familiën van de uit Salzburg verdrevene Protestanten den Ronneburg binnen, en ook zij vonden plaats genoeg om er te wonen en te bidden; want er had eene aanhoudende ebbe en vloed onder de bewoners van het kasteel plaats. Velen hadden er slechts een voorloopig toevlugtsoord gezocht, en trokken later weder naar andere plaatsen, om er hun vast verblijf te vestigen; anderen vonden in de valleijen van de Wetterau hun tweede vaderland; en alleen de armsten bleven in het gebouw achter, dat eenige honderden kamers bevatte. Intusschen was er in 1736 nog ruimte genoeg over voor een nieuwen toevoer van graaf Zinzendorf, den stichter en beschermer der Hernhuttergemeenten. Met de regering en geestelijkheid van zijn land in botsing geraakt en verbannen, had hij zich naar de oude geloofsvrijplaats in de Wetterau begeven en er een toevlugtsoord gevonden.

Met deze verhuizing naar de eenzame en stille Wetterau verbond graaf Nicolaas van Zinzendorf niet slechts het oogmerk om nieuwe aanhangers te winnen voor de oude leer der Moravische broeders, maar de hoofden der separatisten en geïnspireerden, met wie Zinzendorf zoo lang in vriendschappelijke betrekking had gestaan, wenschten dat hij

hun geloof in zijnen cultus opnam, na hunne leerstellingen onderzocht te hebben. Was het Zinzendorf's oogmerk zijne leerstellingen in de Wetterau te verspreiden, dan kon hij daartoe geen geschikter plaats vinden dan den Ronneburg, waar somber fanatismus en het mystiek weefsel der inspiratie reeds donkere schaduwen op de afgescheidene gemeenten begonnen te werpen, die haar ontstaan op een zoo eenvoudig schoonen grondzuil gesticht hadden.

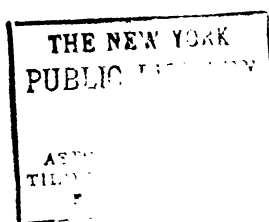
Het was in den zomer van 1736, toen graaf Zinzendorf met vrouw en kind, benevens een gedeelte van de Hernhuttergemeente, die hem gevolgd was, op den Ronneburg aankwam. Daar, waar de eersten — de uit hun vaderland verdrevene Israëlieten — zich in de huizen van het voorplein en in een der vier vleugels van het binnenplein metterwoon hadden gevestigd, en waar nevens hen in andere vleugels van het vierkant van hooge gebouwen zich de geinspireerden hadden nedergezet, die luide tegen doop en avondmaal ijverden, en waar weder andere separatisten zich tegen alle gemeenschap met de buitenwereld verzetteden — tegenover al die verschillende geloofssecten namen de Moravische broeders bezit van den hoofdvleugel des burgs, en reeds den dag na hunnen intogt hield deze kleine Hernhuttergemeente hare eenvoudige godsdienstoefening in de oude ridderzaal gelijkvloers, en de heldere galm van hunne lofzangen lokte zelfs de bewoners van de Ronneburgsche torens naar den kleinen burghof, waar reeds digt opeen gedrongen, opmerkzaam luisterend, al degenen stonden, die op geheel andere wijze tot God baden; waar ook die bewoners van den Ronneburg zich hadden bijeengeschaard, die alle godsdienstoefening als overvloedig beschouwden, en tot dusverre den spot gedreven hadden met hetgeen honderden van de daar bijeengekomenen als hun heiligste en hoogste goed hadden beschouwd, om welks wille zij haardstede en vaderland verlaten, om welks wille zij met een blij gemoed armoede en ontbering geleden hadden.

Nu is het echter tijd om de plek, waar dit alles heeft plaats gehad, zelf te betreden. Ik heb reeds gezegd, dat de Ronneburg op een afstand nog heden ten dage een

C.C.A. Last

[illegible] Blommers te [illegible]

[illegible]

onzagwekkenden indruk maakt, en zelfs van den voet des bergs gezien, blijft die indruk bestaan. Hoe meer wij echter naar boven klimmen, hoe meer het verval van het gebouw voor ons zigtbaar wordt. Brengt de kromming van het pad ons aan de andere zijde er van, dan staan wij onwillekeurig stil. Verrast rigt zich de blik omhoog op het groote oude ridderslot met zijn hoogen klokketoren, dat hier door geen ringmuur meer omgeven is, en zich met zijn reusachtig benedengedeelte van gehouwen steen in lange vleugels en verdiepingen boven den groenen graswal verheft. Maar tevens ontdekken wij aan de vensterlooze openingen in den toren, aan de met ruwe planken dikwijls slechts toegespijkerde vensters van beide vleugels de begonnen verwoesting van het reusachtige gebouw. Hebben wij over de brug zonder leuning het voorplein van den burg betreden, dan ligt de geheele ruïne voor ons. Over puinhoopen gaan wij nu langs ingezonkene muren voort, om inscriptiën van oude gedenksteenen te ontcijferen; in de nabijheid van een geheel vervallen toren, met een door puin bedekten wenteltrap, is uit de half vergane treden een boom gegroeid, — het eenige leventeeken der natuur in dit eenmaal zoo levendig verblijf.

Wij volgden onze geleidster, de vrouw van den slotbewaarder, van daar door een gewelfden gang, naar het binnenhof, waarvan wij boven gesproken hebben, en waar de Hernhutters, separatisten, geïnspireerden en Joden woonden.

De zon scheen helder en vriendelijk in de enge ruimte van dit binnenhof. De hooge gebouwen, die zich digt aan elkander sluiten, vertoonen zich hier zoo wél geconserveerd, dat men zou kunnen denken zich in een gerestaureerden of ten minste niet zoo ouden burg te bevinden. Wij traden binnen. Onze eerste blik viel op eene steenen plaat, met eene inscriptie, welke ons in de verzen van dien tijd zegt, dat de zaal, waarin zij zich bevindt, in 1750 gebouwd is. Dit was de bidzaal der separatisten, en hier moet ook Calvijn gepredikt hebben.

In weêrwil der waarschuwingen van onze geleidster en de vaak blijkbare gevaarlijkheid der gangen, drongen wij hoe langer hoe verder in den burg en zijne verschillende vleugels door. Wij zagen lange rijen vertrekken, die als cellen

aan elkander gebouwd waren, en hunne voormalige bestemming herinnerden; vruchteloos echter zochten wij in die honderden vertrekken naar een stuk meubel, eene reliquie of andere herinnering uit vroegeren tijd. Niets van dien aard is op den geheelen Ronneburg te vinden.

Nadat wij zoo, op het gevaar af van verscheidene malen den hals te breken, zoo goed het gaan wilde den geheelen burg hadden bezigtigd, liep ik het laatste en voor de eer van het gebouw als vrijplaats treffend verschijnsel bijna in de armen. Klinkt het niet als een sprookje, dat van de vele honderden vlugtelingen, die de burg gastvrij ontvangen heeft, nog twee van de oudste er van zijn overgebleven? De geheele tegenwoordige bevolking bestaat namelijk, behalve den slotvoogd en zijne vrouw, uit twee oude Jodinnen, van welke de eene in een huisje aan het voorhof woont, terwijl de andere in den vleugel van het binnenplein huist, waar eenmaal de kinderen Israëls hunnen zetel hadden opgeslagen.

De jongste der twee Jodinnen — eene jongedochter van diep in de zestig — had inderdaad geestige en tevens goedhartige gelaatstrekken. Zij was op den Ronneburg geboren en opgegroeid, waar reeds hare ouders en grootouders hadden gewoond. Alles, wat ik in boeken had gelezen en hierboven kortelijk heb medegedeeld, wist zij met eene bewonderenswaardige radheid van tong te vertellen, en zij boeide mij daardoor zoo zeer, dat het mij inderdaad speet, haar eindelijk vaarwel te moeten zeggen. — De andere Jodin was eene oude weduwe in nationaal kostuum, en juist het contrast van hare stamgenoot. Zij zag er uit als de geest van een afgestorvene, en deed geen mond open, wat wij haar ook vroegen. Rijk ben ik in 't geheel niet, en bang evenmin; maar voor al het geld van de wereld zou ik niet gaarne een uur in hare tegenwoordigheid vertoefd hebben.

„'N NOABER-PREUTJEN" UIT DEN ACHTERHOEK.

DOOR J. A. KLOKMAN.

EEN BOER, *bij een hem bevriend boerengezin binnenkomende.* Goijen òvend alle te zamen!

DE BOERIN. Goijen òvend alleenig, Jan-eum! Boe, doar doe ie wel an, dat ie es 'n betjen komt kuijeren (praten). 'k Hebbe al tegen onze volk 'ezegd: 't Is net of Bruggink's Jan-eum hier 'n hond hef zien geisselen; want ie heurt of ziet um tegenswoordig niet. Kom! smiet ow now 'n hurtjen (oogenblik) van de beene, en proat 'n betjen met bessevader (grootvader); die man hef ook al zoo weinig verkuijeringe met dat et winterdag is. (*Tot den knecht.*) Toe, Naardes! zet ie nog es 'n paar schadden an 't vuur, en haal nog 'n paar goije schansebossen in den hoek van den hèrd; 't is winterdag, en wij hebt et Goddank wel; waarumme zo' we et dan niet gebruken. (*Tot de meid.*) Garritjen! mij duch de varkenskettel zal ook wel gaar wezen. 'k Hebbe de èrple (aardappels) al zoo heuren siezen; now most ie es 'n ketttel met water te vure brengen, dan ko'we te mee 'n kupken koffie drinken.

De binnengekomen persoon is een stevige veertiger, en heeft dus een leeftijd bereikt, waarop men *hem* of *haar* met den naam van *eum* of *meui* in den Achterhoek gewoonlijk betitelt; eene benaming, die men, ten meerderen respecte voor de jeugd, in den goeden ouden tijd in gebruik heeft gebragt en ook thans nog meent te moeten behouden. Zoo ook is het gelegen met dien van *bessevader*, met welken naam elke Achterhoeksche boer wordt aangesproken, wanneer hij zich in tegenwoordigheid zijner kleinkinderen bevindt.

„Jan-eum" heeft inmiddels plaats genomen, en zegt: Heur es, Diene-meuije, ie mot um mienenthalve niks gin ummestand maken; ik komme moar es èven 'n betjen kuijeren. Moar hoe is 't? heb ie Bèrend-eum niet te huus?

DE BOERIN. Nee; — hé is noa 't darp, moar hé kan toch alle oogenblikken weer inkommen. Ze hebt doar van noameddag zoovulle as vergadering van de schoolkommieze 'ehad; ten minste, zoo meen ik da 'k 'eheurd hebbe; want zie, zoo as onze boer, die hef zoovulle ampjes en posjes, doar kan in 't darp hoast niks te doene wèzen, of ze mot er um bij hebben. 'k Hebbe al tegen de boer 'ezegd, wij mot onze jonges niet zoovulle loaten lèren, dan haalt ze eur ook later òveral in en bij.

Veinzen — het is een woord, dat gij te vergeefs in een Achterhoeksch woordenboek zoeken zult, en toch durven wij onzen lezers de verzekering geven, dat niets door den Achterhoekschen boer op hooger prijs gesteld wordt dan het bekleeden van eenige burgerlijke of kerkelijke betrekkingen. Gelooft hen dus in geenen deele, wanneer hij zich daarover bij u of anderen beklaagt, maar denkt dat zulks zijne eigenliefde in hooge mate prikkelt, terwijl hunne vrouwen, ja zelfs de overige huisgenooten, er bij voòrkomende gelegenheden zich almede niet weinig op verheffen, hoewel zij zich juist in tegenovergestelden zin uitlaten.

JAN-OOM. Joa, dat zeg ie doar te deege goed, Dienemeuije! ie Dampjes en posjes, 't is moar niks as last en kuste (kosten); want zie, ie mot zoo now en dan ook al 'n stuver vertèren, as ie ow fesoen wilt holden. Moar, hoe geet et ow, bessevader! hold ie ow nog al kregel in de kelde? 't Is tegenwoordig anders 'n slechte tied veur olde mensen; ze starft as moeze.

BESTEVADER. "Joa, — wat za 'k ow zeggen, Jan-eum! 'k bun versletten; moar 'k hebbe ook niks meer te pretendieren. Zoo 'n wek of zesse in de Mei, dan he 'k de drei-en-zeuventig vol, en dat bunt er niet lomp vulle die dat behaalt. Anders joa, ik luste mien nat en dreuge nog zoo goed as den besten, en dat mot 'n old mense op de beene holden. — Hoe geet 't er toe bij ow an huus?

JAN-OOM. Boe, met onze Garritjen (de vrouw) en 't kleine gespuus, dat geet genog hen, moar de òlde beppe (de moeder) die wurdt mort slok (zeer zwak). Ze is tegenwoordig somtieds heele dage, dat ze niet van 't bedde af-

kumt, en eur etten, dat ze duut, da 's ook stik 'n klein betjen. Moar wat zal men zeggen! da 's den olden dag; doar is ook niet lomp vulle veur te meisteren. Eur heufdzakelikke kwoale is de kremetiek (rhumatiek), of de jicht zek ze er ook wel tegen (ik leuve dat 'et zoowat 'n zusken en 'n bruurken is); moar doar mot ze dan bij sturme 'n helse piene an verslieten. As 'et dan somtieds stik zoo hels is, dan kokt eur onze Garritjen 'n kupken zelvemelk, en dee gebruuk ze dan zoo heite as ze moar effen lieden kan, en doar wil 't zich dan nog wel es noa verzetten.

BESTEVADER. O mien lieve! proat mij niet van de kremetiek; doar kan 'k van mee proaten. 'k Hebbe ze van mien lèven ook es 'ehad, en onze dokter is met mien zin heelen hapeteek deur 'ewest, poijerkes en drenkskes en alle grei, moar 't eene hielp net zoovulle as 't andere. Endelik kwam er es zoo 'n biddewief (bedelaarster), die wist òveral nog al road veur, en die roadde mij an den „jagt-den-duvel" die most ik, net as kommillen, heite gebruken; 'k leuve da 'k wel 'n kruwagen vol van dat grei gebruukt hebbe, moar — 'k hebbe er bate bij 'evonden, 'k wier er weer zoo kloar af as 'n kluntjen. As ik ow goijen road schuldig bun, dan mot ie dat met de olde beppe ook es prebieren.

JAN-OOM. Dat kum me ligt es doen; 't is gaar gin kuste, want we hebt van dat grei genog in onze Moate stoan; ze hef anders ook al wied en zied in 't ronde 'emeisterd, moar alles umzunst (te vergeefs).

DE KNECHT. Foi, 't is zunde! Moar now ie over de kremetiek an 't proaten bunt, now schut mij nog 'n aardigheid binnen. 't Is al ettelike joaren geleeijen, doe ik nog bij Kamps-boer wonde; doe hadde 'et doar in de buurte 'n boer ook es deunig weg, en den gavven ze den road, as dat 'e in 'n heiten ôven mos kroepen zoo gauw as 'et brood er uut kwam. Dat dee 'e ook, moar hé zei tegen de knech, hé mos 't bred (de plank) veur den ôven doen. Da 's goed, zei de knech, die dei 'et ook, en gong verder zin's wègs. Moar noa verloop van eenigen tied doe heurt he zoo 'n vreesselik marrejouw (geschreeuw), en endelik bespeurt he dat 'et uut den ôven kumt; now loopt he er gezwind noa toe, smiet 't bred veur den ôven hen, en haalt den boer er uut en brengt um noa bedde. 't Was zoowat um midden-winter (kersmis)

dat et gebeurd is, moar dreikunninges-dag (9 Jan.) was e al 'n liek: de dokters zeijen asdat um 't vet 'esmolten was (*).

Naauwelijks heeft het aanwezige gezelschap, als uit éénen mond, den in den Achterhoek algemeen gebruikelijken uitroep van verwondering doen hooren: "Boe, dat was onbezoesd!" of

"De hofhond blaft met zijnen makker,"

waarop de boerin onmiddelijk laat volgen: "Zie zoo! doar is de boer weêr. Kom, Garritjen! zet now es 'n kupken koffie en krieg de stoete (roggemeelsgebak) es uut de spinde (broodkast); dan kuw 'we met makare 'n betjen gebruken."

De boerin had niet mis geraden: haar wederhelft komt binnen en zegt: "'n Goijen òvend zammen! — Zie, Janeum! bun ie doar endelik ook es? 'k Hadde mij al veur'enommen um niet weer tut ow te goan, veur dat ie es eerst hier weer kwammen kuijeren. Hoe geet 'et ow, 'n hoe geet 'et er hèr bij ow an huus?"

Jan-oom. Boe, dat geet wel; en met ow je (immers) ook?

De boer. Joa — ook nog rèdelik wel.

Dit zijn zoo de gewone termen, die men in den Achterhoek onderling bezigt, bij het vragen naar elkanders gezondheidstoestand. De lezer dient evenwel te weten, dat de Achterhoeksche uitdrukkingen "'t geet wel" en "rèdelik wel" synoniem zijn met "zeer goed, patent, perfect," enz., zoo als men die veelal uit den mond van een Hollander hoort.

De boer. Ik felesistreer ow wel, Jan-eum! met owen neijen post. 'k Hebbe eheurd, ze hebt ow de veurige wekke zoovulle as diaken 'emaakt, — now kom ie met neijoar in 't gestuulte (het doophek) te zitten. De spotvogels zekt er wel 't kalverhek tegen, moar dat bunt van dat soort van mensen, die er wel graag in wollen zitten, moar er niet toe kommen kunt.

Jan-oom. Ik bedank ow wel veur ow gelukwens; moar ik kan ow zeggen, ik wostte niet wat da 'k zagge, toe 'k onze meister met die boodschap van den kerkeroad an onze huus zagge kommen. Ik zei ook nog tegen um: "Boe, dat hadden ze ook wel 'n ander kunnen maken;" moar miene

(*) Het medegedeelde van den knecht is een feit.

vrouw zei: „Och, boer! 't mot er toch ééne wèzen," en zoodoende he 'k 'et moar an'enommen.

(Jan-oom vergeet te vertellen, welke pogingen hij bij sommige zijner kennissen onder de kerkeraadsleden heeft aangewend om tot lid benoemd te worden, alsmede dat zijne vrouw, ook met zijn medeweten, eene tamelijk gevulde mand van het geslagt naar den predikant had gebragt, almede met het doel om zijne pogingen te doen slagen, of althans meer klem bij te zetten.)

JAN-OOM *vervolgt.* „Anders, 'k hebbe doar te meê (zoo even) al 'ezegd, asdat die posjes moar niks as last en kuste geeft. Doar he 'we now de heele wekke de kleermakers al òver de vloer 'ehad; want zie, ie kunt doar ook met nijjoar zoo schabberig niet in 't gestuulte kommen; ze mot mij 'n heel nei kistentuug (zondagspak) maken, en now leuf ik dat ze de bokse en 't vesjen pas af hebt. Doarbij he 'k ook nog wel 'n nijen hoed neudig; want sedert da we 'etrouwd bunt (en dat wurdt zoo um sinte Peter al tien joar) he 'k nog gin nijen toe'esteld.

DE BOER. Joa! doar hoef ie mij niks van te vertellen. Ie bunt now nog moar enkeld diaken, moar rekkent mij es — 'k hebbe zoo vulle van die akkevietjes, en dat is hier 'n stuver en doar 'n dubbeltjen; 't lupt allemoale geld an, 't joar deur 'errekend. Ie kunt ook niet met niks in de zak noa 't darp goan; op zin tied mot ie réaal wèzen, anders zek ze ook alligte: „Das 'n kniesoor, den zol op 'n dubbeltjen dood blieven." Moar kom an, Jan-eum! stekt de piepe zoolange in de tesse en gebruukt 'n kupken koffie met, en smèrt er 'n stuksken bij. Ik kan ow zeggen da 'k 'n roazenden honger hebbe; mien „vier uur" da 's er bij in'eschotten, want die darpsen (dorpsbewoners) ze geeft ow wat ze ow geeft, moar wat te etten dat prezentiert ze ow niet ligte.

JAN-OOM. Joa, Berend-eum! 'n kupken koffie dat za 'k ow niet weigeren, moar an etten doar he 'k niks gin zinnigheid an, want ik hebbe nog vesper 'eholden eer da 'k uut 't huus 'egoan bunne. Moar — as 'k vroagen magge — wat heb ie van meddag veur 'n bijeenkumste in 't darp weer 'ehad?

DE BOER. Och, van die bijeenkumste is eigelik niet vulle 'ekommen. We hadden zoovulle as vergaderinge van de schoolcammissie motten hebben; moar onze burgemeister,

die zoovulle as prezedent is, hadde 'n betjen liefzèrte, en den dokter, die er ook bij heurt, die was bij 'n kroamvrouw 'ehaald, zoodat er van de vergaderinge niet 'ekommen is. Onze burgemeister die zei, da' we now de schoole moar es mosten goan bezuken. Dat deijen wij dan ook, — Pasman's Willem, Huntink's Jan en ikke; moar — da 's mij doar niks bevallen. Onze meister was net doende met de *vormleer*. Da 's now ééne van die nije vakken, en now zul ielu wel vroagen, wat is dat veur 'n leere? Moar doar kan 'k ow niks af zeggen; mien kammeroads die wisten er ook niks af; moar — da 's now tut doar an toe — 't is de wet, en die mot gerespectierd worden; doar bun 'k stark veur. Ik gong onderwiel noa 'n andere klassie (um da 'k doar niet as Piet Snot bij wol staan), en toe zei ik tegen zoo 'n jonge ('t was den van Harmen Voet's Gradus): „Zeg es, kammeroad! kun ie ook 't een of ander vèrsken opzeggen; moar 't mag gin passalm of gezang wèzen, want dat striedt met art. 23 van de wet. (Ik dachte, ik zal ow voort loaten heuren da 'k de wet kenne.) Moar wat hef mij die kwoaije jonge te doen? Doar zeg e mij 'n vèrsken op, da 'k er mij van schamen moste. 'k Hadde zoo 'n bulleken (stukje) pieps in de mond; dat ha 'k um hoaste liek in zijn gezigt 'esmetten, moar ik dachte, loa 'k doar moar gin hoaken en oogen òver maken.

De boerin. Moar wat was dat dan veur 'n vèrsken; wet ie 'et ook nog?

De boer. Nee — dat wet ik now zoo precies niet meer; moar misschien wet onzen oliken (kleine jongen) dat nog wel: wet ie 'et ook nog, Tunnis?"

De zoon. Joawel, vader! hé zei:

„Mijn lieve kinders, schrikt toch niet,
Wanneer gij doode menschen ziet:
  Zoudt gij voor lijken vreezen?
Zegt liever vrolijk: Deze bloed,
Al draagt hij nog zoo 'n grooten hoed,
  Kan zelf gebrekkig lezen."

Jan-oom. Now zol ie zeggen! — zoo 'n aap van 'n jonge! As e 't mij 'elapt hadde, ik hadde um 'n patat an de ooren 'egeven, dat he drei dagen noa zin verstand 'ezocht hadde. — En liet ie dat er zóó bij zitten, Bèrend-eum?

De boer. Da 's te zeggen, doe we doar nog zoo 'n betjen hadden loopen rondkoekeloeren (slenteren), doe gongen we weer vot noa de burgemeister, en die vrieg ons, hoe of ons de spectie in de schoole bevallen was. Pasman's Tunnis en Huntink's Jan die zeijen van deunig (zeer) goed, moar ik zei tegen um, asdat 't mij doar niks niet bevallen was, en doe vertelde ik um dat dingesken es. Now dacht ik asdat e doar 'n princes-verbaal van op'emaakt zol hebben, of dat e 'ezegd zol hebben: „Ik zal den meister met den lummel van 'n jonge es ongemekkelik uutbolsteren; moar joawel — doe 'k 'edoan hadde met mien vertelsel, doe proeste he 'et uut van lagchen; moar (doar he 'k mij op vervluukt) a 'k den jonge es in de vingers kriege, dan za 'k um de ooren es duchtig warm maken.

Bestevader. Wet ie wat, Bèrend! as ik in ow stè was, 'k wol van die heele schoolcommiezerije niks wetten. Noa mien verstand is 't allemoale apenkool; want stelt ow es veur, as onze meister ow es ordenieren zol, hoe dat ie onze plaatse mosten bouwen, ik leuve asdat ie um gauw uutlagchen zollen, en net zoo mot ie ow dat met de schoolmeisterije ook veurstellen, veural doar ze tegenwoordig zoovulle van die nijerwetse fratsen hebt, doar men vrogger niet van 'eheurd of 'ezien hef. Ik zegge altied moar: 'n boer mot boer blieven, ook in de leere (het onderwijs). Doar was lestens onzen oliken an 't brabbelen van: *ik heb gehad* en *ik had gehad*, en al zoo meer. Doe zeg ik tegen um: „Jonge! wat heb ie now bij 't ende?" — „Och, bessevader!" zeg e doe, „ik leere miene taallesse." — Now vroag ik ow es, watte gekheid!"

De boer. Doar heb ie volkommen geliek in, bessevaar! Moar onze burgemeister zegt, dat er in onze gemeente vief leden van de schoolcammissie wèzen mot, en dat hé ze anders niet kriegen kan as e er mij niet bijnemt: en das toch ook nog wat wèrd?"

De boerin. Joa — dat za 'k ook niet zeggen — de eere die is ook wat wèrd. Mien vader plag smos (weleer) wel es te zeggen: „As ie gin ampjen of posjen hebt, dan geet er nog gin varken veur ow uut de wège."

Jan-oom. Moar, Bèrend-eum! ik heure doar, ie komt uut 't darp; ie hebt zeker ook bij „Jan in 't Vusken" es

in de Zutfense krante 'ekekken: wat huldt die veur neis van de veeziekte?"

De boer. O! doar is 't biester mee 'esteld. 't Is meer as druvig, as men zoo moar ziet hoevulle duzenden en duzenden as er doar al an kapot 'egoan bunt, en die ze 'eslagt hebt, — veural in Holland en in Utrech, en 't wurdt er nog maar niet lompvulle better op. Geliek as ie wèt, kumt 'et hier in de streek ook al es zoo gedurig hen hier en doar invallen, moar doar zit ze er ook al voort met 't mes op.

Jan-oom. 't Is 'n deunige slimme ploage, en 't schient asdat doar moar volstrekt gin bate (middel) veur te vinden is. — Moar, wa 'k ow es vroagen wol ('t is endelik 't doel van mien kumste) met dat ie lid van de road bunt, hoe geet 'et de burgemeister met zin nijen hapeteek veur de veeziekte? Hé hef doe es loaten aflèzen, asdat e van den krioel-ollie (creosoot-olie) en kabelzoer (carabolzuur) te koop hadde, dat deunig goed veur de veeziekte was, um 't vee mee te wassen en in 't zoepen te doene; 't was, leuf ik, op orders van hooger hand dat e dat goed hadde motten aanschaffen.

De boer. Um de woarheid te zeggen, onze burgemeister zegt asdat e onneuzel weinig aftrek in dat grei hef. 't Is spotgoedkoop, en toch maakt de tiende man er nog gin gebruik af, schoon dat ons 't vuur al kort genoeg an de schennen ligt. 't Is weer 'n bankrotjen veur de gemeente, zoo asdat al es meer veurvalt. — Wij veur ons hebt er ook nog gin gebruuk van 'emaakt, want onze volk hef er onbezoesd op in tegen; moar ikke veur mij ik zegge: baat 'et niet, 'et schaadt ook niet, en met da 'k lid van de road bunne, kan 'k 'et ook niet geheel achterwège loaten.

De boerin. Ik heb er niks op integen, boer! dat ie ow dat grei anschaft; moar as ie denkt dat ie doar de veeziekte meê wèren kunt, geleuf ik asdat ie in den aap 'elozierd bunt. Noa dat ie mij vertelt — ik hebbe er anders nog niks van 'eheurd of 'ezien — moar dan is er noa mien verstand niks an dat grei gelegen; 't is bedorven goed, want 't stinkt 'n uur in de wind Ik hold 'et er veur asdat den *krioel-ollie*, die ze now tut veurbehoedmiddel veur de veeziekte wilt verkoopen, niks anders is as van den bedorven nijen ollie, die

ze hier *peter-ollie* nuumt. Al is den ollie ook nog zoo goed, hé duch (deugt) in onze Achterhoekse hangelampen niks. En as e niet goed is um te branden, hoe wol e dan veur 't vee zoo dienstig wèzen kunnen? Als 't alleenig um 't stinken te doene is, dan kun we 't vee nog wel met 'n ander goed besmèren. Nee — as er dan toch ollie zoo goed veur wèzen zal, dan holde ik den olderwetsen ollie toch veur vulle better; da 's nog spul; doar kun ie des noods pannekoeke mee bakken, èrappels in broijen, en zoo al meer, en dat kun ie met den nije ollie niet; ik hebbe wel es 'eheurd dat et alledees (zelfs) vergif is. Moar — da 'k moar zeggen wil — den nijen ollie is veur ons-lui boeren-mensen in den Achterhoek niks wèrd, en doarumme duch e veur 't vee nog vulle minder, veural as e bedorven is; en dat ze um now onder 'n anderen naam nog as veurbehoedmiddel veur de veeziekte wilt verkoopen, is mij ook niks wèrd. — En dat *kabelzoer* dat hold ik eigenlik veur bedorven êk (azijn), en daarumme — as de beeste dan toch met zoer grei 'ewassen mot worden, dan is 't vulle better dat ze fenoal-e-weg an de kop en de start met 'n betjen êk in 'evreven wordt. Rekkent es 'n mense, die es 'n òverval of 'n appelenflouwte of zoo wat krig, en ie striekt um moar met 'n betjen êk langes de sloapen van 't heuf, dan kump e voort weêr bij; en wat veur 'n mense goed is, dat is ook zeker goed veur 'n krétuur (dier). — Moar zie, boer! 't is net zoo as ie zekt, — um dat goed now niet te koopen, dat kun we ook niet doen, want as 't ongeluk es wol asda' we de veeziekte es kregen hier an huus, wat zollen de mensen dan wel zeggen? Dan zollen ze zeker zeggen: Zie, da 's now nog wel 'n lid van de road, en hé hef nog niet ens uut de burgemeister zin hapeteek 'ehaald," en doarumme bun ik er stark veur dat ie, hoe eerder hoe better, van dat grei haalt, — wij kunt 'et ligt hier of doar in 'n hoek neêrzetten. En of die heeren in den Haag of in Arem al zekt asdat dat grei goed is veur de veeziekte, ik zegge moar asdat er niks an gelegen is; dat kan 'k op mien vingers wel aftellen.

JAN-OOM. Za 'k ow es wat zeggen, Diene-meuije! ie redeniert er ook al net òver as miene vrouw; die ducht (denkt) ook, asdat dat wassen en knooijen met dat goed niks wèrd is; ze is nog wel bange da' men 't vee er mee van

streek zal maken, of dat de botter er noa smaken zal. En dat dat grei bedorven is, dat bun 'k volkommen met ow ens; want hoe wollen ze dat anders zoo goedkoop kunnen òver doen? It is zeker uut 't magazien van den eenen of anderen Amsterdamsen koopman, die daar kapot is egoan, en now hef e den eenen of anderen goeijen vrend, die zegt dat 'et goed is veur de veeziekte, en zoodoende maakt hé er nog mazzematten met. — Bij dikke Willem's Harmen doar gebruukt ze 'et, moar doar hadden ze kortelings er 'n gek geval meê 'ehad. Ze hadden 't doar in 'n vlesse in de spinde (broodkast) hebben stoan, en op 'n meddag dat de maget (meid) de telders krig, nemt ze ook die vlesse en zet ze op de toafel, umdewiel dat ze dach dat 'et de êk-vlesse (azijnsflesch) was Moar — wat wil 't geval? (Ze atten boerenmoes.) Harmen got er zich 'n goed schutjen van op den telder. Moar onderwiel doch e al: „Wat smaakt den êk raar!" en 't is 's noameddags zoo wiet 'eloopen, asdat ze den dokter hebt motten halen. Den had um 'n spei-drenksken 'egeven, um dat goed weer kwiet te worden, en doe was e weer kloar 'ewest; moar hé hadde 's nachts toch nog 'e dreumd asdat e de veeziekte hadde. — 'k Wil moar zeggen dat ie met dat grei ook nog verzichtig wèzen mot, veural ook as ie wichter in huus hebt. En, Dienemeuije! ie proat doar van die heeren; heur es, heeren bunt heeren, moar van de veeziekte wet ze niks af, zoo min as ik of eene van ons allen. Wet ie wat 't geval is doar in den Haag? Den eenen die *wil* er wat van zeggen en den anderen die *mot* er wat van zeggen, en bij slot van rekkening bunt ze alle-moalle net èven wies. Boe, doar geet ummers hoaste gin zondag veurbij, of doar wurdt wat van de veeziekte af'ele-zen; dan hebt ze *die* wetten 'emaakt en dan *die*, en dan mot er *dat* 'edoan worden en dan *dat*, moar 't is mij alle-moale niks wèrd; as er now nog ééne was, die er 'n middel veur wiste, dan wo' 'k zeggen, da 's 'n knappe kèrl.

De knecht. 'k Wol toch nog wel es um 'n lief dink as dat den olden Levie „de Judde" nog es lefde; dat was 'n voel oas (leepert) in dat stuk van zaken; doar za 'k ow es effen 'n stuksken van vertellen, da 's de piene wèrd, en doarumme zol 'k denken, asdat e ook wel 'n remedie veur de veeziekte woste. Doe ik nog bij Kamps boer woonde

(en dat wurdt now zoo 'n zes wekke in de Mei al vief joar), doe kreeg zinnen bijhandsen broenen zoo 'n heftige balgpiene (pijn in het lijf), da 'k meende dat e roazend zol worden; hé deê niks as sloan en trempelen met de peute, en hé kret as 'n hengest. 't Spet mij deunig van 'e mooije krétuur; want 'n wekke of wat van te veuren hadde er nog zoo 'n pèrden-ronselder op de tweehonderd gulden veur 'eboden. Moar doe zei de boer tegen mij: „Toe, jonge," zei e, „loop ie es zwak noa Levie, en zekt um es dat e op stoande voet es hier mot kommen." Dat dei 'k, en 'et duurde dan ook niet lange of de Judde kwam; hé kek um es effen in de oogen, en doe zeg e tegen de boer: „Kamps-boer wat ik ow zeggen wil, 't is de koliek dat 't pèrd mankeert. Moar wat ik ow zeggen wil, lankt mij ow jonge moar es meê, dan za 'k 'n drenksken kloar goan maken, dat mot ie um moar in ens in 't halsgat loopen loaten, en zoo woar as ik Levie heite, hé zal weer gezond kommen stoan te worden eer dat 'n uur ten ende is." Now — wij dejen net zoo as e ons besteld hadde, en 't kwam ook krek zoo uut; nauweliks hadde 't pèrd 'n ummezien of wat den drank binnen, of de start die gong um in 't ronde as 'n winnemulle, en doarop begon e te mesten, en doe ha we 'et 'ewonnen; — ik leuve dat de boer de heele zake 'n Prusisen schillink 'ekost hef. — Moar — da 'k moar zeggen wil — 't was 'n voel oas van 'n kèrl in dat stuk van zaken. Ook azze wij es 'n varken van order hadden; dan gonge wij er moar met 'n paar strubben (borstels) noa toe, en dan wist e ow dadelik te zeggen wat 't varken mankierde, — kiek, dat heit ik eerst knappe kèrels — doar bunt die 'stoldeerde dokters nog niks bij, en doarum zeg ik, as Levie nog lèfde, den hadde gauw 'n remélie veur de veeziekte uutéprakkezeerd.

Bestevader. Heur es, lu! 'k hebbe mij tut now toe stille 'eholden, met dat ielu zoo druk in de redenoatsie wazzen onder makare òver die veeziekte, moar now wil ik er 't miene ook es van zeggen. Loat ze moar armuuijen en middels an de hand doen, 't is alles umzunst. Die pestelensies onder mensen en vee, dat bunt straffen, die we ondergoan mot, en die ons van hooger hand wordt op'elegd; 't is de eerste kier niet dat ze hier in ons land is,

ze is in vrogger tied ook al es vaker hier 'ewest, en doe konden ze er ook gin remélie veur vinden. En rekkent es, veur 'n goeije twintig joar, doe we veur 't eerste die ziekte in de èrpels (aardappelen) kregen, ze praktezierden wat ze praktezierden, ze kosten 'et moar niet stuiten — 't dinge wol zin tied hebben. Now — 't was ook goed ook, want 'et was met de èrpels zóó wied, asdat ze hoast gin opnemmes meer wèrd wazzen. Tegenswoordig denk ze er anders òver; ze hebt noa die tied 's joars 'n rédelikken pries 'edoan. En doarumme — wat ik ow zegge, 't is 'n straffe, die op ons rust, en doar mo' we ons an onderwarpen. Ik hebbe 'et al wel lange 'edacht, dat er iets op zol volgen; want as men die hoogmoed en die iedelheid es noageet, die er now is bij as in mien tied, dan is 'et onmundig; 'n boer kleedt zich as 'n burger en 'n burger as 'n heer: woar wol dat op 'n duur noa toe? As ie es ziet — vrogger gongen de boerinnen hier in de streek allemoale met 'n jak an noa de kerke; ie zaggen er gin japons, as enkelt van de dommeneers vrouw, de burgemeisters-vrouw en de notaris-vrouw. De boeren hadden allemoale buizen an, en bij winterdag klompe in plaats van schoenen. De meiden hadden in de wekke 'n zwarte kappe op en 'n sarziën jak an (die es reg mooi wol wèzen boven en ander, had 'n bonte kappe); moar — komt er umme! Dat tegenswoordig 'n betjen boerinne is, die hef zondags 'n japonne an en 'n hoed op; de boeren hebt veur de voet jassen an en zieden huu (hoeden) op, en doarbij hebt sommigen, die 'n ampjen of 'n posjen hebt, witte zakduke in de zak (vrogger hadden zu 'k soort van die blouwe gedrukten). En dat diensvolk, as ie dat tegenswoordig ziet, doar mot ie naar van worden, as ie et anders 'ekend hebt. De boerenknechs, — sommigen schaamt zich niet um ook al met jassen veur den dag te kommen, as ze noa de kerke goat; de meiden hebt mutsen op, woarveur 'n boerinne zich vrogger zol 'eschaamd hebben, en doarbij hebt ze scheu (schooten) an 't jak, die wel 'n trad langer bunt as 's mos (weleer). — En kom ie in de stad, doar is et nog onneuzelder (gekker) met de kleerendrag 'esteld. Ie ziet doar niks as heeren en dames; ze bunt doar veur 'n joar of tiene al begonnen zoo 'n klinkerpad langs de veurnaamste stroaten te leggen; moar wat is

'et wèrd? Veur 'n boerenmense is 'et niet meer te gebruken, of ie mot den halven tied wel uut de wège loopen, want die stadse vrouwlu hebt bandels in de rukke (rokken) nog grooter as op onze waskupen bunt. En doarumme — wei 'k moar zeggen — die veeziekte da's n straffe veur de hoogmoed en de iedelheid van 't tegenswoordige mensdom.

Jan-oom. Ik hebbe veur 'n oavend of wat es noa Bat's Jan wèzen kuijeren, met dat die lid van de kerkeroad is, en den zei ook asdat 'et 'n straffe was. Zoo as ie wet, is 'et 'n heftigen (bijzonderen) knappen kèrel; want as 'et er op an kwam, dan geleuf ik dat e net zoo goed 'n prêkoasie kon opmaken as 'n domeneer; moar hé pretendierde ook dan moar es met bibelteksten, van Genesis af tot de Openbaringe toe, as da' we die veepest dubbeld verdiend hadden. Now kun ie ligte begriepen, dat 'et better tegen Bat's Jan te etten is as te proaten; want as e 'et op de huppen hef, dan hilpt ow 't proaten net zoo vulle as dat ie tegen 'n gluuijenden òvend stoat te bloazen. Moar doe e dan goed en wel uut'ebazuund hadde, doe zei ik tegen um: „Heur es Jan-eum! loat mij now ook es 'n weurdjen sprekken òver die zake! Ie zeijen doar, as da'we dat allemoale meer as dubbeld en dwars verdiend hadden; moar dan zol men toch hoaste motten denken, asdat onze lieve Heer partiedig was; want rekkent es toe, wat heb ze er doar in Holland en Utrech van 'ehad, eerst met die koléra onder de mensen en now met die veeziekte, terwiel dat e wij hier in onzen Achterhoek nog zoo wat niks 'ehad hebt: bunne wij dan zoo vulle better as die lu?" — Doar wost e toch reg niet wat van te maken; hé reutelde doar wel zoo 'n betjen hen, moar 't raakte gin kant of wal. Moar — loat die zake now es wèzen zoo as 't wil — 't is moar es 'n slimmen (moeijelijken) tied; markten meugt er tegenswoordig niet meer geholden worden. Engeland zit toe. De Pruus is wel zoo ondeugend as et kan; doar mag toch moar gin hoar of vère binnen kommen.

De boer. Heur es, Jan-eum! 't is veur ons lû nog zoo slim niet met dat kwiteeren van 't vee; zuk soort zoo as ik en ie en meer anderen tut ons, wat vroage wij er noa, of wij 'n stuk vee, da we òvertollig hebt, verkoopt of niet — we hebt er weigrond veur, en ze zult later eur geld wel

14*

doen; want die Hollanders komt now al afzetten en biedt 'n onbezoesden pries, tegen den tied dat 't vee doar weer binnen 'ebragt mag worden. Moar wet ie woar 'et slim veur is — veur zuk soort van lû, die verkoopen *mot* um 'n duit geld te maken, en dat bunt deurgoans mensen, die op gepachte plaatsen van heeren wonnen; die heeren hebt uut bangigheid òveral plenkskes loaten sloan, doar opsteet: „Verboden toegang." Now kun ie begriepen, dat zukke mensen er gek met eur vee blieft zitten; — 't is moar es goed, da we 'et hier in den Achterhoek veurnamelik van de vette varkens hebben mot, anders zollen zuk soort niet an de pach kunnen kommen. Moar — dat schut mij doar te binnen — onze burgemeister hef mij van middag verteld, doar was er eene in Holland, die hadde 'n middel tegen de veeziekte, dat e zoowat van zin veurzoaten (voorouders) vernommen of òver'earfd hadde; dat middel besteet now eigenlik niet in 'n drenksken of, 'n poijerken, moar die kèrel kan et de beeste anzien of ze de veeziekte zult kriegen joa of nee. Hoe of hé dat now zien kan, an de hoete (het postuur), an de kleur of an wat anders, dat wet ik niet, moar ikke veur mij 'k geleuve er niks van. Hé hadde al wat beeste, die hadden de pruve deur-estoan, en now hadde weer anderen an'ekoft, die wol e ook es weer probieren. Die eersten doar hadde al alle muuite toe 'edoan um eur de ziekte an te potten, moar schoons dat ze regs en links doar noast op den stal kapot 'egoan wazzen, de ziene die hadden zich moar es zoo toai 'eholden as 'n lèren lappe.

JAN-OOM. Boe, dat was onbezoesd, Tunnis-eum! As doar iemes road veur wostte, die kos mazzematten maken. Moar — um de woarheid te zeggen — 't geet mij as ow, 'k geleuve er niks van; — hoe vulle perfesters hebt er zich al niet dol op 'eprakkezierd, um doar 'n middel veur uut te denken, moar 't is allemoale mis.

DE KNECHT. Hech, boer! as dat zoo was as ie doar vertelt, dat er eene was die et an 't vee zien kon of ze de ziekte zollen kriegen joa of nee, zoo eene die kon zaken maken. Zoo 'n kèrl die mos an'esteld worden um 't heele land deur de beeste te inspectieren. As ik as ie was, boer! met dat ie lid van de gemeenteroad bunt, ik zol um es schrieven dat e es hier 'n op zol kommen; geleuf moar vrij

asdat die kèrl nog wel 'n half-muddes zak vol riksdaalders hier uut onzen Achterhoek mee nam; want — wet ie — as hé dat zoo uutwendig an 't vee zien kan, dan konnen ze de vrijgekeurden anholden en de òverigen verkoopen of vet maken, en dan was die mizerabele moorderije van 't vee ook gedoan; want zie, dat he 'k mij veur 'enommen, as 't geval wol da' we de ziekte op de stal kregen, — zoo lange as er nog 'n gavel of 'n greepe op de dèle is, blieft ze van 't gezonde vee af.

De boer. Joa, jonge! doar hij geliek in, asdat dat vermoorden van 't vee 'n naar dinge is; — die de ziekte op de stal krig, die is al ongelukkig genog, en dan mot ie nog zoo anzien dat ze ow 't gezonde vee ook van kant maakt; zoodoende raak ie in ens van alles af, zoowel van de melk as van de mest, en 'n Achterhoeksen boer zonder mest is er slimmer an toe, as 'n Hollandsen heer zonder geld, zoo as ze wel es hier 'n opkomt. — Moar koman, Jan-eum! stek nog es op, — we zollen deur de drukte van onze redenoasies 'et piepken hoaste vergetten.

Jan-oom. Dat za 'k ow niet weigeren, Tunnis-eum! moar dan mot ie mij niet kwellike nemmen, dan mo 'k er van deur — mien tied is verstrekken; en doarbij he 'k nog wel 'n goeije piepe-rookens wark eer da 'k an onze volkshuus (ouderlijke woning) bunne.

De boerin. Boe, zie, Jan-eum! blieft nog 'n betjen, en et 'n telderken vol pap mee; ie bunt now nog zoo aardig met makare an 't kuijeren.

Jan-oom. 't Is wel 'eprezentierd, moar dat kan 'k onmeugelik niet doen; want onze volk zol niet wetten woar da 'k bleeve; — en doarum, sloap wel allemoale, en ik wensch ow zamen 't beste.

De boer. Doar dank ow veur, Jan-eum! Komt nog es gauw weer 'n hurtjen (oogenblik) kuijeren, en maak mij de groetenisse an ow volk.

De boerin en bestevader. 'k Meen 't ook zoo, Janeum! Wel tehuus, en 't geet ow goed met makare!"

Zelhem.

ARM EN RIJK.

Men hoort dikwijls klagen, dat de verbeelding van schrijvers toestanden schept en gebeurtenissen schildert, die in het werkelijk leven maar zelden voorkomen. In hoeverre dit verwijt al of niet gegrond is, kunnen wij hier niet nagaan; alleen zij het ons veroorloofd aan te merken, dat, onzes inziens, het leven meestal veel wonderbaarder toestanden oplevert, dan zelfs de weelderigste dichterlijke verbeelding scheppen kan. Ook het volgende korte verhaal, dat wij aan een in Duitschland verschenen werk van Dr. C. D. Mund ontleenen, schetst eene ware gebeurtenis, hoe romantisch de ontwikkeling ook moge schijnen.

In het begin van deze eeuw verliet een arme orgelmaker zijn vaderland *Ob der Ens*, nadat de jongeling kort te voren zijne ouders ter laatste rustplaats begeleid had. Even als eene geheimzinnige magt de punt van de magneetnaald naar het noorden rigt, had ook het toeval of de wil Gods aan de schreden van den jongman de zelfde rigting gegeven. Na eene korte afwijking van den gewonen weg stond Alois op zekeren avond op een der toppen van het Reuzengebergte, en liet zijne blikken over het aan zijne voeten uitgebreide Bohemen zweven, terwijl hij de plaats zocht, waar achter blaauwe bergen zijn vaderland en het graf zijner ouders lag. Na den laatsten afscheidsblik op de plaats zijner geboorte raapte Alois den ter aarde geworpen ransel met zijne reisbenoodigdheden weder op, en vervolgde zijnen weg, terwijl hij al voortwandelende een blik op het schoone Silesië wierp. Als het ware daardoor verligt, daalde Alois nu van het gebergte af naar de woningen der menschen.

Tegen zijne verwachting vond hij na weinige dagen te Hirschfeld werk; vervolgens, toen hij eenige maanden later te Breslau kwam, ook daar arbeid, en, wat hem nog meer waard was, tevens gelegenheid om zich verder in zijn vak te bekwamen. Ruim een jaar had hij te Breslau doorgebragt, en

was weder op weg naar eene hansestad, toen hij te Schönberg zijne verdere reisplannen liet varen, omdat hij daar met een meisje bekend raakte, dat hem zoo wel beviel, dat hij gaarne van alle verdere reisplannen afzag.

Katharina was de dochter van eene arme winkelierster, en boeide door hare eenvoudigheid het hart van den jongen orgelmaker. Hij besloot zich te Schönberg voor goed metterwoon te vestigen, indien hij het lieve meisje tot huisvrouw kon bekomen. De moeder weigerde hare toestemming niet, en nadat hij in de eenvoudige woning der weduwe eene werkplaats voor zich had ingerigt, geleidde hij de gelukkige Katharina naar het altaar.

De uitwendige toestand van het jonge echtpaar beantwoordde echter helaas al zeer weinig aan hun inwendig geluk. De verdienste was niet eens toereikend ter bestrijding van de allereerste levensbehoeften. Zij geraakten hoe langer hoe dieper in armoede; kinderen en zorgen vermeerderden met ieder jaar, en in gelijke evenredigheid namen brood en arbeid af. De voortdurende strijd met de wederwaardigheden des levens sloopte allengs de ligchaamskrachten van den man, die zich daardoor genoodzaakt zag allen zwaren arbeid te vermijden. Tot zijn geluk had hij zich vrienden en begunstigers verworven, op wier raad hij zijn tegenwoordig beroep liet varen, om door lesgeven in de muziek in het onderhoud van hem en de zijnen te voorzien.

De opbrengst van zijne lessen was wel gering, maar toch zoo, dat hij er van den eenen dag mede tot den anderen kwam, inzonderheid daar Katharina de groote kunst verstond om met weinig huis te houden en toe te komen.

Het getal hunner kinderen nam van jaar tot jaar toe, en in weerwil van het gebrek, dat zij leden, gedijden zij naar ligchaam en geest. Des vaders vlijt en ijver en de huiselijke talenten der moeder waren het erfdeel der kinderen, die zich door hunne stille deugden van velen op hunnen leeftijd voordeelig onderscheidden en overal gaarne gezien werden.

De lieveling des vaders intusschen was Claudine, de oudste dochter. Reeds vroegtijdig vertoonde zich bij het kind een grooten aanleg voor muziek. Zij werd haars vaders ijverigste scholierster, en had weldra haren leermeester overtroffen. Eergierig en leergraag maakte zij met uitstekend

gevolg gebruik van het verlof, dat haar door de meer vermogende ouders van eene jonge vriendin werd gegeven, om aan het muziek-onderwijs van deze deel te nemen. Ook hier betoonde zij zich een voorbeeld van vlijt, zoodat weldra daar almede niets meer voor haar te leeren viel.

De vurigste wensch van haren vader was sedert zijn jongelingstijd het bezit van *Conversations-lexicon;* zijne behoefte echter had hem altijd verhinderd er zich een aan te schaffen. Thans pleegde hij de jonge Claudine zijn levend *Conversation-lexicon* te noemen, terwijl hij met tranen van dank verzekerde, dat zij hem dit boek overtollig maakte en hij met een ligt hart van de vervulling van een lang gekoesterden wensch kon afzien.

Een anderen bijnaam — *de Fransche tooveres* — hadden hare broeders en zusters haar gegeven, omdat zij, bij alle verjaardagen in de familie, het mogelijk wist te maken door kleine verrassingen het gezin te verblijden, en voorts met grooten ijver de Fransche taal aanleerde. Het was derhalve voor haar eene ware verrukking, toen eene Poolsche dame, in wier gezin altijd Fransch werd gesproken, het meisje uitnoodigde om haar, tot opzigt over de jongste kinderen, naar een zeebad te vergezellen. De toestemming van hare ouders was gemakkelijk verkregen. Deze waren echter verre van te vermoeden, dat die korte badreis de geheele verwijdering van hunne dochter uit het ouderlijk huis ten gevolge zou hebben.

Eene bloedverwante der dame, de nicht van haren schoonvader, aan den hertog Saint-Pierre de Chaumerac gehuwd, was de familie komen bezoeken, om deze naar de badplaats te vergezellen. Hier leerde de hertogin de beminnelijke Claudine van nabij kennen en waardeeren, en daar zij juist eene reisgezellin zocht, die het opzigt over hare dienstboden kon houden, vroeg de oude dame het meisje, of zij met haar naar Frankrijk wilde gaan en een winter te Parijs doorbrengen. In het aanstaande voorjaar zou zij haar persoonlijk naar hare ouders teruggeleiden. Toen Claudine aarzelde hierop ja of neen te zeggen, schreef de Poolsche dame zelve aan hare ouders, en ontving hunne toestemming.

De hertogin reisde met haar nieuw verworven gezelschap eerst naar Warschau en Weenen; en daar zij door de beschaafde manieren en innemende beminnelijkheid van Claudine

geheel verrukt werd, ging het als van zelf, dat de betrekking van deze laatste meer en meer verbeterde. Bij hare aankomst te Parijs was zij reeds tot gezelschapsjuffer bevorderd, die aan alle diners en soupers moest deelnemen en de hertogin bijstaan om de honneurs van het huis waar te nemen.

Gedurende de reis had Claudine lagchende de plagerijen van de oude dame aangehoord over haar Fransch, dat nog eene vrij sterke Germaansche kleur had. Thans in de elegante kringen der wereldstad binnengeleid, was zij slim genoeg om haar Fransch geheel te verloochenen. Als zij moest antwoorden, wanneer men haar aansprak, deed zij dat in het Hoogduitsch, onverschillig of men haar verstond of niet, tot zij zich eindelijk, na lang en opmerkzaam toeluisteren, zeker genoeg gevoelde om plotseling in het elegantste salon-Fransch aan de gesprekken deel te nemen.

Intusschen had zij zich door haar treffend klavierspel reeds lang bemind gemaakt en aller harten gewonnen. Een jonge rijke graaf — een verre bloedverwant van den overledenen hertog — dweepte inzonderheid voor het spel van het Duitsche meisje, en wel in zoo hoogen graad, dat hij, wanneer zij speelde, niet van hare zijde week. Toen hij echter eens eigene compositiën van haar op de piano ontdekte, geraakte hij geheel in verrukking.

Met een schalkschen glimlach plaagde de goede hertogin haar gezelschapsjuffertje met haren aanbidder, en Claudine onderwierp vol schrik haar eigen geheel onschuldig gedrag en hare aandoeningen aan eene gestrenge zelfbeproeving, waarbij zij met toenemenden schrik bemerkte, dat de galante muziek-liefhebber haar niet meer onverschillig was. Haar besluit was weldra genomen. De gemeenzame vriendelijkheid, waarmede zij den graaf tot dusver had bejegend, maakte plaats voor eene koelere houding, en vol angst vermeed zij elk alleenzijn met den gevaarlijken enthusiast; ja, zij verklaarde zelfs hare goedhartige begunstigster, beangstigd door de onbewimpelde aanzoeken van den jongman en de aandoeningen van haar eigen hart, dat zij moest vertrekken.

Op eene *chaise longue* rustende, zag de hertogin met een veelbeteekenenden glimlach de voor haar staande Claudine aan, en vroeg: „Waarom wilt gij dan weg, kindlief?" —

„Omdat ik moet, mevrouw!" snikte Claudine. — „Hebben uwe ouders u dan noodig?" — „Dat niet," gaf Claudine aarzelend ten antwoord. „Ik... ik zal misschien eene andere betrekking zoeken." — „Dat begrijp ik niet. Ik zou er uit moeten opmaken, dat gij door het een of ander van hier verdreven wordt. Is het niet zoo?"

Zonder een woord te spreken, knikte Claudine in de hoogste aandoening van ja.

„Gij hebt u toch, hoop ik, over niets te beklagen? Of is er iets gebeurd, dat ik niet weet? Heeft iemand zich verstout, mijne lieveling te krenken, te beleedigen?" — „Neen, neen, mevrouw! Allen zijn veel te goed, veel te vriendelijk jegens mij." — „*Te* goed, *te* vriendelijk, lieve Claudine?" vroeg de hertogin, onmerkbaar glimlagchende; want de ervarene dame wist zeer wel in het hart van een meisje te lezen; en al hadden ook de jaren hare lokken vergrijsd, toch had de voortdurende omgang met jongelieden haar gevoel en verstand in jeugdige frischheid gehouden. Dit besefte Claudine zeer goed, en reeds openden zich hare lippen tot eene bekentenis, doch maagdelijke schaamte sloot die weder. Zoo stond zij eene poos voor hare begunstigster, toen er aan de kamerdeur werd getikt, en een binnentredende bediende mijnheer den graaf aanmeldde. De hertogin antwoordde, dat zijn bezoek haar aangenaam was, terwijl Claudine naar een aangrenzend vertrek snelde, om daar hare aandoening en roodgeweende oogen te verbergen.

Met een vriendelijken groet nader komende, vroeg de graaf naar de welvaart van zijne tante, en liet tevens zijne oogen al zoekende door de kamer gaan. De hertogin reikte hem hare hand toe, en antwoordde toen op de vraag, die op zijne lippen lag, ofschoon hij haar niet uitsprak: „Claudine heeft zoo even het salon verlaten. Wij waren in een gesprek verdiept, dat haar nog al scheen aan te doen." — „Het zou mij spijten, beste tante, indien mijne komst u beide gestoord had." — „O neen, beste neef! ons gesprek was juist ten einde. Claudine," voegde de hertogin er met een flaauw glimlachje bij, „heeft mij te kennen gegeven, dat zij mijn huis verlaten wil." — „En wat is de reden daarvan?" vroeg de graaf verbleekende. — „Zij heeft mij geen reden genoemd, maar alleen gezegd dat zij weg moest."

Bij deze woorden sprong de jongman een paar schreden terug, en riep vol drift uit: „Dat nooit! Dat mag niet wezen!” De hertogin antwoordde hierop met een glimlach en eene verpligtende buiging: „Het is wel zeer vriendelijk van u, mijnheer de graaf, dat gij u met zooveel ijver mijne zaken aantrekt! Zoudt gij niet ook de goedheid willen hebben mijne gezelschapsjuffer aan het verstand te brengen dat zij verkeerd handelt?” — „Zeker wil ik dat, tante, indien gij het veroorlooft,” antwoordde de graaf hartstogtelijk, en wendde zich naar de deur toe. De hertogin hield hem echter terug met de woorden: „Halt, beste neef! Het zal wel zoo gepast zijn, dat Claudine uwe teregtwijzingen hier ontvangt.”

Eene beweging met de tafelschel riep een bediende binnen, waarop de hertogin zeide: „Verzoek mejuffer Claudine zoo goed te wezen om even hier te komen.” — „Lieve tante!” smeekte de jongman blozende: „och, heb de goedheid mij met Claudine zonder getuigen te laten spreken!” — „Zeer gaarne, beste neef!” antwoordde de hertogin glimlagchende. „En ofschoon ik wel nieuwsgierig ben om te weten, hoe gij de lieve trouwelooze den tekst zult lezen, zal ik mij verwijderen, en in de tuinzaal den uitslag van uwe welsprekendheid afwachten. Trek u mijne zaak maar aan, alsof het uzelven betrof,” voegde de hertogin er met een ondeugenden blik bij, en verliet het salon.

De graaf stapte in levendige beweging op en neêr, en bleef eindelijk voor het levensgroot portret van een connetable van Frankrijk staan, dat den schoorsteen versierde en zijn overgrootvader voorstelde.

De connetable scheen dreigend den kommandostaf in zijne regterhand op te heffen en misnoegd op zijn achterkleinzoon neder te zien. Op de breede gouden lijst stond de volle naam van den connetable, en de graaf las met luider stemme dezen naam en den hoogklinkenden titel van zijnen voorzaat, die de eerste graaf van Saint-Pierre was. Met een droeven glimlach sprak hij bij zichzelven: „Ik weet zeer goed *noblesse oblige*, maar ook *amor vincit omnia;* wanneer de adel ons al verpligtingen oplegt, de liefde overwint alle dingen.”

De jongeling rigtte zich hooger op, en toen hij weder een

blik op het portret wierp, verhelderde een zonnestraal het ernstige gelaat van den connetable, de strenge mond scheen te glimlagchen, en de sombere blik vriendelijker geworden te zijn. „Ja, *amor vincit omnia!*" riep de jongeling, en wendde zich naar de deur toe, waarin Claudine zich vertoonde.

Het lieve meisje wisselde van kleur, en zeide al aarzelend: „Mevrouw de hertogin heeft bevolen..." — „Niet bevolen, maar verzocht, dat gij mij een paar minuten zoudt willen schenken, mejuffer!" viel de graaf haar in de rede, terwijl hij haar voor het eerst in hare moedertaal aansprak. „Ik heb eene vraag aan u te doen."

Vol verwarring nam Claudine op de sofa plaats, en wees den graaf een stoel aan, dien hij aan hare zijde schoof.

„Derhalve mag ik vragen, mejuffer, en gij wilt mij openhartig antwoorden, — openhartig en geheel overeenkomstig de waarheid?" — „Indien ik kan," sprak zij, terwijl zij hare hand, die hij grijpen wilde, terugtrok.

De graaf veranderde zijn bijna teederen toon, en vroeg meer schertsenderwijze in het Fransch: „Is het ongelooflijke waar, dat mijne tante mij verhaald heeft, en wilt gij Parijs verlaten?" — „Ja, ik moet!" sprak Claudine naauwelijks hoorbaar. — „En is er geen middel om u terug te houden?" — „Geen!" — „Geen, Claudine?" herhaalde hij.

Nog nooit had hij haar bij haren voornaam genoemd, en bevreemd aarzelde het meisje met het geven van antwoord, waarom hij nogmaals vroeg: „Is er dan inderdaad geen middel om u hier te houden, Claudine?" — Zij schudde het hoofd. — „Ook wanneer ik u zeg," vervolgde hij, terwijl hij zich niet langer kon bedwingen, „dat ik zonder u niet leven kan, — dat ik u bemin, onuitsprekelijk bemin, en om uwe hand vraag, geliefd meisje?"

Met een blik vol verwijt stond zij op, en antwoordde, terwijl tranen van diepe smart hare oogen vulden: „O mijnheer, dat is eene bittere scherts!" — „Neen, Claudine, neen, het is mij ernst! Bij den Hemel en op mijne eer, ik bemin u boven alles, en indien gij besluiten kondt de mijne te worden, dan zou het leven geen grooter geluk meer voor mij hebben aan te bieden! Wilt gij? Mag ik hopen?"

Buiten staat om de aandoeningen, die hare borst door-

woelden, in woorden lucht te geven, bedekte Claudine de tranen, die in hare oogen welden, met haren zakdoek, en wees met hare andere hand naar het portret boven den schoorsteenmantel.

„O, ik weet wat gij zeggen wilt; maar ik ben geheel onafhankelijk, en zal mij door niets, door geene bedenking hoegenaamd, van een eenmaal opgevat besluit laten afbrengen! Ja, wat meer is, ik zweer u, dat, indien gij mijn aanzoek van de hand wijst, dan de laatste van mijnen naam ongehuwd ten grave zal dalen, en de stam, waarvan ik de laatste spruit ben, met mij zal uitsterven! Claudine!" vervolgde hij plotseling op een veel kalmer toon, doch vol ernst: „Claudine, het is niet de aandoening van een oogenblik, die mij tot dit besluit aandrijft; ik heb maanden lang mijn hart beproefd, en reeds lang het besluit genomen om u, dierbare Claudine, te laten beslissen, af ik aan uwe zijde de gelukkigste der menschen wezen zal, dan of gij door een weigerend antwoord mij aan de wanhoop ten prooi zult geven. Gij antwoordt niet, Claudine? Gij hebt geen blik voor mij? Mijn hart kan mij toch niet bedrogen hebben, en de hoop fluisterde mij in, dat gij mijne vurige liefde niet onbeantwoord kunt laten. Slechts om een enkel teeken smeek ik u, — om een hoofdknik, om een druk van uwe hand?"

Het onbeschrijflijke oproer in hare borst onderdrukkende, trok Claudine hare hand uit de zijne, en zeide op een droeven, doch beslissenden toon: „Ik mag de uwe niet worden, mijnheer de graaf! Ik kan niet!" — Met deze woorden wierp zij nog een smeekenden blik op den heimelijk beminden jongeling, en snelde toen de kamer uit.

De graaf zonk diep ontroerd op een stoel neder, en fluisterde, zichzelven bespottende: „*Amor vincit omnia*, doch niet de hoofdigheid van een meisje!"

Toen na geruimen tijd de hertogin aan zijne zijde trad, kwam hij hare vraag voor door de verklaring: „Ik heb haar mijne hand aangeboden; maar zij bemint mij niet, en wil van hier vertrekken." — „Arme Maurice!" sprak de dame vol teederheid, met een zacht hoofdschudden, en ging heen, om zelve bij Claudine de bevestiging van het door deze gegeven antwoord te hooren.

De deur van Claudine's kamer was echter gesloten, en de kamenier had last ontvangen om haar te verontschuldigen, daar zij, wegens hevige hoofdpijn, heden niet bij mevrouw de hertogin verschijnen kon.

Bleek, doch vrij bedaard, kwam zij den anderen morgen in het boudoir van hare meesteres; alle verdere inlichting sloeg zij echter af met het vriendelijk verzoek, dat over die zaak niet verder gesproken zou worden, en de verklaring, dat zij aan hare ouders had geschreven en het huis van de goede hertogin verlaten zou, zoodra zich eene andere betrekking voor haar had opgedaan.

Zonder bewimpeling liet zich de hertogin over het aanzoek van haren neef uit, en gaf ook als haren wensch te kennen dat eene toestemming haar zeer aangenaam zijn zou, want dat zij niet twijfelde of hare lieve Claudine zou haren goeden Maurice gelukkig maken. Toen Claudine echter onder tranen herhaalde, dat zij aan Maurice haar jawoord niet kon geven, hoezeer het haar ook smartte den vrede van haar huis te storen en zich als eene ondankbare voor te doen, gaf de hertogin alle verdere pogingen op om Claudine van besluit te doen veranderen, daar zij overtuigd was, dat deze van hare zijde den hartstogt van den jongman beantwoordde, en zij derhalve vertrouwde, dat de zaak, gelijk men het noemt, eindelijk wel teregtkomen zou.

In één opzigt echter dwaalde de ervarene vrouw, welke meende dat de al te groote bescheidenheid van de beminnelijke Claudine de eenige reden der weigering was. De aanzienlijke dame kon de fierheid van het burgermeisje niet in rekening brengen, daar zij onbekend was met een gevoel, aan welks bestaan zij niet geloofd zou hebben, al had Claudine ook nog zoo haar best gedaan, om het haar aan het verstand te brengen.

Terwijl Claudine aldus vast besloten had hare liefde in hare borst te smoren, schreef zij met een gebroken hart een brief aan hare ouders, waarin zij deze van al het gebeurde kennis gaf, alsmede van hare spoedige terugkomst in de ouderlijke woning. Ook de reden van hare weigering verheelde zij niet; onder anderen schreef zij:

„Al ware ik ook van adel, dan stond ik toch nog verre

„beneden den graaf, die van vaders- en moeders-zijde voor-
„zaten heeft, welke de hoogste staatsambten hebben bekleed
„en met vorstelijke huizen vermaagschapt zijn geweest. Zijn
„stamboom reikt tot aan de tijden van Karel den Groote,
„en Jehan du Barry, heer de la Renaudie, die vóór bijna
„drie eeuwen de leider der Hugenoten en de vriend van
„prins Louis de Condé was, behoorde tot de familie. En
„toch, had ik slechts een adelbrief van gisteren, dan ware
„eene verbindtenis nog mogelijk; nu echter zal het arme
„burgermeisje nooit den geliefden Maurice tot verwijt
„strekken, — nooit eene vereeniging met haar den blos der
„schaamte op zijne wangen drijven. God zegene hem, en
„geve ons beide kracht om de smart der scheiding te over-
„winnen! Hem zal een gelukkig leven, zoo hoop ik, ligte-
„lijk over de smart van het oogenblik troosten, en mij zul-
„len arbeidzaamheid en gebed eindelijk mijne zielrust weder-
„schenken."

Met van tranen vochtige blikken — dus berigt de schrijver verder — had de vader mij den inhoud van dezen brief zijner geliefde dochter medegedeeld, en ik kon bijna mijne oogen niet vertrouwen, toen hij, weemoedig glimlagchende, een groot geelgeworden parkement te voorschijn haalde, en voor mij uitbreidde, met de woorden: „Dit is mijn antwoord aan Claudine!"

Het parkement was een oude adelbrief, met onderteekening en zegel van keizer Rudolf van Habsburg, welk document zich een voorzaat van den orgelmaker in den slag op het Marchveld bij Weenen in 1278 verworven had. De eenvoudige instrumentmaker was de wettige spruit van een adelijk huis. Dit was echter met den tijd helaas al dieper en dieper in armoede verzonken, zoodat reeds de laatste generatiën het niet de moeite waardig hadden geacht hunnen adeldom te laten gelden, en de orgelmaker zich geschaamd had, toen hij in zijne armoedige kleeding zich te Schönberg metterwoon vestigde, zijn hoogdravend klinkenden naam te noemen, en dien zelfs voor vrouw en kinderen verborgen had gehouden. „Want, mijnheer," vervolgde hij tot mij, „die naam zou toch wat al te zeer met onzen behoeftigen toestand in strijd zijn geweest, en wat zou hij ons gebaat

hebben, — ons, die bijna tot den bedelstaf waren vervallen?"

Terstond ging ik met den eigenaar van dit belangrijke document naar een regtsgeleerde, en nadat deze het als volkomen echt erkend had, werd het nog dien zelfden dag naar Parijs opgezonden.

In de eerstvolgende weken vernam ik niets van den indruk, dien het op Claudine had gemaakt, noch of het op haar lot van eenigen invloed was geweest. Op zekeren zondag echter werd ik en alle kerkbezoekers verrast door het langste gebod, dat ik ooit had hooren aflezen, toen de oud-Duitsche naam van de adelijke jonkvrouw met den niet minder uitgebreiden en prachtig klinkenden van den Franschen graaf voorgelezen en de zegen Gods voor de verloofden afgesmeekt werd.

De jonggehuwden leven nu gedeeltelijk op hunne goederen aan den voet der Pyreneeën, gedeeltelijk te Parijs. Ieder jaar echter brengen de gelukkigen een paar maanden in Claudine's geboortestad door, waar de Fransche tooveres door ouders, broeders en zusters steeds met gejuich ontvangen wordt. Dat de toestand van deze laatsten intusschen eene geheele verandering heeft ondergaan, zullen wij naauwelijks behoeven te zeggen. De vader, die aan zijne zucht tot wetenschappelijke studiën in zijne jeugd geen bot heeft kunnen vieren, tracht dat nu op rijperen leeftijd zooveel mogelijk in te halen. Een *Conversations-lexicon*, waarnaar hij vroeger zoovele jaren vruchteloos had uitgezien, is sedert lang in zijn bezit, en ook zijne andere kinderen beloven veel van de opvoeding, die hij nu in staat is hun te geven.

KLAASJE ZEVENSTER IS TOCH NIET DOOD!

AANGETOOND DOOR EEN DUITSCH LETTERKUNDIGE.

Bij het lezen van het zoo even medegedeelde verhaal zullen velen daarin eene overeenkomst aantreffen tusschen het daar geschetste aanzoek van een welgesteld edelman om de hand van een burgermeisje zonder middelen en iets dergelijks in

den algemeen bekenden roman van Mr. J. van Lennep. Bij den schrijver van *Arm en Rijk*, die eene ware gebeurtenis mededeelt, loopt de zaak nog gelukkig af, wat echter niet in het plan van den heer van Lennep lag, tot groote spijt van vele lezers en lezeressen, die het anders hadden gewenscht. Bekend is het, dat deze treurige afloop tot het schrijven van een roman en een tooneelstuk aanleiding heeft gegeven, waarin die geheel anders wordt voorgesteld. In een Duitsch tijdschrift van dit jaar voorts wordt eene vertaling, of liever navolging, van des heeren van Lennep's roman aangetroffen. Die navolger echter — ADOLF GLASER heet hij, of noemt hij zich — schijnt ook al geen vrede met die katastrophe gehad te hebben; immers hij legt het geheele vijfde deel van het oorspronkelijke ter zijde, en nadat hij aan de bekende comparitie van den advocaat Hoogenberg gekomen is, vervolgt hij aldus:

Nadat hij — Hoogenberg — de vergadering met weinige woorden gegroet had, gaf hij te kennen dat hij eenige dagen in den Haag was geweest, en zich daar uitsluitend met het onderzoek der zaak had bezig gehouden, om welker wille hij de comparanten nu te zijnen huize verzocht had. Daarop deed hij zeer belangrijke mededeelingen, die hij ten opzigte der lotgevallen van Hansje (*) Zevenster had opgezameld, en ten slotte liet hij nog eenmaal door Klabbe en Karoline naauwkeurig herhalen, wat deze hem reeds omtrent de ontmoeting van madam Adlerberg (Mont-Athos) met Jeanette (Nicolette) op den postwagen en het verblijf der laatste ten huize van mevrouw Zirik verteld hadden. Daarop gaf hij een duidelijk en zamenhangend verslag van de geheele zaak, waardoor Hansje's volkomene onschuld, tot genoegen van het bijeengekomen gezelschap, bewezen werd.

Bol was zoo aangedaan en van zijn stuk, dat hij de komst van zijn pleegkind naauwelijks kon afwachten, en den advocaat vroeg, waar het meisje toch bleef; waarop deze ten

(*) Sommige persoonsnamen zijn in Glaser's navolging veranderd. Wij volgen die veranderingen; de lezer zal wel zien, wie de bedoelde personen zijn.

antwoord gaf: „Wacht nog een beetje, beste vriend! Ik ben met mijne mededeelingen niet geheel ten einde, en moet het gezelschap nog eenige oogenblikken opmerkzaamheid verzoeken." Hij begon nu ook alle bijzonderheden, die hij ten opzigte der geboorte van Jeannette had opgezameld, nader toe te lichten, en verzocht toen den goeden Klabbe, te vertellen, welk eene boodschap vrouw Schwalbe hem op zekeren winteravond gegeven had. Klabbe snoot zijn neus eens, en verhaalde:

„Ik was toen nog maar een opgeschoten jongen en woonde in de nabuurschap van het slechte wijf — vrouw Schwalbe meen ik — die mij nu en dan een dubbeltje of een zesthalf liet verdienen voor boodschappen, die ik voor haar deed. „Joost," zeide zij op zekeren avond tot mij, „wilt gij een paar dubbeltjes verdienen?" — „Heel graag," gaf ik natuurlijk ten antwoord. — „Wel nu, „vervolgde zij, „gij kent den ouden heer Flink zeker?" — „Zeer goed." zeide ik. „Die komt alle dagen bij ons in het koffijhuis." Want de heeren moeten weten, dat ik den biljartjongen wel eens een handje hielp; daardoor kende ik al de vaste klanten, en daaronder ook mijnheer Flink. Vrouw Schwalbe vroeg nu verder, of ik wist waar de heer Flink woonde. „Neen," zei ik, „dat weet ik niet. — „Nu," zei ze, „op de Breestraat, het tweede huis van de Juffersteeg; en hier is eene doos, die moet gij er heenbrengen. Gij geeft haar maar over, en behoeft niet te zeggen van wie gij komt." — „Goed," zei ik: „maar die doos is verdekseld zwaar; gij moogt er nog wel een dubbeltje bijleggen." Eerst wilde zij niet, maar eindelijk kwamen wij klaar, en toen liep ik zoo hard ik kon naar het huis van den heer Flink, waar ik de doos overgaf."

„Zoo als gij dacht," zeide Hoogenberg; „maar vrouw Schwalbe had u het huis van den heer Flink niet naauwkeurig genoeg opgegeven, waardoor gij aan eene verkeerde deur zijt gekomen, en wel aan eene woning, waar toenmaals onze vriend Gerhard Bol zijne kamers had."

„Groote God, is het mogelijk!" stamelde mevrouw Flink, terwijl zij moeite had om niet in zwijm te vallen.

Hoogenberg verhaalde nu verder, hoe hij te weten was gekomen, dat zich in die doos een kind had bevonden van een dag of wat oud, dat gedoopt en onder den naam *Ma-*

deline in het kerkboek opgeteekend was, — het zelfde kind, dat de leden van den vriendenkring *Zevenster* te zamen met den toen juist aanwezigen heer Bleek als kind aangenomen en den naam *Hansje Zevenster* gegeven hadden.

„Jeanette!" riep de weduwe Flink uit. — „Madeline!" zeide de oude Flink: „nu is mij alles duidelijk." — „Wat?" riep Klabbe, terwijl hij een paar groote oogen opzette: „was er een kind in die doos? Dat satansche wijf!" — Tot verder bewijs van de waarheid, liet Hoogenberg nu de doos brengen, die terstond door jufvrouw Hermans als haar vroeger eigendom herkend werd.

Het ongeduld der aanwezigen was reeds ten top gestegen, toen op een teeken van Hoogenberg een bediende de deur opende, en nu eindelijk, in gezelschap van Betty Dortuch en den naauwelijks herstelden Galter, de heldin van ons verhaal binnentrad.

Jeanette was reeds van alles onderrigt. „Moeder!" — „Mijn kind!" klonk het van beide zijden, en moeder en dochter vielen elkander in de armen.

Daarop omhelsde Jeannette haren broeder Albert en den zich tusschen beiden indringenden Flink, die uitriep: „Wanneer ik bedenk, dat ik zonder de vergissing van dien man" — hier wees hij op Klabbe — „u reeds sedert twintig jaren bij mij had kunnen hebben...! En toch was het een geluk, dat hij verkeerd is geweest; want ik had u waarschijnlijk naar het vondelingshuis laten brengen, en nu zijt gij in handen van knappe jongelieden gevallen, die patent voor u gezorgd hebben." — „En wie ik er eeuwig dankbaar voor zijn zal," voegde mevrouw Flink er bij, terwijl zij de aanwezige pleegvaders van haar kind met een blik aanzag, waarin de warmste erkentelijkheid te lezen was.

Terwijl zich nu het grootste gedeelte van het gezelschap aan de hartelijkste vreugde overgaf, waren daaronder twee personen, die zich alles behalve op hun gemak gevoelden, — Drenkler en Bleek namelijk — en beide verwijderden zich, zonder dat de overigen er acht op sloegen. Hoogenberg had een eenvoudig feestmaal doen gereedmaken, waarbij zijne gasten onder gullen kout aanzaten. Albert liet de gelegenheid niet voorbijgaan om een gesprek met Betty aan te knoopen, die geen reden zag om dit te verhinderen, en daar ook

Klabbe een goed oog op Karoline had geworpen, werden er nog dien zelfden dag twee jawoorden gegeven.

Hier zouden wij nu de pen kunnen nederleggen; want wat er thans volgde, spreekt bijna van zelf. Wij hebben de heldin van ons verhaal door velerlei lijden en beproeving vergezeld, en haar deugzaam en degelijk karakter leeren kennen: ons blijft nu nog over de verzoening van haar lot te schetsen; want ofschoon ook in het werkelijk leven de deugd niet altijd haar loon vindt, blijft het toch het schoone voorregt van den dichter, regtvaardiger te zijn en aan lijder of lijderes eindelijk den zegenpalm toe te reiken. En wie verdiende wel meer haar geluk, aan wie wordt het door deelnemende harten meer toegewenscht, dan aan onze Jeanette, dien nu als Madeline Flink in den schoot van hare familie een veilig toevlugtsoord gevonden heeft! Of zou het haar karakter meer waardig zijn, indien zij, met haar rein hart, zich nog altijd over het verledene ongerust had gevoeld? „Wees zoo rein als sneeuw en zoo koud als ijs, toch zult gij den laster niet ontgaan," zegt Hamlet; en inderdaad, wanneer de vrede van een edel vrouwengemoed door het gebabbel van een kleermakers- of schoenmakerswijf of door vertelsetjes in een spoorwegwaggon gestoord kan worden, dan is ons geheele leven hier op aarde een onding, waarin de boosheid altijd zegepraalt.

Niet aldus bij Madeline. Wel deden de sterke aandoeningen, waaraan zij was blootgesteld geweest, hare regten gelden; maar Dr. Zabener schreef haar voor om met hare moeder eenigen tijd op het land door te brengen. Ook voor deze laatste was dit wenschelijk. Albert bleef alleen achter; want voor hem, als de kleinzoon van den rijken Flink en de aanstaande echtgenoot van de schoone Betty, viel nog al het een en ander in orde te brengen.

Madeline intusschen bleef nog altijd even zwaarmoedig, totdat op zekeren voormiddag graaf Maurits van Eylar zich bij hare moeder liet aanmelden. Al ware ook deze laatste onbekend met de geheimen van haar kind geweest, dan zou zij toch uit den blos, die Madeline's wangen kleurde, bemerkt hebben, dat het zwaar beproefde meisje den naam van

haren minnaar gehoord had. Welk een storm van aandoeningen bewoog beider harten, toen zij elkander, doch nu onder geheel andere omstandigheden, eindelijk wederzagen, in het bewustzijn, dat thans hun geluk niets meer in den weg stond!

Maurits had reeds de toestemming van zijne moeder en zijnen broeder tot een huwelijk met Madeline ontvangen. De gravin Marie had zich met een zucht in de zaak geschikt, ja verklaarde zich eindelijk zelfs bereid om hare schuld aan de arme Jeanette thans bij Madeline goed te maken. Na verloop van eenige weken, welke de jonge gelieven in het blijde vooruitzigt op hun aanstaand geluk doorbragten, werd hun huwelijk voltrokken, en een paar maanden later dat van Albert met Betty, naardien dit door den dood van de tante der laatste had moeten worden uitgesteld.

EEN ONBEGRIJPELIJK KUNSTSTUK VAN WIJLEN BOSCO.

In eene residentie bevond zich een vreemde goochelaar. Natuurlijk hadden dezen en genen zijne voorstellingen bezocht, en nu den mond vol van al het wonderbare, waarvan zij ooggetuigen waren geweest. Dit duurde zoo lang en werd zoo dikwijls herhaald, dat het vervelend begon te worden.

„Heeren," zeide eindelijk een oude kapitein half geeuwende, „dat is alles nog niemendal. Dan heb ik van den ouden Bosco andere dingen gezien. Begrijp eens! Op zekeren dag werd hij bij de barones *** op haar buiten geroepen. Zij kon niet uitgaan wegens ongesteldheid, en wenschte toch het een of ander van hem te zien, in de hoop dat dit haar wat afleiding zou verschaffen.

„Bosco komt ook, en verzoekt, na eenige woorden tot inleiding, om een ring. De barones, nieuwsgierig om te weten wat hij zal uitvoeren, trekt een ring van groote waarde van haren vinger, doch verschrikt niet weinig, toen de goo-

chelaar dien door het openstaande venster op den straatweg werpt, die voorbij haar buiten loopt.

„„Om 's Hemels wil, mijn ring!" roept de barones uit. „Het is eene dierbare nagedachtenis van een mijner vriendinnen!" — „Maak u niet ongerust, mevrouw!" geeft Bosco ten antwoord. „Wij zullen hem terstond een bode nazenden. Mag ik voor een oogenblik om dien kanarievogel verzoeken?"

„Op een wenk der barones moest hare gezelschapsjuffer het kooitje met het vogeltje aan Bosco toereiken; deze doet met verschrikkelijke koelbloedigheid het deurtje open, en het beestje vliegt er uit.

„„Maar mijnheer!" roept nu de barones, die in ernst boos werd: „wat moet dat alles beteekenen?" — „Pardon, mevrouw!" antwoordde Bosco. „Ik zend den vogel alleen uit, om den ring te halen. Heb een oogenblik geduld!"

„Alles is in de grootste spanning; maar wat er niet terugkomt, is de kanarievogel; en op eens wordt het zoo levendig op den straatweg, dat het niet anders kan, of de ring, met den schitterenden diamant, moet door den een of anderen voorbijganger worden opgemerkt. Eindelijk verliest de barones haar geduld, en laat een van hare lakeijen roepen, om den ring op te zoeken. Maar ook de lakei komt niet weder, en de barones geraakt hoe langer hoe meer in angst. Nu wordt de kamerdienaar geroepen: hij zal goed nakijken, zegt hij; maar ook hij komt niet terug. Bosco glimlacht eens. De barones kan het van angst niet langer uithouden... daar wordt het op eenmaal donker voor het venster... en de kanarievogel vliegt binnen! Maar hoe? Denk eens even, heeren! Den ring met den diamant had hij om den hals, en in den linkerpoot hield hij den lakei, en in den regter den kamerdienaar!"

ORCHEST-HISTORIETJES.

Het orchest der Groote Opera te Parijs, dat tegenwoordig door den heer Hainl wordt bestuurd, bestaat uit omstreeks

100 muzikanten, waaronder 12 eerste en 11 tweede violen, 8 alten, 10 violoncellen, 8 contrabassen, 3 fluiten, 3 hautboën, 3 klarinetten, 4 trombones, 1 pauk; 1 cimbaal, 1 triangel, 1 trom, 1 ophykleide, 2 vaste en 2 buitengewone harpen. Bij de opvoering van *l'Africaine* werden daar nog bijgevoegd 2 supplementfluiten, 2 dito trompetten, 2 saxophones en militaire muziek, welke, achter het tooneel geplaatst, door Hainl door middel van een spiegel gedirigeerd wordt. Deze spiegel is ter linkerzijde van Hainl's muzieklessenaar zoodanig geplaatst, dat de muzikanten achter de coulises zijnen arm kunnen zien. Vroeger bediende men zich bij zoodanige gelegenheid van een electrisch metronoom, maar dit gecompliceerde stelsel is gebleken onpractisch te zijn.

Vrouwen schijnen thans van het orchest geheel uitgesloten. Ten tijde van den beroemden directeur Habeneck bekleedde een jong meisje de betrekking van loopjongen in het orchest, en dreef te gelijk handel in vioolsnaren. Het meisje huwde later een jongeling, die, toen zijne vrouw vroegtijdig stierf, hare in beide betrekkingen opvolgde. Gedurende een avond springen er ongeveer 10 snaren; daaronder bevindt zich echter nooit eene van een contrabas, want deze zijn veel te sterk. In het orchest loopt het verhaal van een dikken contrabassist, die, omdat zijne vrouw op den paukenslager verliefde, zich aan een snaar van zijn instrument met goed gevolg ophing.

De kosten van het orchest bedragen jaarlijks de som van 150,000 francs. De leden van het orchest drijven meestal eene bijzaak: een er van verkoopt gebraden kastanjes; een ander geeft les in de natuurlijke historie; over 't geheel echter komen zij aan den kost als muziek- en zangmeesters.

De heer Hainl, die deze bijzonderheden mededeelt, weet ook veel anecdoten van beroemde componisten te vertellen, en over de wijze hoe zij met het orchest omgingen. Meyerbeer, zegt hij, had altijd een paraplui bij zich, onverschillig welk weêr het mogt wezen. Hij kwam trippelende aan, en zette zich naast het soufleurshok op een stoel. Hij sprak de muzikanten aan als *messieurs les professeurs*. Zijne stem was zacht en kalm, dikwijls legde hij aan het orchest zijne partituur voor, en aanmerkingen nam hij in dank aan. Meyerbeer's manuscripten bevatteden altijd verscheidene varianten, die met verschillenden inkt geschreven waren. Zoo had

hij de rol van *Fides* in *le Prophète* tweemaal verschillend gesteld. Al naar de stem van dezen of genen zanger maakte hij van het een of ander variant gebruik. Meyerbeer werkte staande aan een piano, waarop een muzieklessenaar stond. Zijne linker hand speelde zijne muzikale gedachten op de toetsen, terwijl de regterhand ze op het papier bragt. Hij was een klavierspeler van den eersten rang en heeft eene groote menigte kleine stukken gecomponeerd, die verloren gingen of verbrand werden. Toen hij Hainl er eens eenige liet zien, zeide hij: „Ik heb ook al zonden mijner jeugd." Zijne bescheidenheid was buitengemeen, maar zijn wil onwrikbaar.

Rossini beheerschte en bestuurde het orchest met allerlei grappen. Verdi houdt zich, terwijl men zijne opera's bestudeert, in een hoek verborgen; plotseling komt hij met drift voor den dag, zet zich aan het klavier, en zingt zelf, om den tenor af bariton de nuances aan te geven. Evenzoo deden Meyerbeer en Halevy. Het is waar, dat de groote meesters doorgaans afschuwelijke stemmen hebben, maar hunne gedachten en bedoelingen geeft toch niemand zoo juist terug, als zij zelve met hunne onvolkomene zingwerktuigen.

Auber onderscheidt zich door zijne onverschilligheid. Men gevoelt terstond, dat hij op eene matras vol lauweren rust; op deze strekt hij zich op zijn gemak uit, en schijnt dan half in te dutten. Toen men echter in het vorige jaar zijne *Muette* op nieuw studeerde, kon men toch een eigenaardigen blik in zijn oog ontdekken. Hij naderde den orchestdirecteur, en zeide dat het hem was als in 1828.

